

**PROJEKT
PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I
FUSHË KOSOVËS 2025 - 2033**

Bartës i hartimit të këtij dokumenti është **Komuna e Fushë Kosovës**, Drejtoria për Planifikim Urban.

Mbështetja teknike dhe profesionale është realizuar nga **Kompania Konsulente “Instituti për Shkencë dhe Teknologji – INSI” Sh.P.K.** në bashkëpunim të ngushtë me Autoritetin Përgjegjës Komunal për Planifikim dhe Menaxhim Hapësinor.

Fushë Kosovë, Gusht 2025.

1 HYRJE

1.1 LISTA E KONTRIBUESVE

UDHËHEQËSIT E PROJEKTIT

Emri e mbiemri	Pozita	Emri e mbiemri	Pozita
Burim Berisha	Kryetar i Komunës	Suhat Ademi	Nënkryetar i Kuvendit Komunal
Besnik Osmani	Nënkryetar i Komunës	Parayll Zogjani	Menaxher i projektit

DREJTORËT KONTRIBUES SEKTORIAL TË PLANIFIKIMIT

Emri e mbiemri	Drejtoria	Emri e mbiemri	Drejtoria
Amir Bullatovci	Drejtoria për Administratë	Fatlum Berisha	Drejtoria për Arsim
Ramadan Jashanica	Drejtoria për Financa dhe Buxhet	Besnik Shala	Drejtoria për Kulturë, Rini dhe Sport
Ekrem Berjani	Drejtoria për Zhvillim Ekonomik	Ardit Sekiraga	Drejtoria për Shërbime Publike dhe Mjedis
Parayll Zogjani	Drejtoria për Planifikim Urban	Vjosa Kida	Drejtoria për Bujqësi dhe Zhvillim Rural
Ilir Hasani	Drejtoria për Gjeodezi, Kadastër dhe Pronë	Arbër Statovci	Drejtoria për Inspektorat
Mimoza Kolshi	Drejtoria për Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale	Bardhyl Koçiçi	Drejtoria për Infrastrukturë
Driton Ademi	Drejtoria për Inovacion, Teknologji dhe Integritet Europian	Sladjana Lazic	Zyre për Komunitete

KOORDINATORËT SEKTORIAL TË PLANIFIKIMIT

Emri e mbiemri	Spektori	Emri e mbiemri	Spektori
Parayll Zogjani	Drejtoria për Planifikim Urban	Hasan Gjyrevci	Zyra Ligjore
Antigona Sahiti	Drejtoria për Planifikim Urban	Merita Krasniqi	Drejtoria për Buxhet dhe Financa
Fatime Ismajli	Drejtoria për Planifikim Urban	Nexhat Bajqinca	Drejtoria për Shërbime Publike dhe Emergjencës
Besnik Hykolli	Drejtoria për Planifikim Urban	Ejup Qyqalla	Drejtoria për Shërbime Publike dhe Emergjencës
Mobere Hyseni	Drejtoria për Planifikim Urban	Vlora Berjani	Drejtoria për Arsim
Adnan Bullatolli	Drejtoria për Planifikim Urban	Adelina Gashi	Drejtoria për Gjeodezi, Kadastër dhe Pronë
Ardit Sekiraga	Drejtoria për Infrastrukturë	Milanka Bojković	Zyrtare për Ekonomi dhe Financa
Donart Zharku	Drejtoria e Inspektionit	Bashkim Krasniqi	Këshilltar Komunal
Samirë Gërguri	Drejtoria e Inspektionit	Samir Rashica	IT
Jehona Gërguri	Drejtoria e Inspektionit		

Lista e kontribuuesve nga INSI

Emri e mbiemri	Spektori	Emri e mbiemri	Spektori
Ismajl Baftijari	MSc. i Ndërtimtarisë / Planer Urban	Gëzim Hoxha	Dr.Sc. i Fushës së Trafikut dhe Transportit
Flamur Kuçi	Dr.sc. Planifikim Urban	Arben Hajrizi	MSc. i Ndërtimtarisë, Drejtimi Hidroteknik
Armend Sokoli	MSc. Arkitekturë dhe Planifikim Hapësinor	Astrite Neziri	MSc. e Elektroteknikës
Valon Gërmizaj	MSc. i Arkitekturës	Venera Goxha	Dr. Sc Arkitekturë dhe Planifikim Hapësinor
Rrustem Baftijari	BSc. i Arkitekturës	Lulëzim Kryeziu	MSc. i Inxhinierisë Mekanike
Sylejman Berisha	Dr.sc. i Shkencave Mjedisore	Fidan Kuraja	MSc. i Bankave dhe Financave/ Ekonomist
Ferim Gashi	GIS Ekspert	Merita Pelaj	MSc. e Ekonomisë
Alban Frrokaj	MSc. i Shkencave Bujqësore	Flaka Deda	MSc. Menaxhim Mjedisor Urban
Muhamet Malsiu	MSc. Menaxhim Mjedisor Urban	Jetmire Galloopeni	MSc. Sociologji
Besim Golloopeni	Dr. Sc. i Shkencave Sociale	Mumin Morina	MSc. i Ndërtimtarisë, Drejtimi Hidroteknik
Bexhet Basha	MSc. i Shkencave Bujqësore	Fatlum Hasimi	MSc. i Ekonomisë
Mevlan Bixhaku	Dr.Sc. i Fushës së Trafikut dhe Transportit		

FJALA E KRYETARIT

Duke e konsideruar Planin Zhvillimor Komunal si dokumentin më të rëndësishëm multi-sektorial, i cili paraprinë rregullimin, shfrytëzimin dhe zhvillimin hapësinor të Komunës, Komuna ka marrë vendimin për hartimin e këtij dokumenti.

Ky vendim mbështetet në nevojën për planifikimin e qëndrueshëm, baraspeshuar dhe afatgjatë të mbrojtjes dhe zhvillimit të planifikuar të komunës së Fushë Kosovës, si dhe në përmbushjen e obligimeve ligjore që burojnë nga Ligji Nr. 04L-174 për Planifikimin Hapësinor.

Vizioni dhe objektivat strategjike që janë definuar në këtë dokument do të përmirësojnë dukshëm aspektin social, funksional, ekonomik, hapësinor dhe mjedisor të njerëzve që dhe jetojnë dhe punojnë në Komunën tonë.

Procesi i hartimit të këtij Plani Zhvillimor Komunal, u zhvillua në kohë dhe rrethana më të favorshme se hartimi i dokumentit bazë marr parasysh të gjitha aspektet që shqetësojnë banorët, gjendjen ekzistuese dhe planifikimet hapësinore të miratuara viteve të fundit. Zbatimi i tij do të bëhet në rrethana edhe më të përshtatshme dhe në të gjithë së bashku do të kemi privilegjin, por edhe përgjegjësinë, për zbatimin sa më të përpiktë të këtij plani, i cili do të jetë udhërrëfyes në fazën e zhvillimit dhe të përmirësimit të vazhdueshëm të cilësisë dhe të arritjes së standardeve. Krahas me Komunitat tjerë, zhvillimi ekonomik dhe social në Komunën tonë nuk është në nivelin e duhur, kështu nevojitet një qasje integruar e integruar nga ekspertët tonë në Komunë, qytetarët dhe organizatat e ndryshme që përpos planifikimit do të jenë partner të përkushtuar gjatë zbatimit të këtij Plan.

Përmes një procesi gjithëpërfshirës dhe transparent gjatë hartimit të këtij dokumenti, ne kemi arritur një konsensus të gjerë nga banorët dhe ekspertët e fushave të ndryshme. Një qasje e tillë ka bërë që në Plan të përfshihen interesat dhe specifikat e të gjitha grupeve të shoqërisë në komunë që është një bazë e mirë që zbatimi i tij të ketë një përkrahje të gjerë nga të gjitha palët e interesit. Komuna ka mirëpritur angazhimin e të gjithë aktorëve që kanë marrë pjesë në këtë proces, të cilët përmes të dhënave, vërejtjeve, sugjerimeve dhe propozimeve të tyre kanë përmirësuar këtë Plan Zhvillimor Komunal.

Me këtë rast, dëshiroj të shpreh mirënjohjen dhe falënderimin tim dhe të Komunës për grupet punuese, përfaqësuesit e shoqërisë civile, sektorin privat, liderimin e të gjitha partive politike si dhe të gjithë ata që kanë marrë pjesë në përgatitjen e këtij dokumenti të rëndësishëm. Një mirënjohje të veçantë për të gjitha mediat që krijuan hapësirë për paraqitjen e këtij dokumenti strategjik para qytetarëve. Komuna pret nga institucionet, donatorët, partnerët dhe miqtë e komunës së Fushë Kosovës që të ndihmojnë zbatimin e këtij dokumenti në mënyrë që bashkërisht të hapim perspektiva të reja për zhvillim të qëndrueshëm.

Me punën tonë të përbashkët në implementim të këtij plani do të kontribuojmë që qytetarët tanë të jetojnë me dinjitet. Besoj thellësisht se bashkërisht mund të sigurojmë energjitë dhe burimet për të zbatuar këtë Plan.

Burim Berisha,

Kryetar i Komunës së Fushë Kosovës

1.2 PREZANTIM I PËRMBAJTJËS

1.2.1 TABELA E PËRMBAJTJËS

1	HYRJJE.....	3
1.1	LISTA E KONTRIBUESVE.....	3
1.2	PREZANTIM I PËRMBAJTJËS	6
1.2.1	TABELA E PËRMBAJTJËS	6
1.2.2	LISTA E AKRONIMEVE DHE SHKURTESAT	14
1.2.3	PËRMBAJTJA E TABELAVE	16
1.2.4	PËRMBAJTJA E GRAFIKONAVE	25
1.2.5	PËRMBAJTJA E HARTAVE	27
1.2.6	PËRMBAJTJA E FIGURAVE	28
1.3	INFORMATA PËR VENDIMET E KUVENDIT TË KOMUNËS NË LIDHJE ME PZHK-në	30
1.3.1	VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR HARTIMIN E PZHK-SË	30
1.3.2	VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR MIRATIM DHE ZBATIM	32
1.4	INFORMATA PËR MIRATIMET:	33
1.4.1	VENDIMI PËR PËLQIMIN MJEDISOR PËR RAPORTIN E VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR (VSM) TË PZHK-SË:	33
1.4.2	VENDIMI I MIRATIMIT PËR PLANIN ZHVILLIMOR KOMUNAL NË PËRPUTHJE ME NENI 9:...	33
1.5	INFORMATA PËR KORNIZËN STRATEGJIKE TË MARRA PARASYSH GJATË HARTIMIT TË PZHK-së	34
1.5.1	STRATEGJITË SEKTORIALE AFATSHKURTA, AFATMESME DHE AFATGJATA NË NIVEL LOKAL DHE QENDROR	34
1.5.2	STRATEGJITË PREJ PLANEVE TË MËPARSHME KOMUNALE	36
1.5.3	STRATEGJITË RAJONALE OSE STRATEGJITË E KOMUNAVE FQINJE	37
1.5.4	UDHËZIMET, PËRGJEGJËSITË DHE KËRKESAT QË BUROJNË NGA KONTEKSTI I GJERË I PLANIFIKIMIT SIÇ JANË PLANIFIKUAR NË PHK	44
1.6	INFORMATA PËR PROCESIN E PLANIFIKIMIT	46
1.6.1	LISTIMI I PREZANTIMEVE PUBLIKE, KONSULTIMEVE, TAKIMEVE RISHIKUESE DHE MEKANIZMAVE TË PËRDORUR PËR TË ANGAZHUAR PUBLIKUN NË PROCESIN E PLANIFIKIMIT ..	46
1.6.2	TË DHËNAT E MARRA NGA QYTETARËT DHE MËNYRA E TRAJTIMIT TË TYRE GJATË PROCESIT TË PLANIFIKIMIT	48
1.6.3	PËRMBLEDHJE JOTEKNIKE E SHKURTËR E PZHK-SË	49
2	PROFILI KOMUNAL.....	51
2.1	HISTORIA E ZHVILLIMIT	51
2.2	GJENDJA EKZISTUESE E KOMUNËS.....	52
2.2.1	POZITA DHE KARAKTERISTIKAT NATYRORE	52
2.2.2	VEÇORITË MJEDISORE	53

2.3	DEMOGRAFIA.....	60
2.3.1	NUMRI I POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE	60
2.3.2	MOSHA DHE GJINIA E POPULLSISË	61
2.3.3	PËRKATËSIA ETNIKE DHE RELIGJIOZE E POPULLSISË.....	62
2.3.4	NUMRI I ANËTARËVE NË EKONOMI FAMILJARE SIPAS VENDBANIMEVE	63
2.3.5	LËVIZJET NATYRORE	64
2.3.6	LËVIZJET MEKANIKE	64
2.3.7	NIVELI I ARSIMIMIT	65
2.4	ZHVILLIMI EKONOMIK.....	66
2.4.1	EKONOMITË FAMILJARE.....	66
2.4.2	PAPUNËSIA DHE PUNËSIMI.....	66
2.4.3	SEKTORËT EKONOMIK DHE STRUKTURA E TYRE.....	69
2.4.4	INFRASTRUKTURA TEKNIKE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK	79
2.4.5	INFRASTRUKTURA RRUGORE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK.....	80
2.4.6	RESURSET NËNTOKËSORE DHE SIPËRFAQËSORE	81
2.4.7	BASHKËPUNIMI NDËRKOMUNAL.....	81
2.4.8	PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI	81
2.4.9	PRODHIM PARËSOR / PYLLTARI	85
2.4.10	RESURSET TURISTIKE.....	86
2.4.11	ZONAT EKONOMIKE	87
2.5	INFRASTRUKTURA TEKNIKE.....	89
2.5.1	INVENTARI I RRJETIT UJËSJELLËSIT.....	89
2.5.2	INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT FEKAL.....	95
2.5.3	INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT ATMOSFERIK.....	97
2.5.4	INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE	97
2.5.5	TELEKOMUNIKACIONI DHE INSTALIMET E NGJAJSHME	101
2.5.6	MENAXHIMI I MBETURINAVE	105
2.6	INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI	109
2.6.1	RRJETI RRUGOR	109
2.6.2	TRANSPORTI PUBLIK RRUGOR	111
2.7	INFRASTRUKTURA PUBLIKE DHE SOCIALE	116
2.7.1	SHËRBIMET SHËNDETËSORE	116
2.7.2	SHËRBIMET ARSIMORE	117
2.7.3	SHËRBIMET KULTURORE	120
2.7.4	SHËRBIMET E ADMINISTRATËS PUBLIKE.....	121
2.7.5	HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE	122
2.8	MJEDISI SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI.....	128
2.8.1	NDOTJA E AJRIT	129

2.8.2	NDOTJA E UJIT	132
2.8.3	NDOTJA E TOKËS	136
2.8.4	NDOTJA AKUSTIKE.....	136
2.8.5	SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI.....	137
2.8.6	EROZIONI.....	137
2.8.7	TËRMETET	138
2.8.8	VËRSHIMET.....	139
2.8.9	RRËSHQITJET	139
2.8.10	ZJARRET PYJORE	139
2.9	ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE	140
2.9.1	ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE	140
2.9.2	ASETET E TRASHIGIMISË KULTURORE.....	142
2.10	VENDBANIMET	146
2.10.1	VENDBANIMET SIPAS KARAKTERIT URBAN/RURAL	147
2.10.2	VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE.....	148
2.10.3	VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS.....	149
2.10.4	VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE	151
2.10.5	VENDBANIMET SIPAS SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA.....	152
2.10.6	ZONA URBANE	153
2.10.7	ZONAT RURALE	153
2.11	BANIMI	154
2.11.1	TRENDET E NDËRTIMIT DHE ÇMIMET MESATARE TË NDËRTESAVE	157
2.11.2	BANIMI SOCIAL.....	157
2.12	VENDBANIMET JOFORMALE	157
2.12.1	NDËRTIMET PA LEJE	159
2.13	SHFRYTËZIMI I TOKËS.....	159
2.13.1	PRODHIM PARËSOR/BUJQËSI/PRODHIM BUJQËSOR KOMERCIAL	161
2.13.2	PRODHIM PARËSOR/PYLLTARI/PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESËM APO TË GJATË	161
2.13.3	SIPËRFAQJA UJORE.....	162
2.13.4	BANIM/BANIM I PËRHERSHËM.....	162
2.13.5	BANIM/BANIM ME FUNKSIONE TË TJERA NË PAJTUESHMËRI	162
2.13.6	SHFRYTËZIM TJETËR/ TOKË NATYRORE E CILA NUK ËSHTË NË NDONJË SHFRYTËZIM TJETËR EKONOMIK/ZONË E MBROJTUR	163
2.13.7	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM I KOMUNITETIT	163
2.13.8	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM KULTUROR, ARGËTUES DHE REKREATIV/HAPËSIRE E HAPUR REKREATIVE	164
2.13.9	PRODHIM PARËSOR/MINIERË DHE GURORE/MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË	164

2.13.10	PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM TREGTAR	164
2.13.11	RRJETET E TRANSPORTIT, LOGJISTIKËS DHE INFRASTRUKTURËS PUBLIKE/RRJETET E TRANSPORTIT	165
2.13.12	PRODHIM DYTËSOR/INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA	165
2.14	KAPACITETET NJERËZORE DHE FINANCIARE TË KOMUNËS	167
2.14.1	KAPACITETET NJERËZORE	167
2.14.2	KAPACITETET FINANCIARE	168
3	VLERËSIMI I GJENDJES.....	170
3.1	DEMOGRAFIA.....	170
3.1.1	NUMRI (DINAMIKA) I POPULLSISË	170
3.1.2	STRUKTURA E POPULLSISË SIPAS MOSHËS DHE GJINISË	172
3.1.3	DENDËSIA E POPULLSISË	173
3.1.4	LËVIZJET NATYRORE TË POPULLSISË	173
3.1.5	LËVIZJET MEKANIKE TE POPULLSISË	173
3.1.6	KARAKTERISTIKAT E FAMILJES	174
3.1.7	TRENDËT DHE PROGNOZAT DEMOGRAFIKE	176
3.2	ZHVILLIMI EKONOMIK.....	181
3.2.1	EKONOMITË FAMILJARE.....	181
3.2.2	TRENDI DHE PROGNOZA E PUNËSIMIT DHE PAPUNËSISË	181
3.2.3	STRUKTURA E BIZNESEVE.....	191
3.2.4	TREGTIA.....	196
3.2.5	NDËRTIMTARIA	199
3.2.6	INDUSTRIA.....	201
3.2.7	PRODHIM DYTËSOR /INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA (ZONAT INDUSTRIALE).....	203
3.2.8	ZO PRODHIM TRETËSOR / SHËRBIM TREGTAR (ZONA KOMERCIALE)	204
3.2.9	TURIZMI.....	204
3.2.10	RESURSET NËNTOKËSORE DHE SIPËRFAQËSORE	206
3.2.11	SWOT ANALIZA PËR ZHVILLIMIN EKONOMIK	208
3.2.12	PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI	210
3.2.13	EKONOMITË PYJORE	220
3.2.14	LIDHJA E VEPRIMTARIVE EKONOMIKE ME KOMUNAT FQINJE	220
3.2.15	RESURSET TURISTIKE.....	220
3.2.16	ZONAT EKONOMIKE	222
3.2.17	INFRASTRUKTURA TEKNIKE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK	231
3.2.18	INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK	240
3.3	INFRASTRUKTURA TEKNIKE.....	242
3.3.1	RJETI I UJËSJELLËSIT, MBULUESHMERIA DHE MATERIALET E RRJETIT TË UJËSJELLËSI	242
3.3.2	INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT FEKAL	251

3.3.3 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT ATMOSFERIK.....	254
3.3.4 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE	258
3.3.5 PLANIFIKIMI I NDRIÇIMIT PUBLIK TË RRUGËVE	262
3.3.6 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË NGROHËSE.....	263
3.3.7 INVENTARI I RRJETIT TË TELEKOMUNIKACIONIT	265
3.3.8 MENAXHIMI I MBETURINAVE	268
3.4 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI	272
3.4.1 SHTRIRJA DHE GJENDJA E RRUGËVE EKZISTUESE	272
3.4.2 SHTRIRJA DHE KATEGORIA E RRUGËVE TË PLANIFIKUARA NGA NIVELI QENDROR.....	272
3.4.3 ANALIZA E FLUKSIT TË TRAFIKUT	273
3.4.4 VLERËSIMI I INTENSITETIT DHE KAPACITETIT TË KRYQËZIMEVE DHE KORSIVE KRYESORE	274
3.4.5 MODELET E QARKULLIMIT TË TRAFIKUT	275
3.4.6 LINJAT TRANSPORTUESE NDËRKOMUNALE DHE BRENDA KOMUNËS.....	277
3.4.7 VLERËSIM TË NEVOJAVE NË TË ARDHMEN PËR NJË INFRASTRUKTURË TRANSPORTUESE	280
3.4.8 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK TË KOMUNËS PËR INFRASTRUKTURË TË TRANSPORTIT	280
3.4.9 VLERËSIMI I HAPËSIRAVE EKZISTUESE PËR PARKIM	281
3.4.10 SFIDAT KRYESORE NË FUSHEN E TRAFIKUT DHE TRANSPORTIT.....	282
3.4.11 ANALIZA SWOT E INFRASTRUKTURËS DHE SHËRBIMET E TRANSPORTIT	284
3.5 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET PUBLIKE DHE SOCIALE	285
3.5.1 SHËRBIMET PUBLIKE SHËNDETËSORE.....	285
3.5.2 SHËRBIMET PUBLIKE ARSIMORE	288
3.5.3 ADMINISTRATA PUBLIKE	297
3.5.4 SHËRBIMET PUBLIKE KULTURORE.....	298
3.5.5 INFRASTRUKTURA SPORTIVE DHE REKREATIVE	300
3.5.6 HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE	302
3.5.7 VARREZAT PUBLIKE	303
3.5.8 VLERËSIMI I KAPACITETEVE FINANCIARE PER INVESTIME NË INFRASTRUKTURË PUBLIKE DHE SOCIALE	306
3.5.9 SFIDAT KRYESORE TË INFRASTRUKTURËS PUBLIKE DHE SOCIALE	306
3.5.10 GJETJE KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA	307
3.6 MJEDISI SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI.....	308
3.6.1 NDOTJA E AJRIT	308
3.6.2 NDOTJA E UJIT	310
3.6.3 NDOTJA E TOKËS	310
3.6.4 NDOTJA AKUSTIKE.....	311
3.6.5 IMPAKTI NGA AKTIVITETET EKONOMIKE	311
3.6.6 EROZIONI.....	312

3.6.7 TËRMETET	312
3.6.8 VËRSHIMET.....	312
3.6.9 ZJARRET PYJORE	312
3.6.10 NEVOJA PËR TË DHËNA	313
3.7 ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE	316
3.7.1 ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE	316
3.7.2 GJETJET KYÇE.....	316
3.7.3 ASETET E TRASHIGIMISË KULTURORE.....	316
3.8 VENDBANIMET	326
3.8.1 VENDBANIMET SIPAS KARAKTERIT URBAN/ RURAL	326
3.8.2 VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE	327
3.8.3 VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS.....	330
3.8.4 VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE	335
3.8.5 VENDBANIMET SIPAS SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA.....	336
3.8.6 VENDBANIMET URBANE	338
3.8.7 SFIDAT, GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE	348
3.9 BANIMI	350
3.9.1 FONDI I BANIMIT	350
3.9.2 NEVOJAT PËR BANIM	353
3.9.3 KUSHTET E BANIMIT.....	356
3.9.4 SHFRYTËZIMI I FONDIT TË BANIMIT	356
3.9.5 TRENDËT E NDËRTIMIT TË NDËRTESAVE PËR BANIM DHE ÇMIMET MESATARE TË NDËRTESAVE PËR BANIM.....	357
3.9.6 IDENTIFIKIMIN E TOKËS SË MJAFTUESHME PËR BANIM.....	358
3.9.7 SFIDAT, GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE	358
3.9.8 ANALIZA SWOT PËR FUSHËN E BANIMIT	359
3.9.9 INVENTARI I NJËSIVE TË BANIMIT SOCIAL	360
3.9.10 PLANIFIKIMI PËR TË NDIHMUAR 80 FAMILJE PËR TRE VITET E ARDHSHE.....	363
3.9.11 ANALIZA SWOT PËR BANIMIN SOCIAL	364
3.10 VENDBANIMET JOFORMALE	365
3.10.1 KARAKTERISTIKAT DHE NUMRI I BANORËVE	365
3.10.2 GJENDJEN EKONOMIKE, SOCIALE DHE MJEDISORE TË VENDBANIMEVE JOFORMALE TË IDENTIFIKUARA	366
3.10.3 SFIDAT, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE TË VENDBANIMEVE.....	367
3.10.4 ANALIZA SWOT PËR VENDBANIMET JOFORMALE	369
3.10.5 TRAJTIMI I VENDBANIMEVE JOFORMALE	369

3.10.6	NDËRTIMET PA LEJE	370
3.10.7	TRAJTIMI I NDËRTIMEVE PA LEJE	371
3.11	SHFRYTËZIMI I TOKËS.....	372
3.11.1	BANIM / BANIM I PËRHERSHËM	373
3.11.2	PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI	375
3.11.3	PRODHIM PARËSOR / PYLLTARI / PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESEM APO TË GJATË	378
3.11.4	PRODHIM PARËSOR / MINIERË DHE GURORË / MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË	380
3.11.5	PRODHIM TRETËSOR / SHËRBIM TREGTAR.....	381
3.11.6	PRODHIM DYTËSOR/ INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA	383
3.11.7	RRJETET E TRANSPORTIT, LOGJISTIKËS DHE INFRASTRUKTURËS PUBLIKE / RRJETET E TRANSPORTIT	385
3.11.8	ANALIZA SWOT FUSHA E SHFRYTËZIMIT TË TOKËS	387
3.11.9	GJETJET KYÇE DHE IDENTIFIKIMI I SFIDAVE	388
3.12	KAPACITETET NJERËZORE DHE FINANCIARE TË KOMUNËS	389
3.12.1	KAPACITETET NJERËZORE	389
3.12.2	KAPACITETET FINANCIARE	391
3.12.3	KAPACITETET DHE FORMAT E FINANCIMIT	394
4	KORNIZA E ZHVILLIMIT HAPËSINOR.....	395
4.1	VIZIONI	395
4.2	SHTYLLAT STRATEGJIKE.....	396
4.3	QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT ZHVILLIMORE PËRGJITHSHME	397
4.4	AGJENDA PËR ZHVILLIM TË QËNDRUESHËM	397
4.5	AXHENDA E BE	399
4.5.1	KARTA E LEIPZIG	401
4.6	QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT E VEÇANTA.....	401
4.6.1	QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT SIPAS FUSHAVE TEMATIKE	402
4.7	KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR	410
4.7.1	SKENARËT E PROPOZUAR HAPËSINOR.....	410
4.8	KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR TË SKENARIT TË PËRZGJEDHUR	419
4.8.1	ELEMENTET E KONCEPTIT TË ZHVILLIMIT HAPËSINOR	421
4.9	ZHVILLIMET E PLANIFIKUARA SIPAS FUSHAVE.....	422
4.9.1	ZHVILLIMI EKONOMIK.....	423
4.9.2	INFRASTRUKTURA TEKNIKE.....	429
4.9.3	INFRASTRUKTURA TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI	438
4.9.4	INFRASTRUKTURA PUBLIKE DHE SOCIALE	440
4.9.5	MJEDISI DHE SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI	442

4.9.6	TRASHËGIMIA NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE	443
4.9.7	VENDBANIMET	443
4.9.8	BANIMI	445
4.9.9	VENDBANIMET JOFORMALE	447
4.9.10	SHFRYTËZIMI I TOKËS.....	447
5	PRIORITETET STRATEGJIKE	451
5.1	ZHVILLIMIN EKONOMIKE	451
5.2	INFRASTRUKTURËN TEKNIKE	451
5.3	INFRASTRUKTURËN PUBLIKE DHE SOCIALE	452
5.4	INFRASTRUKTURËN TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI.....	452
5.5	MBROJTJEN E MJEDISIT DHE SIPËRFAQEVE ME RREZIKSHMERI.....	452
5.6	ASETEVE TË TRASHËGIMISË KULTURORE, NATYRORE DHE ASETET TURISTIKE	452
5.7	VENDBANIMET DHE VENDBANIMET JOFORMALE	452
5.8	BANIM	453
5.9	SHFRYTËZIMIN E TOKËS	453
6	PLANI I VEPRIMIT	454
6.1	PRIORITET STRATEGJIKE PËR ZHVILLIMIN EKONOMIK.....	454
6.2	PRIORITET STRATEGJIKE PËR INFRASTRUKTURËN TEKNIKE.....	459
6.3	PRIORITET STRATEGJIKE PËR INFRASTRUKTURËN PUBLIKE DHE SOCIALE.....	473
6.4	PRIORITET STRATEGJIKE PËR INFRASTRUKTURËN E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI.....	477
6.5	PRIORITET STRATEGJIKE PËR MBROJTJEN E MJEDISIT DHE SIPËRFAQEVE ME RREZIKSHMERI 483	
6.6	PRIORITET STRATEGJIKE PËR TRASHËGIMIN NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE	494
6.7	PRIORITET STRATEGJIKE PËR VENDBANIMET	496
6.8	PRIORITET STRATEGJIKE PËR BANIM	497
6.9	PRIORITET STRATEGJIKE PËR SHFRYTËZIMIN E TOKËS.....	498
7	ZBATIMI DHE MONITORIMI.....	499
7.1	DISPOZITAT PËR ZBATIM	499
7.1.1	DISPOZITAT PËR ZBATIM PËRMBAJNË NJË MEKANIZËM PËR MONITORIMIN DHE VLERËSIMIN E PROGRESIT TË KOMUNËS DREJT ARRITJES SË TË GJITHA ASPEKTEVE TË PLANIT, NË BAZË TË TREGUESVE TË MATSHËM	499
7.1.2	MONITORIMI I ZBATIMIT TË PZHK-SË	504
7.1.3	VLERËSIMI I ZBATIMIT TË PLANIT ZHVILLIMOR TË KOMUNËS.....	508
8	DISPOZITAT PËRFUNDIMTARE.....	510
8.1	HYRJA NË FUQI.....	510
8.2	VALIDITETI / VLEFSHMËRIA.....	510
8.3	VLERËSIMI	510

1.2.2 LISTA E AKRONIMEVE DHE SHKURTESAT

AKP	Agjencia Kosovare e Privatizimit	IVE	Indeksi i varfërisë më ekstreme
AKK	Asociacioni i Komunave të Kosovës	IZhNJ	Indeksi i zhvillimit njerëzor
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës	NVM	Ndërmarrje të vogla dhe të mesme
BB	Banka Botërore	OBSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë
BE	Bashkimi Evropian	RZHNJ	Raporti i Zhvillimit Njerëzor
BPV	Bruto Produkti i Vendit	ZKL	Zyra e Komuniteteve Lokale
BKK	Buxheti i Konsoliduar i Kosovës	VJF	Vendbanime jo formale
ESK	Enti Statistikor i Kosovës	IKMN	Instituti i Kosovës për Mbrojtje të Natyrës
FMN	Fondi Monetar Ndërkombëtar	QRTK	Qendra Regjionale e Trashëgimisë Kulturore
GND	Të ardhurat nacionale në dispozicion	ZGJC	Zyre e Gjendjes Civile
KKP	Kuvendi Komunal i Prishtinës	ShFMU	Shkollë Fillore dhe e Mesme e Ulët
MMPHI	Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës	ShML	Shkollë e Mesme e Lartë
IPH	Instituti i Planifikimit Hapësinor	MKRS	Ministria e Kulturës, Rinisë dhe e Sportit
ZHEL	Zhvillimi Ekonomik Lokal	MEPTINIS	Ministria e Ekonomisë, e Punësimit, e Tregtisë, e Industrisë, e Ndërmarrësisë dhe e Investimeve Strategjike
NVM	Ndërmarrje të vogla dhe të mesme	ITUZ	Impianti për trajtimin e ujërave të zeza
OJQ	Organizata joqeveritare	PRrH	Plani Rregullues i Hollësishëm
OSBE	Organizata e Sigurisë dhe e Bashkëpunimit Evropian	IP	Investitor Privat
OZHGI	Objektivat e zhvillimit gjithëpërfshirës	SSH	Stabiliment Shpërndarës
PHK	Plani Hapësinor i Kosovës	HZK-om	Harta Zonale e Kosovës
PZHK	Plani Zhvillimor Komunal	KRUGJ	Kompania Regjionale e Ujit dhe e Kanalizimit
PZHU	Plani Zhvillimor Urban	KAB	Korniza Afatmesme Buxhetore
HZK	Harta Zonale Komunale	DAP	Drejtoria e Administratës së Përgjithshme
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim	DI	Drejtoria e Inspektionit
UNHCR	Komisioni i Lartë i Kombeve të Bashkuara për refugjatë	DMSH	Drejtoria e Mbrojtjes dhe e Shpëtimit
DSHMS	Drejtoria e Shëndetësisë dhe e Mirëqenies Sociale	DK	Drejtoria e Kulturës
DS	Drejtoria e Sportit	DBF	Drejtoria e Buxhetit dhe e Financave

DKA	Drejtoria e Arsimit	DMM	Drejtoria e Mbrojtjes së Mjedisit
DZHE	Drejtoria e Zhvillimit Ekonomik	DGJKP	Drejtoria e Gjeodezisë, Kadastrit dhe e Pronës
DPUMM	Drejtoria e Planifikimit, Urbanizmit dhe e Mbrojtjes së Mjedisit	DBZHR	Drejtoria e Bujqësisë dhe e Zhvillimit Rural
DSHPI	Drejtoria e Shërbimeve Publike dhe e Infrastrukturës	ESK/ESI	Enti Statistikor i Kosovës

1.2.3 PËRMBAJTJA E TABELAVE

Tabela 1. Temperaturat mesatare vjetore IHMK.....	57
Tabela 2. Temperatura maksimale absolute vjetore IHMK	57
Tabela 3. Temperatura minimale absolute vjetore IHMK	57
Tabela 4. Shuma mesatare vjetore dhe mujore e të reshurave mm	57
Tabela 5. Shuma mesatare mujore dhe vjetore të shkëlqimit diellorë në orë	58
Tabela 6. Vlerat mesatare shumëvjeçare në % e lagështisë relative.....	58
Tabela 7. Shtypja atmosferike mesatare mujore dhe vjetore	58
Tabela 8. Shpejtësia mesatare e erës sipas muajve dhe vitit	58
Tabela 9 Numri i popullsisë rezidente sipas vendbanimeve (ASK 1981-2024).....	60
Tabela 10 Përkatësia etnike dhe religjioze sipas vendbanimeve (ASK-2024)	62
Tabela 11 Popullsia e Komunës së Fushë Kosovë sipas gjinisë dhe etnitetit (2024)	63
Tabela 12 Numri i anëtarëve në ekonomi familjare sipas vendbanimeve ASK 2011	63
Tabela 13 Numri i lindjeve dhe vdekjeve gjatë vitit të kaluar sipas vendbanimeve (ASK-2022)	64
Tabela 14 Imigrimi ndërkombëtar në Fushë Kosovë sipas shteteve kryesore sipas gjinia dhe shtetet (ASK-2011)	64
Tabela 15 Imigrimi ndërkombëtar në Fushë Kosovë sipas shteteve kryesore sipas gjinia dhe shtetet (ASK-2022)	64
Tabela 16 Numri i fëmijëve, nxënësve dhe studentëve sipas të dhënave të vitit 2024	65
Tabela 17 Numri i punëkërkuarve të regjistruar sipas gjinisë, 2022	66
Tabela 18 Numri i të punësuarve sipas sektorëve ekonomik	66
Tabela 19 Numri mesatar i të punësuarve sipas pronësisë	67
Tabela 20 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit, 2024	67
Tabela 21 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Mashkull), 2024	68
Tabela 22 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Femra), 2024.....	68
Tabela 23 Numri mesatar i bizneseve sipas sektorëve ekonomik	69
Tabela 24 Numri mesatar i bizneseve sipas llojit të pronësisë	70
Tabela 25 Numri i bizneseve aktive	71
Tabela 26 Numri i bizneseve të shuara	71
Tabela 27 Sipërfaqja e destinuar për sektorin e industrisë	75
Tabela 28 Ndërmarrjet bujqësore sipas ATK-së.....	81
Tabela 29. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK)	82
Tabela 30. Sipërfaqet e mbjella me drithëra (ASK, 2014).....	82

Tabela 31. Sipërfaqet e mbjellura me perime (ASK, 2014).....	82
Tabela 32. Trupat e mbjellura me pemë (ASK, 2014)	83
Tabela 33. Struktura e bagëtisë dhe shpezëve në komunën e Fushë Kosovë (ASK).....	83
Tabela 34. Numri i koshereve të bletëve	83
Tabela 35 Llojet dhe numri i makinerive.....	84
Tabela 36 Numri i hoteleve dhe i dhomave gjatë vitit 2008-2009	87
Tabela 37 Numri i vizitorëve (vëndorë dhe të jashtëm) gjatë vitit 2008 dhe 2009	87
Tabela 38 Numri dhe sipërfaqja e zonave ekonomike.....	87
Tabela 39 Numri dhe sipërfaqja e zonave ekonomike komerciale sipas vendbanimeve	88
Tabela 40 Prodhimi I ujit sipas raportit te punës 2024, KRU “Prishtina”	89
Tabela 41 Vendbanimet e furnizimit me ujë	90
Tabela 42 Pikat e marrjes dhe rezervuarët.....	91
Tabela 43 Stacionet e pompimit	91
Tabela 44 Numri i konsumatorëve sipas kategorisë NJO Fushë Kosovë.....	92
Tabela 45 Linjat transmetuese dhe gjatësia	97
Tabela 46 Trafostacionet dhe kapaciteti	99
Tabela 47 Linjat energjetike 35 kV dhe lloji i tyre	99
Tabela 48 Kapacitetet transformuese sipas nivelit të tensionit	100
Tabela 49 Sasia e mbeturinave të grumbulluara dhe gjeneruara në komunën e Fushë Kosovës (AMMK, 2021)	106
Tabela 50 Pasqyrë e përgjithshme e mbulimit me shërbim të mbledhjes dhe transportit të mbeturinave komunale (AMMK, 2021)	106
Tabela 51 Mbulimi me shërbim të grumbullimit të mbeturinave (PKMM, 2023-2027).....	106
Tabela 52 Menaxhimi me mbeturina, numri i klientëve sipas kategorive të klientëve.....	107
Tabela 53 Institucionet funksionale shëndetësore te nivelit parësor, kapacitetet profesionale	116
Tabela 54 Institucionet shëndetësore te nivelit parësor, kapacitetet hapësinore	116
Tabela 55 Institucionet arsimore parashkollore, kapacitetet hapësinore	117
Tabela 56 Institucionet arsimore fillore dhe të mesme të ulta, kapacitetet njerëzore.....	118
Tabela 57 Institucionet arsimore fillore dhe të mesme të ulta, kapacitetet hapësinore	119
Tabela 58 Institucionet arsimore mesme të larta, kapacitetet njerëzore	119
Tabela 59 Institucionet arsimore të mesme të larta, kapacitetet hapësinore	119
Tabela 60 Institucionet kulturore, kapacitetet njerëzore	120
Tabela 61 Institucionet kulturore, kapacitetet hapësinore	120
Tabela 62 Institucionet administrative dhe te sigurisë publike regjistri sipas vendbanimeve	121

Tabela 63 Institucionet postare sipas vendbanimeve	122
Tabela 64 Hapësirat publike (sheshet dhe parqet), regjistri sipas vendbanimeve.....	122
Tabela 65 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet njerëzore	123
Tabela 66 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet njerëzore	123
Tabela 67 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet njerëzore	124
Tabela 68 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet hapësinore	125
Tabela 69 Hapësirat publike- varrezat (islame, katolike, ortodokse, tjera), regjistri sipas vendbanimeve.....	126
Tabela 70 Hapësirat publike- varrezat (islame, katolike, ortodokse, tjera), regjistri sipas vendbanimeve.....	127
Tabela 71 Vlerat mesatare vjetore të parashikuara të parametrave të ajrit 2020-2022, për komunën e Fushë Kosovës - IHMK.....	129
Tabela 72 Pragjet e alarmit për ndotësit kryesorë të ajrit sipas legjislacionit të Kosovës.....	129
Tabela 73 Normat e cilësisë së ajrit sipas Udhëzimit Administrativ Nr.02/2011.....	130
Tabela 74 Ndotja e mjedisit në komunë - Ajri, sipas ndotësve përkatës dhe lokacioneve matëse....	130
Tabela 75 Vlerat kufizuese të lejuara për parametrat fiziko-kimik të ujërave sipërfaqësor sipas UA Nr.02/2022 për shkarkimet e ujërave të ndotura në mjedisin pritës dhe sistemin e kanalizimit publik.....	134
Tabela 76 Ndotja e mjedisit në komunë - Uji, sipas ndotësve përkatës dhe lokacioneve/trupave uhor matëse.....	135
Tabela 77 Fatkeqësitë natyrore, sipas kategorive kryesore	137
Tabela 78 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Erozioni	137
Tabela 79 Fatkeqësitë natyrore në komunë – Tërmetet	138
Tabela 80 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Vërshimet	139
Tabela 81 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Rrëshqitjet	139
Tabela 82 Fatkeqësitë natyrore në komunë– Zjarret pyjore	139
Tabela 83 Trashëgimia natyrore, sipas kategorive kryesore, numrit dhe shtrirjes hapësinore	141
Tabela 84 Zonë e veçantë e mbrojtur e natyrës, sipas njësive kadastrale dhe emërtimeve	141
Tabela 85 Monumentet e natyrës, sipas njësive kadastrale dhe emërtimeve.....	141
Tabela 86 Asetet e trashëgimisë kulturore.....	143
Tabela 87 Trashëgimia arkitektuale – Monumentet	144
Tabela 88 Trashëgimia arkeologjike- Lokalitete/rezervate.....	144
Tabela 89 Zonat e veçanta / Sipërfaqet e mbrojtura.....	144
Tabela 90 Trashëgimia e luajtshme	145

Tabela 91 Administrimi teritorial i FushëKosovës (sipas PZHK 2011-2021+).....	146
Tabela 92 Vendbanimet tipizimeve dhe klasifikimit sipas numrit të banorëve (numri I banorëve prezantohet sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve, viti 2024)	147
Tabela 93 Vendbanimet sipas sipërfaqes dhe numrit të banorëve (sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve, viti 2024)	148
Tabela 94 Vendbanimet sipas lartësisë mbidetare dhe reliefit	151
Tabela 95 Vendbanimet sipas sipërfaqeve të ndërtuara	152
Tabela 96 Numri i gjithmbarshëm i njësive të banimit i ndarë sipas numrit të njësive banesore, 2022	155
Tabela 97 Inventari sipas njësive të banimit, 2022.....	155
Tabela 98 Inventari sipas sipërfaqeve të banimit, 2022	156
Tabela 99 sipërfaqet mesatare te banimit sipas vendbanimeve	156
Tabela 100 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës	158
Tabela 101 Shfrytëzimi tokës sipas sipërfaqeve (ha) dhe përqindjes.....	159
Tabela 102 Prodhim bujqësor komercial. Zonat Bujqësore sipas sipërfaqeve në hektar për të gjitha zonat kadastrale	161
Tabela 103 Zonat pyjore sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale.....	161
Tabela 104 Sipërfaqet ujore sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale	162
Tabela 105 Zonat e Banimit sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale	162
Tabela 106 Zonat e Banimit me funksione të tjera në pajtueshmëri sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale	163
Tabela 107 Zonat e Mbrojtura sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale	163
Tabela 108 Zonat e Shërbimeve sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale.....	163
Tabela 109 Zonat e rekreative-turistike sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale.	164
Tabela 110 Zonat minierë sipërfaqësore sipas sipërfaqeve (ha) në zona kadastrale.....	164
Tabela 111 Zonat komerciale sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale.	164
Tabela 112 Zonat e komunikacionit dhe transportit sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale	165
Tabela 113 Zonat industriale sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale.....	165
Tabela 114 Numri i të punësuarve sipas programeve, 2024	167
Tabela 115 Planifikimi i buxhetit sipas kategorive ekonomike	168
Tabela 116 Shpenzimi i buxhetit sipas kategorive ekonomike	168
Tabela 117 Të hyrat vetanake të planifikuara sipas kategorive kryesore.....	168

Tabela 118 Të hyrat vetanake të shpenzuara sipas sektorëve	169
Tabela 119 Buxheti i planifikuar sipas programeve dhe viteve, Fushë Kosovë	169
Tabela 120 Popullsia e Komunën e Fushë Kosovë sipas vendbanimeve (1948 – 2021)	171
Tabela 121 Numri i popullsisë sipas indeksit bazik dhe vargor në Komunën e Fushë Kosovë	172
Tabela 122 Lëvizjet natyrore të popullsisë (ASK).Burimi: Regjistrimet e Popullsisë në Kosovë, 2011 ndërsa të dhënat për vitin 2017-2024 nga Vlerësimi i Popullsisë, Agjencia e Statistikave të Kosovës.	173
Tabela 123 Popullsia e Fushë Kosovë dhe shtimi natyror në nivel të komunave sipas viti	174
Tabela 124 Numri i ekonomive familjare sipas vendbanimit	175
Tabela 125 Parashikimet e popullsisë së përgjithshme (me diasporën) 2024 – 2033.....	177
Tabela 126 Numri i ekonomive familjare ne komunën e Fushe Kosovës 2033	177
Tabela 127 Parashikimet e popullsisë për periudhën afatmesme (2033) në nivel vendbanimi.....	178
Tabela 128 Grupmoshat sipas viteve në nivel komunës.....	178
Tabela 129 Prognozat e ekonomive familjare në Fushë Kosovë deri në 2033	181
Tabela 130 Trendet e ekonomive familjare	181
Tabela 131 Numri i të papunëve të regjistruara, 2022	181
Tabela 132 Numri i të punësuarve sipas planifikimit të buxhetit	183
Tabela 133 Mesatarja e të punësuarve sipas sektorëve	184
Tabela 134 Trendet e mesatares së të punësuarve sipas sektorëve	184
Tabela 135 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit	185
Tabela 136 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit	186
Tabela 137 Trendi i numrit mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit	186
Tabela 138 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Mashkull)	186
Tabela 139 Trendet e të punësuarve sipas moshës (Mashkull).....	187
Tabela 140 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Femra).....	187
Tabela 141 Trendet e të punësuarve sipas moshës (Femra)	188
Tabela 142 Mesatarja e të punësuarve me numrin më të lartë sipas sektorëve	188
Tabela 143 Mesatarja e numrit të bizneseve dhe punëtorëve.....	188
Tabela 144 Trendet sipas mesatares së numrit të punësuarve	189
Tabela 145 Mesatarja e të punësuarve sipas pronësisë	189
Tabela 146 Trendet e numrit mesatar të punësuarve sipas pronësisë	190
Tabela 147 Numri mesatar i bizneseve sipas sektorëve ekonomik	191
Tabela 148 Trendet e numrit mesatar të bizneseve sipas sektorëve ekonomik	192
Tabela 149 Numri mesatar i bizneseve sipas llojit të pronësisë	193

Tabela 150 Trendet e numrit mesatar të bizneseve sipas llojit të pronësisë	193
Tabela 151 Numri i bizneseve të reja, sipas pronësisë	195
Tabela 152 Trendet e numrit të bizneseve të reja, sipas pronësisë	195
Tabela 153 Numri i bizneseve të shuara, sipas pronësisë	195
Tabela 154 Trendet e numrit të bizneseve të shuara, sipas pronësisë.....	196
Tabela 155 Numri i objekteve ndërtimore sipas llojit të shfrytëzimit, 2024	200
Tabela 156 Numri i objekteve ndërtimore sipas periudhës së ndërtimit, 2024	200
Tabela 157. Projeksionet e numrit të ndërmarrjeve bujqësore	211
Tabela 158 Numri i ekonomive bujqësore në komunën e Fushë Kosovë	212
Tabela 159. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK 2014)	212
Tabela 160 Zonat turistike në Komunën e Fushë Kosovës	221
Tabela 161 Zonat industriale sipas vendbanimeve.....	223
Tabela 162 Licencat aktive për shfrytëzimin e hapësirave minerale në Fushë Kosovë	228
Tabela 163 Specifikat e përdorimit të sistemit të ngrohjes	236
Tabela 164 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve	286
Tabela 165 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit supozuar të banorëve për vitin 2033.....	287
Tabela 166 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të IP kundrejt numrit aktual të banorëve	289
Tabela 167 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit aktual të banorëve	289
Tabela 168 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShML për numrin aktual të banorëve.....	289
Tabela 169 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për IP kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033.....	292
Tabela 170 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033	293
Tabela 171 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShML kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033	293
Tabela 172 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual	297
Tabela 173 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual	297

Tabela 174 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore kundrejt numrit aktual të banorëve	299
Tabela 175 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së KPSH kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033.....	299
Tabela 176 Vendbanimet që përmbushin kërkesat hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit aktual të banorëve	300
Tabela 177 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2031	301
Tabela 178 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit aktual të banorëve	302
Tabela 179 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033.....	303
Tabela 180 Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të varrezave publike kundrejt numrit aktual të banorëve	304
Tabela 181. Përqindja e shfrytëzueshmerisë së varrezave publike sipas vendbanimeve	304
Tabela 182. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të varrezave publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033.....	305
Tabela 183 Shuma e projekteve kapitale sipas sektorëve	306
Tabela 184 Shuma e projektuar investive e projekteve kapitale sipas sektorëve për 8 vitet e ardhme	306
Tabela 185 Trendet e rritjes/zvogëlimit të vlerave të ndotësve të ajrit	309
Tabela 186 Trendet e rritjes/zvogëlimit projeksionet për periudhen 2023-2030	309
Tabela 187 Trashëgimia kulturore, sipas kategorive kryesore, 2023	317
Tabela 188 Vendbanimet sipas klasifikimit territorial	326
Tabela 189 Vendbanimet sipas sipërfaqes dhe numrit të banorëve (sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve.....	327
Tabela 190 Klasifikimi i vendbanimeve sipas numrit të banorëve.....	328
Tabela 191 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 200 -500 banorë renditen sipas tabelës:	328
Tabela 192 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 500 -1000 banorë renditen sipas tabelës:	328
Tabela 193 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 1000 - 2500 banorë renditen sipas tabelës:	328

Tabela 194 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 5000-10000 banorë renditen sipas tabelës:	329
Tabela 195 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 25,000-50,000 banorë renditen sipas tabelës:	329
Tabela 196 Ndryshimet në numër të banorëve në Komunën e Fushë Kosovës 2011-2024	329
Tabela 197 Rritja e popullsisë në zonën urbane prej 31,50 %	329
Tabela 198 Numri i banorëve 2011 / 2024	330
Tabela 199 Ndarja hapësinore administrative e vendbanimeve	331
Tabela 200 Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë	332
Tabela 201 Shpërndarja hapësinore e infrastrukturës publike	333
Tabela 202 Vendbanimet sipas lartësisë mbidetare dhe relieft	335
Tabela 203 Sipërfaqet/strukturat e ndërtuara, në të gjitha vendbanimet e Komunës së Fushë Kosovës.....	336
Tabela 204 Klasifikimi i vendbanimeve për zona urbane	338
Tabela 205 Zgjerimi i vendbanimeve - vendbanim me të gjitha tipologjitë dhe potencialin zhvillimor	340
Tabela 206 Vendbanimet prioritare sipas ndarjes funksionale administrative	341
Tabela 207 Vendbanimet prioritare të propozuara për zgjerim në Komunën e Fushë Kosovës.....	342
Tabela 208 Vendbanimet me Potencial të Lartë për Zhvillim.....	343
Tabela 209 Vendbanimet me Potencial të Mesëm për Zhvillim.....	343
Tabela 210 Klasifikimi teritorial i vendbanimeve për zona rurale	345
Tabela 211 Trendet, nevojat, prognozot dhe projeksione.....	347
Tabela 212 Të dhënat për numër dhe sipërfaqe të banimit.....	350
Tabela 213 Numri i ndërtesave të banimit në zonë urbane dhe rurale.....	350
Tabela 214 Fondi i banimit në raport me njësitë e banimit dhe tipologjinë e ndërtesave të banimit	351
Tabela 215 Vlerësimi i njësive të banimit të nevojshme për periudhën 2025–2033	352
Tabela 216 Vlerësimi i njësive të banimit të nevojshme për periudhën 2025–2033 sipas ekonomive familjare	353
Tabela 217 Simulimi dhe shpërndarja e sipërfaqeve të banimit ekzistues	353
Tabela 218 Shfrytëzueshmëria e fondit të banimit	356
Tabela 219 Kërkesat për pagesën e bonus banimit (qirasë) 2021 të dhënat nga DSHMS	362
Tabela 220 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës	365
Tabela 221 Klasifikimi i vendbanimeve joformale	367

Tabela 222 Analiza krahasuese bazuar në projeksionet e planifikuara nga Plani Zhvillimor Komunal 2013 – 2021+ si dhe në shfrytëzimin ekzistues të Tokës të punuar në GIS.	372
Tabela 223 Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023	373
Tabela 224 Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 Bujqësore	376
Tabela 225 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës Pyjore në nivel të vendbanimeve 2023.....	378
Tabela 226 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual për miniera sipërfaqësore në nivel të vendbanimeve 2023.....	381
Tabela 227 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual për zona komerciale në nivel të vendbanimeve 2023.....	383
Tabela 228 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të zonave industriale në nivel të vendbanimeve 2023.....	384
Tabela 229 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të Rrjeteve të transportit, logistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit në nivel të vendbanimeve 2023	386
Tabela 230 Identifikimi i sfidave gjatë vlerësimit të shfrytëzimit të Tokës	388
Tabela 231 Numri i stafit sipas departamenteve	389
Tabela 232 Trendet e numrit të stafit aktual sipas departamenteve	390
Tabela 233 Planifikimi i shpenzimeve komunale sipas kategorive ekonomike	391
Tabela 234 Trendet e shpenzimeve komunale sipas kategorive ekonomike	391
Tabela 235 Shpenzimet e granteve sipas kategorive ekonomike	392
Tabela 236 Burimet e ujit Fushë Kosovë.....	429

1.2.4 PËRMBAJTJA E GRAFIKONAVE

Grafiku 1 Grup moshat e popullsisë sipas gjinisë (ASK-2024).....	61
Grafiku 2 Popullsia në Komunën e Fushë Kosovë sipas gjinisë, 2024.....	61
Grafiku 3 Gjatësia e gypave dhe materialet.....	92
Grafiku 4 Vlerat mujore PM10, 2020-2022.....	131
Grafiku 5 Vlerat mujore PM2.5, 2020-2022.....	131
Grafiku 6 Vlerat mujore NO2, 2020-2022.....	132
Grafiku 7 Popullsia (ndryshimet) e Komunës së Fushë Kosovë sipas viteve 2011-2021.Burimi: Vjetari Statistikor i Republikës së Kosovës 2022.....	171
Grafiku 8 Piramida e popullsisë në Komunën e Fushë Kosovë sipas grup – moshës dhe gjinisë, 2024	172
Grafiku 9 Popullsisë në Komunën e Fushë Kosovë sipas gjinisë (ASK-2011).....	173
Grafiku 10 Persona të cilët jetojnë jashtë komunës së Fushë Kosovë, së lindjes, gjinisë dhe vendit të qëndrimit aktual(ASK-2014).....	174
Grafiku 11 Numri i anëtareve të ekonomive familjare në Komunën e Fushë Kosovë (ASK-2024).....	175
Grafiku 12 Numri dhe trendet e të punësuarve	189
Grafiku 13 Bizneset e reja, 2023	194
Grafiku 14 Bizneset e reja, 2024	194
Grafiku 15 Numri i bizneseve të reja dhe të shuara	194
Grafiku 16 Ndërmarrjet bujqësore Fushë Kosovë, ATK	211
Grafiku 17 Trendet e prodhimit të drithërave	214
Grafiku 18 Trendet e kultivimit të perimeve	215
Grafiku 19 Trendet e prodhimit të pemëve	215
Grafiku 20 Koncentrimi i krerëve të kafshëve në komunën e Fushë Kosovës.....	218
Grafiku 21 Trendet e numrit të vizorëve (vendor dhe të huaj) në Regjionin e Prishtinës.....	221
Grafiku 22 Materialet e përdorura sipas %.....	242
Grafiku 23 Grafiku tregon numrin e vendbanimeve sipas nivelit të intensitetit zhvillimor	344
Grafiku 24 Lejet Ndërtimore	357
Grafiku 25 Krahasimi i sipërfaqeve në hektar, të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023	373
Grafiku 26 Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023.....	374
Grafiku 27 Paraqitja e përqindjes së mbetur pa u shfrytëzuar nga sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013– 2023+	374

Grafiku 28 Krahاسimi i sipërfaqeve në hektar, të planifikuara për bujqësi sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023	376
Grafiku 29 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për bujqësi sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023.....	377
Grafiku 30 Përqindja e zbatimit të sipërfaqeve të Tokës bujqësore e planifikuar sipas PZHK 2013– 2023+	377
Grafiku 31 Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023	378
Grafiku 32 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për pyje sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023.....	379
Grafiku 33 Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar.	380
Grafiku 34 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për miniera sipërfaqësore sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023	381
Grafiku 35 Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për sipërfaqet Prodhim tretësor / Shërbim tregtar.....	382
Grafiku 36 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për zona komerciale sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023	382
Grafiku 37 Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për sipërfaqet Prodhim dytësor/ industri e prodhimeve të lehta.	383
Grafiku 38 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për zona industriale sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023.	384
Grafiku 39 Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit.	385
Grafiku 40 Krahاسimi i sipërfaqeve të planifikuara për Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet e shfrytëzimit ekzistues të Tokës 2023.	386

1.2.5 PËRMBAJTJA E HARTAVE

Harta 1 Harta e vendbanimeve sipas numrit të banorëve.....	62
Harta 2 Përshtatshmëria e tokave bujqësore (bonitet).....	85
Harta 3 Zonat e zhvillimit Ekonomik	88
Harta 4 Rrjeti i ujësjellësit	93
Harta 5 Rrjeti i kanalizimit të ujërave të ndotura	96
Harta 6 Rrjeti Elektrik.....	101
Harta 7 Infrastruktura Rrugore	109
Harta 8 Infrastruktura e transportit.....	115
Harta 9 Shtrirja e institucioneve shëndetësore	117
Harta 10 Shtrirja e institucioneve arsimore.....	119
Harta 11 Shtrirja e institucioneve administrative	121
Harta 12 Shtrirja e hapësirave të hapura publike	122
Harta 13 Ndjeshmëria e Tokës ndaj Erozionit.....	138
Harta 14 Trashëgimia Natyrore	141
Harta 15 Trashëgimia Kulturore.....	145
Harta 16 Klasifikimi i vendbanimeve formale	149
Harta 17 Shtrirja e vendbanimeve formale	153
Harta 18 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës	158
Harta 19 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës	366

1.2.6 PËRMBAJTJA E FIGURAVE

Figura 1 Vendimi i Kuvendit Komunal për Hartimin të PZHK-së së Komunës së Fushë Kosovës	31
Figura 2 Trëndafili i erës në komunën e Prishtinës (stacioni më i afërt me komunën e Fushë Kosovës)	58
Figura 3 Rrjeti i ekzistues i hidranteve te jashtem.....	94
Figura 4 Shtrirja e BTS në territorit të Komunës se Fushë Kosovës (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministritsë së Ekonomisë dhe Ambientit)	104
Figura 5 Infrastruktura e transportit në Komunën e Fushë Kosovës	110
Figura 6 Lokacionet ekzistuese të parkingjeve publike në Fushë Kosovë.....	110
Figura 7 Linja urbane nr.1 e cila funksionon nëpër rrugën nacionale N9 në qytetin e Fushë Kosovës	111
Figura 8 Linja 1A (Linja e Aeroportit)	112
Figura 9 Ndryshimi i qarkullimit të trafikut për periudhën kohore brenda javës (7 ditë)	113
Figura 10 Struktura dhe ndryshimi i qarkullimit brenda ditës.....	113
Figura 11 Treni i udhëtarëve në stacioni hekurudhorë në Fushë-Kosovë	114
Figura 12 Kalaja e Harilaçit, Fushë Kosovë.....	142
Figura 13. Fragmentimi i tokave bujqësore në Komunën e Fushë Kosovës.....	213
Figura 14 Figura e furnizimit me ujë nga ITU Shkabaj	246
Figura 15 Modeli tipik per DMA Zonë - Puseta me ujematës zonal dhe dataloger	249
Figura 16 Modeli tipik për hidrantë	250
Figura 17 Figura me propozimin e rrjetit te ri te hidrantëve	250
Figura 18 Skema tipike e Impiantit për paratrajtimin e ujrave të ndotura industriale.....	252
Figura 19 Figura e lokacionit te ITUZ dhe Kolektorëve	253
Figura 20 Skema procesit të trajtimit të ujrave të RWH-s	255
Figura 21 Rrjeti kryesor i gazifikimit.....	264
Figura 22 Infrastruktura Telekomunikuese në Komunën Fushë Kosovës (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministritsë së Ekonomisë dhe Ambientit)	266
Figura 23 Qarkullimi i automjeteve brenda ditës përgjatë rrugës kryesore (Burimi: PMQU i Fushë Kosovës)	273
Figura 25 Lidhja e rrjetit hekurudhor te Kosovës me rrjetin hekurudhor ndërkombëtar - korridorin 10 (Burimi: Trainkos).....	276
Figura 24 Lokacionet ekzistuese të parkingjeve publike në Fushë Kosovë (Burimi: PMQU për Fushë Kosovën).....	281
Figura 26 Zgjerimi i vendbanimeve në Fushë Kosovë.....	339

Figura 27 Shtrirja gjeografike të objekteve të banimit në Dobrevë të Epërme.....	360
Figura 28 Pamja e njësive banesore për nevoja të banimit social në Dobrevë të Epërme	360
Figura 29 Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm që përfshin 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm.....	398
Figura 30 Lidhja e Objektivave të agjendës 2030 me ato e BE	399
Figura 31 Agjenda Urbane e BE.....	400
Figura 32 Konceptit SMART për zbërthim të Objektivave	401
Figura 33 Rrjeti kryesor i gazifikimit.....	434

1.3 INFORMATA PËR VENDIMET E KUVENDIT TË KOMUNËS NË LIDHJE ME PZHK-NË

1.3.1 VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR HARTIMIN E PZHK-SË

Me qëllimi që të sigurojë zhvillimin e qëndrueshëm dhe të baraspeshuar të planifikimit hapësinor për tërë territorin e komunës së Fushë Kosovës, përmes qeverisjes së mirë, shfrytëzimit të përshtatshëm të tokës, mbrojtjes së mjedisit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Si dhe të sigurojë qeverisje të qëndrueshme, shfrytëzim efikas të fondeve publike, por edhe përmbushje të kërkesës ligjore në përputhje me Nenin 10, paragrafin 2.1 të Ligjit Nr. 04/L-174 Për Planifikimin Hapësinor në datën 09/12/2020 Kuvendi i Komunës ka marrë vendimin Nr. 1602-2/20 për hartimin e Planit Zhvillimor Komunal për Komunën e Fushë Kosovës.

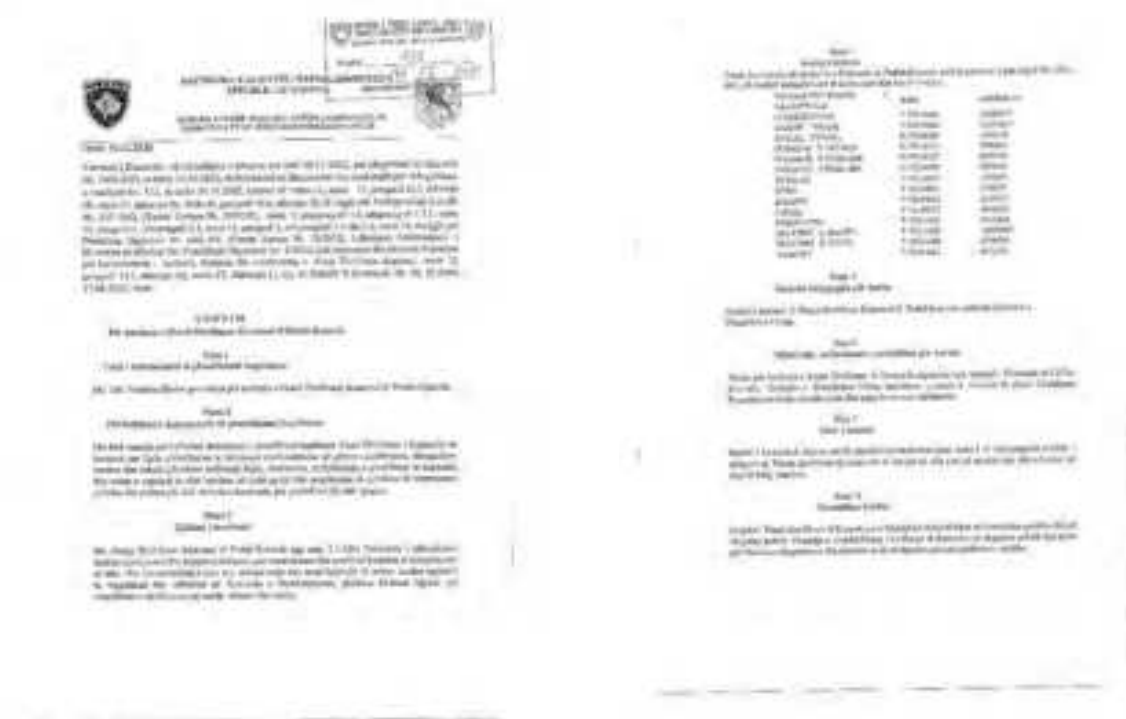

Figura 1 Vendimi i Kuvendit Komunal për Hartimin të PZHK-së së Komunës së Fushë Kosovës

1.3.2 VENDIMI I KUVENDIT TË KOMUNËS PËR MIRATIM DHE ZBATIM

Pas një procesi cilësorë, gjithëpërfshirës, duke i kaluar të gjitha fazat dhe siguruar parakushte për zhvillim social dhe ekonomik të baraspeshuar, rregullim të qëndrueshëm të hapësirës, duke siguruar trajtim të barabartë, lëvizje të lirë dhe qasje adekuate në shërbimet publike për qytetarët, dhe pasi komuna është pajisur me të gjitha pëlqimet, dhe ka kryer të gjitha obligimet ligjore në funksion edhe të aprovimit formal të PZHK-së, në përputhje me Nenin 10, paragrafin 2.2 të Ligjit Nr. 04/L-174 Për Planifikimin Hapësinor në datën XX/XX/XXXX Kuvendi i Komunës ka marrë vendimin nr. XXXXXXX për miratimin dhe zbatimin e Planit Zhvillimor Komunal për Komunën e Fushë Kosovës.

1.4 INFORMATA PËR MIRATIMET:

1.4.1 VENDIMI PËR PËLQIMIN MJEDISOR PËR RAPORTIN E VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR (VSM) TË PZHK-SË:

Duke e konsideruar se Vlerësimi Strategjik Mjedisor (më tutje VSM-ja) është një proces që synon integrimin e konsideratave mjedisore në përgatitjen dhe miratimin e Planit Zhvillimor Komunal, është detyrim ligjor, i cili parashihet në nenin 23 të Ligjit të Planifikimit Hapësinor nr. 04/L-174.

Duke e theksuar se qëllimi i raportit të VSM-së është që të bëjë identifikimin, përshkrimin dhe vlerësimin e ndikimeve të mundshme që mund të rezultojnë nga zbatimi i PZHK-së, si edhe të japë alternativën më të favorshme për zhvillimin e tij nga pikëpamja hapësinore dhe mjedisore. Në raportin e VSM-së janë të përfshira edhe propozimi i masave për mënjanimin dhe zbutjen e ndikimeve të dëmshme që dalin nga përmbajtjet e përgjithshme zhvillimore dhe zbatimi i PZHK-së.

Pra VSM është proces i identifikimit fillestar dhe marrjes në konsideratë të ndikimeve të mundshme negative në mjedis dhe në shëndetin e njeriut të shkaktuara nga zbatimi i këtij plani dhe qëllimi i VSM-së është:

1. Përmirësimi i planit në mënyrë që të minimizohet ndikimi i tij i mundshëm negativ në mjedis dhe të maksimizohet ndikimi pozitiv dhe
2. Të sigurohet që ndikimet e mundshme negative që nuk mund të shmangen të menaxhohen siç duhet dhe të amortizohen gjatë zbatimit të planit.

Duke e kuptuar rëndësinë e VSM-së komuna ka kryer në një proces cilësorë VSM-në e PZHK-së dhe ka plotësuar të gjitha kushtet për të marrë pëlqimin mjedisor për Raportin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) të PZHK-së si më poshtë.

Foto Vendimi i VSM-së për Planin Zhvillimor Komunal Fushë Kosovë 2025-2033

1.4.2 VENDIMI I MIRATIMIT PËR PLANIN ZHVILLIMOR KOMUNAL NË PËRPUTHJE ME NENIN 9:

Ministria e Mjedisit Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës në funksion të kryerjes së obligimeve të veta ligjore pasi që u sigurua në përputhshmërinë e Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës me Planin Hapësinor të Kosovës, si dhe sigurimit në cilësinë e procesit, pas pranimit të të dhënave digjitale, dhe sigurimit se dokumenti është punuar bazuar në normat teknike të planifikimit hapësinor, dhe po ashtu në përputhje me Nenin 9, paragrafin 2.3.1. të Ligjit Nr. 04/L-174 Për Planifikimin Hapësinor në datën xx/xx/xxxx MMPHI ka marrë vendimin nr. XXXXXXXX për dhënien e pëlqimit për procedim të mëtejshëm të Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës për aprovim nga kuvendi komunal.

1.5 INFORMATA PËR KORNIZËN STRATEGJIKE TË MARRA PARASYSH GJATË HARTIMIT TË PZHK-SË

1.5.1 STRATEGJITË SEKTORIALE AFATSHKURTA, AFATMESME DHE AFATGJATA NË NIVEL LOKAL DHE QENDROR

Fillimisht komuna e Fushë Kosovës, gjegjësisht ekipet hartuese të PZHK-së, të sfiduar nga reforma ligjore krijuan kuptimin e njëjte, për komplet ekipin dhe pjesëmarrësit tjerë në proces për Planin Zhvillimor Komunal duke konstatuar se kemi të bëjmë me një dokument të planifikimit hapësinor i nivelit lokal pra ku hapësira është determinuse kryesore e dokumentit dhe zhvillimit, konstatimi tjetër është se Plani Zhvillimor Komunal është një plan strategjik, dhe planifikimi strategjik pasi të ketë analizuar situatën strategjike me një proces cilësorë përcakton Vizionin, qëllimet, objektivat, prioritetet strategjike dhe definon strategjitë për të arritur vizionin, çdo herë duke u bazuar në përmbajtjen determinuese të PZHK-së, dhe konstatimi tjetër është se PZHK është dokument multi-sektorial i cili përmban shumë sektor të organizuar së paku në këto fusha tematike: Demografia, Fusha Ekonomike, Infrastrukturës teknike, Infrastrukturës së transportit dhe transporti, Infrastrukturës publike dhe sociale, Mjedisit dhe sipërfaqet me rrezikshmëri, Aseteve të trashëgimisë natyrore, kulturore dhe turistike, Vendbanimeve, Banimit, Vendbanimet Joformale (VJF) dhe Shfrytëzimit të tokës.

Konstatimi tjetër është se në kornizën e re ligjore kemi dy nivele të planifikimit: Nivelin qendror dhe nivelin lokal, njëjte si dy nivelet administrative, duke kuptuar në këtë formë komuna konstaton se Strategjitë sektoriale afatshkurta, afatmesme dhe afatgjata në nivel lokal duhet jenë njëra nga bazat e hartimit të dokumentit, por edhe Strategjitë sektoriale afatshkurta, afatmesme dhe afatgjata të nivelit qendror duhet jenë baza tjetër pasi ato punohen për tu zbatuar në nivel të shtetit dhe rrjedhimisht për aq sa është relevante edhe në territorin e Fushë Kosovës.

Andaj gjatë përgatitjes së PZHK-së komuna është mbështetur në strategjitë sektoriale afatshkurta, afatmesme dhe afatgjata në nivel lokal dhe qendror, organizuar në fushat vijuese:

Fusha e Demografisë

Te Kjo fushë janë marrë për bazë një numër i konsiderueshëm i burimeve për të dhëna dhe analiza për qëllime të planit. Si e dhënë e bazë zyrtare, janë marrë burimet e Agjencisë së Statistikave të Kosovës- ASK. Nga ky agjencion janë marrë të dhënat e popullsisë, ekonomive familjare e të dhëna të tjera të nevojshme për analizim të demografisë nga portali online dhe burimet zyrtare nga agjencia. Gjithashtu janë përdore edhe raportet vjetare të agjencisë.

Fusha ekonomike

Te kjo fushë janë marrë për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, Raporti i Gjellbër, Prishtinë, 2023.

Zyra e Kryeministrit; Strategjia Kombëtare për Zhvillim (SKZH) 2016- 2021; Prishtinë Janar, 2016;

Qeveria e Republikës së Kosovës - Strategjia Kombëtare për Zhvillim 2030 (SKZh), Prishtinë, Mars, 2023.

Strategjia për bujqësi dhe zhvillim rural 2022 – 2028, Strategjia për Konsolidimin e Tokës 2010 – 2020, Prishtinë 2010, Strategjia për Zhvillimin e Pylltarisë 2022 - 2030, Dhjetor 2021.

Ministria e Ekonomisë, Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2022 - 2031, Prishtinë, Strategjia e Ngrohjes e Republikës së Kosovës 2011 – 2018, Prishtinë , Gusht 2011.

Ministria e Bujqësisë Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural - Strategjia e Shërbimeve Këshilluese për Bujqësi dhe Zhvillim Rural, Prishtinë,

Strategjia për Konsolidimin e Tokës 2010–2020, Prishtinë 2010;

Strategjia për Zhvillimin e Pylltarisë 2010 – 2020, Prishtinë 2009;

Ministria e Ekonomisë, Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2017 – 2026, Prishtinë mars 2017;

Strategjia e Ngrohjes e Republikës së Kosovës 2011 – 2018, Prishtinë Gusht 2011;

Ministria e Financave, Strategjia për Zhvillimin e Partneriteteve Publike - Private për Republikën e Kosovës, 2022 - 2031, Prishtinë 2022.

Ministria e Mirëqenies Sociale, Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi, Prishtinë 2014;

Ministria e Diasporës, Strategjia për Diasporën dhe Mërgatën 2013-2018, Prishtinë Korrik 2013.

Fusha e Infrastrukturës teknike

Te kjo fushë janë marr për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Strategjia e Republikës së Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave 2013- 2022, Prishtinë, 2013;

Menaxhimi i mbeturinave komunale në Kosovë Raport mbi gjendjen, Prishtinë, 2018;

Raport i monitorimit dhe vlerësimit të gjendjes mjedisore në deponitë sanitare dhe stacionet e transferit të mbeturinave, Prishtinë, 2018;

Ministria e Ekonomisë, Strategjia e Energjisë e Republikës së Kosovës 2017 – 2016, Prishtinë Mars 2017;

Strategjia e Ngrohjes e Republikës së Kosovës 2011 – 2018, Prishtinë Gusht 2011;

KRUP – Plani Biznesit 2024-2026.

Fusha e Infrastrukturës së transportit dhe transporti

Të kjo fushë janë marr për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Ministria e Transportit, Strategjia Sektoriale e Transportit Multimedial 2025- 2033 dhe Plani i Veprimit 10 vjeçar, Prishtinë, 2023.

Plani mobilitetit të qëndrueshëm urban i Fushë Kosovës 2022.

Fusha e Infrastrukturës publike dhe sociale

Te kjo fushë janë marr për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë, Plani Strategjik i Arsimit në Kosovë 2022-2026, Prishtinë 2022;

Strategjia e Sigurimit të Cilësisë për Arsimin Para universitar në Kosovë, Prishtinë 2016;

Raporti i Gjellbër, Prishtinë, 2015;

Ministria e Shëndetësisë, Strategjia Sektoriale e Shëndetësisë, 2025 - 2030, Prishtinë 2030

Ministria e Mirëqenies Sociale, Strategjia Kombëtare për Punësim dhe Aftësi, 2023 - 2030, Prishtinë 2023.

Fusha e Mjedisit dhe sipërfaqet me rrezikshmëri

Te kjo fushë janë marr për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Strategjia (2021-2030) dhe plani i veprimit (2021-2023) për menaxhimin e integruar të mbeturinave në Kosovë.

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Strategjia Kornizë për Ndryshimet Klimatike për Kosovën 2019-2028;

Strategjia dhe Plani i Veprimit për Cilësinë e Ajrit 2011- 2021, Prishtinë, 2011;

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës, Raport Përmbledhës Gjendja e Ajrit 2018, Prishtinë, Janar 2018;

Analiza e cilësisë së ajrit në Prishtinë gjatë muajit Janar 2018; Raporti Kadastr i ndotësve të ujërave të Kosovës;

Komuna e Fushë Kosovës, Plani Lokal i Veprimit në Mjedis 2012- 2017

Raport, Hotspotet Mjedisore në Kosovë, Prishtinë, 2011;

Sistemi i Integruar i Menaxhimit të Emergjencave Maj 2010, Prishtinë

Plani i Reagimit Kombëtar, Prishtinë, Dhjetor 2010;

Vlerësimi i Rrezeve nga Fatkeqësitë Natyrore dhe Fatkeqësitë tjera, Prishtinë, Korrik, 2016;

Strategjia për Zvogëlim të Rrezikut nga Fatkeqësitë dhe Plani i Veprimit 2016 – 2020.

Fusha e aseteve të trashëgimisë natyrore, kulturore dhe turistike

Te kjo fushë janë marr për bazë një numër i konsiderueshëm i strategjive dhe ndër më të rëndësishmet po i listojmë:

Ministria e Kulturës Rinisë dhe Sportit, Regjistri i Trashëgimisë Kulturore për Mbrojtje të Përkohshme 2024-2025, Prishtinë, 2024.

Lista e Zonave të Mbrojtura 2020, Prishtinë;

Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Strategjia Kombëtare për Trashëgiminë Kulturore 2017-2027, Prishtinë 2017;

BE Projekti: Përkrahja për Promovimin e Diversitetit Kulturor në Kosovë 2015- 2018, Prishtinë 2015;

Udhëzues - Vlerësimi i përfshirjes dhe integritetit të trashëgimisë kulturore në planet hapësinore dhe urbanistike të nivelit lokal, 2013.

Fusha e vendbanimeve

Te kjo fushë kemi materiale tjera që janë marr për bazë e sa i përket strategjive mund të veçojmë vetëm ky nga: Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Instituti për Planifikim Hapësinor, Hulumtim “Rritja e zonave urbane në Komunitet e Kosovës”, Prishtinë 2018.

Fusha e Banimit

Edhe te kjo fushë kemi materiale tjera që janë marr për bazë e sa i përket strategjive mund të veçojmë vetëm nga: Raporti Final për Studim parafizibiliteti teknik për analizimin e potencialit të kursimit të energjisë si dhe mundësitë e zbatimit të tij përmes fondeve të efikasitetit të energjisë dhe Komuna e Fushë Kosovës, Programi Trevjeçar i Banimit 2020 – 2022.

Fusha e Vendbanimeve Joformale (VJF)

Vendbanimet Joformale - Hulumtimi i gjendjes ekzistuese, Raport- 2005;

Raport për gjendjen e Vendbanimeve Joformale në Kosovë, dhjetor 2010;

Projekt-Strategjia dhe Plani i Veprimit për Parandalimin e Vendbanimeve Joformale në Kosovë 2011-2015;

Doracaku për rregullimin e Vendbanimeve Joformale në Kosovë, tetor 2012;

Doracakë për përfshirjen e komunitetit në procesin e rregullimit të vendbanimeve Joformale, 2013.

Fusha e Shfrytëzimit të tokës

Edhe te kjo fushë kemi materiale tjera që janë marr për bazë e sa i përket strategjive mund të veçojmë vetëm nga:

Raporti për Mbulueshmërinë e Sipërfaqes së Tokës - CLC2012, Prishtinë, 2016.

1.5.2 STRATEGJITË PREJ PLANEVE TË MËPARSHME KOMUNALE

Duke e marr për bazë rëndësinë e Planit Zhvillimor Komunal është meritore të konstatohet se ky plan nuk fillon nga zero, por do të bazohet në një masë të konsiderueshme në Planin Zhvillimor Komunal të mëparshëm të nivelit të njëjtë (PZHK) e miratuar në vitin 2013 me periudhë kohore 2013 - 2023, në përputhshmëri me kërkesat e Ligjit Nr. 2003/14 për Planifikimin Hapësinor.

Duhet marr për bazë se PZHK e mëparshme është ende në fuqi dhe ka prodhuar efekte në hapësirë, andaj është kryer edhe analiza e zbatimit të këtij Plani, dhe në përgjithësi janë marr në konsideratë zhvillimet dhe përmbajtjet që duhet vazhduar edhe në këtë PZHK. Ekipi e ka marr në konsideratë se kërkesat e ligjit të ri janë më të gjëra dhe më të veçanta.

Si do që të jetë puna do bazohet edhe në këtë deklaratë të vizionit për komunën dhe qytetin e Fushë Kosovës që është e ardhmja që dëshirohej të arrihej nga viti 2013 e që ishte:

Fushë Kosova, komunë ekonomisht e zhvilluar, me administratë moderne komunale, mjedis të pastër, infrastrukturë të zhvilluar, shërbime cilësore shëndetësore publike, popullatë të arsimuar dhe me mjedis atraktiv për jetesë dhe investime.

Edhe Modelet e zhvillimit të ardhshëm hapësinor trajtuar në PZHK 2013- 2023, janë baza e cila është marr për bazë, strategjitë dhe veprimet për zbatim janë marr për bazë edhe për të vlerësuar disa nga arsyet pse zhvillimet e caktuara nuk kanë arrit të zbatohen.

Duke i konsideruar të rëndësishme edhe ndryshimet ligjore të cilat vendosin theksin e trajtimit të zonës urbane dhe zonave rurale brenda Planit Zhvillimor Komunal dhe Urban, është meritore të konstatohet se ky plan në të ardhmen zëvendëson Planin Zhvillimor Urban për sa i përket disa përmbajtjeve të zonës Urbane, andaj në një masë të konsiderueshme ajo që është trajtuar në Planin Zhvillimor Urban me periudhë kohore 2011- 2021+, në përputhshmëri me kërkesat e Ligjit Nr. 2003/14 për Planifikimin Hapësinor, do jetë baza kryesore e trajtimit të qytetit. Duhet konstatuar se Vizioni i zonës Urbane zbërthen Vizionin e komunës, dhe trajton qëllimet, objektivat dhe prioritetet e specifikuar për Qytetin.

Nga PZHK dhe PZHU e mëparshme harta e konceptit zhvillimor e mëparshme strukturat urbane / destinimi i sipërfaqeve janë marr si baza kryesore por edhe hartat tjera.

1.5.3 STRATEGJITË RAJONALE OSE STRATEGJITË E KOMUNAVE FQINJE

Gjatë përgatitjes së Planit Zhvillimor Komunal, janë analizuar dhe janë marrë parasysh strategjitë si dhe skenarët e zhvillimit hapësinor të komunave fqinje. Marrë parasysh se nuk ekziston deri më tash një strategji e zhvillimit rajonal, janë marrë për bazë dokumente strategjike të zhvillimit hapësinor si Plani Hapësinor i Kosovës, e trajtuar në kuadër të këtij dokumenti.

1.5.3.1 STRATEGJIA E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL TË KOMUNËS FQINJE OBILIQ

Në bazë të përcaktimeve sa i përket qëllimeve, objektivave, koncepteve hapësinore nëpërmjet elementeve hapësinore dhe projekteve konkretet, të gjitha në shërbim të zbatimit të kornizës së zhvillimit hapësinor, Komuna e Obiliqit ka përcaktuar disa prioritetet strategjike. Prioritetet strategjike të shtjelluara në veprime konkrete, në kosto financiare dhe në kohëzgjatje strukturojnë Planin e Veprimit, mbi Planin e Veprimit komuna ka strukturuar Planin e Monitorimit.

Prioritetet e zhvillimit hapësinor për komunën e Obiliqit, të ndara sipas tematikave zhvillimore janë:

Prioritetet strategjike për zhvillimin ekonomik:

- Sigurimi i infrastrukturës për veprimtaritë e industrisë prodhuese dhe përpunuese si dhe veprimtarive komerciale;
- Valorizimi ekonomik i resurseve natyrore dhe kulturore për zhvillim të turizmit;
- Modernizimi, rritja e prodhimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore;
- Përkrahja e sinergjive me forma tjera të aktiviteteve afariste.

Prioritetet strategjike për infrastrukturë teknike

- Menaxhimi dhe furnizimi i qëndrueshëm i ujësjellësit;
- Menaxhimi dhe qasje e qëndrueshme në infrastrukturë të ujërave të zeza;
- Furnizimi stabil dhe i qëndrueshëm me energji elektrike;
- Ofrimi i shërbimeve të ngrohjes kolektive përmes sistemit të ko- gjenerimit;
- Menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i grumbullimit dhe trajtimit të mbeturinave dhe infrastrukturës përkatëse.

Prioritetet strategjike për infrastrukturë të transportit

- Ndërtimi i rrugëve në lagjen Hade e Re;
- Mirëmbajtja e rrugëve në zonën urbane dhe rurale.

Prioritetet strategjike për arsim

- Ndërtimi i shkollave fillore të mesme të ulëta në Obiliq dhe Baimofc ;
- Ndërtimi i institucioneve parashkollore në Mazgit, Milloshevë, Hade e Re, Lajthishtë dhe Krushefc;
- Ndërtimi i sallave të edukatës fizike në SHFMU “Naim Frashëri” në Breznicë, SHFMU” Migjeni” në Sibovc, SHFMU “Abdurrahmon Gërguri” në Kryshefc.

Prioritetet strategjike për shëndetësi

- Mbulueshmëria e të gjitha vendbanimeve me mbi 2,000 banorë me institucione të kujdesit parësor shëndetësor;
- Ofrimi eficient të shërbimeve komunale shëndetësore;
- Ndërtimi i Qendrës së re Kryesore të Mjekësisë Familjare në qytetin e Obiliqit.

Prioritetet strategjike për mirëqenie sociale dhe komunitet

- Krijimi i banimit social për të gjithë banorët të pastrehuar të Komunës;
- Ndërtimi i banimit kolektiv me 50 njësi për rastet sociale dhe i 50 shtëpive për rastet sociale në komunën e Obiliqit.

Prioritetet strategjike për hapësirat kulturore

- Krijimi i hapësirave për zhvillimin e aktiviteteve kulturore;
- Ndërtimi i Bibliotekës Komunale.

Prioritetet strategjike për hapësira sportive dhe të gjelbra

- Revitalizimi i stadiumit të qytetit Agron Rama dhe krijimi i brezave të gjelbër;
- Rregullimi i fushave sportive në shkollë në Raskovë, Kozaricë, Sibovc, Plemetin dhe Palaj.

Prioritetet strategjike për hapësira të hapura publike

- Ndërtimi i sheshit të qytetit dhe ndërtimi i parqeve të reja.

Prioritetet strategjike për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore

- Përcaktimi i kufijve të perimetrit dhe zonës mbrojtëse për asetet e trashëgimisë kulturore;
- Përcaktimi i kufijve të sipërfaqes së mbrojtur të trashëgimisë kulturore dhe kushteve zhvillimore;
- Promovimi i trashëgimisë kulturore si dhe aftësimi, ngritja e vetëdijes në mbrojtjen e trashëgimisë kulturore në funksion të zhvillimit të turizmit;
- Masave mbrojtëse për asetet e trashëgimisë natyrore.

Prioritetet strategjike për vendbanimet

- Kompaktësimin e qëndrueshëm i zonës urbane.
- Zhvillimin e ekuilibruar i vendbanimeve rurale.
- Krijimin e hapësirave të mirëfillta për banim, me të gjitha elementet e nevojshme përcjellëse.
- Krijimin e hapësirave të gjelbra dhe rekreative në funksion të të gjitha vendbanimeve.

Prioritetet strategjike për ofrimin e qasjes së barabartë në shërbime për të gjithë banorët e komunës

- Nxitja e procesit të legalizimit të ndërtimeve pa leje.

Prioritetet strategjike për banim

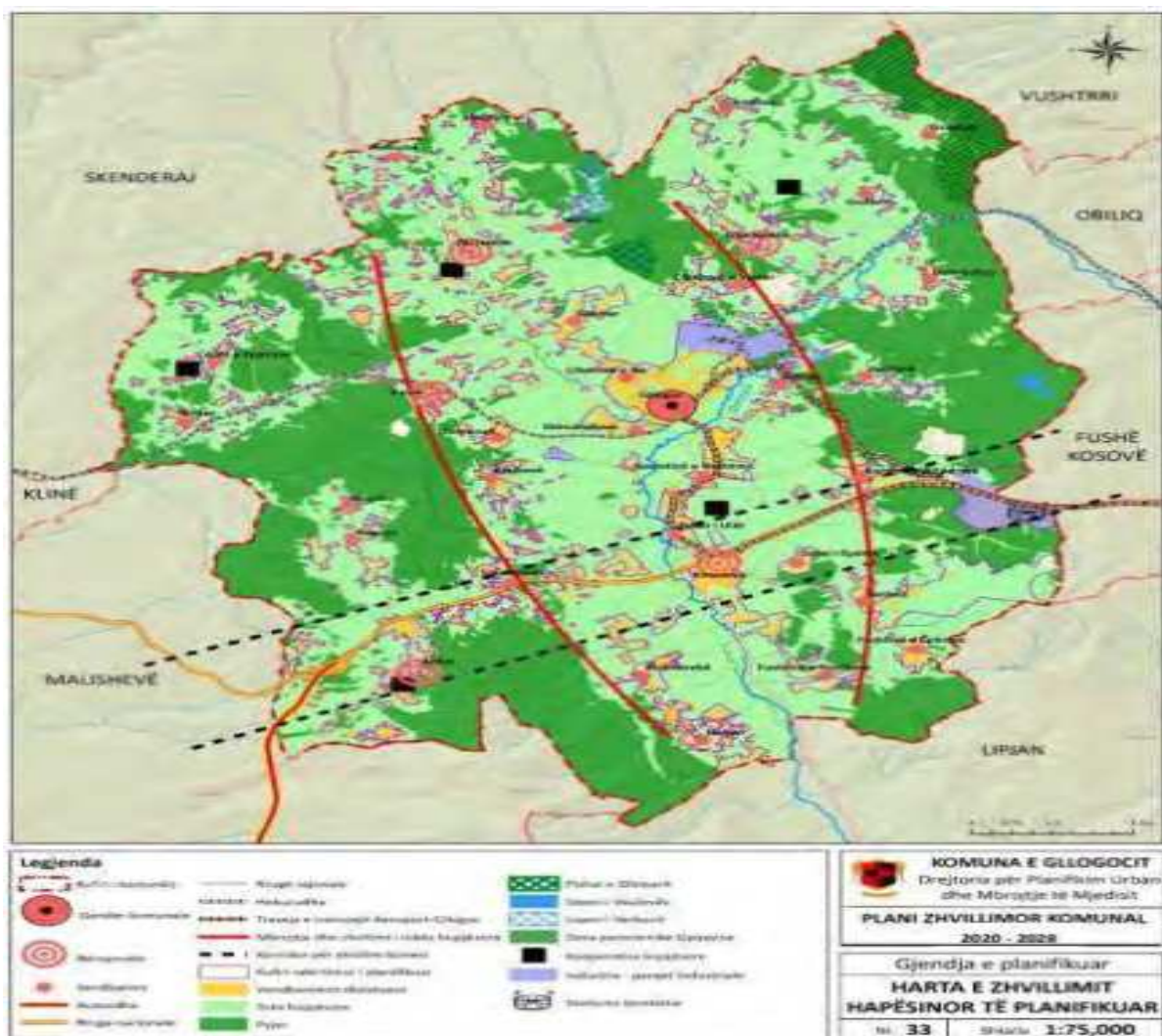
- Rritjen e fondit banesor në zonën urbane dhe zonën rurale;
- Sigurimin e banimit të përballueshëm dhe gjithëpërfshirës.

- **Vendbanimet**
Kontrolli i ndërtimeve në vendbanimet e komunës, fuqizimi i nën-qendrave me shërbime;
- **Zhvillimi ekonomik**
Nxitja e zhvillimit të bujqësisë, nxitja e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme me aktivitet prodhues dhe përpunues, zhvillimi i resurseve njerëzore në përputhje me kërkesat e tregut;
- **Infrastruktura teknike**
Zhvillimi i infrastrukturës – ujësjellës, kanalizime, si dhe sistemet e ujitjes, përdorimi i burimeve të ripërtrishme me qëllim furnizimin e qëndrueshëm me energji;
- **Mjedisi dhe sipërfaqet me rrezikshmëri**
Zvogëlimi i ndikimit në mjedis nga industria e rëndë, mjedis më i sigurtë nga fatkeqësitë natyrore dhe të tjera, përmirësimi i sistemit të menaxhimit të mbetjeve;
- **Infrastruktura publike dhe sociale**
Sigurimi i arsimit cilësor, ofrimi i shërbimeve cilësore të shëndetësisë me zhvillim të vazhdueshëm profesional, ngritja e infrastrukturës për objektet e kulturës, sportit dhe rritja e hapësirave publike dhe të gjelbra;
- **Trashëgimia kulturore dhe natyrore**
Mbrotjtja e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, krijimi i qasjes së integruar;
- **Banimi**
Përmirësimi i menaxhimit dhe cilësisë së fondit ekzistues të banimit, plotësimi i nevojave për banim;

39

Tërësia fushore, pjesa më e populluar aktualisht me veprimtari ekonomike të bazuara në agrikulturë, e pasur me tokë bujqësore kualitative dhe potencial ujqor paraqet aset kyq për zhvillimin e bujqësisë. Ka lidhje të mira infrastrukturore me Glllogocin, Komoranin dhe nëngendrat tjera.

1.5.3.3 STRATEGJIA E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL TË KOMUNËS FQINJE LIPJAN

Lipjani portë e komunikimit drejt botës:

Vendi ku e takoni lashtësinë dhe vlerat e Kosovës.

Demografia dhe Çështjet Sociale

Ofrimi i hapësirave dhe shërbimeve për banim

- Krijimi i infrastrukturës për arsimim të nxënësve dhe ngritje të kapaciteteve për të papunët e Lipjanit;
- Sigurimi projekteve për të papunët dhe varfëritë;
- Përmirësimi i shërbimeve shëndetësore dhe ndërtimi i Spitalit të Lipjanit;
- Krijimi, fuqizimi dhe përmirësimi i shërbimeve dhe i infrastrukturës kulturore dhe sportive;
- Krijimi dhe fuqizimi i shërbimeve dhe hapësirave për aktivitete rinore;
- Krijimi dhe fuqizimi i shërbimeve dhe hapësirave për të moshuar;
- Krijimi dhe fuqizimi i shërbimeve dhe hapësirave për të burgosurit;
- Krijimi dhe fuqizimi i shërbimeve dhe hapësirave për hendikepët.

Zhvillimi Ekonomik

- Fuqizimi i zonave industriale dhe për zhvillim ekonomik si pjesë e trekëndëshit të zhvillimit të Kosovës (Zhvillimi i Zonës ekonomike – Zona Veri-Lindore Lipjan (Konjuh), Qylagë dhe Poturovc, Z3.2 Z4.2 dhe Z4.3 i Zonës tek Aeroporti dhe Qyteti i Agrobiznesit “Ulpiana”);
- Ndërtimi i stacionit hekurudhor me objektet përcjellëse;
- Projekti për ngritjen e kapacitete shfrytëzuese në minierë;
- Zonat për zhvillim të industrisë së përpunimit të gurit, drurit, plastikës dhe deponim dhe përpunim të produkteve bujqësore;
- Hapësirat aktive rurale për prodhimin e bimëve industriale dhe kultura tjera intensive;
- Zhvillimi i zonave turistike të Shpella e Gadimës, Parku Blinaja, Zona e veçantë e mbrojtur Kleçkë – Divjekë, Kisha e vjetër krishtere në Lipjan dhe lokacione tjera;
- Zonat për Panairin e Lipjanit, inkubator të biznesit dhe i një qendre për mbështetjen e NVM-ve dhe zhvillimin e ndërmarrësi-së;
- Zhvillimi i zonës për turizëm gjuetie.

Mjedisi dhe Shfrytëzimi i Tokës (planifikimi dhe menaxhimi i vendbanimeve)

Prioritetet strategjike në fushën e mjedisit dhe shfrytëzimit të tokës që janë prezantua si fusha prioritare për veprim nga do të kemi edhe projekte të ndryshme.

- Definimi dhe zonimi i tokës së përshtatshme bujqësore që duhet të mbrohet;
- Definimi i zonave ndërtimore të vendbanimeve dhe hartimi i Planeve rregulluese të qendrave: Zonës Urbane Lipjan, Sllovi, Shalë, Magur, Gadime, Banullë dhe për zonat Industriale dhe të zhvillimit ekonomik, qendrave të fshatrave etj.;
- Definimi i korridoreve të lartpërquesve 110 kV 220 kV dhe 400 kV për të cilët do të ruhen korridore 100 metra korridor ku do të ndalohen gjitha ndërtimet për lartpërquesin 110 kV, 200 metra korridor për 220 kV dhe 400 metra për 400kV;
- Trajtimi i zonave të mbrojtura :Shpella e Gadimës, Parku Blinaja, Zona e veçantë e mbrojtur Kleçkë – Divjekë, Kisha e vjetër krishtere në Lipjan (St. Mary Purgation and Sts. Flor and Laur);
- Trajtimi i vendbanimeve joformale;
- Mbrojtja dhe zhvillimi i zonave të tokës së vlefshme për zhvillime blegtorale;
- Hulumtimi, identifikimi, Mbrojtja dhe zhvillimi i zonave me resurse nëntokësore (ujore dhe minerale tjera);
- Mbrojtja dhe zhvillimi i zonave arkeologjike;

- Mbrojtja dhe zhvillimi i zonave pyjore;
- Mbrojtja e zonave të parqeve.

Infrastruktura

- Modernizimi dhe Zgjerimi i infrastrukturës për kapjen e ujit (kaptazheve të burimet) infrastrukturës për mbrojtje të burimeve dhe furnizimi me ujë;
- Përmirësimi i rrjetit rrugor me infrastrukturë përcjellëse në drejtim të komunave fqinje si dhe mbështetja e zhvillimit policentrik dhe lehtësim të qasjes së vendbanimeve me ngritjen e infrastrukturës rrugore dhe sigurisë në komunikacionit;
- Modernizimi dhe Zgjerimi i infrastrukturës për trajtim të ujërave të zeza, rrjetë të kanalizimit dhe menaxhim të mbeturinave;
- Modernizimi dhe Zgjerimi i infrastrukturës së telekomunikimit;
- Ndërrimi, riparimi dhe zgjerimi i rrjetit të infrastrukturës ku nevojitet;
- Krijimi dhe përmirësimi i kualitetit të hapësirave publike në vendbanimet e komunës së Lipjanit (varrezat, vendndaljet e autobusëve, vendparkimet, hapësirat e gjelbëruara, rehabilitimi i hapësirave tregtare urbane dhe rurale);
- Infrastruktura e ndriçimit të vendbanimeve në konceptin policentrit dhe në përgjithësi;
- Ndërtimi i infrastrukturës për stacionit hekurudhor për ngarkim dhe shkarkim, terminal me objektet përcjellëse;

1.5.3.4 STRATEGJIA E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL TË KOMUNËS FQINJE PRISHTINË

Lidhur me vizionin si kryeqytet metropolitan, i njohur për zhvillimin ekonomik, urbanizmin modern dhe efikas, si dhe shërbimet cilësore, janë përcaktuar gjashtë prioritete strategjike si më poshtë:

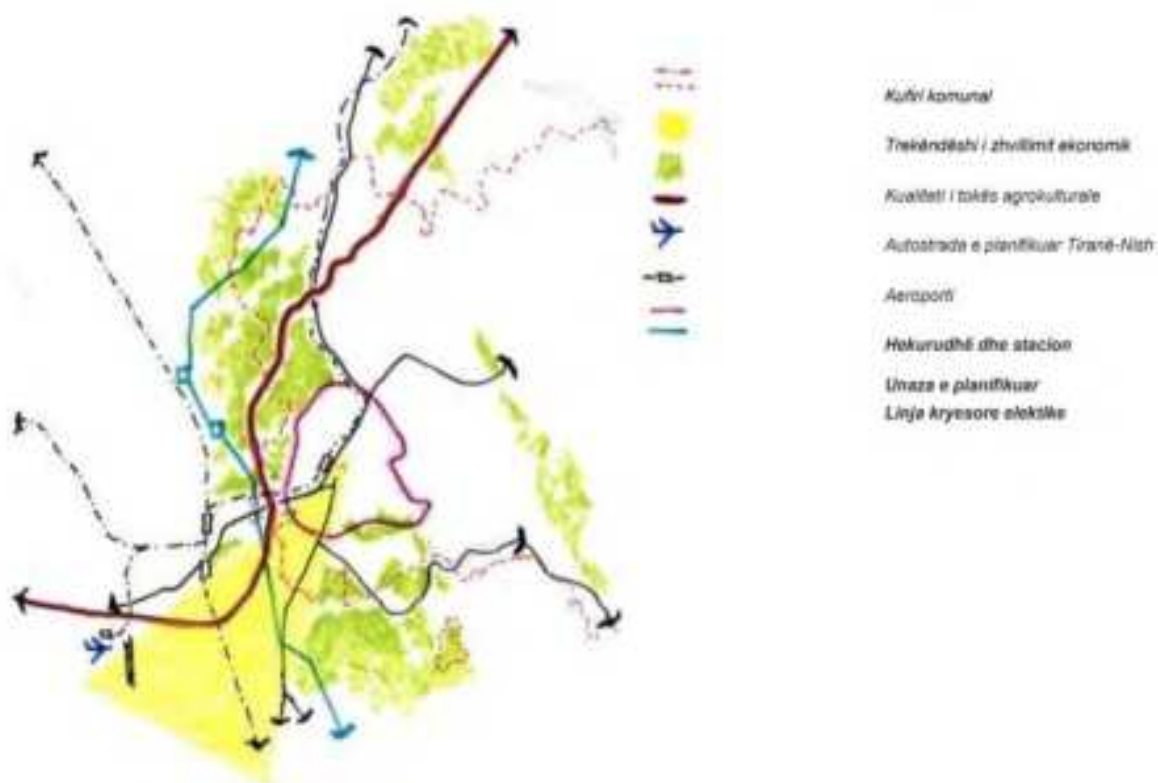
- Arritja e një sistemi të transportit publik, duke rritur edhe dendësinë urbane;
- Përmirësimi i qasjes së territorit dhe qytetit nëpërmjet riorganizimit të sistemit të rrugëve;
- Ruajtja dhe vlerësimi i trashëgimisë natyrore dhe kulturore;
- Krijimi i një mjedisi më përfshirës, duke përmirësuar vendbanimet ekzistuese dhe duke iu ofruar shërbime, zona të gjelbërta dhe vende të ndërveprimit social si dhe krijimi i shtigjeve për të ecur në këmbë dhe biçikletë në mënyrë të sigurt;
- Identifikimi i strategjive zhvillimore për zonat rurale dhe ofrimi i shërbimeve pranë vendbanimeve;
- Ofrimi i një sistemi të trajtimit të kanalizimeve për qytetin, një sistem për mbledhjen e mbeturinave, përmirësimi i ofrimit të energjisë elektrike, përmirësimi i ofrimit të ujit të pijshëm dhe zhvillimi i strategjive për rritjen e efikasitetit të energjisë;
- Ndërtimi i deponisë për mbeturinat nga konstruksioni dhe demolimi, përkatësisht riciklimi i tyre.

Strategjia për kryeqytetin lidhet ngushtë me rritjen urbane, që rrjedhimisht kërkon rregulla sektoriale për një sistem më të qëndrueshëm të lëvizshmërisë dhe rritjen e dendësisë në vendbanime (shmangja e shtrirjes së pakontrolluar). Objektivat janë ndarë në disa, prej të cilave kemi përforcimin e boshtit kryesor urban përmes të cilës synohet përforcimi si nga ana e funksionit ashtu edhe për nga imazhi i *qendrës së qytetit*. Lidhja e qendrës së qytetit në kontekst më të gjerë kombëtar/rajonar (lidhja me autostrada dhe unaza, përmirësimi i linjës hekurudhore që lidh pjesë të ndryshme të zonës urbane.

Si një sekuençë e “polaritetit urban”, me ofrimin e qasjeve, synohet të ketë përdorim të përzier: komplekset institucionale/qeveritare dhe administrative, si dhe ato kulturore, rekreative, turistike, duke kontribuar në zona urbane të gjalla multifunkionale. Qarkullimi i automjeteve në zonën qendrore është paraparë të rregullohet përmes një riorganizimi progresiv të sistemit të qarkullimit. Qasja nga autostrada dhe unaza duhet përcjellë hapësirë urbanistike rajonale më të gjerë të trafikut urban, si nyje të sistemit të transportit difuzionar në shërbim të zonave tjera urbane dhe rurale. Duhet ndërmarrë paralelisht sigurimi i parkingjeve të reja dhe shtigjeve për çiklistë si parakusht për përmirësimin e mjedisit urban.

Qyteti i këndshëm - Shtrirja e vendbanimeve në përputhshmëri me infrastrukturën në dispozicion dhe mundësinë për ofrimin e shërbimeve, përmes konsolidimit të zonës urbane (ndalimi i objekteve të reja, zëvendësimi i stoqeve ekzistuese), krijimi i strukturës së re urbane me rritjen e densitetit për të mbështetur zhvillimin e transportit publik, komoditetet dhe bizneset në zonë).

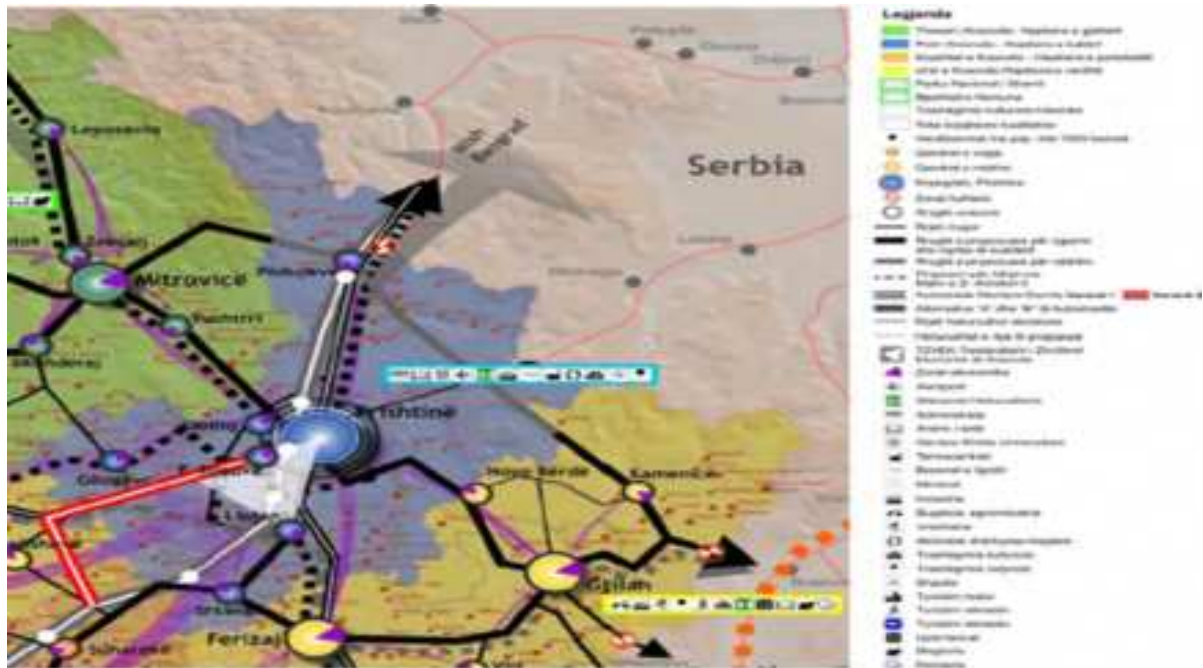
Zhvillimi policentrik – i propozuar në bazë të strukturës ekzistuese dhe shpërndarjes së vendbanimeve, si një alternativë e mundshme për zhvillimin radial dhe lidhjen e densitetit të zonës së strukturave të larta urbane me qendrat e vogla përreth.

1.5.4 UDHËZIMET, PËRGJEGJËSITË DHE KËRKESAT QË BUROJNË NGA KONTEKSTI I GJERË I PLANIFIKIMIT SIÇ JANË PLANIFIKUAR NË PHK

Komuna e Fushë Kosovës brenda PHK-së, trajtohet në zonën e kaltër, pikërisht si: (Porti i Kosovës) apo (Hapësirë e Kaltër). Plani Hapësinor i Kosovës (PHK) 2010–2020+ është aprovuar në vitin 2010, edhe sot aktualisht paraqet një bazë legale për t’u mbështetur përgjatë hartimit të planeve. Në këtë rast, është fjala për Planin Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës, Dokumenti me titull Kosova Shtëpia jonë, i përgatitur nga Instituti për Planifikim Hapësinor, në bashkëpunim me sektorët tjerë të Qeverisë së Kosovës, i cili përmban udhëzime e sfida që duhen adresuar. Dokumenti qendror i planifikimit hapësinor ka për qëllim sigurimin e zhvillimit të baraspeshuar dhe të qëndrueshëm në tërë territorin e Republikës së Kosovës. Rrjedhimisht, të gjitha komunat duhet t’i përmbahen zhvillimit të planifikuar në PHK, Strategjia për Zhvillim Hapësinor, 2010–2020+, i cili mbështet vizionin vijues:

“Kosova vend sovran i integruar në Bashkësinë Evropiane me zhvillim të qëndrueshëm socio-ekonomik, infrastrukturë dhe teknologji moderne, me mundësi arsimimi për të gjithë, fuqi punëtore të kualifikuar, një vend që ka respekt për mjedisin, trashëgiminë natyrore dhe kulturore për tërë territorin e vet dhe vendet fqinje, me një shoqëri të hapur që e promovon llojllojshmërinë dhe shkëmbimin e ideve, duke respektuar të drejtat e të gjithëve”.

Strategjia Zhvillimore Hapësinore e PHK-së, bazohet në strategjitë sektoriale, në sfidat e zhvillimit hapësinor që trajtohen dhe janë relevante, si këto: Ekonomia dhe punësimi, Trashëgimia dhe zhvillimi i qëndrueshëm, Shfrytëzimi joracional i hapësirës, Mjedisi jokualitativ jetësor, Niveli i ulët i shëndetësisë dhe arsimit, Shkalla e lartë e varfërisë dhe sfida të tjera.

Ndër përgjegjësitë dhe kërkesat tjera që burojnë nga konteksti i gjerë i planifikimit hapësinorë është edhe Struktura Hapësinore e Zhvillimit dhe Organizimit të ardhshëm në Kosovë, brenda strukturës së trajtuar siç është: Thesari i Kosovës (Hapësirë e gjelbër)–industriale.

Qyteti i Fushë Kosovës si zonë e gjallë dhe me prosperitet, synon sikurse qytetet tjera urbane që tentojnë zhvillimin e vazhdueshëm të planifikuar urban, janë konkurrencte me njëra-tjetrën e në të njëjtën kohë të bashkuara e kooperative, atraktive për të jetuar dhe punuar në to.

Në qendër të zonës së kaltër, parashihet TZHEK si trekëndësh i zhvillimit ekonomik i Kosovës, si kurriz i zhvillimit ekonomik me interes kombëtar, burim i të ardhurave për ekonominë kosovare, gjithashtu mund të bëhet një zonë e mundshme edhe për investitorët e kompanive ndërkombëtare. Arsytet për një përcaktim të tillë, të zhvillimit të ardhshëm hapësinor të TZHEK-ut janë:

1. Afërsia me qytetin e Prishtinës si qendër e ardhshme më e madhe administrative, arsimore-shkencore dhe shërbyese në Kosovë, si vend i mundshëm joshës për investitorë të vendit dhe të huaj,
2. Korridoret kryesore të infrastrukturës rrugore, hekurudhore, ajrore, telekomunikimeve dhe energjisë,
3. Aeroporti Ndërkombëtar i Prishtinës, si pikë strategjike për ndërlidhje me botën, në aspektin e shkëmbimit të mallrave dhe njerëzve
4. Afërsia e korridoreve evropiane.

Vizioni i zonës është:

Porti i Kosovës (hapësira e kaltër)-administrative, shërbyese, tregtare, agro-industriale, turistike që paraqet pjesën veriore të Kosovës, i përbërë nga komunat: Prishtina si qendër kryesore dhe kryeqendër e Kosovës, Obiliqi, Podujeva, Fushë-Kosova, Lypjani, Drenasi dhe Shtimja që gravitojnë në qytetin e Prishtinës.

Qëllimet e përgjithshme janë:

Zhvillimi i rrjetit të vendbanimeve, me qeverisje e shërbime publike në favor të qytetarit, me rritje të kualitetit të jetesës së qytetarëve, punësimit, barazisë sociale:

- ZHEL për ZHEK-shfrytëzimi i përparësive konkurruese;
- Zhvillimin e lidhjeve efikase brenda-urbane, ndër-urbane me hapësirat tjera dhe më gjerë, lidhjet e fuqishme rajonale përmes zhvillimit të rrjetit të infrastrukturës (rrugore, hekurudhore, ajrore, ti-së);
- Promovim i TZHEK, lokacion për grupim aktiviteteve në aspekt hapësinor, investime të huaja, kompani multinacionale;
- Mbështetje aktiviteteve të H&ZH, për një ekonomi të njohurive, mbështetur nga kapacitetet organizative;
- Promovimin e Prishtinës si qendër të diturisë së rajonit, më të gjerë të Evropës Juglindore;
- Zhvillimin e aktiviteteve administrative, arsimore, shërbyese tregtare, energjetike, agro-industriale e turistike.

1.6 INFORMATA PËR PROCESIN E PLANIFIKIMIT

Lirisht mund të thuhet, se kërkesat minimale për pjesëmarrje publike gjate hartimit të Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës, siç ishte që të sigurohet të paktën një diskutim publik, në secilën fazë të procesit të planifikimit hapësinor, është plotësuar, duke u listuar më poshtë.

Ka pasur përpjekje serioze të komunës, INSI-it që të sigurohet diskutim publik, i cili do të sillte së bashku të gjitha palët e interesuara dhe relevante (qytetarët, sektorin publik dhe privat, OJQ-të, ekspertët etj.).

Mund të konstatojmë se janë shqyrtuar të gjitha propozimet dhe vërejtjet që janë adresuar në proces nga akterë të ndryshëm dhe janë përfshirë në projekt dokumenti.

Është organizuar edhe WSH i Vizionimit me pjesëmarrje të akterëve të ndryshëm.

Ndër mekanizmat e përdorur për të angazhuar publikun në procesin e planifikimit kanë qenë strukturat institucionale nëpër lagje dhe vendbanime, takimet publike nëpër lagje dhe vendbanime, platformat elektronike, ftesa, publikime etj.

Në procesin e hartimit të dokumentit ka pas me dhjetëra takime me Ekipin Komunal të Planifikimit, por edhe me Grupet Punuese në të gjitha fushat tematike dhe grupet konsultative.

1.6.1 LISTIMI I PREZANTIMEVE PUBLIKE, KONSULTIMEVE, TAKIMEVE RISHIKUESE DHE MEKANIZMAVE TË PËRDORUR PËR TË ANGAZHUAR PUBLIKUN NË PROCESIN E PLANIFIKIMIT

Vendi i Takimit	Data	Nr i pjesëmarrësve	Qëllimi i Takimit
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	05.03.2023	24	Takim pune i grupit punues për hartimin e PZHK.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	13.03.2023	18	Takim i grupit punues lidhur me shqyrtimin e punës së profilit Urban të PZHK.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	25.03.2023	32	Informate për Kuvendin Komunal- përfaqësuesit e subjekteve politike(asamble komonale) lidhur me procesin, zhvillimet dhe draftin e PZHK-se në përgjithësi.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	19.05.2023	13	Takim i grupit punues për fazat e mëtejme për hartimin e PZHK. Diskutim për procesin e punës .
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit Komunal)	16.08.2023	16	Prezantim Publik i fazës së parë para qytetarëve të Komunes së Fushë-Kosovës. Profili i gjendjes ekzistuese të Planit Zhvillimor Komunal.

Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit Komunal)	05.12.2023	22	Diskutim Publik para qytetareve te Komunes se Fushe-Kosoves. Profili i gjendjes ekzistuese, faza e vleresimit te gjendjes si dhe diskutimi per skenaret e mundshem zhvillimor per komunen e Fushe Kosoves.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit Komunal) si dhe pranimi i komenteve edhe permes sistemi elektronik(linkut te pzhk ne faqen e komunes) por edhe permes emailave zyrtar.	16.12.2023-09.01.2024	65	DISKUTIM PUBLIK (15 ditor) Prezntimi i draftit te PZHK Fushe Kosova 2025-2032 para qytetareve te Komunes se Fushe Kosoves me qellim te pranimit te komenteve sugjerimeve, vrejteve ne menyre qe te sigurohet pjesemarrje e publikut ne kete proces.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	29.04.2024	17	Diskutim Publik ku eshte bere prezantimi I fazes finale -Korniza e Zhvillimit Hapesinor (Vizioni, Qellimet, Objektivat, Skenaret e zhvillimit te PZHK.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	03.06.2024-02.07.2024 - Shqyrtim Publik (05.07.2024)Kon sultim Publik	17	DISKUTIM PUBLIK (30 ditor) Prezntimi i draftit te VSM per PZHK Fushe Kosova 2025-2032 para qytetareve te Komunes se Fushe Kosoves me qellim te pranimit te komenteve sugjerimeve, vrejteve ne menyre qe te sigurohet pjesemarrje e publikut ne kete proces.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	18.07.2024	17	Diskutim public me perfaqesues te institucioneve te republikes se Kosoves, perfaqesues te kompanive publike, e private per te prezantuar zhvillimet e planifikuara me PZHK.
Kuvendi Komunal Fushë Kosovë (Salla e Kuvendit)	26.11.2024	32	Informate per Kuvendin Komunal- perfaqesuesit e subjekteve politike(asamblene komunale) .
Vermice-“LAKESIDE HOTEL”	08-09-11.2024	11	DISKUTIMI PER Strategjite zhvillimore qe perfshine skenari I trete. REKAPITULIM I PZHK.
Takimi me Komunen e Drenasit- Komuna e Fushe-Kosoves.	24.08.2024	6	Diskutim per zonat e ndermjetme dhe harmonizimi I zhvillimeve qe parashihen ne to .
Takimi me Komunen e Lipjanit- Komuna e Fushe Kosoves	03.10.2024	7	Diskutim per zonat e ndermjetme dhe harmonizimi I zhvillimeve qe parashihen ne to .
Takimi me Komunen e Obiliqit- Komuna e Fushe Kosoves	10.10.2024	4	Diskutim per zonat e ndermjetme dhe harmonizimi I zhvillimeve qe parashihen ne to .
Takimi me Komunen e Graqanices- Komuna e Fushe Kosoves	21.10.2024	6	Diskutim per zonat e ndermjetme dhe harmonizimi I zhvillimeve qe parashihen ne to .
Takimi me Komunen e Prishtines- Komuna e Fushe Kosoves	24.10.2024	6	Diskutim per zonat e ndermjetme dhe harmonizimi I zhvillimeve qe parashihen ne to .

1.6.2 TË DHËNAT E MARRA NGA QYTETARËT DHE MËNYRA E TRAJTIMIT TË TYRE GJATË PROCESIT TË PLANIFIKIMIT

Po theksojmë, se me marrjen parasysh të kornizës së re ligjore dhe formatit të të dhënave të kërkuara, ishte më e komplikuar marrja e të dhënave drejtpërsëdrejti nga qytetarët, përpos kur ata ishin të organizuar nëpërmes OJQ-ve dhe përfaqësuesve të vendbanimeve e lagjeve, apo komuniteteve fetare etj. Duhet bërë përpjekje për të marrë të dhëna nga qytetarët, duke organizuar takime nëpër vendbanime me diskutime publike, po ashtu edhe takime tjera të veçanta. Të gjitha këto, mund të thuhet, se nëpërmes ekipeve janë evidentuar, janë digjitalizuar dhe janë trajtuar gjatë procesit të planifikimit.

Vlen të veçohet faza e shqyrtimit publik mbajtur nga data 04.08.2025 deri më datë 04.09.2025, e cila është e përmbledhur në këtë raport:

RAPORTI I SHQYRTIMIT PUBLIK

1.6.3 PËRMBLEDHJE JOTEKNIKE E SHKURTËR E PZHK-SË

Në këtë pjesë hyrëse, si një përmbledhje jo-teknike e PZHK-së, fillimisht duhet t'i përshkruajmë temat dhe përmbajtjet kryesore që janë të ndryshme nga PZHK e mëparshme,

Plani Zhvillimor Komunal i Fushë Kosovës, i cili është dokument i planifikimit hapësinor, **përmbanë (10) dhjetë fusha tematike**, në krahasim me PZHK-në e mëhershme, është hartuar duke përmbledhur katër fusha tematike, **hartohet për tërë territorin e komunës**, për pjesën urbane dhe rurale, duke i trajtuar në mënyrë përmbajtjesore. **Pjesëmarrja publike**, përgjatë hartimit të këtij dokumenti, bëhet duke u bazuar në udhëzimin administrativ, sigurimin e të dhënave narrative dhe **digjitalizimin e të dhënave** të Planifikimit Hapësinor, si bazë për hartimin dhe monitorimin e zbatimit të dokumentit të planifikimit hapësinor (bazuar në aneksin e udhëzimit administrativ). **Normat teknike të planifikimit hapësinor** si bazë unifikuese e hartimit dhe e zbatimit të dokumenteve të planifikimit hapësinor në tërë territorin e vendit, janë të detyrueshme, të përcaktuara me Ligjin për Planifikimin Hapësinor, të cilat sigurojnë planifikim hapësinor, menaxhim të shfrytëzimit të tokës dhe të sistemit të zhvillimit të tokës kodifikuese e normative dhe direktiva Evropiane. **INSPIRE**, Përdorimi i tokës **HILUCS** (Hierarchical Land Use Classification) SHKSHT (Sistemit Hierarkik i Klasifikimit të Shfrytëzimit të Tokës), së bashku me Rregullat mbështetëse **HSRLC** *Hierarchy of Supplementary Regulation Code List* KHRRP (Kodi Hierarkik i Rregullimit Plotësues), të cilat duhet të përdoren gjatë hartimit të dokumentit. Në vazhdimësi jemi fokusuar në temat thelbësore komunale, sfidat përkatëse dhe mundësitë për zhvillim, me qëllimet dhe objektivat e planifikimit të zhvillimit.

1.6.3.1 SFIDAT KRYESORE

Sfidat në procesin e hartimit të PZHK-së ishin kryesisht rreth krijimit të kuptimit të njëjtë për procesin dhe dokumentin, grumbullimin e numrit të madh të të dhënave për profilin e PZHK-së, sidomos gjenerimit të të dhënave në fushat, ku kishte mungesë të dhënash ose cilësi të kufizuar, ku digjitalizimi i të dhënave dhe kodifikimi ishin mjaft sfidues. Sigurimi i pjesëmarrjes publike, aplikimi i normave teknike të planifikimit, zbatimi i direktivave Evropiane: INSPIRE, HILUCS dhe HSRLC, të gjitha këto ishin sfiduese. Sfidë tjetër në procesin e hartimit të dokumentit ishte edhe roli e përvoja e ekipit punues, si bartës kryesor në hartimin e dokumentit.

Sfidat zhvillimore që duhen trajtuar në PZHK, janë identifikuar nga dokumentet e nivelit lokal dhe qendror që do të trajtohen, duke krijuar një materie, e cila do të pasurohet në proces, në vijim janë radhitur sfidat kryesore, të cilat cenojnë zhvillimin e qëndrueshëm të komunës:

- Zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik dhe punësimi, ulja e shkallës së lartë të papunësisë, ndërtimi i infrastrukturës funksionale për zhvillim në të gjithë sektorët, veçanërisht funksionalizimi i plotë i Zonës Ekonomike dhe shfrytëzimi i resurseve lokale për zhvillim industrial, turistik e bujqësor;
- Reduktimi, deri tek eliminimi i tërësishëm i ndotjes së mjedisit nga mbetjet e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga ujërat e zeza;
- Mbrojtja dhe zhvillimi i qëndrueshëm i trashëgimisë natyrore dhe kulturore;
- Shfrytëzimi racional dhe i qëndrueshëm i hapësirës;
- Krijimi i mjedisit kualitativ jetësor dhe sigurimi i infrastrukturës.

1.6.3.2 MUNDËSITË PËR ZHVILLIM

Në vijim janë radhitur mundësitë madhore për zhvillimin e qëndrueshëm të komunës:

- Mundësitë që janë krijuar me anëtarësimin e Kosovës në FMN (Banka Botërore), BERZH (Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim),
- Mundësitë nga procesi i Asocim Stabilizimit të Kosovës në Evropë,
- Mundësia e huamarrjes dhe marrjes së kredive nga komunat,
- Korporata e zhvillimit të mijëvjeçarit (thithja e fondeve),
- PPP (Partneritetet Publiko Private),
- Grandet qeveritare dhe donacionet tjera ndërkombëtare,
- Zhvillimi dhe kompletimi i zonës së lirë ekonomike dhe korridoreve zhvillimore,

- Eksploatimi dhe përpunimi i resurseve natyrore,
- Zhvillimi i bujqësisë dhe i pylltarisë,
- Zhvillimi i turizmit malor dhe rekreativ.

1.6.3.3 QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT

Qëllimi kryesor i këtij dokumenti është që të sigurojë zhvillimin e qëndrueshëm dhe të baraspeshuar të planifikimit hapësinor për tërë territorin e komunës, përmes qeverisjes së mirë, shfrytëzimit të përshtatshëm të tokës, mbrojtjes së mjedisit dhe trashëgimisë kulturore e natyrore.

Po ashtu, ky dokument ka për qëllim që të sigurojë qeverisje të qëndrueshme, shfrytëzim efikas të fondeve publike, parakushte për zhvillim social dhe ekonomik të baraspeshuar, rregullim të qëndrueshëm të hapësirës, duke siguruar trajtim të barabartë, lëvizje të lirë dhe qasje adekuate në shërbimet publike për qytetarët.

Ky dokument, gjithashtu synon **Zbatimin e qëllimeve për zhvillim të qëndrueshëm** gjatë hartimit dhe zbatimit të PZhK-së.

Është mjaft e rëndësishme të thuhet, se dokumenti do të zhvillojë te Korniza e Zhvillimit Hapësinor **qëllimet dhe objektivat** specifike, gjithnjë të bazuara në qëllimet dhe objektivat e planeve e strategjive të nivelit lokal dhe qendror, duke i analizuar më pas në një proces, për të jetësuar atë që u shkrua më lartë.

2 PROFILI KOMUNAL

Profili i gjendjës në komunë, përmbledh, identifikon dhe strukturon informatat bazë mbi fushat tematike.

Profili komunal ka përmbledhur dhe shqyrtuar të dhënat lidhur me historinë e zhvillimit të komunës së Fushë Kosovës, gjendjen ekzistuese të komunës me kapacitetet njerëzore dhe financiare të komunës.

Mbledhja e të dhënave për Profilin Komunal është bërë në pajtueshmëri me Shtojcën 1 të Udhëzimit Administrativ Nr.11/2015 mbi elementet dhe kërkesat themelore për hartimin, zbatimin dhe monitorimin e Planin Zhvillimor Komunal. Përgatitja e këtij dokumenti është një proces kompleks dhe i vështirë për shkak të sasisë dhe natyrës së të dhënave që kërkohen për të ndërtuar një profil të detajuar të komunës, por sidomos për shkak të mungesës së koordinimit të burimeve e të dhënave.

2.1 HISTORIA E ZHVILLIMIT

Fushë Kosova është qytet që ka pozitë qendrore në Rrafshin e Kosovës, me një afërsi prej tetë (8)km nga kryeqyteti i Kosovës, Prishtina. Qysh herët, Fushë Kosova, njihet si nyje hekurudhore nëpër të cilën ka kaluar rruga e lashtë ilire “Via-Ignatia”, që ka lidhur Bizantin me Kostandinopojën.

Fushë Kosova ka kushtet e mira natyrore, pozitën e mirë gjeografike dhe kushtet e përshtatshme klimatike për zhvillimin e gjetisë, blegtorisë, bujqësisë dhe më vonë edhe të degëve të tjera, si dhe relievit që mundësonte sigurinë. Lokaliteti i këtij vendbanimi ishte i banuar që nga kohët më të lashta nga banorët vendas iliro-dardanët, shek. VIII p.e.s. (Bardhi i Madh), neoliti (Harilaçi), etj., pastaj koha antike e mesjetare, si Ulari (Uglari), Kumanova (afër Vragolisë), Bardhi i Vogël, Harilaçi etj. Këtë e dëshmojnë gjetjet e shumta arkeologjike në lokalitetet e kësaj Komune.

Territori i Sllatinës, së dikurshme e më gjerë, banohej qysh nga kohët më të lashta, nga Ilirët, ku është bërë edhe gërrshetimi i kësaj treve me vendbanimet e vjetra antike, si “Harilaçi”, “Bardhoshi”, “Maja e Zezë” etj. Në këtë territor afër varrezave gjendet një vend ku supozohet se është “tumë ilire”. Gjatë punimit të tokës dhe punëve ndërtimore nga banorët vendës, sidomos në pjesën jugore të fshatit, janë gjetur gjurmë të llojllojshme të kulturës materiale, si themele me gurë të ndërtesave, tulla të pjekura të formatit të madh, pjesë të qeramikës, copa të metalit, rrugë të shtruara me gurë, pusa të ujit etj., që dëshmojnë se aty ekzistonte vendbanim shumë i hershëm. Në shekullin e vjetër me depërtimin e krishterimit filloi ndërtimi i faltoreve - kishave. Në pjesën juglindore të Sllatinës së Vogël ishte ndërtuar kisha, ku sot njihet si “Të kisha dhe Arat e kishës”. Bardhi i Madh i takonte grupit kulturor dardan, shek. VIII-IV p.e.s. ky lokalitet sot quhet me emrin Kala. Kalaja e Bardhit gjendet mbi një kodër të ulët, që ngrihet mbi fshat, afër lumit “Drenicë”, që përmbi fusha pjellore.

Kalaja ka trajtë trapezoide. Në anën lindore dhe atë verilindore të Kalasë gjenden gjurmët e mureve mbrojtëse, të mbuluara tani me humus. Në jug të Kalasë ekzistojnë varreza të moçme, mjaft të gjata (nuk ka hulumtime). Ka shumë gjurmë arkeologjike të gjetura në pjesën jugperëndimore të fshatit, në bregun e majtë të Drenicës, gati deri te fshati Mesbardh, si themele të shtëpive. Në pjesën jugore të fshatit, që quhet “Qeremidhanja”, shihen gjurmët e vendbanimit të vjetër. Këtu përveç themeleve të shtëpive, gurëve, tullave, tjegullave etj., janë gjetur edhe monedha të moçme. Në anën veriore të fshatit, në lokalitetin “Arat e Kishës”, janë gjetur dyert e derës hyrëse të kishës, pastaj ka tjegulla, suvatim i bardhë, etj. Gjurmimet arkeologjike në territorin e Komunës dëshmojnë për lashtësinë e këtij lokacioni, si vendbanim. Janë të evidentuara ndërtesa me rëndësi historike në: Harilaç, Kalaja e Vjetër në Bardh të Madh dhe disa objekte fetare në qytet, Sllatinë të Madhe dhe Bresje. Kohëve të fundit janë identifikuar po ashtu disa varreza me rëndësi historike në Gurshkabë, që kanë rëndësi historike, jo vetëm për Komunën, por edhe për Kosovën në tërësi, që verifikojnë lashtësinë e kësaj treve.

Edhe pse e njohur si vendbanim, që herët, Fushë-Kosova, si Komunë u konsolidua, mjaft vonë, në vitin 1989. Njihet si Komunë multietnike, ku banojnë komunitete të ndryshme, krahas shumicës shqiptarë.

2.2 GJENDJA EKZISTUESE E KOMUNËS

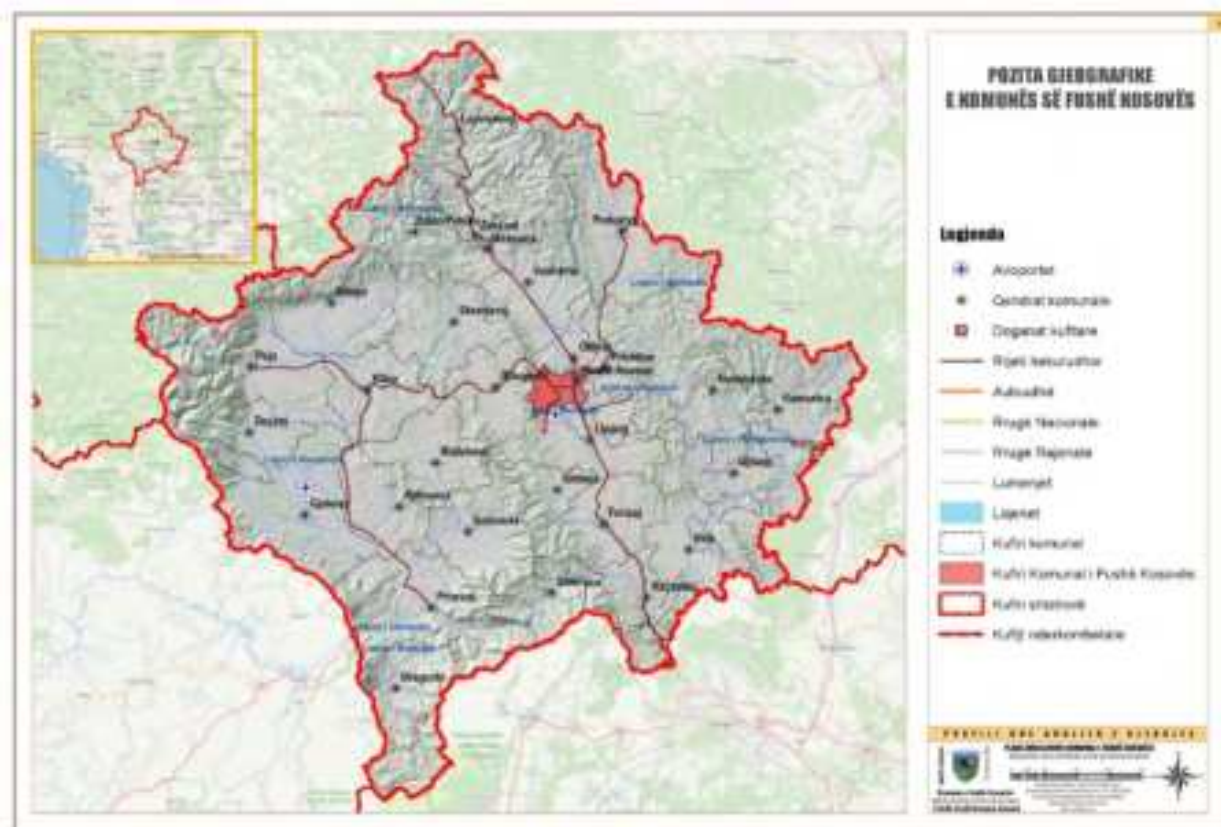
2.2.1 POZITA DHE KARAKTERISTIKAT NATYRORE

Fushë Kosova është komunë që shtrihet në qendër të Rrafshit të Kosovës, me një sipërfaqe prej 84 km². Në lindje kufizohet me Komunën e Prishtinës, në veri me Komunën e Kastriotit, në Jug me Komunën e Graçanicës, ndërsa në perëndim kufizohet me Komunën e Drenasit. Ajo përbëhet prej gjashtëmbëdhjetë (16) vendbanimeve. Gjendet në zonën e kryqëzimit të rrugëve me rëndësi për transport, si ajo hekurudhore që lidhë Fushë-Kosovë - Shkupin e Mitrovicën, që pastaj lidhet me rrugët ndërkombëtare. Po ashtu, ajo ndodhet në kryqëzim të magjistrave të rëndësishme. Në territorin e saj gjendet edhe Aeroporti Civil Ndërkombëtar i Prishtinës. Komuna e Fushë Kosovës përbëhet nga këto njësi kadastrale:

Bardh i Madh, Bardh i Vogël, Bresje, Fushë Kosovë, Grabovc i Poshtëm, Harilaç, Henc, Kuzmin, Lismir, Dobrevë e Epërme, Dobrevë e Poshtme, Nakaradë, Pomozotin, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël dhe Vragoli.

Komuna e Fushë Kosovës zë pozitën qendrore të Rrafshit të Kosovës. Shtrihet në perëndim të qendrës të Kosovës - Prishtinës, rreth 4–5 km, larg saj, apo më mirë të themi, tani është bashkuar me të. Kufizohet në lindje me komunën e Prishtinës, në jug me komunën e Lipjanit, në perëndim me komunën e Drenasit dhe në veri me komunën e Kastriotit. Fushë Kosova është nyja kryesore e komunikacionit hekurudhor të Kosovës. Nga qendra komunale degëzohen rrugët hekurudhore për në Mitrovicë e më tutje në veri, për në Shkup e më tutje në jug, në verilindje për në Prishtinë, trevën e Llapit e më tutje në verilindje me Nishin, në perëndim për në Pejë dhe në jugperëndim në Prizren. Tani kjo komunë është edhe qendër e komunikacionit ajror. Në fshatin Sllatinë e Madhe) që nga viti 1965 është hapur Aeroporti i Prishtinës.

Komuna e Fushë Kosovës është e pasur me begati natyrore të cilat paraqesin bazën objektive për zhvillimin e përsheptuar të kësaj treve.

Harta 1. Pozita gjeografike e komunës së Fushë Kosovës

2.2.2 VEÇORITË MJEDISORE

Komuna e Fushë-Kosovës ndodhet në Basenin e Kosovës, i cili është në fushën e lbrit në veri dhe në fushën e llapit - Toplicës, në veri-lindje, i hapur ndaj ndikimeve veriore - kontinentale - klimatike. Dimri është i ftohtë, ndërsa vera është e ngrohtë dhe e thatë. Baseni i Kosovës, për shkak të kufizimeve me male të larta në jug dhe perëndim janë të privuara nga masat ajrore të Detit Adriatik dhe Detit Egje. Në rajonin e Komunës së Fushë-Kosovës janë përpunuar të dhënat meteorologjike për dy stacione.

Lartësia mbidetare e stacioneve të përpunimit është: Prishtinë 573m, Lismir 540m. Rajoni i analizuar është homogjen orografik, lartësia mbidetare e territorit është në intervalin prej 500 -600m.

Parametrat meteorologjike që varen nga lartësia mbidetare janë: temperatura e mesme vjetore e ajrit bie me rritjen e lartësisë mbidetare, ndërsa sasia e të reshurave vjetore rritet.

Numri i ditëve vjetore me borë, si dhe numri i ditëve me shtresë të borës rritet varësisht nga lartësia mbidetare, ndërsa parametrat tjerë meteorologjikë varen nga kushtet lokale mikroklimatike.

2.2.2.1 PEDOLOGJIA – PËRMBAJTJA E DHERAVE

Në rajonin e Komunës së Fushë-Kosovës veçohet tipi i dheut aluvial. Fluvisoli (aluviumi) bënë pjesë në klasën e dherave fluviatile dhe fluviogleje. Gjenezja e fluvisolit dhe veçoritë e saj janë të kushtëzuara me drejtimin hidrologjik të lumit dhe materialit natyror, i cili sedimentohet (rëra, zhavorri). Për këtë arsye, profili i fluvisolit karakterizohet me shtresim të theksuar. Pa marrë parasysh që fluvisoli i takon dherave të pazhvilluara, ato zakonisht kanë pjellshmëri të madhe. Në këtë tokë mund të kultivohet plepi, si dhe perimet. Janë dhera të përshtatshme për livadhe.

Kjo tokë renditet në klasën e III-të të bonitetit.

Ndër tipat pedologjike të tokave të cilat janë më të përfaqësuara në Komunën e Fushë-Kosovës janë: Vertisol (smonicë), rreth 35%, Fluvisol (aluviale), rreth 27 %, Kambike (tokat e kuqe kafeje), rreth 25 %. Vertisol (smonicë) Sipërfaqet e tokës bujqësore që bëjnë pjesë në këtë tip të tokave kryesisht shtrihen në fshatrat: Bardh, Lismir, Kuzmin, Vragoli, Dobrevë e Poshtme dhe Henc.

Tokat aluviale (fluvisol)

Sipërfaqet e tokës bujqësore që bëjnë pjesë në këtë tip të tokave, kryesisht shtrihen në fshatrat: Nakër, Lismir, Kuzmin, Vragoli, Bardh i Vogël, Bardh i Madh, Dobrevë e Poshtme dhe në qytetin e Fushë-Kosovës.

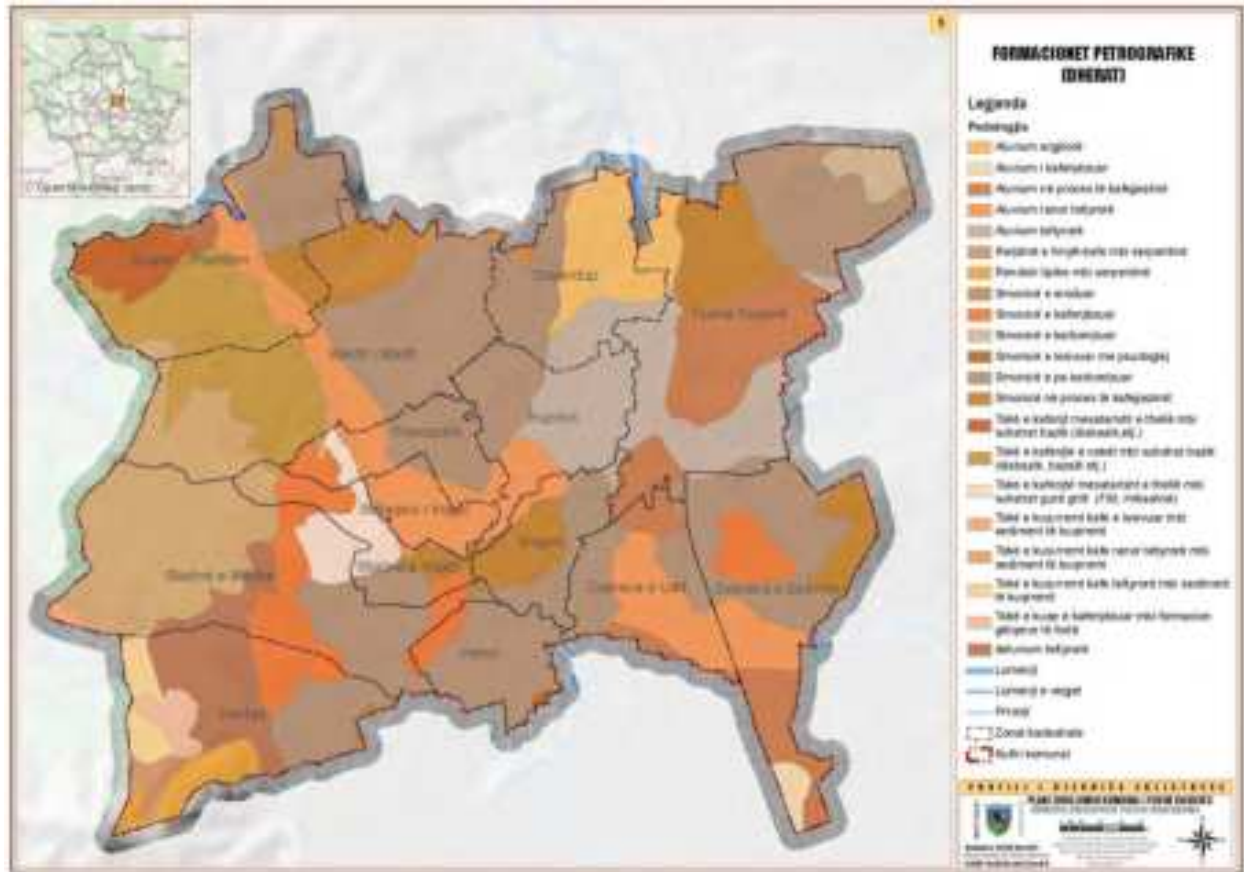
Vlera mesatare e reaksionit aktiv të tokës (pH në H₂O) mesatarisht është 7.5pH, por ajo luhet në mes pH 6.7-7.8.

Tokat e kuqe - kafeje (kambike)

Sipërfaqet e tokës bujqësore që bëjnë pjesë në këtë tip të tokës janë ato të fshatrave: Gurshkabë, Bardh i Madh, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël. Vlerat e reaksionit aktiv të tokës (pH në H₂O) mesatarisht është 7.06pH, me luhetje nga pH 4.6 deri 8.4.

Klasa e tokës

Tokat i takojnë klasës së tokave argjilore, lymore-ranore-argjilore, lymore-pluhurore-argjilore dhe lymore-argjilore.

Harta 2. Formacionet Pedologjike

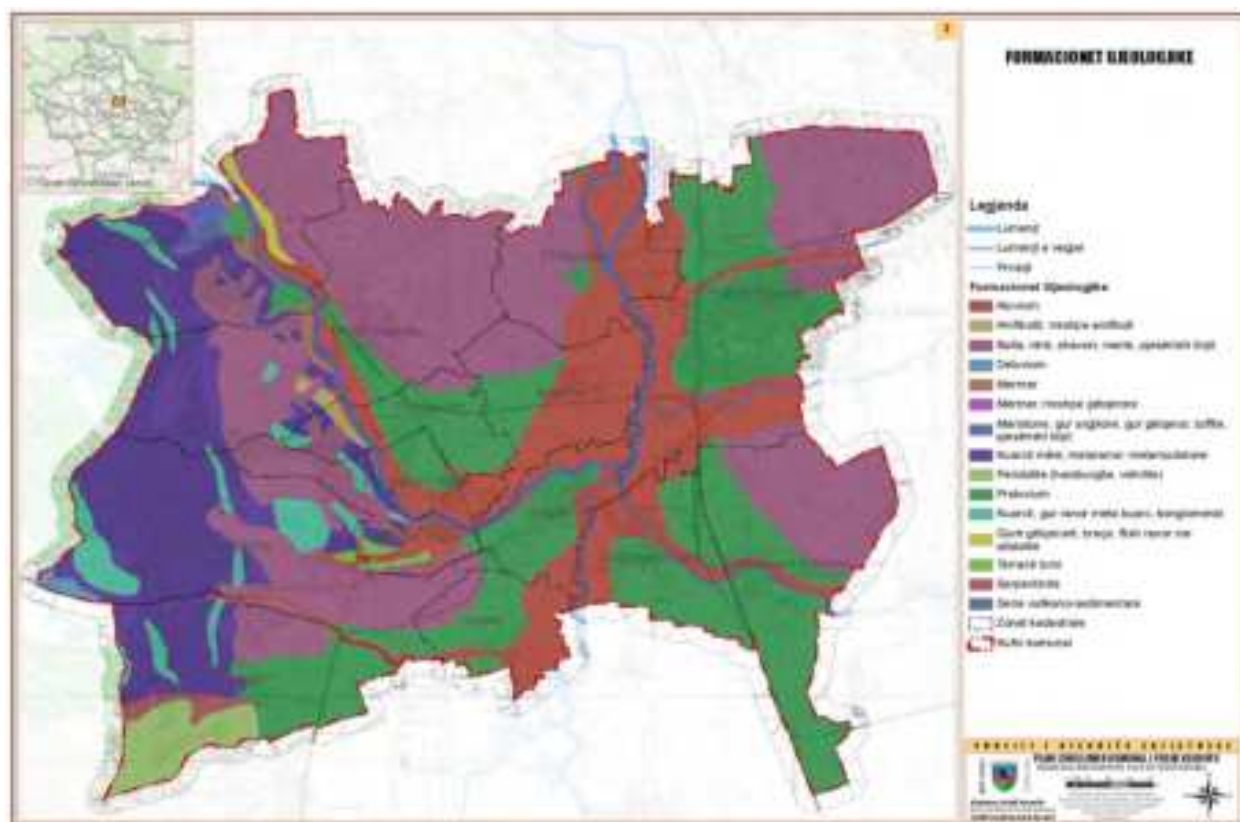
2.2.2.2 GJEOLGJIA DHE TOKAT

Komuna e Fushë-Kosovës në aspektin gjeologjik i takon pjesës qendrore të rrethit lindor të Basenit të Kosovës. Baseni është i formuar në shkëmbinjtë të vjetërsisë-neogjen, me shpërndarje të gjerë të serisë së thëngjillit. Në bazë të kësaj serie neogjene në mënyrë të qartë bëhet ndarja e bazës, shtresa e thëngjillit dhe fundërrina.

Në sajë të bazës mund të veçohen dy (2) horizonte litologjike:

- ❖ Horizonti i poshtëm -përbëhet nga rëra, ndërsa,
- ❖ Ai i sipërm - nga rëra argjilore, ngjyrë hiri në të gjelbër.

Shtresa e thëngjillit përbëhet prej linjiteve me shtresa të holla të djerrinës. Shtresa fundrrinore përbëhet nga argjila ngjyrë hiri me grimca vende-vende të gjelqeres. Në pjesë të caktuara të terrenit shtresa fundrrinore) përmbi shtresën e thëngjillit shtrihet direkt në formimet aluviale. Pjesët sipërfaqësore të terrenit i krijojnë shtresat aluviale. Formësimet aluviale janë të përbëra me argjilë ranoro-pluhurore, me rërë të kokërrimët dhe vende-vende me përmbajtje më të madhe të fraksioneve të zhavorrit.

Harta 3. Karakteristikat Gjeologjike

2.2.2.3 KARAKTERISTIKAT HIDROGRAFIKE

Territorin e Fushë Kosovës e përshkojnë tri rrjedha të lumenjve: lumi “Sitnicë”, i cili gjendet në kufi të rajonit, lumi “Prishtevkë” me rrjedhën e poshtme të saj dhe “Përroi i Njelmët”. Karakteristikat e përgjithshme të drejtimit të rrjedhave janë prerja e dobët e lugut dhe inundacioni i rrafshit të gjerë në raport me sasinë e ujit dhe pjerrtësinë e bregut. Për nga gjatësia e rrjedhës dhe sipërfaqes ujëmbledhëse lumi “Sitnicë” është rrjedha më e madhe e lbrut (35.5 % sipërfaqes së përgjithshme të ujëmbledhëse dhe 22,4 % sasisë rrjedhëse). Karakteristika e shprehur e rrjedhës së lumit “Sitnicë” është fluktuacioni (luhatja) i madh i nivelit të ujit, kështu që zgjedhja optimale e profilit për rregullimin e shtratit të lumit është e vështirësuar. Profili natyror i shtratit të lumit është mjaft stabil, ndërsa rënia gjatësore e shtratit është e madhe, pa thyerje të shprehura. Valët vërshuese janë më frekuentive në periudhën më të ftohtë të vitit. Shtrati i lumit “Sitnicë” ka qenë i rregulluar 5 km. në drejtim të rrjedhës prej Fushë-Kosovës kah Obiliqi. Profili i rregulluar ka qenë i gjerësisë 160 m. Thellësisë 3m. Përqindja e gjerësisë së shtratit të

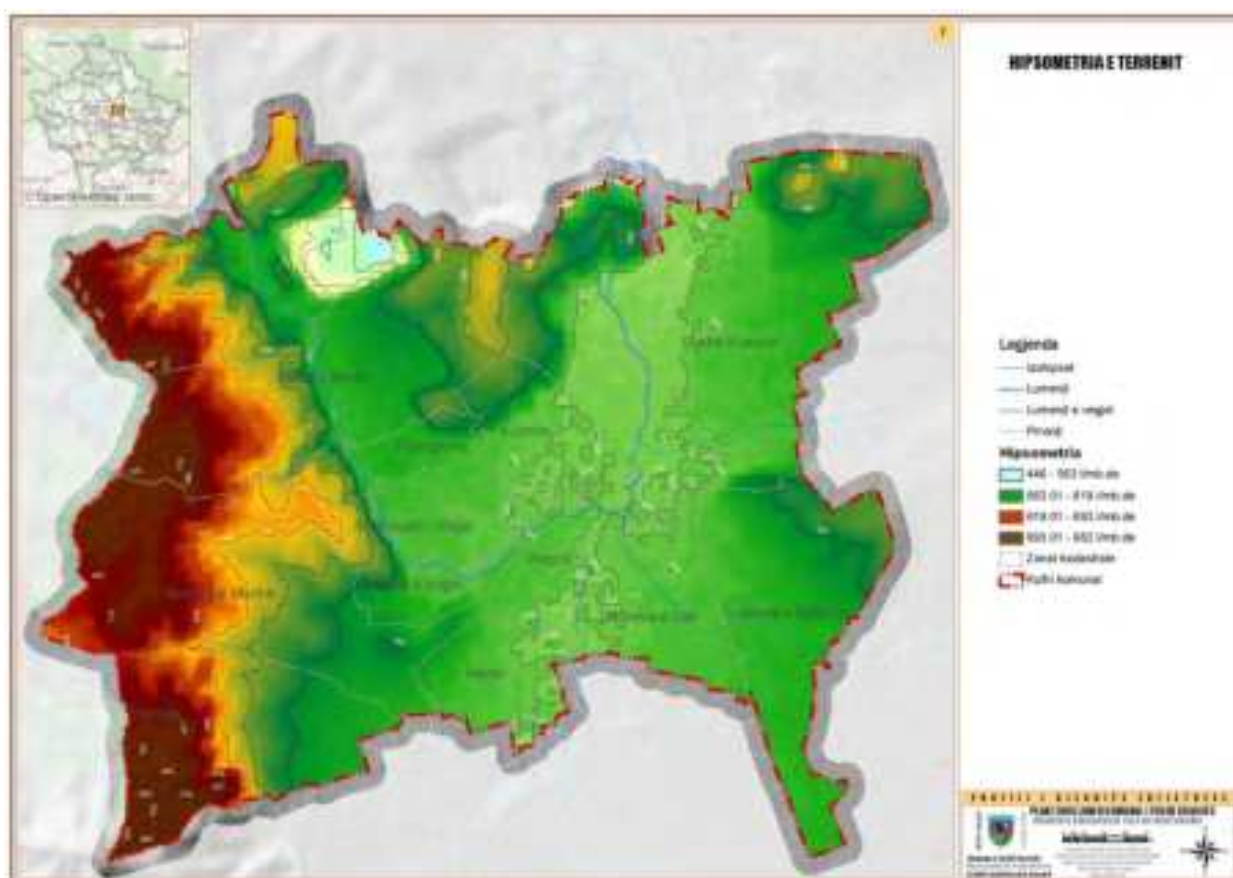

parregulluar përgjatë Fushë-Kosovës ka qenë rreth 30m. Lumi “Prishtevkë” është degë e djathtë e lumit “Sitnicë”. Pjesa e rregulluar shërben si recipient i ujërave atmosferike për Prishtinën, ku në pjesën më të madhe rrjedh si kanal i mbyllur. Në pjesën më të madhe rreth Fushë-Kosovës shtrati është i parregulluar dhe ashtu si është kalon nën rrugën Pejë-Prishtinë. “Përroska e Njelmët” është degë e “Sitnicës” dhe shtrati i saj është në një pjesë (në gjatësi rreth 700m) e vendosur në tuba të betonit Ø 1000mm deri të rruga “Vëllezërit Janković”. Kjo rrjedhë është recipient i ujërave atmosferike në hapësirat ku përfshihet edhe “Kompleksi 300 - banesat”.

Lumi “Sitnicë”, në të gjitha rrjedhat e tij, është i varfër me ujë, në pjesën më të madhe të vitit, në të derdhen ujërat e zeza dhe atmosferike të lokaliteteve të cilat shtrihen përreth lumit. Është i nevojshëm të bëhet pastrimi i ujërave teknologjikë dhe sanitarë, para derdhjes së kanalizimit në shtratin e lumit “Sitnicë”.

2.2.2.4 LARTËSIA MBIDETARE

Lartësia mesatare mbidetare e territorit të kësaj komune është 530–550 m. Relievi është kryesisht fushor që shtrihet rreth lumit Sitnica dhe Drenica, kurse një pjesë e vogël e territorit në perëndim është kodrinoro-malor, që përfshinë malin Golesh (Harilaq), Blinishtë (Sllatinë e Madhe) dhe Gospojë (Bardhi i Madh).

Harta 4. Hipsometria e terrenit dhe lartësitë mbidetare

2.2.2.6 KUSHTET KLIMATIKE

Tabela 1. Temperaturat mesatare vjetore IHMK

Tabela 2. Temperatura maksimalne absolute vjetore IHMK

Tabela 3. Temperatura minimale absolute vjetore IHMK

Të reshurat - Shuma vjetore e të reshurave në rajon sillet prej 678.2 mm. Lartësia e të reshurave mujore maksimale mesatare është në Gusht, maksimumi sekondar është në Maj, ndërsa minimumi më së shpeshti është në muajin Nëntor.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjetore
H _{mes.}	11.7	68.6	61.6	49.4	82.2	86.1	25.3	138.1	44.0	60.1	0.9	50.2	56.5

57

Tabela 5. Shuma mesatare mujore dhe vjetore të shkëlqimit diellorë në orë

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Vjetore
t (h)	90.0	148.0	136.9	239.1	195.0	218.0	305.0	296.9	236.8	171.6	86.7	48.1	181.0

Lagështia relative e ajrit - Lagështia relative mesatare vjetore e ajrit është në intervalin prej 74,75 %, maksimumi është në Dhjetor 88%, ndërsa muaji më i thatë Prilli me 58%.

Tabela 6. Vlerat mesatare shumëvjeçare në % e lagështisë relative

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	TOT
%	84	74	71	58	71	74	69	76	70	80	82	88	74.75

Tabela 7. Shtypja atmosferike mesatare mujore dhe vjetore

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	TOT
hPa	953.6	945.0	944.7	946.3	947.4	944.0	947.0	945.8	946.7	946.2	953.7	944.2	948

Era - Është e kushtëzuar nga faktorët e ndryshëm, kështu që dendësia e drejtimeve të përshkuara dhe shpejtësia kanë karakter lokal të kushtëzuar nga karakteri orografik i vendit. Era më e shpeshtë është ajo verilindore, kurse shpejtësinë mesatare më të madhe e ka era veri-verilindore në muajin Shkurt me 5.0 m/s.

Tabela 8. Shpejtësia mesatare e erës sipas muajve dhe vitit

Muaji	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Drejtimi dominant	VL	V-VL	V-VL	V-VL	V-VL	VP	VL	VL	VL	VL	VL	JL
Shpejtësia mes. (m/s)	2.6	5.0	4.4	3.7	3.7	2.5	3.5	2.6	3.4	3.0	2.1	3.2

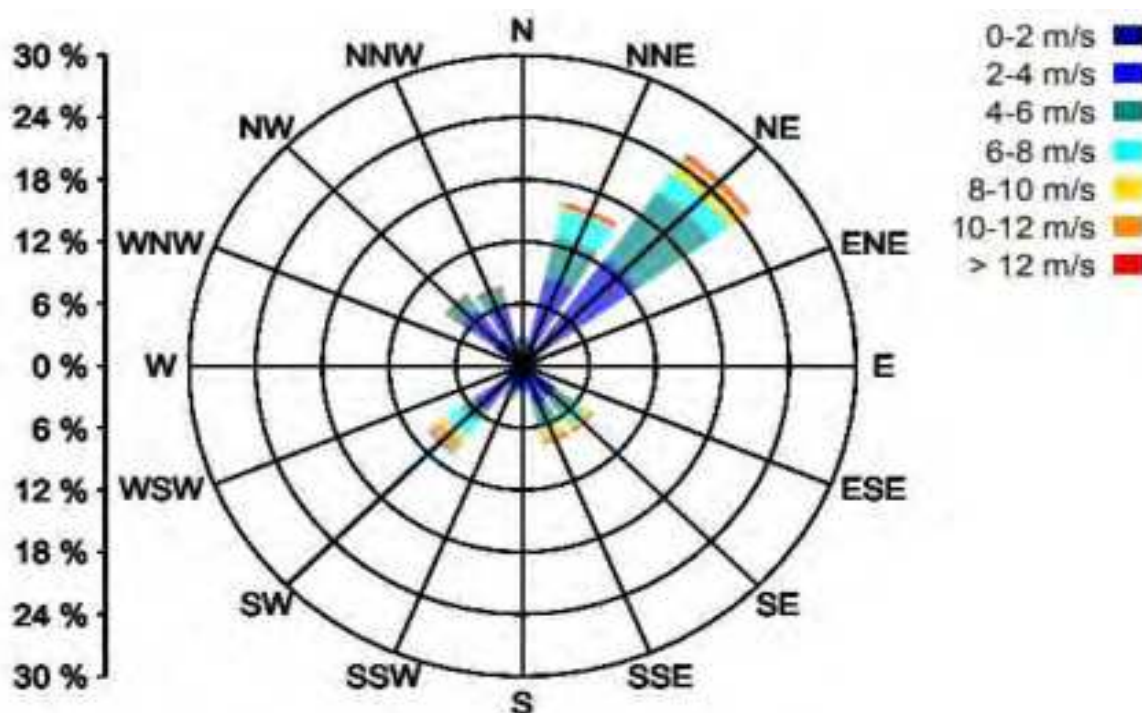

Figura 2 Trëndafili i erës në komunën e Prishtinës (stacioni më i afërt me komunën e Fushë Kosovës)

2.2.2.7 BIOGEOGRAFIA DHE BIODIVERSITETI

Një pjesë e territorit të Komunës së Fushë Kosovës është e mbuluar nga malet, sipërfaqja e gjithmbarshme e tokave pyjore është 1619 ha. Nga kjo sipërfaqe e mbuluar me pyje janë mbi 900 ha të llojeve: pisha e bardhë, pisha e zezë, hormoqi, bredhi, larq, dugllazion etj.¹

Komuna e Fushë-Kosovës karakterizohet me prezencën e shpendëve shtegtar, si lejleku që ndërton shtrofullat interesante dhe atraktive (fshatrat Henc, Dobrevë e Poshtme, Dobrevë e Epërme, Harilaq dhe rreth liqenit të Hencit). Ligatina e Hencit – Radevës, e krijuar nga bashkimi i rrjedhave ujore të Magurës dhe Vrellës (të cilat janë degë e majtë e lumit Sitnica) prek fshatrat Henc (Fushë Kosovë), Vrellë (Komuna e Lipjanit) dhe Radevën (Komuna e Graçanicës) dhe është shpallur nën mbrojtje si Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Zogjve. Si i vetmi ekosistem i këtij lloji në Kosovë (i formuar në mënyrë artificiale për kultivimin e peshkut Krap – *Cyprinus carpio*), karakterizohet me vlera të veçanta natyrore ornitologjike, ihtiologjike, hidrogeologjike, botanike, peizazhore, etj.

Në këtë zonë janë të pranishme mbi 50 lloje të florës vaskulare. Gjithashtu jetojnë një numër i madh i llojeve të faunës së egër, prej tyre numrin më të madh përfaqësojnë shpendët e egra për çka edhe shquhet kjo zonë. Numri i llojeve të shpendëve të konstatuara deri tani është rreth 78, por mendohet se ky numër duhet të jetë shumë më i madh, duke pasur parasysh se asnjëherë deri tani nuk është bërë ndonjë hulumtim sistematik dhe profesional në nivel të dëshiruar. Habitatet natyrore të Ligatinës së Hencit - Radevës me rrethinë ofrojnë vendstrehim për shumë lloje të shpendëve, shumë prej tyre lloje të rralla dhe me status të pafavorshëm të ruajtjes tek në dhe Europë.²

Vlerat natyrore të komunës së Fushë Kosovës përfaqësohen edhe me vendbanimin e llojit endemik *Forsythia Europaea* (Boshtra), sipërfaqja e tërësishme e së cilës është 123.54 ha, prej të cilës pjesa më e madhe shtrihet në Fushë Kosovë (51.92 ha), dhe pjesa tjetër në Drenas (38.42 ha) dhe Lipjan (33.2 ha). *Forsythia Europaea* (Boshtra) është bimë drunore-shkurre, endemike dhe relikte terciere e Kosovës dhe Shqipërisë. Ky lloj në Kosovë rritet në zona shkëmbore–serpentinore duke krijuar pyje të rralla ose shkurre.³ Lokaliteti i Boshtrës është shpallur zonë e mbrojtur në kategorinë e Monumentit të Mbrojtur të Natyrës.

¹ Plan i Lokaliteteve të Mbrojtura në Mjedis 2012-2017, Komuna Fushë-Kosovë

² Raporti për Gjendjen e Natyrës 2018-2021, AMMK

³ Raporti për Gjendjen e Natyrës 2018-2021, AMMK

2.3 DEMOGRAFIA

Zhvillimi demografik është një fushë mjaft komplekse dhe më rëndësi të veçantë për planifikim dhe zhvillimin e përgjithshëm për të ardhmen e Komunës së Fushë Kosovës. Prandaj, analiza e zhvillimeve demografike është e domosdoshme për planifikim adekuat të komponentëve të zhvillimit demografi ku realisht mund të planifikohen kërkesat dhe nevojat e shoqërisë për të tashmen dhe të ardhme. Ndërsa, sipas regjistrimit të popullsisë ASK-së, në vitin 2024 Kosova ka shënuar ulje të lehtë të popullsisë në 1,602,515 banor. Ndërsa, Komuna e Fushë Kosovë sipas regjistrimit të vitit 2024 (ASK), numri i popullsisë është 63,949 banor.

2.3.1 NUMRI I POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE

Popullsia dhe karakteristikat e saj luajnë një rol të rëndësishëm në zhvillimet e gjithmbarshme të territorit. Bazuar në dinamikën e popullsisë sipas vendbanimeve dhe strukturave demografike, është e mundur edhe planifikimi hapësor i territorit. Kosova dhe Komuna e Fushë Kosovës shikuar në retrospektivë kishin një trend pozitiv të dinamikës së popullsisë mirëpo ky trend pozitiv në dekadat e fundit ka filluar të ketë ndryshime, të cilat çojnë në rritjes e popullsisë. Natyrisht, këto ndryshime demografike është e domosdoshme të bëhen pjesë e analizave dhe politikave popullore territoriale në mënyrë që të ruajnë trendin pozitiv si edhe zhvillimin e balancuar territorial. Edhe përkundër ndryshimeve demografike, Kosova dhe komuna e Fushë Kosovës ka pasur trend pozitiv të rritjes së popullsisë në nivel vendi.

Tabela 9 Numri i popullsisë rezidente sipas vendbanimeve (ASK 1981-2024)

Vendbanimet	1981	1991	2011	2024
Bardh i Madh	2,829	3,049	2,750	2,434
Bardh i Vogël	498	545	494	468
Bresje	985	1,574	5,596	7,606
Fushë Kosovë	12,917	16,154	12,919	40,962
Grabovc i Poshtëm	1,160	1,220	1,017	758
Harilaç	615	755	936	669
Henc	577	665	747	560
Kuzmin	526	554	334	475
Lismir	1,061	1,208	758	672
Dobrevë e Epërme	1,340	1,568	1,424	1,312
Dobrevë e Poshtme	1,121	1,231	1,647	1,579
Nakaradë	1,137	1,306	1,506	2,336
Pomozotin	455	559	748	742
Sllatinë e Madhe	1,580	1,697	1,839	1,608
Sllatinë e Vogël	478	541	598	531
Vragoli	1,088	1,295	1,514	1,237
Gjithsejt	28,367	33,921	34,827	63,949

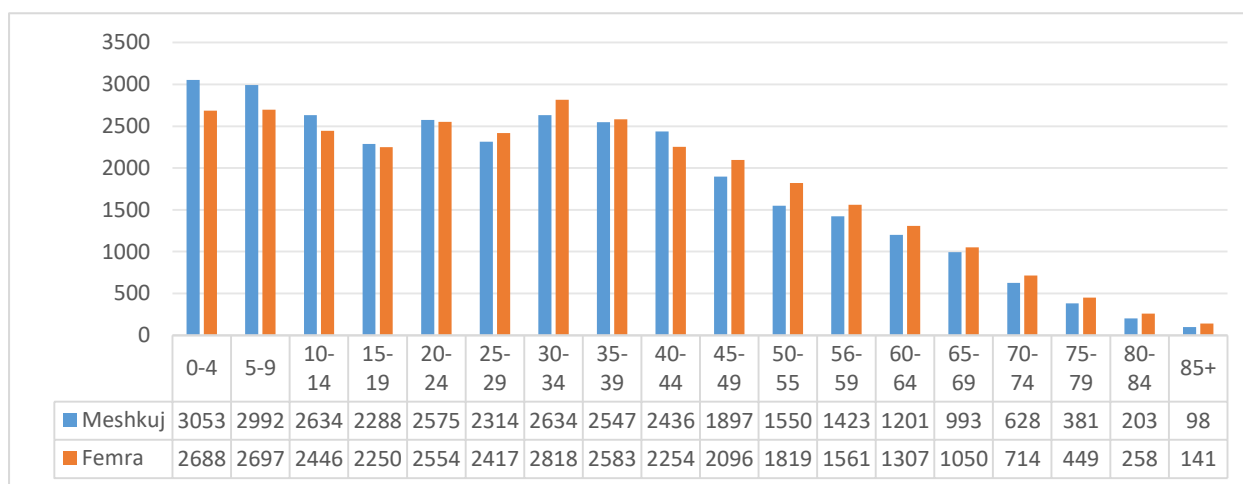
Komuna e Fushë Kosovë numëron 34,827 banorë, për vitin 2011, ka rritje të numrit të përgjithshëm të popullsisë sipas regjistrimit të popullsisë të ASK-se, në vitin 2024, kemi 63,949 banor. Komuna e Fushë Kosovë kanë pasur rritje të popullsisë krahasuar me ritmin në vitet e kaluara.

2.3.2 MOSHA DHE GJINIA E POPULLSISË

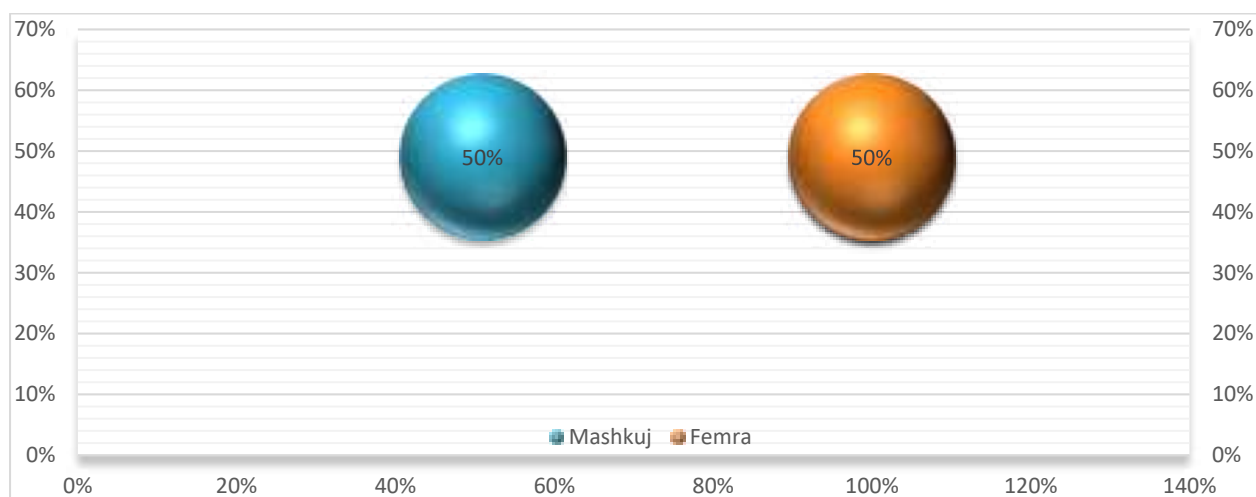
Struktura e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë është një faktor i rëndësishëm për të kuptuar zhvillimin demografik dhe socio-ekonomik të një vendi. Kjo strukturë paraqet ndryshimet në numrin e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë, që mund të kenë ndikim në ekonominë, shëndetësinë, arsimin dhe në sektorët tjerë.

Struktura e moshës dhe gjinisë së zonës urbane ndryshon nga zonat rurale. Kjo konfirmohet nga të dhënat statistikore që i kemi siguruar nga Agjencia e Statistikave të Kosovës. Ndryshimi i rrethanave socio-ekonomike dhe politike pas viteve të 90-ta kanë ndikuar në zhvillimin e përgjithshëm demografik të komunës, njëherë edhe më ndryshime në strukturën e popullsisë sipas moshës. Në përgjithësi, një strukturë e popullsisë e shëndetshme dhe e qëndrueshme mund të kontribuojë në zhvillimin e ekonomisë dhe të shoqërisë të një vendi. Planifikimi i politikave publike që janë të përshtatshme për popullsinë në varësi të strukturës së saj është një mjet i rëndësishëm për të bërë këtë të arritshme. Gjatë analizës së të dhënave demografike, vërehen ndryshime në strukturën e popullsisë. Këto ndryshime mund ti dallojmë më çart përmes tabelës së grup moshave të popullsisë.

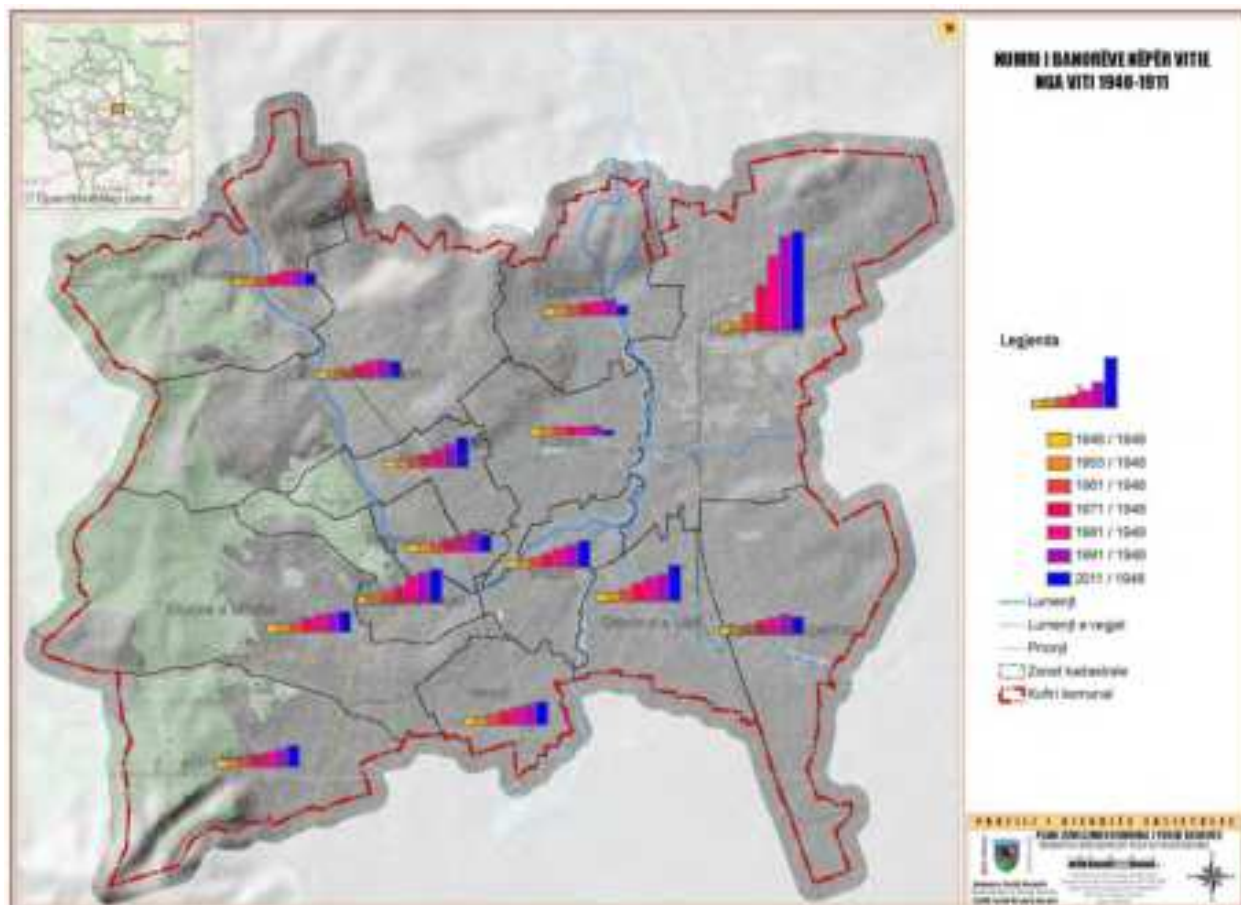

Grafiku 1 Grup moshat e popullsisë sipas gjinisë (ASK-2024)

Në grup moshën 0-29 vjeç, është grup mosha më e re e popullsisë së Fushë Kosovë 48%, midis atyre të moshës 30-49 vjeç 30% grup mosha, 50-64 kemi 14%, dhe grup mosha në 60+ kemi një përqindje prej 8% në Komunën e Fushë Kosovë ka një popullsi të re 48%, siç ilustron mirë në tabelën më lart.

Grafiku 2 Popullsia në Komunën e Fushë Kosovë sipas gjinisë, 2024

Harta 1 Harta e vendbanimeve sipas numrit të banorëve

2.3.3 PËRKATËSIA ETNIKE DHE RELIGJIOZE E POPULLSISË

Sa i përket përkatësisë etnike, në Komunën e Fushë Kosovës dominon etnia shqiptare me 98% të numrit të përgjithshëm të banorëve dhe komuniteti i dytë është komuniteti Serb të cilët përbëjnë 1%, Romë 1%, dhe të tjera 0.0055%.

Tabela 10 Përkatësia etnike dhe religjioze sipas vendbanimeve (ASK-2024) ⁴

2024	Shqipe	Serbe	Boshnjakë	Turke	Rome	Tjetë	Gjithsej
Fmra	31,460	275	32	68	200	67	32,102
Meshkuj	31,167	270	14	95	219	82	31,847
Gjithsej	62,627	545	46	163	419	149	63,949

⁴ Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomit Familjare dhe Banesave në Kosovë (2024)

2.3.3.1 POPULLSIA SIPAS PËRKATËSISË RELIGJIOZE

Sa i përket religjionit, në Kosovë dominon besimi mysliman/feja Islame (95.60%), katolik 2.2%, ortodoks 1.48% etj, ndërsa në komunën e Fushë Kosovës feja Islame përfaqësohet me 97%, ortodokse 1%.

Tabela 11 Popullsia e Komunës së Fushë Kosovë sipas gjinisë dhe etnitetit (2024)⁵

Fushë Kosovë			
2024	Meshkuj	Femra	Gjithsej
Gjithsej	31,847	32,102	63,949
Islam	30,543	30,896	61,439
Ortodoks	268	277	545
Katolik	106	143	249
Të tjerë	104	80	184
Asnjë besim fetar	150	114	264
Preferon të mos përgjigjet	676	592	1,268

2.3.4 NUMRI I ANËTARËVE NË EKONOMI FAMILJARE SIPAS VENDBANIMEVE

Komunat, sipas tipit të vendbanimit, kanë struktura të ndryshme të familjeve dhe ekonomive familjare. Në tabelën e mëposhtme janë paraqitur numrat në përqindje për numrin e përgjithshëm të ekonomive familjare dhe numrin e familjeve sipas numrit të anëtarëve në Komunën e Fushë Kosovës:

Tabela 12 Numri i anëtarëve në ekonomi familjare sipas vendbanimeve ASK 2011

Tipi i vendbanimit	Gjithsej Ekonomi Familjare	Gjithsejt	Me 2 anëtarë	Me 3 anëtarë	Me 4 anëtarë	Me 5 anëtarë	Me 6+ anëtarë
Urban	3,749	4,493	938	956	1,083	817	698
Rural	2,831	3,898	725	733	969	838	633
Fushë Kosovës	6,580	8,391	1,663	1,689	2,052	1,655	1,331

Nga tabela mund të vërehet se numri i ekonomive familjare në zonat rurale është shumë më i lartë se në zonat urbane, duke treguar se një pjesë e madhe e popullsisë jeton në zona rurale. Në zonat rurale, ka një numër më të lartë të familjeve me numër të madh anëtarësh, ndërsa në zonat urbane, numri më i madh i familjeve kanë 3 ose 4 anëtarë. Kjo mund të reflektojë nivelet e ndryshme të urbanizimit dhe zhvillimit ekonomik në zonat rurale dhe urbane të Komunës së Fushë Kosovës. Mirëpo nga të dhënat e fundit zyrtare ASK 2024 shohim se ky numër i ekonomive familjare është në rritje e sipërme edhe shohim se tash në Fushë Kosovë ka gjithësej 16,056 ekonomi familjare.

⁵ Regjistrimi I Popullsisë, Ekonomit Familjare dhe Banesave në Kosovë (2024)

2.3.5 LËVIZJET NATYRORE

Rritja natyrore është ndryshimi midis lindjeve dhe vdekjeve. Për më tepër, nëse niveli i lindjeve është më i lartë se shkalla e vdekshmërisë, atëherë mund të flasim për riprodhim të zgjeruar të popullsisë. Edhe përkundër ndryshimeve demografike, Kosova dhe Fushë Kosovë ka pasur trend pozitiv të rritjes së popullsisë në nivel vendi. Shihet në tabelën me poshtme:

Tabela 13 Numri i lindjeve dhe vdekjeve gjatë vitit të kaluar sipas vendbanimeve (ASK-2022)

Viti	Shtimi natyror	Bilanci i migrameve	Rritja e përgjithshme	Gjithsej popullsia e Fushë Kosovës e vlerësuar (31 dhjetor të vitit të zgjedhur)
2022	557	-702	-145	39,112
2021	484	-1175	-691	39,257
2020	408	580	988	39,948
2019	698	-682	16	38,960
2018	647	-310	337	38,944
2017	616	132	748	38,607

2.3.6 LËVIZJET MEKANIKE

Migrimet e popullsisë sot paraqesin një problem shumë dimensional hapësinor, demografik, ekonomik, social dhe politik, ndërsa i nxisin një varg faktorësh të ndërlikuar dhe shpesh herë reciprokisht të lidhur e të kushtëzuar⁶. Sipas vlerësimeve të ndryshme mund të thuhet se ka migrame të theksuar janë kryesisht nga viset me thella rurale drejt qendrave urbane. Mirëpo duhet theksuar se kemi të bëjmë edhe me migrimet jashtë vendit. Shkaqet që i kanë shtyrë këto migrame janë të natyrave të ndryshme ekonomike-sociale, periudha e luftës, bashkim familjar etj.

Tabela 14 Imigrimi ndërkombëtar në Fushë Kosovë sipas shteteve kryesore sipas gjinisë dhe shtetit (ASK-2011)

Gjithsej Imigrim	Gjermani	Serbi	Zvicër	Maqedoni	Shqipëri	Mali i Zi	Slloveni	Austri	Itali	Kroaci	Bosnje	Suedi	Tjera
3,883	1,968	85	480	137	93	32	120	58	145	101	79	93	492
2,693	1,436	34	353	65	35	16	110	42	116	80	22	61	323
1,190	532	51	127	72	58	16	10	16	29	21	57	32	169

Tabela 15 Imigrimi ndërkombëtar në Fushë Kosovë sipas shteteve kryesore sipas gjinisë dhe shtetit (ASK-2022)

	2020	2021	2022
Migrimi ndërkombëtar	589	163	593
Migrimi ndërkombëtar – Emigrimi	511	1936	2082
Migrimi ndërkombëtar -Bilanci i migrimit ndërkombëtar	78	-1773	-1489
Migrimi kombëtar - Imigrimi	635	756	995
Migrimi kombëtar - Emigrimi	133	158	208
Migrimi kombëtar - Bilanci i migrimit kombëtar	502	598	787
Bilanci i përgjithshëm i migrimit në nivel të komunave	580	-1175	-702

⁶ Hivzi Islami, *Studime Demografike, 100 vjet të zhvillimit demografik të Kosovës, Prishtinë 2008. fq. 255*

2.3.7 NIVELI I ARSIMIMIT

Në Komunën e Fushë Kosovë pjesa më e madhe e popullsisë e kanë të përfunduar shkollën e mesme të lartë, niveli i popullsisë, të cilët nuk dinë shkrim e lexim është i vogël, po ashtu edhe niveli i të diplomuarve pasuniversitar është në nivel të ulët.

Tabela 16 Numri i fëmijëve, nxënësve dhe studentëve sipas të dhënave te vitit 2024⁷

NIVELI ARSIMOR													
KOMUNA E FUSHË KOSOVËS	Nuk ka arsim formal		Arsim fillor		I mesëm i ulët		I mesëm i lartë		Shkolla e lartë	Fakulteti (Bachelor)	Niveli Mastër	Doktoraturë	Tjetër
	Nuk ka arsim formal	Nuk ka asnjë nivel të përfunduar	4 klasë, sistemi I vjetër	5 klasë, sistemi i ri	8 klasë, sistemi I vjetër	9 klasë, sistemi i ri	12 klasë, sistemi I vjetër	13 klasë, sistemi i ri					
Femra	1,137	905	1,846	2,149	4,847	1,711	3,433	4,412	128	4,795	1,233	36	85
Meshkuj	562	738	577	2,231	2,381	1,857	6,286	5,900	349	3,650	1,089	101	81
Gjithsej	1,699	1,643	2,423	4,380	7,228	3,568	9,719	10,312	477	8,445	2,322	137	166

⁷Regjistrimi I Popullsisë, Ekonomit Familjare dhe Banesave në Kosovë (2024)

2.4 ZHVILLIMI EKONOMIK

2.4.1 EKONOMITË FAMILJARE

Në bazë të dhënave të vitit 2024 në komunën e Fushë Kosovës janë 16,085 ekonomi familjare, ku 11,034 janë në zonën urbane dhe 5,051 në zonën rurale.⁸

2.4.2 PAPUNËSIA DHE PUNËSIMI

2.4.2.1 PAPUNËSIA

Sipas të dhënave të vitit 2022, numri total i punëkërkuesve në komunën e Fushë Kosovës ishte 2,165.⁹

Tabela 17 Numri i punëkërkuesve të regjistruar sipas gjinisë, 2022¹⁰

Komuna	Papunësia e regjistruar	VLP të rregullta	VLP në MATP	Ndërmjetësim në punësim të rregullt	Ndërmjetësim në MATP
Fushë Kosovë	2,165	623	78	156	36

2.4.2.2 PUNËSIMI

Bazuar në të dhënat e vitit 2024, komuna e Fushë Kosovës kishte mesatarisht 10,571 të punësuar sipas sektorëve ekonomikë. Sektori me numrin më të lartë të punësuarve ishte tregtia me shumicë dhe pakicë, me 4,608 persona, që përbënte rreth 44 % të totalit. Në anën tjetër, sektori me numrin më të ulët të punësuarve ishte industria nxjerrëse, me vetëm 5 persona, që përfaqësonte rreth 0.0047 % të totalit.¹¹

Tabela 18 Numri i të punësuarve sipas sektorëve ekonomik¹²

Sektori	2024	%
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	30	0.0028
B- Industria nxjerrëse	5	0.00047
C- Industria përpunuese	1,398	13
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	31	0.0029
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	15	0.0014
F- Ndërtimtaria	1,220	12
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	4,608	44
H- Transporti dhe magazinimi	841	8
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	607	6
J- Informimi dhe komunikimi	212	2
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	15	0.0014
L- Aktivitetet e patundshmërisë	20	0.0018
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	343	3

⁸https://askdata.rksgov.net/pxweb/sq/ASKdata/ASKdata__Censuspopulation__5_Ndërtesat,banesatdheekonomitfamiljare/census2024_5.2.px/table/tableViewLayout1/

^{9,10}<https://apr.kks.gov.net/Uploads/Documents/788c4781-1be5-4c23-a93b-c807621b3a5b-1682372228316.pdf>,

¹¹ <https://www.atk-ks.org/en/open-data/>,

^{12,5,6} <https://www.atk-ks.org/en/open-data/>,

N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	288	3
O- Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	27	0.0025
P- Arsimi	220	2
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	268	3
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	61	1
S- Aktivitetet tjera shërbyese	209	2
T- Person fizik	51	0
U- Mungon aktiviteti	102	1
Gjithsej	10,571	100 %

Sipas të dhënave të vitit 2024, numri mesatar më i lartë i të punësuarve ishte në bizneset me pronësi Sh.P.K., me 9,050 persona, që përbënin rreth 86 % të totalit. Ndërsa numri mesatar më i ulët i të punësuarve u regjistrua në bizneset me pronësi si degë e shoqërisë së huaj dhe ndërmarrje shoqërore, secila me nga 1 të punësuar.¹³

Tabela 19 Numri mesatar i të punësuarve sipas pronësisë¹⁴

Llojet e pronësive	2024	%
Bashkësi fetare	20	0.0018
Dega e shoqërisë së huaj	1	0
Biznes individual	891	8
Kompani e huaj	9	0.00085
Ndërmarrje shoqërore	1	0
OJQ	58	1
Ortakëri e përgjithshme	10	0.00094
Person fizik	51	0.0048
Sh.p.k.	9,050	86
Shoqëri aksionare	478	5
Zyrë e përfaqësisë në Kosovë	2	0.00018
Gjithsej	10,571	100 %

Në vitin 2024, numri mesatar i punëtorëve del të ketë qenë 10,570, ku 95 % e tyre janë të angazhuar në sektorin primar, që përkthehet në 10,570 punëtorë, ndërsa 5 % e punëtorëve janë të angazhuar në sektorin sekondar, duke përfshirë 5 punëtorë.¹⁵

Tabela 20 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit, 2024¹⁶

Gjinia	Numri	Përqindja
Primar	10,052	95
Sekondar	518	5
Gjithsej	10,571	100 %

^{13,5,6,7} <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

¹¹ <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

Mosha me numrin mesatar më të lartë të punësuarve tek gjinia mashkullore është mes 25-34 vjeç me një numër mesatar prej 1,991 ose rreth 28 %, kurse me numrin mesatar më të ulët të punësuarve tek e njëjta gjini ishte 65 vjeç e tutje, me një numër prej 73 sosh ose rreth 1 %.¹⁷

Tabela 21 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Mashkull), 2024¹⁸

Moshat	Mashkull	Përqindja
15-24	1,129	16
25-34	1,991	28
35-44	1,898	26
45-54	1,185	16
55-64	916	13
+65	73	1
Gjithsej	7,192	100 %

Mosha me numrin mesatar më të lartë të punësuarve tek gjinia femërore është mes 25-34 vjeç me një numër mesatar prej 994 ose rreth 31 %, kurse me numrin mesatar më të ulët të punësuarve tek e njëjta gjini ishte 65 vjeç e tutje, me një numër prej 10 sosh ose rreth 0.0031 %.¹⁹

Tabela 22 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Femra), 2024²⁰

Moshat	Femra	Përqindja
15-24	734	23
25-34	994	31
35-44	805	25
45-54	496	15
55-64	171	5
+65	10	0.0031
Gjithsej	3,210	100 %

^{17,9,10,11} <https://www.atk-ks.org/open-data/>

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

2.4.3 SEKTORËT EKONOMIK DHE STRUKTURA E TYRE

Sektori me numrin mesatar më të lartë të bizneseve del të jetë tregtia me shumicë dhe pakicë me një numër prej 3,006 sosh ose rreth 34 %, kurse me numrin mesatar më të ulët të bizneseve sipas sektorëve del të jetë në industri nxjerrëse me një numër mesatar prej 13 sosh ose rreth 0.0014 %²¹.

Tabela 23 Numri mesatar i bizneseve sipas sektorëve ekonomik²²

Sektori	2024	%
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	58	1
B- Industria nxjerrëse	13	0.0014
C- Industria përpunuese	1,000	11
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	27	0.0030
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	24	0.0026
F- Ndërtimtaria	720	8
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	3,006	34
H- Transporti dhe magazinimi	330	4
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	806	9
J- Informimi dhe komunikimi	349	4
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	56	1
L- Aktivitetet e patundshmërisë	79	1
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	613	7
N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	522	6
O- Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	19	0.0021
P- Arsimi	154	2
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	290	3
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	132	1
S- Aktivitetet tjera shërbyese	565	6
T- Person fizik	75	1
U- Mungon aktiviteti	69	1
Gjithsej	8,907	100 %

^{21,15} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Sipas pronësisë, mesatarisht numri më i lartë i bizneseve sipas llojit të pronësisë del të jetë tek ato me status Sh.p.k, me një numër prej 6,194 sosh ose rreth 70 %, kurse me numrin mesatar më të ulët del të jetë në bashkësi fetare, ndërmarrje shoqërore, organizatë buxhetore, tjetër dhe zyra e përfaqësisë në Kosovë me një numër prej 2 sosh ose rreth 0.00022 %.²³

Tabela 24 Numri mesatar i bizneseve sipas llojit të pronësisë²⁴

Ndërmarrjet sipas pronësisë	2024	%
Bashkësi fetare	2	0.00022
Degë e shoqërisë së huaj	4	0.00044
Biznes individual	2,452	28
Kompani e huaj	32	0.0035
Ndërmarrje shoqërore	2	0.00022
OJQ	93	1
Organizatë buxhetore	2	0.00022
Ortakëri e përgjithshme	22	0.0024
Person fizik	75	1
Sh.p.k.	6,194	70
Shoqëri aksionare	26	0.0029
Tjetër	2	0.00022
Zyra e përfaqësisë në Kosovë	2	0.00022
Gjithsej	8,907	100 %

Në bazë të dhënave për vitin 2024 në komunën e Fushë Kosovës dalin të kenë qenë 483 biznese të reja, ku sektori me zhvillimin më të lartë del të jetë sektori i tregtisë me shumicë dhe pakicë, me 159 biznese të reja, që përfaqëson rreth 33 % të totalit. Në anën tjetër sektori me numrin më të ulët të bizneseve të reja del të jetë sektori i shëndetësisë dhe aktiviteteve të punës sociale me vetëm 14 biznese të reja ose rreth 3 % të totalit.

^{23,17} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Tabela 25 Numri i bizneseve aktive

Sektorët	2024	%
C- Industria përpunuese	33	7.00%
F- Ndërtimtaria	44	9.00%
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	159	33.00%
H- Transporti dhe magazinimi	19	4.00%
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	49	10.00%
J- Informimi dhe komunikimi	34	7.00%
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	42	9.00%
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	14	3.00%
S- Aktivitetet tjera shërbyese	29	6.00%
T- Aktivitetet shërbyese dhe të përkrahjes	60	12.00%
Gjithsej	483	100 %

Sipas të dhënave për vitin 2024, numri më i lartë i bizneseve të shuara në komunën e Fushë Kosovës del të jetë në sektorin e tregtisë me shumicë dhe pakicë, me 18 biznese të mbyllura, që përbën rreth 36 % të totalit. Ndërsa sektori me numrin më të ulët të bizneseve të shuara del të jetë në sektorin e ndërtimtarisë me vetëm 2 biznese të shuara ose rreth 4 %. Në total, gjatë vitit 2024, në komunën e Fushë Kosovës u shuan 50 biznese.²⁵

Tabela 26 Numri i bizneseve të shuara

Sektori	2024	%
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	3	6.00%
C- Industria përpunuese	3	6.00%
F- Ndërtimtaria	2	4.00%
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	18	36.00%
H- Transporti dhe magazinimi	6	12.00%
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	3	6.00%
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	3	6.00%
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	3	6.00%
S- Aktivitetet tjera shërbyese	4	8.00%
T- Aktivitetet shërbyese dhe të përkrahjes	5	10.00%
Gjithsej	50	100 %

2.4.3.1 TURIZMI

Komuna e Fushë Kosovës është në zhvillim të ngadaltë, por me potencial për rritje, veçanërisht falë afërsisë me Prishtinën dhe përmirësimeve në infrastrukturë. Fushë Kosova ndodhet vetëm 5 kilometra nga Prishtina dhe është e lidhur mirë përmes rrugëve dhe hekurudhave. Rikonstrukcioni i linjës hekurudhore Hani i Elezit- Fushë Kosovë, pjesë e Korridorit X Pan-Evropian, ka përmirësuar ndjeshëm lidhjet rajonale, duke e bërë qytetin më të qasshëm për vizitorët.

Fushë Kosova ka një histori të pasur arkeologjike dhe kulturore. Në territorin e saj gjenden lokalitete arkeologjike si Gradina në Harilaq dhe Bellaqec, të cilat datojnë që nga periudha e bronzit dhe antikiteti. Këto vende mund të shndërrohen në atraksione për turistët e interesuar në historinë dhe arkeologjinë e rajonit. Përveç kësaj, komuna posedon një sipërfaqe të konsiderueshme të tokës bujqësore dhe pyjeve, duke ofruar mundësi për zhvillimin e turizmit rural dhe natyror.

Fushë Kosova nuk ka atraksione të mëdha turistike, por afërsia me Prishtinën dhe qasja e lehtë e bëjnë atë një destinacion të përshtatshëm për vizitorët që kërkojnë akomodim më të lirë ose një bazë për të eksploruar rajonin. Megjithatë, mungesa e investimeve në infrastrukturën publike dhe mungesa e atraksioneve të veçanta paraqesin sfida për zhvillimin e mëtejshëm të turizmit. Fushë Kosova mund të shfrytëzojë pozicionin e saj strategjik për të tërhequr më shumë vizitorë dhe për të kontribuar në zhvillimin e turizmit në nivel lokal dhe rajonal.

Aktualisht, mungesa e infrastrukturës turistike dhe promovimit adekuat janë ndër sfidat kryesore për zhvillimin e turizmit në këtë komunë. Megjithatë, përfshirja e turizmit në planet strategjike të zhvillimit komunal dhe bashkëpunimi me organizata të ndryshme mund të ndihmojnë në tejkalimin e këtyre sfidave. Duke u fokusuar në këto aspekte, Fushë Kosova mund të shfrytëzojë potencialin e saj për të zhvilluar një sektor turistik të qëndrueshëm dhe tërheqës për vizitorët.

2.4.3.2 TREGTIA

Sektori i tregtisë në komunën e Fushë Kosovës është një nga shtyllat kryesore të ekonomisë lokale. Ekonomia e Fushë Kosovës dominohet nga bizneset individuale dhe ndërmarrjet e vogla, të fokusuara kryesisht në tregti dhe shërbime.

Kjo strukturë është pasojë e një tranzicioni të shpejtë pas luftës, ku tregtia u bë forma më e lehtë dhe më e shpejtë për të gjeneruar të ardhura.

Megjithatë, kjo varësi nga tregtia ka krijuar një ekonomi të ndjeshme ndaj importeve dhe më pak të orientuar drejt prodhimit vendor

Ky sektor luan një rol kyç në ekonominë lokale, duke ndikuar në rritjen e punësimit dhe qarkullimin e mallrave.

Aktivitetet kryesore të këtij sektori përfshijnë tregtinë me shumicë dhe pakicë të produkteve ushqimore, veshjeve, materialeve ndërtimore, pajisjeve elektronike dhe shërbimeve të tjera tregtare.

Në komunën e Fushë Kosovës, sektori i tregtisë me shumicë dhe pakicë është një nga më të zhvilluarat, duke ofruar një gamë të gjerë shërbimesh tregtare.

Disa nga shërbimet kryesore tregtare në këtë komunë përfshijnë:

1. Tregtia me pakicë

- Supermarkete dhe minimarkete që ofrojnë produkte ushqimore dhe të konsumit të përditshëm;
- Dyqane të pajisjeve elektronike dhe shtëpiake;
- Butikë dhe dyqane të veshjeve dhe aksesoreve;
- Dyqane farmaceutike dhe produkteve mjekësore;
- Librari dhe dyqane të materialeve shkollore dhe
- Dyqane kozmetike dhe produkteve të kujdesit personal.

2. Tregtia me shumicë

- Depo dhe qendra distribucioni për mallra ushqimore dhe industriale;
- Furnizues të materialeve ndërtimore dhe pajisjeve hidraulike;
- Shitje me shumicë të produkteve bujqësore dhe agro-industriale dhe
- Magazhinim dhe shpërndarje të produkteve të ndryshme në tregun vendor dhe rajonal.

3. Shërbimet e automjeteve dhe karburanteve

- Stacione karburanti dhe pika të shitjes së naftës dhe benzinës;
- Servise dhe dyqane për pjesë këmbimi për automjete dhe
- Autolarje dhe pika të mirëmbajtjes së automjeteve.

4. Shërbimet e tregut dhe pazareve lokale

- Tregje të hapura për produkte bujqësore dhe fruta-perime;
- Shitje e kafshëve dhe produkteve blegtorale dhe
- Pazar tradicional me produkte të ndryshme artizanale dhe industriale.

5. Tregtia e pajisjeve dhe materialeve të ndërtimit

- Shitja e çimentos, hekurit dhe materialeve të tjera ndërtimore;
- Dyqane të pajisjeve hidrosanitare dhe elektrike dhe
- Distribrimi i pajisjeve për mobilieri dhe dekore të brendshme.

Këto shërbime tregtare e bëjnë Fushë Kosovën një qendër të rëndësishme ekonomike për rajonin, duke ndikuar në zhvillimin e biznesit dhe krijimin e vendeve të punës.

Sektori i tregtisë në Fushë-Kosovë është vital për ekonominë lokale, por për një zhvillim të qëndrueshëm, është e nevojshme një strategji që promovon prodhimin vendor dhe diversifikimin e aktiviteteve ekonomike. Kjo do të ndihmonte në krijimin e vendeve të reja të punës dhe në reduktimin e varësisë nga importet.

2.4.3.3 INDUSTRIJA

Në vitin 2024, sektori i industrisë në Fushë Kosovë ka shënuar zhvillime të rëndësishme, duke kontribuar ndjeshëm në ekonominë lokale dhe atë kombëtare.

Pozita gjeografike strategjike e komunës, pranë kryeqytetit Prishtinë dhe rrugëve kryesore të transportit, e bën atë një qendër tërheqëse për investime industriale dhe komerciale.

Zhvillimi i zonave industriale dhe komerciale:

Fushë Kosova ka vazhduar të zhvillojë dhe zgjerojë zonat e saj industriale dhe komerciale, duke ofruar infrastrukturë të përshtatshme për biznese të ndryshme. Këto zona përfshijnë ndërmarrje të vogla dhe të mesme, si dhe kompani të mëdha që operojnë në sektorë të ndryshëm, duke kontribuar në llojllojshmërinë e ekonomisë lokale.

Investimet në infrastrukturë:

Në vitin 2024, janë realizuar investime të konsiderueshme në infrastrukturën rrugore dhe energjetike të Fushë Kosovës.

Rehabilitimi i rrugëve ka përmirësuar lidhjet transportuese, duke lehtësuar qarkullimin e mallrave dhe shërbimeve. Gjithashtu, përmirësimet në rrjetin energjetik kanë siguruar furnizim më të qëndrueshëm me energji elektrike për bizneset dhe banorët e komunës.

Fokusimi në teknologji dhe inovacion:

Sektori i teknologjisë së informacionit (IT) ka marrë një vëmendje të veçantë në Fushë Kosovë gjatë vitit 2024. Me një shtrirje të gjerë të internetit dhe infrastrukturë të avancuar digjitale, komuna ka krijuar një mjedis të favorshëm për zhvillimin e bizneseve të bazuara në teknologji. Kjo ka ndihmuar në tërheqjen e investimeve dhe krijimin e vendeve të reja të punës në sektorin e IT-së.

Përmirësimi i klimës së biznesit:

Autoritetet lokale kanë ndërmarrë masa për të përmirësuar klimën e biznesit në Fushë Kosovë, duke ofruar lehtësira për investitorët dhe mbështetje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme. Këto masa përfshijnë thjeshtimin e procedurave administrative, ofrimin e trajnimeve për zhvillimin e aftësive dhe krijimin e mundësive për financim të projekteve inovative.

Pavarësisht përparimeve të bëra, sektori i industrisë në Fushë Kosovë përballet me sfida të tilla si nevoja për përmirësimin e mëtejshëm të infrastrukturës, zhvillimin e burimeve njerëzore dhe përballje me konkurrencën rajonale.

Megjithatë, me strategji të qarta zhvillimi dhe mbështetje nga institucionet lokale dhe qendrore, pritet që sektori industrial i Fushë Kosovës të vazhdojë të rritet dhe të kontribuojë në zhvillimin ekonomik të rajonit dhe të gjithë Kosovës.

2.4.3.3.1 PRODHIM DYTËSOR /INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA (ZONAT INDUSTRIALE)

Komuna e Fushë Kosovës, në bazë të pozicionit strategjik, ka zhvilluar zona të rëndësishme industriale dhe komerciale që kontribuojnë ndjeshëm në zhvillimin ekonomik të rajonit.

Prodhim dytësor /industri e prodhimeve të lehta (zonat industriale)

Zona industriale e Fushë Kosovës:

Kjo zonë përfshin një pjesë të zonës industriale të Prishtinës dhe shtrihet në territorin e komunës së Fushë Kosovës. Në këtë zonë operojnë biznese të ndryshme, duke përfshirë fabrika dhe depo të mëdha.

- Zona industriale në rrugën "Aleks Çaçi":

E vendosur në Fushë Kosovë, kjo zonë strehon kompani të ndryshme, të cilat operojnë në sektorin e ndërtimit dhe materialeve ndërtimore.

Tabela 27 Sipërfaqja e destinuar për sektorin e industrisë²⁶

Destinimi i sipërfaqeve	Sipërfaqja ha
Prodhim dytësor /industri e prodhimeve të lehta (zonat industriale)	235 ha

Në komunën e Fushë Kosovës përfshihen dy zona të identifikuar si Zona me Interes të veçantë për Kosovën me Planin Hapësinor të Kosovës:

1. Zona e mihjes sipërfaqësore të linjitet dhe prodhimit të energjisë (Plani Hapësinor për Zonën me Interes të Veçantë Ekonomik "Fusha e Mihjes së Re");
2. Zona e veprimit të koordinuar (Trekëndëshit të Zhvillimit Ekonomik të Kosovës- TZHEK) dhe
3. Po ashtu në Komunën e Fushë Kosovës shtrihet edhe një pjesë e deponisë së hirit nga termoelektranat në Obiliq zonë në të cilën duhet të rigjenerohet mjedisi i degraduar, rekomandim ky edhe i Planit Hapësinor të Kosovës.

Në komunë të Fushë Kosovës përfshihen edhe zonat vijuese të identifikuar si zona me interes të veçantë për Kosovën, si:

1. Zona e Aeroportit;
2. Hekurudhat e Kosovës;
3. Autoudha;
4. Pasuritë nëntokësore;
5. Në këto zona duhet të vendoset regjim i caktuar i zhvillimit dhe
6. Ligatina e Hencit.²⁷

Përpos prodhimit parësor që posedon komuna e Fushë Kosovës, njëkohësisht e shfrytëzon edhe përdorimin e prodhimit dytësor, ku i referohet funksionit të prodhimit industrial dhe aktiviteteve prodhuese të cilat marrin prodhimin e sektorit primar dhe gjenerojnë mallra të përfunduar apo produkte të ndërmjetme për biznese të tjera.

Ky funksion përfshin gjithashtu zonat e magazinimit dhe transportit që lidhen drejtpërdrejt me prodhimin. Degët e industrive që mbulohen nga kjo klasë janë përpunimi: ushqimor, tekstilit, i lëkurës, i drurit dhe produkteve të drurit, pulpë, i letrës, i naftës dhe karburanteve të tjera, i lëndëve kimike apo produkteve kimike, fibrave të bëra

²⁶ <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/wp-content/uploads/sites/16/2021/04/HartaKompletHZKFK.pdf>,

^{27,20} <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/wp-content/uploads/sites/16/2021/04/HartaKompletHZKFK.pdf>,

nga njeriu, goma apo prodhimet plastike, i produkteve minerale jo metalike, metaleve bazë dhe produkteve metalike, produkteve metalike të fabrikua, makineritë dhe pajisjet, pajisjet elektrike dhe optike, pajisjet e transportit dhe mobilet.

Nënkategoritë e prodhimit dytësor janë:

- Industria e papërpunuar;
- Industria e rëndë;
- Industria e lehtë;
- Prodhimi energjetik dhe
- Industri të tjera.

Nënkategoria- Industri e papërpunuar, i referohet funksionit të aktiviteteve industriale që transformojnë prodhimin e sektorit parësor në produktet gjysmë të përpunuara si; produkte tekstili, druri dhe produkte me bazë druri, produkte letre, produkte të naftës së rafinuar dhe karburantit bërthamor, produkte kimikate, fibrave të bëra nga njeriu, metaleve bazë dhe metaleve të fabrikua, produkteve minerale jo metalike, produkte gome plastike dhe të lëndëve të tjera të para.

Nënkategoria- Industri e rëndë, i referohet funksionit të aktiviteteve që shndërrojnë produktet e papërpunuara në produkte në të prodhimit të rëndë të tilla si; prodhimin i makinerive, prodhimin i automjeteve dhe pajisjeve të transportit, prodhimin të produkteve tjera fundore të rënda.

Nënkategoria- Industri e lehtë, i referohet funksionit të aktiviteteve që shndërrojnë produktet e papërpunuara në produkte në të prodhimit të lehtë të tilla si; prodhimin i pijeve, ushqimit dhe produktet e duhanit, prodhimin e rrobave dhe lëkurës, shtëpi botuese, tipografi, prodhimin e pajisjeve elektrike dhe optike.

Nënkategoria- Prodhim energjetik, i referohet funksionit të aktiviteteve të prodhimit të energjisë elektrike përmes; energjisë bërthamore, fosileve, karburantit, biomasës apo të rinovueshme.

Nënkategoria- Industri të tjera, i referohet funksionit të aktiviteteve të prodhimit industrial që nuk janë të përfshira në nënkategoritë industria e papërpunuar, industria e rëndë, industria e lehtë, prodhimin energjetik.

2.4.3.3.2 PRODHIM TRETËSOR / SHËRBIM TREGTAR (ZONA KOMERCIALE)

Në komunën e Fushë Kosovës, zonat komerciale janë të planifikuara dhe të ndara për të mbështetur zhvillimin ekonomik dhe urban të qëndrueshëm, ku tri zona janë identifikuar:

- **Zona Komerciale 1:**
Kjo zonë përfshin qendrën e qytetit dhe është e destinuar për aktivitete tregtare dhe shërbime.
- **Zona Komerciale 2:**
E vendosur përgjatë rrugëve kryesore, kjo zonë është e përshtatshme për biznese që kërkojnë qasje të lehtë në infrastrukturën rrugore.
- **Zona Komerciale 3:**
Kjo zonë është e orientuar drejt zhvillimit të bizneseve të reja dhe inovative, duke ofruar hapësira për investime të reja.

Përveç këtyre zonave, në Fushë Kosovë ekziston edhe një zonë industriale, e cila është e përshtatshme për biznese që kërkojnë hapësira më të mëdha dhe infrastrukturë të specializuar. Kjo zonë ofron mundësi për zhvillimin e industrive të lehta dhe të mesme, duke kontribuar në rritjen ekonomike të komunës. Komuna ka zhvilluar qendra tregtare që ofrojnë një gamë të gjerë shërbimesh dhe produkteve për banorët lokalë dhe vizitorët. Këto qendra përfshijnë dyqane, restorante dhe shërbime të tjera komerciale.

Përveç qendrave të mëdha tregtare, në Fushë Kosovë ekzistojnë edhe zona të dedikuara për biznese të vogla dhe të mesme, të cilat kontribuojnë në llojllojshmërinë e ekonomisë lokale dhe ofrojnë shërbime të ndryshme për komunitetin.

2.4.3.4 NDËRTIMTARIA

Ndërtimtaria në komunën e Fushë Kosovës është një sektor me zhvillim të shpejtë dhe me ndikim të madh në ekonominë lokale. Pozita gjeografike pranë Prishtinës dhe infrastruktura e mirë e transportit kanë kontribuar në rritjen e kërkesës për ndërtim dhe investime në këtë zonë.

Në vitin 2024, sektori i ndërtimtarisë në komunën e Fushë Kosovës ka përjetuar zhvillime të rëndësishme, duke reflektuar rritjen ekonomike dhe urbanistike të rajonit. Pozita strategjike pranë kryeqytetit, Prishtinës dhe infrastruktura e përmirësuar kanë kontribuar në tërheqjen e investimeve të reja në këtë sektor.

Komuna e Fushë Kosovës ka fokusuar investimet në përmirësimin e rrugëve lokale dhe ndërtimin e objekteve të reja publike. Tregu i pasurive të paluajtshme në Fushë Kosovë është aktiv, me shumë oferta për banesa të reja dhe toka për ndërtim të lartë.

Këto projekte synojnë lehtësimin e qarkullimit dhe përmirësimin e cilësisë së jetës për banorët. Për më tepër, janë ndërmarrë iniciativa për zgjerimin e rrjetit të kanalizimit dhe furnizimit me ujë të pijshëm, duke adresuar kështu nevojat e një popullsie në rritje.

Pavarësisht progresit, sektori i ndërtimtarisë përballet me sfida të tilla si nevoja për trajnimin e fuqisë punëtore dhe sigurimin e materialeve ndërtimore cilësore.

Autoritetet lokale janë të angazhuara në krijimin e politikave që inkurajojnë ndërtimin e qëndrueshëm dhe respektimin e rregulloreve urbanistike.

Në të ardhmen, pritet që bashkëpunimi me sektorin privat dhe organizatat ndërkombëtare të sjellë projekte inovative që do të kontribuojnë në zhvillimin e mëtejshëm të komunës.

Në përmbledhje, viti 2024 ka qenë një periudhë dinamike për sektorin e ndërtimtarisë në Fushë Kosovë, me projekte të shumta që synojnë përmirësimin e infrastrukturës dhe cilësisë së jetës për banorët e saj. Sektori i ndërtimit në Fushë Kosovë përballet me sfida serioze në aspektin e sigurisë në punë.

Ndërtimtaria në Fushë Kosovë është një sektor në rritje, me potencial të madh për zhvillim ekonomik dhe punësim. Megjithatë, është e rëndësishme që rritja të shoqërohet me përmirësim të kushteve të punës dhe zbatimin e standardeve të sigurisë, për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe të sigurt për të gjithë të përfshirët.

2.4.3.5 PYLLTARIA

Për ekonominë lokale të Komunës pylltaria paraqet degë të rëndësishme. Ndërmarrjet e Komunës përdorin drurin për ndërtim, zanate tradicionale, për përpunim industrial, ngrohje etj. Sipërfaqja e përgjithshme e tokës pyjore të Komunës së Fushë Kosovës është 1429.75 ha, apo 17% e sipërfaqes së tërësishme të Komunës. Nga kjo sipërfaqe e mbuluar me pyje të ngritura artificialisht (kultura) janë mbi 900ha të llojeve: pishë e bardhë, pishë e zezë, hormoq, bredh, larq, dugllazon etj.

Megjithatë dukuria e prerjes ilegale të pyjeve është mjaftë prezente. Në të kaluarën e afërt, pothuajse çdo vit pyjet janë prerë afërsisht deri në 1.000m³ dhe afro 2.000m³ në mënyrë legale nga prerjet e rregullta, si dhe nga pastrimet sanitare të pyjeve. Nga ana tjetër, sipërfaqja pyjore e devastuar ose e degraduar është prej 1100ha.

2.4.3.6 RESURSET NATYRORE

Në territorin e Komunës së Fushë-Kosovës ka rezerva të mëdha të qymyrit, të tipit linjit, që shfrytëzohen në minierën sipërfaqësore të Bardhit të Madh. Përpos linjtit, si mineral energjetik, i cili është shumë i përhapur në pjesën qendrore të Komunës së Fushë-Kosovës, në pjesën jug-perëndimore, më konkretisht në fshatin Harilaç, kemi rezerva të hekur-nikelit, si dhe mineralit të magnezitit. Pjesa veri-perëndimore e territorit të Komunës është zonë malore dhe karakterizohet me resurse natyrore për materiale ndërtimore.

Në fshatin Harilaç hasim shkëmbinj me fortësi të madhe si: dunite, serpentinite, harzburgite etj., që parashihet të shfrytëzohen në të ardhmen në infrastrukturë. Në fshatin Grabovc i Poshtëm dhe në fshatin Bardh i Madh ekzistojnë gurë gëlqeror, shkëmbinj që aktualisht përdoren në masë të madhe në infrastrukturën rrugore. Përveç shkëmbinjve të fortë në pjesën qendrore të Komunës hasim edhe shkëmbinj të butë, siç është argjila, nga e cila mund të prodhohen blloka, tulla dhe tjegulla.

Komuna e Fushë Kosovës ka tri miniera sipërfaqësore të cilat gjinden në pjesën veriore të zonës kadastrale të

Fushë Kosovës, në pjesën veri-perëndimore të fshatit Dobërdup, si dhe miniera sipërfaqësore që shtrihet në pjesën veri-perëndimore të fshatit Grabovc i Epërm dhe del në pjesën veri-lindore të fshatit Bardh i Madh, e të gjitha këto përfshijnë një sipërfaqe prej 7.49% të Komunës.

2.4.4 INFRASTRUKTURA TEKNIKE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK

2.4.4.1 ENERGJETIKA

Sistemi i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës është pjesë integrale e rrjetit energjetik të Kosovës, i cili historikisht është mbështetur kryesisht në termocentralet me bazë linjiti, si Kosova A dhe Kosova B. Këto termocentralet janë burime të mëdha të ndotjes së ajrit, duke kontribuar në nivele të larta të dioksidit të squfurit dhe grimcave të imëta. Në dhjetor 2024, për shkak të konsumit të lartë të energjisë gjatë dimrit, rrjeti elektrik i Kosovës u përball me mbingarkesa, duke shkaktuar ndërprerje të energjisë në disa komuna, përfshirë Fushë Kosovën.

Për të adresuar këtë situatë, u ndërtua një nënstacion i ri 110/35/10(20) kV në Fushë Kosovë, i cili u energjizua në mars 2025. Ky nënstacion, i ndërtuar me teknologji moderne GIS (Gas Insulated Switchgear), ka përmirësuar ndjeshëm cilësinë dhe stabilitetin e furnizimit me energji elektrike për banorët e komunës. Pavarësisht këtyre përmirësimeve, Fushë Kosova, si pjesë e sistemit energjetik të Kosovës, përballet ende me sfida të tilla si varësia nga termocentralet me linjit dhe nevoja për diversifikimin e burimeve të energjisë. Megjithatë, investimet e fundit dhe projektet në zhvillim tregojnë një angazhim të qartë për përmirësimin e qëndrueshmërisë dhe cilësisë së furnizimit me energji në komunën e Fushë Kosovës. Ministria e Ekonomisë ka realizuar investime në Komunën e Fushë Kosovës përmes projekteve të ndryshme që synojnë përmirësimin e eficiencës së energjisë dhe promovimin e burimeve të ripërtrishme. Këto përfshijnë zbatimin e masave të eficiencës së energjisë në ndërtesa publike dhe ndriçim publik, si dhe subvencionimin e eficiencës së energjisë për qytetarët.

2.4.4.2 UJËSJELLËSI

Sistemi i ujësjellësit në komunën e Fushë Kosovës është zhvilluar ndjeshëm vitet e fundit, por ende përballet me sfida të caktuara. Ky sistem menaxhohet nga Kompania Rajonale e Ujësjellësit “Prishtina” (KRU Prishtina), e cila mbulon edhe komunat përreth. Megjithatë, jo të gjitha zonat kanë pasur qasje të njëjtë. Sipas KRU Prishtina, rreth 75 % e konsumatorëve në Fushë Kosovë furnizohen 24 orë nga fabrika e trajtimit të ujit në Shkabaj, ndërsa 25 % e tjerë përballen me ndërprerje të herëpashershme për shkak të kapaciteteve të kufizuara dhe infrastrukturës së vjetruar.

Në qershor 2024, një pjesë e qytetit mbeti pa ujë për shkak të dëmtimit të një kabloje elektrike që furnizon objektin e trajtimit të ujit “Kroni”. KRU Prishtina dhe komuna e Fushë Kosovës kanë bashkëpunuar ngushtë për të identifikuar dhe adresuar sfidat në rrjetin e ujësjellësit. Kjo përfshin inspektime të përbashkëta për të identifikuar kyçet ilegale dhe për të përmirësuar efikasitetin e furnizimit me ujë. Sistemi i ujësjellësit në Fushë Kosovë ka parë përmirësime të konsiderueshme në vitet e fundit, por ende ka nevojë për investime të mëtejshme dhe mirëmbajtje të vazhdueshme për të siguruar furnizim të qëndrueshëm dhe të pandërprerë me ujë të pijshëm për të gjithë banorët.

2.4.4.3 KANALIZIMI

Sistemi i kanalizimit në komunën e Fushë Kosovës përballet me sfida të shumta, të cilat ndikojnë në cilësinë e jetës së banorëve dhe zhvillimin e bizneseve lokale. Vetëm 43 % e banorëve të Fushë Kosovës janë të lidhur me sistemin e kanalizimit, ndërsa pjesa tjetër përdor sisteme alternative si gropa septike. Kjo situatë është veçanërisht problematike në fshatrat si Bardh i Vogël, Sllatinë e Vogël, Henc, Batush dhe pjesërisht në Miradi dhe Sllatinën e Madhe.

Banorët e Fushë Kosovës kanë ankesa për erën e rëndë që vjen nga pusetat e kanalizimit, veçanërisht gjatë reshjeve të shiut. Në rrugën Sllatinë- Fushë Kosovë, për katër vite me radhë, uji ka rrjedhur nga kanalizimi, duke shkaktuar erë të rëndë dhe vështirësi për bizneset lokale.

Banorët kanë bërë ankesa të shumta në komunë, por deri më tani nuk ka pasur ndërhyrje të dukshme. Ka pasur raste të shpërthimit të gypave të kanalizimit, me rrjedhje të ujërave të zeza dhe mungesë reagimi nga autoritetet përgjegjëse. Kompania Rajonale e Ujësjellësit është përgjegjëse për mirëmbajtjen e rrjetit të kanalizimit në Fushë Kosovë. Megjithatë, ka pasur raste kur kjo kompani ka ndërmarrë masa ndëshkuese ndaj konsumatorëve me fatura të papaguara, duke i shkyçur nga sistemi i kanalizimit.

2.4.4.4 SISTEMI I NGROHJES

Aktualisht, komuna e Fushë Kosovës nuk disponon një sistem të ngrohjes qendrore publik të shtrirë për banorët dhe institucionet. Për ngrohje, shumica e objekteve përdorin alternativa si dru, thëngjill, pelet ose energji elektrike. Në disa raste, shkollat janë përballur me mungesë të furnizimit me dru, duke i detyruar të përdorin thëngjill për ngrohje, gjë që ka ngritur shqetësime për shëndetin e fëmijëve.

Megjithatë, komuna ka ndërmarrë hapa drejt përmirësimit të situatës. Në vitin 2023, është miratuar një buxhet për realizimin e një studimi të fizibilitetit për ndërtimin e një sistemi të ngrohjes qendrore me kogjenerim. Ky studim pritet të nisë në vitin 2024, ndërsa shtrirja e rrjetit të ngrohjes është planifikuar të fillojë nga viti 2025 e tutje.

Përveç kësaj, janë bërë përmirësime në disa objekte publike, duke zëvendësuar kaldajat e vjetra të ngrohjes qendrore, duke përmirësuar efikasitetin e ngrohjes në këtë institucion.

2.4.4.5 MENAXHIMI I MBETURINAVE

Sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës është një komponent kyç e infrastrukturës komunale dhe pjesë integrale e planifikimit urban dhe mjedisor. Sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës përballet me sfida të shumta, por gjithashtu ka shënuar disa përparime të rëndësishme.

Operatori përgjegjës për grumbullim dhe transportimin e mbeturinave mbulon kryesisht zonat urbane dhe pjesërisht zonat rurale. Frekuencat e grumbullimit zhvillohen 2-3 herë në javë në qytet, kurse më rrallë në fshatra. Mbeturinat transportohen në deponinë rajonale në Mirash, pasi që nuk ka deponi ilegale të mëdha të identifikuar nga komuna, por ka raste në zona periferike

2.4.4.6 TELEKOMUNIKACIONI

Sistemit i telekomunikimit në komunën e Fushë Kosovës është pjesë e rëndësishme e analizës infrastrukturore. Të gjitha kompanitë kryesore të telekomunikimit në Kosovë ofrojnë shërbime në territorin e komunës. Shërbimet përfshijnë telefoninë fikse, internetin fiks (me fibra optike në disa zona urbane), internetin mobil (3G/ 4G dhe në disa zona 5G), dhe televizionin kabllor.

Pjesa më e madhe e qytetit është e mbuluar me sinjal të mirë mobil, por fshatrat mund të kenë mbulim më të dobët, sidomos me 5G. Në qendrën urbane të Fushë Kosovës, rrjeti i fibrave optike është i instaluar dhe ofron shpejtësi të larta interneti. Fshatrat kanë mbulim të pjesshëm, dhe disa zona rurale kanë ende nevojë për zgjerim të infrastrukturës. Në komunën e Fushë Kosovës janë të pranishme disa qendra të shërbimeve të operatorëve për mbështetje teknike dhe shitje. Stacionet bazë janë të shpërndara në mënyrë të tillë që të mbulojnë qendrën urbane dhe korridoret rrugore kryesore. Mbulimi me 5G është i pjesshëm dhe i përqendruar kryesisht në zonat urbane.

2.4.5 INFRASTRUKTURA RRUGORE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK

Infrastruktura e transportit në komunën e Fushë Kosovës ka përjetuar zhvillime të rëndësishme në vitet e fundit, duke përfshirë përmirësime në rrjetin hekurudhor dhe rrugor, si dhe plane për zhvillim të qëndrueshëm urban. Fushë Kosova është një pikë strategjike në linjën hekurudhore ndërkombëtare të njohur si “Linja 10”, kjo linjë është duke u rehabilituar në tre faza.

- **Faza 1:**

Fushë Kosovë- Hani i Elezit (67 km)- tashmë e përfunduar dhe funksionale. Në nëntor 2023, janë inauguruar dy tunele të rinj në këtë segment, duke përmirësuar ndjeshëm lidhjen me Shkupin dhe Selanikun përmes Korridorit 10.

- **Faza 2:**

Fushë Kosovë- Mitrovicë (35 km)- në proces modernizimi, përfshirë instalimin e sinjalistikës moderne, elektrifikimin dhe ndërtimin e një binari të dytë. Ky projekt do të mundësojë rritjen e shpejtësisë së trenave deri në 100 km/h dhe do të përmirësojë kapacitetin për transportin e mallrave.

- **Faza 3:**

Mitrovicë (47 km)- në fazën e planifikimit dhe financimit.

Ky projekt i gjerë, me një vlerë totale prej rreth 208 milionë euro. Rrjeti rrugor në Fushë Kosovë përfshin rrugë nacionale, rajonale dhe lokale, me disa segmente të planifikuara për zgjerim dhe përmirësim. Fushë Kosova po shndërrohet në një qendër të rëndësishme të transportit në Kosovë, falë investimeve të mëdha në infrastrukturën hekurudhore dhe rrugore. Këto zhvillime pritet të përmirësojnë ndjeshëm lidhjet rajonale dhe ndërkombëtare, duke kontribuar në rritjen ekonomike dhe lehtësimin e qarkullimit të njerëzve dhe mallrave.

2.4.6 RESURSET NËNTOKËSORE DHE SIPËRFAQËSORE

Komuna e Fushë Kosovës, për shkak të pozicionit të saj gjeografik në pjesën qendrore të Kosovës dhe përbërjes së relievit, ka disa resurse natyrore, megjithëse me përmasa më të kufizuara krahasuar me komuna të tjera më malore apo më të pasura në ujëra dhe pyje. Resurset nëntokësore në Fushë Kosovë janë kryesisht të karakterit mineral dhe të përdorshme për ndërtimtari.

Në disa zona afër lumenjve si lumi Sitnica, janë shfrytëzuar për materiale ndërtimore. E pranishme në disa zona, e cila në të kaluarën është përdorur për tulla dhe materiale tradicionale ndërtimore.

Tokat e zonës janë kryesisht aluviale dhe me përmbajtje të lartë argjile, duke i bërë të përshtatshme për bujqësi. Kjo është një pasuri nëntokësore që i jep vlerë zhvillimit rural.

Megjithëse nuk ka hulumtime të thelluara, pozicioni në luginë nuk e përjashton mundësinë e burimeve ujore me përbërje të veçantë, por kërkohet analizë gjeologjike më e thellë. Edhe pse është një komunë me sipërfaqe të kufizuara dhe me karakter më shumë urban dhe bujqësor, ka disa elemente natyrore me rëndësi.

Komuna ka mungesë të pyjeve natyrore, por përmban sipërfaqe të hapura rurale që mund të shfrytëzohen për pyllëzim ose zona rekreative. Hapësirat gjelbëruese urbane janë të kufizuara, por me potencial zhvillimi për përmirësim të mjedisit jetësor.

Komuna e Fushë Kosovës ka potencial modest në resurse nëntokësore (kryesisht minerale ndërtimi dhe toka bujqësore), ndërsa resurset sipërfaqësore lidhen kryesisht me tokat bujqësore dhe rrjetin uhor të Sitnicës. Zhvillimi i qëndrueshëm duhet të bazohet në menaxhimin efikas të këtyre burimeve, rehabilitimin e lumenjve dhe mbrojtjen e tokës bujqësore nga urbanizimi i pakontrolluar

2.4.7 BASHKËPUNIMI NDËRKOMUNAL

1. Kryetari i komunës së Fushë Kosovës, së bashku me drejtorinë e Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit, në takimin e mbajtur në ambientet e FFK-së kanë nënshkruar memorandum bashkëpunimi ku pjesë e të cilit do të jetë edhe rregullimi i fushës në Fushë Kosovë.
2. Kryetari i komunës, nënkryetari i komunës dhe Zv. Ministri i MMPHI-së, nënshkruan memorandum mirëkuptimi për rikonstruimin e rrugës "Gurët e Gjatë", në vlerë prej 295,070 €. Kjo rrugë parashikohet të përfundojë për dy vite.

2.4.8 PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI

Bujqësia në komunën e Fushë Kosovës ka perspektivë të zhvillimit, duke pasur për bazë kushtet klimatike, tokësore, sistemet e ujitjes si dhe traditën e popullsisë që merret me bujqësi. Përveç kësaj ka të zhvilluar edhe industrinë ushqimore. Komuna e Fushë Kosovës posedon 4,391.48ha sipërfaqe të strukturave të ndryshme apo 52,23 % të territorit të Komunës.

2.4.8.1 NDËRMARRJET BUJQËSORE

Bujqësia si një sektor shumë i rëndësishëm i zhvillimit ekonomik në komunën e Fushë Kosovës gjen një shtrirje në gjithë territorin ku përfaqësohet me një numër të konsiderueshëm të ndërmarrjeve bujqësore të profileve të ndryshme. Të gjitha ndërmarrjet bujqësore janë në pronësi private.

Tabela 28 Ndërmarrjet bujqësore sipas ATK-së

Loji i bizneseve	2022	2023	2024
Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	81	74	58

2.4.8.2 FUQIA PUNËTORE NË SEKTORIN E BUJQËSISË

Në sektorin e bujqësisë angazhon një numër të konsiderueshëm të punësuarve, sipas ASK-së numri i të punësuarve në këtë sektor është rreth 4,405 punëtor të rregullt si dhe një numër të atyre sezonal nga e cila kuptojmë se bujqësia është një sektor shumë i rëndësishëm në sigurimin e jetesës të një numri të madh të ekonomive familjare.

Tabela 29. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK)

Lloji angazhimit	Nr. punësuarve
Fuqia punëtore - Gjithsej	4,815
Bartësit	1,776
Anëtarët e familjes së bartësit	2,406
Të punësuarit e rregullt në ekonomitë familjare bujqësore dhe bizneset individuale	14
Të punësuarit e rregullt në subjektet juridike bujqësore	209
Fuqia punëtore jofamiljare, që nuk punon rregullisht (punëtorët sezonal)	410

Kushtet pedo-klimatike janë të përshtatshme për kulturat bujqësore dhe mundësitë e mëdha të ujitjes, të cilat bëjnë të mundur që në Fushë Kosovë të kultivohen me sukses të gjitha kulturat bujqësore si: kulturat lavëtare, pemët e po ashtu ka kushte edhe për zhvillimin e blegtorisë dhe shpeztarisë. Përderisa edhe industria ushqimore është duke u zhvilluar në aspektin e modernizimit dhe ngritjes së kapaciteteve.

2.4.8.3 PRODHIMTARIA E DRITHËRAVE

Kjo lëmi e bujqësisë është mjaft e përhapur dhe e preferuar në komunë, me kulturat kryesore si gruri, misri, elbi, thekër etj., dhe me rendiment prej 3.5 t/ha grurë, 4.5 t/ha misër dhe 2.8 t/ha elb.

Tabela 30. Sipërfaqet e mbjella me drithëra (ASK, 2014).

Madhësia e sipërfaqe (ha)	0-0.5	0.5-1.0	1.0-2.0	2.0-5.0	5.0-10.00	10.00-20.00	mbi 20
Sipërfaqe e kultivuar (ha)	127.28	251.52	395.41	662.97	419.64	305.6	626.4
% e sip. kultivuara	5	9	14	24	15	11	22

2.4.8.4 PRODHIMTARIA E PERIMEVE

Viteve të fundit ka marr hov kultivimi i perimeve në ambient të mbyllur (sera), që ka rezultuar në shtim të dukshëm të sipërfaqeve me sera. Deri më sot ekzistojnë një numër i konsiderueshëm i serave të ndërtimeve të ndryshme, nga ai më i thjeshtë i drurit e deri te ato të modernizuara. Po ashtu perimtaria kultivohet me një sipërfaqe të madhe edhe në fushë të hapur, ku kultura kryesore janë speci, domatja, trangulli, qepa dhe lakra.

Tabela 31. Sipërfaqet e mbjellura me perime (ASK, 2014)

	Spec a	Domat e	Trangu j	Qepë	Hudhë r	Lakë r	Spina q	Karrot ë	K.misir i	Shalq i	Dredhë z
Fushë Kosovë	9.70	4.06	1.17	22.1 1	0.56	3.89	1.06	1.52	1.17	1.44	8.93
% Shpërndarjes	17%	7%	2%	40%	1%	7%	2%	3%	2%	3%	16%

2.4.8.5 PRODHIMTARIA E PEMËVE

Komuna e Fushë Kosovës ka kushte të volitshme klimatike—tokësore, shumë të favorshme për kultivimin e pemëve. Më së shumti kultivohen mollët, kumbullat, kajsitë, arrat dhe lajthia. Kjo veprimtari ka filluar të ringjallet, dhe momentalisht ekzistojnë sipërfaqe të konsiderueshme të mbjella me pemë.

Tabela 32. Trupat e mbjellura me pemë (ASK, 2014)

	Mollë	Dardhë	Ftua	Mushmollë	Kumbull	Qersh	Vishnje	Pjeshkë	Kajsi	Arrë	Lajthi
Fushe Kosove	9,368	4,859	1,103	480	6,606	1100	955	938	521	650	789
% Shpërndarjes	34%	17%	4%	2%	24%	4%	3%	3%	2%	2%	3%

2.4.8.6 BLEGËTORIA DHE PRODHIMET BLEGTORALE

Momentalisht fondi i bagëtisë mbahet kryesisht për qumësht, për majmëri (mish) dhe produkte të tjera. Ekzistojnë më se 735 ekonomi bujqësore të cilat kultivojnë kafshë për nevoja familjare. Gjithashtu ekzistojnë ferma të mesme dhe ato komerciale. Nuk ekziston ndonjë kapacitet, i cili do të kishte funksionuar për përpunimin e produkteve blegtorale. Por, ekziston vetëm forma e thjeshtë e përpunimit.

Sektori i blegtorisë ka një fond të gjitha llojeve të kafshëve shtëpiake edhe atë: 3,461 krerë, gjedhe 2,266 krerë, dele 1,167 krerë, dhi 28 krerë dhe mbi 35,784 shpend. Sa i përket fondit blegtoral, me 57.63% krerë dominon numri i gjedheve, pastaj 23.46% deleve dhe 16.72% derrave.

Tabela 33. Struktura e bagëtisë dhe shpezëve në komunën e Fushë Kosovë (ASK)

Gjedhe	Buallica	Dele	Dhi	Derra	Kuaj, gomare dhe mushka	Shpeze	Kafshë të tjera
2266	k	1,167	28	k	-	35,784	k

2.4.8.6.1 BLETARIA

Për sa i takon kushteve klimatike, që konsiderohen ndër faktorët kryesorë për mbajtjen por edhe zhvillimin e bletarisë, Fushë Kosova ofron kushte mjaft të mira për kultivimin e bletarisë. Uji dhe bimësia janë të kualitetit të lartë dhe fatbardhësisht në këtë rajon nuk kultivohen kulturat industriale të cilat do të ndikojnë negativisht në cilësinë e mjaltit.

Komuna e Fushë Kosovës ka një numër të konsiderueshëm të bletareve të cilët merren në mënyrë intensive me kultivimin dhe rritjen e bletës.

Tabela 34. Numri i koshereve të bletëve

Koshere bletësh	
Numri i ekonomive bujqësore	Numri
95	1540

2.4.8.6.2 MEKANIZIMI PËRPUNUES

Struktura e fondit të makinerisë punuese dhe përpunuese në Komunën e Fushë Kosovës sipas Agjencionit të Statistikave të Kosovës.

Tabela 35 Llojet dhe numri i makinerive

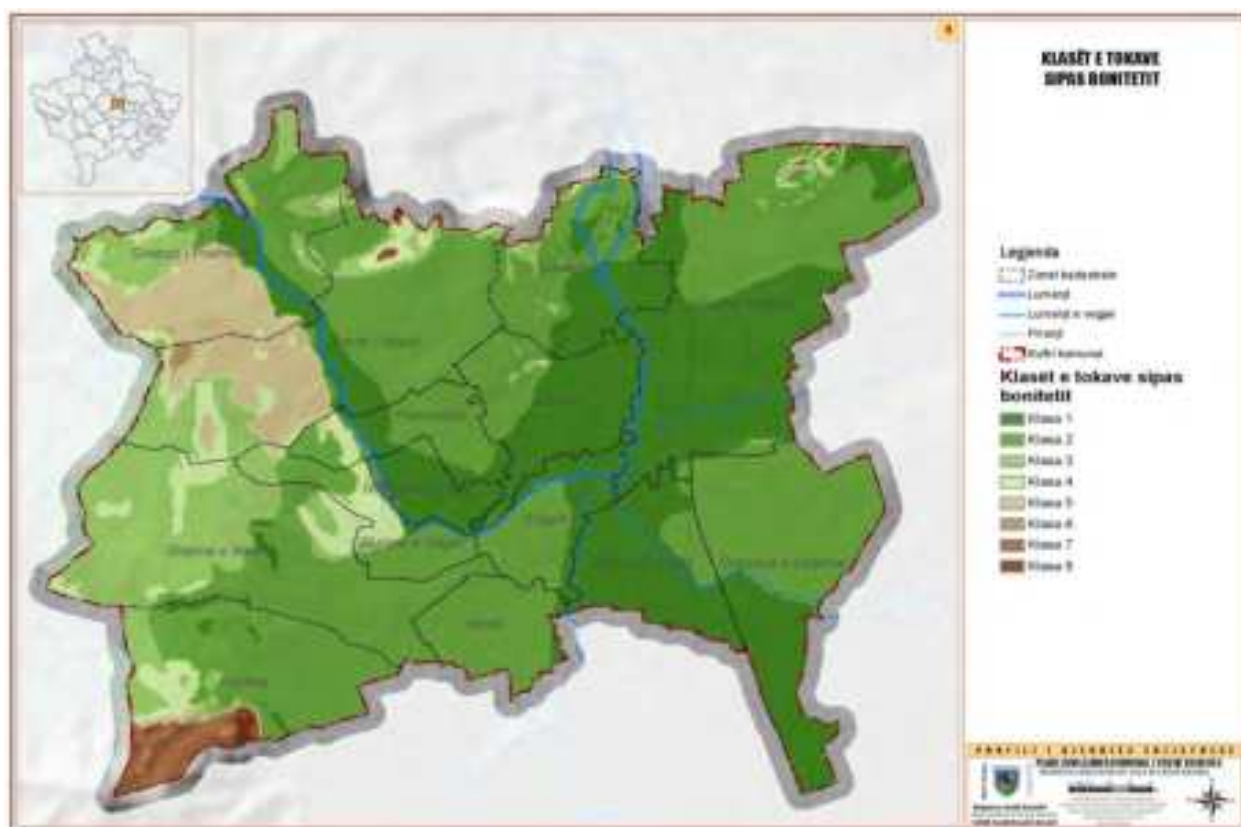
Llojet e makinerisë	Numri i makinave
Makina korrëse (për korrje dhe silazhim)	24
Kamionë të vegjël	59
Rimorkio traktori	348
Traktor për tërheqje të kosës	72
Kositës vetëlëvizëse	21
Mbledhësi i barit	73
Makinë mbjellëse gruri	68
Makinë mbjellëse misri	38
Pllug	619
Freza	348
Shpërndarës i plehrave minerale	101
Shpërndarës i plehut organik	18
Lez disk	57
Makinë prerëse për duaj (sanë dhe livadh)	29
Makinë mjelëse	111
Pajisje për nxjerrjen e mjaltit	14
Spërkatës gruri	53
Spërkatës frutash (atomizues)	27
Pajisjet e ujitjes	59
Rezervuari i ujit	8

2.4.8.6.3 PËRSHTATSHMËRIA E TOKËS BUJQËSORE (BONITETI)

Klasifikimi i klasave të bonitetit për tokat e Komunës së Fushë Kosovës është bërë sipas informacioneve nga projekti i EULUP-it dhe udhëzimeve të FAO (1976, 2007) si dhe kriterëve të propozuara në bazë të hulumtimeve të kryera në Komunën e Fushë Kosovë (Zogaj, 2010). Sipas këtyre informacioneve komuna e Fushë Kosovë ka këtë klasifikim të tokave sipas përshtatshmërisë (bonitetit).

- Tokë e mirë klasa I - 2,396.34, II – 3,860.17, III - 1042.87;
- Tokë e mesme klasa IV - 412.39, V - 536.04;
- Tokë e varfër klasa VI - 18.32, VII - 110.71, VIII - 32.20.

Harta 2. Përshtatshmëria e tokave bujqësore (bonitet)

2.4.9 PRODHIM PARËSOR / PYLLTARI

Një pjesë e territorit të Komunës së Fushë Kosovës është e mbuluar nga pyjet. Pyjet luajnë një rol të rëndësishëm për florën dhe faunën në Komunë, si dhe për klimën globale edhe atë lokale, por gjithashtu edhe për ekonominë lokale. Për ta siguruar një zhvillim të qëndrueshëm të pyjeve, prerjet që janë bërë në të kaluarën, duhet të ripyllëzohen me fidanë që rriten në këto anë. Kështu, sigurohet zhvillimi i qëndrueshëm i maleve. Një pjesë e madhe e zonës kodrinore dhe të zbuluar, duhet të mbulohet, të pyllëzohet. Pyjet luajnë një rol të rëndësishëm për ekonominë vendore. Druri i siguruar nga këto male përdoret për ndërtim, zanate tradicionale, për përpunim industrial, ngrohje etj.

2.4.9.1 SIPËRFAQJA E TOKAVE PYJORE

Sipërfaqja e gjithmbarshme e tokave pyjore të Komunës së Fushë Kosovës është:

- Pyje – 1430 ha.

Nga kjo sipërfaqe e mbuluar me pyje të ngritura artificialisht (kultura) janë mbi 900 ha të llojeve:

- Pishë e bardhë,
- Pishë e zezë,
- Hormoq,
- Bredh,
- Larq,
- Dugllazion etj.

2.4.10 RESURSET TURISTIKE

Ndërsa sektori i turizmit në Fushë Kosovë është ende në zhvillim, qyteti dhe rrethina e tij ofrojnë disa atraksione dhe aktivitete interesante për vizitorët që duan të eksplorojnë bukuritë natyrore dhe trashëgiminë kulturore të Kosovës.

Një numër i rrugëve magjistrale që kryqëzohen në Fushë-Kosovë, duke përfshirë këtu komunikacionin ajror, hekurudhor dhe atë automobilistik, e bëjnë më shumë atraktiv sektorin e turizmit. Aktualisht, në Komunën e Fushë-Kosovës ekzistojnë disa hotele dhe një numër i madh i moteleve të pajisura me objekte përcjellëse, të cilat ofrojnë ushqim dhe komoditet cilësor.

Kalaja e Harilaçit është potencial i rëndësishëm kulturor për zhvillimin e turizmit. Ajo është e ndërtuar në një pozitë të atillë gjeografike prej së cilës mund të shikohet një pjesë e madhe e rrafshit të Kosovës (Fushë Kosova, Obiliqi, Prishtina, Lipjani, Ferizaji, Shtimja dhe Drenasi).

Zhvillimi i turizmit kulturor në Komunën e Fushë Kosovës luan një rol të rëndësishëm në zhvillimin social-ekonomik të tij, duke u konsideruar nga banorët si një burim i rëndësishëm të ardhurash për familjen e tyre. Fshati dikur i panjohur i Harilaçit sot pothuajse është i njohur nga të gjithë qytetarët e vendit e në vitet e fundit ka marrë edhe njohje në përmasa ndërkombëtare nga studiues të huaj. Afërsia e Komunës me aeroportin dhe kryeqytetin Prishtinën, e bën atë edhe më të lehtë për t'u vizituar.

Trashëgimia kulturore në Komunë ka një rëndësi të madhe duke pasur një shumëllojshmëri të zbulimeve dhe traditave. Zbulimet arkeologjike në Fushë Kosovë (Kalaja e Harilaçit dhe Bardhit) tregojnë se kjo zonë është një nga më të vjetrat në qytetërimin parahistorik në Ballkan. Vlerat e jashtëzakonshme turistike dhe kulturore janë të ndërthurura dhe të lidhura ngushtë me vlerat natyrore.

2.4.10.1 ZONAT TURISTIKE

Në Komunë ekzistojnë numër i konsiderueshëm i resurseve turistike, të cilat e bëjnë Komunën e Fushë Kosovës me një potencial të madh turistik, e ndër to janë:

- Xhamia e qytetit;
- Kisha serbe në qytet dhe fshatra serbe;
- Muzeu i qytetit;
- Kalaja e Harilaçit;
- Kalaja e Bardhit të Madh;
- Memoriali "Imer Sfarqa";
- Memoriali "Hashim Hajdini";

2.4.10.2 KAPACITETET AKOMODUESE

Të dhënat aktuale për kapacitetin e akomodimit në Komunën mungojnë.

Tabela 36 Numri i hoteleve dhe i dhomave gjatë vitit 2008-2009

Nr i hoteleve	Numri i dhomave					Gjithsejt
	Me një shtrat	Me dy shtretër	Me tre shtretër	Apartamente	Rezidenca	
8	44	66	6	3	1	120

Tabela 37 Numri i vizitorëve (vendorë dhe të jashtëm) gjatë vitit 2008 dhe 2009

2008	2009	TM/1-09	TM/2-09	TM/3-09	TM/4-09
1123	2318	648	431	357	882

2.4.11 ZONAT EKONOMIKE

2.4.11.1 ZONAT EKONOMIKE SIPAS TIPOLOGJISË

Tabela 38 Numri dhe sipërfaqja e zonave ekonomike

	Numri i zonave ekonomike (nr.)	Sipërfaqja e zonave ekonomike (ha)
Park industrial/Zonë industriale	19	61.84ha
Inkubator biznesi/Park biznesi	/	/
Park teknologjik	/	/
Zonë e lirë	/	/
Gjithsej	/	/

2.4.11.2 PRODHIME DYTËSORE / INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA

Zonat industriale janë bazë dhe mundësi për zhvillimin ekonomik lokal në Fushë-Kosovë. Në Komunë ekzistojnë 19 zona të vogla industriale të cilat shtrihen në 7 vendbanime. Të gjitha këto zona përfshijnë një sipërfaqe të përgjithshme prej 69.84ha apo 0.83% e gjithë territorit të Komunës. Fushë Kosova ka sipërfaqen më të madhe të zonave industriale me sip. 18.32ha, pastaj Grabovc i Poshtëm me sip. 12.86ha, dhe zonat industriale në Bardh të Madh me sip. 12.73ha.

Në këto zona janë të vendosura një numër i bizneseve prodhuese, përpunuese dhe aktiviteteve tjera tregtare-shërbyese.

2.4.11.3 ZONAT KOMERCIALE

Zonat Komeriale ekonomike në Komunën e Fushë Kosovës shtrihen në sipërfaqe të përgjithshme prej 629.76ha apo 7.49% të të gjithë territorit të Komunës. Zonat më të mëdha shtrihen në zonën kadastrale Dobrevë e Epërme, në “Rruga Dëshmorit”; zonën kadastrale Fushë Kosovë “blloku të Fabrika e Miellit”; dhe në zonën kadastrale Fushë Kosovë - Sllatinë e Madhe përgjatë magjistrale Prishtinë-Pejë.

Në këto zona janë të koncentruara bizneset komerciale me veprimtari ekonomike përpunuese-prodhuese, ndërtimore, akomodim, magazinim.

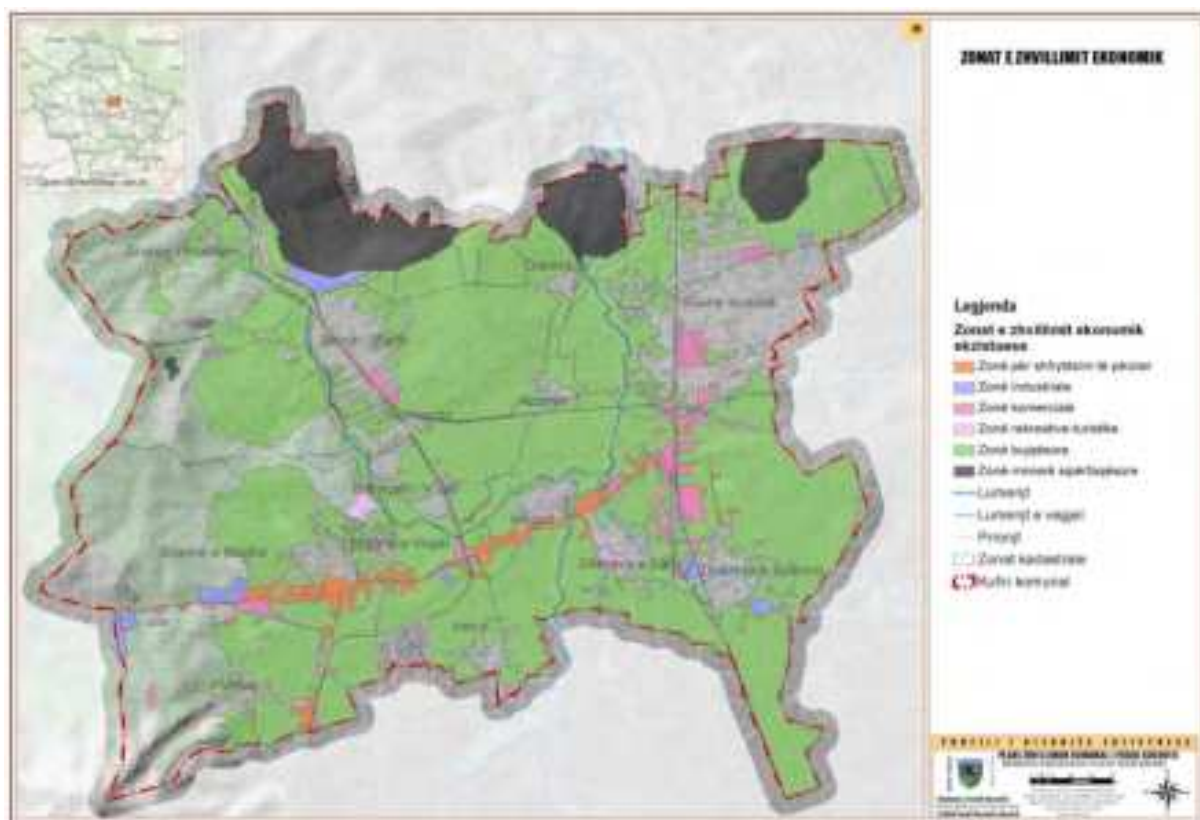
Këto zona kanë pozitë dhe qasje shumëdimensionale në shërbimet e transportit rrugor. Magjistrallja M9, auto rruga Prishtinë-Pejë, qasja e shpejtë në auto rrugën Prishtinë-Ferizaj, transporti urban dhe ndër urban, transporti hekurudhor dhe ajror, kënaqshëm i përmbushin shërbimet për bizneset dhe qytetarët e Komunës së Fushë-Kosovës.

Në vendbanimin Dobrevë e Epërme është duke u ndërtuar Parku Industrial, investitor i të cilit investitori është privat. Parku ndërtohet në pronë private dhe sipërfaqja e tij është rreth 36 ha. Në këtë Park Industrial llogaritet se do të vendosen mbi 40 biznese të vogla dhe të mesme, ku pritet të punësohen mbi 1000 punëtorë në sektorë të prodhimit, përpunimit, magazinimit etj.

Tabela 39 Numri dhe sipërfaqja e zonave ekonomike komerciale sipas vendbanimeve

Vendbanimet	Numri i njësive të zonave komerciale	Sipërfaqja e zonave komerciale (ha)
Bardh i Madh	3	12.48
Bardh i Vogël	0	0
Bresje	0	0
Fushë Kosovë	37	67.59
Grabovc i Poshtëm	0	0
Harilaç	15	24.47
Henc	2	0.38
Kuzmin	0	0
Lismir	0	0
Dobrevë e Epërme	5	46.29
Dobrevë e Poshtme	16	16.10
Nakaradë	0	0
Pomozotin	2	2.19
Slatinë e Madhe	15	24.40
Slatinë e Vogël	3	7.61
Vragoli	11	17.78
Gjithsej	109	219.32

Harta 3 Zonat e zhvillimit Ekonomik

2.5 INFRASTRUKTURA TEKNIKE

Si në mbarë Kosovën edhe në territorin e komunës së Fushë Kosovës infrastruktura teknike e rrjedhimisht edhe shërbimet publike që lidhen me të nuk është në nivel të kënaqshëm të zhvillimit. Kjo çështje është problem sidomos sa i përket nivelit të zhvillimit të infrastrukturës së ujit dhe kanalizimit dhe për këtë arsye ka nevojë për përpjekje më të mëdha të shoqërisë, që ky problem të zgjidhet apo të zbutet. Problem është po ashtu furnizimi jo i mirë me energji elektrike ku rrjeti elektrik në disa pjesë është shumë i amortizuar, tensioni i dobët dhe ka reduktime të furnizimit. Nuk është në gjendje të mirë as rrjeti rrugor në këtë komunë.

Kjo situatë paraqitet veçanërisht problematike në sektorët themelorë të infrastrukturës, siç janë furnizimi me ujë të pijshëm, rrjeti i kanalizimit fekal dhe trajtimi i ujërave të ndotura, si dhe menaxhimi i ujërave atmosferike dhe atyre të stuhisë, që në shumë raste shkaktojnë përmbytje dhe dëmtime të infrastrukturës rrugore.

Përveç sfidave në sistemin e ujit dhe kanalizimit, probleme të theksuara ekzistojnë edhe në sektorët e tjerë të shërbimeve publike, si energjetika, telekomunikacioni, menaxhimi i mbeturinave dhe riciklimi. Mungesa e investimeve afatgjata dhe e mirëplanifikuara, si dhe moskoordinimi ndërinstitucional, kanë çuar në degradimin gradual të infrastrukturës ekzistuese dhe në krijimin e vështirësive të mëdha për qytetarët dhe bizneset që operojnë në këtë komunë.

2.5.1 INVENTARI I RRJETIT UJËSJELLËSIT

Shërbimet për furnizimin me ujë të pijshëm, grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të zeza për qytetarët e komunës së Fushë Kosovës ofrohen nga kompania rajonale publike KRU "Prishtina" sh.a., e licencuar nga Autoriteti Rregullativ i Shërbimeve të Ujit (ARRU). Furnizimi me ujë për këtë komunë realizohet përmes sistemit qendror rajonal si dhe nga burime nëntokësore që shfrytëzohen për plotësimin e nevojave ujore të komunitetit.

Sipas të dhënave të raportit vjetor të punës për vitin 2024 të KRU "Prishtina" sh.a., komuna e Fushë Kosovës – përfshirë edhe zonat rurale – është furnizuar me një sasi totale prej 4.571.942,00m³ ujë të pijshëm, që korrespondon me një fluks mesatar prej 144.58 litrash në sekondë.

Tabela 40 Prodhimi i ujit sipas raportit të punës 2024, KRU "Prishtina"

Sipas raportit të punës, 2024- KRU Mitrovica						
Nj. Op. Fushë Kosovë	TM1	TM2	TM3	TM4	Totali	Totali l/s
Prodhimi [m3]	1204152	1259749	781662	1326379	4571942	144.58
Faturimi [m3]	688165	692245	628019	722531	2730960	86.36
upf [%]	42.85	45.05	19.66	45.53	40.27	40.27

Poashtu, Raporti evidenton një sfidë serioze në sistemin e shpërndarjes së ujit: mbi gjysmën e ujit të prodhuar (40.27 %) nuk faturohet për shkak të humbjeve të mëdha fizike dhe administrative brenda rrjetit të ujësjellësit. Ky nivel i lartë i humbjeve konsiderohet i papranueshëm dhe paraqet një barrë si për performancën operative të ndërmarrjes, ashtu edhe për qëndrueshmërinë financiare të saj. Si rrjedhojë, një nga objektivat kryesore të KRU "Prishtina" mbetet reduktimi i këtyre humbjeve përmes ndërhyrjeve teknike dhe administrative, në mënyrë që të arrihet një efikasitet më i lartë në ofrimin e shërbimeve.

Aktualisht, falë realizimit të disa projekteve të investimeve në infrastrukturë, shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm ofrohet 24 orë në ditë pa ndërprerje, me përjashtim të rasteve të defekteve teknike apo problemeve të përkohshme si reduktimet e energjisë elektrike që ndikojnë në funksionimin e stacioneve të pompimit ose në rrjetin shpërndarës të ujësjellësit.

2.5.1.1 BURIMET E UJIT, REZERVUARËT DHE STACIONET E POMPIMIT

Furnizimi me ujë i komunës së Fushë Kosovës është i kombinuar dhe realizohet nga dy burime kryesore: nga sistemi qendror rajonal që furnizohet nga liqeni i Ujmanit dhe nga burimet nëntokësore lokale. Pjesa më e madhe e qytetit furnizohet me ujë të përpunuar nga impianti i trajtimit të ujit në Shkabaj, i cili ka një kapacitet të përgjithshëm përpunimi prej $Q = 700$ l/s. Uji bartet në këtë impiant përmes gypit furnizues DN 1200 mm, që transporton ujin nga pika e furnizimit në Mihaliq.

Pas trajtimit në impiant, uji depozitohet në rezervuarin kryesor me vëllim $V = 10,000 \text{ m}^3$, i ndarë në dy komora të barabarta me kapacitet $V = 5,000 \text{ m}^3$ secila. Njëra prej tyre furnizon qytetin e Obiliqit, ndërsa tjetra furnizon një pjesë të qytetit të Prishtinës dhe pjesën më të madhe të komunës së Fushë Kosovës. Uji nga kjo komorë transportohet përmes gypit DN 600 mm nga materiali çelik. Sipas kalkulimeve hidraulike aktuale, ky kapacitet transportues përmbush kërkesat e konsumit edhe për skenarët afatgjatë të zhvillimit.

Përveç sistemit qendror, furnizimi me ujë për pjesë të tjera të qytetit dhe zonat rurale realizohet nga burimet nëntokësore, përkatësisht nga fushat e puseve në Kuzmin, Vragoli dhe Dobrevë.

Sipas të dhënave aktuale, kapaciteti i përgjithshëm i rezervuarëve të ujit në zonën e shërbimit të komunës së Fushë Kosovës, përfshirë edhe zonat rurale që janë të lidhura me rrjetin e ujësjellësit, është $V = 7,760 \text{ m}^3$. Megjithatë, sipas standardeve teknike për planifikimin e kapaciteteve të depozitimit, sasia e ujit të depozituar duhet të mbulojë kërkesën maksimale ditore si dhe një sasi shtesë për nevoja emergjente si fikja e zjarrit. Në bazë të këtyre standardeve, përmbushja e kërkesave të vitit 2033 kërkon një kapacitet rezervuarësh prej mbi 21,000 m^3 , që është afërsisht tre herë më shumë se kapaciteti aktual. Në rast se furnizimi me ujë do të ishte plotësisht i qëndrueshëm dhe i vazhdueshëm, kjo sasi rezervuese mund të ishte më e ulët.

Historikisht, furnizimi me ujë i qytetit të Fushë Kosovës është karakterizuar nga probleme të mëdha, si mungesa e kapaciteteve të mjaftueshme, kostot e larta të pompimit dhe trajtimit të ujit nga puset, si dhe mungesa e një sistemi efikas të shpërndarjes. Megjithatë, situata është përmirësuar ndjeshëm në vitet e fundit, veçanërisht pas vënies në funksion të impiantit të trajtimit të ujit në Shkabaj, i cili ka mundur një linjë të re dhe të qëndrueshme furnizimi për qytetin.

Burimet (pikat e furnizimit) të ujit dhe rezervuarët që sigurojnë furnizimin me ujë për qytetarët e komunës së Fushë Kosovës janë të përmbledhura në tabelën e mëposhtme:

Tabela 41 Vendbanimet e furnizimit me ujë

Nr.	Vendbanimi	Banore	Furnizimi me ujë nga KRU "Prishtina"	Furnizimi me ujë nga burime alternative	Komente
1	Fushë Kosova	21,558	Po		Pjeserisht
2	Nakarada	1,178			
3	Lismiri	1,143			
4	Dobrevë e ulët	2,435	Po		
5	Vragoli	2,338	Po		
6	Dobrevë e epërme	2,281	Po		
7	Sllatinë e madhe	2,828	Po		Ne proces te zevendesimit
8	Sllatinë e vogël	878	Po		Ne proces te zevendesimit
9	Harilaq	825	Nuk kemi info	Nuk kemi info	
10	Henc	864	Nuk kemi info	Nuk kemi info	
11	Bardh i madh	4,006	Po		Ne proces te zevendesimit
12	Bardh i vogël	711	Po		Ne proces te zevendesimit
13	Pomozotin	675	Po		Ne proces te zevendesimit
14	Grabovc	1,178		Po	Ne proces te zevendesimit
15	Kuzmin	401		Po	Po
Totali		43,299			

Tabela 42 Pikat e marrjes dhe rezervuarët

Pika e marrjes së ujit dhe Rezervuarët									
Nr	Emri i rezervuarit	x	y	z	Komuna	Kapaciteti *	Materiali	Q (l/s) përpunuese	Viti i ndërtimit
1	Rez. Shkabaj	7510240.97	4724779.15	600	Prishtinë	10000 (5000 për F. Kosove)	Beton	80	2017
2	Rez. Kuzmin	7505705.43	4720768.58	538	Fushë Kosovë	1152	Beton	36	1980
3	Rez. B Madh	7502943.82	4720719.47	631	Fushë Kosovë	350	Beton	5	2006
4	Rez. Dobrevë	7505711.26	4718258.97	536	Fushë Kosovë	100	Beton	6.3	2019
5	Rez. Vragoli	7504449.45	4718422.63	534	Fushë Kosovë	280	Beton	64	2019
6	Rez. Vragoli_1	7499040.98	4718231.63	700	Fushë Kosovë	708	Beton	20	2019
7	Rez. Per Dobrevë e Epë.	7509485.82	4719254	546	Fushë Kosovë	150	Beton	20	2019

Tabela 43 Stacionet e pompimit

Stacionet e Pompimit							
Nr.	Emri i Stacioneve te Pompave	x	y	z	Komuna	Numri i pompave	Viti i ndërtimit
1	STP_Dobrevë	7505727	4718250	536	Fushë Kosovë	4	2019
2	STP_Vragoli	7504454	4718420	534	Fushë Kosovë	10	2019
3	STP_Kuzmin	7505709	4720769	530	Fushë Kosovë	4	1980

Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizim me ujë të pijshëm në zonën e Fushë Kosovës është rreth: 176000.00 m' apo 176.00 km', përfshirë edhe zonat rurale, dhe që janë të regjistruara në Sistemin operativ GIS.

Diametri i gypave primar dhe sekondar sillet nga Ø630mm Ø50mm, kurse për gypat terciar për kycje kolektive dhe individuale sillen nga Ø40mm deri Ø25mm si dhe materialet e tyre janë nga Asbest Cement (AC), PVC, GIZË, HDPE dhe kohëve të fundit PE-100-RC. Ne baze të dhenave dhe grafikut të paraqitur shihet se ka ende një pjesë të madhe të gypave nga materiali nga Asbest Cement (AC), GIZË të cilët janë aktiv dhe shfrytëzohen për furnizim me ujë për qytetin e Fushë Kosovës. Ne baze të normave dhe standardeve në fuqi këto materiale në të shumtën e rasteve janë larguar nga përdorimi për disa arsye:

- Mosha e e madhe e instalimit, kryesisht afër 50 vite,
- Vështirësia në mirëmbajtje për shkak mungesë së materialit rezerve,
- Humbje të ujit, etj.

Është shumë me rëndësi që në të ardhmen komuna e Fushë Kosovës bashkë me KRU "Prishtina" të kordinojnë aktivitetet në mënyrë që të bëjnë zëvendësimin e këtyre gypave me material që i plotëson standardet teknike siq janë gypat nga materiali HDPE- RC.

Grafiku 3 Gjatësia e gypave dhe materialet

Zona e Fushë Kosovës në aspektin e digjitalizimit të sistemit të rrjetit të ujësjellësit është e digjitalizuar në sistemin e ArgGIS, duke përfshirë:

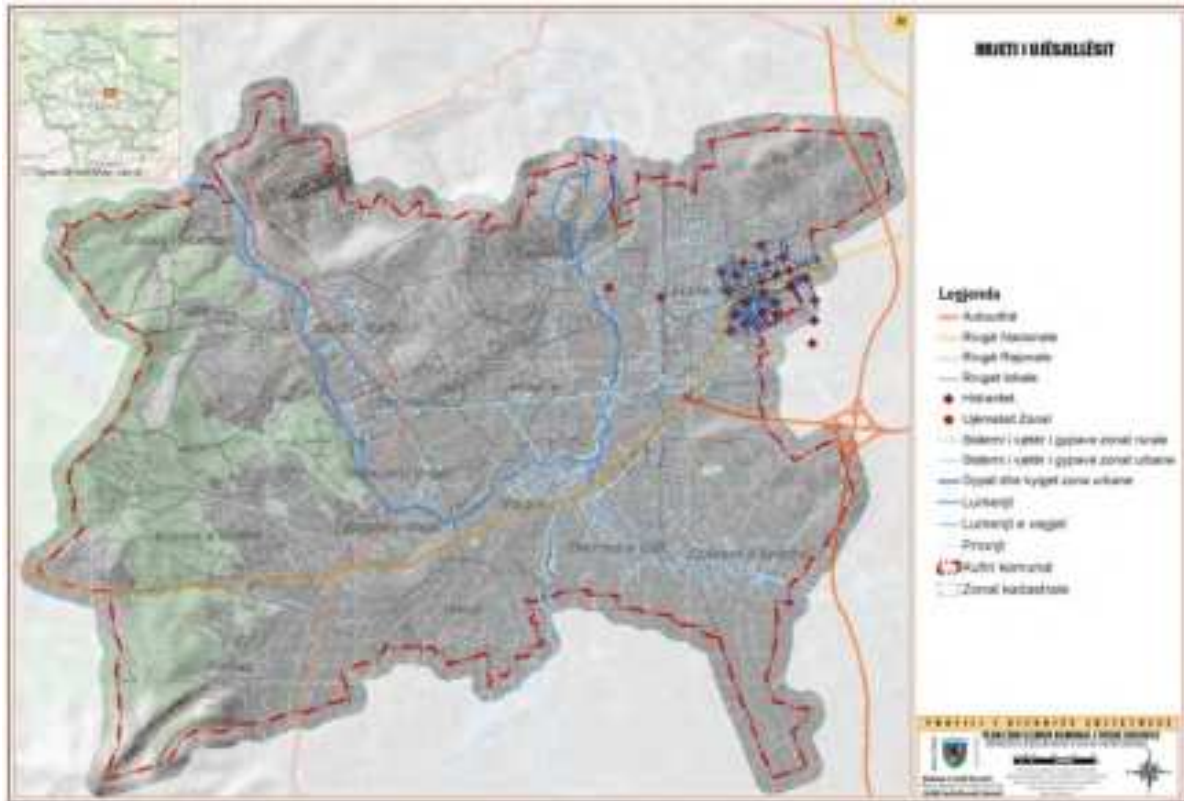
Rrjetin e ujit, burimet e ujit (puset,) stacionet e pompimit, rezervuarët, matësit e prodhimit, valvulat, valvulat e kontrollit dhe hidrantët.

Zona është në nivelin e mundësive për një planifikim më të avancuar të sistemit digjital të ndarjes së zonimeve të matësve të ujit dhe krijimit të mundësive për monitorim online përmes sistemit të SKADA të zonës shërbyese.

Konsumatorët - NJO e Fushë Kosovës, i ka të kategorizuar shfrytëzuesit e ujit / konsumatorët, por edhe në Komunën e Fushë Kosovës i kemi katër lloje të shfrytëzuesve të ujit apo konsumatorëve si: konsumatorë amvisërisë, bizneset e vogla, bizneset e mëdha dhe konsumatorë institucional (publik).

Tabela 44 Numri i konsumatorëve sipas kategorisë NJO Fushë Kosovë

Kategoria	Numri i Konsumatorëve
Amvisëria	29.940
Bizneset e vogla	1,914
Bizneset e mëdha	84
Institucionet	62
Total Konsumator	32,000

Harta 4 Rrjeti i ujësjellësit

2.5.1.2 RRJETI I HIDRANTEVE TE JASHTËM

Mbulueshmëria me hidrante kundër zjarrit në zonën urbane të Komunës së Fushë Kosovës paraqet një sfidë të vazhdueshme infrastrukturore. Sipas të dhënave ekzistuese dhe hartës përkatëse, rrjeti i hidranteve është kryesisht i përqendruar në zonën qendrore të qytetit, ndërkohë që pjesët periferike dhe vendbanimet rurale përreth kanë mbulim shumë të kufizuar ose të munguar plotësisht.

Kjo situatë e pamjaftueshme përbën një rrezik të shtuar në rast të emergjencave me zjarr dhe ndikon drejtpërdrejt në kapacitetin reagues të Njësive të Zjarrfikësve, si dhe në sigurinë publike dhe të infrastrukturës. Megjithatë, një zhvillim pozitiv që duhet përmendur është se ndërtimet e reja brenda qytetit janë shpesh të shoqëruara me investime në instalimin e hidranteve të jashtëm. Kjo praktikë përbën një hap të rëndësishëm drejt përmirësimit të rrjetit, dhe duhet të inkurajohet dhe integrohet në të gjitha projektet urbanistike dhe të ndërtimit në të ardhmen.

Hidrantët kundër zjarrit përbëjnë një komponent thelbësor të infrastrukturës për menaxhimin e emergjencave. Ata janë të lidhur me rrjetin e furnizimit me ujë dhe shërbejnë për shuarjen e zjarreve në vendbanime, duke u përdorur kryesisht nga brigadat e zjarrfikësve përmes lidhjes së zorrëve të ujit. Në përgjithësi, këto pajisje janë të dukshme, me ngjyrë të kuqe, dhe vendosen në pozicione të qasshme dhe strategjike nëpër hapësirat urbane apo rurale.

Ndërkohë që mirëmbajtja e hidranteve është përgjegjësi e njësive përkatëse institucionale, përfshirja e komunitetit në ruajtjen dhe mbrojtjen e këtyre pajisjeve duhet të trajtohet si një pjesë e rëndësishme e edukimit qytetar. Prandaj, rekomandohet që në kuadër të PZHK-së të planifikohen edhe fushata vetëdijësuese për rëndësinë e funksionalitetit dhe mbrojtjes së rrjetit të hidranteve.

Figura 3 Rrjeti i ekzistues i hidranteve te jashtem

Siç shihet edhe nga harta, vetëm një pjesë e qytetit të Fushë Kosovës është e mbuluar mirë me rrjet të hidrantëve duke i respektuar kryesisht normat e parapara sipas udhëzimit administrativ, derisa pjesa tjetër e qytetit nuk ka fare hidrantë të instaluar.

2.5.2 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT FEKAL

Ujërat e zeza zakonisht krijohen nga vendbanimet ku përfshihen, shtëpitë- banesat, institucionet, spitalet dhe ndërmarrjet tregtare dhe industriale.

KRU "Prishtina" Sh.a, përpos furnizimit me ujë, bënë edhe grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të zeza për qytetarët e Komunës së Fushë Kosovës. Aktualisht rreth 80 % të popullsisë (zona e përgjithshme e furnizimit) apo rreth 39257 banorë janë të lidhur me sistemet e kanalizimeve komunën e Fushë Kosovës. Shumica e ujërave të ndotura nga qyteti i Fushë Kosovës rrjedhin pa u trajtuar në rrjedhat ujore përreth me përjashtim të fshatit Harilaq i cili ka një impiant të vogël trajtimi të tipit SBR me një kapacitet $Q_h = 450,475 \text{ m}^3/\text{h}$ dhe për 1230 PE (banor ekuivalent). Në zonën urbane mbulueshmëria me sistemin e kanalizimit është në masën 98 %.

Gjatësia totale e rrjetit ekzistues të kanalizimit është 150 km përfshirë gjitha vendbanimet. Diametrat e gypave sillen midis $\varnothing 160\text{mm}$ dhe $\varnothing 600\text{mm}$, dhe materiali kryesor i gypave është PESN4 dhe PESN8, Beton dhe azbest çiment kryesisht diametrat më të vegjël. Material tjetër janë gypa të PVC. Moshë mesatare e rrjetit është rreth 20 vjet.

Vlen të theksohet se përafërsisht 98% e banorëve që jetojnë në qytet, ujërat e ndotura i derdhen në rrjetin e kanalizimit publik.

Gjendja e kanalizimeve ekzistuese është e dobët dhe besohet se ndodhin rrjedhje të mëdha. Njohuria e sistemit të kanalizimeve në të kaluarën kryesisht u mbajt nga operatorët e sistemit shumica e të cilëve nuk janë më në dispozicion për të ndihmuar me detajet e vendndodhjes së sistemit apo funksionimit të tij. Prandaj, informacioni është jo i plotë dhe duhet bërë shumë punë për të rimarrë atë njohuri. Sistemi i kolektorëve lokal sekondar dhe kycjeve të konsumatorëve është planifikuar të rehabilitohet ose zëvendësohet prej nismave të financuara nga donatorët aktualisht, ku planifikimet janë që kolektorët dhe një pjesë e zonës ku rrjeti është vjetërsuar të zëvendësohet në fazën para ndërtimit të Impiantit për pastrimin e këtyre ujërave, që përfshin edhe qytetin e Prishtinës, Obiliqin dhe Graçanicën.

Ndryshe nga sistemi i rrjetit të ujësjellësit i cili është i digjitalizuar në sistemin ArgGIS, kjo mungon për sistemin e rrjetit të kanalizimit fekal.

2.5.2.1 TRAJTIMI I UJËRAVE TË NDOTURA

Objekti i trajtimit të ujërave të zeza është të prodhojë një efluent i disponueshëm pa shkaktuar dëm ose telashe komunitetet dhe parandalimi i ndotjes. Trajtimi i ujërave të zeza, ose trajtimi i ujërave të zeza shtëpiake, është procesi i largimit të ndotësve nga ujërat e zeza dhe ujërat e zeza shtëpiake, si rrjedhjet (efluentet) dhe me pastaj ujin e trajtuar ta përcjellë në recipient- lume ndërsa si produkt të prodhuar lumen të lëngët apo të ngurtë të përshtatshëm për shkarkimin në mjedis ose për ripërdorim.

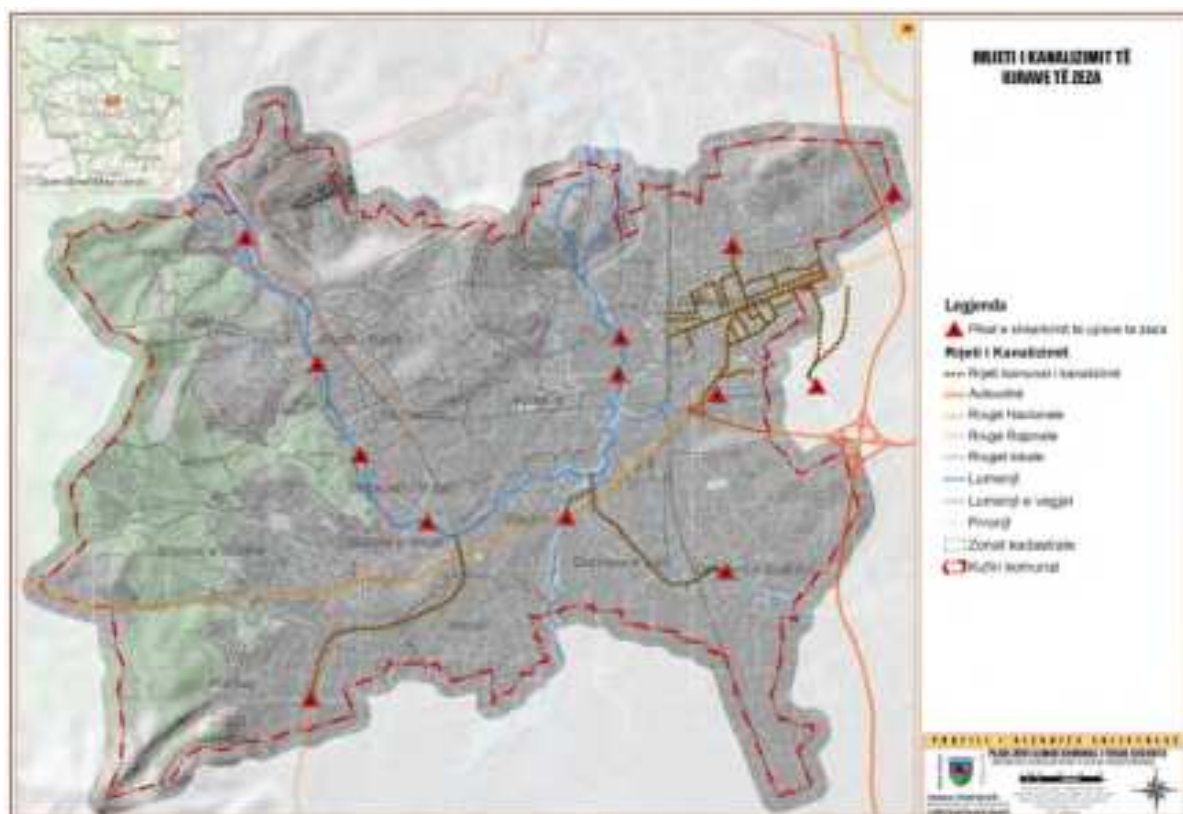
Sistemi i trajtimit të ujërave të zeza si bio-filtrat mund të jetë përdoret për trajtimin e ujërave të zeza afër vendit ku ato krijohen. Ajo përfshin proceset fizike, kimike dhe biologjike të largimi i ndotësve fizikë, kimikë dhe biologjikë.

Objekti i tij është të prodhojë një rrymë mbetjesh (ose të trajtuar efluent) dhe një mbetje të ngurtë ose llum të përshtatshëm për shkarkimin ose ripërdorimin përsëri në mjedis. Kjo material shpesh kontaminohet pa dashje me shumë komponimet organike dhe inorganike toksike.

Në zonën e Fushë Kosovës është planifikuar të ndërtohet Impianti Kryesor për Trajtimin e Ujërave të Ndotura (ITUN) ku do të përfshihet zona urbane e Kryeqytetit si dhe zonat urbane dhe rurale e Fushë Kosovë, ky projekt ka kaluar fazën e studimit të fizibilitetit dhe se brenda vitit parashihet të përfundojë edhe projekti kryesor dhe se sipas planifikimeve fillimi i ndërtimit do të jetë vitit 2025.

Paralelisht me ndërtimin e Impianti Kryesor për Trajtimin e Ujërave të Ndotura (ITUN) është planifikuar të ndërtohen kolektorët kryesor të cilët do të përcjellin ujërat fekalë për trajtim deri te lokacioni ku planifikohet të ndërtohet ITUZ.

Aktualisht, në zonën e Fushë Kosovës deri më tani ka të ndërtuar vetëm një impiant për trajtim të këtyre ujërave në fshatin Harilaq. Ndërtimi i këtij impianti është bërë me qëllim të trajtimit të ujërave fekalë të cilat deri në impiant përcillen përmes gypit DN 250 m.

Harta 5 Rrjeti i kanalizimit të ujërave të ndotura

2.5.3 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT ATMOSFERIK

Në qytetin e Fushë Kosovës ekziston sistemi i kanalizimit për largimin e ujërave të shiut në kuptimin e një sistemi të projektuar dhe ndërtuar sipas parimeve dhe normave inxhinierike, por që nuk mirëmbahet rregullisht dhe kjo bën që në disa raste, sidomos kur kemi reshje me intensitet të lartë të shiut, ky sistem të kollopsojë duke krijuar përmbytje në zonat e ulëta të qytetit.

Një problem delikat që duhet të adresohet në të ardhmen ndërmjet KRU Prishtinës, Komunës së Fushë Kosovës dhe Qeverisë është menaxhimi i sistemit të kanalizimit të ujërave atmosferik. Duke marrë parasysh se sipas ligjit për ndërmarrjet publike, KRU-t në Kosovë nuk menaxhojnë me sistemet e kanalizimit atmosferik, atëherë shpesh këto sisteme mbeten pa investime të nevojshme dhe mirëmbajtje adekuatë, gjë që më pas mund të paraqesë probleme për zonën.

Si në shumë qytete të Kosovës, edhe në qytetin e Fushë Kosovës, shumica e sistemeve të kanalizimit janë të përziera, që do të thotë se uji fekal transportohet së bashku me atë të shiut në një kanal. Në praktikë, sistemet e përziera mund të komplikojnë punën e impiantit duke ulur efikasitetin e tyre gjatë trajtimit të ujërave të zeza për shkak të sezonalitetit të tyre. Ndarja e sistemeve të ujërave të zeza fekale dhe atmosferike po bëhet gjithnjë e më e zakonshme në botën e zhvilluar.

2.5.4 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE

Pozita gjeografike e Komunës së Fushë Kosovës ka bërë që kjo komunë duke qenë afër njësive kryesore prodhuese të energjisë elektrike, termocentralet Kosova A dhe Kosova B, në Obiliq, të jetë e ndikuar nga kalimi i linjave të ndryshme të tensionit të lartë e të mesëm që shërbejnë për bartjen e energjisë, ku përveç ndotjes së ambientit shoqërohet edhe me territor të shfrytëzuar me qëllim të ndërtimit të linjave ajrore të tensioneve të ndryshme.

Kështu, në aspektin e prodhimit të energjisë, në Komunën e Fushë Kosovës nuk ka njësi prodhuese qoftë nga burimet konvencionale e as nga ato të ripërtëritshme, me përjashtim të rasteve të izoluar të prodhimit të energjisë nga panelet solare, të vendosura në kulmet e njësive banesore apo biznesore, megjithatë, për këto raste nuk ka të dhëna në aspektin sasior të fuqisë së instaluar.

Megjithatë, në territorin e Komunës së Fushë Kosovës, në zonën kufitare me Komunën e Obiliqit, është e zhvilluar miniera kryesore për eksploatin e qymyrit, Miniera e Sibovcit Jugpërendimor, e cila shtrihet në territorin e fshatrave Bardh i Madh dhe Grabovc i Ulët (pjesa tjetër e minierës është e shtrirë në fshatrat e Komunës së Obiliqit).

2.5.4.1 LINJAT E TENSIONIT TË LARTË 400kV dhe 110kV

Afërsia me njësitë prodhuese të energjisë bëjnë që në territorin e Fushë Kosovës të kalojnë linjat 400 kV e po ashtu edhe ato 110 kV, disa prej tyre janë me qëllim për furnizimin e nënstacionit kryesor në Fushë Kosovë, “NS Fushë Kosova 110/35/10(20) kV”, pjesa tjetër e linjave janë linja tranzite, që kalojnë nëpër territorin e Komunës dhe shërbejnë për transmetim të energjisë në drejtime tjera. Në tabelën bashkangjitur është lista e linjave ajrore dhe kablllore që kalojnë në territorin e Komunës së Fushë Kosovës..

Tabela 45 Linjat transmetuese dhe gjatësia

Linajt sipas nivelit të tensionit	Përçuesi Al/Çe	Gjatësia e përgjithshme	Gjatësia në territorin e Komunës
Linja ajrore 400 kV			
“NS Kosova B” – “NS Ferizaj 2”	2x3x490/65 mm ²	44.33 km	1.21 km
Linjat ajrore 110 kV			
“NS Kosova A” – “NS Prishtina 1”	3x150/25 mm ²	7.25 km	1.74 km
“NS Kosova A” – “NS Fushë Kosova”	3x360/57 mm ² + 1000-K	11.03 km	1.51+0.78 km (A) + 1.41 (K)
“NS Lipjani” – “NS Fushë Kosova”	3x360/57 mm ² + 1000-K	18 km	0.78 km (A) + 1.41 (K)

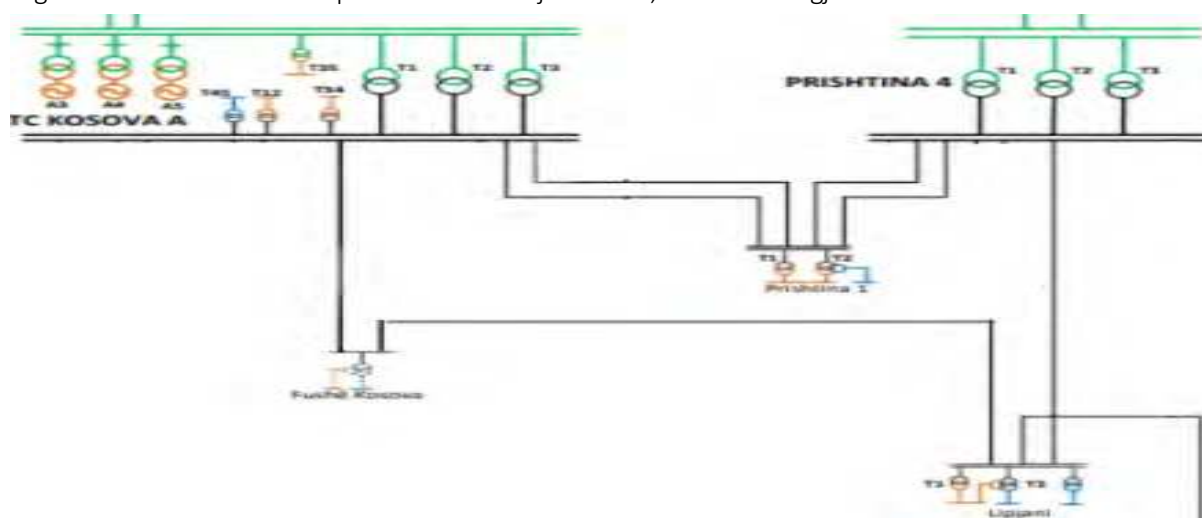

2.5.4.2 LINJAT E TENSIONIT TË MESËM 35kV

Në aspektin e transformimit të energjisë elektrike, deri në fundin e vitit 2024, e gjithë energjia elektrike është transformuar përmes transformatorëve 35/10 kV, për shkak të rritjes së kërkesës për energji elektrike, e cila ka ardhur për shkak të rritjes së numrit të banorëve dhe për qëllim të rritjes së cilësisë së furnizimit me energji elektrike, ka qenë i nevojshëm ndërtimi i një nënstacioni në nivelin 110 kV. Në dhjetorin e vitit 2024, është lëshuar në punë nënstacioni 110/35/10(20) kV “Fushë Kosova”, i cili ka rritur stabilitetin e furnizimit me energji elektrike, me anë të një transformatori me fuqi 40 MVA, duke rritur kapacitetet transformuese në rrjetin 35 kV dhe 10 kV, duke krijuar hapësirë për implementimin e dy prej prioriteteve strategjike të planfikimeve sektoriale të energjisë që janë:

- Reduktimi dhe largimi gradual i rrjetit 35 kV
- Kalimi i rrjetit 10 kV në rrjetin 20 kV të shpërndarjes së energjisë

Kështu, në të ardhmen, linjat 35 kV që kanë furnizuar NS Fushë Kosova 35/10 kV mund të dekomisionohen, kurse segmentet e konsumatorëve që kanë ndërtuar rrjetin 20 kV, mund të energjizohen me këtë nivel të tensionit.

Furnizimi nga rrjeti 110 kV është arritur duke këputur linjën 110 kV “NS Kosova A” – “NS Lipjani” ku është ndërtuar linja dyfishe e kombinuar ajrore dhe kabllore deri në nënstacion. Në figurën e mësipërme është paraqitur ndërlidhja e nënstacionit të Fushë Kosovës, në sistemin transmetues të Kosovës. Meqenëse, nënstacioni është lëshuar rishtas në punë, aktualisht, është vetëm një transformator i vendosur në rrjetin 110 kV, kapaciteti transformues është 40 MVA, por Operatori i Sistemit Transmetues, planifikon që në të ardhmen të rrisë kapacitetin transmetues me transformator shtesë.

2.5.4.3 RRJETI DISTRIBUTIV I ENERGJISË ELEKTRIKE

Rritja e shpejtë e popullsisë në 10 vitet e fundit, kanë rritur në mënyrë të ndjeshme nevojën për energji elektrike, mungesa e alternativave për ngrohje dhe përdorimi i energjisë për ngrohje, kanë pasur ndikim në rritjen e kërkesës për energji.

Deri atëherë, furnizimi me energji bëhej nga rrjeti 35 kV, përmes nënstacionit “NS Fushë Kosova 35/10 kV” dhe disa dalje nga “NS Prishtina 1 110/35/10 kV”. Ngecjet në realizimin e nënstacionit “NS Fushë Kosova 110/35/10(20) kV” kanë bërë që rrjeti 35 kV të zhvillohej tutje duke u ndërtuar nënstacioni “NS Fushë Kosova II 35/10(20) kV”, të shtohet kapaciteti transformues në “NS Fushë Kosova I 35/10(20) kV” dhe të ndërtohet “NS Prishtina I 35/20 kV” e cila edhe pse ndodhet në territorin e Komunës së Prishtinës, shërben për furnizim të pjesës lindore të Komunës së Prishtinës. Kështu kapaciteti i gjithëmbarshtëm transformues në rrjetin 10(20) kV është si vijon në tabelë.

Tabela 46 Trafostacionet dhe kapaciteti

Emri i trafostacionit dhe vendndodhja	Të dhënat teknike
NS Fushë Kosova 1, afër stadiumit	110/35/10(20) kV; 1x40 MVA
NS Fushë Kosova I-35, afër stadiumit	35/10 kV 2x8 MVA; 35/20 kV 3x8MVA
NS Fushë Kosova II-35, lagja Dardania afër QMF	35/10(20) kV; 2x8MVA
NS Prishtina I-35, në afërsi të mbikalimit të autostradës “Ibrahim Rugova” dhe rrugës magjistrale M9	35/20 kV; 3x8 MVA

Ndërlidhja e nënstacioneve 35 kV, bëhet përmes ndërlidhjes së tyre me rrjetin kabllor, kurse furnizimi bëhet nga linjat ajrore si në tabelë.

Tabela 47 Linjat energjetike 35 kV dhe lloji i tyre

Linja 35 kV	Linjë ajrore	Linjë kablore	Në territorin e Komunës – Fushë Kosovë
NS Kosova A – NS Fushë Kosovë I	4.48	/	3.14 km
NS Prishtina 1 – NS Fushë Kosovë I	4.77 km	/	1.14 km
NS Fushë Kosovë I - NS Fushë Kosovë II	/	1.75 km	1.75 km
NS Prishtina 1 - NS Fushë Kosovë II	/	4.35 km	1.38 km
NS Prishtina 1 – NS Prishtina I	/	1.82 km	/
Totali	9.25	7.92	4.28 km linjë ajrore dhe 2.13 km linjë kablore

Duhet potencuar se një pjesë e linjave 35 kV që poashtu kalojnë në territorin e Komunës së Fushë Kosovës janë linja të cilat shërbejnë për furnizim me tension të pajisjeve elektroenergjetike të Divizionit për Prodhimin e Qymyrit në kuadër të KEK-ut dhe prezenca ka ndikim vetëm në aspektin e shfrytëzimit të sipërfaqeve të tokës, të cilat janë kryesisht në fshatrat Nakaradë, Lismir dhe Bardh i Madh, gjithashtu një linjë tjetër që kalon nëpër territorin e Fushë Kosovës është linja që lidhë NS Magure 35/10 kV me NS Parku i Biznesit, linjë kjo e cila kalon nëpër fshatërat Harilaç, Sllatinë e Madhe dhe Sllatinë e Vogël me gjatësi 8.8 km.

Në kuadër të rrjetit distributiv është edhe rrjeti 10 kV, ky rrjet është zhvilluar shumë në vitet e fundit, kjo për shkak se me ndërtimet e larta për shkak të ngarkesës më të madhe kanë nevojë që afër objektit të kenë të montuar transformator 10/0.4 kV. Duhet theksuar se një pjesë e rrjetit tashmë ka kaluar në nivelin 20 kV, që përbën realizimin e një prej prioriteteve strategjike të sektorit të energjisë.

Për shkak të ndërtimit të nënstacionit 110/35/10 kV në afërsi të nënstacionit 35/10 kV, daljet 10 kV janë po të njëjtat para ndërtimit të nënstacionit. Rrjeti 35 kV në këtë nënstacion shërben si rrjet rezervë në rast të prishjeve apo intervenimeve në rrjetin 110 kV, në “NS 35/10 kV Fushë Kosova 1”, në tri trafostacionet e sipërpërmendura janë daljet sikurse në tabelë.

Tabela 48 Kapacitetet transformuese sipas nivelit të tensionit

Nënstacioni	Emri i daljes – 10 kV	Linja kabllore (gjatësia-km)	Linja ajrore (gjatësia-km)	Kapaciteti i instaluar (kVA)
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Dalja nr.2 F. Kosovë	2.19	/	7060
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Dalja nr.4 F. Kosovë	1.72	/	3860
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Dalja nr.6 F. Kosovë	1.91	/	4820
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Udhëkryqi	1.08	/	3030
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Bresje	2.72	3.66	7870
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Fushë Kosova II	3.76	/	7160
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Batlava – Kuzmin	2.69	/	1260
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Thertorja	0.81	/	2880
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Mulliri	0.7	/	2630
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Shtëpia e Kulturës	1.05	/	4570
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Model Slovenia	0.88	/	7050
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Fushë Kosova I	3.35	8.3	7390
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Vragolia	5.1	10.44	12750
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Albana	0.45	8.27	2630
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Fabrika e ushqimit	0.42	/	9230
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Hekurudhat e Kosovës	0.89	/	1260
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Zona industriale - Vragoli	5.92	0.91	10090
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Bardhi i Madh	1.12	11.02	5990
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Miradi e epërme	0.68	9.19	9580
NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV	Banesat e reja - pasive	/	/	/
Totali - NS Fushë Kosovë 110/35/10 kV		37.44	51.8	111,11 MVA
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.1 F. Kosovë	1.63	/	16010
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.3 F. Kosovë	1.17	/	3760
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.5 F. Kosovë	1.8	/	10880
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.7 F. Kosovë	0.9	/	4650
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.9 F. Kosovë	2.36	/	15460
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.11 F. Kosovë	0.47	/	2630
NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV	Dalja nr.13 F. Kosovë	0.54	/	4600
Totali – NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV		8.87	/	57.99 MVA
NS Prishtina I 35/20 kV	Dalja nr.8 F. Kosovë	2.02 (6.83)	/	14260 (24730)
NS Prishtina I 35/20 kV	Dalja nr.10 F. Kosovë	2.1 (3.78)	/	17790 (20220)
NS Prishtina I 35/20 kV	Dalja nr.12 F. Kosovë	2.87 (6.02)	/	16260 (21450)
Totali – NS Prishtinë I 35/20 kV		7 (16.63)	/	48.31 MVA (66,4 MVA)
NS Magure 35/10 kV	Dalja Harilaqi (vetëm asetet në fshatin Harilaq)	1.52	5.9	3.24 MVA
NS Palaj 35/10 kV	Dalja Palaj (vetëm asetet në fshatin Grabovc)	0.68	3.01	1.13 MVA
Totali – Komuna e Fushë Kosovës		55.51 km	60.7 km	221.8 MVA

Sqarim: Duke marrë parasysh se fillimi i linjave nga NS Prishtina I 35/20 kV është në territorin e Komunës së Prishtinës, në kllapa është shënuar gjatësia e gjithëmbarshme e linjave, respektivisht fuqia e gjithë daljes, ndërsa jashtë kllapave vetëm për territorin e Komunës së Fushë Kosovës

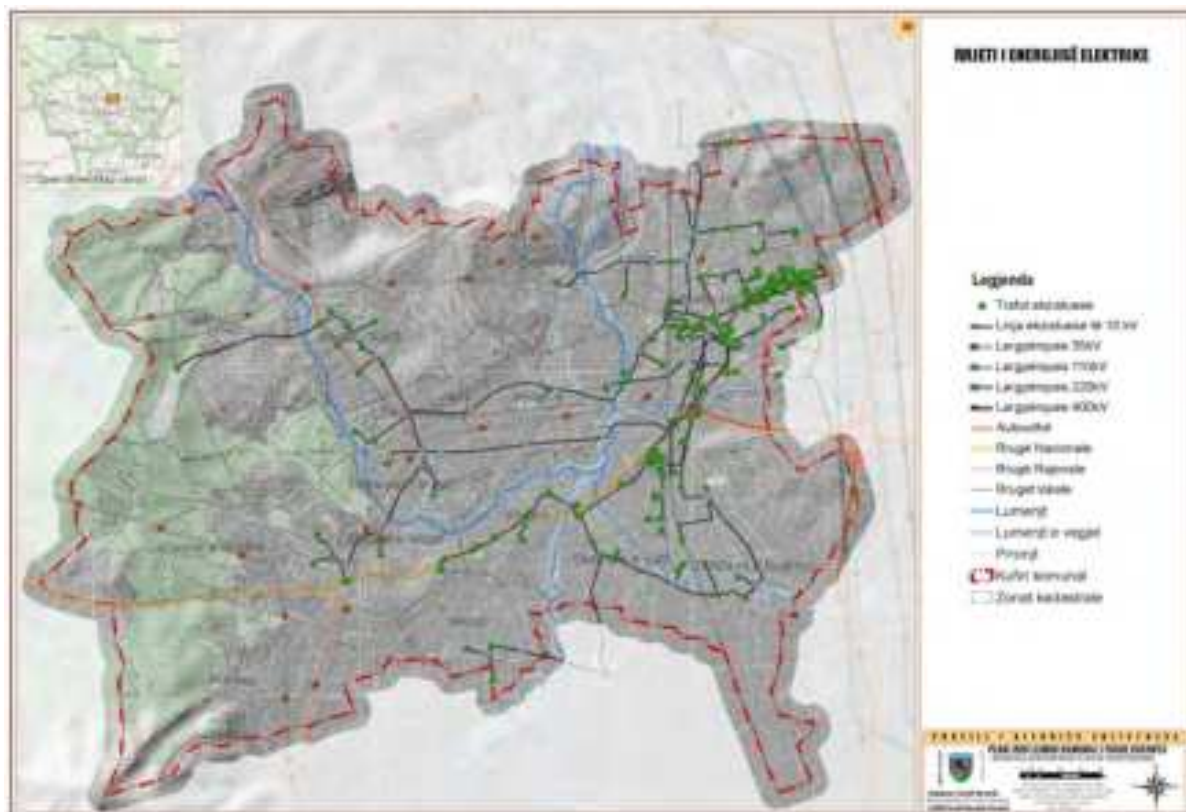
Rrjeti 0.4 kV, në zonën urbane të Fushë Kosovës është zhvilluar gjatë ndërtimit të objekteve afariste-banesore, pjesa më e madhe e këtij rrjeti është i shtrirë përmes linjave kabllore nga daljet e transformatorëve deri të tabelat shpërndarëse të njësive banesore. Në zonat ku vijon të ketë banim individual, rrjeti është i vendosur në shtylla të betonit ose të drurit, në vende të caktuara si rrjet kabllor (me përqyes bistek), në zonat rurale ku ende nuk është investuar vijon të jetë me përqyes të aluminit.

2.5.4.4 NDRIÇIMI I HAPËSIRAVE PUBLIKE

Ky është një segment në të cilin Komuna e Fushë Kosovës ka punuar mjaft, shumica e rrugëve janë të kompletuara me ndriçim publik, zona urbane është e ndriçuar në masë të madhe, por, edhe vendbanimet rurale nuk qëndrojnë keq në aspektin e ndriçimit publik. Ndiriçimi publik në zonën urbane është i realizuar kryesisht përmes shtyllave metalike me reflektorë të tipit LED të cilët janë mjaft eficientë për kah shpënzimi i energjisë. Kabllot janë të shtrira nën tokë duke mundësuar kështu furnizim të sigurtë, gjasa më të vogla për dëmtimin e kabllove dhe instalim mjaft estetik në aspektin vizual.

Në zonat rurale janë të shpërndara dy format e ndriçimit edhe ky me shtylla metalike të vendosura nën tokë, por, në disa zona haset edhe ndriçimi i vendosur në shtylla të betonit me rrjet ajror, ku në disa raste shtyllat janë të rrjetit 0.4 kV të shpërndarjes së energjisë elektrike.

Harta 6 Rrjeti Elektrik

2.5.5 TELEKOMUNIKACIONI DHE INSTALIMET E NGJAJSHME

Zhvillimi i hovshëm i banimit, njëkohësisht edhe hapësirës së të bërit biznes, që kryesisht vjen nga afërsia ose pozicionimi në rrugën magjistrale M9, ka bërë që Komuna e Fushë Kosovës, të shihet si target për investimet e nevojshme në infrastrukturën e telekomunikacionit.

2.5.5.1 INVENTARI I RRJETIT TË TELEKOMUNIKACIONIT

Qëllimi i këtij dokumenti është analiza fillestare e gjendjes aktuale të shërbimeve telekomunikuese në Komunën e Fushë Kosovës. Bëhet fjalë për shërbimet telekomunikuese mobile dhe fikse që operatorët e ndryshëm shtetëror dhe privat ofrojnë në Komunën e Fushë Kosovës.

2.5.5.2 SHËRBBIMET TELEKOMUNIKUESE MOBILE

Infrastruktura e telekomunikacionit mund të ndahet në tri kategori bazike:

- Shërbimet e telefonisë mobile
- Shërbimet e telefonisë fikse
- Shërbimet postare

Sa i përket shërbimeve të telefonisë mobile, ato kryesisht ofrohen nga dy operatorët që aktualisht kanë licencë në operimin e tregut të telefonisë mobile që janë Vala dhe Ipko. Shtrirja e rrjetit të operatorit publik Vala është adekuate dhe ka mbulim të mjaftueshëm në të gjithë territorin e Komunës, ku përveç rrjetit telefonik, ka çasje të plotë në rrjetin 4G, madje në zonën urbane edhe 5G.

Shërbimet e telefonisë fikse që përfshijnë rrjetin kabllor të telefonisë, të televizionit dhe të internetit ofrohen nga disa operator siç janë: Vala, Ipko, ArtMotion, TelKos, Kujtesa, ISP Broadcast etj. të cilët e bëjnë tregun e telekomunikimeve të larmishëm duke ofruar pako cilësore të telefonisë fikse me cilësi dhe shpejtësi të rrjetit.

Shërbimet e telefonisë fikse të rrjetit kabllor(fiks) të telefonisë tashmë kryesisht përdoren vetëm në bizneset e mëdha dhe institucionet publike dhe nuk janë formë e preferuar e komunikimit, si të tilla kryesisht shërbejnë në institucionet si Komunat, ndërmarrjet publike lokale ose çfarëdo qofshin në Komunën e Fushë Kosovës.

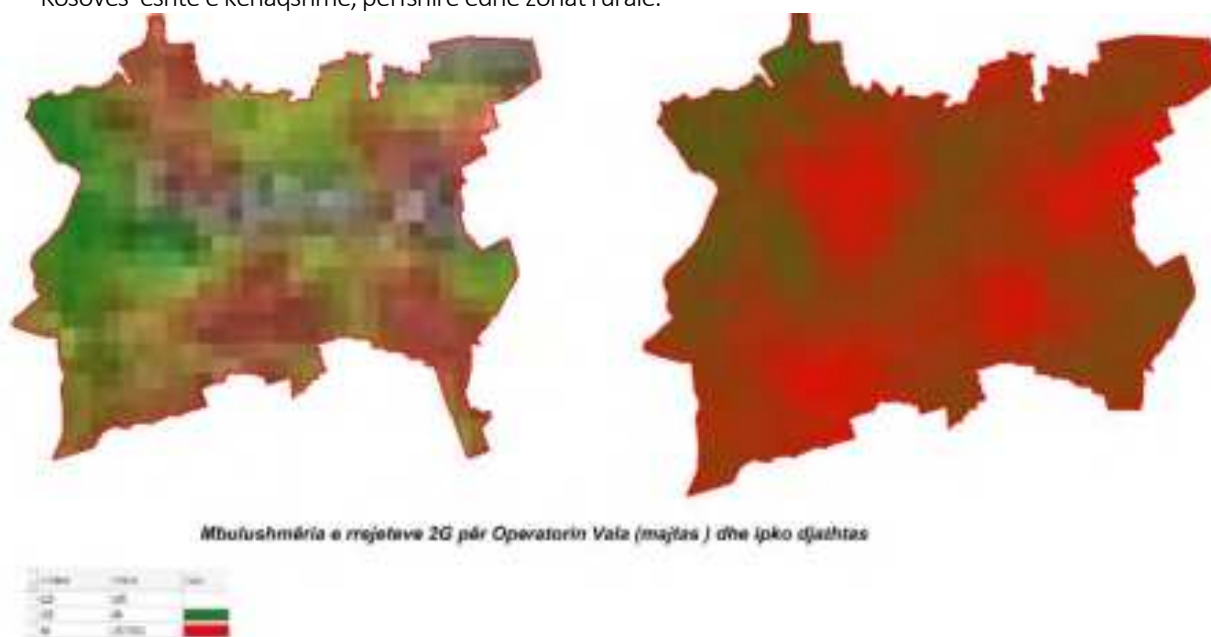
Shërbimet postare nënkuptojnë pika në të cilat bëhet pranim-dorëzimi i porositë kombëtare dhe ndërkombëtare apo pika në të cilat kryhen pagesat e shërbimeve të telekomunikacionit. Kryesisht shërbimet postare kryhen nga operatori publik Posta e Kosovës, kurse një larmi të shërbimeve postare në gjithë vendin e plotësojnë edhe shërbimet e postës së shpejtë.

Posta e Kosovës ka dy pika në zonën urbane të Fushë Kosovës, kurse një pikë ndodhet edhe në fshatin Bardh i Madh.

Në Kosovë janë dy operator të licencuar për ofrimin e shërbimeve telekomunikuese mobile, Telekom i Kosovës si operator publik shtetëror dhe IPKO Telecommunication si operatori i vetëm privat.

- **Shërbimet që ofrohen dhe Mbulueshmëria**

Të dy operatorët mbulojnë territorin e Komunës e Fushë Kosovës me shërbime të telefonisë mobile me zë “voice” dhe me të dhëna “data”. Mbulueshmëria me shërbimet e zërit “voice” në Komunën e Fushë Kosovës është e kënaqshme, përfshirë edhe zonat rurale.

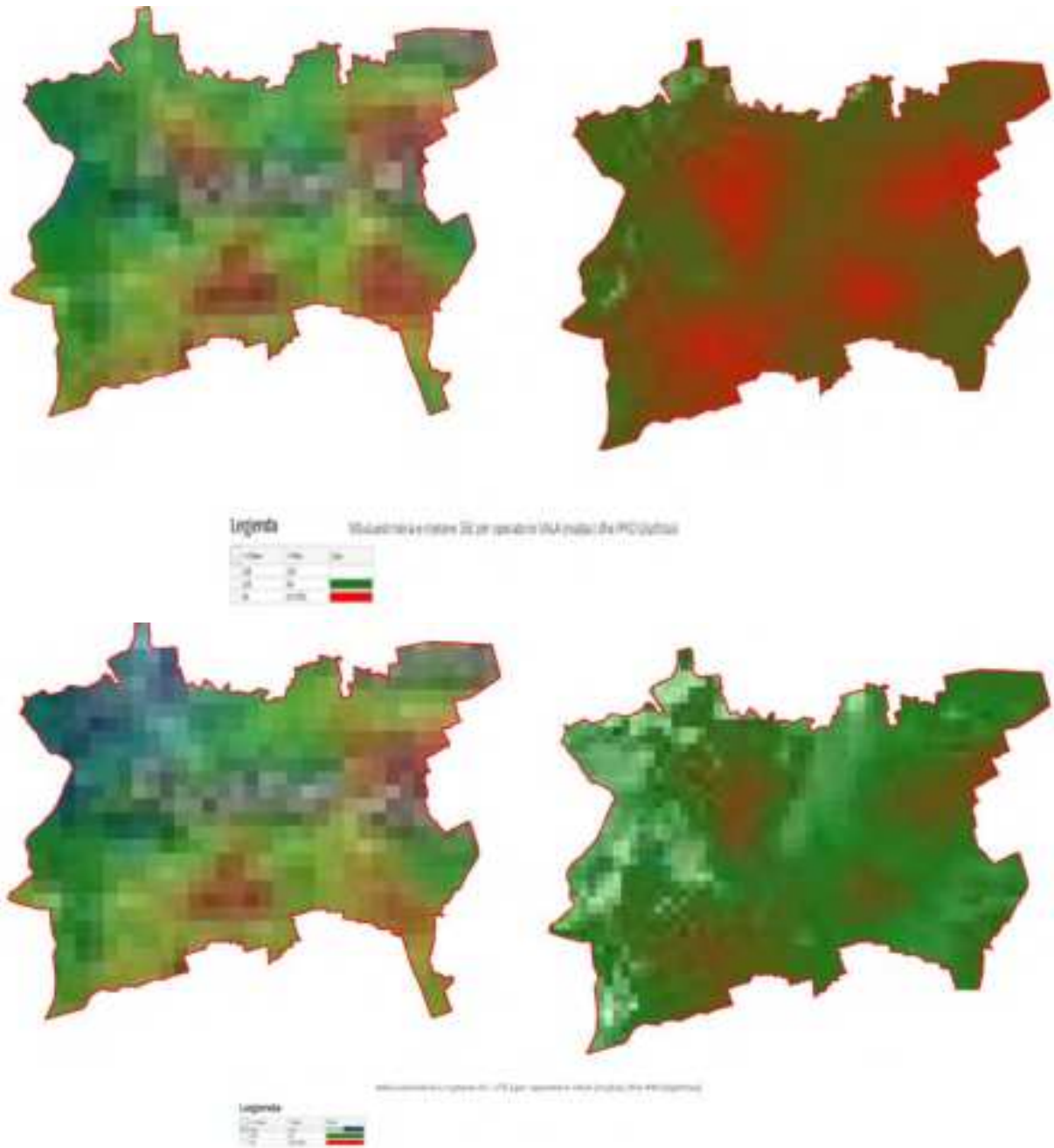
- Ngjyra e kuqe- Sinjali shumë i mirë,
- Ngjyra Gjelbërt Sinjali i mirë,
- Ngjyra e bardhë- Nuk ka Sinjal

Në figurën e mësipërme është e paraqitur mbulueshmëria e rrjetit me 2G në Komunën e Fushë Kosovës. Me ngjyrë të kuqe është e paraqitur pjesët ku sinjali është shumë i mirë.

Shërbimet “data” që ofrohen janë një përfshirje e gjerë e teknologjive nga EDGE/GPRS, 3G/WCDMA dhe 4G/LTE. Mbulueshmëria me këto shërbime është e koncentruar në zonat më të banuara, ndërsa duhet të bëhen

përmirësime në zonat rurale, dhe rritje e kapaciteteve në zonat urbane.

Nga figurat më lartë konkludojmë se mbulueshmëria me rrjetin 3G dhe LTE në Komunën e Fushë Kosovës dhe në zonat rurale është e kënaqshme.

Nga Figura e mësipërme mund të shihet shpërndarja e rrjetit 4G në pothuajse të gjitha pjesët qendrore të komunës për të dy operatorët VALA dhe IPKO, prej nga mund të konkludojmë një mbulueshmëri të kënaqshme me rrjetin 4G-LTE.

Figura 4 Shtrirja e BTS në territorit të Komunës së Fushë Kosovës (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministrisë së Ekonomisë dhe Ambientit)

Sipas të dhënave nga Atlasi Elektronik numri i BTS në territorin e Fushë Kosovës është i mjaftueshëm, mirëpo nga hulumtimet në terren vërejmë se ndërtimi i BTS është bërë pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese dhe ekzistojnë raste kur dy BTS të operatorëve të ndryshëm janë në distancë shumë të vogël nga njëri tjetri.

2.5.5.3 SHTRIRJA HAPËSINORE RRJETI PUBLIK SHPËRNDARËS I TELEFONISË (PSTN)

Sa i përket rrjetit fiks të ofrimit të shërbimeve të qasjes në internet në Komunën e Fushë Kosovës, bazuar në të dhënat e dërguara nga operatorët vërehet se Komuna e Fushë Kosovës qëndron shumë mire në ofrimin e shërbimeve të internetit, të cilat ofrojnë shpejtësi shumë të larta dhe nivele të garantuara të kualitetit të shërbimeve të internetit në krahasim me rrjetin mobil.

Edhe pse shërbimet me internet në Komunën e Fushë Kosovës janë të mira. Problemi qëndron në infrastrukturën ekzistuese e cila është ndërtuar pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese dhe nuk është e unifikuar.

Gjendja aktuale e infrastrukturës së telekomunikacionit në komunën e Fushë Kosovës është relativisht e mirë, ekzistojnë disa kompani (operatorë ekonomik) që bëjnë shpërndarjen e rrjetit të internetit.

Shpërndarja e teknologjive dhe e rrjetave të avancuara në Fushë Kosovës është zhvilluar me një ritëm jo të rregullt dhe në mënyrë të pakoordinuar.

Infrastruktura e rrjetit të FIX-it (internet-it) nuk është e shtrirë në të gjithë territorin e komunës, kryesisht fshatrat e thella nuk posedojnë rrjet të kabllovikut nga asnjë operatore që vepron në nivel komunal.

Zonat Rurale në të cilat ka munges të infrastrukturës dhe shërbimeve me internet janë:

- Shërbimet që ofrohen dhe mbulueshmëria

Të gjithë operatorët që operojnë në komunën e Fushë Kosovës ofrojnë shërbimet e internetit, TV digjital, dhe disa prej tyre edhe telefoni FIX-e.

Operatorët të cilët ofrojnë shërbime të Internetit dhe rrjetit të TV kabllor janë:

- Telekom i Kosovës
- Rrjeti i kompanisë IPKO;
- Rrjeti i kompanisë KUJTESA;
- Rrjeti i kompanisë ARTMOTION.
- Rrjeti i kompanisë Telkos

Operatorët e licencuar i ofrojnë këto shërbime kryesisht në zonat urbane dhe në disa zona rurale ku përqendrimi i qytetarëve/banesave është më i madh. Ndërsa në zonat e largëta dhe më pak të banueshme këta operatorë nuk ofrojnë shërbime. Në këto zona shërbimet ofrohen nga operatorë lokal, shpeshherë të pa licencuar dhe me kualitet jo të kënaqshëm të shërbimit.

Ofrimi i shërbimeve bëhet përmes sistemit kabllor HFC (Hybrid Fiber Coax) në mbi 60% të rasteve, dhe në 40% të rasteve përmes GPON (Fiber)

Sipas të dhënave të ofruara nga operatorët, ofrimi i shërbimeve në nivel të ekonomive familjare është relativisht i mirë duke përjashtuar disa vendbanime apo qytetar të cilët jetojnë në vise më të thella rurale ku shërbimet janë më vështirë të arritshme, ndërsa pjesa më e madhe e qytetarëve mbi 90% gëzojnë qasje në shërbime të cilat i ofrojnë operatorët.

2.5.6 MENAXHIMI I MBETURINAVE

Aktualisht shërbimi i menaxhimit, grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në Komunën e Fushë Kosovës ofrohet nga KRM “Pastrimi”, ndërmarrje publike në cilësinë e shoqërisë aksionare, e licencuar në bartjen e mbeturinave dhe mirëmbajtjen e pastërtisë dhe higjienës publike. Kompania shërben tri kategori të konsumatorëve, respektivisht konsumatorët e ekonomive familjare, bizneset dhe konsumatorët publik. Kompania ofron shërbimin e grumbullimit, transportit dhe deponimit të mbeturinave komunale në deponinë rajonale si dhe eliminimin e deponive ilegale.

Rrjeti i shërbimit në komunë është i plotë, në shkallën 100%. Shërbimi i grumbullimit të mbeturinave ofrohet në zonën urbane, peri-urbane dhe atë rurale, ku zona urbane shërbehet me kontejnerë të përbashkët (75%) dhe derë më derë (25%), kurse në zonën rurale shërbimi ofrohet 100% derë më derë. Frekuenca e shërbimit për zonën urbane është 1 herë në javë për klientët që shërbehen derë më derë dhe 1-2 herë në ditë për klientët që shërbehen me kontejnerë të përbashkët. Në zonat peri-urbane dhe rurale, klientët e amvisërisë e pranojnë shërbimin derë më derë, me frekuencë grumbullimi 1 herë në javë.

Sa i përket infrastrukturës grumbulluese, bartëse dhe transportuese të kompanisë përbëhet nga kamionë kompaktorë, përmes të cilëve bëhet grumbullimi i mbeturinave dhe bartja e tyre për në deponi. Operatori zotëron me 8 kamionë kompaktorë, 4 prej të cilëve kanë kapacitet bartës prej 12 ton, 2 me kapacitet 4.7 ton dhe 2 të tjerë me 3.7 ton. 2 kamionë janë në gjendje jo të mirë operative, disa janë të vjetër më shumë se 10 vite dhe si të tillë kanë defekte më të shpeshta, shpenzim të karburanteve dhe lirim të gazrave serrë. Infrastruktura ndarëse nuk ekziston në komunë dhe mbeturinat hedhen në kontejnerë në mënyrë të përzier, dhe si të tilla grumbullohen nga operator²⁸

Gjenerimi i lartë i mbeturinave paraqet një ndër shqetësimet më të mëdha për mjedisin në komunën e Fushë Kosovës. Komuna ka ndarë mjete financiare për projektin e eliminimit në tërësi të deponive ilegale, i cili do të vazhdojë edhe në vitet në vijim.²⁹ Në Fushë Kosovë ekzistojnë 5 deponi ilegale të kategorizuara si të mëdha (>20 thasë mbeturinash 20l) dhe 2 deponi të mesme (6-20 thasë mbeturinash 200l),³⁰ prej të cilave 86% janë mbetje

²⁸ Draft Plani Komunal i Menaxhimit të Mbeturinave 2023-2027

²⁹ Plani Lokal i Veprimit në Mjedis 2012-2017, Komuna Fushë-Kosovë

³⁰ Raporti i Menaxhimit të Mbeturinave Komunale në Kosovë, AMMK, 2021

nga ndërtimi dhe demolimi; 7% mbeturina komunale; dhe 7% mbeturina të tjera.

Bazuar në të dhënat e siguruar nga AMMK, është vlerësuar se nga 17,627 ton mbeturina komunale të grumbulluara në vitin 2021, si dhe numrin e banorëve të shërbyer 69,448 banorë, gjenerimi i mbeturinave komunale për kokë banori në komunën e Fushë Kosovës të jetë 253.81 kg/banor/vit apo 0,70 kg/banor/ditë.

Sa i përket angazhimit për krijimin e infrastrukturës për menaxhimin e rrymave të veçanta të mbeturinave, ku hyjnë: mbeturinat e ndërtimit dhe demolimit, mbeturinat e vëllimshme, nënproduktet e kafshëve dhe mbetjet e kujdesit shëndetësor, komuna e Fushë Kosovës nuk ka të përfshirë fare sisteme të ndara për mbeturinat e veçanta.

Projekt-Plani Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave 2023-2027 sipas Ligjit Nr. 04/L-060 për Mbeturina, është në proces hartimi, në kuadër të Drejtorisë së Shërbimeve Publike dhe Mjedisit.

Tabela 49 Sasia e mbeturinave të grumbulluara dhe gjeneruara në komunën e Fushë Kosovës (AMMK, 2021)

Komuna	Të dhëna të përgjithshme të shërbimit			Sasia e mbeturinave të grumbulluara (2021)		Gjenerimi i mbeturinave (2021)	
Fushë Kosovë	Numri i banorëve (ASK-2011)	Numri ekonomive familjare (ASK-2011)	Numri Ekonomive familjare të shërbyera (12/2021)	Mbeturinat e përziera komunale të grumbulluara (ton/vit)	Mbeturinat e përziera komunale të grumbulluara (kg/vit)	Gjenerimi i mbeturinave për kokë banori (kg/vit)	Gjenerimi i mbeturinave për kokë banori (kg/ditë)
	34,827	6,580	13,121	17,626.83	17,626,830.00	253.81	0.7

Tabela 50 Pasqyrë e përgjithshme e mbulimit me shërbim të mbledhjes dhe transportit të mbeturinave komunale (AMMK, 2021)

Komuna	Të dhëna të përgjithshme				Mbulimi me shërbim të mbledhjes së mbeturinave			
Fushë Kosovë	Numri i banorëve (ASK-2011)	Numri ekonomive familjare (ASK-2011)	Numri i bizneseve aktive në komunë 2021	Numri Institucioneve në komunë 2021	Numri ekonomive familjare që pranojnë shërbimin (2020)	Numri ekonomive familjare që pranojnë shërbimin (2021)	Numri bizneseve që pranojnë shërbimin (2021)	Numri Institucioneve që pranojnë shërbimin (2021)
	34,827	6,580	*	*	11,995	13,121	1,085	67

Tabela 51 Mbulimi me shërbim të grumbullimit të mbeturinave (PKMM, 2023-2027)

Komuna	Mbulimi me shërbim të mbledhjes së mbeturinave					
Fushë Kosovë	Numri ekonomive familjare (ASK-2011)	Numri ekonomive familjare të shërbyera	Numri i bizneseve aktive në komunë	Numri i bizneseve të shërbyera	Numri i institucioneve publike	Numri i institucioneve të shërbyera
	6,580	13,121	720	540	53	44

Për sa i përket mbulimit me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave, duhet theksuar faktin se kemi disa pasaktësi të pashmangshme në të dhëna, përkatësisht numrit të përgjithshëm të ekonomive familjare në komunë, i cili për shkak të dhënave zyrtare tashmë të vjetëruara nga ASK dhe ndryshimit të madh në trendet e lëvizjes së popullsisë gjatë këtyre viteve, nuk përputhet me të dhënat mbi numrin e ekonomive familjare të cilat e pranojnë shërbimin, gjë që vështirëson saktësinë e vlerësimit të mbulimit me shërbim. Gjithsesi, referuar Raportit të Mbeturinave Komunale, viti raportues 2021, shkalla e mbulimit me shërbim të mbledhjes dhe transportit të mbeturinave komunale nga ekonomitë familjare rezulton të jetë 100%.

Sa i përket nivelit të ofrimit të mbulimit me shërbimin e mbledhjes dhe transportit të mbeturinave për kategorinë e bizneseve dhe institucioneve, vlerësimi i shkallës së mbulimit me shërbim për këtë grup konsumatorësh, 75% e bizneseve dhe 83% e konsumatorëve publik janë në sistem.

2.5.6.1 NUMRI, I KLIETËVE SIPAS KATEGORIVE, SASIA E GJENERIMIT DHE MBULUESHMËRIA ME SHËRBIME TË MENAXHIMIT TË MBETURINAVE PËR SECILIN VENDBANIM

Profilizimi i konsumatorëve dhe mbetjeve përfshin mbledhjen e informacioneve të përgjithshme dhe të detajuara për ekonomitë familjare, klientët komercial dhe ata publik. Sipas dispozicionit të të dhënave, do të merren parasysh edhe konsumatorët e përkohshëm, të cilët qarkullojnë për një periudhë të caktuar kohore (p.sh. gjatë sezonit të verës).

Një vlerësim i përgjithshëm i mbulueshmërisë së vendbanimeve me shërbime të grumbullimit të mbeturinave nga të dhënat e tabelës më poshtë, tregon se komuna ofron shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në zonën urbane (Fushë Kosovë, Nakaradë, Bresje) dhe 13 vendbanime, ku shërbimi vlerësohet të jetë i plotë për ekonomitë familjare, dhe jo i plotë për bizneset dhe institucionet publike.

Tabela 52 Menaxhimi me mbeturina, numri i klientëve sipas kategorive të klientëve

Vendbanimi	Klientë të amvisërisë	Klientë publik	Klientë komercial
Bardh i Madh	455	6	11
Bardh i Vogël	82	1	2
Bresje	1228	4	105
Fushë Kosovë	10210	30	898
Graboc i Poshtëm	124	3	2
Harilaç	124	2	3
Henc	108	1	5
Kuzmin	78	2	3
Lismir	172	2	0
Dobrevë e Epërme	266	2	10
Dobrevë e Poshtme	231	3	8
Nakaradë	295	0	15
Pomazotin	111	2	1
Sllatinë e Madhe	287	5	39
Sllatinë e Vogël	64	1	14
Vragoli	211	3	32
Gjithsej	14046	67	1148

2.5.6.2 STACIONI TRANSFER

Komuna e Fushë Kosovës nuk ka pikë transferi ekzistues për grumbullimin e përkohshëm të mbeturinave, dhe gjithashtu as Strategjia për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave në Kosovë nuk parasheh ndërtimin e transfer stacionit për të njëjtën.

Sasia e mbeturinave të gjeneruara grumbullohen nga operatori dërgohen në deponinë sanitare rajonale në Mirash, e cila menaxhohet nga KMDK Sh. A. - Kompania për Menaxhimin e Deponive në Kosovë. Fundosja e deponisë sanitare në Mirash përbën rrezik potencial dhe rehabilitimi i të njëjtës listohet sfiduese sipas Planit Dytëqar të Biznesit, KMDK Sh. A.

Aktualisht, në komunën e Fushë Kosovës, riciklimi bëhet në baza vullnetare dhe private nga kompani private (rreth 5 të tilla), të cilat operojnë në komunë, dhe nga iniciativa individuale qytetare. Mbetjet të cilat riciklohen janë kryesisht plastika, letra dhe metalet me ngjyra. Tregu i mbeturinave të riciklueshme në Kosovë është në hapat e parë të zhvillimit të tij. Megjithatë, në komunën e Fushë Kosovës, ashtu si në shumë komuna të tjera, disa kompani të ndryshme kanë filluar aktivitetin e grumbullimit, paketimit ose përpunimit të fraksioneve të ndryshme të mbeturinave të riciklueshme të letrës, plastikës, aluminit, etj. Furnizuesit kryesor të këtyre kompanive janë sektori joformal (grumbullues, pjesëtarë të kategorive sociale, komuniteti RAE, etj.), të cilët i grumbullojnë ato me qëllim të shitjes tek operatorët e brendshëm.

Iniciativat për riciklim

Në kuadër të një iniciative midis Asociacioni “Pamkos”, KRM “Pastrimi”, dhe GIZ, Komuna e Fushë Kosovës në Shtator të vitit 2016 kishte filluar projektin për grumbullimin e ndarë të mbeturinave, përgjatë rrugës Dardania në

qytetin e Fushë Kosovës.

Gjithashtu, të dhëna nga komuna tregojnë për një iniciativë të nisur më 2018, në kuadër të Planit Komunal për Menaxhimin e Mbeturinave, Komuna kishte filluar pilotimin e ndarjes së mbeturinave organike për kompostim, pajisjen me infrastrukturë për kompostim shtëpiak në rreth 1000 ekonomi familjare në fshatrat e komunës, me qëllim zvogëlimin e sasisë së mbeturinave komunale në nivel lokal. Implementimi projektit për furnizimin e amvisërive me komposter për ndarjen e mbeturinave organike, është realizuar në vitin 2020 në fshatin Kuzmin. Sot, nuk kemi të dhëna mbi ecurinë e kësaj iniciative për ndarjen e mbetjeve organike, gjë që përbën një boshllëk i cili duhet adresuar, për matjen e efektivitetit të tij.

2.5.6.3 MBETURINAT NGA NDËRTIMI/DEMOLIMI/SHTAZORE/MJEKËSORE

- **Mbeturinat e vëllimshme**

Operatori KRM “Pastrimi” e ofron këtë shërbim me kërkesë të qytetarëve të Fushë Kosovës dhe bën grumbullimin, transportimin, duke ripërdorur disa prej tyre që kanë vlerë dhe asgjësuar pjesën tjetër. Aktualisht komuna nuk ka një lokacion të caktuar ku qytetarët do t’i dorëzonin këto mbeturina në mënyrë të organizuar. Poashtu niveli i informimit është shumë i ulët për sa i përket këtij shërbimi që ofrohet falas nga operatori. Për rrjedhojë në shumicën e rasteve, këto mbeturina përfundojnë pranë kontejnerëve apo në deponi ilegale duke krijuar probleme jo të pakta për operatorin e grumbullimit dhe vetë komunën.

- **Mbeturinat shtazore**

Forma aktuale e trajtimit të mbeturinave shtazore është e paorganizuar. Disa thertore i dorëzojnë mbeturinat shtazore tek operatori, i cili pastaj i dërgon ato deri te deponia në Mirash, ku bëhet groposja dhe dezinfektimi brenda trupit të deponisë. Pjesa tjetër e tyre përfundon në kontejnerë publik ilegalisht apo në vende të papërshtatshme, duke ndihmuar krijimin e deponive ilegale me mbeturina me potencial të ndotjes së mjedisit dhe rrezikimit të shëndetit publik.

- **Mbeturinat nga ndërtim/demolimi**

Për shkak të aktivitetit të madh, sektori i ndërtimit paraqet një nga gjeneruesit kryesor të mbeturinave nga ndërtim/demolimi. Komuna në këtë drejtim nuk e ka menaxhuar situatën në mënyrën më të mirë meqë ende nuk ka ndonjë lokacion për deponimin dhe trajtimin e këtyre mbeturinave. Për rrjedhojë kemi krijimin e deponive ilegale, 86% të të cilave përbëjnë mbeturinat nga ndërtim/demolimi.

- **Mbeturinat e kujdesit shëndetësor**

Mbeturinat e kujdesit shëndetësor që gjenerohen në komunën e Fushë Kosovës nga qendrat publike të kujdesit shëndetësor, hidhen në kontejnerë të veçantë, ndërsa grumbullohen nga operatori i licencuar nga MSH. Një pjesë dërgohet në sterilizatorin e vendosur në QKUK për trajtim kurse pjesa tjetër i nënshtrohet procesit të asgjësimit. Për mbeturinat e këtij lloji që gjenerohen nga sektori privat nuk ka informacione mbi menaxhimin e tyre. Legjislacioni në fuqi obligon këto institucione të kontraktojnë operatorë për menaxhimin e tyre.

- **Mbeturina të tjera**

Në komunën e Fushë Kosovës operojnë disa operatorë të licencuar që menaxhojnë me kategori tjera të mbeturinave, si grumbullimi dhe trajtimi i vajrave mbeturinë, pajisjeve elektrike dhe elektronike, etj. Ekzistojnë edhe operatorë tjerë të pa licencuar që menaxhojnë me kategori tjera të mbeturinave për të cilët nuk posedohet informacion. Këta operatorë pavarësisht statusit të licencimit operojnë në mënyrë paralele nga sistemi dhe nuk kanë qasje në sistem. Këta operatorë kryesisht operojnë përmes grumbulluesve informal, që i grumbullojnë këto mbeturina nga kontejnerët publik apo forma të tjera.

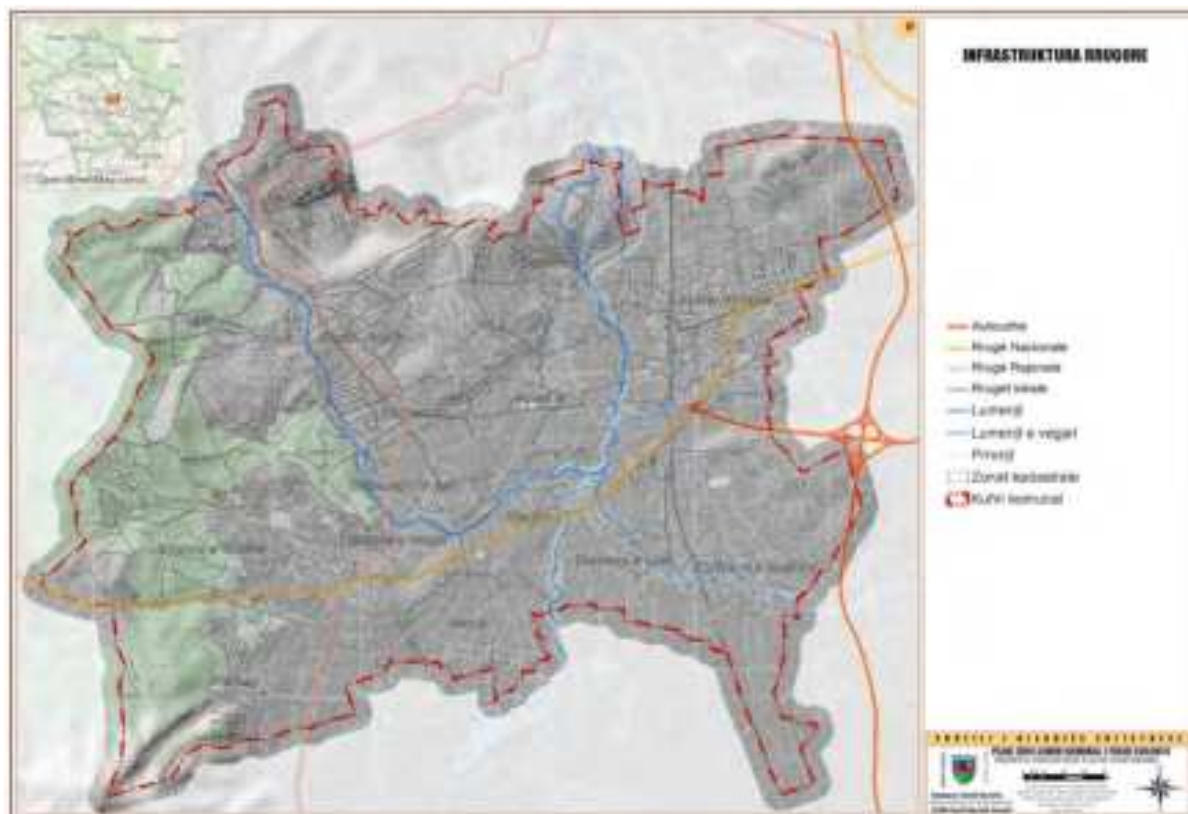

2.6 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

2.6.1 RRJETI RRUGOR

Nëpër territorin e komunës së Fushë Kosovës kalojnë kategoritë më të rëndësishme të rrugëve, duke filluar nga:

- Autoudha “Ibrahim Rugova” (Morinë-Merdare),
- Autoudha “Arbër Xhaferi” (Prishtinë-Shkup),
- Rruga nacionale N9 (Prishtinë-Pejë),
- Rruga rajonale R120 (Lidhja me komunën e Lipjanit – rruga e vjetër e Aeroportit Ndërkombëtar të Prishtinës “Adem Jashari”).

Harta 7 Infrastruktura Rrugore

2.6.1.1 KARAKTERISTIKAT FIZIKE TË AUTOUDHËVE

Në territorin e Komunës së Fushë Kosovës kalojnë dy autoudhët ekzistues të Kosovës. Autoudha “Ibrahim Rugova” (Morinë-Merdare) e cila shtrihet na kryqëzimi (nyja) me autoudhën “Arbër Xhaferi” (Prishtinë-Shkup) deri në kufirin administrativ me komunën e Drenasit.

Në kryqëzimin (nyjën) me autoudhën “Arbër Xhaferi” njëherit është fillimi i autoudhës “Arbër Xhaferi”. Shtrirja e autoudhës “Ibrahim Rugova” në territorin e komunës së Fushë Kosovës është në një gjatësi rreth 12 km.

2.6.1.2 KARAKTERISTIKAT FIZIKE TË RRUGËVE NACIONALE

Rruga nacionale N9 (Prishtinë-Pejë) që kalon nëpër Fushë Kosovë, qytetin e ndan në dy pjesë. Rruga përbëhet nga dy korsi trafiku për kahe si dhe një korsi ndihmës. Korsitë e trafikut me shiritin ndihmës ndahen me ndarje fizike. Në mënyrë të njëjtë qarkullimi është rregulluar në dy kahet.

Aktualisht, kjo pjesë e rrugës nuk ka një kontinuitet të shtrirjes së korsive të trafikut. Pjesa e rrugës nga territori i Komunës së Prishtinës është me nga tri korsi trafiku për kahe, ndërsa në pjesën e Fushë Kosovës, janë dy korsi për kahe dhe një korsi e ndarë fizikisht për “rrugën shërbyese”, e cila nuk është e definuar qartë për përdoruesit e saj, sepse në të njëjtën korsi lëvizin automjetet (në rrugën shërbyese), këmbësorët dhe çiklistët.

2.6.1.3 KARAKTERISTIKAT FIZIKE TË RRUGËVE RAJONALE

Në territorin e Fushë Kosovës shtrihen edhe rrugët rajonale (R120 dhe R208). Rruga rajonale R120 lidhë fshatrat e Fushë Kosovës me fshatrat që kufizohen me komunën e Drenasit dhe Lipjanit dhe kanë qasje në rrugën nacionale N9. Ndërsa, rruga rajonale R208 vazhdon aty ku përfundon rruga rajonale R120 për lidhje të fshatrave të komunës së Drenasit dhe Lipjanit.

2.6.1.4 KARAKTERISTIKAT FIZIKE TË RRUGËVE LOKALE

Rrugët lokale në brendi të qytetit të Fushë Kosovës përbëhen nga dy korsi trafiku (një korsi trafiku për kahe). Gjerësia e korsive të trafikut në shumicën e rrugëve lokale është 3.0m, ku gjerësia e rrugës është 6.0m. Trotualet për lëvizjen e këmbësorëve ekzistojnë në pjesën e rrugëve të ndërtuara në kohët e fundit dhe ato të rikonstruktura.

Figura 5 Infrastruktura e transportit në Komunën e Fushë Kosovës

2.6.1.5 PARKINGJET PUBLIKE

Aktualisht, në Fushë Kosovë mungojnë parkingjet publike. Parkingjet ekzistuese nuk i plotësojnë as për së afërmi kërkesat e parkingjeve. Dy lokacione ekzistuese, me gjithsej 48 vende për parkim, të cilat shfrytëzohen për parkim publik të automjeteve janë në pronësi të Hekurudhave të Kosovës. Ndërsa, lokacioni tjetër përgjatë rrugës “Nënë Tereza” është parkim i caktuar dhe i shënuar nga Komuna e Fushë Kosovës.

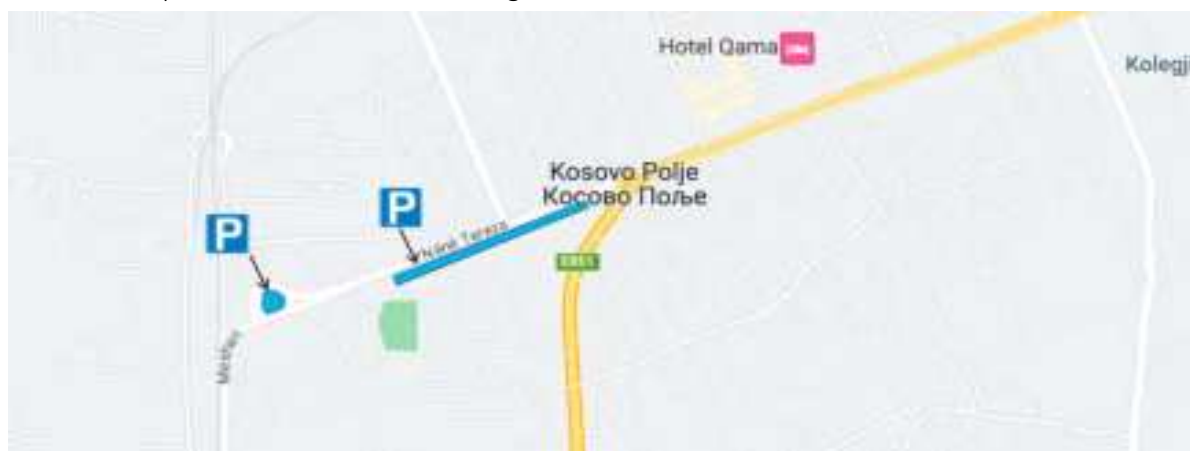

Figura 6 Lokacionet ekzistuese të parkingjeve publike në Fushë Kosovë

Në tërësi, dhe veçanërisht në qendër të qytetit, parkingjet publike të automjeteve janë në dispozicion pa pagesë. Parkingjet tjera ekzistuese janë të organizuara në:

- Hapësira private të adaptuara për parkim me pagesë,
- Hapësira të blloqeve të banimi me parking të destinuar për banorët,
- Hapësira të padestinuara, por që përdoren për parkim (sipërfaqe për shërbim komercial).

2.6.2 TRANSPORTI PUBLIK RRUGOR

Transporti publik i udhëtarëve në komunën e Fushë Kosovës është i organizuar si një kombinim i transportit urban, urbano-periferik dhe me shërbimet Taksi, të cilat plotësojnë njëra-tjetrën. Përveç transportit publik, qyteti i Fushë Kosovës shërbehet (kalon) gjithashtu nga një rrjet i linjave të transportit publik ndërurban dhe ndërkombëtar me autobus të cilat përdorin korridoret themelore të transportit publik urban. Poashtu duhet theksuar edhe përfaqësimin e transportit hekurudhor.

Rrjeti i linjave të transportit publik kalon në qendër të qytetit, i cili është zona më e rëndësishme e interesit. Shërbimi i transportit publik i udhëtarëve realizohet nga operatorët transportues publik dhe privat dhe në bazë të rregullores komunale ku janë përcaktuar linjat, relacionet dhe rendet e udhëtimit në transportin e rregullt të udhëtarëve në Komunën e Fushë Kosovës.

Vendbanimet përgjatë rrugëve nacionale dhe rajonale janë mirë të lidhura në infrastrukturën rrugore e kryesisht edhe me rrjetin e linjave të transportit publik. Për shkak të shtrirjes së qytetit, madhësisë së tij nuk ekziston forma të tjera të linjave si ato tangjenciale, unazore etj. Linja nr.1 e cilësuar si linjë e vetme urbane e cila e lidhë qytetin e Fushë Kosovës me Prishtinën është dhënë në Figurën e mëposhtme.

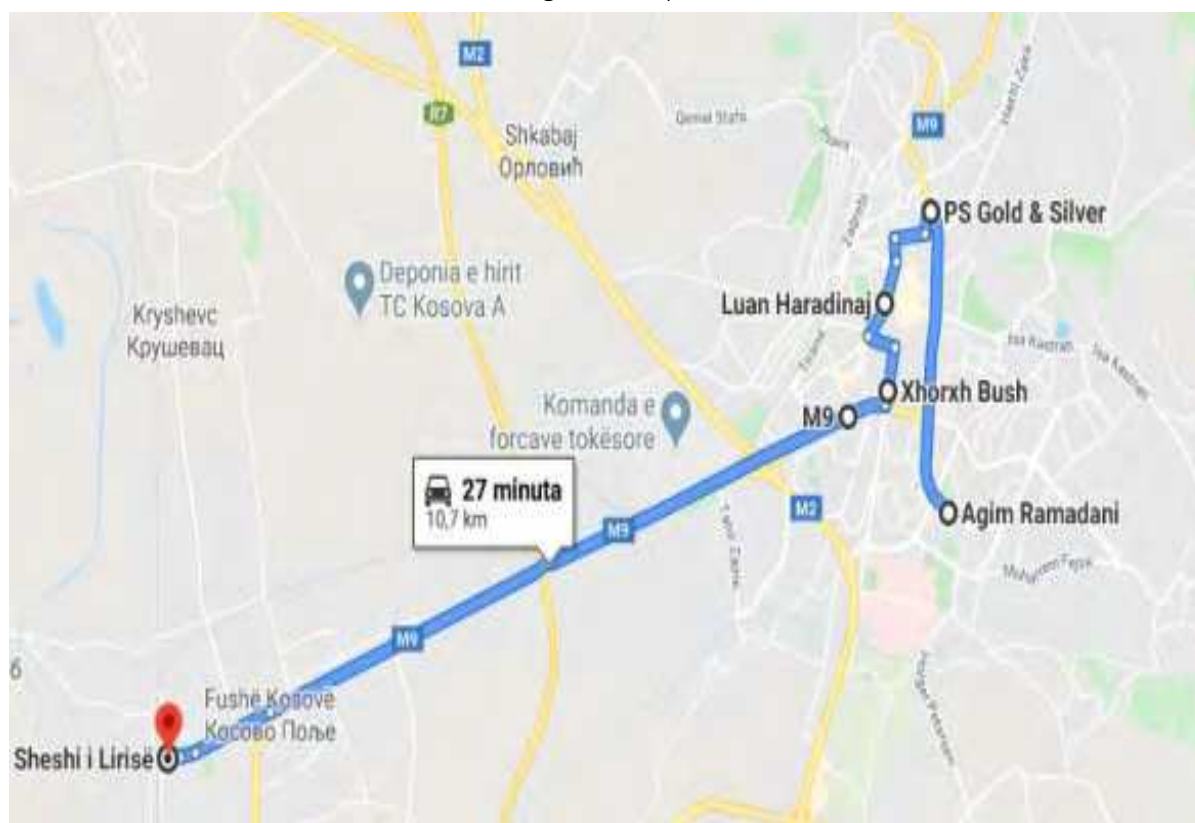

Figura 7 Linja urbane nr.1 e cila funksionon nëpër rrugën nacionale N9 në qytetin e Fushë Kosovës

Kjo linjë funksionon sipas parimit të reciprocitetit bazuar në marrëveshjen e bashkëpunimit të nënshkruar ndërmjet dy komunave me ndërmjetësim nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës. Pra sipas kësaj marrëveshje 50% të nisjeve i mban kompania publike e transportit N.P.K. “Trafiku Urban” SH.A me seli në Prishtinë dhe 50 % të nisjeve i mban kompania private e transportit “Fushë Kosova”-Sh.p.k me seli në Fushë Kosovë.

Nëpër Fushë Kosovë kalon edhe linja speciale e cila e ka pikënisjen në Prishtinë dhe destinacionin në Aeroportin e Prishtinës (Linja e Aeroportit) dhe njëherit konsiderohet si një përparësi për shkak se banorët e Komunës së Fushë Kosovës mund ta shfrytëzojnë këtë linjë për realizimin e udhëtimeve për në aeroport por edhe në distanca tjera. Kjo linjë mban numrin 1A dhe nisja nga Prishtina dhe Aeroporti është çdo orë.

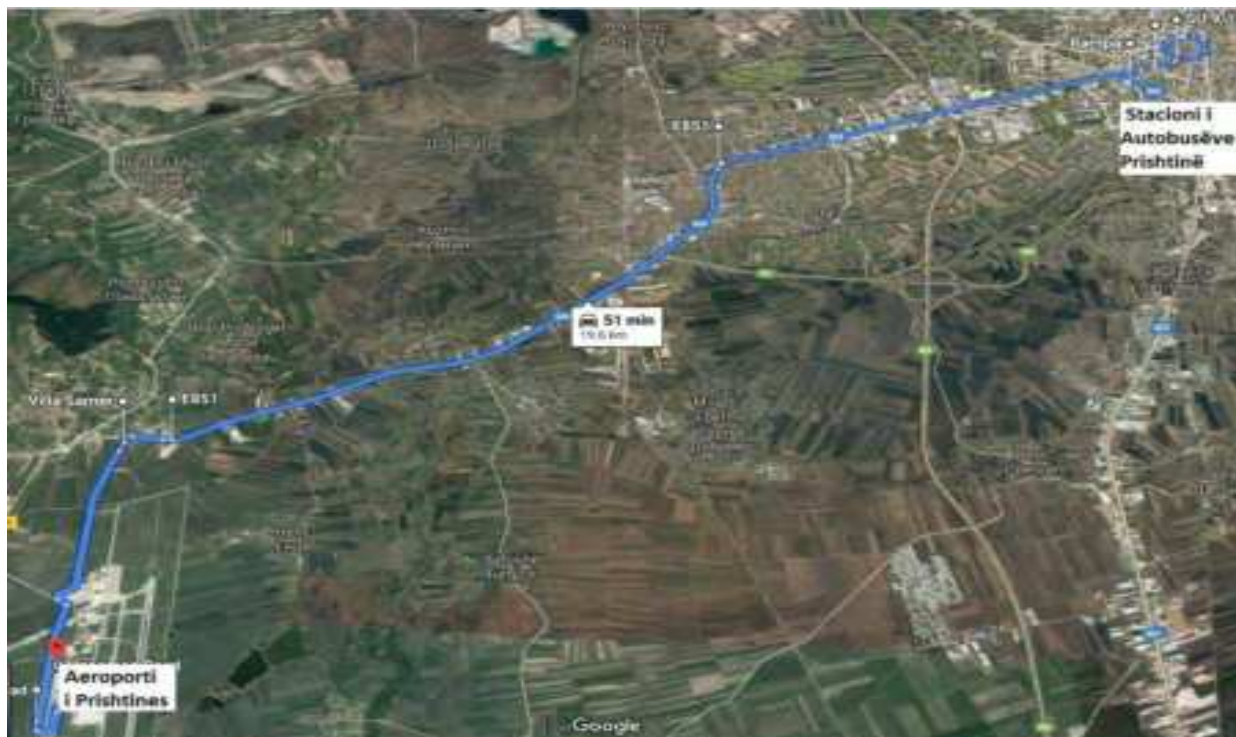

Figura 8 Linja 1A (Linja e Aeroportit)

2.6.2.1 QARKULLIMI I TRAFIKUT

Bazuar në të dhënat e Planit të Mobilitetit të Qëndrueshëm Urban (PMQU) të Fushë Kosovës³¹, lidhur me qarkullimin e trafikut në rrugët kryesore të Fushë Kosovës, rruga nacionale N9 (rruga «Nënë Tereza») është mjaft e ngarkuar me qarkullim të automjeteve. Në këtë pjesë të rrugës qarkullojnë rreth 58000 automjete/ditë në të dy kahet (30463 në drejtimin Pejë- Prishtinë, ndërsa rreth 27525 aut/ditë nga drejtimi Prishtinë – Pejë).

Pas analizës së të dhënave për periudhën kohore brenda javës (7 ditë), është konstatuar se dita e hënë është dita më e ngarkuar e javës.

³¹ PMQU për Komunën e Fushë Kosoves, 2021.

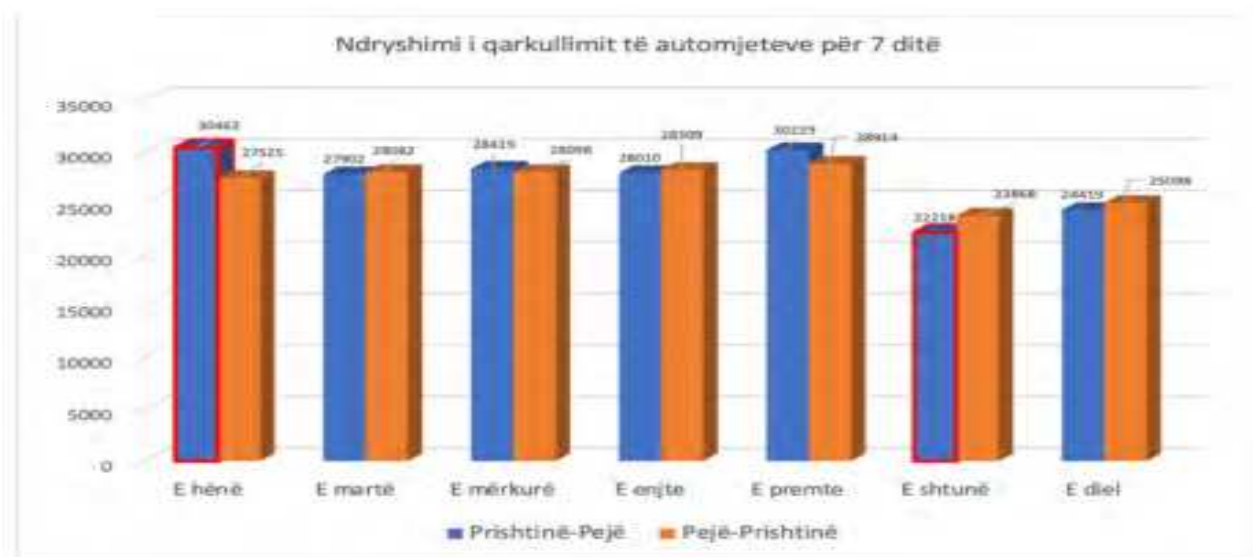
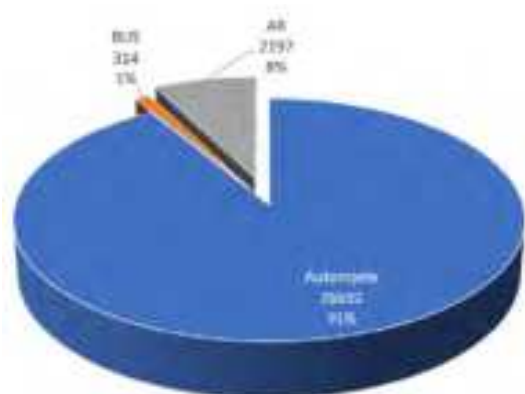
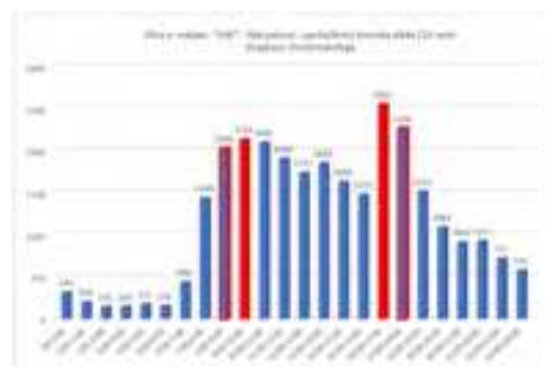

Figura 9 Ndryshimi i qarkullimit të trafikut për periudhën kohore brenda javës (7 ditë)

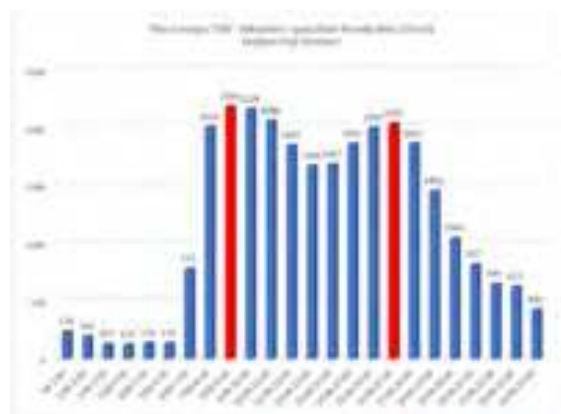
Ndërsa, për nga struktura e qarkullimit, në përbërjen e qarkullimit dominojnë automjetet e udhëtarëve me rreth 91%, të përcjellur nga automjetet e rënda me 8%, ndërsa autobusët përbëjnë 1% të përbërjes së përgjithshme të qarkullimit.

a)

b)

c)

Figura 10 Struktura dhe ndryshimi i qarkullimit brenda ditës

Orët e pikut të trafikut motorik paraqiten në dy periudha të ndryshme kohore. Ora kulmore e mëngjesit nga ora 8:00-9:00 dhe ora kulmore e pasdites nga ora 16:00-17:00. Ndërsa qarkullimi maksimal i automjeteve brenda orës kulmore, i cili arrihet nga 16:00-17:00, sillet rreth 2555 aut/h.

• Lëvizjet jo motorike

Nga matjet e realizuara, është vlerësuar se përgjatë rrugës kryesore realizohen lëvizje të intensitetit të lartë të këmbësorëve. Megjithatë, kushtet e sigurisë në trotuare dhe në kalimet e rrugës në të cilat zhvillohet kjo mënyrë e lëvizjes shpesh janë të pamjaftueshme, në gjendje jo të mire dhe jo funksionale.

Nga ana tjetër kapaciteti i trotuareve brenda lagjeve është i zënë nga parkingjet ilegale, i pamjaftueshëm ose mungon tërësisht. Kjo bën të mundur që edhe siguria e këmbësorëve të jetë e ulët. Duhet theksuar fakti që nuk janë implementuar standardet për rrugët urbane. Gjithashtu në rrjetin rrugor të Fushë Kosovës vërehet një numër i vogël i kalimeve të këmbësorëve me anë të vijëzimit, ndërsa mbikalimi i vetëm ekzistues (në afërsi të shkollës “Mihal Grameno”) është treguar jofunksional.

Përqendrimi i aktiviteteve të ndryshme (rekreative, shërbyese dhe biznesore) përgjatë rrugës kryesore në Fushë Kosovë vazhdon të tërheqë pjesën më të madhe të aktivitetit të këmbësorëve në qendër të qytetit duke krijuar shpeshherë një mjedis të pa sigurt.

Infrastruktura për biçikleta aktualisht është e limituar në hyrjen e rrugëve urbane dhe nuk ka vazhdimësi me ç'rast sjell vështirësi në kontinuitetin e shtigjeve për çiklist.

Në një pjesë të rrugës kryesore (në gjatësi rreth 1.5 km), ende janë rrugët shërbyese paralele me rrugën kryesore (rrugët servitore). Në rrugën kryesore janë dy korsi për kahe, ndërsa rruga shërbyese është vetëm me një korsi trafiku dhe e ndarë fizikisht nga rruga kryesore. Në rrugën shërbyese, ende nuk janë definuar korsitë për biçikleta.

2.6.2.2 TRANSPORTI PUBLIK HEKURUDHOR

Në qytetin e Fushë Kosovës ndodhet edhe terminali kryesor i Hekurudhës i cili konsiderohet si një nyje kryesore lidhur me organizimin e transportit të udhëtarëve në nivel të Kosovës.

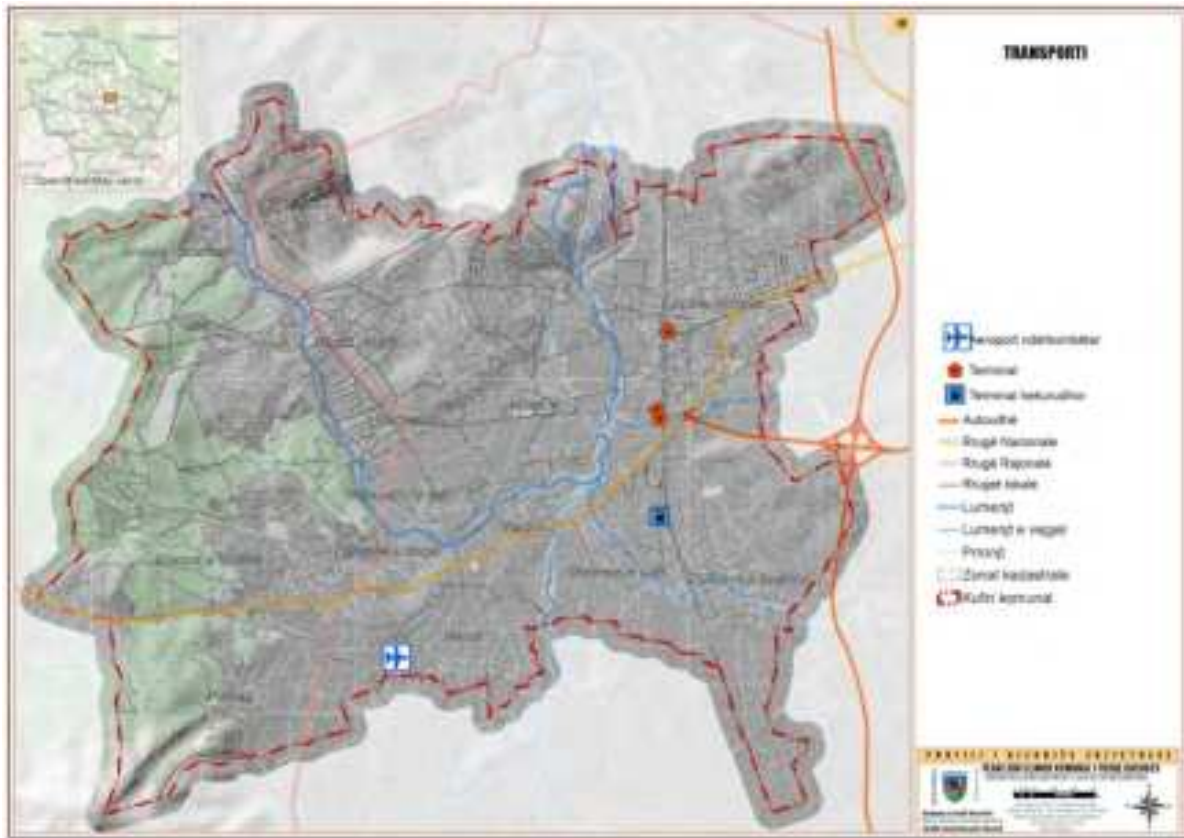

Figura 11 Treni i udhëtarëve në stacioni hekurudhorë në Fushë-Kosovë

Në territorin e Komunës së Fushë Kosovës kalon hekurudha e cila përmes rrjetit të linjave të saj bënë lidhjet kryesore ndërmjet qyteteve të Kosovës, përveç Gjakovës dhe Gjilanit. Ekziston gjithashtu lidhja direkte me vendet fqinje si Maqedonia e Veriut dhe Serbia. Sot shfrytëzimi i hekurudhës për qarkullim të udhëtarëve është tejet i vogël, përkatësisht vetëm dy linja janë në funksion: Prishtinë-Pejë-Prishtinë dhe Prishtinë-Hani i Elezit-Shkup-Prishtinë. Për shkak të mungesës së shfrytëzimit në nivel relativisht të ulët dhe çmimit të lirë të biletës së udhëtimit këto linja subvencionohen nga Qeveria e Kosovës. Këto linja kryesisht i shfrytëzojnë kategoritë e caktuar e popullatës si punëtorët, nxënësit, studentët, pensionistët etj. Niveli i zhvillimit të hekurudhës është mjaft i ulët, me binarë të paelektrifikuar dhe vija njëfishe. Gjendja e hekurudhës është mjaft e keqe si pasojë e mungesës së investimeve dhe integrimi i tyre në sistemin integral të transportit të udhëtarëve dhe mallrave në Kosovë.

Kosova tashmë ka filluar zbatimin e dy nga tri fazat e projektit të rehabilitimit të rrjetit hekurudhor që lidhen në Fushë Kosovë. Fazat I dhe II – rehabilitimi i hekurudhës 64 km që lidh Fushë Kosovën dhe Maqedoninë e Veriut si dhe përmirësimi i linjës 34.4 km që shkon nga Fushë Kosova në Mitrovicë – janë në proces të ndërtimit.

Harta 8 Infrastruktura e transportit

2.7 INFRASTRUKTURA PUBLIKE DHE SOCIALE

2.7.1 SHËRBIMET SHËNDETËSORE

Në Komunë janë identifikuar 13 institucione të Kujdestit Parësor Shëndetësor, si vijon:

- 1 Qendër Kryesore të Mjekësisë Familjare;
- 5 Qendra të Mjekësisë Familjare;
- 3 Ambulanta të Mjekësisë Familjare funksionale; dhe
- 4 Ambulanta të Mjekësisë Familjare jo funksionale.

Në institucione të Kujdesit Shëndetësor Parësor janë të punësuar gjithsejtë 15 Mjek te përgjithshëm, 16 Mjek të specializuar, 7 Stomatolog dhe 60 Infermierë.

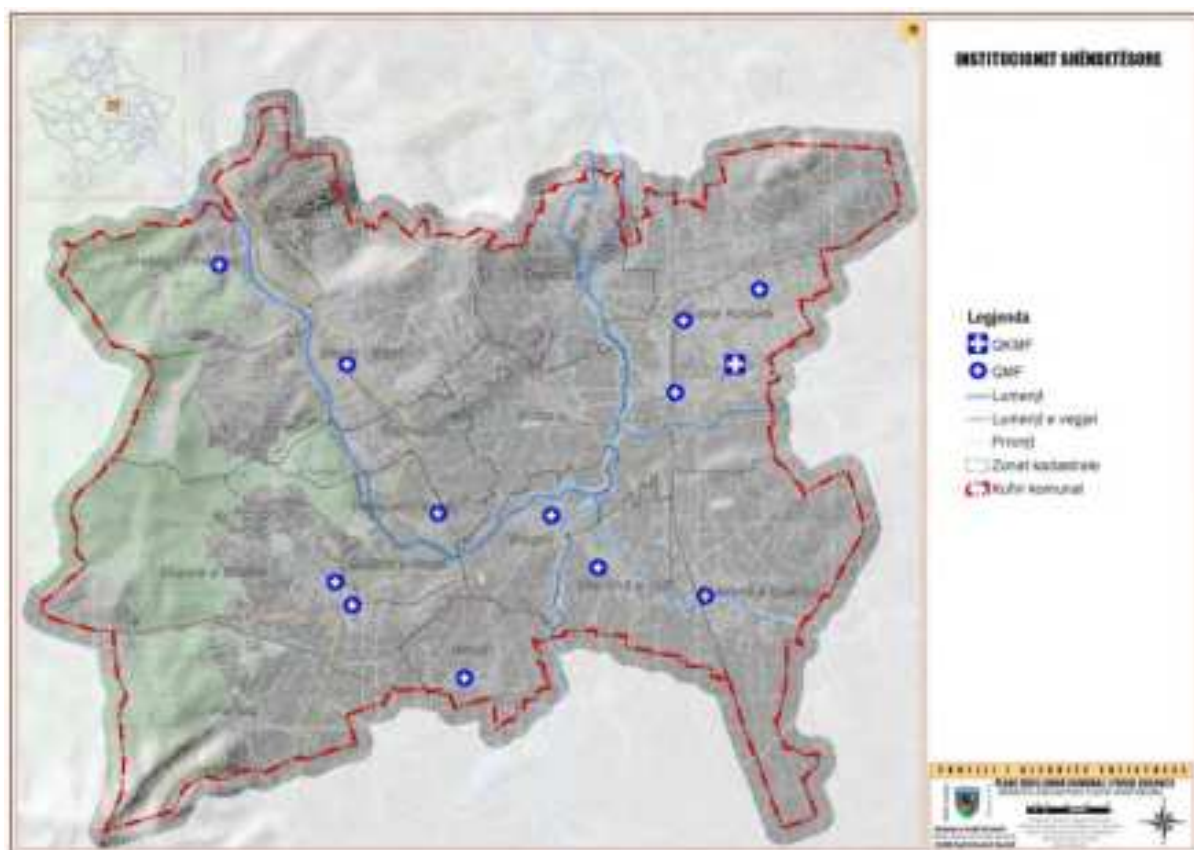
Vendbanimet #	Institucioni	Viti i themelimit	Lagja/ zona gravituese	Numri i banoreve	Mjek te përgjithshëm (nr.)	Mjek ne specializim (nr.)	Mjek te specializuar (nr.)	Stomatolog (nr.)	Infermier (nr.)
Bresje	QKMF	1960	Fush Kosova	7,606	5	0	16	3	44
Fushë Kosovë	QMF	2011	Lagjet e F.Kosoves Nakarada	40,962	2	0	0	1	2
Miradi e Epërme	QMF	2004	M.Eperme	1,312	2	0	0	0	2
Miradi e Poshtme	QMF	1960	M.Poshtme	1,579	1	0	0	1	3
Sllatinë e Madhe	QMF	1960	Sllatina e Vogel dhe Harilaqi, Henci	1,608	2	0	0	1	2
Bardh i Madh	QMF	1960	Grabovci Bardhi I vogel,Pomozotini	2,434	2	0	0	1	2
Bardh i Vogël	AMF	2006	Jo funksionale	468	0	0	0	0	0
Graboc i Poshtëm	AMF	2006	Jo funksionale	758	0	0	0	0	0
Henc	AMF	2010	Jo funksionale	560	0	0	0	0	0
Kuzmin	AMF	2006	Kuzmini	475	0	0	0	0	4
Fushë Kosovë	AMF	2011	Jo funksionale	40,962	0	0	0	0	0

Tabela 53 Institucionet funksionale shëndetësore te nivelit parësor, kapacitetet profesionale

Parcelat kadastrale të destinuar për Kujdesin Shëndetësor Parësor mbulojnë një territor prej 1.09 ha, nga të cilat 0.46 ha janë të shfrytëzuara gjersa 0.64 ha janë sipërfaqe e lirë.

Vendbanimet	Institucioni	Lagja/ zona gravituese	Sipërfaqja e parcelës (ha)			Etazhiteti (P)	Shtreter (nr.)	Vendparkingje t (nr.) për vizitor	Vendparkingje t (nr.) për vizitor
Bresje	QKMF	0.37	0.25	0.20	2505	P+2	15	20	10
Fushë Kosovë	QMF	0.04	0.04	0.01	447	P+1	10	2	1
Miradi e Epërme	QMF	0.03	0.01	0.03	122	P+0	4	2	2
Miradi e Poshtme	QMF	0.13	0.03	0.11	260	P + 0	6	5	3
Sllatinë e Madhe	QMF	0.06	0.03	0.03	260	P + 0	6	5	3
Bardh i Madh	QMF	0.05	0.03	0.02	260	P + 0	6	5	3
Bardh i Vogël	AMF	0.11	0.01	0.10	130	P+0	3	2	1
Graboc i Poshtëm	AMF	0.04	0.01	0.03	140	P+ 0	2	2	2
Henc	AMF	0.07	0.01	0.06	83	P = 0	2	3	1
Kuzmin	AMF	0.04	0.01	0.03	102	P+0	2	1	1
Vragoli	AMF	0.15	0.03	0.02	260	P + 0	2	5	1
Fushë Kosovë	AMF	0.05	0.01	0.04	150	P	2	3	3

Tabela 54 Institucionet shëndetësore te nivelit parësor, kapacitetet hapësinore

Harta 9 Shtrirja e institucioneve shëndetësore

2.7.2 SHËRBIMET ARSIMORE

2.7.2.1 SHËRBIMET ARSIMORE PARASHKOLLORE

Parcelat kadastrale të destinuara për 3 institucione parashkollore mbulojnë një territor prej 0.65 ha, nga të cilat 0.15 ha janë të shfrytëzuara gjersa 0.50 ha janë sipërfaqe të lirë.

Institucioni #	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)	Sipërfaqja (m ²)	Etazhiteti (P)
Çerdhe, Fushë Kosovë	0.25	0.07	0.18	700	P
Çerdhe, Fushë Kosovë	0.25	0.06	0.19	600	P
Çerdhe, Dobrevë e Ulët	0.15	0.02	0.13	200	P

Tabela 55 Institucionet arsimore parashkollore, kapacitetet hapësinore

Vendbanim et #	Emri i institucionit	Viti i themelimit	Numri i banoreve	Mesimdhen es (nr.)	Numri i nxënësve Meshkuj	F Numri i nxënësve Femra
Fushe Kosove	Shkolla fillore Selman Riza	1944	40,962	92	1022	925
Fushe Kosove	Shkolla fillore Daut Bugujevi	2010	40,962	49	598	544
Fushe Kosove	Shkolla fillore Mihal Gramero	1992	40,962		5045	1851

Pomozotin	Shkolla fillore Zejnel Salihu	1987/88			59	60
Harilaq	Shkolla fillore Bajram Curri	1968	669	14	46	35
Grabovc i Poshem	Shkolla fillore Laura Scotti	1962/63	758	38	62	53
Bardh i Madh	Shkolla fillore Zenel Salihu	1962	2434	50	138	156
Sllatinë e Madhe	Shkolla fillore Bajram Curri	1970	1608	15	120	133
Miradi e Poshtme	Shkolla fillore Vëllezrit Frashëri		1579		122	106
Henc	Shkolla fillore Bajram Curri	1968	560		67	64
Kuzmin	Shkolla fillore		475			
Bellaqec i Vogël	Shkolla fillore Zejnel Salihu	1990/91	468		59	60
Vragoli	Shkolla fillore		1237		90	95
Miradi e Eperme	Shkolla fillore Vëllezrit Frashëri	1929	1312		78	74
Dobërdup	Shkolla fillore Lismiri	1974/75	672	14	67	78

Tabela 56 Institucionet arsimore fillore dhe të mesme të ulta, kapacitetet njerëzore

Parcelat kadastrale të destinuar për 15 institucione të arsimit fillor dhe të mesëm të ultë mbulojnë një territor prej 13.79 ha, nga të cilat 1.8 ha janë të shfrytëzuara gjersa 11.99 ha janë sipërfaqe të lirë.

Institucioni	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)	Sipërfaqja (m ²)	Etazhiteti (P)
Shkolla fillore Selman Riza, Fushë Kosovë	0.5	0.25	0.25	2500	P+1
Shkolla fillore Daut Bugujevci, Fushë Kosovë	0.4	0.28	0.12	2000	P+1
Shkolla fillore Mihal Grameno, Fushë Kosovë	0.88	0.15	0.73	1500	P+1
Shkolla fillore Zejnel Salihu, Pomozotin	1	0.2	0.8	600	P
Shkolla fillore Bajram Curri, Harilaq	0.34	0.07	0.27	700	P
Shkolla fillore Laura Scotti, Grabovc i Poshem	0.41	0.07	0.34	650	P
Shkolla fillore Zenel Salihu, Bardh i Madh	3.6	0.12	3.48	1000	P
Shkolla fillore Bajram Curri, Sllatinë e Madhe	1.4	0.1	1.3	800	P
Shkolla fillore Vëllëzrit Frashëri, Dobrevë e Ulët	2	0.12	1.88	800	P
Shkolla fillore Bajram Curri, Henc	0.76	0.15	0.61	500	P
Shkolla fillore, Kuzmin	0.45	0.05	0.4	500	P
Shkolla fillore Zejnel Salihu, Bellaqec i Vogël	0.8	0.03	0.77	450	P
Shkolla fillore, Vragoli	0.35	0.06	0.29	360	P
Shkolla fillore Vëllëzrit Frashëri, Dobrevë e Epërme	0.9	0.15	0.75	1200	P
Shkolla fillore Lismiri, Dobërdup	0.9	0.07	0.83	700	P

Tabela 57 Institucionet arsimore fillore dhe të mesme të ulta, kapacitetet hapësinore

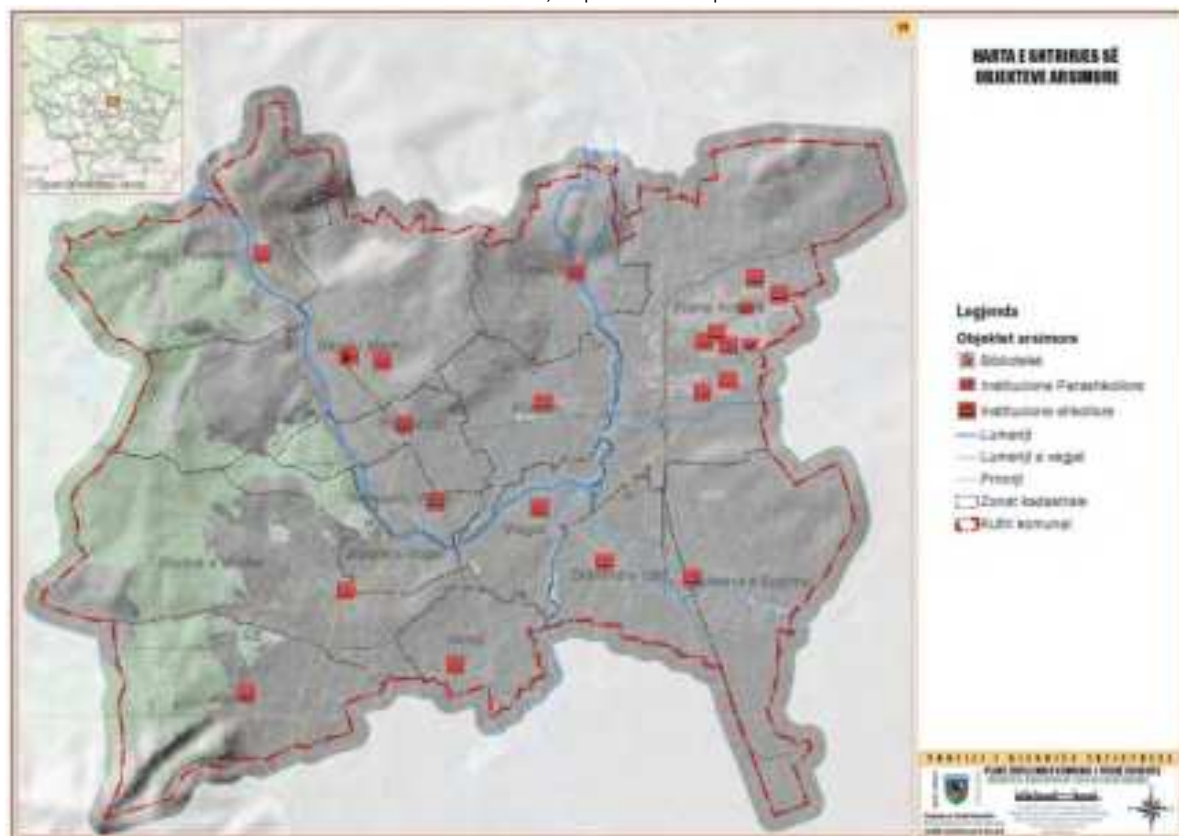
Vendbani met #	Emri i institucionit	Viti i themelimit	Numri i banoreve	Mesim dhe nes (nr.)	Numri i nxënësve Meshkuj	F Numri i nxënësve Femra
Fushe Kosove	Shkolla e mesme larte Gjymnazi Hyvzi Sylejamni	1970	63,949	76	662	655
Fushe Kosove	Shkolla e mesme larte Ekonomike Daut Bugujevci	2010	63,949	84	1059	1048

Tabela 58 Institucionet arsimore mesme të larta, kapacitetet njerëzore

Parcelat kadastrale të destinuara për institucione të arsimit të mesëm të lartë mbulojnë një territor prej 1.30 ha, nga të cilat 0.45 ha janë të shfrytëzuara gjerë 0.85 ha janë sipërfaqe e lirë.

Institucioni	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)	Sipërfaqja (m ²)	Etazhiteti (P)
Shkolla e mesme larte Gjymnazi Hyvzi Sylejamni, Fushe Kosove	0.50	0.20	0.30	2000	P+1
Shkolla e mesme larte Ekonomike Daut Bugujevci, Fushe Kosove	0.80	0.25	0.55	1500	P+1

Tabela 59 Institucionet arsimore të mesme të larta, kapacitetet hapësinore

Harta 10 Shtrirja e institucioneve arsimore

2.7.3 SHËRBIMET KULTURORE

Në Komunë janë identifikuar 3 institucione kulturore publike.

Vendbanimet	Institucioni	Viti i themelimit	Lagja/ zona gravituese	Numri i banoreve	Numri i zyrtareve (nr.)
Fushë Kosovë	Shtepi Kulture/Biblotek/teater	1960	Zona Urbane	40,962	6
Sllatinë e Madhe	Shtepi Kulture/Biblotek (pasive)	1970	Sllatinë e Madhe	1,608	0
Bardh I Madh	Biblotek (pasive)	2013	Bardh I Madh	2,434	0

Tabela 60 Institucionet kulturore, kapacitetet njerëzore

Në Komunë janë identifikuar 3 institucione kulturore që mbulojnë një territor prej 0.79 ha, nga të cilat 0.23 ha janë të shfrytëzuara gjersa 0.56 ha janë sipërfaqe të lirë.

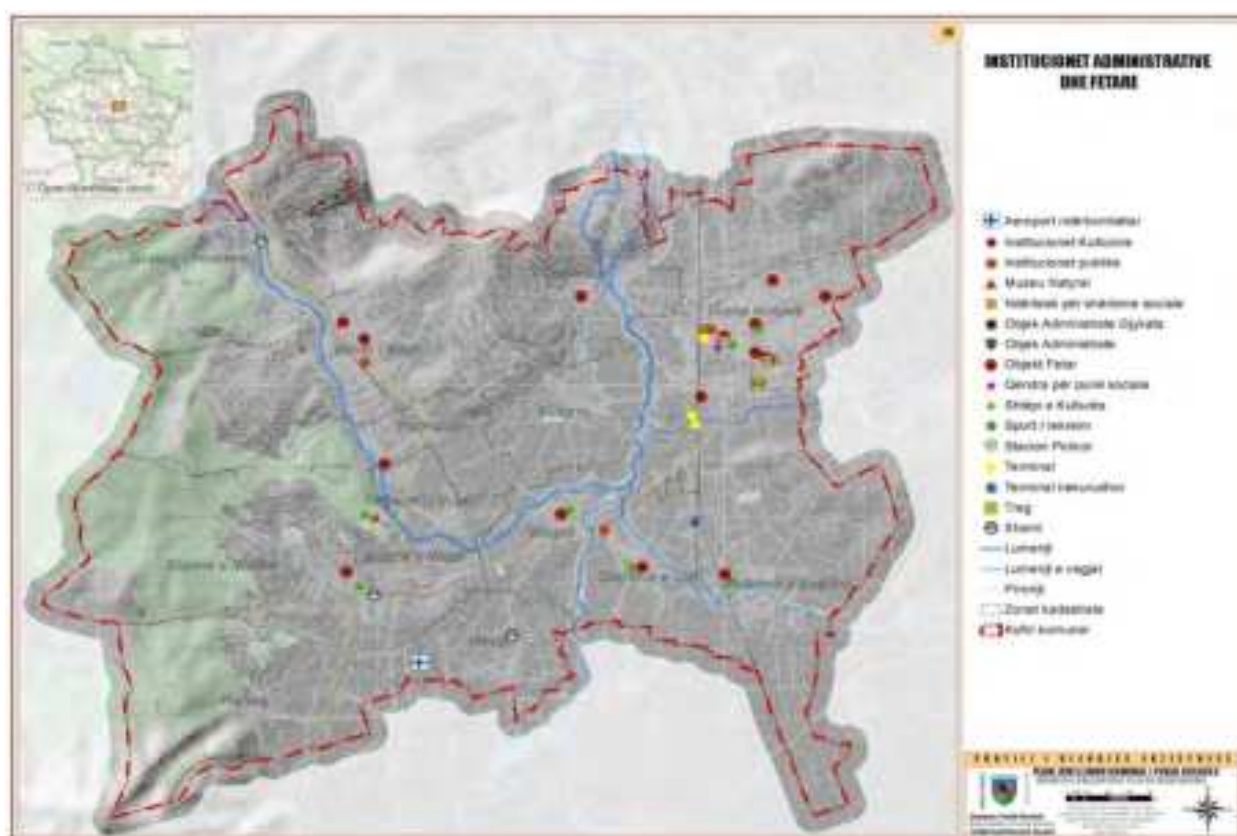
Vendbanimet	Institucioni	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)	Sipërfaqja e ndërtësës (m ²)	Etazhite (P)	Sipërfaqja (m ²)	Numri (nr.)	Vend parkingje për vizitor	Vend parkingje për zyrtar
Fushë Kosovë	Shtepi Kulture/Biblotek/teater	0.44	0.11	0.33	1100	P+0	300	10	20	10
Sllatinë e Madhe	Shtepi Kulture/Biblotek (pasive)	0.32	0.1	0.22	960	P+0	200	3	10	5
Bardh I Madh	Biblotek (pasive)	0.03	0.02	0.01	200	P+0	20	1	0	0

Tabela 61 Institucionet kulturore, kapacitetet hapësinore

Në Komunë janë identifikuar 8 institucione administrative dhe te sigurisë publike që mbulojnë një territor prej 1.89 ha, nga të cilat 0.49 ha janë të shfrytëzuara gjersa 1.40 ha janë sipërfaqe të lirë.

Vendbanimet	Institucioni	Lagia/ zona gravituese	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)
Bellaqeci i Vogël	KRM	Bellaqeci i Vogël	0.63	0.15	0.48
Dobrevë e Ulët	Institucion Publik	Dobrevë e Ulët	0.04	0.01	0.03
Fushë Kosovë	Komuna	Tërë komuna	0.50	0.10	0.40
Fushë Kosovë	Gjykata Themelore	Tërë komuna	0.18	0.04	0.14
Fushë Kosovë	KEK-u	Tërë komuna	0.13	0.05	0.08
Fushë Kosovë	Stacioni Policor	Tërë komuna	0.12	0.06	0.06
Fushë Kosovë	Objekti shërbimit Social	Tërë komuna	0.21	0.04	0.17
Henc	Shtëpi Komunitetit	Henc	0.05	0.02	0.03

Tabela 62 Institucionet administrative dhe te sigurisë publike regjistri sipas vendbanimeve

Harta 11 Shtrirja e institucioneve administrative

2.7.4.1 SHËRBIMET POSTARE

Në Komunë është identifikuar 1 institucione postare që mbulon një territor prej 0.21 ha, nga të cilat 0.12 ha janë të shfrytëzuara gjersa 0.09 ha janë sipërfaqe të lirë.

Vendbanimet	Institucioni	Lagja/ zona gravituese	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)
Fushë Kosovë	Posta	Tërë komuna	0.21	0.12	0.09
Bardh i Madh	Posta	Bardh i Madh	0.03	0.02	0.01

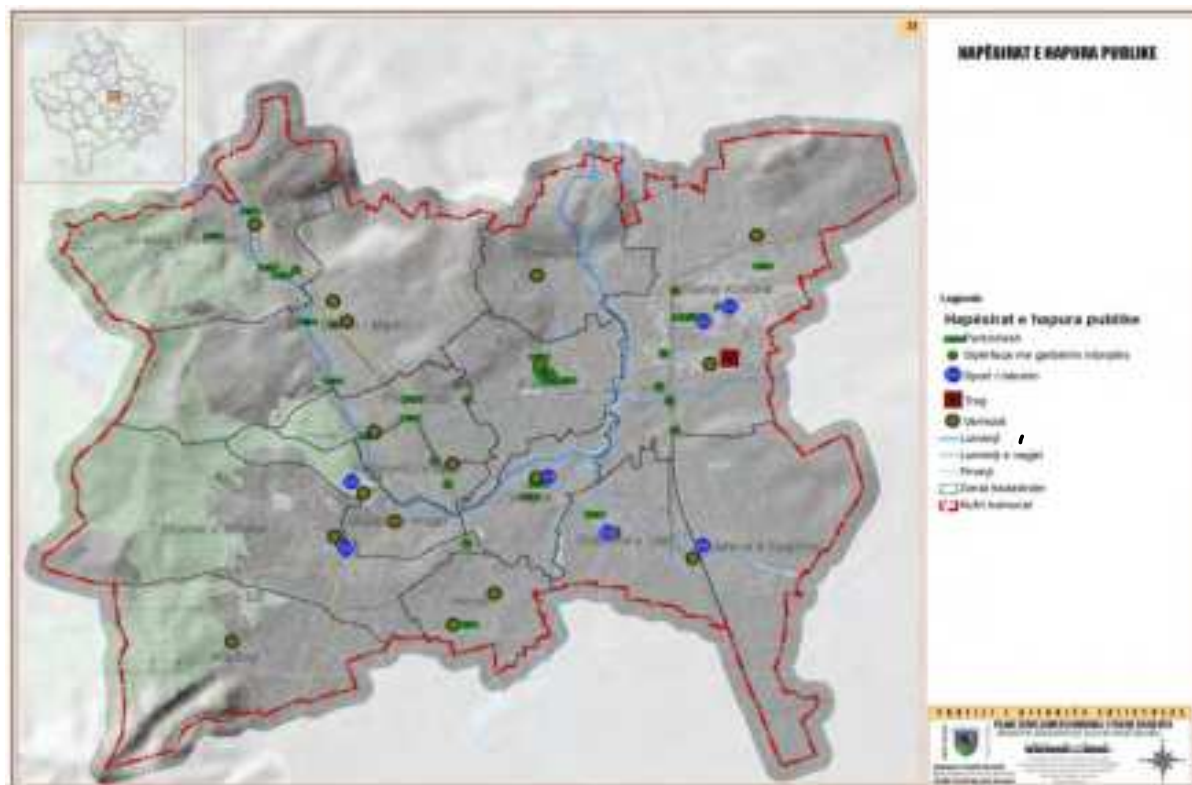
Tabela 63 Institucionet postare sipas vendbanimeve

2.7.5 HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE

Në Komunë janë identifikuar 10 hapësira të hapura publike që mbulojnë një territor prej 11.1 ha.

Vendbanimet	Lloji i hapësirës	Lagja/ zona gravituese	Sipërfaqja e parcelës (ha)
Bardhi Madh	Park	Bardhi Madh	2.52
Bellaqeci i Vogël	Park	Bellaqeci i Vogël	0.1
Dobrevë e Ulët	Park	Dobrevë e Ulët	2.5
Fushë Kosovë	Park/Shesh	Fushë Kosovë	0.8
Graboc i Poshtëm	Park	Graboc i Poshtëm	1.6
Harilaq	Park	Harilaq	0.2
Henci	Park	Henci	0.84
Kuzmin	Park	Kuzmin	1.48
Pomozotin	Park	Pomozotin	0.5
Vragoli	Park	Vragoli	0.56

Tabela 64 Hapësirat publike (sheshet dhe parqet), regjistri sipas vendbanimeve

Harta 12 Shtrirja e hapësirave të hapura publike

2.7.5.1 HAPËSIRAT E SPORTIVO-REKREATIVE

Në Komunë janë identifikuar 9 hapësira insitucionale të sportivo-rekreative.

Vendbanimet	Institucioni	Viti I themelimit	Lagja/ zona gravituese	Numri I banoreve	Numri I zyrtareve (nr.)
Fushe Kosove	Stadiumi	1985	Komuna Fushe Kosoves	63949	2
Fushe Kosove	Palestra Sportive	2010	Komuna Fushe Kosoves	63949	1
Fushe Kosove	Salla per arte marciale	2019	Komuna Fushe Kosoves	63949	1
Sllatin e Madhe	Salla e Sportit	2025	Komuna Fushe Kosoves	63949	1
Sllatin e Madhe	Stadium	1990	Komuna Fushe Kosoves	63949	0
Miradi e Eperme	Stadium	1990	Miradi e Eperme	1312	0
Miradi e Poshtme	Stadium	1990	Miradi e Poshtme	1579	0
Lismir	Stadium	2005	Lismir	672	0
Bardh I Madh	Stadium	2001	Bardh I Madh	2434	0

Tabela 65 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet njerëzore

Në Komunë janë identifikuar 9 hapësira insitucionale të sportivo-rekreative që mbulojnë një territor prej 8.14 ha nga të cilat 5.32 ha janë të nderuara, gjersa 2.82 ha janë sipërfaqe të lira.

Vendbanimet	Institucioni	Sipërfaqja e parces (ha)	Sipërfaqja e ndertuar (ha)	Sipërfaqja e lire (ha)	Vend parkingje për vizitor	Vend parkingje për zyrtar
Fushe Kosove	Stadiumi	1.37	0.8	0.57	30	0
Fushe Kosove	Palestra Sportive	0.2	0.08	0.12	20	5
Fushe Kosove	Salla per arte marciale	0.07	0.04	0.03	20	0
Sllatin e Madhe	Salla e Sportit	2	0.3	1.7	30	2
Sllatin e Madhe	Stadium	0.88	0.8	0.08	25	0
Miradi e Eperme	Stadium	0.96	0.8	0.16	25	0
Miradi e Poshtme	Stadium	0.9	0.9	0	30	0
Lismir	Stadium	0.96	0.9	0.06	15	0
Bardh I Madh	Stadium	0.8	0.7	0.1	25	0

Tabela 66 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet njerëzore

Në Komunë janë identifikuar 18 fushëloja.

Vendbanimet #	Institucioni	Viti i themelimit	Lagja/ zona gravituese	Numri i banoreve
Fushe Kosove - Te stadiumi	Fushe Futbolli	2011	Zona për rreth Stadiumit	10500
Fushe Kosove - Te shkolla Selman Riza	Fushe Futbolli	2012	Zona për rreth Shkolles Selman Riza	9400
Fushe Kosove - Te shkolla Hivzi Sylejmani	Fushe Futbolli	2012	Zona për rreth Shkolles Hivzi Sylejmani	7600
Fushe Kosove - Te shkolla Ekonomike Daut Bogujevci	Fushe Futbolli	1985	Zona për rreth Shkolles Daut Bogujevci	5600
Fushe Kosove - Te shkolla Mihal Grameno	Fushe Futbolli	2012	Zona për rreth Shkolles Mihal Grameno	7,862
Lismir	Fushe Futbolli	2012	Lismir	1312
Kuzmin	Fushe Futbolli/Basketbolli	2013	Kuzmin	475
Vragoli	Fushe Futbolli	2013	Vragoli	1237
Miradi e Poshtme	Fushe Futbolli	2014	Miradi e Poshtme	1579
Miradi e Eperme	Fushe Futbolli	2014	Miradi e Eperme	1312
Henc	Fushe Futbolli	2014	Henc	560
Harilaq	Fushe Futbolli	2024	Harilaq	669
Sllatine Madhe	Fushe Futbolli	2002	Sllatine Madhe	1608
Sllatine e Vogel	Fushe Futbolli/Basketbolit/Tenisit	2004	Sllatine e Vogel	531
Bellaqevci I Vogel	Fushe Futbolli	2010	Bellaqevci I Vogel	468
Pomozotin	Fushe Futbolli/Basketbollit	2002	Pomozotin	742
Bardh I Madhe x2	Fushe Futbolli	2001	Bardh I Madhe	2434
Grabovc	Fushe Futbolli/Basketbollit	2002	Grabovc	758

Tabela 67 Hapësirat publike sportive- rekreative, kapacitetet njerëzore

Në Komunë janë identifikuar 18 fushëloja që mbulojnë një territor prej 4.26 ha nga të cilat 2.24 ha janë të ndëruara, gjersa 2.02 ha janë sipërfaqe të lira.

Vendbanimet #	Institucioni	Sipërfaqja e parceles (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lire (ha)	Vend parkingje për vizitor	Vend parkingje për zyrtar
Fushe Kosove - Te stadiumi	Fushe Futboli	0.1	0.1	0	10	0
Fushe Kosove - Te shkolla Selman Riza	Fushe Futboli	0.2	0.1	0.1	7	0
Fushe Kosove - Te shkolla Hivzi Sylejmani	Fushe Futboli	0.15	0.1	0.05	8	0
Fushe Kosove - Te shkolla Ekonomike Daut Bogujevci	Fushe Futboli	0.16	0.1	0.06	15	0
Fushe Kosove - Te shkolla Mihal Grameno	Fushe Futboli	0.1	0.1	0	10	0
Lismir	Fushe Futboli	0.27	0.12	0.15	10	0
Kuzmin	Fushe Futboli/Basketbolli	0.2	0.12	0.08	12	0
Vragoli	Fushe Futboli	0.24	0.1	0.14	5	0
Miradi e Poshtme	Fushe Futboli	0.53	0.12	0.41	15	0
Miradi e Eperme	Fushe Futboli	0.2	0.1	0.1	20	0
Henc	Fushe Futboli	0.22	0.12	0.1	5	0
Harilaq	Fushe Futboli	0.1	0.1	0	6	0
Sllatine Madhe	Fushe Futboli	0.27	0.12	0.15	10	0
Sllatine e Vogel	Fushe Futboli/Basketbolit/Tenisit	0.8	0.3	0.5	25	0
Bellaqevci I Vogel	Fushe Futboli	0.12	0.1	0.02	5	0
Pomozotin	Fushe Futboli/Basketbollit	0.12	0.1	0.02	7	0
Bardh I Madhe x2	Fushe Futboli	0.38	0.24	0.14	15	0
Grabovc	Fushe Futboli/Basketbollit	0.1	0.1	0	2	0

Tabela 68 Hapësirat publike sportivo- rekreative, kapacitetet hapësinore

2.7.5.2 INSTITUCIONET FETARE DHE VARREZAT PUBLIKE

Në Komunë janë identifikuar 17 varreza publike që mbulojnë një territor prej 38.76ha, nga të cilat 3.76ha janë të shfrytëzuara gjersa 3.36ha janë sipërfaqe e lirë.

Vendbanimet	Lokacioni	Lagja/ gravituese	zona	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)
Bardh i Madh	Xhami	Bardh i Madh		1	0.12	0.02
Bardh i Madh	Xhami	Bardh i Madh		1	0.05	0.02
Dobërdup	Xhami	Dobërdup		1	0.20	0.03
Dobrevë e Epërme	Xhami	Dobrevë e Epërme		1	0.11	0.02
Dobrevë e Ulët	Xhami	Dobrevë e Ulët		1	0.17	0.01
Fushë Kosovë	Kishe	Fushë Kosovë		0	0.20	0.03
Fushë Kosovë	Xhami	Fushë Kosovë		1	0.13	0.02
Fushë Kosovë	Kishe	Fushë Kosovë		0	0.98	0.02
Fushë Kosovë	Xhami	Fushë Kosovë		1	0.06	0.02
Fushë Kosovë	Xhami	Fushë Kosovë		1	0.12	0.04
Graboc i Poshtëm	Xhami	Graboc i Poshtëm		1	0.35	0.03
Harilaq	Xhami	Harilaq		1	0.18	0.02
Henci	Xhami	Henci		1	0.10	0.02
Pomozotin	Xhami	Pomozotin		1	0.43	0.03
Sllatinë e Madhe	Xhami	Sllatinë e Madhe		1	0.07	0.02
Sllatinë e Vogël	Xhami	Sllatinë e Vogël		1	0.22	0.03
Vragoli	Xhami	Vragoli		1	0.27	0.02

Tabela 69 Hapësirat publike- varrezat (islame, katolike, ortodokse, tjera), regjistri sipas vendbanimeve

Në Komunë janë identifikuar 14 varreza publike që mbulojnë një territor prej 38.76 ha, nga të cilat 5.29 ha janë të shfrytëzuara gjersa 17.09 ha janë sipërfaqe e lirë.

Vendbanimet	Lokacioni	Lagja/ gravituese	zona	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)
Dobërdup	Varreza Muslimane	Dobërdup		1.06	0.21	0.84
Dobrevë e Epërme	Varreza Muslimane	Dobrevë e Epërme		0.08	0.01	0.07
Sllatinë e Vogël	Varreza Muslimane	Sllatinë e Vogël		0.56	0.06	0.50
Vragoli	Varreza Muslimane	Vragoli		1.41	0.28	1.13
Kuzmin	Varreza Muslimane	Kuzmin		0.21	0.17	0.04
Bellaqeci i Vogël	Varreza Muslimane	Bellaqeci i Vogël		0.86	0.09	0.78
Harilaq	Varreza Muslimane	Harilaq		2.58	0.39	2.19
Henci	Varreza Muslimane	Henci		0.40	0.04	0.36
Dobrevë e Ulët	Varreza	Dobrevë e Ulët		3.73	0.75	2.98

	Muslimane				
Sllatinë e Madhe	Varreza Muslimane	Sllatinë e Madhe	0.87	0.26	0.61
Bardh i Madh	Varreza Muslimane	Bardh i Madh	0.70	0.21	0.49
Graboc i Poshtëm	Varreza Muslimane	Graboc i Poshtëm	0.63	0.19	0.44
Pomozotin	Varreza Muslimane	Pomozotin	1.25	0.13	1.13
Fushë Kosovë	Varreza Muslimane	Fushë Kosovë	5.04	2.52	2.52

Tabela 70 Hapësirat publike- varrezat (islame, katolike, ortodokse, tjera), regjistri sipas vendbanimeve

2.8 MJEDISI SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

Ndotja e mjedisit është një nga problemet më shqetësuese me të cilat përballet sot njerëzimi në nivel global, krahas ndryshimeve klimatike. Zhvillimet e paplanifikuara, shfrytëzimi jo-racional dhe i qëndrueshëm i pasurive natyrore, mbizotërimi i transportit të motorizuar (kryesisht me naftë dhe benzinë), djegiet me lëndë djegëse të ngurtë (qymyri, linjiti, substanca vajore) për prodhimin e energjisë, si dhe aktivitete të tjera industriale (ndërtimi, minierat, shkrirja e metaleve, etj), janë shoqëruar me ndotjen e ajrit, ujit, tokës, ushqimit, florës, faunës, infrastrukturës, etj, si rezultat i emetimit të ndotësve të ndryshëm, që lidhen drejtpërdrejtë me shëndetin e njeriut.

Gjendja mjedisore në komunën e Fushë Kosovës (cilësia e ajrit, ujit, tokës, zhurmat, biodiversiteti) ndikohet shumë nga afërsia me termocentralet “Kosova A” dhe “Kosova B” dhe kompleksin për prodhimin e nikelit si kontribues të mundshëm në ndotjen e mjedisit dhe ajrit në veçanti. Përveç kësaj, aktivitetet industriale kanë çuar në krijimin e deponive të mbeturinave dhe probleme të tjera mjedisore. Që nga fillimi i shfrytëzimit të linjtit në Kosovë ka filluar edhe degradimi i mjedisit. Eksploatimi sipërfaqësor shprehet në mënyrë të vrazhdë në formimin e peizazhit të ri në afërsi të termocentraleve, degradim i cili është evident, sidomos në territorin e komunës së Fushë Kosovës dhe Obiliqit.

Në komunën e Fushë Kosovës kryesisht operojnë disa fabrika me kapacitet të ulët prodhues. Në këto ndërmarrje aktiviteti prodhues dhe industrial duhet të kenë një vlerësim të ndikimit në mjedis për operim, pasi që konsiderohen si ndotës të ambientit në lokacionin ku veprojnë. Në këto ndërmarrje kryhen veprimtari si: prodhimi i asfaltit, materialit hidroizolues, substancat kimike, prodhime të qumështit etj. Bizneset prodhuese të cilat ndikojnë në mjedis, sidomos në ndotjen e lumenjve, tokës dhe ajrit, janë: fabrika e prodhimit të ngjyrave, fabrikat për prodhimin e produkteve të qumështit, të cilat gjenden në fshatin Dobrevë e Epërme, depot e derivateve të naftës dhe gazrave, po ashtu në Dobrevë të Epërme, pastaj ndotja dhe zhurma nga makineritë e rënda të KEK-ut në fshatin Bardh i Madh dhe Grabovc, dhe të gjitha bizneset të cilat shtrihen përgjatë rrugës Pejë - Prishtinë, që derdhin ujërat e zeza dhe industriale në degët e lumit “Prishtevka”, “Graçanka”, “Drenica”, si dhe në lumin “Sitnica”. Përveç këtyre, janë edhe një numër prej rreth 30 bizneseve auto-mekanike të regjistruara, të cilat ndikojnë në ndotjen e mjedisit, duke liruar vajrat lubrifikues pa kriter.

Komuna e Fushë Kosovës si pjesë e Portit të Kosovës (zona verilindore e Kosovës), gjendet në mesin e komunave që konsiderohen burim i të ardhurave dhe zona potenciale për investime në Kosovë, që tentojnë zhvillimin e vazhdueshëm, dhe si tërësi e pasur me tokë bujqësore të kualitetit të lartë dhe pasuri nëntokësore (linjit, Ni, Pb, zink, ari), hapësira dhe objekte të rëndësishme arkeologjike dhe kulturore, veprimtari ekonomike industriale, tregtare dhe shërbyese, dhe veprimtari administrative, shëndetësore, arsimore e shkencore. Si e tillë, ndërhyrjet e pritshme njerëzore (ndër to zgjerimet e vendbanimeve) të keq menaxhuara rezultojnë në ndotjen e vazhdueshme, shkatërrimin e bimësisë natyrore, ndotjen e ujit dhe ajrit, erozionin dhe degradimin e dheut, shpyllëzimin, etj.

2.8.1 NDOTJA E AJRIT

Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK) është institucioni qendror i monitorimit të gjendjes së mjedisit për zbatimin e politikave për mbrojtjen e tij. Në kuadër të monitorimit të gjendjes së mjedisit AMMK, përmes Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës (IHMK), mirëmban rrjetin e monitorimit të cilësisë së ajrit dhe bën përcjelljen sistematike të cilësisë së ajrit, në 2 zona monitorimi:

- Aglomerati - AKS1 (që përfshin Prishtinën dhe Obiliqin)
- Zona monitoruese ZKS1 (Gjilani, Peja, Prizreni, Drenasi, Mitrovica dhe Hani i Elezit)

Komuna e Fushë Kosovës nuk është pjesë e rrjetit shtetëror të monitorimit të cilësisë së ajrit, dhe gjithashtu nuk ekziston një stacion monitorimi qoftë automatik apo mobil ku për rrjedhojë, është shumë e vështirë të bëhet një vlerësim me bazë në të dhëna ekzistuese nga sisteme monitorimi brenda territorit të komunës dhe të dhëna për emisionet nga operatorë ekonomik, apo burime tjera potenciale të ndotjes së ajrit.

Megjithatë, Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës nxjerrë të dhëna mesatare përmes modeleve për parashikimin e motit dhe shpërndarjes së ndotjes së ajrit në atmosferë në bazë të numrit të zvogëluar të 4 parametrave: PM10, PM^{2.5}, dioksidi i azotit (NO₂) dhe ozoni (O₃), në nivel komunal, si më poshtë:

Tabela 71 Vlerat mesatare vjetore të parashikuara të parametrave të ajrit 2020-2022, për komunën e Fushë Kosovës - IHMK

Komuna	Viti	PM10	PM ^{2.5}	NO2	O3
Fushë Kosovë	2020	25.7	18.7	15.8	45.9
	2021	26.4	19.3	20	46.3
	2022	27.9	20.3	20.9	49.1

Ndotja e ajrit në komunën e Fushë Kosovës vjen kryesisht si rezultat i termocentraleve, transportit rrugor dhe atij hekurudhor, prej ku specifikisht emetohen **dyoksidi i sulfurit (SO₂)**, **oksidet e azotit (NO_x)** dhe **grimcat e pluhurit (PM10, PM^{2.5})**. Operacionet e minierave sipërfaqësore përbëjnë burim të madh të emetimit të partikulareve në ajër.

2.8.1.1 CILËSIA E AJRIT

Në mungesë të të dhënave të monitorimit për komunën e Fushë Kosovës, janë marrë për analizë parametrat në dispozicion (PM10, PM^{2.5}, NO₂, SO₂, CO, O₃), nga stacioni i monitorimit Prishtinë IHMK - lloji i zonës periferike dhe Kryshefc (Dardhishtë) – sfondi urban/industrial, si pjesë e Rrjetit Shtetëror për Monitorimin e Cilësisë së Ajrit të Kosovës. Pragjet alarmuese për dyoksidin e squfurit dhe dyoksidin e azotit, si dhe informacioni dhe alarmi për ozonin dhe PM10, sipas UA 02/2011 “Për normat e cilësisë së ajrit” dhe Ligji Nr. 08/L-025 Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja.

Tabela 72 Pragjet e alarmit për ndotësit kryesorë të ajrit sipas legjislacionit të Kosovës

Ndotës	Pragu alarmues	Periudha mesatare
Dyoksid sulfuri	500 µg/m ³	Nuk aplikohet
Dyoksid azoti	400 µg/m ³	Nuk aplikohet
Ozoni - informacion	180 µg/m ³	1 orë
Ozoni - alarm	240 µg/m ³	1 orë
PM10 - informacion	100 µg/m ³	24 orë
PM10 - alarm	100 µg/m ³ për 3 ditë rresht	24 orë

Tabela 73 Normat e cilësisë së ajrit sipas Udhëzimit Administrativ Nr.02/2011

Parametri	Vlerat limite	Njësia matëse	Vlera limite $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Tejkalimet e lejuara brenda vitit
NO ₂	Vlerat limite për 1 orë, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	200	18
	Vlerat limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	Nuk parashikohet
	Vlerat limite vjetore, për mbrojtjen e vegjetacionit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	30	Nuk parashikohet
SO ₂	Vlerat limite për 1 orë, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	350	24
	Vlerat limite për 24 orë, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	125	3
CO	Vlera limite për mesataren ditore të maksimales 8 orësh, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	10	Nuk parashikohet
PM ₁₀	Vlerat limite për 24 orë, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	50	35
	Vlerat limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	Nuk parashikohet
PM _{2.5}	Vlerat limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	25	Nuk parashikohet
O ₃	Objektivi afatgjatë, për mbrojtjen e shëndetit	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	120	Nuk parashikohet

Parametrat e cilësisë së ajrit në stacionin monitorues Prishtinë – IHMK dhe Kryshefc për periudhën Janar 2019 – Nëntor 2022

Tabela 74 Ndotja e mjedisit në komunë - Ajri, sipas ndotësve përkatës dhe lokacioneve matëse

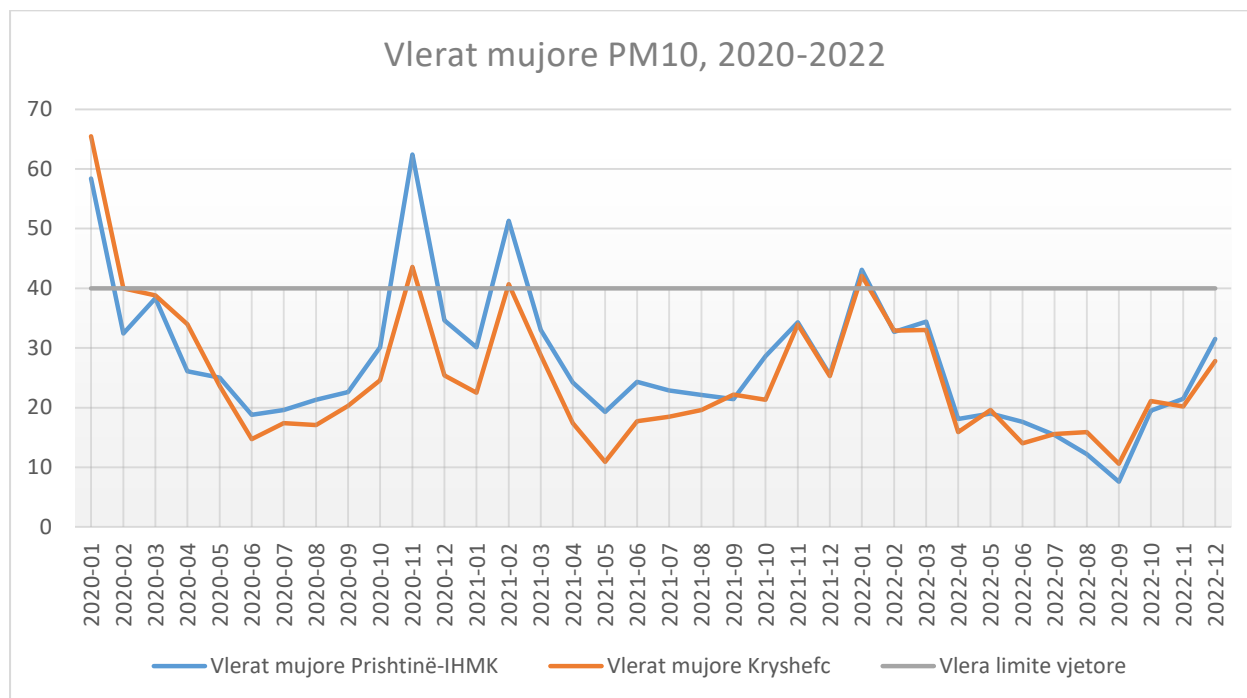
Substancat ndotëse, Lokacioni matës ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Viti			
	2019	2020	2021	2022
Kryshefc				
PM ₁₀	38.0	30.4	23.2	22.4
PM _{2.5}	32.3	20.9	16.3	15.5
NO ₂	19.1	10.4	3.7	4.7
SO ₂	12.2	15.5	5.9	8.2
O ₃	32.5	42.2	29.3	31.3
CO	5.8	2.4	1.1	1.7
Prishtinë IHMK				
PM ₁₀	29.3	32.5	28.1	22.7
PM _{2.5}	20.3	22.9	19.0	16.0
NO ₂	31.5	20.3	22.4	26.9
SO ₂	6.6	13.9	8.5	10.4
O ₃	39.7	43.6	39.1	36.2
CO	1.4	1.9	1.6	1.5

Vlerat mesatare të parametrave ndotës sipas muajve, për dy stacionet monitoruese

Grimcat e pluhurit PM10

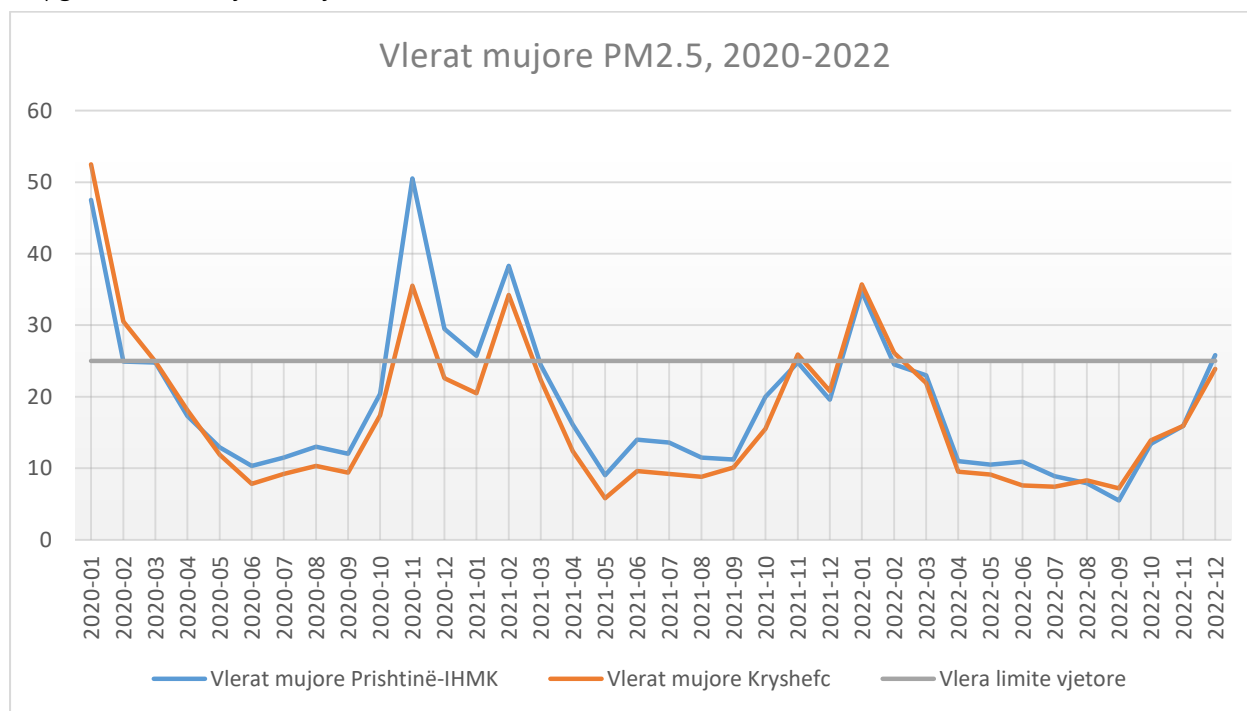
Sipas Standardeve të BE dhe të Kosovës, vlera limite për 24 orë, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut, për PM10 është 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, me 35 ditë tejkallime në vit, ndërsa vlera limit vjetore, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut, për PM10 është 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, nuk lejohen tejkallime mbi vlerën mesatare.

Grafiku 4 Vlerat mujore PM10, 2020-2022

Grimcat e pluhurit PM2.5

Sipas Standardeve të BE dhe të Kosovës, vlera limite vjetore, për mbrojtjen e shëndetit të njeriut, për PM^{2.5} është 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ dhe nuk lejohen tejkallime mbi vlerën mesatare.

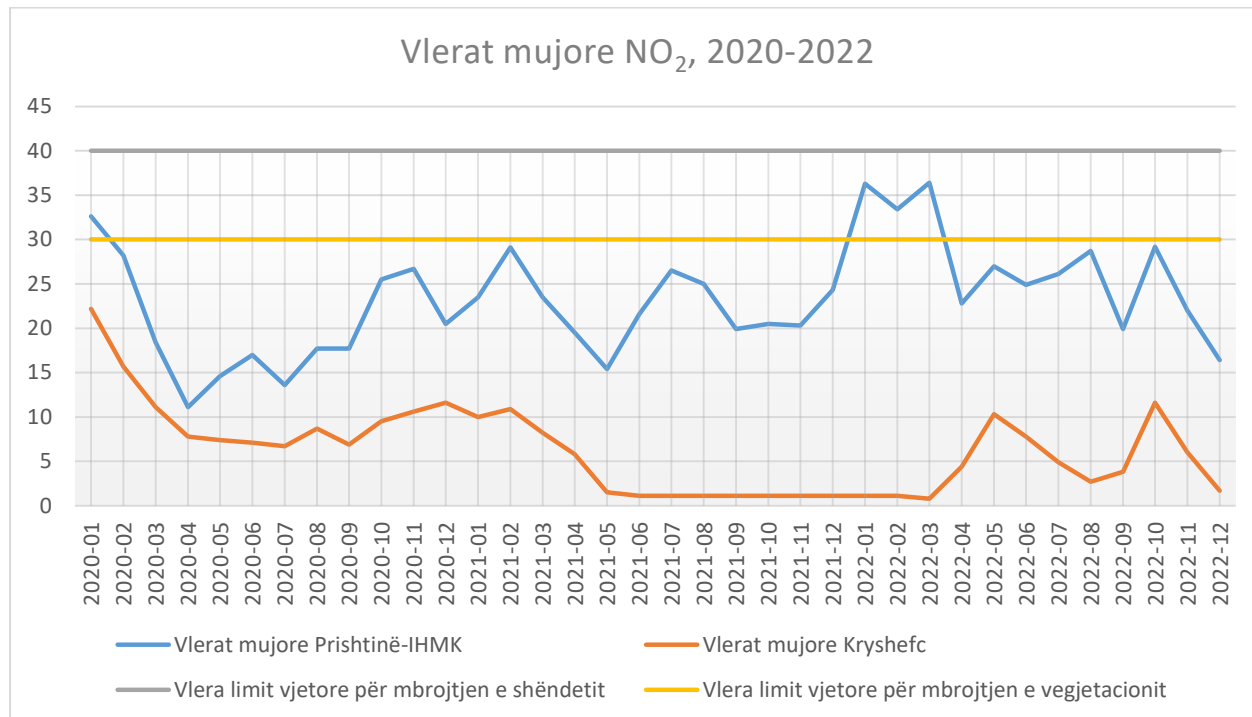

Grafiku 5 Vlerat mujore PM2.5, 2020-2022

Dyoksidi i azotit (NO₂)

Vlera limit vjetore për mbrojtjen e shëndetit të njeriut për NO₂ është 40 µg/m³ dhe 30 µg/m³ për mbrojtjen e vegetacionit.

Grafiku 6 Vlerat mujore NO₂, 2020-2022

Ozoni (O₃)

Vlera mesatare maksimale për 8 orë për ozonin (O₃) është 120 µg/m³, me 25 ditë tejkalime në vit, mesatarisht për një periudhë 3 vjeçare, ndërsa sipas standardeve të Kosovës, nuk lejohen tejkalime mbi vlerën mesatare 8 orëshe. Të dhënat vjetore për periudhën 2019-2022 tregojnë vetëm 1 ditë tejkalimi për vit për stacionin Prishtinë-IHMK, kurse nga të dhënat mujore, për O₃ nuk janë regjistruar tejkalime të vlerës limite.

Dyoksidi i sulfurit (SO₂)

Vlera maksimale për 1 orë për SO₂ është 350 µg/m³ kurse për 24 orë 125 µg/m³, me maksimum 3 ditë tejkalimi, ndërkohë që nuk përcaktohet vlerë limite vjetore. Për këtë parametër dhe CO nuk janë regjistruar tejkalime të vlerës limite.

2.8.2 NDOTJA E UJIT

Territori i Komunës së Fushë Kosovës është mjaft i pasur me ujëra, si sipërfaqësore ashtu edhe nëntokësore. Lumenjtë të cilët përshkojnë territorin e Komunës janë Sitnica - degë kryesore e lumit Ibër, dhe nëndegët: Drenica, Prishtevka dhe Graçanka. Pranë këtyre lumenjve rrjedhin edhe një numër i vogël i përroskave, të cilat nuk kanë rrjedhje të përhershme, por vetëm atëherë kur ka të reshura atmosferike. Po ashtu ekziston edhe liqeni akumulativ në fshatin Henc.

Përpos ujërave sipërfaqësore, komuna e Fushë Kosovës është mjaft e pasur edhe me ujëra nëntokësore, që shtrihen ndërmjet fshatrave Henc-Vragoli-Kuzmin dhe një pjesë të qytetit të Fushë Kosovës, të cilat përdoren për pije dhe menaxhohen nga KRU "Prishtina". Prej këtyre puseve me ujë të pijes furnizohet komuna e Fushë Kosovës në tërësi dhe më gjerë. Në fshatin Kuzmin ekzistojnë 12 puse nga 22m thellësi, si dhe fabrika për përpunimin e ujit që menaxhohet nga "Ujësjellësi Rajonal Batllava". Në Vragoli janë 5 puse, Dobrevë e Poshtme 1 pus dhe

fabrika për përpunimin e ujit, si dhe në Henc gjithashtu 1 pus.³²

Sipërfaqja ujore përbën 50.93ha apo 0.61% të sipërfaqes totale të territorit të komunës.

Ndikimin kryesor në ndotjen e lumenjve në komunën e Fushë Kosovës e kanë hedhurinat e pa trajtuara nga industria përpunuese-prodhuese, dhe derdhja e ujërave të zeza. Viteve të fundit, ndotja e rrjedhave ujore ka filluar të shkaktohet edhe si pasojë e aktiviteteve të tjera, si komerciale, ashtu edhe të rekreacionit. Ndotësit janë të karakterit inorganik dhe organik (ku bëjnë pjesë komponimet e fenolit). Siç u tha dhe më lartë, pjesa më e madhe e këtyre ujërave derdhen në lumin Sitnica (91%). Ekzistojnë edhe disa burime, si në: Sllatinë të Madhe (Kroi i Malit); Harilaç (Kroi i Spahisë) etj, të cilat ndoten shumë nga rrjeti i kanalizimeve, vajrave industriale, mbeturinave të të gjitha llojeve etj.³³

Termocentralet numërohen burim i ndotjes së ujërave. Ujërat e shkarkuara nga zona industriale e KEK-ut, sasia e grimcave të pluhurit dhe gazrave nga tymtarët dhe deponitë e hirit që depërtojnë në lumin Sitnica, çojnë në nivele të larta të ndotjes. Hulumtimet tregojnë për praninë e pikave të nxehta me nivel të lartë të mbetjeve fenolike, ujërave fenolike dhe praninë e katranit në deponinë e hirit të Kosovës A³⁴, si më e afërta me territorin e komunës, prej më pak se 4km distancë.

2.8.2.1 CILËSIA E UJËRAVE

Monitorimin e ujërave të lumenjve në territorin e Republikës së Kosovës e bën Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës (IHMK). Cilësia e këtyre lumenjve përcaktohet në bazë të analizave fiziko - kimike dhe metaleve të rënda. Rrjeti i monitorimit ka gjithsej 54 vend-monitorime (stacione monitoruese). Sipas IHMK, stacionet e monitorimit për ujërat sipërfaqësore të komunës së Fushë Kosovës janë 3 stacione në Vragoli (për lumenjtë Drenica, Sitnica, Graçanka) dhe 1 stacion në Bresje (Prishtevka).

Pellgu i Ibrit përfshinë 7 lumenj me 18 stacione monitoruese (5 stacione janë referente dhe monitorohen 2 herë në vit, ndërsa 13 janë stacione përgjatë rrjedhjes së lumenjve dhe monitorohen 11 herë në vit).

Lumi Sitnica, duke filluar prej Ferizajt deri në Mitrovicë është lumi më i ndotur në nivel të Kosovës. Në këtë lum derdhet njëra pjesë e lumit të Nerodimës dhe lumenjtë Shtime, Graçanka, Prishtevka, Drenica, Llapi, Trepça si dhe ujërrjedha tjera më të vogla ku të gjitha këto puçiten në lumin Sitnicë, përmbajnë në vete ujërat e shkarkimeve të amvisërisë si dhe ujërat e shkarkimeve industriale. Sa i përket parametrave kimik, bazuar në matjet e bëra, nivelet e sasisë së oksigjenit të tretur dhe SHBO5 tregojnë për ndotjen permanente të këtij lumi.³⁵

Lumi Prishtevka, konsiderohet si ndër më të ndoturit në Kosovë sepse është kolektori i të gjitha ujërave të shkarkuara urbane të Prishtinës. Gjithashtu ka tejkallim të vlerave të lejuara për nitritet, materiet e suspenduara, shpenzimin kimik dhe biokimik të oksigjenit, detergjenteve, mungesë të oksigjenit të tretur, etj.³⁶

Graçanka, cilësia e ujit të këtij lumi është në vazhdimësi e ndotur si rezultat i pompimit të ujërave nga minierat e Kizhnicës dhe Artanës, poashtu edhe shkarkimet e disa vendbanimeve përgjatë rrjedhës së tij. Ka vlera të larta të përçueshmërisë elektrike dhe të jonit sulfat. Vlen të ceket se gjatë stinës së ngrohtë të verës ky lum shteron.³⁷

³² Plan i Lokal i Veprimit në Mjedis 2012-2017, Komuna Fushë-Kosovë

³³ Plan i Lokal i Veprimit në Mjedis 2012-2017, Komuna Fushë-Kosovë

³⁴ World Bank Document: Vlerësimi Strategjik Mjedisor dhe Social – Kosova C, 2008

³⁵ Gjendja e Ujërave në Kosovë (AMMK), 2020

³⁶ Gjendja e Ujërave në Kosovë (AMMK), 2020

³⁷ Gjendja e Ujërave në Kosovë (AMMK), 2020

Drenica, sipas matjeve në stacionin Vragoli, gjendja e tij pëson ndryshime edhe më të theksuara p.sh. përçueshmëria elektrike rritet për disa qindra njësi si rezultat i shkarkimeve të ujërave nga Ferronikeli si dhe ujërave të pompuara të mihjeve sipërfaqësore të KEK-ut.³⁸

Vlerat kufitare të lejuara për parametrat (të matur) fiziko-kimik të ujërave, përcaktohen sipas UA 02/2022 “Për kushtet, mënyrat, parametrat dhe vlerat kufizuese të shkarkimit të ujërave të ndotura në rrjetin e kanalizimit publik dhe në trupin ujor”.

Tabela 75 Vlerat kufizuese të lejuara për parametrat fiziko-kimik të ujërave sipërfaqësor sipas UA Nr.02/2022 për shkarkimet e ujërave të ndotura në mjedisin pritës dhe sistemin e kanalizimit publik

Parametrat	Shprehur në	Njësia matëse	Ujërat sipërfaqësore	Sistemi i kanalizimit publik
Temperatura		°C	30	40
Vlera e pH		mg/l	6.5-9.0	6.5-9.5
Përçueshmëria elektrike		(μS/cm)	1500	
Kloruret	Cl	mg/l	250	1000
Nitratet	N	mg/l	2	-
Nitritet	N	mg/l	1	10
Fenolet		mg/l	0.1	10
Sulfatet	SO ₄	mg/l	400	1000
Materiet në suspension		mg/l	35	<300
SHBO ₅	O ₂	mg/l	25	250
SHKO	O ₂	mg/l	125	600
Fosfori total	P	mg/l	2	10
Ortofosfatet	P	mg/l	1.0	-
Amoniumi	N	mg/l	10	-
Karboni total organik	C	mg/l	30	-
Hekuri	Fe	mg/l	2	10
Bakri	Cu	mg/l	0.5	0.5
Kadmiumi	Cd	mg/l	0.01	0.01
Plumbi	Pb	mg/l	0.5	0.5
Nikeli	Ni	mg/l	0.5	0.5
Kromi	Cr	mg/l	0.5	0.5
Zinku	Zn	mg/l	2	2

Vlerat mesatare vjetore të parametrave që maten nga IHMK në lumenjtë e pellgut të Ibrit, për vitin 2019³⁹

³⁸ Gjendja e Ujërave në Kosovë (AMMK), 2020

³⁹ Gjendja e Ujërave në Kosovë (AMMK), 2020

Tabela 76 Ndotja e mjedisit në komunë - Uji, sipas ndotësve përkatës dhe lokacioneve/trupave uhor matëse

Substancat ndotëse, Lokacioni matës (mg/l)	Viti
	2019
Sitnica, Vragoli (RV02_023)	
Oksigjeni i tretur	5.9
SHBO5	24.0
Përçueshmëria elektrike	785
pH	7.8
Azoti i nitrateve	1.4
Azoti i nitriteve	0.180
Azoti i amoniumit	2.9
Fosfori i ortofosfateve	0.58
Fosfori total	0.9
Graqanka, Vragoli (RV02_051)	
Oksigjeni i tretur	5.1
SHBO5	33.0
Përçueshmëria elektrike	1300
pH	7.9
Azoti i nitrateve	0.2
Azoti i nitriteve	0.040
Azoti i amoniumit	3.6
Fosfori i ortofosfateve	0.4
Fosfori total	1.9
Drenica, Vragoli (RV02_062)	
Oksigjeni i tretur	6.0
SHBO5	35.0
Përçueshmëria elektrike	800
pH	7.9
Azoti i nitrateve	2.75
Azoti i nitriteve	0.160
Azoti i amoniumit	0.03
Fosfori i ortofosfateve	0.48
Fosfori total	0.8
Prishtevka, Bresje (RV02_041)	
Oksigjeni i tretur	5.1
SHBO5	74.0
Përçueshmëria elektrike	625
pH	7.6
Azoti i nitrateve	0.6
Azoti i nitriteve	0.072
Azoti i amoniumit	3.0
Fosfori i ortofosfateve	0.61
Fosfori total	1.9

Sasia e oksigjenit të tretur (O_2 tretur) rezulton në vlera të ulëta në të gjitha rrjedhat e pellgut.

Shpenzimi biokimik i oksigjenit (SHBO5): Vlerat e SHBO5 paraqiten me tejkalime në lumin Graqanka, Drenica dhe Prishtevka, ku ky i fundit ka vlerat më të larta vjetore, me 49 mg/l mbi vlerën kufi për ujërat sipërfaqësore.

Përçueshmëria elektrike: Përveç lumit Graqanka (Vragoli), me vlera shumë afër vlerës kufi, stacionet tjera nuk paraqiten me tejkalime. Sa i përket pH, ujërat i takojnë shkallës neutrale me vlerë mesatare vjetore 7.8 mg/l.

Maksimumet e vlerave mesatare vjetore të **azotit të nitrateve**, paraqiten në Drenica (Vragoli) në vlerë prej 2.755 mg/l, kurse për **azotin e nitriteve** lumi Sitnica (Vragoli) paraqitet me vlerën maksimale të mesatare vjetore 0.180 mg/l, që tregon për cilësinë e dobët në këtë lum.

Maksimumi i vlerave mesatare vjetore për parametrat **fosfori i ortofosfateve** dhe **fosfori total** paraqitet në lumin Prishtevka, me stacion në Bresje.

Përkundër faktit se **fenolet** natyrshëm janë të pranishme në qymyr dhe çlirohen gjatë operacioneve të përpunimit, rrjedhimisht ujërat e zeza nga procese të tilla përmbajnë komponime të fenoleve, gjë për të cilën nuk janë hasur të dhëna mbi vlerat e këtyre parametrevë.

2.8.3 NDOTJA E TOKËS

Nisur nga aktiviteti i divizioneve për prodhimin e energjisë si aktivitete që ndikojnë shumë në gjendjen mjedisore të komunës, aktivitetet mihëse me largimin e shtresës së sipërme të djerrinës ndikojnë në krijimin e palosjeve të reja të djerrinës, degradimin e sipërfaqes së tokës dhe në mënyrë të vrazhdë në formimin e peizazhit të ri, kryesisht në minierën sipërfaqësore në Bardh të Madh. Përreth deponive të djerrinës si dhe deponive të hirit, ekzistojnë gjithashtu shumë deponi ilegale të mbeturinave me mbeturina komunale, mbeturina ndërtimore, mbeturina tjera nga termocentralet, shirita të vjetër gome, hekurishte, etj. Veç kësaj, deponitë e hapura nuk kanë veshje adekuate apo pajisje tjera për mbrojtjen e tokës dhe nuk ka asnjë masë për zvogëlim të ndikimit për të shmangur kontaminimet e derdhjeve të ujërave nga reshjet e vrullshme dhe stuhitë.

Sipas AMMK, 7 komuna në Kosovë janë klasifikuar si të ndotura, ndër të cilat Fushë Kosova renditet me sipërfaqen më të madhe (157 ha nga 395 ha në total) të tokës së ndotur, në mesin e 6 komunave tjera: Istog, Obiliq, Prizren, Shtime, Suharekë dhe Zveçan.⁴⁰

Instituti Bujqësor i Kosovës dhe Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës janë institucionet përgjegjëse për monitorimin dhe vlerësimin e treguesve të cilësisë së tokës. Aktualisht, ligji i detyron operatorët ekonomik me potencial ndotës të mjedisit të bëjnë vetë-monitorimin e rregullt të cilësisë së tokës (dheut), por edhe AMMK bën monitorimet periodike, sipas legjislacionit në fuqi. Gjithashtu, KEK kryen monitorimin e tokës në Divizionin për Prodhimin e Qymyrit (DPQ), me qëllim të përcaktimit të shkallës së ndotjes së tokës nga veprimtaria e minierave. Zona e monitorimeve pedologjike përfshinë minierën sipërfaqësore në Z.K. Grabovc i Poshtëm, Z.K. Hade dhe Z.K. Shipitullë në territorin e Komunës së Obiliqit. Megjithatë, deri më tani nuk kemi hasur në të dhëna numerike mbi vlerat e ndotësve nga testimet për përcaktimin e shkallës së ndotjes.

2.8.4 NDOTJA AKUSTIKE

Ekzistojnë disa lloje faktorësh që ndikojnë mirë apo keq në nivelet e zhurmës në komunë. Varësisht karakterit të zonave të caktuara, sipërfaqeve të gjelbra dhe frekuencës së qarkullimit të automjeteve, deri më sot nuk është arritur të vlerësohen nivelet e zhurmës, përmes matjeve, të cilat marrin parasysh përmbajtjen e zhurmave, nivelet e presionit akustik dhe ndryshimin e këtyre niveleve me kalimin e periudhave të caktuara. Afërsia e komunës me termocentralet dhe operimi i të njëjtave sjell ndikime të veçanta mjedisore, përfshirë zhurmën dhe vibrimet nga makineritë në miniera (veçanërisht në Bardh të Madh dhe Grabovc të Poshtëm) dhe termocentral.

Trafiku rrugor është burim tjetër kryesor i emetimit të niveleve të papranueshme (më shumë se 55 dB) të zhurmës në komunën e Fushë Kosovës. Për kufijtë e caktuar të zhurmës mjedisore, 55dB referohet si kufiri standard për mungesën e shqetësimit njerëzor në mjedisin e jashtëm, dhe 50 dB për orët e mbrëmjes. Duke qenë se qyteti i Fushë Kosovës është në afërsi të Prishtinës, kryeqendër e rëndësishme administrative, ekonomike, arsimore dhe kulturore rajonale, numri i migrameve ditore nga komunat dhe qytetet fqinje kalojnë kryesisht nëpër qendrën e qytetit, duke e shndërruar Fushë Kosovën një nga qytetet tranzite në drejtim të Prishtinës.⁴¹

Aktivitetet ekonomike cilësohen burime kyçe të emetimit të nivele të papranueshme të zhurmës, megjithatë në mungesë të sistemeve matëse është shumë e vështirë të bëhet një vlerësim me bazë në të dhëna ekzistuese nga burime potenciale të emetimit të zhurmave.

⁴⁰ Studimi mbi Ndotjen e Tokave Bujqësore në Kosovë, Raporti final

⁴¹ *Plani i Mobilitetit të Qëndrueshëm Urban i Fushë Kosovës*

2.8.5 SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

Territori i komunës së Fushë Kosovës është ballafaquar me fatkeqësi natyrore dhe aksidente të ndryshme, ku në masë të madhe shkaktohen dëme materiale, si në pjesën urbane, ashtu edhe në atë rurale. Shpeshherë nga fatkeqësitë aksidentale dhe emergjencave, si: zjarret, vërshimet, përmbytjet, aksidentet në komunikacion, aksidentet nga mbeturinat e luftës, etj.

Tabela 77 Fatkeqësitë natyrore, sipas kategorive kryesore

Fatkeqësia	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Erozioni	15	20	22	25
Tërmetet	-	-	-	-
Vërshimet	-	1000	-	10
Rrëshqitjet	1	2	3	5
Zjarret pyjore	4	10	15	-

2.8.6 EROZIONI

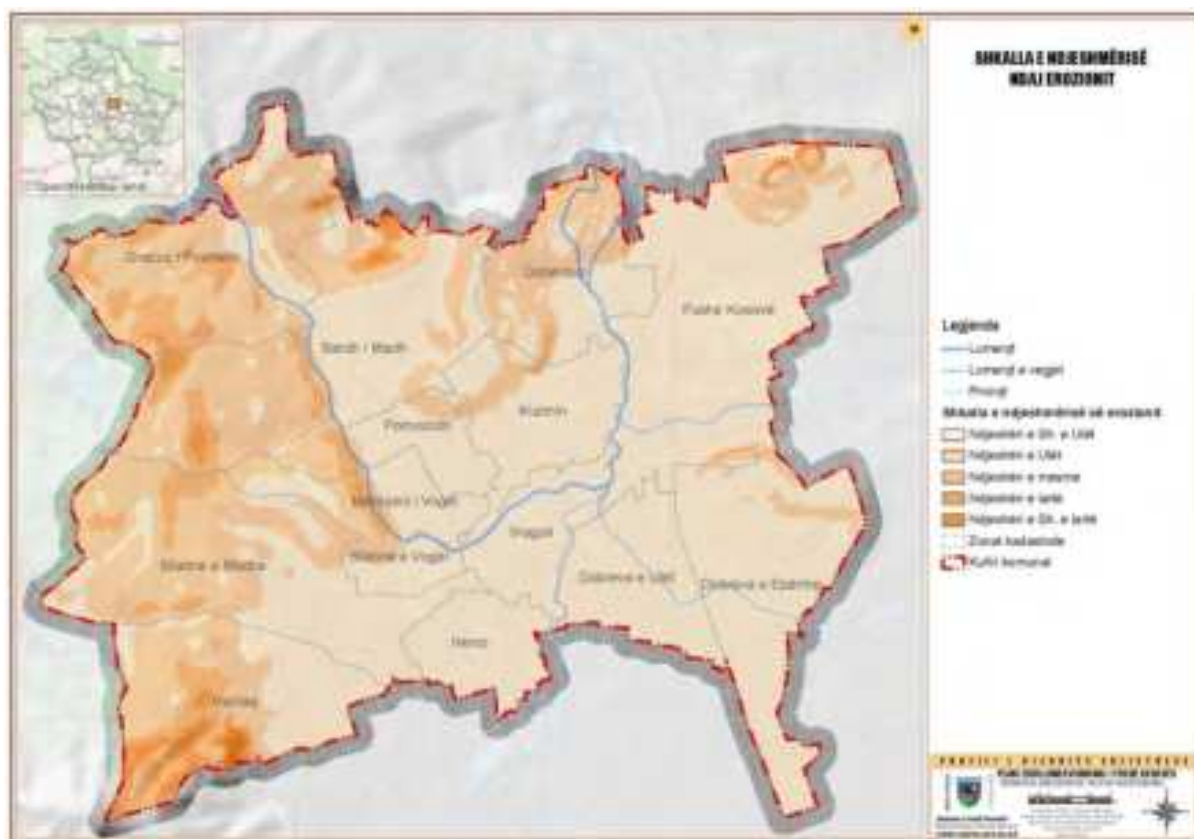
Erozioni dukuri që më së shumti prek terrenet e pjerrëta dhe me strukturë të shkriftë të tokës, si dukuri po shënon rritje në formë dhe madhësi të ndryshme për shkak të ndikimit të faktorëve si: shpyllëzimet, zjarret, degradimi i vegjetacionit, etj, kryesisht paraqitet në formë të zhveshjeve sipërfaqësore dhe lugjeve rrëqe, përgjatë brigjeve të shtretërve të lumenjve e përrenjve, përdorimit të pa përshtatshëm të tokës, mungesës së strukturave mbrojtëse, etj.

Zjarret të cilat përfshijnë drunjë e shkurre, planifikimi jo adekuat i kanaleve kulluese së bashku me faktorët klimatik kur kombinohen, rrisin ekspozimin ndaj këtij efekti. Reshjet intensive, në mungesë të mbulesës bimore, çojnë në zhveshjen e terreneve dhe gërryerjen e sasive të mëdha të dheut dhe gurëve. Në shumicën e rasteve materiali i bartur përfundon në lumenj duke devijuar rrjedhën dhe duke shkaktuar vërshime. Përveç degradimit të terrenit dhe kostove të konsiderueshme për pastrim dhe mirëmbajtje të burimeve ujore, ky fenomen po shkakton efektet më të mëdha në rrjedhën e epërme të lumenjve dhe prrockave.

Sipas Planit Zhvillimor Urban të Fushë Kosovës (2010), zonat më të rrezikuara përfshijnë pjesën perëndimore të komunës (me reliev kodrinoro-fushor), mirëpo sa i përket territorit në tërësi, 54% cilësohet erozion shumë i dobët, 19% erozion i mesëm, 14% erozion i dobët dhe 13% erozion i fortë. Zonat e rrezikuara nga erozioni janë: Harilaç, Sllatinë e Madhe, Bardh i Madh, Grabovc i Poshtëm.

Tabela 78 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Erozioni

	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Komuna	15	20	22	25

Harta 13 Ndjeshmëria e Tokës ndaj Erozionit

2.8.7 TËRMETET

Dridhje të tokës - tërmete me intensitet të lartë nuk ka pasur, ka pasur lëkundje nga dridhjet e tokës, por pa pasoja në njerëz dhe dëme materiale. Këto dridhje kanë shkaktuar vetëm shqetësim.

Tabela 79 Fatkeqësitë natyrore në komunë – Tërmetet

	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Komuna	-	-	-	-

2.8.8 VËRSHIMET

Komuna e Fushë Kosovës, në të kaluarën, është ballafaquar me vërshime si rezultat i reshjeve të mëdha atmosferike, sidomos gjatë stinës së vjeshtës dhe të dimrit. Me rregullimin e shtratis të lumit “Sitnica”, numri i vërshimeve është minimizuar. Megjithatë, vërshimet akoma përbëjnë problematikë, në rastin e lumit “Drenica” i cili ka kapacitet për vërshime, duke qenë se shtrati i këtij lumi nuk është i përfunduar.

Shkaktarët kryesor të vërshimeve, sipas vlerësimit të bërë në terren, janë:⁴²

- Shtretërit e parregulluar të lumenjve dhe përroskave;
- Mbyllja e kanaleve të mëparshme dhe;
- Hedhja e mbeturinave në vende joadekuata, si dhe faktorë të tjerë.

Zonat e rrezikuara nga vërshimet janë vendbanimet pranë trupave ujorë, që përbën terren tërësisht fushor, dhe përfshihen: Bardh i Madh, Pomozotin, Sllatinë e Vogël, Bardh i Vogël, Vragoli, Dobrevë e Poshtme, Dobrevë e Epërme, Kuzmin dhe Lismir.

Tabela 80 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Vërshimet

	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Komuna	-	1000	-	10

2.8.9 RRËSHQITJET

Pjesa më e madhe e territorit të komunës së Fushë Kosovës është territor fushor, përveç një pjese të vogël në anën perëndimore me terren kodrinor-fushor, gjë që ul mundësinë e ekspozimit ndaj fenomenit të rrëshqitjeve.

Tabela 81 Fatkeqësitë natyrore në komunë - Rrëshqitjet

	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Komuna	1	2	3	5

2.8.10 ZJARRET PYJORE

Zjarret në territorin e komunës kanë qenë dhe vazhdojnë të jenë gjithnjë prezente. Sipas vlerësimeve të bëra, shkaktarët kryesor të zjarreve janë energjia elektrike dhe pakujdesia e faktorit njeri. Gjatë vitit 2011 ka pasur gjithsej 164 intervenime në shuarjen e zjarreve dhe të aksidenteve të ndryshme.

Gjithashtu, ekziston një numër i madh i objekteve industriale (zona në mes të Dobrevës së Epërme dhe Dobrevës së Poshtme), shpërndarës të karburanteve dhe vajrave (pompa të benzinës), si dhe shpërndarës të gazrave të butanit. Ekziston rreziku i shpërthimit të tyre, si pasojë e menaxhimit jo të duhur të tyre.

Tabela 82 Fatkeqësitë natyrore në komunë– Zjarret pyjore

	Sipërfaqja e afektuar (ha)			
	2020	2021	2022	2023
Komuna	4	10	15	-

⁴² Plani Lokal i Veprimit në Mjedis 2012-2017, Komuna Fushë-Kosovë

2.9 ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE DHE KULTURORE

2.9.1 ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE

Ruajtja e trashëgimisë natyrore është shumë e rëndësishme fillimisht për biodiversitetin e zonës, si habitatet kritike për botën bimore dhe shtazore, luajnë një rol jetik në rregullimin e klimës përmes proceseve si sekuestrimi i karbonit dhe menaxhimi i ujit, si dhe mundësi për turizëm dhe rekreacion të kontrolluar.

Me qëllim të ruajtjes së trashëgimisë natyrore, MMPHI konkretisht AMMK ka hartuar listën për mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, në bazë të së cilës në komunën e Fushë Kosova janë nën mbrojtje 1 aset të kategorizuar si Zonë e Veçantë e Mbrojtur dhe 1 aset të kategorizuar si Monument Natyror:

- Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Zogjve (Ligatina e Hencit-Radevës);
- Lokaliteti i Boshtrës “*Forsythia Europaea*” (Monument natyror me karakter botanik);
- **Ligatina e Hencit - Radevës**

Është shpallur Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Zogjve nga Qeveria e Republikës së Kosovës, me vendimin Nr. 08/178 të vitit 2014, si tërësi hapësinore prej 109.50 ha, me vlera dhe karakteristika të veçanta natyrore si: ornitologjike, ihtiologjike, hidrogeologjike, botanike dhe peisazhore, edhe pse si ekosistem, është formuar në mënyrë artificiale.

Në këtë zonë janë të pranishme mbi 50 lloje të bimëve vaskulare dhe një numër i madh i llojeve të faunës së egër, prej tyre numrin më të madh e përfaqësojnë shpendët e egra. Numri i llojeve të shpendëve të konstatuara deri tani është rreth 78, por mendohet se ky numër duhet të jetë shumë më i madh, duke pasur parasysh mungesën e ndonjë hulumtimi sistematik në nivelin e duhur.⁴³ Në mungesë të një menaxhimi të mirëfilltë, shfaqen probleme mjaft shqetësuese që ndikojnë në degradimin e zonës, si: mungesa e peshqve (ushqim për zogjtë) si pasojë e mungesës së ujit në basene, djegia e kallamishteve (vendstrehim për shpendët ujore), mbeturinat, turizmi i pakontrolluar, gjuetia ilegale (rrezikon prezencën e shpendëve dhe llojet shtegtare).

- **Lokaliteti i Boshtrës “*Forsythia Europaea*”**

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës ka bërë evidentimin e vlerës së natyrës më 2021 - vendbanimin e llojit endemik *Forsythia Europaea* (Boshtra) që gjendet në kodrën e Goleshit, zonë kjo që përfshinë territorin e Komunës së Fushë Kosovës, Drenasit dhe Lipjanit. Sipërfaqja e tërësishme e kësaj zone është 123.54 ha (51.92 ha Fushë Kosovë, 38.42 ha, në Drenas dhe 33.2 ha në Lipjan). *Forsythia europaea* (Boshtra) është bimë drunore - shkurre, endemike dhe relikte terciere e Kosovës dhe Shqipërisë. Ky lloj në Kosovë rritet në zona shkëmbore-serpentinore duke krijuar pyje të rralla ose shkurre. Ky lloj është vlerësuar në Librin e Kuq të florës vaskulare të Kosovës në kategorinë LC (më pak i rrezikuar) pasi që lloji për momentin nuk është i kërcënuar në atë masë sa që të futet në ndonjë kategori më të lartë. Habitatet ku rritet ky lloj janë të pasura edhe me lloje tjera endemike dhe relikte që kanë rëndësi shkencore.⁴⁴

- **Pishat e Sllatinës**

Bazuar në kërkesën nga për vënien nën mbrojtje të lokacionit “Pishat e Sllatinës”, Komuna e Fushë Kosovës ka marrë pëlqimin nga Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës për shpalljen nën mbrojtje të “Pishave të Sllatinës” në kategorinë Peizazh i Mbrojtur. Peizazhi i Mbrojtur ka sipërfaqe prej 105.51 ha, dhe shtrihet në territorin e ZK Sllatinë e Vogël dhe ZK Sllatinë e Madhe, ka vlera të mëdha peizazhore dhe larmi biologjike, ku gjendet vegjetacioni më i zhvilluar i halorëve. Zona e pishave është kultivuar qysh nga vitet e 50-ta, e pasur në aspektin peizazhor, edukativo-arsimor, turistik, floristik, faunistik, etj. Zona mbulohet me vegjetacion pyjor, dallohet Pisha e Zezë (*Pinus nigra*) si lloj dominant, mirëpo shoqërohet edhe me lloje të ndryshme të bimëve barishtore.

Përveç kësaj ka edhe lloje tjera, të cilat gjenden ende në fazën e tyre të rritjes dhe zhvillimit.

⁴³ AMMK – Raport për Gjendjen e Natyrës 2018-2021

⁴⁴ AMMK – Raport për Gjendjen e Natyrës 2018-2021

2.9.1.1 ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE NËN MBROJTJE

Tabela 83 Trashëgimia natyrore, sipas kategorive kryesore, numrit dhe shtrirjes hapësinore

Kategoritë	Numri	Sipërfaqja (ha)
Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Natyrës	1	109.50
Monumentet e Natyrës	1	51.92

2.9.1.1.1 ZONË E VEÇANTË E MBROJTUR E NATYRËS

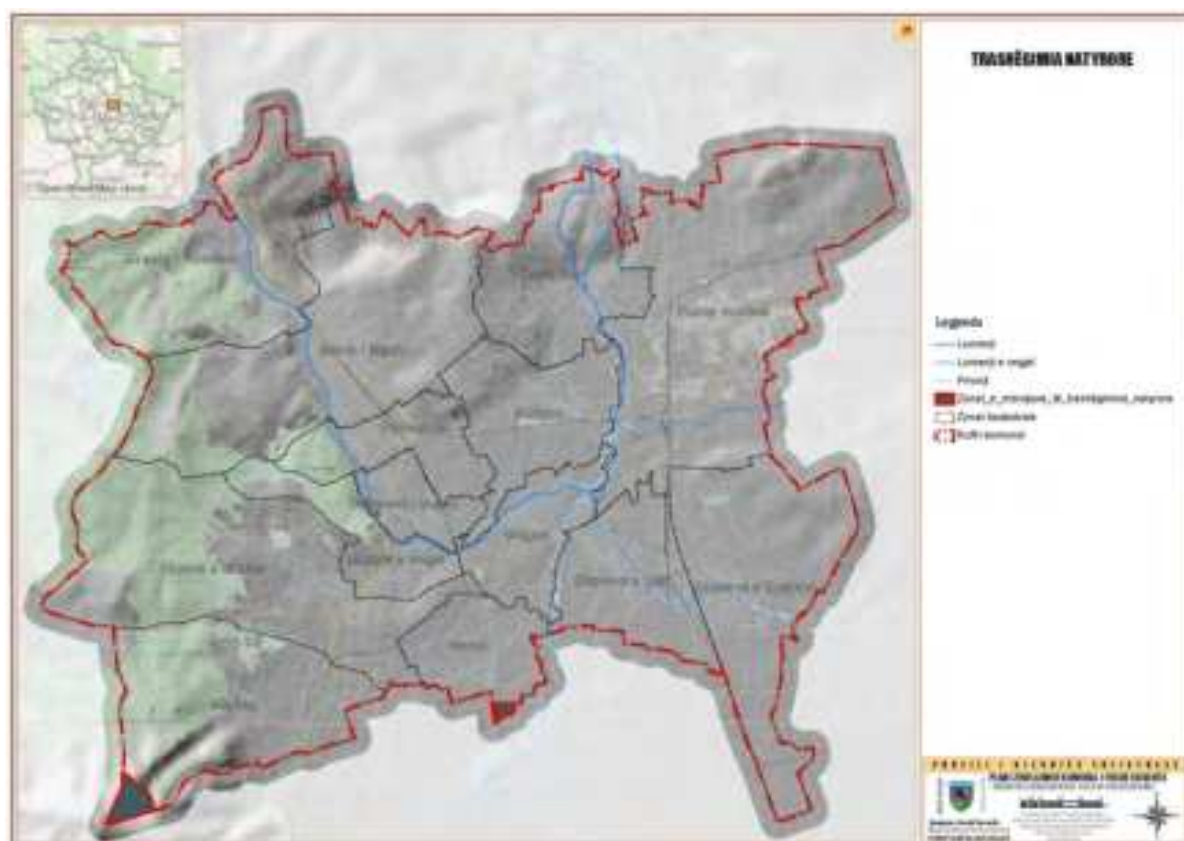
Tabela 84 Zonë e veçantë e mbrojtur e natyrës, sipas njësive kadastrale dhe emërtimeve

Njësia kadastrale, Emri	Statusi ligjor		Sipërfaqja (ha)
	I mbrojtur	I propozuar	
Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Zogjve (Ligatina e Hencit-Radevës)	x		109.50

2.9.1.1.2 MONUMENT I NATYRËS

Tabela 85 Monumentet e natyrës, sipas njësive kadastrale dhe emërtimeve

Njësia kadastrale, Emri	Statusi ligjor		Sipërfaqja (ha)
	I mbrojtur	I propozuar	
Lokaliteti i Boshtërës (<i>Forsythia Europaea</i>), Vrellë e Goleshit	x		51.92

Harta 14 Trashëgimia Natyrore

2.9.2 ASETET E TRASHIGIMISË KULTURORE

Territori i Komunës së Fushë Kosovës është mjedis jetësor historik që karakterizohet me sfond të pasur të trashëgimisë kulturore materiale dhe jo materiale, të krijuar në harkun kohorë nga parahistoria deri me sot. Kjo krijimtari kulturore tradicionale, e krijuar në gërshetim me elemente eklektike të shekujve, ka peshë të çmuar në peizazhin historik të Fushë Kosovës në veçanti dhe të Kosovës në përgjithësi. Prandaj, kjo pasuri kulturore e trashëguar ndër breza dhe mileniume duhet vlerësuar, ruajtur, mbrojtur dhe konservuar nga shoqëria bashkëkohore për brezat pasardhës.

Sfond i kulturës tradicionale mijëvjeçare të Fushë Kosovës, sot paraqitet në variacione të pasura arkeologjike, arkitekturore, peizazhe kulturore, të luajtshme dhe jomateriale/shpirtërore. Në këtë kuadër përfshihet gjurmët e ndërtimeve nga parahistoria, antika, mesjeta dhe koha bashkëkohore.⁴⁵

Figura 12 Kalaja e Harilaçit, Fushë Kosovë

⁴⁵ Listë e Trashëgimisë Kulturore, Vendimi nr. Nr. 149/2022 Date: 07.10.2022, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit.

2.9.2.1 ASETET E TRASHËGIMISË KULTURORE NËN MBROJTJE

Trashëgimia arkeologjike, arkitektonike dhe historike është shumë e rëndësishme për të kontribuar në zhvillim të qëndrueshëm, sidomos me pjesëmarrjen e saj në llojllojshmërinë (diversitetin) e zhvillimit të zonave rurale.

Nga sfondi i kulturës tradicionale mijëvjeçare të Komunës së Fushë Kosovës, 12 asete të trashëgimisë kulturore në mbrojtje janë përzgjedhur dhe vendosur në Listë e Trashëgimisë Kulturore, me vendimin nr. Nr. 149/2022 Date: 07.10.2022 të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit. Në këtë kuadër përfshihen asetet sipas përbërjes së paraqitur në tabelat e mëposhtme.

Asetet e vendosura në Listën e trashëgimisë kulturore, detyrimisht duhet ruajtur, mbrojtur dhe konservuar sipas rregullave të përcaktuara në legjislacionin e trashëgimisë kulturore dhe të planifikimit hapësinor. Përderisa, si domosdoshmëri paraqitet nevoja për identifikimin e aseteve të tjera të trashëgimisë kulturore për ruajtje dhe mbrojtje.

Tabela 86 Asetet e trashëgimisë kulturore

Kategoritë	Numri	Sipërfaqja (ha)
Trashëgimia arkeologjike	5	/
Trashëgimia arkitektuale	4	/
Peizazhet kulturore	0	/
Zonat e veçanta të mbrojtura	0	/
Zonat e veçanta /sipërfaqe e mbrojtur	1	22.73
Trashëgimia e luajtshme	2	/
Gjithsej	12	22.73

2.9.2.1.1 TRASHËGIMIA ARKITEKTURALE

Tabela 87 Trashëgimia arkitektuale – Monumentet

Emri , shek./viti Vendi	Statusi ligjor	
	I regjistruar	I mbrojtur
Kulla e Hamit Berishes , XVIII-të , Harilaq		
Kulla e Hamit Berishës , XVIII-të Harilaq	x	x
Stacioni i vjetër Hekurudhorë , 1943, Fushë Kosovë	x	x
Kisha e Shën Ekatarinës , XX-të, Bresje	x	x

2.9.2.1.2 TRASHËGIMIA ARKEOLOGJIKE

Tabela 88 Trashëgimia arkeologjike- Lokalitete/rezervate

Emri, Periudha/shekulli, Vendi	Statusi ligjor		
	I regjistruar	I mbrojtur	
		Përhershme	Përkohshme
Kalaja e Harilaqit Parahistori -Antikitet i Vonë-Mesjetë , Harilaq	x		x
Fortesa parahistorike në Bellaqec ,Parahistori, Bellaqec - Lumbardh i Madh	x		x
Lokaliteti neolitik në Nakaradë, Parahistori, Nakaradë	x	x	
Lokaliteti arkeologjik ‘Llatkavica’, Mesjetë , Dobrevë e Madhe	x		x
Nekropoli, Mesjetë, Grabovc i Ulët	x		x

2.9.2.1.3 PEIZAZHET KULTURORE

Në territorin e komunës së Fushë Kosovës nuk gjendet ndonjë Peizazh kulturor i cili është nën mbrojtje nga MKRS-ja.

2.9.2.1.4 ZONAT E VEÇANTA TË MBROJTURA

Tabela 89 Zonat e veçanta / Sipërfaqet e mbrojtura

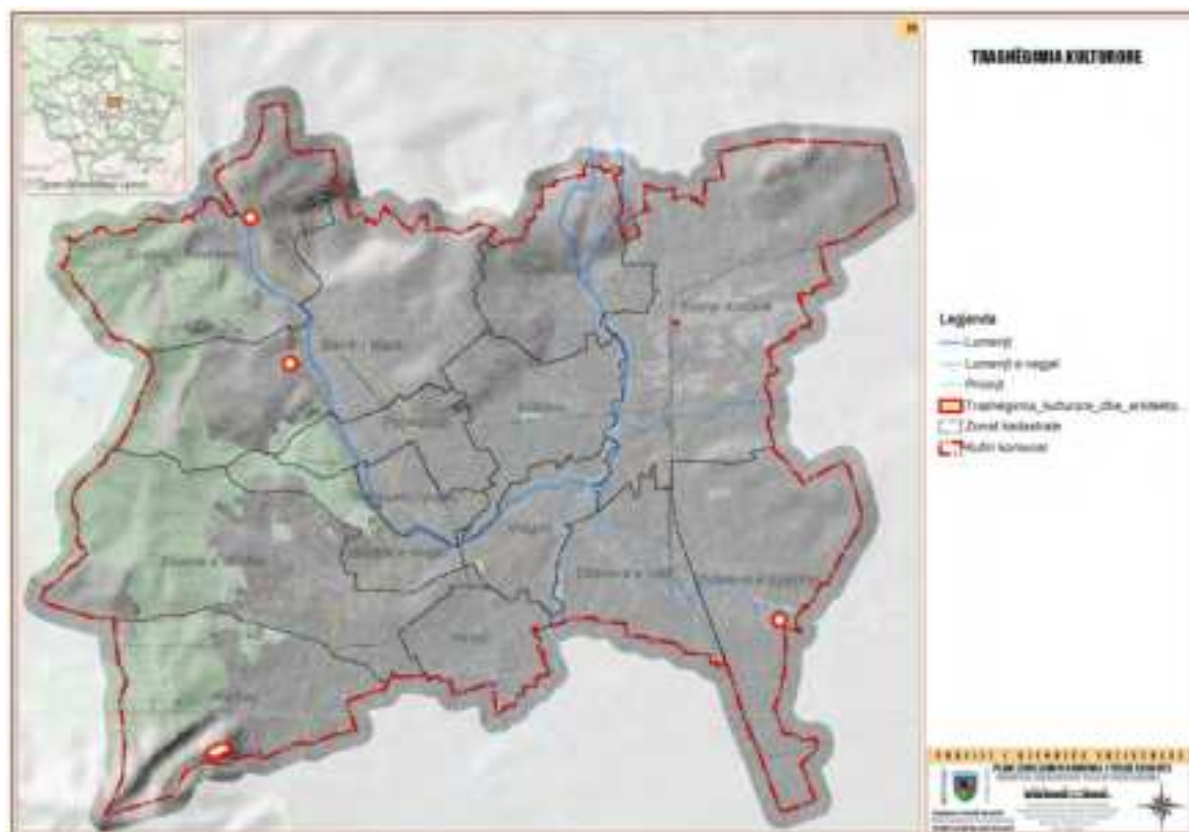
Njësia kadastrave, Emri	Statusi ligjor	Sipërfaqja (ha)
	I mbrojtur	
Sipërfaqe e mbrojtur – Kalaja Harilaq	x	Perimetri 5.11 Zona mbrojtëse 17.62
Gjithsej	x	22.73

2.9.2.1.5 TRASHËGIMI TË LUAJTSHME DHE SHPIRTËRORE

Tabela 90 Trashëgimia e luajtshme

Lloji i objektit	Statusi ligjor	
	mbrojtur	I regjistruar
Peshorja 1874 Muzeu i Hekurudhave Fushë Kosovë Fushë Kosovë	x	x
Lokomotiva me Avull 1922 Muzeu i Hekurudhave Fushë Kosovë Fushë Kosovë	x	x

Harta 15 Trashëgimia Kulturore

2.10 VENDBANIMET

Komuna e Fushë Kosovës ka gjithsej 16 vendbanime dhe ndodhet në pjesën qendrore të Kosovës, me sipërfaqe të përgjithshme prej 84km², apo 0.91 % të territorit të Kosovës dhe me 63,949 banorë (sipas shënimeve të ASK-së, Regjistrimet e Popullsisë të vitit 2024), me një lartësi mbidetare 530-550m. Në jug kufizohet me komunën e Lipjanit, në lindje me komunat e Prishtinës dhe Graçanicës, në veri me komunën e Kastriotit dhe në perëndim me komunën e Drenasit.

Administrimi teritorial i Komunës së Fushe Kosoves është i organizuar në këto njësi organizative territoriale::

Tabela 91 Administrimi teritorial i FushëKosovës (sipas PZHK 2011-2021+)

Nr.	Qendra	Nr	Vendbanimi	Sipërfaqja (Ha)	Banorë
1	Bardh i Madh	1	Bardh i Madh	1,134	2,434
		2	Grabovc i Poshtëm	807	758
		3	Pomozotin	275	742
		4	Bardh i Vogël	157	468
2	Fushë Kosovë	5	Fushë Kosovë	1,319	40,962
		6	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
		7	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	336
		8	Lismir	489	672
		9	Kuzmini	430	475
3	Miradi e Poshtme	10	Vragoli	280	1,237
		11	Miradi e Poshtme/Dobrevë e Poshtme	408	1,579
		12	Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,312
4	Sllatina e Madhe	13	Sllatina e Madhe	1,070	1,608
		14	Sllatina e Vogël	255	531
		15	Henci	275	560
		16	Harilaqi	752	669
Gjithsej				8,410	63,949

Qyteti i Fushë Kosovës është qendër urbane dhe komunale, qendër kryesore administrative. Vendbanimet e afërta Bresje, Nekaradë, tashmë konsiderohen lagje periferike të qytetit. Të gjitha vendbanimet tjera të komunës kategorizohen si fshatëra.

2.10.1 VENDBANIMET SIPAS KARAKTERIT URBAN/RURAL

Komuna e Fushë-Kosovës përbëhet prej këtyre vendbanimeve, fshatrave dhe lagjeve urbane:

Fushë-Kosova, vendbanim urban, lagjet urbane Bresje dhe Nekaradë dhe me fshatrat: Lismir dhe Kuzmin, Bardh i Madh, Bardh i Vogël, Pomozotin, Graboc i Poshtëm, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël, Harilaç, Henc, Vragoli, Miradi e Epërme dhe Miradi e Poshtme.

Fushë Kosova, sipas Normave Teknike të Plaqnifikimit hapësinor klasifikohet si Vendbanim i mesëm i vogël urban, me 40962 banorë, shtrihet 5 km në perëndim të Prishtinës, ka karakteristikat e një vendbanimi fushor të tipit të grumbulluar. Fushë Kosova është qendër komunale urbane, me veçoritë e një qyteze.

Tabela 92 Vendbanimet tipizimeve dhe klasifikimit sipas numrit të banorëve (numri i banorëve prezantohet sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve, viti 2024)

	Vendbanimet / Zona kadastrale	Klasifikimi sipas nr. të banorëve	Urban-Rural	Tipi i vendbanimit	Sipërfaqja	Numri i Banorëve
1	Bardh i Madh	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	1,134	2,434
2	Bardh i Vogël	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	157	468
3	Bresje (me Fushë-Kosovë)	Vendbanim shumë i vogël urban	Lagje Urbane	I grumbulluar	Me Fushë Kosovë	7,606
4	Fushë Kosovë	Vendbanim i mesëm i vogël urban	Urban	I grumbulluar	1,319	40,962
5	Graboc i Poshtëm	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	807	758
6	Harilaç	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	752	669
7	Henc	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	275	560
8	Kuzmin	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	430	475
9	Lismir/Doberdup	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	489	672
10	Pomazotin	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	275	1,312
11	Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	759	1,579
12	Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	408	2,336
13	Nakaradë (me Fushë-Kosovë)	Vendbanim i mesëm rural	Lagje Urbane	I grumbulluar	Me Fushë Kosovë	742
14	Sllatinë e Madhe	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	1,070	1,608
15	Sllatinë e Vogël	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	255	531
16	Vragoli	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	280	1,237

2.10.2 VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE

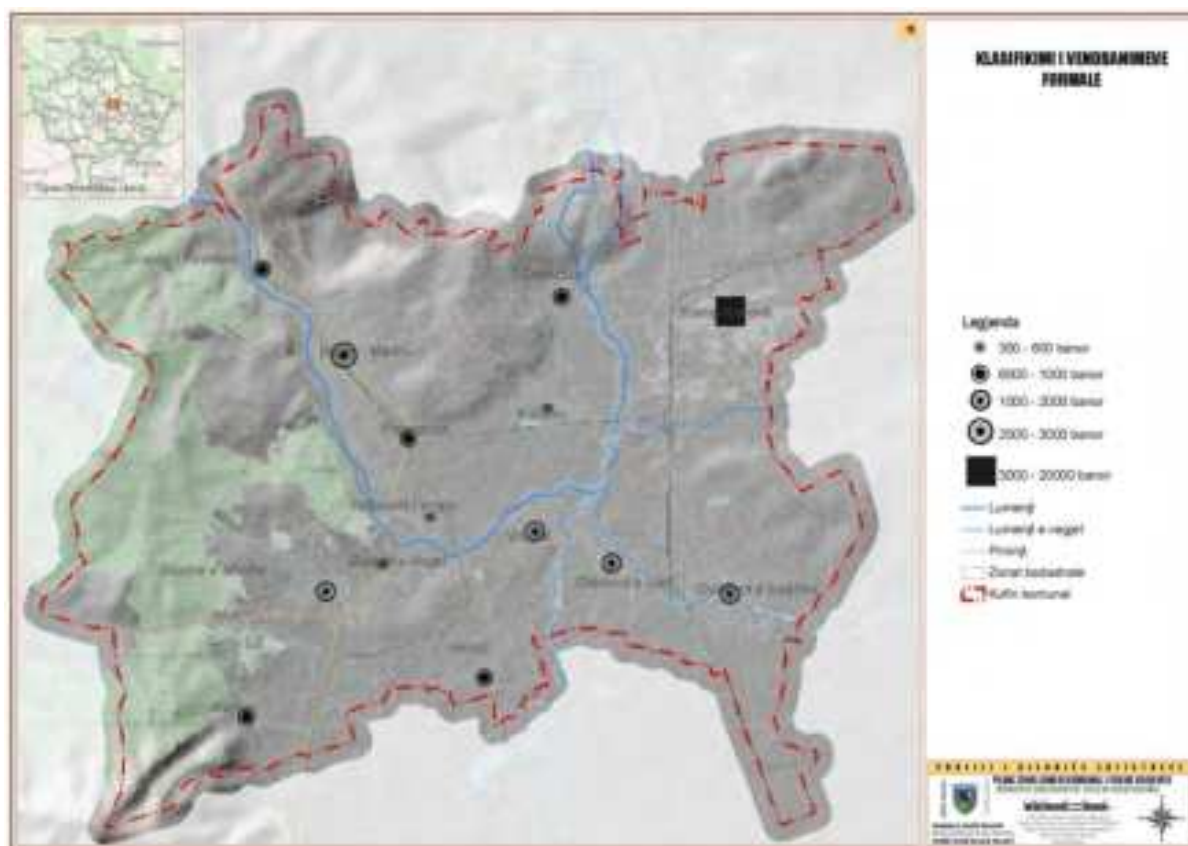
Vendbanimet e banuara, sipas madhësisë demografike dhe kushteve tjera në komunën e Fushë Kosovës, sipas normave teknike të planifikimit kategorizohen sipas Numrit të banorëve:

- 1.1. Vendbanim i madh urban >100,000 banorë
- 1.2. Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë
- 1.3. Vendbanim i mesëm i vogël urban 25,000-50,000 banorë
- 1.4. Vendbanim i vogël urban 10,000-25,000 banorë
- 1.5. Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë
- 1.6. Vendbanim rural i madh 2,500-5,000 banorë
- 1.7. Vendbanim i mesëm i madh rural 1,000-2,500 banorë
- 1.8. Vendbanim i mesëm rural 500-1,000 banorë
- 1.9. Vendbanim i vogël rural 200-500 banorë
- 1.10. Vendbanim shumë i vogël rural

Komuna e Fushë Kosovës, zë pozitën qendrore të Rrafshit të Kosovës. Shtrihet në përendim të qendrës të Kosovës - Prishtinës, rreth 4–5 km larg saj, ose tashmë e bashkuar me Kryeqytetin. Kufizohet në lindje me Komunën e Prishtinës, në jug me Komunën e Lipjanit, në përendim me Komunën e Drenasit dhe në veri me Komunën e Kastriotit.

Tabela 93 Vendbanimet sipas sipërfaqes dhe numrit të banorëve (sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve, viti 2024)

Vendbanimet / Zona kadastrale	Sipërfaqja (ha)	Banorë	Vendbanimi sipas kategorisë	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,434	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
Bardh i Vogël	157	468	Vendbanim i vogël rural	Fushor
Bresje (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	Vendbanim shumë i vogël urban	Fushor
Fushë Kosovë	1,319	40,962	Vendbanim i mesëm i vogël urban	Fushor
Grabovc i Poshtëm	807	758	Vendbanim i mesëm rural	Kodrinoro-fushor
Harilaç	752	669	Vendbanim i mesëm rural	Kodrinoro-fushor
Henc	275	560	Vendbanim i mesëm rural	Fushor
Kuzmin	430	475	Vendbanim i vogël rural	Fushor
Lismir / Doberdup	489	672	Vendbanim i mesëm rural	Fushor
Pomozotin	275	742	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
Dobrevë e Epërme / Dobrevë e Epërme	759	1,312	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
Dobrevë e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	408	1,579	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	2,336	Vendbanim i mesëm rural	Kodrinoro-fushor
Sllatinë e Vogël	255	1,608	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	531	Vendbanim i mesëm rural	Fushor
Vragoli	280	1,237	Vendbanim i mesëm i madh rural	Fushor
FUSHË KOSOVË		63,949		

Harta 16 Klasifikimi i vendbanimeve formale

Vendbanimi më i madh është Fushë Kosova, e karakterizuar si qendër urbane me 40,962 banorë, për tu pasuar nga Bresja me 7,606 banorë e cila njihërit emërtohet si Lagje urbane e FushëKosovës, Bardhi I Madh me 2,434 banorë, Sllatina e Madhe me 2,336 banorë dhe të tjera me radhë.

2.10.3 VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS

Për shkak të pozitës qendrore Fushë Kosova ka rëndësi të veçantë gjeografike. Rruga në të cilën zhvillohet komunikacioni më i dendur është rruga nacionale N9 e cila lidhë Prishtinën me Pejë. Kjo rrugë në pjesën lindore të qytetit kryqëzohet me rrugën tjetër nacionale N2 e cila është e një rëndësie të veçantë, sepse lidhë Kosovën me tërë rajonin. Kjo rrugë në mënyrë gjatësore kalon nëpër territorin e komunës së Fushë Kosovës, gjithashtu edhe nëpërmes qytetit të Fushë Kosovës. Planifikimi i transporti publik urban në komunën e Fushë Kosovës është i varur kryesisht nga gjendja e rrjetit rrugor ekzistues.

Gjendja e rrugëve nacionale dhe rajonale nuk është e kënaqshme e po ashtu edhe rrjeti lokal urban nuk e plotëson funksionin e vet themelor, përveç në disa pjesë të shkurtra.

Vendbanimet përgjatë rrugëve nacionale dhe rajonale janë mirë të lidhura në infrastrukturën rrugore e kryesisht edhe me rrjetin e linjave të transportit publik. Gjendja më e vështirë është në pjesën e fshatrave që gjenden më larg respektivisht në periferi të komunës, ku disa prej rrugëve nuk janë të lidhura me rrugë të asfaltuara, dhe për këtë nevojiten investime.

Nëpër territorin e Komunës së Fushë Kosovës kalon edhe linja speciale e cila e ka pikënisjen në Prishtinë dhe destinacionin në Aeroportin e Prishtinës (Linja e Aeroportit) dhe njihërit konsiderohet si një përparësi për shkak se banorët e Komunës së Fushë Kosovës mund ta shfrytëzojnë këtë linjë për realizimin e udhëtimeve për në aeroport por edhe në distanca tjera. Transporti publik në përgjithësi pengohet nga rrugët e ngushta, udhëkryqet joadekuate, mungesa e parkingjeve dhe stacioneve urbane, traseve rrugore jo të destinuara për autobus lokal si dhe nga mungesa e shtigjeve për këmbësorë dhe atyre për çiklistë.

Fushë Kosova është një kryesore e komunikacionit hekurudhor të Kosovës. Nga qendra komunale degëzohen rrugët hekurudhore për në Mitrovicë e më tutje në veri, për në Shkup e më tutje në jug, në verilindje për në

Prishtinë, trevën e Llapit, në përendim për në Pejë dhe në jugpërendim në Prizren. Tani kjo Komunë është edhe qendër e komunikacionit ajror. Në fshatin Sllatinë e Madhe (Albanë e Madhe) që nga viti 1965, është hapur Aeroporti i Prishtinës.

Në territorin e Fushë Kosovës shtrihen tri rrjedha ujore: lumi Sitnica, lumi Prishtina dhe përroi i Gjelbzakut.

Furnizimi i Fushë Kosovës me ujë bëhet prej liqenit të Batllavës përmes rezervuarit në Shkabaj si dhe prej stacionit të pompave në fshatin Kroj (ish Kuzmin).

Fushë Kosova e ka të zgjidhur problemin e kanalizimit në shumicën e vendbanimeve. Rrjeti është mjaftë i vjetër dhe probleme ka mjaftë. Nuk ka pasur ndonjë strategji të zhvillimit të këtij rrjeti. Zhvillimi i rrjetit është bërë në bazë të investimeve dhe sipas rastit. Prandaj, është shumë vështirë që të definohet saktë rrjeti ekzistues.

Derdhja e ujërave të zeza bëhet në lumenjtë Sitnicë dhe Prishtina, pa ndonjë trajtim paraprak. Ujërat e zeza dhe ato atmosferike derdhen së bashku në një kolektor. Dallim nga kjo bënë kolektori i cili është përcaktuar vetëm për ujërat atmosferike që kalon nëpër fshatin Bresje.

Aktualisht shërbimi i menaxhimit, grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në Komunën e Fushë Kosovës ofrohet nga KRM "Pastrimi". Rrjeti i shërbimit në komunë është i plotë, në shkallën 100%. Shërbimi i grumbullimit të mbeturinave ofrohet në zonën urbane, peri-urbane dhe atë rurale, ku zona urbane shërbehet me kontejnerë të përbashkët (75%) dhe derë më derë (25%), kurse në zonën rurale shërbimi ofrohet 100% derë më derë.

Komuna dhe qyteti i Fushë-Kosovës, furnizohen nga trafo-stacioni 35/10 kv. që ndodhet në qytetin e Fushë-Kosovës. Në trafo-stacion ndodhen katër (4) transformatorë me nga 8 MW dhe pajisjet gjegjëse matëse dhe mbrojtëse.

E tërë Komuna e Fushë-Kosovës lidhet me sinjal telekomunikues përmes postave të FushëKosovës, Sllatinës (Albanës) dhe Bardhit. Në postën e Bardhit lidhen fshatrat: Bardhi i Madhë, Pomozotini, Graboci dhe Pomozotini. Me postën e Sllatinës (Albanës) lidhen fshatrat si: Sllatina e Vogël, Sllatina e Madhe, Bardhi i Vogël, Henci, Harilaçi. Me postën e Fushë- Kosovës lidhet qyteti i Fushë-Kosovës dhe fshatrat tjera që nuk lidhen me dy postat e përmendura më lartë.

2.10.4 VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE

Lartësia mesatare mbidetare e territorit të Komunë së FushëKosovës, është 530–550 m. Relievi është kryesisht fushor që shtrihet rreth lumit Sitnica dhe Drenica, kurse një pjesë e vogël e territorit në përendim, është kodrinoro-fushor.

Tabela 94 Vendbanimet sipas lartësisë mbidetare dhe relieft

Vendbanimet / Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë	Lartësia mbidetare	Vendbanim Urban/Rural	Tipi i vendbanimit	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,434	540- 560	Rural	I grumbulluar	Fushor
Bardh i Vogël	157	468	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Bresje (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	530-550	Lagje Urbane	I grumbulluar	Fushor
Fushë Kosovë	1,319	40,962	530-550	Urban	I grumbulluar	Fushor
Grabovc i Poshtëm	807	758	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro - fushor
Harilaç	752	669	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro- fushor
Henc	275	560	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Kuzmin	430	475	510-530	Rural	I grumbulluar	Fushor
Lismir / Doberdup	489	672	510-530	Rural	I grumbulluar	Fushor
Pomozotin	275	742	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Dobrevë e Epërme / Dobrevë e Epërme	759	1,312	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Dobrevë e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	408	1,579	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	2,336	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro- fushor
Sllatinë e Vogël	255	1,608	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Nakradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	531	520-540	Lagje Urbane	I grumbulluar	Fushor
Vragoli	280	1,237	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
FUSHË KOSOVË		63,949				

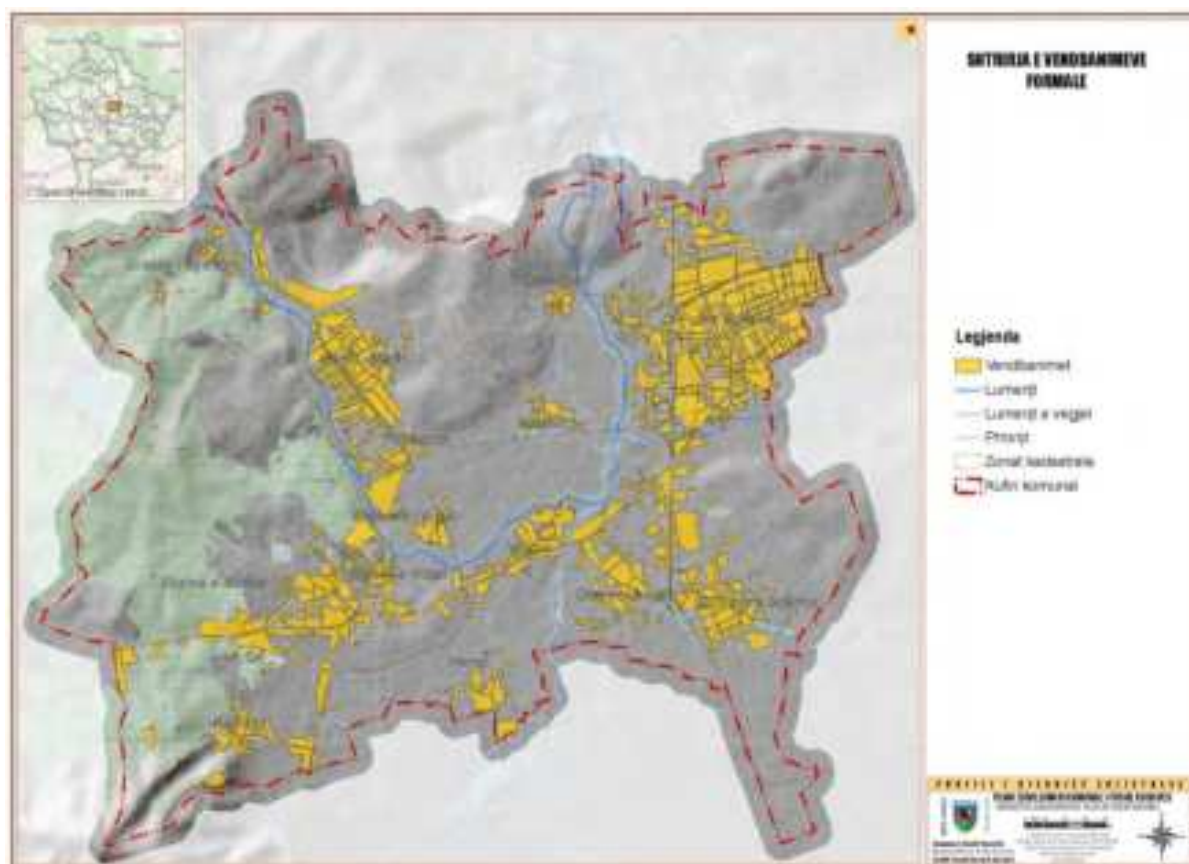
2.10.5 VENDBANIMET SIPAS SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA

Sa i përket strukturave të ndërtuara, në Komunën e Fushëkosovës, dominon numri i njësive të banimit me një njësi apo shtëpi, vijuar me apartamente, dyqane, objekte bujqësore.

Në vijim prezantohen shënimet për sipërfaqet/strukturat e ndërtuara, në të gjitha vendbanimet e Komunës së Fushë Kosovës.

Tabela 95 Vendbanimet sipas sipërfaqeve të ndërtuara

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e Sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Bardh i Madh	2,434	1134	173,30	14,90	2,14
Bardh i Vogël	468	157	27,35	17,10	2,9
Bresje (me Fushë Kosovë)	7,606	Me Fushë Kosovë			
Lismir/Doberdup	40,962	489	34,00	6,90	1,37
Dobrevë e Epërme / Dobrevë e Epërme	758	759	147,62	18,90	1,72
Dobrevë e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	669	408	117,00	28,10	3,87
Fushë Kosovë	560	1319	598,60	44,90	31,10
Grabovc i Poshtëm	475	807	67,39	8,05	0,93
Harilaq	672	752	97,54	12,30	0,88
Henci	742	275	48,24	17,50	2,03
Kuzmin	1,312	430	24,00	4,40	1,10
Pomozotin	1,579	275	44,00	16,00	2,70
Sllatinë e Madhe	2,336	1070	175,61	12,80	2,18
Sllatinë e Vogël	1,608	255	43,60	15,20	6,30
Nakradë (me Fushë Kosovë)	531	Me Fushë Kosovë			
Vragoli	1,237	280	66,00	23,50	4,41
FUSHË KOSOVË	63,949	8,410	1,664	17,20	4,54

Harta 17 Shtrirja e vendbanimeve formale

2.10.6 ZONA URBANE

Fushë Kosova është me karakter urban në një lartësi mbidetare nga 530m – 550m dhe është qendër Administrative, politike, ekonomike, shëndetësore, arsimore kulturore she sportive e të gjithë qytetarëve qëjetojnë në teritorin e Komunës.

Qyteza e Fushë Kosovës, është qendër urbane dhe komunale, ndërsa vendbanimet e afërta Nakaradë dhe Bresja, konsiderohen pjesë periferike, respektivisht Lagje urbane të FushëKosovës. Të gjitha vendbanimet tjera të komunës kategorizohen si fshatëra.

Fushë Kosova, luan një rol me rëndësi në zhvillimin e gjithëmbarshtëm dhe të mëtutjeshëm të Komunës. Pozita e saj gjeo-morfologjike dhe vet struktura fizike e qytezës, ofron një mundësi të mirë për të jetuar dhe vepruar.

Vendbanimi i Fushë Kosovës me 40.962 banorë, sipas Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor, konsiderohet të jetë Vendbanim i mesëm i vogël urban , dhe Vendbanimi i Bresjes, me 7,606 banorë, sipas Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor konsiderohet si Vendbanim shumë i Vogël Urban (Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë), kurse sipas Statutit të Komunës së FushKosovës emërtohet si Lagje Urbane e Fushë Kosovës. Gjithashtu, edhe Nakarada me 2,336 banorë, sipas Statutit të Komunës së Fushë Kosovës, emërtohet si Lagje Urbane e FushKosovës, me gjithsejtë 8,137 banorë në të dy lagjet urbane.

2.10.7 ZONAT RURALE

Rrjeti i vendbanimeve rurale në Komunën e Fushë Kosovës paraqet një heterogjenitet të shtrirjeve dhe një mozaik interesant të përhapjes hapësinore të vendbanimeve rurale. Zona rurale numëron 13 vendbanime, me rreth 22,987 banorë, të shtrira në lartësi mbidetare 520-560m lartësi mbidetare, me relief fushor dhe pjesërisht kodrinoro-fushor.

2.11 BANIMI

Banimi është e drejtë elementare e njeriut e trajtua me ligje të Kosovës. Komuna e Fushë Kosovës do ta trajton çështjen e banimit sipas këtyre ligjeve, mundësive financiare dhe kapaciteteve njerëzore.

Në vijim është e përshkruar pjesa e banimit për komunën e Fushë Kosovës

Të dhënat e gjendjes ekzistuese sa i përket banimit do të jepen në tabelën në vazhdim duke i ngërthyer të dhënat më përshkruar për situatën e banimit në vend.

KOMUNA E FUSHË-KOSOVËS			
Nr. i popullsisë			63,949
Zonat rurale			22,987
Zonat urbane			40,962
Nr. i zonave të vendbanimeve			14
Banimi individual	Nr. objekteve para 1999		/
	Nr. objekteve pas 1999		
	Etazhiteti mesatar		P+1
Banimi kolektiv	Para 1999	Nr. Objekteve	9,495
		Nj. Banimi	
	Pas 1999	Nr. Objekteve	
		Nj. Banimi	
	Etazhiteti mesatar		-
Statusi pronësor (banim kolektiv) para 1999		Privat [nj. banimi]	-
		Shoqëror [nj. banimi]	10
Raporti banim individual/banim kolektiv në [%]			70 % kolektiv 30 % individual
Kyçje në infrastrukturë të objekteve të banimit në [%]			90 %
Nr. i objekteve të pabanuara			20 % (së bashku banimi kolektiv dhe individual)
Nr. i objekteve me vlerë kulturo historike që shfrytëzohen për banim			0
Aplikimi i masave termo-izoluese në objektet e banimit në [%]			Rreth 40 %
Ndërtimet ilegale	Mbindërtimet		Rreth 7,500 (sipas regjistrat të vitit 2015)
	Ndërtimet tjera		
	Ndërtimet në pronë shoqërore		
Numri i kërkesave për zgjidhjen e çështjes së banimit për vitin 2021			59
Lokacionet (sipërfaqja e tokës) për programet e veçanta te banimit			Dobrevë e Epërme
Nr. i objekteve/nj. banimi e ndërtuara nga Komuna, Qeveria dhe Donatoret			Komuna për çdo vit ndërton rreth 15 objekte individuale të banimit dhe rreth 20 renovime të shtëpive individuale
Nr. i objekteve/nj. banimi me qira nga dhe vlera mes. e qirasë			58 në Dobrevë të Epërme
Nr. i objekteve/nj. banimi te disponueshëm për qira te tregut (bonus banimi)			13 në vit
Nr. i objekteve/nj. banimi ne pronësi te Komunës që duhet të rinovohen (Dobrevë e Epërme)			20 ndërtesa duhet të rinovohen në Dobrevë të Epërme

Qendrat e përkohshme kolektive (QPK)	Numri i QPK	1 qendër me 58 njësi banimi në
	Vendndodhja /emërtimi	Dobrevë të Epërme
	Nr. i familjeve	58
	Nr. i banorëve	200
Planet rregulluese - sa janë bërë dhe sa janë që duhet të bëhen		Nuk ka

Tabela 96 Numri i gjithmbarshëm i njësive të banimit i ndarë sipas numrit të njësive banesore, 2022

Banim me një njësi (shtëpi individuale)	Banim me shumë njësi (pjesë e ndërtesave kolektive)	Gjithsej
7,236	12,367	19,603

Në tabelën e mëposhtme është prezantuar numri i objekteve për banim të ndarë sipas disa kategorive në të gjitha vendbanimet e komunës së Fushë Kosovës.

Tabela 97 Inventari sipas njësive të banimit, 2022

Nr.	Vendbanimet	Apartament	Shtëpi e braktisur	Shtëpi e paklasifikuar	Shtëpi e papërfunduar	Shtëpi	Gjithsej
1	Bardh i Madh	0	2	4	111	597	714
2	Bardh i Vogël	0	0	1	30	94	125
3	Fushe Kosove	12,365	15	73	244	3,627	16,324
4	Grabovc i Poshtëm	0	1	1	22	165	189
5	Harilaç	0	0	0	26	125	151
6	Henc	0	1	0	18	118	137
7	Kuzmin	0	1	1	1	104	107
8	Lismir	0	0	2	6	115	123
9	Dobrevë e Epërme	1	2	2	53	249	302
10	Dobrevë e Poshtme	0	2	5	50	268	325
11	Pomazotin	0	0	2	27	121	150
12	Sllatine e Madhe	1	2	7	65	379	454
13	Sllatine e Vogël	0	0	4	53	109	166
14	Vragoli	0	0	3	36	297	336
Total							19,603

Analizat e tabelave tregojnë se në komunën e Fushë Kosovës gjenden 19,603 objekte për banim në formë të shtëpive individuale dhe njësive banesore. Komuna e Fushë Kosovës është komunë e cila nuk karakterizohet me numër të madh të fshatrave.

Është karakteristike se në vet qytetin e Fushë Kosovës gjenden 16,324 objekte banimi ku rreth 75% janë njësi banesore në ndërtesa kolektive ndërsa vetëm 25 % janë shtëpi individuale të veçanta apo në varg. Kjo arsyetohet me faktin se në vitet e fundit Fushë Kosova përballet me një numër të madh të ndërtimeve të banesave kolektive, sidomos në shiritin e rrugës drejt Prishtinës.

Një informatë e mirë në Fushë Kosovë është fakti se edhe pse numri i fshatrave është i vogël, asnjë fshat nuk është i zbrazur. Edhe pse në fshatra jetojnë një numër i vogël i banorëve në krahasim me vet qytetin.

Në qytetin e fushë Kosovë jetojnë rreth 83% të banorëve. Pra në 13 fshatra jetojnë vetëm 17% e banorëve. Kjo është një informatë shqetësuese dhe tregon koncentrim të madh të banorëve në vet qytetin në krahasim me fshatrat përreth.

Tabela 98 Inventari sipas sipërfaqeve të banimit, 2022

Nr.	Vendbanimet	Apartament	Shtëpi e braktisur	Shtëpi e paklasifikuar	Shtëpi e papërfunduar	Shtëpi	Gjithsej
1	Bardh i Madh	0	130	550	12,083	75,804	88,567
2	Bardh i Vogël	0	0	124	3,970	12,445	16,539
3	Fushe Kosove	94,6402	1,207	13,192	48,715	458,159	1,467,675
4	Grabovc i Poshtëm	0	220	125	3,108	20,611	24,064
5	Harilaç	0	0	0	3,485	16,323	19,808
6	Henc	0	20	0	2,410	14,383	16,813
7	Kuzmin	0	75	78	144	8,373	8,670
8	Lismir	0	0	152	748	15,522	16,422
9	Dobrevë e Epërme	72	172	326	7,188	33,403	39,857
10	Dobrevë e Poshtme	0	132	731	7,198	34,417	42,478
11	Pomazotin	0	0	207	4,122	15,641	19,970
12	Sllatine e Madhe	180	199	1,086	10,510	50,961	62,936
13	Sllatine e Vogël	0	0	996	4,179	13,622	18,797
14	Vragoli	0	0	413	4242	41,654	46,309
Total							1,888,905

Tabela 99 sipërfaqet mesatare të banimit sipas vendbanimeve

Nr.	Vendbanimet	Nr i njësive	Sipërfaqet (m ²)	Mesatarja m ² /njësi
1	Bardh i Madh	714	88,567	124
2	Bardh i Vogël	125	16,539	132
3	Fushe Kosove	16,324	1,467,675	90
4	Grabovc i Poshtëm	189	24,064	127
5	Harilaç	151	19,808	131
6	Henc	137	16,813	123
7	Kuzmin	107	8,670	81
8	Lismir	123	16,422	134
9	Dobrevë e Epërme	302	39,857	132
10	Dobrevë e Poshtme	325	42,478	131
11	Pomazotin	150	19,970	133
12	Sllatine e Madhe	454	62,936	139
13	Sllatine e Vogël	166	18,797	113
14	Vragoli	336	46,309	138

2.11.1 TRENDET E NDËRTIMIT DHE ÇMIMET MESATARE TË NDËRTESAVE

Çmimet në përgjithësi në vitet 2021-2023 kanë pësuar rritje jo vetëm në Kosovë por edhe më gjerë. Kjo ka filluar me përhapjen e Pandemisë Kovid-19 e më tej lufta në Ukrainë veçse e ka vështirësuar këtë gjendje.

Kosova nuk ka qenë immune në këtë situatë. Çmimet e materialit ndërtimor janë rritur ndjeshëm me çka është rritur edhe kostoja e ndërtimit. Çmimet e banesave për metër katror në Fushë Kosovë ndryshojnë në varësi të lokacionit por mesatarisht sillen nga 600 deri 850 Euro/m². Zona me dendësi më të madhe të ndërtësive është përreth magjistrals Fushë Kosovë – Prishtinë ku ndërtimet kolektive vazhdojnë. Kërkesa për blerje mbetet relativisht e lartë kryesisht për arsye se çmimet e banesave në Prishtinë janë dukshëm më të larta dhe gjë që e favorizon Fushë Kosovën në këtë drejtim.

Në Fushë Kosovë ka edhe mjaft oferta për të lëshuar banesat me qera. Edhe kjo varet nga sipërfaqja, vendndodhja si dhe kualiteti i ndërtimit. Por mesatarisht për dhënie me qera të një njësie banesore 2 dhomëshe është nga 150-300 euro.

Bazuar në deklaratat e disa kompanive ndërtimore që punojnë në Fushë Kosovë, çmimi i ndërtimit në Fushë Kosovë ka pas rritje e cila arrin deri 30% dhe në pjesën e parë të vitit 2023 ndërtimi i një metri katror të një objekti ndërtimor (shtëpi apo njësi banesore) arrin deri 450 euro për metër katror.

2.11.2 BANIMI SOCIAL

Ligji i cili e trajton temën e Banimit Social është Ligji për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim (Ligji Nr. 03L- 164). Qëllimi i këtij ligji është krijimi i kushteve për banim të qëndrueshëm për familjet ose individët të cilët nuk janë në gjendje ekonomike t'i përballojnë ofertat e tregut të lirë të banesave si dhe caktimi i mënyrës së sigurimit dhe shfrytëzimit të mjeteve financiare për zhvillimin e programeve të veçanta të banimit .

Sipas këtij ligji komunat e Kosovës mund ti ndihmojnë banorët e vet përmes vendosjes së tyre në ndërtesa për banim social të cilat gjenden në pronë komunale, përmes pagesës së një pjesë të qerasë (bonus banimi) dhe përmes adoptimit të ndërtesave ekzistuese.

Komuna e Fushë Kosovës e ka të aprovuar programin Trevjeçar për Banim për periudhën 2022 deri 2025. Me këtë program për banim komuna e Fushë Kosovës është zotuar që të merret me sigurimin e banimit për ata qytetarë të cilët nuk kanë mundësi për sigurim të kulmit mbi kokë për vete dhe për familjet e tyre. Fatkeqësisht Komuna e Fushë Kosovës qëndron shumë dobët me pronë publike gjë që e vështirëson tej mase ndërtimin e Banesave Social prandaj nuk ka ndërtesa vetanake për banim social Familjet në nevojë për banim të përkohshëm kryesisht i ndihmon përmes pagesës së një pjesë të qerasë.

2.12 VENDBANIMET JOFORMALE

Vendbanimet joformale në vendin tonë kanë ekzistuar edhe më parë, mirëpo kryesisht kanë qenë të njohura me emërtime të ndryshme si lagje të egra, ilegale, të paplanifikuara, mahalla etj.

Sipas Ligjit Nr.04/L-174 Ligji për Planifikim Hapësinor Neni 3, paragrafi 1, nënparagrafi 1.4.1.

Vendbanimet joformale - vendbanime ku banorët nuk gëzojnë të drejtat e tyre për një standard të përshtatshëm të jetesës, të banimit dhe nuk kanë zotërim ligjor të pronës ose qasje adekuate në shërbimet publike dhe qeverisje, si dhe jetojnë në një mjedis me rrezikshmëri të lartë.

Vendbanimet joformale të identifikuar në vendin tonë i përkasin kategorisë së parë, të zotërimit joformal ose jo i sigurtë i pronësisë, gjersa të gjithë banorët e këtyre vendbanimeve gëzojnë qasje adekuate ose privimi në shërbime elementare, pjesëmarrja adekuate ose pjesëmarrja në qeverisje, si dhe nuk janë rrezikuar nga diskriminimi. Karakteristikat identifikuese, do të jenë bazë për të ju qasur rregullimit të tyre.

Bazuar në Planin për Zbatimin e Standardeve në Kosovë, vendbanimet joformale kategorizohen si vijon:

- Zotërimi joformal i pronësisë;
- Qasje joadekuate ose privimi në shërbime elementare;
- Pjesëmarrja joadekuate ose mos pjesëmarrja në qeverisje dhe
- Rrezikshmëri e lartë.

Dominimi i familjeve të mëdha dhe të zgjeruara, tregon gjithashtu shkallë mesatare të zhvillimit dhe arsimit. Zotërimi joformal ose jo i sigurt i pronësisë të vendbanimeve joformale të identifikuar kërkon zgjidhje, ku komuna në bashkëpunim me komunitetin, të mundësojë zgjidhjen e statusit pronësor të tokave në pronësi komunale, shoqërore ose të tjera.

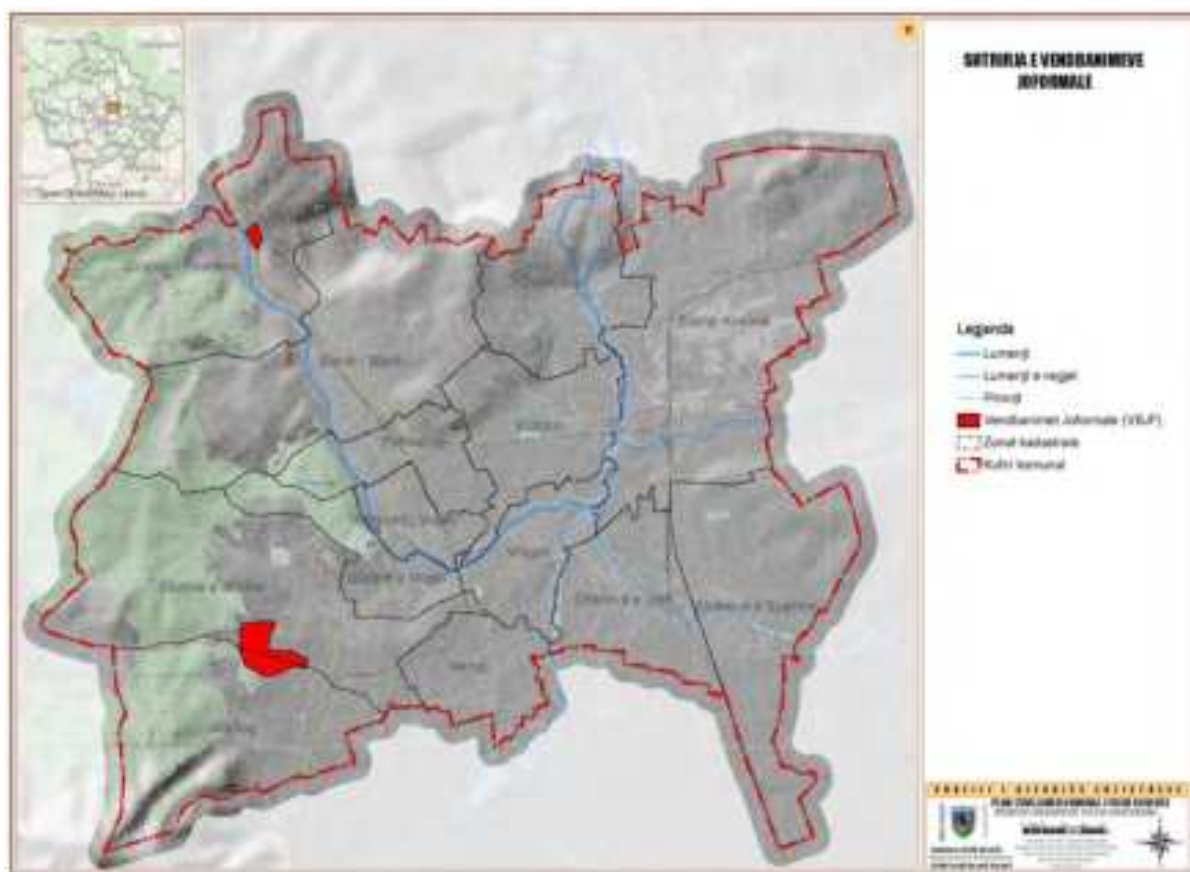
Para rregullimit të çështjes pronësore të posedimit të tokës, komuna duhet ti trajtojë parcelat përmes hartimit të Planeve Rregulluese të Hollësishme (PRrH), për Vendbanime Joformale të identifikuar.

Në Fushë Kosovë, janë evidentuar dy (2) vendbanime joformale në Grabovc të Ulët dhe Sllatinë e Madhe-Rrafshnaltë.

Tabela 100 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës

Nr.	Vendbanimi/ emërtimi	Si/ ha	Nr. i Shtëpive	Banorë	Kontesti urban/rural
1	Lagja e Berishëve (Grabovc i ulët)	43	16	100	Rural
2	Lagje e re mbi fshatin Sllatinë e Madhe (Rafshnaja)	45	27	150	Rural

Vendbanimet joformale ekzistuese të prezantuara si në tabelën e mësipërme, janë përfshirë dhe trajtuar edhe me Planin Zhvillimor Komunal 2010-2021+, edhe me hartën Zonale Komunale, mirëpo për një trajtim të plotë dhe gjithëpërfshirës, kërkohet trajtimi i vendbanimeve joformale Lagja e Berishëve (Grabovc i ulët) dhe Lagje e re mbi fshatin Sllatinë e Madhe (Rafshnaja) edhe me hartimin e Planeve të Hollësishme Rregulluese.

Harta 18 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës

2.12.1 NDËRTIMET PA LEJE⁴⁶

Në Regjistrin e ndërtimeve pa leje të Komunës së Fushë Kosovës, janë të regjistruara mbi 7453⁴⁷ raste, si ndërtesa të kategorisë I-rë dhe të II-të, sipas Ligjit për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje Nr.04/L-188 të vitit 2014. Ky numër i identifikuar i ndërtimeve pa leje, pritet të trajtohet me Ligjin e ri në fuqi Ligji Nr. 06/L-024.

Ligji për trajtimin e ndërtimeve pa leje, Autoriteti zyrtar përkatës do ti trajtoj dhe legalizoj shumicën e ndërtimeve të kategorisë I-rë dhe II-të, mirëpo, përsëri do të mbetet një numër i konsiderueshëm i objekteve/ndërtesave, të cilat janë ndërtuar pas 30 Gushtit të vitit 2013 dhe vazhdojnë të ndërtohen akoma, e të cilat tutje do të trajtohen me Ligjin për Ndërtim.

Duke qenë se për ndërtimet pa leje kemi çështje të pronësisë së pazgjidhur, respektivisht pronësi me titullar të ndryshëm, atëherë për ndërtimet pa leje, të identifikuar në pronat me pronësi komunale, Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ, duhet të bashkëpunojnë me Kuvendin Komunal të Fushë Kosovës (nëse eventualisht ekzistojnë), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi komunale, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ dhe ndërtimeve pa leje.

Për ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore (nëse eventualisht ekzistojnë), Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ duhet të bashkëpunojnë me AKP-në (në nivel regional dhe qendror), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi shoqërore, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ.

Ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore, sipas legjislacionit në fuqi, Ligji Nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit, menaxhohen dhe trajtohen nën mandatin e AKP-së.

2.13 SHFRYTËZIMI I TOKËS

Prej rreth 8409.03ha sa ka komuna e Fushë Kosovës, gjysma e kësaj sipërfaqeje është tokë Bujqësore apo më saktësisht 52.23% e të gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës. Sipërfaqe tjetër me sipërfaqe më të madhe është edhe sipërfaqja e Tokës Pyjore me 17.00% të gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës.

Në tabelën në vazhdim janë të paraqitura të gjitha shfrytëzimet ekzistuese të territorit të komunës së Fushë Kosovës në sipërfaqe për hektar si dhe në përqindje.

Tabela 101 Shfrytëzimi tokës sipas sipërfaqeve (ha) dhe përqindjes

Emri	Sip. ha	Sip. %
Sipërfaqe Ujore	50.93	0.61%
Banim / Banim i përhershëm	921.71	10.96%
Banim / Banim me funksione të tjera në pajtueshmëri	67.42	0.80%
Prodhim Tretësor / Shërbim i komunitetit	49.44	0.59%
Prodhim parësor/ Bujqësi/ Prodhim bujqësor komercial	4391.48	52.23%
Shfrytëzim tjetër/ Tokë natyrore e cila nuk është në ndonjë shfrytëzim tjetër ekonomik / Zonë e mbrojtur	150.36	1.79%
Prodhim Tretësor / Shërbim tregtar	219.32	2.61%
Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit	332.91	3.96%
Prodhim Tretësor / Shërbim kulturor, argëtues dhe rekreativ / Shërbim kulturor/ Zonë e mbrojtur arkeologjike - historike	14.11	0.17%
Prodhim Parësor / Pylltari / Pylltari e bazuar në rotacion të mesëm apo të gjatë	1429.73	17.00%

⁴⁶ DUMM

⁴⁷ Numri i ndërtimeve pa leje në Komunë të Fushë Kosovë, nga Regjistri Shtetëror i Ndërtimeve Pa Leje të MMPH, për FushëKosovë

Prodhim tretësor / Shërbim I komunitetit / Shërbim i administratës publike, mbrojtjes dhe sigurisë sociale	31.43	0.37%
Prodhim Tretësor / Shërbim kulturor, argëtues dhe rekreativ / Hapësire e hapur rekreative	48.13	0.57%
Shfrytëzim tjetër / Tokë kalimtare	1.37	0.02%
Prodhim Parësor / Minierë dhe Gurore / Minierë e materialeve për prodhimin e energjisë	629.76	7.49%
Prodhim dytësor/ industri e prodhimeve të lehta	69.84	0.83%

Këto sipërfaqe me shfrytëzueshmëri të ndryshme, janë të shpërndara nëpër të gjithë territorin e komunës së Fushë Kosovës, siç na prezantohen edhe në hartën e shfrytëzimit ekzistues të Tokës. Nëpër rrafshinat pran lumenjve, janë koncentruar kategoritë si: sipërfaqet agrare (arat për kultivimin e drithërave dhe perimeve), vendbanimet, akset rrugore dhe zonat me destinim ekonomik janë të përqendruara në zonën qendrore të komunës.

2.13.1 PRODHIM PARËSOR/BUJQËSI/PRODHIM BUJQËSOR KOMERCIAL

Zonat bujqësore shtrihen në një të sipërfaqe të përgjithshme prej 4391.48ha. Sipërfaqen më të madhe të Tokës bujqësore e përbëjnë këto zona kadastrale si Dobrevë e Epërme me 605.20ha, Bardh i Madh me 592.21ha, Fushë Kosovë me 585.81, Kuzmin me 400.08ha.

Bazuar në sipërfaqen totale për shfrytëzim të Tokës si tokë bujqësore vërejmë që Fushë Kosova si komunë është mjaft e pasur me sipërfaqe për Tokë bujqësore dhe gjithashtu një meritë të veçantë ka edhe forma kompakte e vendbanimeve në zona rurale me një shtrirje shumë të vogël në toka bujqësore.

Në vazhdim janë të paraqitura zonat kadastrale me sipërfaqet e tyre të tokës bujqësore.

Tabela 102 Prodhim bujqësor komercial. Zonat Bujqësore sipas sipërfaqeve në hektar për të gjitha zonat kadastrale

Dobrevë e Epërme	Pomozotin	Dobërdup	Sllatinë e Vogël	Vragoli	Sllatinë e Madhe	Kuzmin	Bellaqeci i Vogël	Henc	Harilaq	Dobrevë e Ulët	Bardh i Madh	Grabovc i Poshtëm	Fushë Kosovë
605.20	168.81	309.37	125.92	191.42	344.38	400.08	100.53	219.42	268.89	279.28	592.21	200.06	585.81

2.13.2 PRODHIM PARËSOR/PYLLTARI/PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESËM APO TË GJATË

Zonat Pyjore shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 1429.73ha.

Sipërfaqja totale e zonave pyjore në komunën e Fushë Kosovës ndahet në sipërfaqe të zonave pyjore halore (Pishë) me sipërfaqe prej 726.78 ha dhe sipërfaqja e zonave pyjore e përgjithshme gjetherënëse me sipërfaqe 702.94 ha.

Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për pyje në hektar.

Tabela 103 Zonat pyjore sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale

Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Pomozotin	Sllatinë e Madhe	Sllatinë e Vogël
185.07	0.05	340.93	219.24	59.18	546.63	78.61

Bazuar në sipërfaqet e paraqitura në tabelën më lartë për secilën zonë kadastrale vërejmë që disa zona kadastrale janë më të pasura me pyje siç janë: Zona kadastrale Sllatinë e Madhe me sipërfaqe 546.63 ha, Grabovc i Poshtëm me sipërfaqe 340.93ha, Harilaq me sipërfaqe 219.24ha.

2.13.3 SIPËRFAQJA UJORE

Komuna e Fushë Kosovës është mjaftë e pasur me ujëra apo sipërfaqe ujore si me lumenj, procka dhe burime të ndryshme ujore.

Sipërfaqja ujore shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 50.93ha. Sipërfaqja ujore kryesisht përbehet prej Lumit Sitnica, Lumit Drenica, Lumi Prishtevka, Lumi i Gracanka dhe disa procka të tjera.

Në tabelën më poshtë janë paraqitur të gjitha vendbanimet dhe sipërfaqet e tyre ujore.

Tabela 104 Sipërfaqet ujore sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale

Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobërdup	Dobëra e Epërme	Dobëra e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Kuzmin	Pomozotin	Vragoli
3.51	5.75	4.58	2.92	3.32	11.69	2.68	8.46	1.32	6.65

2.13.4 BANIM/BANIM I PËRHERSHËM

Sa i përket banimit në komunën e Fushë Kosovës, kemi një shtrirje kompakte të sipërfaqeve të banimit në pothuajse të gjitha vendbanimet.

Zonat e banimit shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 921.71ha e cila përbënë 10.96% të gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës.

Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim banimi sipas sipërfaqes në hektar:

Tabela 105 Zonat e Banimit sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale

Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobërdup	Dobëra e Epërme	Dobëra e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Henci	Kuzmin	Pomozotin	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
109.3	19.6	26.3	65.7	62.0	376.0	32.9	43.9	25.7	16.1	30.7	55.1	22.0	35.7
7	1	9	4	8	2	4	9	2	5	6	1	3	5

Bazuar në tabelën më lartë e cila përmban të gjitha sipërfaqet për banim të nxjerra nga sistemi i GIS në të cilën është punuar i gjithë shfrytëzimi ekzistues i Tokës, vërejmë që zonat kadastrale me sipërfaqe më të madhe për banim janë: Zona urbane Fushë Kosovë me 376.02ha, Bardh i Madh me sipërfaqe 109.37ha dhe Dobërdup me sipërfaqe 26.39ha.

2.13.5 BANIM/BANIM ME FUNKSIONE TË TJERA NË PAJTUESHMËRI

Në komunën e Fushë Kosovës përveç banimit të përhershëm kemi edhe banimin me funksione të tjera në pajtueshmëri, ky lloj i shfrytëzimit përfshinë më saktësisht Zonat për shfrytëzim të përzier apo zonat mikse.

Gjatë hartimit të shfrytëzimit ekzistues të Tokës si dhe gjatë analizave në terren kemi vërejtur që në komunën e Fushë Kosovës tash vetëm se kemi zona me shfrytëzim të përzier apo banimi me funksione të tjera në pajtueshmëri.

Vlen të theksohet që këto zona përveç banimit kanë edhe ndërtesa afariste, apo kemi edhe ndërtesa të cilat përmbajnë të dy shfrytëzimet në vete ku disa kate shfrytëzohen për tregti dhe afarizëm ndërsa pjesa tjetër është për banim.

Këto zona nuk kanë një sipërfaqe të madhe në territor të komunës së Fushë Kosovës po është shumë e

rëndësishme që ti cekim dhe ti kemi parasysh në pjesën e analizës si dhe atë të kornizës zhvillimore.

Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim banimin me funksione të tjera në pajtueshmëri sipas sipërfaqes në hektar:

Tabela 106 Zonat e Banimit me funksione të tjera në pajtueshmëri sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale

Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Harilaq	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
0.88	3.27	4.27	1.0	38.42	4.54	16.01

2.13.6 SHFRYTËZIM TJETËR/ TOKË NATYRORE E CILA NUK ËSHTË NË NDONJË SHFRYTËZIM TJETËR EKONOMIK/ZONË E MBROJTUR

Në Komunë ekzistojnë disa Zona të Mbrojtura me sipërfaqe të përgjithshme prej 150.36ha.

Zonat Mbrojtura të cilat bëjnë pjesë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim: Ligatina e Hencit me sipërfaqe 6.49ha, Areal i bimës endemike të ballkanit Forsythia europae me sipërfaqe 143.87ha.

Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit në hektar me Zona të Mbrojtura:

Tabela 107 Zonat e Mbrojtura sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale

Henci	Harilaq
6.49	143.87

2.13.7 PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM I KOMUNITETIT

Zonat e shërbimeve janë pjesë e infrastrukturës publike dhe sociale dhe shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 49.44ha apo 0.59% e gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës.

Në vijim janë të paraqitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për shërbime:

Tabela 108 Zonat e Shërbimeve sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale

Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobërdup	Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Henci	Kuzmin	Pomozotin	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
5.22	2.41	2.16	1.19	6.59	15.24	1.46	3.27	1.39	2.23	2.66	2.50	0.77	2.28

2.13.8 PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM KULTUROR, ARGËTUES DHE REKREATIV/HAPËSIRE E HAPUR REKREATIVE

Zonat rekreative-turistike shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 48.13ha apo 0.57% e gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës. Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për rekreacion - turizëm në sipërfaqe në hektar të këtyre zonave.

Gjithashtu vlen të theksohet që këto zona janë pjesë e Infrastrukturës Publike dhe Social me shfrytëzime të ndryshme argëtuese e rekreative.

Tabela 109 Zonat e rekreative-turistike sipas sipërfaqeve të shtrirjes në zona kadastrale.

Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Henci	Kuzmin	Pomozotin	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
3.53	1.90	2.29	7.26	3.36	1.60	12.62	0.83	2.40	1.63	2.92	6.94	0.79

2.13.9 PRODHIM PARËSOR/MINIERË DHE GURORE/MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË

Zonat minierë sipërfaqësore shtrihen në një sipërfaqe të përgjithshme prej 629.76ha apo 7.49% gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës. Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për zona minierë sipërfaqësore:

Tabela 110 Zonat minierë sipërfaqësore sipas sipërfaqeve (ha) në zona kadastrale.

Bardh i Madh	Dobërdup	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm
176.44	140.58	118.85	193.87

2.13.10 PRODHIM TRETËSOR/SHËRBIM TREGTAR

Zonat komerciale shtrihen në një të sipërfaqe të përgjithshme prej 219.32ha apo 2.61% e gjithë sipërfaqes së territorit të komunës së Fushë Kosovës. Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për veprimtari komerciale.

Tabela 111 Zonat komerciale sipas sipërfaqeve (ha) të shtrirjes në zona kadastrale.

Bardh i Madh	Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Harilaq	Henci	Pomozotin	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
12.48	46.29	16.10	67.59	24.47	0.38	2.19	24.40	7.61	17.78

2.13.11 RRJETET E TRANSPORTIT, LOGJISTIKËS DHE INFRASTRUKTURËS PUBLIKE/RRJETET E TRANSPORTIT

Në këtë pjesë janë të përfshira të gjitha zonat e komunikacionit dhe transportit, të cilat kanë një sipërfaqe totale prej 332.91ha apo 3.96% e të gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës.

Në vijim janë të paraqitura vendbanimet si dhe sipërfaqet e tyre me infrastrukturë të transportit.

Tabela 112 Zonat e komunikacionit dhe transportit sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale

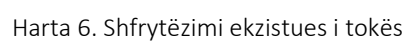
Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobërdup	Dobreva e Epërme	Dobreva e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Henci	Kuzmin	Pomozotin	Sllatinë e Madhe	Sllatinë e Vogël	Vragoli
30.41	5.32	7.57	21.46	23.39	116.09	17.26	18.04	20.73	0.17	7.93	47.87	8.69	9.72

2.13.12 PRODHIM DYTËSOR/INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA

Zona industriale shtrihen në një të sipërfaqe të përgjithshme prej 69.84ha apo 0.83% e gjithë territorit të komunës së Fushë Kosovës. Në vijim janë të radhitura zonat kadastrale me mbulueshmëri të territorit me shfrytëzim për veprimtari industriale.

Tabela 113 Zonat industriale sipas sipërfaqeve në hektar të shtrirjes në zona kadastrale.

Bardh i Madh	Dobreva e Epërme	Dobreva e Ulët	Fushë Kosovë	Grabovc i Poshtëm	Harilaq	Sllatinë e Madhe
12.73	8.90	6.71	18.32	12.86	3.00	7.29

2.14 KAPACITETET NJERËZORE DHE FINANCIARE TË KOMUNËS

Në vijim janë paraqitur kapacitetet aktuale njerëzore dhe financiare të Komunës.

2.14.1 KAPACITETET NJERËZORE

Sipas të dhënave të vitit 2024, në institucionin e komunës së Fushë Kosovës janë të punësuar 1,005 persona.

Tabela 114 Numri i të punësuarve sipas programeve, 2024

Programet	Numri i të punësuarve	Përqindja
Zyra e Kryetarit	14	1
Administrata e Personelit	17	2
Regjistrimi Civil	8	1
Çështjet Gjimore	2	0.00199
Inspektimet	9	1
Zyra e Kuvendit	/	/
Buxhet dhe Financa	9	1
Shërbimet Publike	9	1
Shërbimet e Zjarrfikësve	5	0.004975
Zyra Kadastrale Komunale	5	0.004975
Bujqësia	10	1
Zhvillimi Ekonomik	9	1
Kadastri dhe Gjeodezia	10	1
Drejtoria e Teknologjisë Inovacionit dhe Integritimeve Evropiane	4	0.00398
Drejtoria e Infrastrukturës	8	1
Planifikimi Urban dhe Mjedis	12	1
Administrata e Shëndetësisë	4	0.00398
Shërbimet e Shëndetësisë Primare	160	16
Shërbimet Sociale	10	1
Kulture, Rini dhe Sport	14	1
Administrata e Arsimit	6	1
Arsimi Para fillor dhe Çerdhet	49	5
Arsimi Fillor	548	55
Arsimi i Mesëm	83	8
Gjithsej	1,005	100 %

2.14.2 KAPACITETET FINANCIARE

Buxheti i përgjithshëm i planifikuar i komunës së Fushë Kosovës për vitin 2024 ishte 16,285,499.61€. Pjesa më e madhe e këtij buxheti, rreth 49%, ishte destinuar për paga dhe mëditje. Ndërkaq, pjesa më e vogël ishte parashikuar për rezerva, me një vlerë prej 80,000€ ose rreth 1% të buxhetit të përgjithshëm.

Tabela 115. Planifikimi i buxhetit sipas kategorive ekonomike

Kategoria ekonomike	2024	Përqindja
Paga dhe mëditje:	7,929,593.61	48.69
Shpenzime kapitale:	4,640,974	28.50
Mallra dhe shërbime:	2,160,325	13.27
Subvencione dhe transferet:	1,124,607	6.91
Shpenzime komunale:	350,000	2.15
Rezerva	80,000	0.49
Gjithsej	16,285,499.61 €	100 %

Ndërkaq, sipas të dhënave të vitit 2023, shuma e paraparë për shpenzimet e buxhetit sipas kategorive ekonomike ishte 16,629,000 €. Kategoria e pagave dhe mëditjeve përbënte rreth 47.98 % të kësaj shume, duke përfaqësuar pjesën më të madhe të buxhetit. Ndërsa, kategoria e shpenzimeve komunale kishte shumën më të ulët, prej 259,000 € ose rreth 1.56 %.

Tabela 116. Shpenzimi i buxhetit sipas kategorive ekonomike

Kategoria ekonomike	2023	Përqindja
Paga dhe mëditje	7,979,000	47.98
Shpenzime kapitale	4,200,000	25.26
Mallra dhe shërbime	2,709,000	16.29
Subvencione dhe transferet	1,482,000	8.91
Shpenzime komunale	259,000	1.56
Gjithsej	16,629,000 €	100 %

Të hyrat vetanake të komunës së Fushë Kosovës për vitin 2024 ishin planifikuar në shumën prej 3,714,607 €. Pjesa më e madhe pritej të sigurohej nga taksat komunale, me rreth 54.88 % të totalit. Ndërsa, kategoria me shumën më të ulët ishte ajo e ngarkesave komunale, e planifikuar në nivelin e 3.23 %.

Tabela 117. Të hyrat vetanake të planifikuara sipas kategorive kryesore

Kategoria e të hyrave vetanake	2024	Përqindja
Taksat komunale	2,038,538	54.88
Tatimi në pronë	1,165,198	31.37
Tatimi në tokë	230,871	6.22
Të hyrat tjera	160,000	4.31
Ngarkesat komunale	120,000	3.23
Gjithsej	3,714,607 €	100 %

Shuma totale për shpenzimet kapitale për vitin 2023 ishte 3,383,000 €, ku pjesa më e madhe ishte dedikuar për të hyrat nga taksat 1 në shumë prej 1,676,000 € apo 49.54 %. Nga ana tjetër, ndër shumën më të vogël të shpenzuarë e kishte Këshilli i Evropës rreth 4,000 € ose rreth 0.12 %.

Tabela 118. Të hyrat vetanake të shpenzuara sipas sektorëve

Kategoria e të hyrave vetanake	2023	Përqindja
Të hyrat nga taksat 1	1,676,000	49.54
Tatimi në pronë	1,489,000	44.01
Të hyrat nga shitja e pasurisë	160,000	4.73
Participimi i qytetareve	26,000	0.77
Tjera	20,000	0.59
Të hyrat nga taksat- gjobat e inspektoratit	8,000	0.24
Këshilli i Evropës	4,000	0.12
Gjithsej	3,383,000 €	100 %

Në komunën e Fushë Kosovës, buxheti më i lartë pritet të jetë në vitin 2026, ndërsa ai më i ulëti ka qenë në vitin 2024. Diferenca midis vitit 2025 dhe 2024 është rreth 12.70 %, ndërsa ndërmjet vitit 2026 dhe 2025 pritet të jetë rreth 3.43%.

Tabela 119. Buxheti i planifikuar sipas programeve dhe viteve, Fushë Kosovë

Programet	2024	2025	2026
Zyra e Kryetarit	212,038.80	22,786.19	243,295.27
Administrata e Personelit	164,740.20	181,598.33	190,997.29
Regjistrimi civil	64,508.12	65,808.12	67,450.50
Çështjet gjinore	26,393.61	35,599.77	37,358.00
Inspektimet	115,155.80	134,328.11	136,482.00
Zyra e Kuvendit	260,635.87	263,535.87	264,745.80
Buxhet dhe Financa	1,577,850.13	222,775.86	1,161,339.36
Shërbimet publike	1,529,885.68	3,047,308.57	3,258,811.71
Shërbimet e zjarrfikësve	41,040.85	43,590.85	45,500.00
Zyra Kadastrale Komunale	45,131.01	47,231.01	48,454.01
Bujqësia	259,627.00	286,100.00	292,880.00
Zhvillimi Ekonomik	87,753.63	88,550.63	96,847.99
Kadastra dhe Gjeodezia	97,676.65	100,000.65	105,898.01
Integritet Evropiane	62,500.51	97,981.86	112,202.87
Drejtorja e Infrastrukturës	1,139,009.89	1,136,312.89	924,321.84
Planifikimi Urban dhe Mjedisi	117,633.86	120,850.00	122,540.00
Administrata e Shëndetësisë	1,061,310.16	903,930.00	981,673.92
Shërbimet e Shëndetësisë primare	1,603,461.00	1,789,998.07	1,820,982.07
Shërbimet Sociale	112,781.02	406,000.00	417,000.00
Kulture, Rini dhe Sport	755,468.00	1,113,811.26	869,550.26
Administrata e Arsimit	1,397,638.00	892,403.40	764,403.40
Arsimi Para fillor dhe Çerdhet	310,630.74	414,465.78	455,165.78
Arsimi Fillor	4,413,751.00	4,565,447.37	4,600,744.56
Arsimi i Mesëm	828,878.47	918,682.36	920,120.36
Gjithsej	16,285,500 €	18,355,259.84 €	18,985,626.84 €

3 VLERËSIMI I GJENDJES

Vlerësimi i gjendjes në procesin e përgatitjes së PZHK-së, së bashku me akterët tjerë të kyçur në procesin e përgatitjes e kemi kryer duke shqyrtuar dhe vlerësuar të dhënat e Profilit Komunal, dhe bazuar në këto të dhëna kemi paraqitur trendët, nevojat, projeksionet, prognozatat dhe supozimet e ardhshme që janë relevante për komunën.

Për më shumë vlerësimin e gjendjes e kemi kryer duke shqyrtuar dhe vlerësuar përparësitë, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet për komunën e Fushë Kosovës, të cilat do ti keni në vazhdimësi sipas fushave tematike. Ky vlerësim na ka shërbyer për të përkufizuar nevojat dhe kërkesat e fushave zhvillimore sektoriale.

Në këtë kapitull "**Vlerësimi i gjendjes**", kemi trajtuar dymbëdhjetë fusha tematike edhe se kemi fokusuar analizën në disa fusha relevante për komunën, vlerësimin e kemi kryer duke analizuar edhe komunat fqinje, nivelin qendror dhe normat teknike të planifikimit hapësinor, duke u përqendruar në identifikimin e sfidave të lidhura me fushat tematike me vëmendje të posaçme lidhur me implikimet e tyre hapësinore si dhe duke u bazuar në kërkesat e UDHËZIMIT ADMINISTRATIV NR 11/2015 MBI KËRKESAT THEMELORE PËR HARTIMIN, MONITORIMIN DHE ZBATIMIN E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL.

Vlerësimi i gjendjes ka rezultuar me gjetjet kyçe dhe supozime të pranuar nga të gjithë pjesëmarrësit për: konstatimet gjeografike dhe mjedisore; trendet dhe prognozatat demografike, gjendjen e secilës fushë sektoriale dhe nevojave përkatëse, kërkesave dhe mundësive për zhvillim, identifikimin e implikimeve hapësinore për komunën dhe identifikimin e nevojave që duhen adresuar, dhe plotësuar në mënyrë që të tejkalohen sfidat kryesore të zhvillimit hapësinor.

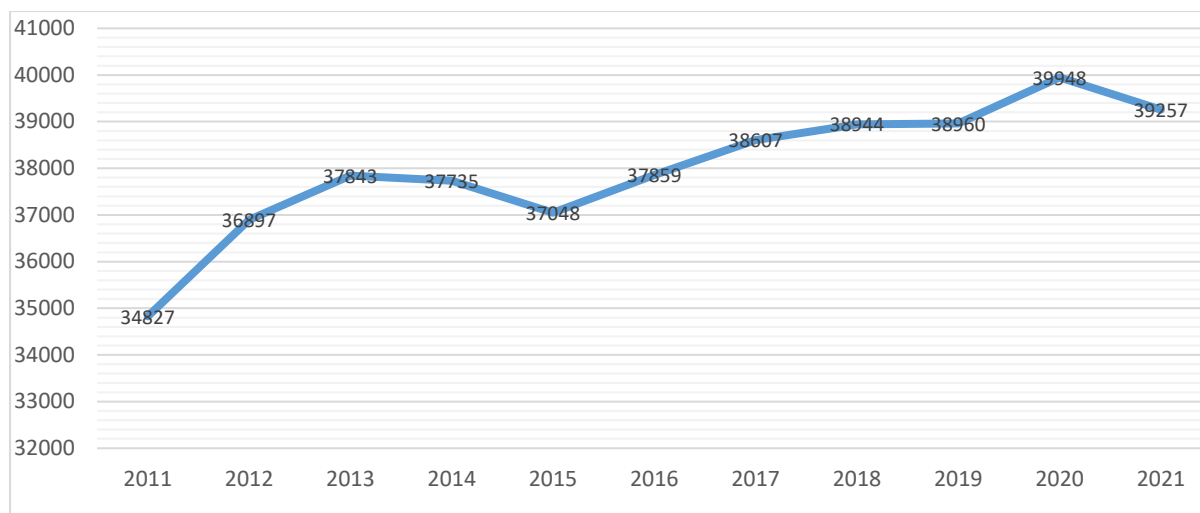
Me këto gjetje kyçe, përfundime konçize dhe supozime të pranuar nga të gjithë akterët do të përdoren për të krijuar bazën për hartimin e Kornizës së Zhvillimit Hapësinor dhe Prioriteteve të Zhvillimit Strategjik.

3.1 DEMOGRAFIA

Vlerësimi i situatës ka rezultuar në gjetje kryesore dhe supozime të pranuar nga të gjithë pjesëmarrësit për gjetjet e ndryshme demografike. Tendencat dhe parashikimet demografike, gjendja e çdo fushe sektoriale dhe nevojat, kërkesat dhe mundësitë përkatëse për zhvillim, identifikimi i implikimeve hapësinore për komunën dhe identifikimin e nevojave që duhen adresuar dhe plotësuar në mënyrë që të kapërcehen sfidat kryesore të zhvillimit hapësinor.

3.1.1 NUMRI (DINAMIKA) I POPULLSISË

Popullsia e Komunës së Fushë Kosovës ka rritje të numrit të popullsisë. Bazuar në dinamikën e popullsisë sipas vendbanimeve dhe strukturave demografike, është e mundur planifikimi hapësinor i territorit. Trendët e shtimit natyror të popullsisë të Kosovës janë më të lartat në rajon. Ndërsa, Komuna e Fushë Kosovës edhe përkundër trendit pozitiv të rritjes natyrore të popullsisë, janë migrimet e jashtme ato që kanë shkaktuar rritje të numrit të popullsisë së përgjithshme. Sipas regjistrimit të popullsisë dhe ekonomive familjare në Kosovë (ASK, 2024), Kosova ka 1,602,515 milion banorë rezident. Ndërsa, komuna e Fushë Kosovës ka një popullsië prej 63,949 banorë, duke u bazuar në vlerësimin e fundit të Agjencisë së Statistikave të Kosovës 2024. Përqendrimi më i madh i popullsisë është në qytetin e Fushë Kosovë me 64.05% të popullsisë 40,962 banorë, popullsia më 35.95%, është në vendbanimet rurale me numër të banoreve me 22,987 banor. Ato ofrojnë një bazë për parashikime të tjera statistikore, duke ndihmuar qeveritë në vendimmarrjen e tyre. Grafikoni më poshtëm shohim se popullsia e komunës së Fushë Kosovë ka pasur rritje nëpër vite, themi sipas vlerësimit të ASK-se në 2021 numrin e banorëve e kemi 39,257 duke i krahasuar me vitet e kaluar.

Grafiku 7 Popullsia (ndryshimet) e Komunës së Fushë Kosovë sipas viteve 2011-2021. Burimi: Vjetari Statistikor i Republikës së Kosovës 2022

Sipas të dhënave nga grafiku, vërehet se në komunën e Fushë Kosovë ka pasur rritje demografike, por ritmet e kësaj rritjeje kanë ndihmuar lindshmëria e lartë dhe vdekshmëria e ultë si dhe lëvizja e qytetareve nga një qytet në tjetër si dhe qyteti i Fushë Kosovë ka pasur shume të ardhur nga vendete të ndryshme të Kosovës si dhe nga vendet e rajonit. Nëse bëhet një analizë e strukturës së popullsisë në komunën e Fushë Kosovës, mund të vërehet se popullsia është e shtrirë pothuajse numëri më i madh është shtrirë në qendrën urbane duke migruar nga qytetet e tjera të Kosovës në qytetin e Fushë Kosovës. Mund të shihet se numëri më i vogël i banorëve shtrihet (36%) në pjesën rurale të komunës, gjegjësisht në distancat nga 3-9 km. Pas periudhës së pasluftës vërehet një rritje e konsiderueshme e popullsisë në qendrën urbane, si pasojë e migrimit nga qytetet tjera të Kosovës dhe më gjerë. Rritje ka pasur edhe lindshmëria, ndërkohë që shkalla e vdekshmërisë mbetet e ulët, duke kontribuar në një rritje më të lartë natyrore. Komuna e Fushë-Kosovës përbëhet nga gjithsej 16 vendbanime, prej të cilave 13 vendbanime rurale dhe tre qendra urbane.

Tabela 120 Popullsia e Komunës së Fushë Kosovë sipas vendbanimeve (1948 – 2021)

Vendbanimet	Popullsia		
	1991	2011	2024
Bardh i Madh	3,049	2,750	2,434
Bardh i Vogël	545	494	468
Bresje / Urbane	1,574	5,596	7,606
Fushë Kosovë / Urbane	16,154	12,919	40,962
Graboc i Poshtëm	1,220	1,017	758
Harilaç	755	936	669
Henc	665	747	560
Kuzmin	554	334	475
Lismir / Dobërdup	1,208	758	672
Dobrevë e Epërme	1,568	1,424	1,312
Dobrevë e Poshtme	1,231	1,647	1,579
Nakaradë / Urbane	1,306	1,506	2,336
Pomazotin	559	748	742
Sllatinë e Madhe	1,697	1,839	1,608
Sllatinë e Vogël	541	598	531
Vragoli	1,295	1,514	1,237
FUSHË KOSOVË	33,921	34,827	63,949

Bazuar në indeksin bazik dhe vargor të rritjes së popullsisë në komunën e Fushë Kosovë mund të kuptojmë periudhat kohore kur ka pasur rritje/rënie më të theksuar të popullsisë (shih tabelën në vazhdim).

Tabela 121 Numri i popullsisë sipas indeksit bazik dhe vargor në Komunën e Fushë Kosovë

Viti	Indeksi Bazik	Indeksi Vargor
1981	28,367	100
1991	33,921	120
2011	34,827	123
2021	39,257	138

Bazuar në të dy indekset (bazik dhe vargor), rritjen më të madhe të popullsisë, Komuna e Fushë Kosovë e ka shënuar ndërmjet viteve 2011-2024, ka shënuar rritje të numrit të popullsisë, mirëpo në mungesë të ndërrimit të adresës së vendbanimit (nga adresa e vendbanimit të origjinës në vendbanimin ku jeton, d.m.th. në Fushë Kosovë) nga vendbanimi që kanë imigruar në Fushë Kosovë, është me e lehtë të prezantojmë statistikave reale-faktike mbi numrin real të banorëve në Komunën Fushë Kosovë.

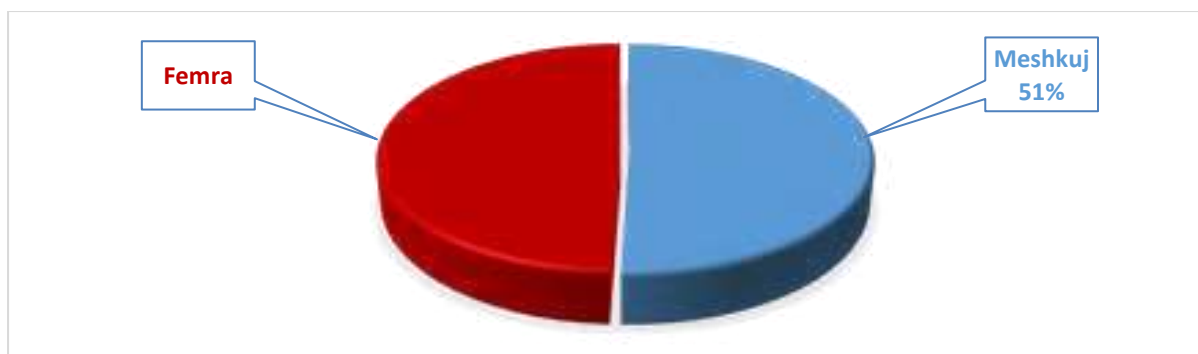
3.1.2 STRUKTURA E POPULLSISË SIPAS MOSHËS DHE GJINISË

Mosha është një faktor i rëndësishëm në strukturën e popullsisë sepse mund të ndikojë në nevojat, sjelljet dhe pjesëmarrjen e njerëzve në aktivitete të ndryshme. Të dhënat demografike mbi moshën dhe gjininë mund të analizohen për të kuptuar tendencat dhe modelet në strukturën e popullsisë të një zone. Zhvillimi ekonomik dhe social ushtron një ndikim të fortë në përbërjen e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë, veçanërisht kur bëhet fjalë për shpërndarjen e burimeve të punës në fshat dhe në qytet si dhe në rrethe të ndryshme të vendit. Struktura e popullsisë sipas moshës dhe gjinisë është rezultat i zhvillimit të lindshmërisë, vdekshmërisë, lëvizjeve mekanike dhe proceseve ekonomike e sociale që kanë funksionuar në të kaluarën. Kjo strukturë tregon tendencat aktuale të zhvillimit demografik të vendit dhe veçoritë thelbësore të këtij zhvillimi në periudhat në vijim.

Grafiku 8 Piramida e popullsisë në Komunën e Fushë Kosovë sipas grup – moshës dhe gjinisë, 2024

Këto dy struktura kanë ndikuar në krijimin e kontingjenteve të rëndësishme siç janë: kontingjenti i punës, shkollor, të moshuar etj. Mosha e popullsisë është e re, nga kjo rreth 26% janë të moshës 0-14 vjeç, 66% janë të moshës 15-65 vjeç dhe 8% janë të moshës mbi 65 vjeç. Analiza dhe vlerësimi afatgjatë i këtyre grup moshave ka rëndësi të shumëfishtë, por para se gjithash, për planifikime dhe politika hapësinore, në sfera të ndryshme të organizimit shoqëror, ekonomik dhe social.

Grafiku 9 Popullsia në Komunën e Fushë Kosovë sipas gjinisë (ASK-2011)

Sik shihet edhe nga grafikoni, në komunën e Fushë-Kosovës ekziston një ekuilibër gjinor në strukturën e popullsisë, ku 50% e saj përbëhet nga femrat dhe 50% nga meshkujt.

3.1.3 DENDËSIA E POPULLSISË

Ekzistojnë mënyra të ndryshme për bërjen e analizave të dendësisë. Dendësia e popullsisë paraqet raportin mes numrit të popullsisë për njësi të sipërfaqes së një territori për kohën e caktuar. Duke krahasuar komunat me dendësi më të larta në Kosovë dhe komuna e Fushë Kosovës është me një dendësi prej 762 banorë $1/\text{km}^2$. Në komunën e Fushë Kosovë jetojnë rreth 63,949 banorë, në qytetin jetojnë 40,962 banorë, ndërsa pjesa tjetër jetojnë në zonat rurale.

3.1.4 LËVIZJET NATYRORE TË POPULLSISË

Në përgjithësi, lëvizjet natyrore të popullsisë janë një dukuri normale dhe e vazhdueshme që mund të ketë një sërë ndikimesh në popullsinë në zhvillimet urbane dhe rurale. Ato mund të çojnë në rritje dhe ndryshim të popullsisë në zona të caktuara, dhe gjithashtu mund të kontribuojnë në shkëmbimin dhe diversitetin kulturor. Migrimi mund të ketë ndikime pozitive dhe negative në vendet ku njerëzit largohen dhe vendet ku shkojnë. Për shembull, mund të sjellë aftësi dhe talente të reja në një zonë, por gjithashtu mund të ushtrojë presion mbi burimet dhe infrastrukturën.

Tabela 122 Lëvizjet natyrore të popullsisë (ASK). Burimi: Regjistrimet e Popullsisë në Kosovë, 2011 ndërsa të dhënat për vitin 2017-2024 nga Vlerësimi i Popullsisë, Agjencia e Statistikave të Kosovës.

Vitet	Lindjet	Vdekjet	Shtimi natyror
2017	948	229	719
2018	956	331	625
2019	910	370	540
2020	954	443	511
2021	1,099	426	673
2024 ⁴⁸	805	204	565

Bazuar në trendin e lëvizjeve natyrore (lindje, vdekje dhe shtimin natyror) por edhe në lëvizjet mekanike të popullsisë së Komunës së Fushë Kosovë, komuna e Fushë Kosovë parashikohet të ketë trend të rritjes së numrit të përgjithshëm të popullsisë.

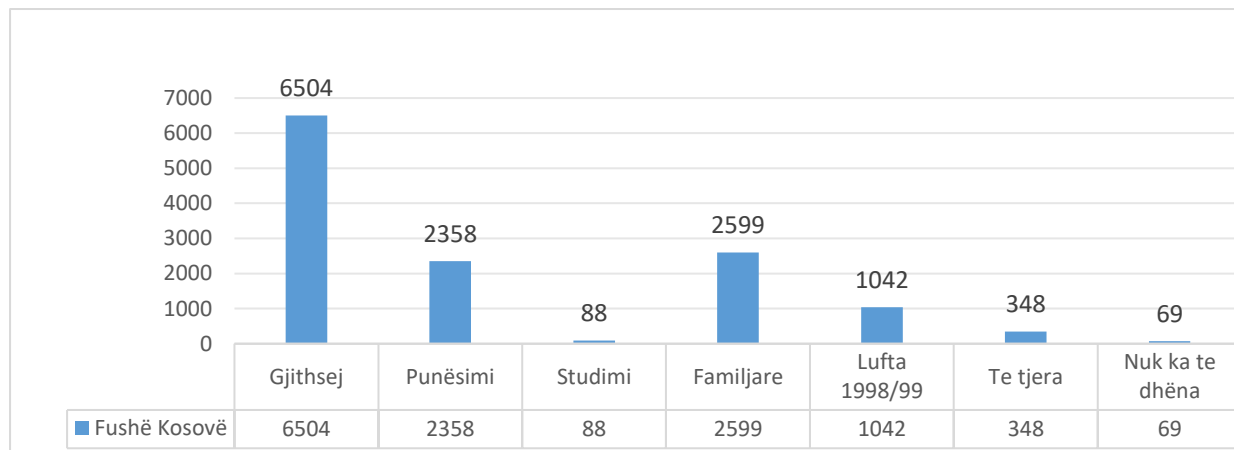
3.1.5 LËVIZJET MEKANIKE TE POPULLSISË

Lëvizja mekanike e popullsisë karakterizohet nga proceset e mbërritjes së popullsisë në një territor të caktuar dhe largimit nga një territor i caktuar. Migrimi mund të jetë i brendshëm ose i jashtëm. E brendshme përfshin lëvizjen e popullsisë brenda vendit, rajonit etj, e jashtme janë në formë emigracioni - largim nga vendi për qëndrim të

⁴⁸ Statistika e Lindjeve, Vdekjeve, Kurorëzimeve dhe Shkurorëzimeve, ASK- 2024

përhershëm. Ekziston koncepti i "migrimit ditore", domethënë lëvizjes së popullsisë gjatë ditës nga periferia në qytet dhe nga qyteti në periferi, nga një zonë e qytetit në tjetrën. Bilanci i migrimit ndërkombëtar në Kosovë për vitin 2021 ishte -38,606 banorë ndërsa në komunën e Fushë Kosovë - 1,773 banorë. Qytetarët nga Fushë Kosovë, kryesisht kanë emigruar dhe kanë parapëlqyer shtetet si: SHBA-të dhe Anglinë pastaj Belgjikën, Suedinë, Gjermaninë, Italinë etj. Shohim grafikun më poshtë lëvizjen e qytetarëve të komunës së Fushë Kosovë në disa shtete ku ka më shumë imigrantë.

Grafiku 10 Persona të cilët jetojnë jashtë komunës së Fushë Kosovë, së lindjes, gjinisë dhe vendit të qëndrimit aktual(ASK-2014).

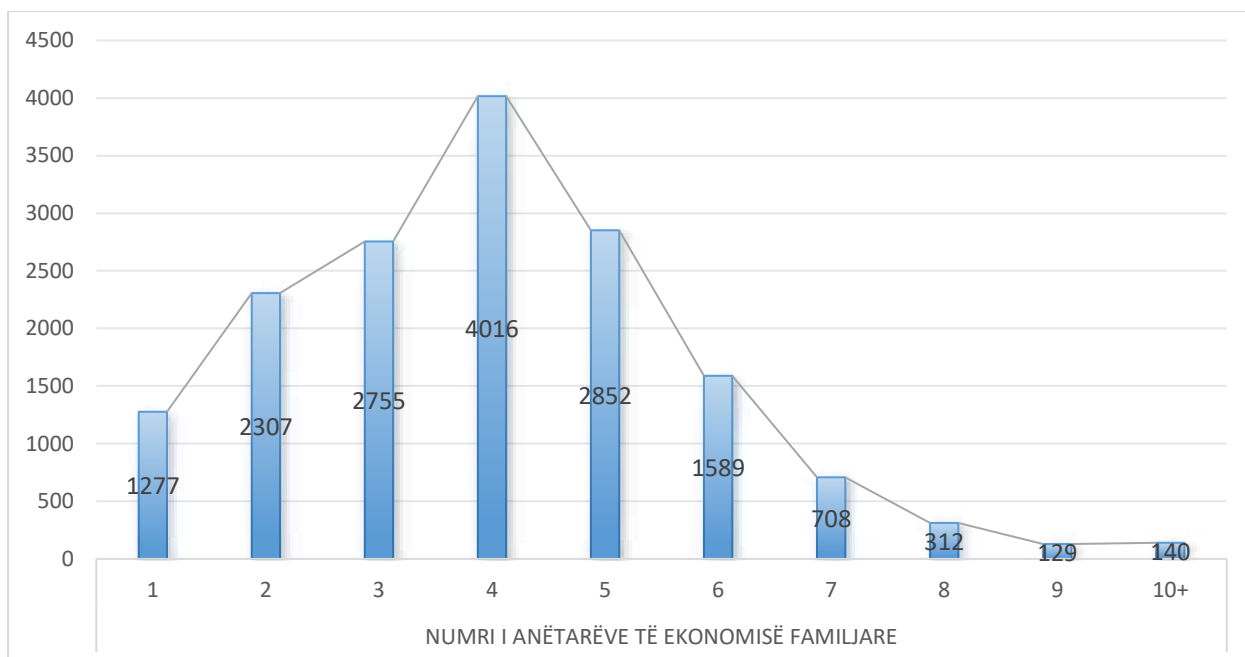
Bilanci i migrimit ndërkombëtar për vitin 2011 ishte -142 (apo -142 imigrantë në 1,000 banorë) në Kosovë. Komunat me bilancin më të lartë negativ të migrimit ishin: Suhareka me 40.2%, Klina me 29.1%, Mitrovica me 28.3%, si dhe Fushë Kosovë -1,773 (ASK, 2021). Persona të cilët jetojnë jashtë Komunës së Fushë Kosovë sipas lindjes, gjinisë dhe vendit të qëndrimit aktual janë: gjithsej 6,504 qytetar prej numrit të përgjithshëm 3,664 meshkuj dhe 2,840 femra (ASK-2014). Bilanci i migrimit kombëtar në Komunën e Fushë Kosovë është 17, ndërsa bilanci i përgjithshëm i migrimet është 11.9 (ASK-2014).

Tabela 123 Popullsia e Fushë Kosovë dhe shtimi natyror në nivel të komunave sipas viti

Fushë Kosovë	2017	2018	2019	2020	2021
Migrimi ndërkombëtar - Imigrimi	342	397	356	589	163
Migrimi ndërkombëtar - Emigrimi	843	1,436	1,780	511	1,936
Migrimi ndërkombëtar-Bilanci i migrimit ndërkombëtar	-501	-1,039	-1,424	78	-1,773
Migrimi kombëtar - Imigrimi	834	922	939	635	756
Migrimi kombëtar - Emigrimi	201	193	197	133	158
Migrimi kombëtar - Bilanci i migrimit kombëtar	633	729	742	502	598
Bilanci i përgjithshëm i migrimit në nivel të komunave	132	-310	-682	580	-1,175
Gjithsej popullsia dhe migrimi (31.12)	37,991	38,297	38,262	39,540	38,773

3.1.6 KARAKTERISTIKAT E FAMILJES

Madhësia e një familjeje mund të ndryshojë ndjeshëm në varësi të normave kulturore dhe shoqërore, preferencave personale dhe kushteve ekonomike. Në Fushë Kosovë, numri mesatar i anëtarëve për familje ka rënë dukshëm në krahasim me të kaluarën, dhe në vitet e fundit familjet zakonisht përbëhen nga jo më shumë se katër anëtarë për një Ekonomi Familjare. Faktorë të ndryshëm ndikojnë në madhësinë e familjes. Faktorë të ndryshëm ndikojnë në madhësinë e familjes. Disa individë zgjedhin të kenë familje më të vogla për arsye financiare ose mjedisore, ndërsa të tjerë preferojnë familje më të mëdha sepse vlerësojnë ndjenjën e komunitetit dhe mbështetjen që ofron një familje e zgjeruar.

Grafiku 11 Numri i anëtarëve të ekonomive familjare në Komunën e Fushë Kosovë (ASK-2024)

Madhësia e një familjeje ndikohet nga normat kulturore dhe shoqërore. Në disa kultura, familjet tradicionale janë më të mëdha, ndërsa në kultura të tjera, familjet më të vogla janë më të zakonshme. Në përgjithësi, madhësia e familjes është një zgjedhje personale e ndikuar nga faktorë të ndryshëm, si kushtet ekonomike, vlerat familjare dhe tendencat shoqërore. Është e rëndësishme që familjet të marrin parasysh këto faktorë kur vendosin për madhësinë që është më e përshtatshme për ta. Të dhënat tregojnë një tendencë të qartë të zvogëlimit të madhësisë së familjeve ndër vite: Në vitin 1991, numri mesatar i anëtarëve për familje ishte 6.1, në vitin 2011, ky numër ra në 5.3, në vitin 2024, familjet kanë mesatarisht 4 anëtarë dhe deri në vitin 2033, pritet që ky numër të ulet në 3.5 për një Ekonomi Familjare.

Ky ndryshim pasqyron transformimet socio-ekonomike dhe ndryshimet në mënyrën e jetesës së familjeve moderne..

3.1.6.1 NUMRI I EKONOMIVE FAMILJARE

Nga analiza e të dhënave të paraqitura, vërehet një tendencë e theksuar e migrimit të popullsisë rurale drejt qendrave urbane, kryesisht për arsye ekonomike dhe përmirësim të kushteve të jetesës. Ky proces mund të frenohet vetëm përmes hartimit dhe zbatimit të politikave të qëndrueshme për zhvillimin rural.

Një qasje efektive përfshin investime strategjike në infrastrukturë, subvencionimin e ekonomive familjare dhe mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme. Këto masa do të ndihmonin në rritjen e atraktivitetit të zonave rurale, përmirësimin e kushteve të jetesës dhe krijimin e mundësive të reja për zhvillim ekonomik, duke kontribuar kështu në një shpërndarje më të balancuar territoriale të popullsisë.

Tabela 124 Numri i ekonomive familjare sipas vendbanimit

Vendbanimet	Ekonomit Familjare			
	1981	1991	2011	2024
Bardh i Madh	343	389	506	697
Bardh i Vogël	61	70	78	127
Bresje	178	274	1,026	2605
Fushë Kosovë	2,602	3,377	2,723	9154
Graboc i Poshtëm	169	184	181	247

Harilaç	79	105	144	267
Henc	69	84	122	208
Kuzmin	106	110	53	70
Lismir	127	141	136	175
Dobrevë e Epërme	204	247	257	382
Dobrevë e Poshtme	139	170	279	465
Nakaradë	145	172	272	421
Pomazotin	73	92	132	220
Sllatinë e Madhe	201	232	320	451
Sllatinë e Vogël	60	72	95	165
Vragoli	129	158	256	431
FUSHË KOSOVË	4,685	5,877	6,580	16,085

3.1.7 TRENDËT DHE PROGNOZAT DEMOGRAFIKE

3.1.7.1 PARASHIKIMET (PROJEKSIONET) E POPULLSISË

Projeksionet e popullsisë sipas numrit të popullsisë, grup moshave dhe ekonomive familjare janë projeksione demografike që vlerësojnë madhësinë e ardhshme, strukturën e moshës dhe karakteristikat ekonomike të një popullsie bazuar në tendencat e kaluara dhe supozimet e së ardhmes. Këto parashikime mund të informojnë vendimet e politikave dhe planifikimit në lidhje me strehimin, kujdesin shëndetësor, arsimin dhe punësimin.

Shikuar në tërësi, në bazë të numrave absolut të banorëve, mund të thuhet që komuna e Fushë Kosovës në vazhdimësi ka pasur rritje demografike deri në vitin e fundit. Në regjistrimin (ASK-2024) të popullsisë së Kosovës del se komuna e Fushë Kosovë ka numrin e popullsisë 63,949 banorë. Agjencia e Statistikave të Kosovës ka ndërtuar 3 skenarë të projeksionit të popullsisë për 40 vitet e ardhshme, ku popullsia e Kosovës ulet në 1.6 milionë në skenarin e ulët, arrin nivelin prej 1.8 milionë në skenarin e mesëm dhe të shkojë deri në 2.1 milionë banorë në skenarin e lartë. Në vlerësimin e saj për vitin 2017-2021, ASK-ja e vlerëson rritjen natyrore të popullsisë në nivel vendi në 1.14%, ndërsa emigrimin e vlerëson vetëm -0.3%, duke bërë që popullsia e Kosovës të vlerësohet me një rritje prej 0.84%.

Zhvillimi demografik i komunës së Fushë Kosovës, si një proces kompleks është shtjelluar sipas disa elementeve kryesore siç janë: numri i popullsisë, dendësia, shtimi natyror, strukturat dhe migrimet. Trajtimi i këtyre temave është me rëndësi edhe për parashikimin demografik. Në procesin e planifikimit rol të veçantë luan edhe parashikimi i popullsisë për të ardhmen. Në fakt të dhënat që janë shfrytëzuar janë vlerësime të bazuara në metoda të ndryshme, dhe ato do të jenë një bazë e mirë që mund ti shfrytëzojmë edhe për llogaritjen e parashikimit demografik për komunën e Fushë Kosovës deri në vitin 2033. Për bërjen e projeksioneve të popullsisë në komunën e Fushë Kosovës janë marrë në shqyrtim lëvizjet natyrore dhe mekanike të popullsisë, janë bërë vlerësime për vitin 2024 në mënyrë që gabimet teknike të eliminohen apo të reduktohen skajshmërisht dhe viti bazë për bërjen e vlerësimeve dhe projeksioneve është marrë viti 1991.

3.1.7.2 PARASHIKIMET E POPULLSISË SË PËRGJITHSHME 2031 SIPAS ASK-SË

Parashikimet për popullsinë e përgjithshme të Komunës së Fushë Kosovës, duke përfshirë edhe diasporën (popullsinë jashtë vendit), tregojnë një tendencë rritjeje deri në vitin 2033. Fushë Kosova është një nga komunat me rritje të ndjeshme të popullsisë, kryesisht si rezultat i migrimet nga qytete të ndryshme të Kosovës dhe më gjerë.

Duke marrë parasysh numrin e banorëve të Fushë-Kosovës që jetojnë jashtë vendit, por që rikthehen dhe e vizitojnë komunën gjatë vitit, muajt më të frekuentuar janë korriku, gushti, dhjetori dhe janari. Për këtë arsye,

është e rëndësishme që institucionet lokale të përfshijnë në analizat dhe parashikimet demografike si popullsinë rezidente, ashtu edhe atë jorezidente, për të garantuar ofrimin e shërbimeve më efikase gjatë gjithë vitit. Komuna e Fushë-Kosovës vazhdon të ketë një bilanc pozitiv të migrimit, me një shkallë prej 17% (ASK, 2014), duke e bërë atë një nga komunat më tërheqëse për banorët e rinj.

Tabela 125 Parashikimet e popullsisë së përgjithshme (me diasporën) 2024 – 2033

FUSHË KOSOVË	1991	2011	2024	2033
Popullsia rezidente	33,921	34,827	63,949	71,263
Popullsia rezident jo rezidente	6,784	6,965	12,798	14,253

Burimi: Për vitin 1991 – 2024 janë të dhëna të regjistrimit të popullsisë, ASK; Për vitin 2033 parashikime.

Në vlerësimet dhe projeksionet e popullsisë së përgjithshme janë marrë për objekt shqyrtimi dhe analize migrimet kombëtare dhe ndërkombëtare të Komunës së Fushë Kosovë, të shtjelluara si më lartë. Nga analiza dhe parashikimet e popullsisë, kuptojmë se popullsia e Komunës së Fushë Kosovës do të rritet ose do të ketë rreth 71,263 banorë, duke përfshirë popullatën e cila nuk banon/jeton në Komunën e Fushë Kosovës. Bazuar në këtë trend të zhvillimeve demografike në komunën e Fushë Kosovës, deri në vitin 2033, ka tendencë të ketë një bilanc pozitiv të popullsisë.

3.1.7.3 PARASHIKIMI I NUMRIT TË EKONOMIVE FAMILJARE 2033

Një ndër karakteristikat e veçanta të zhvillimit demografik dhe shoqëror janë edhe numri, madhësia mesatare dhe përbërja e ekonomive familjare, të cilat janë të kushtëzuara nga ndikimi i faktorëve ekonomik, social, demografik etj. Megjithatë, për nevoja të planifikimit hapësinor / urban të territorit është e një rëndësie të veçantë bërja e analizave dhe projeksioneve për numrin e ekonomive familjare. Duke marr për bazë zhvillimet shoqërore, familja kosovare në përgjithësi po shkon drejt një dekompozimi gjë që, do të ketë rritje të numrit të ekonomive familjare dhe zvogëlim të numrit të anëtarëve për një ekonomi familjare. Sipas parashikimeve afatmesme për komunën e Fushë Kosovë, deri në vitin 2033, numri i ekonomive familjare ka tendencë të rritjes në 17,816 ekonomi familjare.

Tabela 126 Numri i ekonomive familjare ne komunën e Fushe Kosovës 2033

Vendbanim	Ekonomit Familjare			
	1991	2011	2024	2033
Bardh i Madh	389	506	697	556
Bardh i Vogël	70	78	127	113
Bresje U	274	1,026	2,605	3,334
Fushë Kosovë U	3,377	2,723	9,154	10,933
Graboc i Poshtëm	184	181	247	222
Harilaç	105	144	267	199
Henc	84	122	208	109
Kuzmin	110	53	70	142
Lismir	141	136	175	154
Dobrevë e Epërme	247	257	382	309
Dobrevë e Poshtme	170	279	465	383
Nakaradë U	172	272	421	369
Pomazotin	92	132	220	191
Sllatinë e Madhe	232	320	451	387
Sllatinë e Vogël	72	95	165	152
Vragoli	158	256	431	263
FUSHË KOSOVË	5,877	6,580	16,085	17,816

3.1.7.4 PARASHIKIMET E POPULLSISË SIPAS VENDBANIMEVE 2033

Sipas llogaritjeve del se numri i popullsisë për të gjitha fshatrat e komunës së Fushë Kosovë pa qytetin do të jetë 27,530 banorë në vitin 2033. Në fund del se numri i përgjithshëm i popullsisë në komunën e Fushë Kosovë, duke e përfshirë qytetin dhe të gjitha vendbanimet tjera rurale, do të jetë 71,263 banorë në vitin 2033.

Parashikimet e popullsisë rezidente zakonisht bazohen në të dhëna historike dhe tendenca aktuale të ndryshimeve demografike si rritja e moshës, migrimi, lindjet dhe vdekjet. Këto parashikime mund të ndikohen nga faktorë të tjerë ekonomike dhe sociale prandaj parashikimet për çdo vendbanime i kemi bërë duke u bazuar rezultatet e fundit të regjistrimit të popullsisë nga Agjencinë të statistikave të Kosovës në nivel komunës dhe në nivel të vendbanimeve. Prandaj, është e rëndësishme të vlerësohen burime të ndryshme dhe të konsiderohen të gjitha faktorët përpara marrjes së një vendimi bazuar në këto parashikime.

Tabela 127 Parashikimet e popullsisë për periudhën afatmesme (2033) në nivel vendbanimi

Vendbanimet	Popullsia			
	1991	2011	2024	2033
Bardh i Madh	3,049	2,750	2,434	2,223
Bardh i Vogël	545	494	468	451
Bresje	1,574	5,596	7,606	13,334
Fushë Kosovë	16,154	12,919	40,962	43,733
Graboc i Poshtëm	1,220	1,017	758	887
Harilaç	755	936	669	796
Henc	665	747	560	435
Kuzmin	554	334	475	569
Lismir	1,208	758	672	615
Dobrevë e Epërme	1,568	1,424	1,312	1,237
Dobrevë e Poshtme	1,231	1,647	1,579	1,534
Nakaradë	1,306	1,506	2,336	1,478
Pomazotin	559	748	742	763
Sllatinë e Madhe	1,697	1,697	1,608	1,549
Sllatinë e Vogël	541	598	531	608
Vragoli	1,295	1,514	1,237	1,052
FUSHË KOSOVË	33,921	34,827	63,949	71,263

Burimi: Për vitin 1991 – 2024 janë të dhëna të regjistrimit të popullsisë rezidente, ASK; Për vitin 2033 parashikime.

3.1.7.5 PARASHIKIMET E POPULLSISË SIPAS GRUP MOSHËS, 2033

Struktura e popullsisë sipas moshës është një tregues kyç demografik që reflekton jo vetëm të kaluarën, por edhe të tashmen dhe të ardhmen e zhvillimit demografik. Ajo ndikon drejtpërdrejt në dinamikën e popullsisë dhe në të gjitha aspektet e zhvillimit socio-ekonomik. Analiza e strukturës së popullsisë sipas moshës shërben si bazë për parashikimin e tendencave të ardhshme të popullsisë. Përbërja e popullsisë ndikon në tregun e punës, sistemin arsimor, shërbimet shëndetësore dhe politikat sociale.

Për këto arsye, analiza e strukturës së popullsisë sipas moshës është thelbësore jo vetëm për fushën e demografike, por edhe për fushat të ndryshme të zhvillimit socio-ekonomik dhe hapësinor, duke i ndihmuar për zhvillimin e qëndrueshëm.

Tabela 128 Grupmoshat sipas viteve në nivel komunës

Viti	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	Nr. Popullsisë
2011	6,618	6,585	6,087	5,253	4,061	3,021	1,890	1,019	293	34,827
2024	11,821	5,741	11,182	10,512	8,502	6,861	4,531	3,581	1,214	63,948
2033	13,784	14,545	12,545	10,364	8,072	5,590	3,748	1,987	627	71,263

Burimi: Për vitin 2024, Regjistrimi i popullsisë dhe ekonomive familjare, ASK;

Siç shihet nga tabela struktura e moshës e popullsisë së Fushë Kosovë, mund të kuptojmë se grup moshat e reja deri në 19 vjeç kanë tendencë të rritjes në çdo periudhë duke e parë një dallim gjatë këtyre viteve duke u bazuar në vlerësimin e ASK-së të vitit 2024 prandaj edhe projeksione na tregojnë se kemi një rritje të popullsisë për periudhën tetë vjeçare. Prandaj i kemi parë se për çdo grup moshe kemi rritje sipas parashikimeve të bërë nga ne, për vitin 2033.

3.1.7.6 SWOT ANALIZA PËR FUSHËN E DEMOGRAFISË

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Rritje e vazhdueshme e popullsisë: Komunën e Fushë Kosovës ka një rritje konstante të popullsisë rezidente, duke reflektuar atraktivitetin e saj për migrim të brendshëm. - Mbizotërimi i strukturës së re të popullsisë; - Popullsi e re: Grup moshat 0-19 vjeç kanë rritje të ndjeshme, që do të thotë një fuqi punëtore e ardhshme dhe bazë për zhvillim të qëndrueshëm socio-ekonomik. - Rritje e numrit të ekonomive familjare: Kjo mund të nxisë kërkesën për zhvillim urban, infrastrukturë dhe shërbime komunale. - Kontingjenti i aftë për punë. - Popullsia relativisht mirë e arsimuar, e orientuar drejt vlerave arsimore	- Dekompozimi i familjeve tradicionale: Ulja e madhësisë së familjes mund të çojë në më shumë ekonomi familjare, që rrit nevojat për strehim e infrastrukturë, por jo domosdoshmërisht fuqi punëtore. - Dendësia urbane e lartë në Fushë Kosovë (qytet): Kjo mund të çojë në mbingarkesë të infrastrukturës dhe shërbimeve publike. - Shenja e trendin e rritjes së popullsisë - Aktivitete jo të mjaftueshme socio-kulturore - Migrimi
MUNDËSITË	RREZIQET
- Zhvillim urban dhe infrastrukturor: Me rritjen e popullsisë dhe ekonomive familjare, ka hapësirë për investime në strehim, rrugë, shkolla, spitale dhe institucione publike - Zhvillim i arsimit dhe trajnimeve profesionale: Me rritje të grup moshave të reja, ka potencial për zhvillim të sektorit arsimor dhe aftësimin profesional. - Mbrojtja e mjedisit në vendbanimet me migrim të lartë - Programe speciale-profesionale për të papunët sipas kërkesave të tregut, - Zgjerimi i edukimit para fillor në të gjitha shkollat fillore	- Migrimi ndërkombëtar: Edhe pse aktualisht është i ulët, nëse rritet mund të ndikojë negativisht në fuqinë punëtore dhe stabilitetin demografik. - Plakja graduale e popullsisë: Nga viti 2024 deri në 2033 shihet rritje edhe në grup moshat mbi 60 vjeç – mund të rrisë kërkesën për shërbime shëndetësore e sociale. - Largimi i popullsisë ekonomikisht aktive jashtë vendit - Largimi i fuqisë punëtore të kualifikuar jashtë vendit

3.1.7.7 GJETJET KYÇE

Bazuar në indikatorët e trajtuar, të dhënat zyrtare të Agjencisë së Statistikave të Kosovës, sipas regjistrimit të vitit 2024, tregojnë se:

- Popullsisë rezidente është 63,949;
- Ekonomive familjare rezidente është 16,085;
- Popullsia jo rezidente është 12,798;
- Ekonomive familjare jo rezident është 3,200;

Nga te dhenat e vitin 2022, duke u bazuar në të dhënat alternative zyrtare nga burimet e ndryshme si tatimi ne prone, parashikohet se numri i banorëve rezidentë dhe jo rezidentë do të jetë 58,234, ndërsa numri i ekonomive familjare rezidente do të jetë 15,776.

- Popullsisë rezidente është 58,234;
- Ekonomive familjare rezidente është 15,776;

Megjithatë, duke u bazuar në të dhënat alternative zyrtare nga burimet e ndryshme, parashikohet se në vitin 2033, numri i banorëve rezidentë dhe jo rezidentë është 85,516, ndërsa numri i ekonomive familjare rezidente dhe jo rezidente është 21,888 sipas parashikimeve nga ne.

- Popullsisë rezidente dhe jo rezidente është 85,516;
- Ekonomive familjare rezidente dhe jo rezidente është 21,888.

Bazuar në projeksionet demografike, deri në vitin 2033 parashikohet që numri i përgjithshëm i banorëve në zonën urbane të arrijë në 43,733. Këto vlerësime mbështeten në të dhënat zyrtare të regjistrimeve të popullsisë dhe ekonomive familjare ASK.

Rritja e pritshme e popullsisë lidhet ngushtë me zgjerimin e kufijve të ndërtimit në vendbanimet Miradi e Epërme dhe Sllatina e Madhe për shkak të afërsisë me zonën urbane, e cila tashmë është e ndërtuar dhe nuk ka sipërfaqe të mëdha në dispozicion për të akomoduar kërkesat e nevojat e qytetarëve që synojnë të jetojnë në komunën tonë. Ky konstatim kryesor për zhvillimin e Miradis Epërme dhe Sllatinës Madhe bazohet në trendët e fundit të regjistrimit të popullsisë nga Agjencia e Statistikave të Kosovës për komunën e Fushë Kosovës, ku vihet re një trend pozitiv i rritjes së popullsisë, si vijon:

- **Miradi e Epërme** - gjersa numri i banorëve rezidentë në vitin 2011 ishte 1,424, popullsia në vitin 2024 ishte 1,312 banorë, dhe rrjedhimisht, në vitin 2033 parashikohet të ketë së paku 2,234 banorë rezidentë. Megjithatë, duke marrë parasysh zgjerimin e kufijve ndërtimorë dhe zhvillimin e infrastrukturës, zonës ekonomike si dhe planifikimet të tjera, pritet një rritje e popullsisë prej rreth 30% deri në vitin 2033. Kjo rritje do të krijohet si rezultat i tërheqjes së banorëve të rinj, rikthimit të diasporës dhe zhvillimit të zonave të reja banimi. Prandaj, parashikimi i popullsisë për vitin 2033 është të paktën 2,234 banorë rezidentë, duke reflektuar trendin e pritshëm të rritjes demografike për shkak të faktorëve të lartpërmendur.
- **Sllatina e Madhe** - gjersa numri i banorëve rezidentë në vitin 2011 ishte 1697, popullsia në vitin 2024 ishte 1608 banorë, në vitin 2033 parashikohet të ketë së paku 2,379 banorë.
- Numri të përgjithshëm i banorëve rezidentë në komunën e Fushë Kosovës për vitin 2011 ishte 34,827, në vitin 2024 ishte 63,989 banorë, në vitin 2033 parashikohet të ketë 72,097 banorë.

Gjithashtu, nuk duhet neglizhuar ndikimi i popullsisë jo-rezidente, e cila përbën një potencial të madh për rritje demografike në të ardhmen. Duke marrë parasysh të gjithë faktorët—pozicionin gjeografik, zhvillimin e infrastrukturës dhe interesin e shtuar për ndërtim—pritet që Miradia e Epërme dhe Sllatina e Madhe të përjetojnë një rritje graduale dhe të qëndrueshme të popullsisë në vitet e ardhshme.

Në bazë të dhënave të këtij dokumenti, ato mund të na shërbejnë për nevojat dhe planifikimin e planit hapësinor të komunës së Fushë Kosovës. Lëvizjet demografike janë thelbësore për të kuptuar më mirë lidhjet midis zhvillimit social, ekonomik dhe mjedisor, për një integrim të fortë dhe më kuptimplotë të këtyre dimensioneve të zhvillimit të qëndrueshëm.

3.2 ZHVILLIMI EKONOMIK

Komuna e Fushë Kosovës është një nga komunat e Kosovës me zhvillimin më të shpejtë ekonomik dhe urban, duke qenë një njeje e rëndësishme për transportin dhe industrinë në vend.

3.2.1 EKONOMITË FAMILJARE

Në bazë të regjistrimit të popullsisë të vitit 2024 në komunën e Fushë Kosovës janë 63,949 banorë, kurse numri i ekonomive familjare ka arritur në 16,085⁴⁹.

Tabela 129 Prognozat e ekonomive familjare në Fushë Kosovë deri në 2033

Viti	1981	1991	2011	2024
Gjithsej	4,685	5,877	6,580	16,085

Në bazë të regjistrimit të popullsisë të vitit 2024, në komunën e Fushë Kosovës janë 16,085 ekonomi familjare, prej të cilave 11,034 jetojnë në zonën urbane dhe 5,051 në zonën rurale. Poashtu në komunën e Fushë Kosovës janë 15 vendbanime.⁵⁰

Tabela 130 Trendet e ekonomive familjare

Vitet	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Nr. ekonomive familjare	16,301	16,518	16,734	16,950	17,167	17,383	17,600	17,816

3.2.2 TRENDI DHE PROGNOZA E PUNËSIMIT DHE PAPUNËSISË

3.2.2.1 PAPUNËSIA

Sipas të dhënave të regjistruara të vitit 2022, numri i personave të papunë në komunën përkatëse është 2,165. Nga këta, 623 janë përfshirë në vende të rregullta të punësimit përmes skemave të punësimit, ndërsa 78 janë të angazhuar në Masat Aktive të Tregut të Punës (MATP). Për sa i përket ndërmjetësimit në punësim, 156 persona janë punësuar në mënyrë të rregullt përmes ndërmjetësimit, ndërsa 36 individë janë punësuar përmes programeve të ndërmjetësimit në kuadër të MATP. Këto të dhëna tregojnë një përpjekje për të ulur nivelin e papunësisë përmes ndërhyrjeve aktive në tregun e punës, megjithëse nevoja për masa të mëtejshme mbetet e lartë.

Tabela 131 Numri i të papunëve të regjistruara, 2022⁵¹

Papunësia e regjistruar	VLP të rregullta	VLP në MATP	Ndërmjetësim në punësim të rregullt	Ndërmjetësim në MATP
2,165	623	78	156	36

Sipas të dhënave të APRK-së, niveli i papunësisë në komunën e Fushë Kosovës mbetet ende i lartë. Për ta ulur këtë nivel, është thelbësore të ndërmerren masa që nxisin një zhvillim ekonomik të shpejtë dhe të qëndrueshëm. Këto masa duhet të kombinojnë politikat për rritjen ekonomike me ato që lehtësojnë përfshirjen e të papunëve në tregun e punës. Kjo mund të arrihet përmes trajnimeve dhe krijimit të mundësive të reja të punësimit, si në sektorin privat ashtu edhe në atë publik.

Gjithashtu, është e rëndësishme të ndërmerren politika për ta bërë tregun e punës më efikas, duke eliminuar barrierat që lidhen me dallimet gjinore, etnike dhe religjioze.

^{49,2,3} <https://ask.rks-gov.net/Publication>,

^{51, 13} <https://apr.k.rks-gov.net/Uploads/Documents/788c4781-1be5-4c23-a93b-c807621b3a5b-1682372228316.pdf>,

Kjo mund të arrihet përmes:

- Shfrytëzimit të përparësive të sektorëve më të zhvilluar, si tregtia, bujqësia dhe industria;
- Sigurimit të qëndrueshmërisë ekonomike dhe
- Zbatimit të programeve që synojnë orientimin e individëve drejt zhvillimit të aftësive profesionale, të cilat luajnë një rol kyç në uljen e nivelit të papunësisë.

Sfidat me të cilat ballafaqohet niveli i papunësisë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Ekonomia lokale është e varur në mënyrë disproporcionale nga disa sektorë, si ndërtimtaria dhe tregtia, duke lënë pak hapësirë për zhvillim të sektorëve të tjerë, veçanërisht të industrive prodhuese;
- Shkathtësitë që posedojnë të papunët shpesh nuk përputhen me nevojat e tregut lokal të punës, çka krijon një hendek mes punëkërkuessve dhe punëdhënësve;
- Një përqindje e lartë e të papunëve janë të papunë për periudha të gjata, veçanërisht të rinjtë dhe gratë, çka e vështirëson edhe më shumë integrimin e tyre në tregun e punës;
- Faktorë socio-kulturorë dhe mungesa e politikave aktive të integritimit ndikojnë negativisht në punësimin e këtyre grupeve;
- Komuna ka potencial për tërheqjen e investimeve përmes pozicionit strategjik, por mungesa e infrastrukturës, planeve të detajuara urbanistike dhe politikave stimuluese e frenon këtë mundësi dhe
- Institucionet arsimore nuk ofrojnë në mënyrë sistematike programe të përshtatura për nevojat e tregut të punës.
- Nevojat me të cilat ballafaqohet niveli i papunësisë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:
- Nevojitet hartimi i një plani konkret shumëvjeçar për krijimin e vendeve të punës, në bashkëpunim me sektorin privat dhe agjencitë përkatëse;
- Subvencione, kredi të buta dhe qasje në treg për bizneset e vogla që mund të punësojnë të rinj dhe gra;
- Bashkëpunim i drejtpërdrejtë ndërmjet shkollave profesionale dhe bizneseve lokale për të ofruar trajnime në vend të punës dhe praktika të paguara;
- Qendra që ndihmojnë të rinjtë dhe të papunët me orientim profesional, trajnime të buta dhe ndërlidhje me punëdhënësit;
- Nxitja e zhvillimit ekonomik përmes zonave ekonomike, qirave të ulëta për bizneset, dhe infrastrukture të gatshme;
- Politika dhe programe specifike për fuqizimin ekonomik të grave, përfshirë kujdesin për fëmijë, trajnime sipërmarrëse dhe subvencione për gratë ndërmarrëse dhe
- Ofrimi i trajnimeve për shkathtësi digjitale dhe nxitja e punës në distancë për të rinjtë, si një alternativë e qëndrueshme

3.2.2.2 PUNËSIMI

Në bazë të KAB 2024/ 2026, në komunën e Fushë Kosovës janë planifikuar një numër i stafit prej 845 sosh, ku numri më i lartë është në arsimin fillor, më saktësisht 548 të punësuar ose rreth 65 %, kurse numri më i ulët del të jetë në drejtorinë për çështjet gjinore, me një numër prej 2 të punësuar ose rreth 0.0023 %.

Tabela 132 Numri i të punësuarve sipas planifikimit të buxhetit⁵²

Spektori	Numri i stafit në ligjin e buxhetit	Përqindja
Zyra e kryetarit	14	2
Administrata e Personelit	17	2
Regjistrimi civil	8	1
Çështjet gjinore	2	0.0023
Inspektimet	9	1
Buxhet dhe financa	9	1
Shërbimet publike	9	1
Shërbimet e zjarrfikëseve	5	1
Z.K.K	5	1
Bujqësia	10	1
Zhvillimi ekonomik	9	1
Kadastra dhe gjeodezia	10	1
D. e Teknologjisë Inovacionit dhe Integritimeve Evropiane	4	0.0047
Drejtorja e infrastrukturës	8	1
Planifikimi urban dhe mjedisi	12	1
Administrata e Shëndetësisë	4	0.0047
Shërbimet sociale	10	1
K.R. dhe Sport	14	2
Administrata e Arsimit	6	1
Arsimi para fillor dhe çerdhet	49	6
Arsimi fillor	548	65
Arsimi i mesëm	83	10
Gjithsej	845	100 %

Në bazë të dhënave për komunën e Fushë Kosovës, viti 2024 ka numrin më të lartë të punësuarve me një numër prej 10,571 persona, kurse me numrin më të ulët del të ketë qenë viti 2020 me një numër prej 7,113 të punësuar⁵³

^{53,7} <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Tabela 133 Mesatarja e të punësuarve sipas sektorëve

Sektori	2019	2020	2021	2022	2023	2024
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	37	46	42	38	35	30
B- Industria nxjerrëse	1	2	10	10	4	5
C- Industria përpunuese	1006	1001	1215	1250	1359	1398
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	43	44	57	48	36	31
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	4	5	15	9	8	15
F- Ndërtimtaria	944	939	1119	1213	1285	1220
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	3084	2816	3747	4119	4408	4608
H- Transporti dhe magazinimi	799	813	891	874	854	841
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	333	387	527	613	617	607
J- Informimi dhe komunikimi	166	144	183	170	180	212
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	7	7	8	11	14	15
L- Aktivitetet e patundshmërisë	10	12	16	20	20	20
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	174	166	254	313	337	343
N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	121	142	190	265	280	288
O- Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	44	25	29	36	26	27
P- Arsimi	101	106	161	184	216	220
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	72	78	119	169	215	268
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	29	14	26	44	48	61
S- Aktivitetet tjera shërbyese	85	82	121	122	154	209
T- Person fizik	338	276	212	104	25	51
Gjithsej	7,404	7,113	8,943	9,612	10,122	10,571

Në komunën e Fushë Kosovës në bazë të trendeve të përlogaritura me mesataren e numrit të punësimit pritet të ketë rritje, specifikisht gjatë vitit 2032 do të arrijë numri deri në 13,514 të punësuar, kurse me numrin mesatar më të ulët pritet të jetë në vitin 2025, rreth 10,716.

Tabela 134 Trendet e mesatares së të punësuarve sipas sektorëve

Sektori	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	29	28	27	26	25	24	23	22
B- Industria nxjerrëse	7	10	14	19	26	36	50	69
C- Industria përpunuese	1406	1414	1422	1430	1438	1446	1454	1462
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	29	27	25	23	22	21	20	19
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	17	19	22	25	28	32	36	41
F- Ndërtimtaria	1284	1352	1423	1498	1577	1660	1747	1839
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	4649	4690	4732	4774	4817	4860	4903	4947
H- Transporti dhe magazinimi	850	859	868	877	886	895	904	913

I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	605	603	601	599	597	595	593	591
J- Informimi dhe komunikimi	223	234	246	258	271	285	299	314
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	15	15	15	15	15	15	15	15
L- Aktivitetet e patundshmërisë	23	26	30	34	39	45	52	60
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	344	345	346	347	348	349	350	351
N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	343	408	485	577	686	816	971	1155
O- Administrata publike dhe mbrojtja; siguri social obligativ	27	27	27	27	27	27	27	27
P- Arsimi	257	300	351	410	479	560	654	764
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	280	293	306	320	334	349	365	381
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	71	82	95	110	128	149	173	201
S- Aktivitetet tjera shërbyese	222	236	251	267	284	302	321	341
T- Person fizik	35	24	16	11	8	5	3	2
Gjithsej	10716	10992	11302	11647	12035	12471	12960	13514

Në bazë të dhënave në tabelë shihet qartë se numri mesatar i punëtorëve të deklaruar të llojit primar të ketë qenë rreth 51,683 në total, ku numri më i lartë del të jetë në vitin 2024 me një shifër prej 10,052, kurse numri më i ulët ishte në vitin 2020 me një shifër prej 6,895.⁵⁴

Tabela 135 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit

Lloji i punësimit		
Vitet	Primar	Përqindja
2019	7,198	14
2020	6,895	13
2021	8,621	17
2022	9,235	18
2023	9,682	19
2024	10,052	19
Gjithsej	51,683	100 %

Në bazë të dhënave në tabelë shihet qartë se numri mesatar i punëtorëve të deklaruar të llojit sekondar të ketë qenë rreth 1,862 në total, ku numri më i lartë del të jetë në vitin 2024 me një shifër prej 518, kurse numri më i ulët ishte në vitin 2020 me asnjë të deklaruar në llojin sekondar.⁵⁵

^{54,9} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

^{55,11,12,13} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Tabela 136 Numri mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit

Lloji i punësimit		
Vitet	Sekondar	Përqindja
2019	207	11
2020	0	0
2021	323	17
2022	377	20
2023	437	23
2024	518	28
Gjithsej	1,862	100 %

Në bazë të trendeve të përlogaritura në tabelë shihet qartë se shifrën më të lartë të numrit mesatar pritet ta arrijë në vitin 2032 me një shifër prej 11,355 në total, ndërsa numri më i ulët pritet të jetë në vitin aktual 2025, me një shifër prej 10,664 sosh.

Tabela 137 Trendi i numrit mesatar i të punësuarve sipas llojit të deklarimit

Lloji i punësimit								
Vitet	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Primar	10,128	10,204	10,281	10,358	10,436	10,515	10,594	10,674
Sekondar	536	555	574	594	615	636	658	681
Gjithsej	10,664	10,759	10,855	10,952	11,051	11,151	11,252	11,355

Në bazë të dhënave, shihet qartë se numri më i lartë mesatar i punëtorëve të deklaruar sipas moshës del të ketë qenë në vitin 2024 me një shifër prej 7,283 në total, kurse me numrin më të ulët ishte në vitin 2020 me një shifër prej 5,227 sosh.⁵⁶

Tabela 138 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Mashkull)

Vitet e punësimit						
Moshat	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mashkull						
15-24	1,091	1,005	1,300	1,336	1,145	1,129
25-34	1,881	1,715	2,091	2,160	2,043	1,991
35-44	1,155	1,141	1,444	1,604	1,861	1,989
45-54	848	811	980	1,014	1,099	1,185
55-64	523	524	611	660	795	916
+65	25	31	29	34	65	73
Gjithsej	5,523	5,227	6,455	6,808	7,008	7,283

Në bazë të trendeve për vitet 2025 deri në vitin 2032, në komunën e Fushë Kosovës pritet të ketë rritje të numrit mesatar të punësuarve sipas moshës. Numri më i lartë mesatar i të punësuarve të gjinisë mashkullore pritet të jetë në vitin 2032, me 9,076 punëtorë, kurse nga ana tjetër numri më i ulët mesatar i punësuarve të gjinisë mashkullore pritet të jetë në vitin 2025, me një numër prej 7,455.

Tabela 139 Trendet e të punësuarve sipas moshës (Mashkull)

Moshat	Vitet e punësimit							
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
	Mashkull							
15-24	1,126	1,123	1,120	1,117	1,114	1,111	1,108	1,105
25-34	2,014	2,037	2,060	2,084	2,108	2,132	2,156	2,181
35-44	2,016	2,043	2,070	2,098	2,126	2,154	2,183	2,212
45-54	1,267	1,355	1,449	1,549	1,656	1,771	1,894	2,025
55-64	942	969	997	1,026	1,055	1,085	1,116	1,148
+65	90	112	139	172	213	364	327	405
Gjithsej	7,455	7,639	7,835	8,046	8,272	8,617	8,784	9,076

Në bazë të dhënave, shihet qartë se numri më i lartë mesatar i punëtorëve të deklaruar sipas moshës del të ketë qenë në vitin 2024 me një shifër prej 3,210 në total, kurse me numrin më të ulët ishte në vitin 2019 me një shifër prej 1,806 sosh.⁵⁷

Tabela 140 Numri mesatar i të punësuarve sipas moshës (Femra)

Moshat	Vitet e punësimit					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	Femra					
15-24	425	429	591	641	649	734
25-34	702	683	866	957	968	994
35-44	403	416	559	658	758	805
45-54	205	217	296	341	469	496
55-64	69	63	76	96	138	171
+65	2	3	4	6	8	10
Gjithsej	1,806	1,811	2,392	2,699	2,990	3,210

Në bazë të trendeve për vitet 2025 deri në vitin 2032, në komunën e Fushë Kosovës pritet të ketë rritje të numrit mesatar të punësuarve sipas moshës tek gjinia femërore. Numri më i lartë mesatar i të punësuarve të gjinisë femërore pritet të jetë në vitin 2032, me 5,925 punëtorë, kurse nga ana tjetër numri më i ulët mesatar i punësuarve të gjinisë femërore pritet të jetë në vitin aktual 2025, me një numër prej 3417 sosh.

^{57,15} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Tabela 141 Trendet e të punësuarave sipas moshës (Femra)

Moshat	Vitet e punësimit							
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Femra								
15-24	752	771	790	810	830	851	872	894
25-34	1,066	1,143	1,225	1,313	1,408	1,509	1,618	1,735
35-44	815	825	835	845	855	865	875	886
45-54	592	706	842	1,005	1,199	1,431	1,708	2,038
55-64	178	186	194	203	212	221	231	241
+65	14	19	26	36	50	69	95	131
Gjithsej	3,417	3,650	3,912	4,212	4,554	4,946	5,399	5,925

Tabela në vijim tregon numrin e mesatares më të lartë të punësimit sipas sektorëve, nga viti 2019 deri në 2024. Sektori që kanë pasur rritjen më të lartë ka qenë tregtia me shumicë dhe pakicë rreth 50.06 %, kurse zvogëlimin më të lartë e ka pasur sektori i personave fizik, rreth -84.91 %.⁵⁸

Tabela 142 Mesatarja e të punësuarave me numrin më të lartë sipas sektorëve

Sektori	Mesatarja e të punësuarave 2019	Mesatarja e të punësuarave 2024	Diferenca në % 2019/2024
Tregtia me shumicë dhe pakicë	3,084	4,628	50.06
Industria përpunuese	1,006	1,398	38.96
Ndërtimtaria	944	1,220	29.23
Transporti dhe magazinimi	799	841	5.25
Person fizik	338	51	-84.91
Gjithsej	6,171	8,138	31.87

Në tabelën në vijim është paraqitur mesatarja e numrit të punësuarave, krahas mesatares së numrit të bizneseve.

Tabela 143 Mesatarja e numrit të bizneseve dhe punëtorëve

Vitet	Biznese	Punëtorë
2019	5,591	7,404
2020	251	7,113
2021	6,766	8,943
2022	7,575	9,612
2023	8,304	10,122
2024	8,907	10,571

Punësimi në komunën e Fushë Kosovës parashikohet që do të ketë rritje graduale vjetore mesatarisht prej 0.12 % bazuar në përlogaritjet sipas projeksioneve.⁵⁹

^{58,17,18} <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

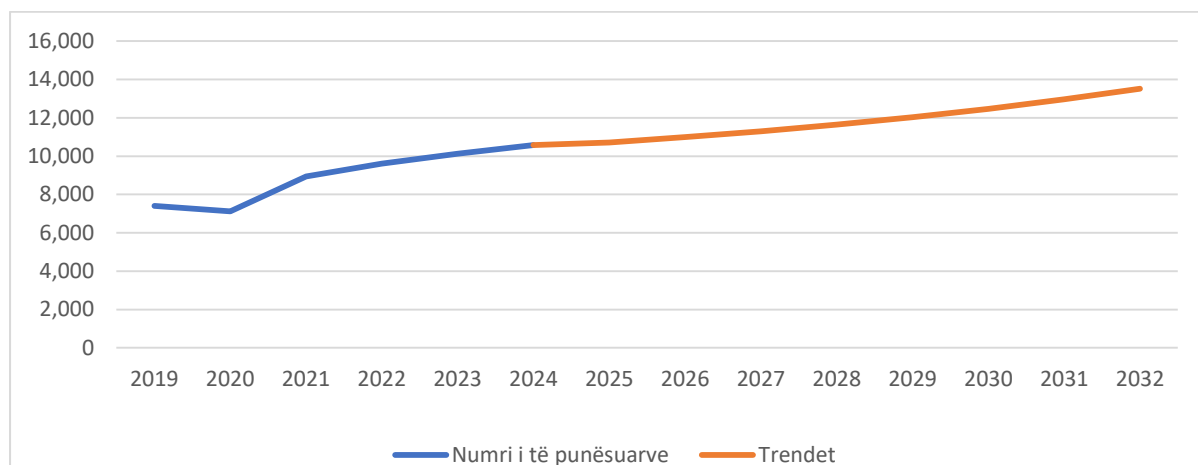
Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare

^{59,20,21,22,23} <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

Tabela 144 Trendet sipas mesatares së numrit të punësuarve

Viti	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Gjithsej	11,351	12,189	13,089	14,055	15,092	16,206	17,402	18,687

Grafiku 12 Numri dhe trendet e të punësuarve

Në bazë të mesatares së numrave të vendosur në tabelë, shihet qartë se ka pasur luhatje të numrit të punësuarve sipas pronësisë, por në nuancë të vogël. Viti 2023, konsiderohet të ketë qenë me mesataren e numrit më të lartë, me një numër prej 10,119 të punësuar, kurse viti 2020 me numrin mesatar më të ulët, me një numër prej 7,139 të punësuar.⁶⁰

Tabela 145 Mesatarja e të punësuarve sipas pronësisë

Punësimi sipas pronësisë	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bashkësi fetare	18	18	19	17	19	20
Dega e Shoqërisë së Huaj	0	0	0	0	0	1
Individual	956	895	1,056	1,062	1,016	891
Kompani e huaj	12	14	20	20	19	9
Ndërmarrje shoqërore	1	1	7	3	0	1
OJQ	20	15	27	19	32	58
Organizatë buxhetore	45	17	8	23	0	0
Ortakëri e përgjithshme	35	27	25	12	10	10
Parti politike	6	7	1	0	0	0
Person fizik	338	276	212	104	25	51
Sh.p.k.	5,395	5,297	7,000	7,823	8,497	9,050
Shoqëri aksionare	587	572	575	539	501	0
Zyra e përfaqësisë në Kosovë	0	0	0	0	0	21
Gjithsej	7,413	7,139	8,950	9,622	10,119	10,112

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare

Sipas përlogaritjeve të trendeve të mesatares prej vitit 2025 deri në vitin 2032, shihet qartë se do të ketë rritje të lehtë të numrit të punësuarve, ku viti 2032 pritet të arrijë edhe numrin më të lartë, me një shifër prej 11,585 sosh, kurse viti 2025 pritet të ketë numrin më të ulët, me një shifër prej 10,678.

Tabela 146 Trendet e numrit mesatar të punësuarve sipas pronësisë

Llojet e pronësive	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Bashkësi fetare	20	202	20	20	20	20	20	20
Dega e shoqërisë së huaj	1	1	1	1	1	1	1	1
Individual	868	846	824	803	782	762	742	723
Kompani e huaj	8	8	8	8	8	8	8	8
Ndërmarrje shoqërore	1	1	1	1	1	1	1	1
OJQ	72	89	110	136	168	208	257	318
Organizatë buxhetore	15	15	15	15	15	15	15	15
Ortakëri e përgjithshme	8	6	5	4	3	2	2	2
Parti politike	2	2	2	2	2	2	2	2
Person fizik	35	24	16	11	8	5	3	2
Sh.p.k.	9,165	9,281	9,399	9,518	9,639	9,761	9,885	10,010
Shoqëri aksionare	462	462	462	462	462	462	462	462
Zyra e përfaqësisë në Kosovë	21	21	21	21	21	21	21	21
Gjithsej	10,678	10,958	10,884	11,002	11,130	11,268	11,419	11,585

3.2.3 STRUKTURA E BIZNESEVE

Numrin mesatar më i lartë i bizneseve përgjatë viteve të përmendura në tabelën vijuese ishte në vitin 2024, me një numër prej 8,907 sosh, kurse me numrin mesatar më të ulët të bizneseve ishte në vitin 2,020 me një numër prej 251 sosh.⁶¹

Tabela 147 Numri mesatar i bizneseve sipas sektorëve ekonomik

Sektori	2019	2020	2021	2022	2023	2024
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	87	12	93	81	74	58
B- Industria nxjerrëse	18	4	16	15	15	13
C- Industria përpunuese	585	19	762	867	988	1000
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	31	8	22	25	26	27
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	21	10	19	23	26	24
F- Ndërtimtaria	475	17	550	596	655	720
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	2019	24	2382	2641	2863	3006
H- Transporti dhe magazinimi	235	13	277	308	319	330
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	499	13	674	756	780	806
J- Informimi dhe komunikimi	168	14	200	249	303	349
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	36	9	49	53	54	56
L- Aktivitetet e patundshmërisë	42	9	52	65	73	79
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	321	21	405	465	532	613
N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	191	9	284	382	449	522
O- Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	23	12	21	22	22	19
P- Arsimi	86	9	114	136	151	154
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	145	10	195	230	269	290
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	59	14	83	90	122	132
S- Aktivitetet tjera shërbyese	250	16	346	414	490	565
T- Person fizik	298	5	219	155	90	75
U- Mungon aktiviteti	2	3	3	2	3	69
Gjithsej	5591	251	6766	7575	8304	8907

Sipas trendeve të përlogaritura për 8 vitet e ardhshme, pritet të ketë rritje të numrit të bizneseve, specifikisht në vitin 2032 pritet të jetë numri më i lartë me një numër prej 13,162, kurse me numrin mesatar më të ulët pritet të jetë në vitin 2025 me një numër prej 8,574.

^{61,26} <https://www.atk-ks.org/open-data/>,

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare

Tabela 148 Trendet e numrit mesatar të bizneseve sipas sektorëve ekonomik

Sektori	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
A- Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	53	49	45	41	38	35	32	30
B- Industria nxjerrëse	13	13	13	13	13	13	13	13
C- Industria përpunuese	66	62	58	54	51	48	45	43
D- Furnizimi me energji elektrike, gaz, avull dhe ajër për kondicionim	27	27	27	27	27	27	27	27
E- Furnizimi me ujë; kanalizimi, menaxhimi me mbeturina dhe aktivitetet rehabilituese	25	26	27	28	29	30	31	32
F- Ndërtimtaria	734	748	762	777	792	807	822	838
G- Tregtia me shumicë dhe pakicë; riparimi i mjeteve motorike dhe motoçikletave	3255	3525	3817	4133	4475	4846	5248	5683
H- Transporti dhe magazinimi	332	334	336	338	340	342	344	346
I- Akomodimi dhe aktivitetet e shërbimit të ushqimit	887	976	1074	1182	1301	1432	1576	1735
J- Informimi dhe komunikimi	359	369	380	391	402	414	426	438
K- Aktivitetet financiare dhe të sigurimit	61	67	73	80	87	95	104	114
L- Aktivitetet e patundshmërisë	80	81	82	83	84	85	86	87
M- Aktivitetet profesionale, shkencore dhe teknike	698	794	904	1029	1171	1333	1517	1727
N- Aktivitetet administrative dhe shërbimet mbështetëse	538	554	571	588	606	625	644	664
O- Administrata publike dhe mbrojtja; sigurimi social obligativ	18	17	16	15	14	13	13	13
P- Arsimi	155	156	157	158	159	160	161	162
Q- Shëndetësia dhe aktivitetet e punës sociale	333	383	440	505	580	666	765	879
R- Arti, argëtimi dhe rekreimi	134	136	168	140	142	144	146	148
S- Aktivitetet tjera shërbyese	665	783	922	1085	1277	1503	1769	57
T- Person fizik	72	69	67	65	63	61	59	57
U- Mungon aktiviteti	69	69	69	69	69	69	69	69
Gjithsej	8574	9238	10008	10801	11720	12748	13897	13162

Në bazë të dhënave, numri mesatar më i lartë del të jetë në vitin 2024 me një numër prej 8,908 sosh, kurse me numrin mesatar më të ulët të bizneseve del të jetë viti 2020 me një numër prej 255 sosh.⁶²

^{62,28} <https://www.atk-ks.org/open-data/>.

Sqarim: Të dhënat e paraqitura në tabela, ku si burim i të dhënave është vendosur me fusnotë institucioni i ATK-së, nuk janë rezultate preliminare, por janë të dhëna që janë vendosur sipas mesatares dhe llogaritur në bazë të metodës lineare.

Tabela 149 Numri mesatar i bizneseve sipas llojit të pronësisë

Lloji i pronësisë	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bashkësi fetare	2	2	2	2	2	2
Dega e shoqërisë së huaj	2	2	2	2	3	4
Individual	2,081	83	2,314	2,442	2,518	2,452
Kompani e huaj	32	17	35	35	35	32
Ndërmarrje shoqërore	4	4	6	4	2	2
OJQ	52	4	56	69	76	93
Organizata buxhetore	6	5	5	5	6	2
Ortakëri e përgjithshme	41	22	35	28	25	22
Parti politike	2	2	2	0	0	0
Person fizik	298	5	219	155	90	75
Projekt	3	3	3	0	0	0
SH.P.K.	3,042	84	4,057	4,807	5,519	6,194
Shoqëria aksionare	27	18	26	26	26	26
Tjetër	4	4	4	2	2	2
Zyrë Përfaqësisë në Kosovë	0	0	0	0	2	2
Gjithsej	5,596	255	6,766	7,577	8,306	8,908

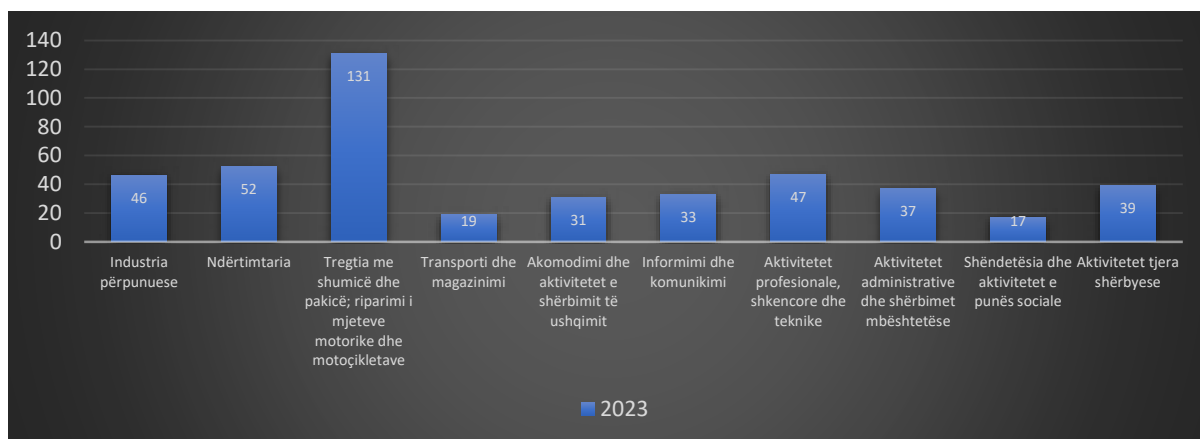
Në baze të trendeve të përlogaritura, numri më i lartë mesatar i bizneseve sipas pronësisë pritet të jetë në vitin 2032, me një numër prej 10,130 sosh, kurse me numrin më të ulët pritet të jetë në vitin 2025 me një numër prej 9,033 sosh.

Tabela 150 Trendet e numrit mesatar të bizneseve sipas llojit të pronësisë

Lloji i pronësisë	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Bashkësi fetare	2	2	2	2	2	2	2	2
Dega e shoqërisë së huaj	5	6	7	8	9	10	11	12
Individual	2,439	2,426	2,413	2,400	2,387	2,374	2,361	2,348
Kompani e huaj	32	32	32	32	32	32	32	32
Ndërmarrje shoqërore	2	2	2	2	2	2	2	2
OJQ	104	117	131	147	165	185	208	234
Organizata buxhetore	2	2	2	2	2	2	2	2
Ortakëri e përgjithshme	19	17	15	13	11	10	9	8
Parti politike	1	1	1	1	1	1	1	1
Person fizik	57	43	33	25	19	14	11	8
Projekt	1	1	1	1	1	1	1	1
SH.P.K.	6,339	6,487	6,638	6,793	6,952	7,114	7,280	7,450
Shoqëria aksionare	26	26	26	26	26	26	26	26
Tjetër	2	2	2	2	2	2	2	2
Zyrë Përfaqësisë në Kosovë	2	2	2	2	2	2	2	2
Gjithsej	9,033	9,166	9,307	9,456	9,613	9,777	9,950	10,130

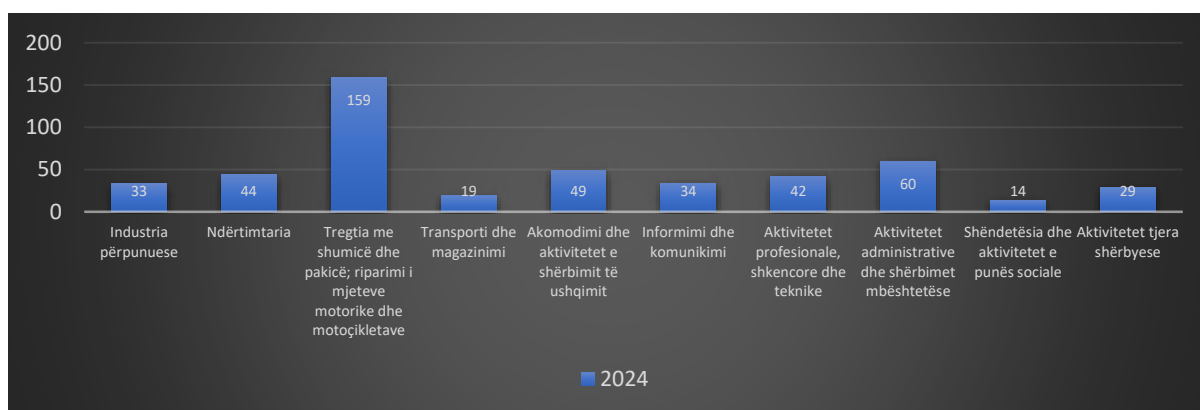
Në bazë të dhënave të grafikoni i vitit 2023, vërehet qartë se sektori i tregtisë me shumicë dhe pakicë ka numrin më të lartë të bizneseve të reja, me një numër prej 131 sosh, kurse sektori i shëndetësisë dhe mirëqenies sociale ka numrin më të ulët, me rreth 17 biznese të reja.⁶³

^{63,30,31,32} <https://arbkrks.gov.net/>,

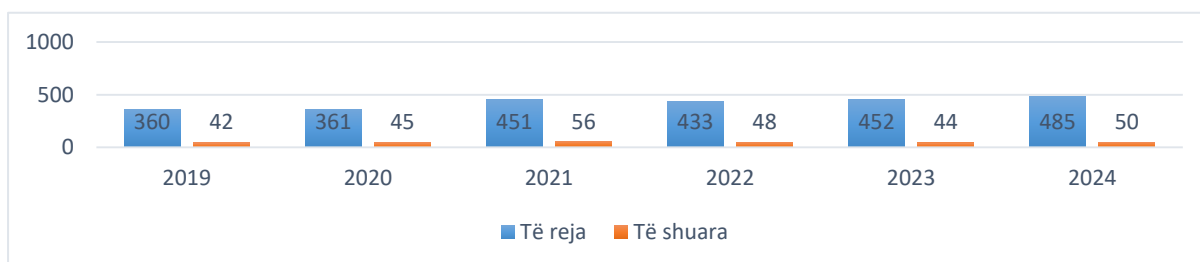
Grafiku 13 Bizneset e reja, 2023

Në bazë të dhënave të grafikonit të vitit 2024, vërehet qartë se sektori i tregtisë ka numrin më të lartë të bizneseve të reja, me një numër prej 159 sosh, kurse sektori i shëndetësisë dhe mirëqenies sociale ka numrin më të ulët, me rreth 14 biznese të reja.⁶⁴

Grafiku 14 Bizneset e reja, 2024

Në bazë të grafikonit të paraqitur në vijim, shihet qartë se në vitin 2024 ishte numri më i lartë i bizneseve të reja me një numër prej 485 sosh, kurse numri më i lartë i bizneseve të shuara del të ketë qenë në vitin 2021, me një numër prej 56 sosh.⁶⁵

Grafiku 15 Numri i bizneseve të reja dhe të shuara

Në komunën e Fushë Kosovës, në bazë të dhënave, del që viti 2024 ka pasur numrin më të lartë të bizneseve sipas pronësisë.⁶⁶

^{65,34,35,36,37,38} <https://arbk.rks-gov.net/>,

Tabela 151 Numri i bizneseve të reja, sipas pronësisë

Lloji i pronësisë	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Individual	111	106	121	106	83	67
SH.P.K	278	274	353	359	408	439
Shoqëria aksionare	0	0	0	0	0	1
Dega e shoqërisë së huaj	1	2	1	0	4	0
Ortakëri e përgjithshme	0	0	1	0	1	0
Zyra e përfaqësisë në Kosovë	0	1	0	0	1	0
Gjithsej	390	383	476	465	497	507

Në bazë të trendeve vërehet qartë se pritet të ketë rritje të numrit të bizneseve sipas llojit të pronësisë, ku numri më i lartë do të arrijë në vitin 2032.⁶⁷

Tabela 152 Trendet e numrit të bizneseve të reja, sipas pronësisë

Lloji i pronësisë	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Individual	61	55	50	45	41	37	33	30
SH.P.K	445	452	459	466	473	480	487	494
Shoqëria aksionare	506	507	509	511	514	517	520	524
Dega e shoqërisë së huaj	1	1	1	1	1	1	1	1
Ortakëri e përgjithshme	1	1	1	1	1	1	1	1
Zyra e përfaqësisë në Kosovë	1	1	1	1	1	1	1	1
Gjithsej	1,015	1,017	1,021	1,025	1,031	1,037	1,043	1,051

Në komunën e Fushë Kosovës, në bazë të dhënave, del që viti 2021 ka pasur numrin më të lartë të bizneseve të shuara sipas pronësisë, me një numër prej 54 sosh, kurse me numrin më të ulët del të ketë qenë viti 2019, me një numër prej 45 sosh.⁶⁸

Tabela 153 Numri i bizneseve të shuara, sipas pronësisë

Lloji i pronësisë	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Individual	40	43	45	45	32	31
SH.P.K	5	4	11	5	14	21
Ortakëri e përgjithshme	0	0	3	1	0	2
Gjithsej	45	47	59	51	46	54

Në bazë të trendeve për vitet 2025/ 2032, vërehet qartë se pritet të ketë rritje të numrit të bizneseve të shuara sipas llojit të pronësisë, ku numri më i lartë do të arrijë në vitin 2032, me një numër prej 63 sosh, kurse me numrin më të ulët pritet të jetë në vitin 2025, me një numër prej 53 sosh.

^{68,40} <https://arbk.rks-gov.net/>,

Tabela 154 Trendet e numrit të bizneseve të shuara, sipas pronësisë

Lloji i kompanisë	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Individual	29	28	27	26	25	24	23	22
SH.P.K	23	25	27	29	31	34	37	40
Ortakëri e përgjithshme	1	1	1	1	1	1	1	1
Gjithsej	53	54	55	56	57	59	61	63

3.2.4 TREGTIA

Në komunën e Fushë Kosovës, sektori i tregtisë luan një rol kyç në zhvillimin ekonomik lokal. projekte kanë kontribuar në rritjen e ofertës së banesave dhe hapësirave komerciale në komunë, duke ndikuar pozitivisht në zhvillimin ekonomik dhe urban të zonës.

Përveç kësaj, disa kompani kanë ndikuar në përmirësimin e infrastrukturës lokale dhe kanë krijuar mundësi të reja punësimi për banorët e Fushë Kosovës.

Për të mbështetur zhvillimin e mëtejshëm të sektorit të tregtisë, komuna ka ndërmarrë iniciativë të ndryshme, përfshirë ofrimin e lehtësirave për bizneset e reja dhe përmirësimin e infrastrukturës publike.

Këto masa synojnë të përmirësojnë klimën e biznesit dhe të inkurajojnë investimet në këtë sektor vital për ekonominë lokale.

Përdorimi i shërbimeve komunitare i referohet funksionit të shërbimet që janë produkte për bizneset e tjera dhe konsumatorët si privatë ashtu dhe publikë.

Ajo përfshin shitjen me shumicë dhe tregtinë me pakicë, shërbimet e riparimit, hotelet dhe restorantet, shërbimet financiare, shërbimet biznesi, shërbimet me qira, administratën publike, mbrojtjen dhe sigurinë sociale, edukimin, shëndetin dhe punën sociale dhe shërbime të tjera komunitare dhe sociale.⁶⁹

Nënkategoritë e shërbimeve komunitare janë:

- Shërbime tregtare;
- Shërbime financiare dhe të informacionit;
- Shërbime komunitare;
- Shërbime kulturore, çlodhëse, argëtuese dhe shërbime të tjera.

Nënkategoria shërbime tregtare i referohet funksionit të shitjes me shumicë dhe pakicë të automjeteve, karburantit, lëndëve të para bujqësore, kafshëve të gjalla, mineraleve, metaleve, kimike, lëndëve drusore, makinerive, anijeve, mobilie, mallrave shtëpiake, tekstileve, ushqimeve, pijeve, produkteve të duhanit, produkteve farmaceutike, mallrave të dorës së dytë, produkteve të tjera, mbetjeve, si dhe funksionit të shërbimeve të pasurive të patundshme, akomodimit hotelier dhe ushqimit. Kjo klasë përfshin edhe riparimin e automjeteve, personale dhe mallrave shtëpiake.

Nënkategoria shërbime financiare dhe të informacionit i referohet funksionit të ofrimit të shërbimeve profesionale, financiare apo informative si: fusha bankare, kreditë, sigurimet dhe shërbime të tjera financiare, konsulencës për teknologjinë dhe informacionin, përpunimi i të dhënave, kërkim dhe zhvillimin, asistencë ligjore dhe të kontabilitetit, menaxhim i biznesit, projektim arkitektonik, inxhinierik, reklamim, hetim, konsulencës, dhe shërbime të tjera profesionale, botime, regjistrim, programim dhe transmetim mediatik, film, radio transmetim, telekomunikacion, asistencë kompjuterike dhe përpunim i të dhënave të shërbimeve, shërbime administrative dhe mbështetëse.

⁶⁹ <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/wp-content/uploads/sites/16/2021/04/HartaKompletHZKFK.pdf>,

Nënkategoria shërbime komunitare i referohet funksionit të ofrimit të shërbimeve për komunitetin, atyre të përgjithshme administrative, të mbrojtjes, të drejtësisë, të sigurisë publike, të mbrojtjes nga zjarri dhe të sigurimit të detyrueshëm shoqëror, të arsimit të gjitha niveleve, të shëndetit të njeriut dhe të kafshëve dhe të shërbimeve të punës sociale, të shërbimeve fetare apo të kultit dhe atyre të varrimit.

Nënkategoria shërbime kulturore, çlodhëse dhe argëtuese i referohet funksioneve argëtuese si: infrastrukturë sportive, stadiume, salla sporti, pishina, objekte palestere, vendpushime për ski, fusha golfi dhe mjedise të lojërave të fatit, funksioneve kulturore si: art, bibliotekë, muze, kopshte zoologjike, kopshte botanike, vende historike dhe funksioneve çlodhëse e dëfryese si: parqet urbane, parqet kombëtare dhe zonat natyrore që përdoren për qëllime rekreative.

Nënkategoria shërbime të tjera i referohet funksioneve që nuk përfshihen në shërbime tregtare, shërbime financiare dhe të informacionit, shërbime komunitare, shërbime kulturore, çlodhëse dhe argëtuese.⁷⁰

Sektori i tregtisë në Fushë Kosovë, veçanërisht në fushën e ndërtimit dhe shitjes së pronave, është një kontribuues i rëndësishëm në zhvillimin ekonomik të komunës, duke ofruar zgjidhje të ndryshme banimi dhe shërbime të lidhura për komunitetin lokal.

Në komunën e Fushë Kosovës, tregtia është një sektor i rëndësishëm ekonomik, me një shumëllojshmëri produkte që ofrohen në tregjet lokale dhe dyqanet e zonës. Tregu javor i Fushë Kosovës, i cili mbahet çdo javë, është një pikë e rëndësishme për shitjen e produkteve të ndryshme.

Llojet kryesore të produkteve që tregtohen në komunën e Fushë Kosovës janë:

1. Produkte ushqimore dhe bujqësore si qumësht dhe nënprodukte të tij, vezë të freskëta, pemë dhe perime të stinës dhe produkte bio dhe natyrale, si vaj argani, çaja dobësimi, maska natyrale dhe produkte të tjera të importuara ose vendore;
2. Pije dhe produkte të përpunuara si lëngje frutash, pije të gazuara dhe joalkoolike, verë dhe produkte të tjera të fermentuara.
3. Produkte të konsumit të përditshëm si artikuj shtëpiakë, elektro-shtëpiakë, tekstile, veshje, këpucë, produkte kozmetike, higjienike, vegla pune dhe pajisje të ndryshme.
4. Produkte të specializuara si ato zejtare, artizanale, materiale ndërtimi dhe mobile.

Tregtia me pakicë dhe shumicë përbën një pjesë të rëndësishme të ekonomisë së komunës së Fushë Kosovës.

Tregtia në komunën e Fushë Kosovës luan një rol të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik të saj, për shkak të pozicionit të favorshëm gjeografik, afërsisë me Prishtinën, dhe infrastrukturës së mirë rrugore dhe hekurudhore. Fushë Kosova ka një ekonomi të karakterizuar nga sektori i shërbimeve dhe tregtisë, i cili zë një përqindje të madhe të ndërmarrjeve aktive.

Lokacioni në korridorin hekurudhor dhe rrugor ka lehtësuar zhvillimin e logjistikës, magazinimit dhe tregtisë me shumicë.

Tregtia është një nga kontribuuesit kryesorë në të hyrat e komunës përmes taksave dhe tarifave komunale. Tregtia me pakicë dominohet nga dyqane ushqimore, barnatore, dyqane të tekstitit, materiale ndërtimore dhe pajisje elektronike.

Tregtia me shumicë është më e zhvilluar në zonat përreth magjistrales dhe afër stacionit hekurudhor, ku operojnë distributorë të mallrave ushqimore, pijeve dhe produkteve ndërtimore. Ka një rritje të qendrave tregtare dhe marketeve të mesme në zonat urbane dhe përreth.

Tregtia është një nga punëdhënësit kryesorë në komunë, veçanërisht për gratë dhe të rinjtë. Ndërmarrjet mikro

⁷⁰ <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/wp-content/uploads/sites/16/2021/04/HartaKompletHZKFK.pdf>

dhe të vogla dominojnë sektorin, me një numër të kufizuar të bizneseve të mëdha apo zinxhirëve tregtarë.

Zonat ekzistuese janë kryesisht të fokusuara përgjatë rrugëve kryesore dhe në vendbanimet me dendësi të lartë urbane si:

Qendra e qytetit të Fushë Kosovës- Bulevardi "Nëna Terezë" dhe rrugët përreth përbëjnë zonën më të madhe të shërbimeve tregtare dhe administrative. Aktivitetet kryesore në këtë zonë zhvillohen përmes dyqaneve, marketeve, bankave, kafeneve, zyrave private e institucionet publike.

Rruga magjistrale Prishtinë- Pejë- Një nga akset më të zhvilluara ekonomisht me auto-shkolla, servise, shitore të automjeteve, materiale ndërtimi etj. Kjo zonë njihet për ndikim të lartë ekonomik, sidomos me prani të aktiviteteve me bazë transporti/ logjistike.

Zona Industriale e vjetër në drejtim të Miradi e Poshtme- Dardani- Përveç industrisë së lehtë, ka edhe funksione tregtare të lidhura me prodhimin dhe shitjen me shumicë.

Lagjja "Emshir" (pjesërisht brenda territorit komunal)- në këtë zonë operojnë biznese tregtare të përziera me banim dhe me rritje të dukshme të bizneseve të vogla dhe të mesme.

Zonat me potencial për zhvillim të sektorit të tregtisë në komunën e Fushë Kosovës janë:

Zona ndërmjet rrugës magjistrale dhe rrugës hekurudhore (korridori ekonomik jugor)- kjo zonë ka potencial për zhvillim të qendrave tregtare, parqeve të biznesit dhe logjistikës, pasi që lidhet me potencialin për zhvillim si zonë ekonomike ose logjistike.

Zonat përreth hyrjes në qytet nga drejtimi i Prishtinës- pasi që në këtë zonë ka rritje të aktiviteteve për shitje me pakicë dhe qendra të shërbimit, poashtu kjo zonë është e përshtatshme për zhvillim të qendrave të përziera tregtare dhe shërbimeve urbane.

Fshati Kuzmin dhe drejtimi drejt rrugës së Hanit të Elezit- kjo zonë ka potencial për zhvillime të reja komerciale për shkak të pozitës strategjike dhe terreneve të lira.

Fshati Miradi e Epërme- ky fshat ofron shumë mundësi për zhvillim si një zonë e re tregtare të integruar me aktivitete agro-industriale ose tregje prodhuesish lokalë.

Zona pranë stacionit të ri hekurudhor- kjo zonë posedon potencial për zhvillim të një qendre inter-modale tregtare dhe logjistike, duke shfrytëzuar lidhjet hekurudhore dhe rrugore.

Sfidat kryesore me të cilat ballafaqohet sektori i tregtisë në komunën e Fushë Kosovë janë si në vijim:

- Pjesa më e madhe e hapësirave tregtare janë të vogla, të fragmentuara dhe jo gjithmonë të pajisura me standardet e nevojshme (higjienike, logjistike, etj);
- Mungojnë qendra tregtare të organizuara, tregje të hapura për produkte bujqësore dhe tregje me shumicë;
- Afërsia me kryeqytetin ndikon në migrimin e konsumatorëve dhe kapitalit tregtar, duke e bërë më të vështirë zhvillimin e zinxhirit të plotë tregtar brenda komunës;
- Mungojnë programe komunale të subvencioneve, trajnimeve apo qasje të lehtësuara në financa për zhvillimin e bizneseve tregtare lokale;
- Zona të caktuara për aktivitete tregtare që nuk janë të planifikuara mirë, pasi që kjo shkakton përzierje të funksioneve dhe zhvillim të pakontrolluar të tregtisë në zona banimi;
- Pjesë e aktiviteteve tregtare janë joformale, pa dokumentacion fiskal dhe jashtë kontrollit institucional, çka krijon konkurrencë të padrejtë dhe mungesë të dhënave reale për planifikim dhe
- Fermerët dhe prodhuesit lokalë nuk kanë hapësira të dedikuara dhe të organizuara për shitjen e produkteve, çka ndikon në uljen e të ardhurave dhe promovimit të prodhimit vendor.

Nevojat kryesore me të cilat ballafaqohet sektori i tregtisë në komunën e Fushë Kosovë janë si në vijim:

- Planifikimi dhe ndërtimi i tregjeve të organizuara për shitje me pakicë dhe shumicë;
- Zhvillimi i qendrave tregtare multi-funksionale, duke përfshirë edhe hapësira për prodhues lokalë dhe zanatlinj;
- Programet për mbështetje financiare, trajnim për menaxhim biznesi dhe digitalizim;
- Krijimi i një data baze të ndërmarrjeve tregtare për komunikim dhe zhvillim strategjik;
- Rritja e transparencës, luftimi i tregtisë joformale dhe krijimi i kushteve për konkurrencë të ndershme;
- Identifikimi i zonave me potencial për zhvillim tregtar;
- Ndërtimi i tregjeve bujqësore me infrastrukturë bazë dhe hapësira për ruajtje/ logjistikë dhe
- Fushata për promovimin e konsumit të produkteve të vendit dhe organizimi i panairëve lokale tregtare.

3.2.5 NDËRTIMTARIA

Spektori i ndërtimtarisë në komunën e Fushë Kosovës ka një rol të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik dhe urban të komunës, duke ndikuar si në punësim ashtu edhe në transformimin e hapësirës urbane.

Ndërtimtaria është një nga sektorët me kontribut të konsiderueshëm në produktin e brendshëm bruto lokal, për shkak të investimeve të larta në infrastrukturë, banim dhe objekte afariste.

Komuna ka njohur një rritje të konsiderueshme të investimeve private në ndërtim të objekteve kolektive dhe afariste, por edhe të investimeve publike në infrastrukturë rrugore, kanalizime, objekte publike, etj.

Ndërtimet janë të fokusuara kryesisht në zonat përreth qytetit dhe në lagje të reja si Miradi e Re, si dhe në afërsi të rrugëve kryesore. Spektori përfshin një përqindje të lartë të punëtorëve krahasuar me sektorë të tjerë (p.sh. bujqësia ose industria e lehtë).

Shumë prej bizneseve të ndërtimit janë mikro ose ndërmarrje të vogla me numër të kufizuar punëtorësh, por me ndikim të drejtpërdrejtë në punësim sezonal dhe joformal.

Llojet e ndërtimit që janë më të zhvilluara në komunën e Fushë Kosovës janë:

- Ndërtimet rezidenciale që përfshijnë banesa individuale dhe kolektive, pasi që janë dominuese, për shkak të kërkesës së lartë për strehim dhe afërsisë me Prishtinën.
- Ndërtimet afariste dhe industriale (veçanërisht në zonat e caktuara për zhvillim ekonomik), që janë në rritje, por kanë nevojë për mbështetje në infrastrukturë.
- Projekte publike si shkolla, rrugë dhe infrastrukturë që janë faktorë kyç për orientimin e investimeve private në ndërtim.

Ndërtimet pa leje dhe mungesa e legalizimit të plotë mbeten sfidë ekonomike dhe urbane. Presioni mbi tokën bujqësore, për shkak të zgjerimit të pa ndalur të zonave ndërtimore. Mungesa e fuqisë punëtore të kualifikuar në ndërtimtarinë dhe varësia nga punëtorë të pakualifikuar.

Vlera e lartë e tokës dhe ndërtesave ka ndikim të drejtpërdrejtë në çmimet e tregut, qiratë dhe blerjet. Ky sektor gjeneron të ardhura jo vetëm për bizneset, por edhe për komunën nëpërmjet tatimeve, taksave të ndërtimit dhe tarifave të shërbimeve.

Spektori i ndërtimtarisë në komunën e Fushë Kosovës është një ndër shtyllat kyçe të zhvillimit urban dhe ekonomik dhe ka një ndikim të drejtpërdrejtë në strukturimin e hapësirës urbane dhe rurale.

Spektori i ndërtimtarisë ndikon në zgjerimin urban dhe sub-urban, transformimin e zonave bujqësore në zona ndërtimore, zhvillimin e infrastrukturës publike (rrugë, shkolla, kanalizim, objekte administrative), formësimin e tipologjisë së banimit (ndërtesa kolektive dhe shtëpitë individuale) dhe zhvillimin e zonave ekonomike dhe industriale.

Komuna e Fushë Kosovës, për shkak të pozitës së saj gjeografike dhe infrastrukturës së zhvilluar, paraqet një zonë

me potencial të lartë për zhvillimin e sektorit të ndërtimit. Ajo ndodhet në afërsi të Prishtinës dhe ka qasje të mirë në rrugët kryesore dhe hekurudhore, duke e bërë tërheqëse për investitorët në ndërtimtari.

Zonat aktualisht më të zhvilluara të sektorit të ndërtimit në komunën e Fushë Kosovës janë:

- Qendra e Fushë Kosovës dhe rruga drejt Prishtinës: Kjo zonë ka përjetuar një rritje të shpejtë urbane, me zhvillim të ndërtimeve banesore dhe komerciale.
- Lagjet periferike si Bardhi i Madh dhe Harilaq: Këto zona kanë parë investime në infrastrukturë dhe ndërtime të reja, duke i bërë ato tërheqëse për banim dhe biznese.

Zonat me potencial të sektorit të ndërtimit në komunën e Fushë Kosovës janë:

- Nakaradë: Kjo zonë ka filluar të zhvillohet me ndërtime të reja dhe ka infrastrukturë të përshtatshme për banim dhe biznese.
- Miradi e Epërme dhe Miradi e Poshtme: Për shkak të afërsisë me rrugët kryesore dhe tokave të disponueshme, këto zona kanë potencial për zhvillim të mëtejshëm në ndërtimtari.

Rrugët e asfaltuara dhe rrjeti i kanalizimit dhe ujësjellësit janë të zhvilluara në shumë pjesë të komunës. Afërsia me Prishtinën e bën Fushë Kosovën një vend tërheqës për banim dhe investime.

Zonat periferike ofrojnë toka të përshtatshme për zhvillim të mëtejshëm. Një pjesë e konsiderueshme e punëtorëve në sektorin e ndërtimit po emigrojnë, duke krijuar mungesë të fuqisë punëtore të kualifikuar. Me rritjen e interesit për ndërtim në këtë zonë, konkurrenca ndërmjet investitorëve është shtuar.

Në komunën e Fushë Kosovës, numri total i ndërtesave që përmbajnë të paktën një banesë të banueshme të zakonshme është 5,946. Çdo ndërtesë ka mesatarisht 4.65 banesa, duke e çuar numrin e përgjithshëm të banesave të zakonshme në 27,628. Nga ky total, 10,597 banesa janë të zbrazëta, ndërsa numri i përgjithshëm i njësive banesore në komunë arrin në 44,176.⁷¹

Tabela 155 Numri i objekteve ndërtimore sipas llojit të shfrytëzimit, 2024

Komuna	Fushë Kosovë
Ndërtesë me së paku një banesë të banueshme të zakonshme	5,946
Numri mesatar i banesave për ndërtesë	4.65
Numri i banesave të zakonshme	27,628
Numri i banesave të zbrazëta	10,597
Gjithsej	44,176

Fushë Kosova është një komunë me histori dhe zhvillim të vazhdueshëm, ku popullsia ka pësuar ndryshime të ndjeshme gjatë dekadave të fundit. Numri më i lartë i objekteve ndërtimore ka qenë në vitin 1960, specifikisht 4,342 objekte ndërtimore, kurse me numrin më të ulët ishte në periudhën e viteve 1960-1969.⁷²

Tabela 156 Numri i objekteve ndërtimore sipas periudhës së ndërtimit, 2024

Fushë Kosovë								
Nuk di	<1960	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010	2011 tutje
1	4,342	50	223	532	467	1,525	195	1,227
8,562								

Sektori i ndërtimit në komunën e Fushë Kosovës përballlet me një sërë sfidash dhe paraqet një gamë të gjerë

^{71,44} <https://askdata.rks-gov.net/pxweb/sq/ASKdata/>.

^{72,46} <https://askdata.rks-gov.net/pxweb/sq/ASKdata/>.

nevojash, sidomos në kontekstin e zhvillimit urban të shpejtë dhe tranzicion nga një vendbanim rural-industrial në një zonë urbane me karakter të përzier.

Sfidat kryesore me të cilat ballafaqohet sektori i ndërtimtarisë në komunën e Fushë Kosovë janë si në vijim:

- Ndërtimet shpesh tejkalojnë kufijtë e lejeve të ndërtimit;
- Legalizimi i objekteve të ndërtuara pa leje mbetet sfidë madhore;
- Mungesë kontrolli mbi cilësinë dhe standardet ndërtimore;
- Mungesa e planeve të detajuara rregullative në disa zona;
- Mungesë rrugësh të brendshme për ndërtime të reja;
- Rrjeti i ujësjellësit dhe kanalizimit jo gjithmonë përputhet me zhvillimin e lagjeve të reja;
- Shpesh nuk respektohen hapësirat për gjelbërim, parkim dhe rekreacion;
- Ndërtimet e dendura në disa zona kanë krijuar bllokim të hapësirës urbane;
- Zyrat komunale për inspektim ndërtimor janë të limituara në staf dhe burime;
- Mungesë e vlerësimeve mjedisore për projektet ndërtimore të vogla;
- Rritja e ndotjes së ajrit dhe zhurmës në zona të banuara për shkak të ndërtimit intensiv dhe
- Aktivitetet ndërtimore pa kontrata formale, punësim Informal, shmangie nga tatimet.

Nevojat kryesore me të cilat ballafaqohet sektori i ndërtimtarisë në komunën e Fushë Kosovë janë si në vijim:

- Krijimi i një platforme digjitale për aplikim, ndjekje dhe kontroll të ndërtimit;
- Rritja e stafit, trajnimeve dhe mjeteve për mbikëqyrje të ndërtimit;
- Investime në rrugë, kanalizim, ndriçim publik dhe hapësira gjelbëruese;
- Promovimi i ndërtimit me efikasitet energjetik dhe materiale të qëndrueshme;
- Programe të veçanta për përkrahje dhe legalizim me kushte të qarta teknike dhe juridike dhe
- Për zhvillimin e qendrave urbane, banimit social, ose projekteve të integruara urbane.

3.2.6 INDUSTRIA

Sektorët kryesorë industrial në Fushë Kosovë përfshijnë disa fusha të rëndësishme që kontribuojnë në zhvillimin ekonomik të vendit, ku më të rëndësishmet janë:

- **Industria përpunuese:** përfshinë prodhimin e mobilieve, dyerve dhe dritareve, ngjitësve dhe bojërave, si dhe përpunimin e drurit;
- **Industria prodhuese:** prodhimi i aluminit, e produkteve PVC dhe industrinë tekstile;
- **Industria e tregtisë:** tregti me shumicë dhe pakicë, importin dhe eksportin, materialet ndërtimore dhe
- **Industria e gastronomisë:** Ky sektor përfshin aktivitete të ndryshme që lidhen me ofrimin e ushqimit dhe pijeve për konsumatorët, si dhe shërbime të lidhura me mikpritjen dhe turizmin.

Për të nxitur më tej zhvillimin industrial, janë ndërmarrë disa hapa të rëndësishëm nga autoritetet lokale dhe qendrore, si dhe nga investitorët privatë, si krijimi i parqeve industriale, mbështetja për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, përkrahja për investime të huaja e shumë të tjera.

Komuna e Fushë Kosovës e ka një ekonomi të përzier, që përfshinë një gamë të gjerë sektorësh dhe aktivitete ekonomike. Disa nga industritë kryesore më të përhapura në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

1. **Industri prodhuese dhe përpunuese:** Tek ky sektorë përfshihen prodhimi i mobilieve, përpunimi i drurit, prodhimi i aluminit, plastikës dhe materialeve ndërtimore. Industria prodhuese dhe përpunuese

në Fushë Kosovë ka pasur një rritje të qëndrueshme dhe ka kontribuar në krijimin e mundësive të punës dhe zhvillimin e tregut lokal dhe eksportet.

2. **Industri e plastikës:** Ky sektorë përfshinë prodhimin dhe përpunimin e materialeve plastike për krijimin e produkteve të ndryshme që përdoren në shumë industri, përfshinë ndërtimin, paketimin, automobilizmin, elektronikën e shumë të tjera.
3. **Industria e tekstilit dhe veshmbathjeve:** është sektorë që ka pasur zhvillim të dukshëm gjatë viteve të fundit dhe ka kontribuar në ekonominë lokale duke krijuar mundësi pune dhe duke ofruar produktet për tregjet lokale dhe ndërkombëtare. Ky sektorë përfshinë prodhimin e tekstileve, veshmbathjeve, punimin dhe përpunimin e lëndëve të para për krijimin e produkteve të gatshme.
4. **Industria ushqimore:** Ka ndikim të madh në zhvillimin ekonomik, duke kontribuar në krijimin e mundësive të punësimit, zhvillimin e infrastrukturës dhe rritjen e eksporteve të produkteve ushqimore. Ky sektorë përfshinë prodhimin e ushqimeve dhe pijeve, përpunimi i perimeve dhe frutave, drithërave, miellit e shumë të tjera.
5. **Industria e ndërtimit dhe materialeve ndërtimore:** Ky sektorë është thelbësorë për zhvillimin e infrastrukturës, si dhe për përmbushjen e kërkesave të tregut për ndërtime dhe rehabilitime të objekteve të ndryshme, përfshirë banesat, ndërtesat komerciale dhe ato industriale. Përfshinë ndërtimin e objekteve rezidenciale dhe komerciale, prodhimin e materialeve ndërtimore e shumë të tjera.
6. **Industria e shërbimeve:** Ky sektor përfshinë një gamë të gjerë shërbimesh që ofrohen për individë, biznese dhe institucione dhe luan një rol kyç në mbështetje të sektorëve të tjerë ekonomikë, përfshirë industrinë, tregtinë dhe ndihmën për krijimin e një infrastrukture të qëndrueshme. Përfshinë shërbime financiare dhe bankare, shërbime të transportit dhe logjistikës, të arsimit dhe trajnimit e të tjera.

Komuna e Fushë Kosovës, për shkak të pozicionit të saj gjeostrategjik dhe lidhjeve të mira rrugore dhe hekurudhore, ka një potencial të lartë për zhvillim industrial.

Zona është e karakterizuar nga një përqendrim i lartë i aktiviteteve ekonomike dhe industriale, në krahasim me sipërfaqen e përgjithshme të komunës. Sektori industrial punëson një pjesë të konsiderueshme të fuqisë punëtore lokale, sidomos në fushat e prodhimit dhe transportit. Një numër i konsiderueshëm i bizneseve të mëdha dhe të mesme, operojnë në sektorin industrial, përfshirë kompani me investitorë të huaj. Në komunën e Fushë Kosovës tatimet lokale, tarifat e shërbimeve dhe lejet ndërtimore, ofrojnë një im pakt në ngritjen e ekonomisë së kësaj komune. Rrjeti rrugor dhe hekurudhor favorizojnë zhvillimin industrial, poashtu prania e rrjetit të energjisë dhe ujit të mjaftueshëm për operacione industriale.

Sfidat me të cilat përballen sektori i industrisë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Përmirësimi i rrugëve, rrjeti energjetik dhe furnizimi me ujë të nevojshëm për të mbështetur më mirë zhvillimin industrial;
- Ka nevojë të madhe për punëtorët e trajnuar në fushat specifike, sidomos në industrinë e ndërtimit, përpunimit të materialeve dhe teknologjisë;
- Aktivitetet industriale kanë ndikuar në ndotjen e ajrit, ujit dhe tokës, duke krijuar shqetësime për banorët dhe kërkesë për masa më të rrepta mjedisore;
- Bizneset shpesh përballen me procedura të ndërlikuara për marrjen e lejeve dhe licencave, gjë që mund të ngadalësojë zhvillimin e industrisë;
- Edhe pse pozita gjeografike është e favorshme, mungesa e stimulimeve fiskale dhe lehtësirave për investitorët ka kufizuar ardhjen e kapitalit të huaj;
- Ndërprerjet e energjisë elektrike janë një problem që ndikon negativisht në industrinë prodhuese dhe përpunuese;
- Komuna ka nevojë për zhvillimin e zonave të veçanta industriale me kushte dhe infrastrukturë të përshtatshme për bizneset dhe
- Biznese shpesh përballen me konkurrencë nga produktet e importuara, që mund të jenë më të lira për shkak të kostove më të ulëta të prodhimit jashtë vendit.

Nevojat me të cilat përballlet sektori i industrisë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Kërkohej investim në rrugë, transport publik, furnizim stabil me energji elektrike dhe ujë, si dhe përmirësim të sistemit të kanalizimeve për të mbështetur bizneset industriale;
- Krijimi dhe organizimi i zonave të veçanta industriale me kushte të përshtatshme do të ndihmonte bizneset të operojnë më lehtë dhe në mënyrën më të strukturuar;
- Reduktimi i burokracisë dhe përsheptimi i procesit të dhënies së lejeve për bizneset do të inkurajonte investimet e reja dhe zgjerimin e industrisë ekzistuese;
- Nevojiten politika më të favorshme për tërheqjen e investitorëve, përfshirë lehtësira tatimore dhe subvencione për bizneset e reja;
- Rritja e numrit të shkollave profesionale dhe programeve të trajnimit për fuqinë punëtore do të ndihmonte në përgatitjen e specialistëve për sektorët industrialë;
- Kërkohej zhvillimi i politikave më të rrepta për menaxhimin e mbetjeve industriale dhe reduktimin e ndotjes për të mbrojtur shëndetin e banorëve dhe ekosistemin;
- Krijimi i fondeve të posaçme dhe ofrimi i mbështetjes financiare për NVM-të do të ndihmonte në zhvillimin e industrisë lokale dhe
- Promovimi i sektorëve të rinj si teknologjia, energjia e rinovueshme dhe prodhimi inovativ do të ndihmonte në krijimin e një industrie më të qëndrueshme dhe konkurruese.

3.2.7 PRODHIM DYTËSOR /INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA (ZONAT INDUSTRIALE)

Komuna e Fushë Kosovës është në proces të zhvillimit të një zone industriale të re për të përmirësuar infrastrukturën dhe për të tërhequr investime të reja. Përderisa kjo zonë është në proces, komuna e Fushë Kosovës, specifikisht drejtoria për zhvillim ekonomik është aktive në nxitjen e zhvillimit ekonomik dhe mbështetjen e industrive të ndryshme, duke u fokusuar në përmirësimin e kushteve për bizneset dhe investitorët.

Duke u bazuar në studimin e fizibilitetit të zonës, komuna e Fushë Kosovës ka marrë parasysh mundësinë për zhvillimin e mëtejshëm të zonave industriale dhe ekonomike, ku poashtu janë identifikuar disa hapa që duhet të ndërmerren:

- Përmirësimi i infrastrukturës,
- Nxitja e investimeve dhe
- Ruajtja e kapacitetit të fuqisë punëtore e disa hapa të tjerë.

Duke i realizuar këta hapa komuna ka mundësi të krijojë një mjedis të favorshëm për zhvillimin ekonomik dhe industrial, poashtu duke kontribuar edhe në rritjen e mirëqenies për qytetarët dhe zhvillimin afatgjatë të zonës.

Zona Industriale në komunën e Fushë Kosovës është një zonë e rëndësishme për zhvillimin ekonomik dhe industrial. Kjo zonë është e pozicionuar pranë kryeqytetit dhe ka qasje të lehtë në infrastrukturën rrugore dhe hekurudhore, duke e bërë atë të përshtatshme për biznese të ndryshme.

Zona ndodhet në afërsi të rrugës magjistrale Prishtinë- Fushë Kosovë dhe është e lidhur mirë me rrjetin hekurudhor, duke ofruar mundësi të mira për transport dhe logjistikë. Zona është e pajisur me infrastrukturë bazë, duke përfshirë rrugë të asfaltuara, rrjet të energjisë elektrike, ujësjellës dhe kanalizim. Kjo e bën të përshtatshme për ndërtimin e objekteve industriale dhe afariste. Në këtë zonë operojnë biznese të ndryshme, duke përfshirë prodhues, depo dhe kompani të logjistikës, kompani të specializuara në pajisje kuzhine industriale, ka selinë e saj në këtë zonë. Në këtë zonë ka shumë parcela toke në shitje ose me qira, të cilat janë të përshtatshme për zhvillim industrial, poashtu kjo zonë është lehtësisht e arritshme me transport publik. Komuna e Fushë Kosovës, në bashkëpunim me Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë, ka synuar zhvillimin e mëtejshëm të zonës ekonomike për të tërhequr investitorë dhe për të krijuar vende të reja pune.

“Zonat Industriale ekonomike janë bazë dhe mundësi për zhvillimin ekonomik lokal në Fushë Kosovë. Këto zona janë të koncentruara në zonën kadastrale Fushë Kosovë- Sllatinë e Madhe dhe në zonën kadastrale në Harilaq, “rruga Antena”. Fushë Kosova është komunë e cila njihet për dinamikën zhvillimore, infrastrukturën, transparencën dhe qeverisja e mirë e komunës e ka bërë Fushë Kosovën lokalitet të preferuar nga bizneset për të investuar, qytetarët për të jetuar, qasje në shkollim dhe tregun e punës”.⁷³

3.2.8 ZO PRODHIM TRETËSOR / SHËRBIM TREGTAR (ZONA KOMERCIALE)

Zonat komerciale ekonomike shtrihen si në vijim:

- Zona kadastrale Miradi e Epërme, “rruga Dëshmori”;
- Zona kadastrale Fushë Kosovë “blloku të Fabrika e Miellit” dhe
- Zona kadastrale Fushë Kosovë- Sllatinë e Madhe “përgjatë magjistrales Prishtinë-Pejë”.

Në këto zona janë të koncentruara bizneset komerciale me veprimtari ekonomike përpunuese-prodhuese, ndërtimore, akomodim, magazinim, terminali doganor, etj. Komuna në këto zona komerciale, industriale ka ndërtuar infrastrukturën fizike të nevojshme për funksionimin dhe operimin e bizneseve duke synuar që këto lokacione të jenë atraktive edhe për investitorë të rinj.

Këto zona kanë pozitë dhe qasje shumëdimensionale në shërbimet e transportit rrugor. Magjistrallja M9, auto rruga Prishtinë- Pejë, qasja e shpejtë në auto rrugën Prishtinë- Ferizaj, transporti urban dhe ndërurban, transporti hekurudhor dhe ajror, kënaqshëm i përmbushin shërbimet për bizneset dhe qytetarët e komunës së Fushë-Kosovës.

Komuna ka mbështetur hapjen e “Parkut Industrial” në rrugën “Dëshmori” në Miradi të Epërme për shkak të interesit të madh të investitorëve nga mbarë Kosova. Në këtë Park Industrial do të vendosen mbi 40 biznese të vogla dhe të mesme, ku pritet të punësohen mbi 1,000 punëtorë në sektorë të prodhimit, përpunimit, magazinimit etj.

3.2.9 TURIZMI

Turizmi në komunën e Fushë Kosovës, ndonëse nuk ka qenë tradicionalisht një nga shtyllat kryesore të zhvillimit ekonomik, paraqet një potencial të pazhvilluar që mund të kontribuojë në ekonominë lokale nëpërmjet disa drejtimeve të veçanta.

Turizmi tradicional (rekreativ dhe kulturor) është shumë i kufizuar, për shkak të mungesës së atraksioneve natyrore të mëdha ose monumenteve historike me vlerë të lartë turistike.

Turizmi transit ka një prani të caktuar për shkak të pozicionit strategjik të komunës afër kryeqytetit dhe në rrugët kryesore që lidhin pjesë të ndryshme të Kosovës.

Shërbimet mbështetëse si restorantet, kafenetë, autolarjet, dhe hotelet e vogla janë të zhvilluara pjesërisht, por shërbejnë më shumë për popullsinë lokale dhe udhëtarët sesa për turistët në kuptimin klasik.

Potencialet ekonomike të turizmit që mund të zhvillohen edhe më shumë në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

Agro-turizmi dhe turizmi rural- vendbanimet përreth Fushë Kosovës (p.sh., Miradi, Bardh i Madh, Vragoli) mund të zhvillojnë oferta për turizëm rural dhe bujqësor (ferma edukative, përjetime tradicionale, ushqim vendas).

Turizmi industrial/ informativ- për shkak të natyrës së urbanizuar dhe pranisë së bizneseve të mëdha dhe prodhuese, mund të promovohet një lloj turizmi për vizita edukative/ industriale.

⁷³ <https://fushekosove.rks-gov.net/news/informate-ambienti-biznesor-ne-fushe-kosove/>

Ngjarje kulturore dhe sportive- zhvillimi i festivaleve lokale, garave sportive, panairove të zanateve dhe ushqimit tradicional mund të tërheqë vizitorë dhe të nxisë aktivitet ekonomik lokal.

Turizmi memorial- vendndodhjet e varrezave të dëshmorëve dhe kujtimet e luftës mund të strukturoren në një rrugë të kujtesës që tërheq vizitorë patriotikë dhe diaspora.

Përfitimet ekonomike që mund ti ketë komuna e Fushë Kosovës si shkak i zhvillimit të mëtejshëm të sektorit të turizmit janë:

- Rritja e nivelit të punësimit, veçanërisht në sektorin e shërbimeve, hoteleri, udhërrëfyes lokalë, artizanat dhe tregtisë me pakicë;
- Diversifikimi i ekonomisë përmes uljes së nivelit të varësisë nga sektori i ndërtimit dhe tregtisë si aktivitetet kryesore ekonomike aktuale;
- Rritja e të hyrave komunale përmes taksave për biznese turistike, përdorimit të hapësirave publike për organizime si dhe partneriteteve publike- private dhe
- Promovimi i imazhit të komunës, përmes zhvillimit të një identiteti lokal për tërheqjen e investimeve dhe përfshirjen në rrjetet rajonale të turizmit.

Turizmi në komunën e Fushë Kosovës, ndonëse aktualisht me potencial të kufizuar krahasuar me komuna të tjera, që kanë peizazhe natyrore apo trashëgimi të theksuar kulturore, ka disa elemente të rëndësishme që mund të zhvillohen.

Sfidat me të cilat përballlet sektori i turizmit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Komuna është pjesë e Rrafshit të Kosovës dhe ka një terren kryesisht të sheshtë, pa atraksione të natyrës si male, liqene apo pyje të dendura që zakonisht nxisin turizmin natyror;
- Edhe pse zona ka disa elemente të trashëgimisë historike dhe etnografike (si fshatrat e vjetër, etj), ato nuk janë të promovuar apo të integruar në oferta turistike;
- Mungesë e infrastrukturës për vizitorë, ku përfshihet akomodimi, sinjalistika turistike, qendra informative, rrugët dytësore që lidhin vendbanime potencialisht interesante për vizita;
- Turizmi nuk është integruar në mënyrë të qëndrueshme dhe nuk ekziston një strategji apo program i veçantë për këtë sektor dhe
- Niveli i ndotjes në disa zona (p.sh. ndotja e lumenjve ose deponitë ilegale) ul produktivitetin e zonës për turistët dhe pengon zhvillimin e turizmit të qëndrueshëm.

Nevojat me të cilat përballlet sektori i turizmit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Krijimi i një dokumenti strategjik që identifikon potencialet, etiketon grupet, llojet e turizmit që mund të zhvillohen (si agro-turizmi, turizmi rural, turizmi kulturor etj);
- Shfrytëzimi i potencialeve të bujqësisë dhe jetës rurale për të krijuar përvoja autentike për turistët (p.sh. vizita në ferma, pjesëmarrje në punët bujqësore, gatime tradicionale);
- Hulumtimi, dokumentimi dhe restaurimi i aseteve të trashëgimisë (kisha, teknika të vjetra të ndërtimit, veshje tradicionale, zakone);
- Ndërtimi ose përmirësimi i objekteve të akomodimit rural, tabelave informuese, stacioneve për ndalesa turistike dhe rrugëve lidhëse për në vendbanimet me interes;
- Trajnimi i komunitetit për mikpritje turistike, menaxhim të bujtinave, prodhimi artizanaleve, guidat lokale dhe
- Bashkëpunime me komuna tjera më të zhvilluara për të përfituar nga fluksi turistik që ato mund të kenë dhe për të krijuar itinerare të përbashkëta turistike.

3.2.10 RESURSET NËNTOKËSORE DHE SIPËRFAQËSORE

Resurset nëntokësore në komunën e Fushë Kosovës, megjithëse më të kufizuara krahasuar me komuna të tjera më malore ose me pasuri të njohura natyrore, kanë një rëndësi të veçantë nga aspekti ekonomik dhe planifikimi hapësinor.

Disa nga llojet e resurseve nëntokësore që janë të identifikuar në komunën e Fushë Kosovës janë:

Rëra dhe zhavorri- Komuna e Fushë Kosovës përbëhet nga formacione aluvionale që përmbajnë rërë dhe zhavorr, kryesisht në zonat afër lumenjve si përroi i Sitnicës. Këto resurse përdoren për ndërtim, sidomos në betonimin e objekteve dhe infrastrukturës rrugore.

Rëra dhe zhavorri janë burime që kanë kontribuar në zhvillimin e sektorit të ndërtimit në komunë. Ekzistojnë kompani lokale që janë të licencuara për nxjerrjen e këtyre resurseve. Aktivitetet e nxjerrjes së rërës dhe zhavorrit gjenerojnë të ardhura për komunën përmes taksave dhe licencave. Gjithashtu, krijojnë vende pune në sektorin primar dhe ndihmës (transport, përpunim, magazinim).

Argjila ndërtimore- Në disa zona periferike të komunës së Fushë Kosovës ka potencial për nxjerrje të argjilës, e cila është e përdorshme në industrinë e tullave dhe materialeve ndërtimore.

Ujëra nëntokësore- Komuna ka akuifere të rëndësishme, të cilat përdoren për furnizimin me ujë të pijshëm dhe për bujqësi. Kjo komunë poashtu ka potencial për zhvillimin e sistemeve të ujitjes, me ndikim pozitiv në sektorin bujqësor dhe përmirësimin e prodhimit. Ujërat nëntokësore kanë rëndësi strategjike për komunitetet rurale dhe bujqësinë intensive, veçanërisht për serrat dhe kulturat sezonale.

Ka raste të identifikuar të shfrytëzimit të paautorizuar të resurseve, që dëmton mjedisin dhe shkakton humbje të ardhurave për komunën. Nxjerrja intensive e rërës dhe zhavorrit mund të dëmtojë strukturat e tokës, biodiversitetin dhe rrjedhën natyrore të ujërave. Në komunën e Fushë Kosovës, resurset nëntokësore përbëjnë një element të rëndësishëm në vlerësimin dhe menaxhimin e potencialit natyror dhe ekonomik të territorit.

Resurset sipërfaqësore në komunën e Fushë Kosovës, sipas aspektit ekonomik përbëjnë një komponent kyç në zhvillimin e qëndrueshëm të komunës, veçanërisht në planifikimin hapësinor dhe zhvillimin ekonomik lokal. Fushë Kosova është një zonë me potencial të lartë për bujqësi, për shkak të terrenit të sheshtë dhe tokave të përshtatshme për kultivim, ku si zona dominuese të tokave llogariten të jenë rrethinat e fshatit Miradi e Poshtme, Lismiri etj. Ngritja e nivelit ekonomik të kësaj komune mund të arrihet përmes zhvillimit të zonave urbane, industriale dhe komerciale, veçanërisht përgjatë rrugës Prishtinë- Pejë dhe afër hekurudhës. Si zona potenciale për zhvillim janë zona Industriale, zona në fshatin Miradi dhe afërsia me Parkun e Biznesit.

Shfrytëzimi i pyjeve të pakta që ka komuna e Fushë Kosovës, bëhet më shumë sipas aspektit ekologjik, rekreativ, se sa në aspektin ekonomik.

Rëndësia e potencialit është për zhvillim të zonave rekreative dhe mjediseve të gjelbra në kuadër të urbanizimit të qëndrueshëm. Për planifikimin hapësinor në komunën e Fushë Kosovës, resurset sipërfaqësore janë një komponent shumë i rëndësishëm për të kuptuar potencialin zhvillimor, përdorimin aktual të tokës dhe kufizimet mjedisore.

Disa nga llojet e resurseve sipërfaqësore në komunën e Fushë Kosovës janë:

Toka bujqësore- përbën pjesën më të madhe të territorit të komunës, kryesisht toka e klasës së parë dhe të dytë me bonitet të lartë bujqësor. Kjo tokë përdoret për kultivim të grurit, misrit dhe perimeve, por ka tendenca të fragmentimit dhe uzurpimit për ndërtim informal. Kjo tokë rrezikohet nga zgjerimi urban dhe mungesa e mekanizmave të mbrojtjes.

Toka ndërtimore/ Urbane- zhvillimi i shpejtë i banimit dhe industrisë pas luftës ka ndikuar në transformimin e resurseve bujqësore në toka ndërtimore. Zonat urbane (Fushë Kosova, Miradi, Bardh i Madh, Bardh i Vogël) po përjetojnë zgjerim të shpejtë, shpesh pa plane të detajuara urbanistike dhe me nevojë për legalizim dhe planifikim më të qëndrueshëm të tokës urbane.

Toka industriale dhe komerciale- Zona industriale në hyrje të qytetit ka zhvillim të konsiderueshëm, por shpesh me infrastrukturë të pamjaftueshme, ku paraqitet kërkesa për zgjerim të zonave të dedikuara për zonim ekonomik dhe magazinim.

Sipërfaqet e gjelbërta dhe parqet- kjo komunë ka mungesë të dukshme të hapësirave të gjelbërta publike në qytet. Këto sipërfaqe janë të nevojshme ndërhyrje për krijimin e rrjetit të parqeve urbane dhe korridoreve ekologjike. Mundësi për përdorim të tokave komunale në periferi për funksione rekreative dhe ekologjike.

Ujërat sipërfaqësore- Lumi Sitnica kalon nëpër komunë, por përballët me ndotje të lartë industriale dhe shtëpiake, ku kanalet kulluese janë të dëmtuara dhe të bllokuara në shumë segmente, por që mund të shfrytëzohen si potencial për rehabilitim ekologjik dhe krijim të zonave të mbrojtura përgjatë lumit.

Toka pyjore- Komuna e Fushë Kosovës ka shumë pak sipërfaqe pyjore, pothuajse inekzistente për shkak të natyrës së fushës dhe përdorimit intensiv të tokës, ku nevojitet gjelbërim artificial dhe krijim i pemishteve publike.

Toka e papërdorur/ e degraduar- në këtë komunë ka prani të zonave të ndotura ose të përdorura për deponi ilegale, veçanërisht afër rrugëve kryesore dhe zonave industriale dhe kanë nevojë për rikualifikim për përdorime alternative (parqe, parkingje, objekte publike).

Sfidat me të cilat përballët sektori i resurseve nëntokësore dhe sipërfaqësore në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Nxjerrja e zhavorrit dhe rërës në lumin Sitnica dhe hapësirat përreth pa kontroll të mjaftueshëm institucional;
- Degradimi i shtresave nëntokësore nga veprimtaritë ndërtimore dhe industriale;
- Lumenjtë dhe kanalet ujitëse ndotën nga ujërat e zeza dhe mbetjet industriale/ bujqësore;
- Mungesa e rrjetit të duhur të kanalizimit dhe impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura;
- Rritja e përdorimit të puseve për nevoja bujqësore dhe banimi, shpesh pa leje dhe pa monitorim të vazhdueshëm;
- Nuk ka një regjistër të saktë të burimeve të ujit, puseve, depozitave të zhavorrit/rërës apo potencialeve gjeologjike dhe
- Periudhat e gjata pa reshje ndikojnë në zvogëlimin e nivelit të ujërave nëntokësore dhe cilësinë e ujit sipërfaqësor.

Nevojat me të cilat përballët sektori i resurseve nëntokësore dhe sipërfaqësore në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Krijimi i një sistemi për monitorimin e nivelit dhe cilësisë së ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore;
- Hartimi i planeve të menaxhimit për basenet ujore (si p.sh. zona përreth lumit Sitnica);
- Regjistrimi i puseve, burimeve, zonave të shfrytëzimit të inerteve dhe burimeve minerale të identifikuar;
- Rikultivimin e zonave ku është nxjerrë zhavorr apo ku janë shkatërruar shtresat nëntokësore;
- Mbrojtja e zonave riparuese përreth lumit Sitnica dhe kanaleve ujitëse;
- Ulja e nivelit të ndotjes dhe mbrojtjes së ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore;
- Trajnime për zyrtarët lokalë mbi menaxhimin e resurseve ujore, nëntokësore dhe sipërfaqësore.

3.2.11 SWOT ANALIZA PËR ZHVILLIMIN EKONOMIK

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Pozita strategjike gjeografike përmes nyjës kombëtare hekurudhore dhe rrugore afër Prishtinës; - Rritje e konsiderueshme e ekonomive familjare (144.45 %) dhe numrit të bizneseve; - Tregtia, ndërtimtaria dhe industria përpunuese janë liderë në punësim dhe biznese të reja; - Trendet tregojnë rritje deri në 13,514 të punësuar në vitin 2032; - Zona të përcaktuara për zhvillim industrial dhe komercial me infrastrukturë të ndërtuar dhe plane për zgjerim; - Planifikime buxhetore dhe grante gjithnjë më të larta; - Rrjet i përmirësuar telekomunikimi dhe transporti, përfshirë internet, rrugë moderne dhe terminal hekurudhor dhe - Potencial i lartë për energji të ripërtrishme dhe efikasitet energjetik.	- Varësia e lartë nga sektorë të caktuar (tregti/ ndërtim)- mungesë diversifikimi ekonomik; - Shkathtësitë e papunëve nuk përputhen me kërkesat e tregut; - Zhvillim Informal urban shkak i ndërtimeve pa plane me detaje dhe legalizim të pamjaftueshëm; - Sisteme të amortizuara infrastrukturore në ujësjellës, kanalizim dhe energji me probleme të trashëguara; - Sektorë të pazhvilluar si turizmi, kultura dhe shërbimet; - Nivele të ulëta të riciklimit dhe menaxhimit të mbeturinave, duke shkaktuar ndotje mjedisore; - Mungesë burimesh njerëzore të specializuara në administratë, planifikim, inspektorate dhe - Mungese planifikimi për panele solare dhe energji diellore.
MUNDËSITË	RREZIQET
- Zhvillimi i zonave industriale dhe logjistike- sidomos përgjatë korridorit hekurudhor dhe rrugës Prishtinë- Pejë; - Zgjerimi i sektorit të agro-biznesit dhe agro-industrisë- sidomos në fshatra si Miradi dhe Kuzmin; - Përmirësimi i sistemeve të ujësjellësit, kanalizimit dhe energjisë përmes fondeve IPA dhe PPP-ve; - Investime në turizëm rural, edukativ dhe memorial- zhvillimi i agroturizmit dhe panairove lokale; - Digjitalizimi i shërbimeve komunale dhe zhvillimi i Smart City- përdorimi i SCADA, GIS, platformave online; - Rritje e bashkëpunimit ndër komunal dhe rajonal- projekte të përbashkëta me komunat fqinje dhe - Përfshirja e grave dhe të rinjve në ekonomi përmes subvencioneve dhe trajnimeve.	- Zgjerimi i pakontrolluar urban, rrezikon tokat bujqësore dhe ngarkon infrastrukturën; - Migrimi i fuqisë punëtore dhe mungesa e kualifikimeve sidomos në ndërtimtari dhe industri; - Ndotja e mjedisit për shkak të aktivitetit industrial, hedhjes ilegale të mbeturinave dhe mungesës së trajtimit të ujërave të zeza; - Varësia nga grantet qeveritare dhe donatorët për investime kapitale; - Konkurrenca me Prishtinën dhe komunat e tjera për investime dhe konsumatorë; - Ndryshimet klimatike dhe thatësira me ndikim në bujqësi dhe ujëra nëntokësore dhe - Mungesa e zbatimit të ligjit dhe planeve rregullative rrezikon zhvillimin e qëndrueshëm.

GJETJET KYÇE

Gjetjet kyçe në sektorin e zhvillimit ekonomik të komunës së Fushë Kosovës, ku njëkohësisht paraqiten edhe si sfida të cilat synohet të rregullohen, janë si në vijim:

- Komuna e Fushë Kosovës është një nga komunat me zhvillimin ekonomik më të shpejtë në Kosovë, për shkak të pozitës strategjike, afërsisë me kryeqytetin dhe infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore të avancuar;
- Numri i ekonomive familjare është rritur për 144.45 % nga viti 2011 në 2024, duke arritur në 16,085 në total;
- Një shifër prej 69 % të ekonomive familjare janë të përqendruara në zonat urbane;
- Numri i të punësuarve është rritur nga 7,113 (2020) në 10,571 (2024) dhe pritet të arrijë në 13,514 deri në vitin 2032;
- Sektorët me rritjen më të madhe të punësimit janë tregtia, industria përpunuese dhe ndërtimtaria;
- Grupmoshat 25- 44 vjeç përbëjnë shumicën e punëtorëve aktivë;
- Punësimi i grave është në rritje, por ende më i ulët krahasuar me burrat;
- Në vitin 2022 ishin të regjistruar 2,165 të papunë, me vetëm 28 % të përfshirë në skema punësimi ose ndërmjetësim;
- Zonat kryesore tregtare përfshijnë qendrën urbane, rrugën magjistrale Prishtinë- Pejë dhe zonën industriale;
- Ka rreth 44,176 njësi banesore, me 10,597 prej tyre të zbrazëta;
- Sektori përpunues dhe ai prodhues janë në rritje, sidomos për mobilie, tekstil, materiale ndërtimi dhe ushqim;
- Zona industriale është e përqendruar në drejtim të fshatit Miradi, Dardanisë dhe rrugës magjistrale;
- Nevojiten zona të reja industriale, infrastrukturë për biznese dhe fuqi punëtore e kualifikuar;
- Rritje e numrit të bizneseve nga 251 (2020) në 8,907 (2024);
- Parashikohet të arrijë në 13,162 numri i bizneseve deri në vitin 2032;
- Dominimi i bizneseve me pronësi si SH.P.K dhe individuale;
- Komuna është nyje hekurudhore dhe rrugore kombëtare;
- Rrjeti rrugor brenda komunës ka nevojë për përmirësim, sidomos në zonat rurale dhe për transport publik lokal;
- Rëra, zhavorri, argjila dhe ujërat nëntokësore janë resurset më të rëndësishme;
- Rreziku nga shfrytëzimi i paautorizuar dhe ndotja e lumenjve është i lartë;
- Furnizimi me energji është stabil, por ka nevojë për modernizim të rrjetit;
- Potencial për zhvillim të energjisë diellore;
- Ngrohja dominon me dru dhe rrymë elektrike, me mungesë të sistemit qendror të ngrohjes;
- Zona urbane ka mbulim të mirë me rrjet 4G, por zonat rurale kanë mungesa;
- Ka nevojë për zgjerim të rrjetit të fibrës optike dhe ndërlidhje më të mirë digjitale me shërbimet publike;
- Mbulimi me internet nuk është i plotë në zona rurale;
- Mungesë e stacioneve të ndarjes dhe riciklimit dhe ato aktuale në përqindje shumë të ulët;

- Numri i stafit komunal pritet të rritet nga 1,005 (2024) në 1,293 (2032);
- Buxheti i komunës po rritet çdo vit, me fokus në paga, investime kapitale dhe subvencione;
- Potencial për turizëm rural, agro-turizëm, dhe ngjarje lokale kulturore dhe
- Nevojiten investime në infrastrukturë, marketing dhe rrjete të bashkëpunimit ndër komunal.

3.2.12 PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI

Spektori i bujqësisë në komunën e Fushë Kosovës është dege e rëndësishme e ekonomisë. Ekonomi familjare bujqësore është një familje ose komunitet i njerëzve, ku anëtarët e saj janë të angazhuar në prodhimtari bujqësore si aktivitet të tyre kryesor ose dytësor, që kanë një menaxhim të vetëm, duke përdorur mjetet e përbashkëta të prodhimit, të tilla si: tokën, makinat, ndërtesat, etj.

Ekonomia Familjare Bujqësore mund të prodhojë produkte bujqësore për shitje, për konsum vetanak ose për të dyja.

Komuna e Fushë Kosovës karakterizohet si qytet me sipërfaqe të konsiderueshme të tokës bujqësore dhe prandaj është degë shumë me rëndësi e ekonomisë në nivel komunal. Me sipërfaqe të përgjithshme të territorit komunal prej 4,391.48 ha, apo më saktësisht 52.23 % e tërë sipërfaqes së territorit të Komunës.

Kompanitë bujqësore që operojnë në Komunën e Fushë Kosovës janë kryesisht pronësi individuale, pa ndonjë strukturë të përcaktuar e të qartë organizative. Arsyet kryesore pse janë krijuar këto biznese janë tradita familjare, mungesa e punësimit, dhe identifikimi i mundësive për fitim.

Shumica e prodhuesve bujqësorë janë ekonomi bujqësore familjare, dhe vetëm një numër i vogël janë ndërmarrje bujqësore. Pjesa më e madhe e tokës bujqësore është në pronësi private dhe përdoret nga familjet për bujqësi ekzistenciale.

Bujqësia është degë e rëndësishme e ekonomisë së komunës së Fushë Kosovës, vërehet një rënie e interesimit për tu angazhuar në këtë veprimtari, përkundër kushteve të favorshme natyrore dhe traditës. Shumica e prodhuesve janë ekonomi bujqësore familjare, dhe vetëm një numër i vogël i prodhuesve janë të organizuar në ndërmarrje bujqësore.

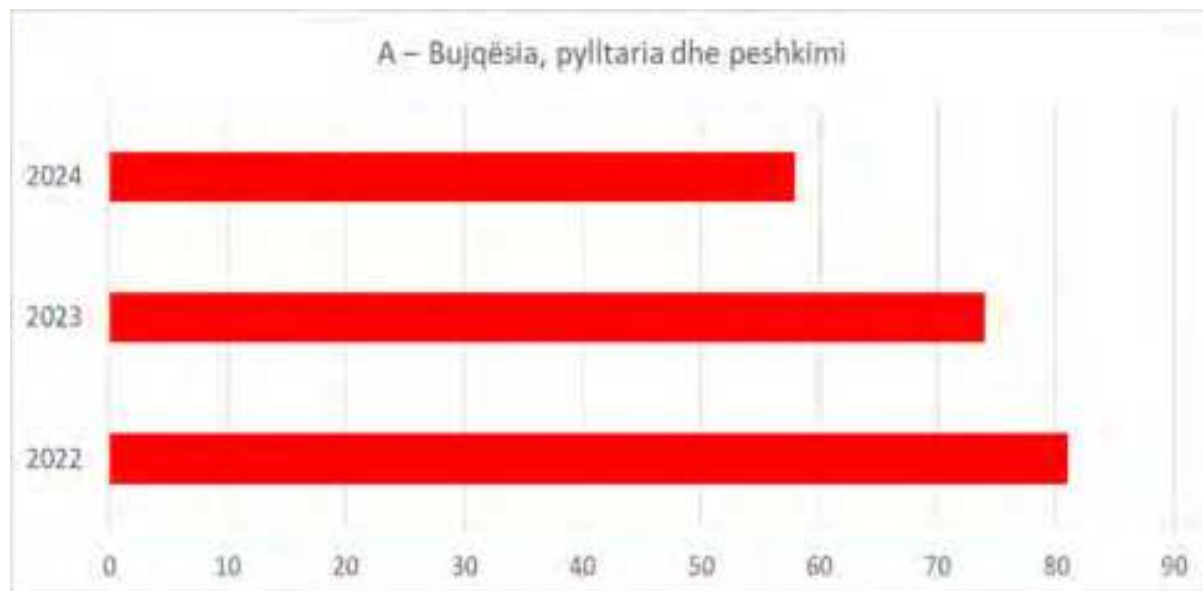
Përkundër potencialit, sektori i bujqësisë përballet me sfida dhe pengesa zhvillimore, një pjesë e të cilave janë potencuar në vazhdim. Barrierat mund të grupohen në produktivitetin e ulët, çmimet e ulëta dhe kosto të larta. Trendi i humbjes së tokës bujqësore, madhësia e kufizuar e parcelave të tokës se punueshme, papunësia e lartë, zhvillimi i pabarabartë ekonomik, si dhe mungesa e shkathtësive profesionale në shfrytëzimin e makinerisë dhe teknologjisë bujqësore paraqet një pengesë kryesore në zhvillimin e bujqësisë. Gjithashtu, edhe blegtoaria ballafaqohet me kufizime zhvillimore për tu përballur me kushtet dhe konkurrencën e tregut, për shkak të ekzistimit të fermave të vogla. Me madhësinë e fermës ndërlidhet shumë edhe mundësia e shfrytëzimit të teknologjive të reja, implementimi i teknikave dhe të arriturave të reja shkencore, faktorë që ndikojnë drejtpërdrejtë në zvogëlimin e koston dhe në shtimin e prodhimit bujqësor.

3.2.12.1 TRENDI DHE PROGNOZA E NDËRMARRJEVE BUJQËSORE

Ashtu si është potencuar me lartë bujqësia është e orientuar në ekonomi të vogla familjare, është një numër i vogël i ndërmarrjeve që ushtrojnë veprimtari bujqësore me rreth 58 ndërmarrje sipas ATK për vitin 2024.

Në Komunën e Fushë Kosovës sipas regjistrit të ndërmarrjeve bujqësore të ATK-së kemi rreth 58 ndërmarrje bujqësore (2024) dhe 1,784 ferma familjare, sipas statistikave të ASK të vitit 2014.

Grafiku 16 Ndërmarrjet bujqësore Fushë Kosovë, ATK

Sipas të dhënave të Agjencionit tatimor të Kosovës numri i ndërmarrjeve bujqësore sipas viteve, ka një rënie të theksuar nga viti 2020, nëse trendet e rënies të këtyre ndërmarrjeve vazhdojnë në stadin e njëjte atëherë deri në vitin 2032 Fushë Kosova do të ketë rreth 22 ndërmarrje që ushtrojnë veprimtarinë bujqësore.

Tabela 157. Projeksionet e numrit të ndërmarrjeve bujqësore

Ndërmarrjet	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
A – Bujqësia, pylltaria dhe peshkimi	53	49	45	41	38	35	32	30

3.2.12.2 EKONOMITË BUJQËSORE

Në Komunën e Fushë Kosovë sipas agjencionit të statistikave ASK të vitit 2014, komuna kishte 1,784 ekonomi familjare bujqësore.

Tabela 158 Numri i ekonomive bujqësore në komunën e Fushë Kosovë

Fushë Kosovë		
Ekonomitë bujqësore - Gjithsej	Numri i ekonomive bujqësore	1,784
	Sipërfaqja e shfrytëzuar e tokës bujqësore (ha)	4,714.06
	Njësitë blegtorale	2,694
Ekonomitë familjare bujqësore dhe bizneset individuale	Numri i ekonomive bujqësore	1,776
	Sipërfaqja e shfrytëzuar e tokës bujqësore (ha)	4,152.55
	Njësitë blegtorale	2,568
Subjektet juridike	Numri i ekonomive bujqësore	8
	Sipërfaqja e shfrytëzuar e tokës bujqësore (ha)	5,610.51
	Njësitë blegtorale	126

Sipas burimeve të njëjta për vitin 2014, deri në atë vit të punësuar të rregullt në ekonomitë shtëpiake bujqësore dhe bizneset individuale ishin 4,815 punëtorë, të kategorizuar në disa kategori, punëtorë sezonal ishin 410 punëtorë.

Tabela 159. Numri i të punësuarve në sektorin e bujqësisë (ASK 2014)

Lloji angazhimit	Nr. punësuarve
Fuqia punëtore - Gjithsej	4,815
Bartësit	1,776
Anëtarët e familjes së bartësit	2,406
Të punësuarit e rregullt në ekonomitë familjare bujqësore dhe bizneset individuale	14
Të punësuarit e rregullt në subjektet juridike bujqësore	209
Fuqia punëtore jofamiljare, që nuk punon rregullisht (punëtorët sezonal)	410

Potenciali bujqësor akoma nuk shfrytëzohet sa duhet. Kjo për arsye të mungesës së politikave të duhura dhe mungesës së angazhimit në masë të duhur. Ndër të tjera, pasojë është edhe buxheti i kufizuar i ndarë për këtë sektor, qoftë në formë të subvencioneve, investimeve, trajnimeve, apo në mënyra të tjera. Shkaqet e rendimenteve të ulëta të bimëve janë: mos aplikimi në masë të duhur i masave bashkëkohore agroteknike, mosnjohja e duhur e teknologjisë së proceseve të prodhimit, përdorimi në përmasa jo të mjaftueshme i farës me potenciale të larta gjenetike, përdorimi jo i mjaftueshëm i mjeteve teknike bashkëkohore si dhe tokat e parregulluara bujqësore.

Me analizimin e faktorëve që ndikojnë në zhvillimin më të shpejtuar të prodhimit bujqësor, është konstatuar se një ndër faktorët me rëndësi limituese është toka e pa rregulluar, të cilën e karakterizojnë ngastrat e vogla dhe të shpërndara të ekonomisë në sektorin individual. Kjo gjendje e tokës nuk mundëson aplikimin e masave bashkëkohore agroteknike në masë të duhur si dhe përdorimin e makinave dhe stabilimenteve tjera në procesin e prodhimit në formë racionale.

Humbja e tokës bujqësore:

Sfida më e madhe si në nivelin nacional dhe atë lokal është mbrojtja e tokës bujqësore nga humbja apo ndryshimi i destinimit, duke ditur se zhvillimet më të madha kanë ndodhur dhe po ndodhin përkatësisht në tokat më të mira bujqësore. Sipas analizave të bëra në komunën e Fushë Kosovës çdo vite humbet tokë bujqësore e kualitetit të lartë përkatësisht klasa 1-4 si pasojë e zhvillimeve hapësinore si: objekte banimi, objekte komerciale/afariste, infrastrukturës rrugore dhe si rezultat i saj niveli nacional ka hartuar ligje në aspektin e mbrojtjes së tokës bujqësore ku komunat obligon që me dokumente hapësinor të definojë dhe planifikoj tokën bujqësore.

Sipërfaqja e mbetur prej 4,391.48 ha tokë bujqësore është e ndarë në parcela me sipërfaqe jashtëzakonisht të vogla, të cilat gjenden pothuajse të tërat në pronësi private. Vlerësohet se rreth 10 ha tokë bujqësore humben me ndërrim të destinimit respektivisht me ndërtime. Gjithashtu, tokat pjellore përgjatë lumenjve i nënshtrohen konkurrencës së zgjerimit të vendbanimeve dhe industrisë. Në të njëjtën kohë është prezentë edhe dukuria e shpyllëzimit, për shkak të prerjes së pakontrolluar të pyjeve.

Nga analizat hapësinore presioni më i madh i humbjes së tokës bujqësore apo vendbanimet që kanë presionin në vazhdimësi me vite të tëra janë: Bardh i Madh, Sllatinë e Madhe, Dobrevë e Ulët dhe Dobrevë Epërme.

Fragmentimi i tokës bujqësore:

Fragmentimi si proces në komunën e Fushë Kosovës është i theksuar dhe si rezultat i saj sjell probleme të mëdha në ruajtjen menaxhimin dhe shfrytëzimin e tokës bujqësore në formë racionale.

Fragmentimi i tokës dëshmon të jetë pengesa kryesore kur bëhet fjalë për përdorimin e tokës përkundrejt politikave për zhvillim bujqësor në vend. Më pas, ekziston një sektor i polarizuar bujqësor me disa prona të mëdha dhe një sektor të madh të pronave të vogla. Struktura e shpërndarjes së madhësisë ilustron me rreth 80% të numrit të fermave që janë më pak se 4 ha dhe të fragmentuara. Vetëm 0,6% e fermave janë më shumë se 10 ha. Për këtë mund të shtohet se procesi i nënndarjes në trashëgimi po vazhdon. Madhësia mesatare e një ferme për një ekonomi familjare është 2-3 ha tokë bujqësore e punueshme, zakonisht e fragmentuar në 6- 8 parcela kadastrale. Madhësia mesatare e parcelës kadastrale është 0.30 ha.

Si rezultat i zhvillimeve në aspektin e fragmentimit ministra e bujqësisë dhe zhvillimit rural ka hartuar ligjin për mbrojtjen e tokave bujqësore ku në kuadër të këtij ligji ka parashtruar masat që duhen të aplikohen në këtë aspekt.

Masat kundër fragmentuese janë:

- Toka e punueshme bujqësore, sipërfaqja e se cilës është ≤ 0.50 ha, nuk mund të fragmentohet në parcela;
- Toka e punueshme bujqësore e konsoliduar, sipërfaqja e se cilës është ≤ 1.00 ha, nuk mund të fragmentohet në parcela.

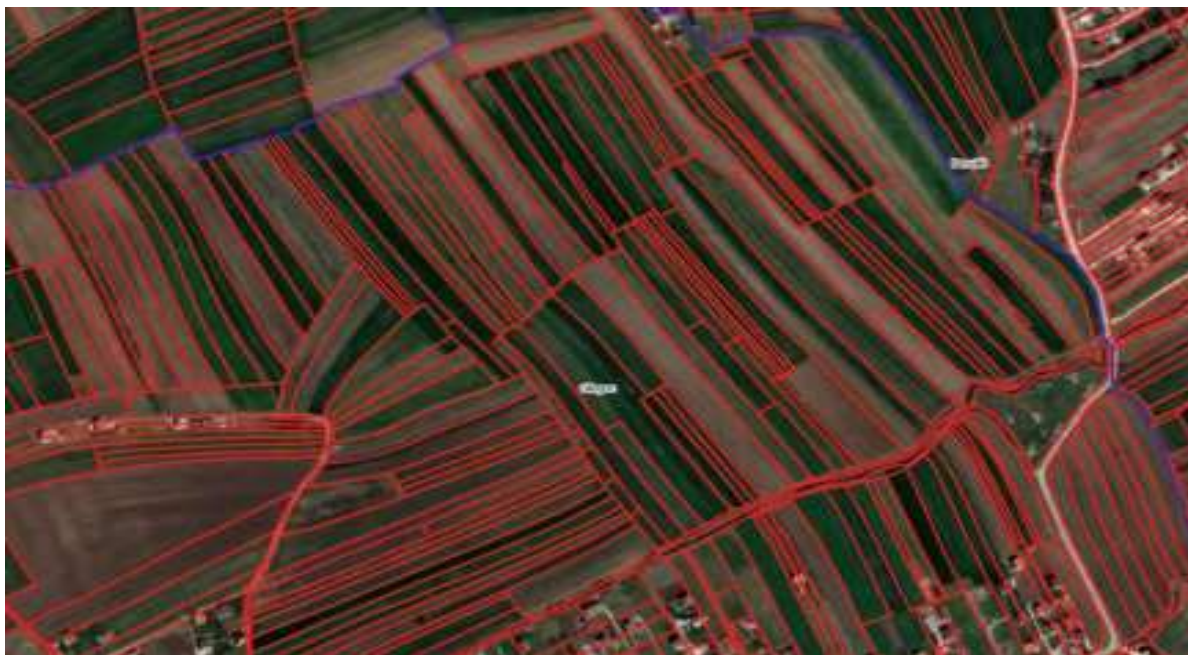

Figura 13. Fragmentimi i tokave bujqësore në Komunën e Fushë Kosovës

3.2.12.3 TRENDI DHE PROGNOZA E PRODHIMTARISË SË DRITHËRAVE

Prodhimi i drithërave, sipas të dhënave statistikore kultivimi i Grurit dhe Misrit si dy kulturat kryesore, në shumicën e vendeve të botës konsiderohet si kulturë strategjike, si kultura të tillë ka edhe rëndësi të madhe ekonomike, sidomos nëse kultivohet në sipërfaqe të mëdha. Me rritjen e subvencioneve nga Ministria e Bujqësisë kemi një rritje të drithërave të cilët dominojnë sipërfaqet e mbjella si Gruri dhe Misri duke pasur nga Elbi dhe Tërshëra. Sipërfaqja e mbjellë me drithëra në vitin 2014 ka qene 2,788.82 ha. Kryesisht gruri është kulturë e klimës kontinentale, temperaturat më të favorshme për mbirje të farës janë 14-20 °C, ku mbin për 5-7 ditë. Në temperaturë 7-8 °C mbin për 17-20 ditë, ndërsa në temperatura më të ulëta mugullon dhe mbin edhe më ngadalë.

Pra, të dhënat mbi prodhimtarin e drithërave në Komunën e Fushë Kosovës japin një indikacion të qartë të orientimit të sektorit të bujqësisë në kultivim të drithërave, andaj ky sektorë duhet të priorizohet duke mundësuar zhvillimin e sipërfaqeve të reja dhe rritjen e prodhimtarisë për ha.

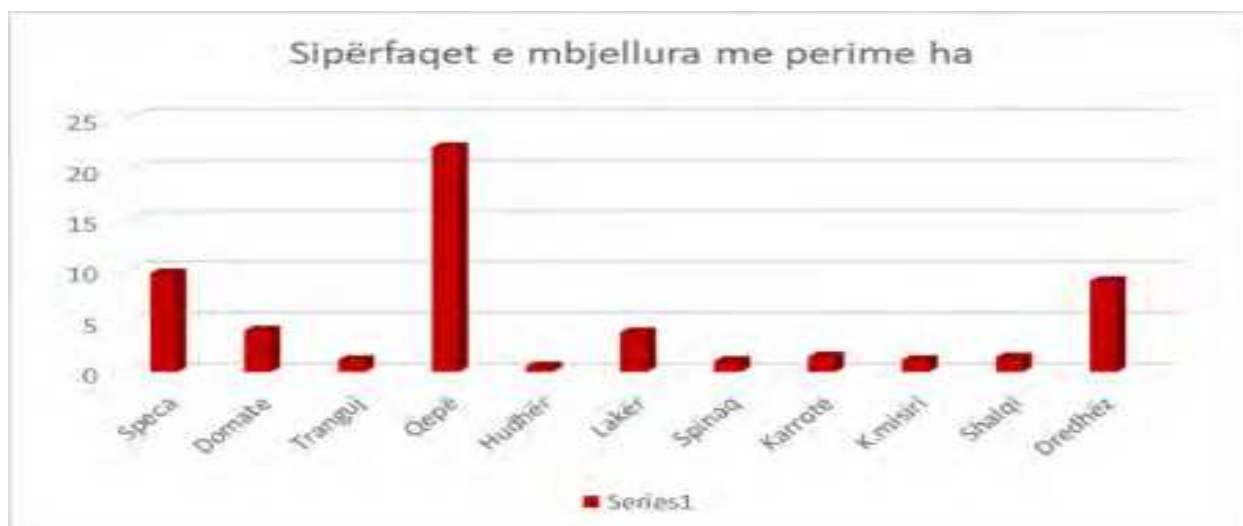

Grafiku 17 Trendet e prodhimtarisë së drithërave

3.2.12.4 TRENDI DHE PROGNOZA E PRODHIMTARISË SË PEMËVE DHE PERIMEVE

Prodhimi vendas i pemëve dhe perimeve është rritur në mënyrë të vazhdueshme ndër vite, Pemëtaria si një sektor strategjik çdo ditë e më shumë gjen rritje të sipërfaqes si dhe rendimentit në nivelin kombëtar por edhe në atë lokal. Kultivimi i mollës, dardhës, kumbullës, lajthisë, arrës çdo vite ka një rritje të sipërfaqeve të kultivimit kjo duke falënderuar grandeve qeveritare si dhe atyre lokale.

Komuna e Fushë Kosovës ka të zhvilluar Pemëtarin, sa i përket prodhimtarisë së pemëve ekziston një sipërfaqe prej 55.61 ha. Dhe me këtë shihet një interesim më i madh dhe për çdo vit kemi ngritjen e pemishteve të reja. Prej pemëve kryesisht kultivohet molla, dardha, kumbulla, qershia, vishnja etj. Pjesa tjetër e prodhimtarisë së pemëve i takon kultivimit të tyre në kopshte dhe oborre për konsum familjar. Problemi kryesor i këtij sektori është plasmani jo i sigurt i prodhimeve dhe mënyra e ruajtjes në depo. Komuna e Fushë Kosovës, respektivisht Drejtoria e Bujqësisë duhet të fokusohet në ndërtimin apo bashkëpunimin me pikat grumbulluese, ku fermerët mund të kenë të lehtë sigurimin e tregut për produktet e tyre bujqësore të prodhuara

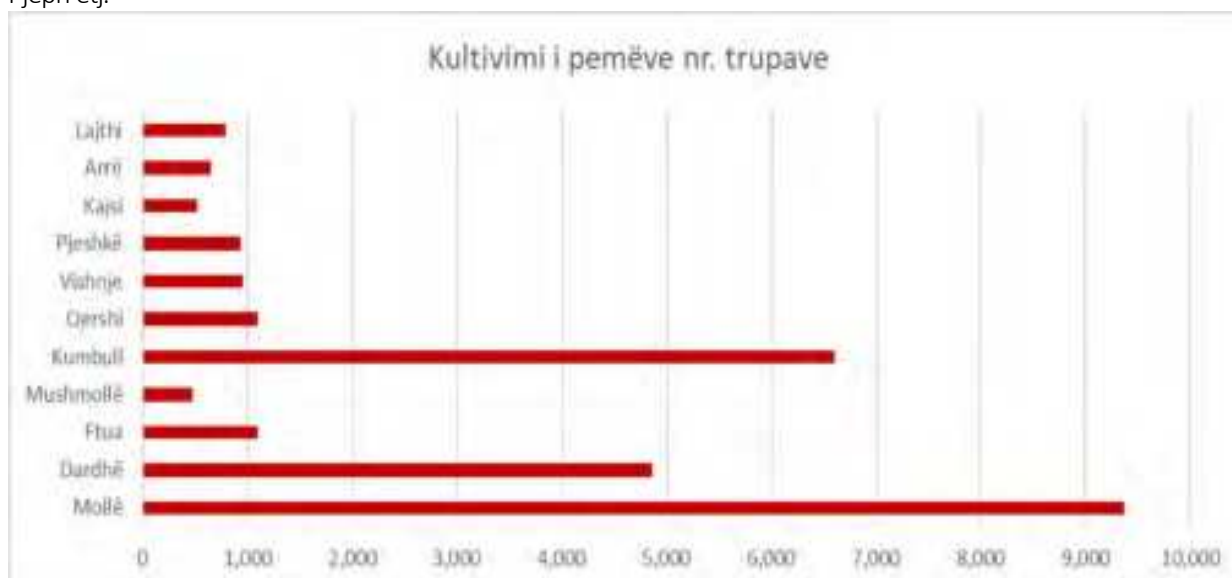
Grafiku 18 Trendët e kultivimit të perimeve

Prodhimi i arrorëve dhe pemëve të imëta është rritur gjithashtu ndjeshëm dhe pritet të rritet ende si rezultat i mbjelljeve së fundmi, të nxitura nga skema e mbështetjes nga qeveria dhe donatorë të ndryshëm.

Shumica e prodhimeve të freskëta mblidhen nga grumbullues/shitës shumice dhe shiten në tregjet e pemëve-perimeve dhe dyqanet tradicionale të pakicës. Krijimi i një rrjeti tregjesh shumice ka përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme kapacitetin e prodhuesve që ndodhen larg zonave kryesore urbane për të tregtuar produktet e tyre. Qarkullimi i produkteve të freskëta të vendit në zinxhirët e super-marketeve është relativisht i vogël.

Perimtaria ka potencial të madh për zhvillimin ekonomik të Fushë Kosovës. Tradicionalisht sektori perimor ka qenë më i organizuar dhe më i zhvilluar krahasuar me sektorët tjerë të bujqësisë. Zhvillimi i perimtarisë është i mundshëm si rezultat i kushteve të volitshme klimatike. Ndërsa, perimtaria ofron mundësi për të gjeneruar punësim dhe të ardhura për një numër të madh të familjeve.

Prodhimi i perimeve është njëra nga degët kryesore të prodhimtarisë bimore, viteve të fundit sipas të dhënave të DBZHR, kultivimi i perimeve ka një ngritje të kultivimit të kulturave kryesore të perimeve si: Patatja, Lakra, Shalqiri, Pjepri etj.

Grafiku 19 Trendët e prodhimit të pemëve

Infrastruktura dhe shërbimet përkatëse të pas vjeljes (ambientet e dhomave frigoriferike, linjat e ambalazhimit/paketimit etj.), janë të kufizuara, por megjithatë ka pasur rritje të numrit të tyre si rrjedhojë e mbështetjes së ministrisë së bujqësisë dhe donator të ndryshëm. Ndërsa ambientet e kufizuara të dhomave frigoriferike dhe humbjet e mëdha të produkteve si rrjedhojë e mungesës së tyre kanë qenë për vite me radhë

shkaku kryesor i deficitit të lartë në tregtinë e produkteve pemëtarë dhe perimtare, kapacitetet e ruajtjes në dhoma frigoriferike janë rritur në vitet e fundit. Skemat e subvencionit të qeverisë dhe forcimi i konsoliduesve, një kategori tregtarësh më afër fermerëve (e përfshirë si në shitjen e inputeve bujqësore fermerëve, ashtu edhe në grumbullimin e produkteve nga fermerët), po kontribuon ngadalë në përmirësimin e situatës. Aktualisht, grumbulluesit janë akterët më aktivë në zinxhirin e vlerës.

Industria e përpunimit të frutave dhe perimeve përbëhet nga disa ndërmarrje formale dhe disa punishte informale gjysmë industriale që ofrojnë një gamë të gjerë frutash dhe perimesh të përpunuara.

Sektori ka një fokus të qartë të plotësimit të kërkesës së brendshme dhe të zëvendësimit të importeve. Megjithatë, nisur nga mundësitë që ekzistojnë, prioritet duhet të marrë gjithashtu promovimi i eksporteve.

Sektori i pemëve dhe perimeve karakterizohet nga kushte të përshtatshme klimatike që mundësojnë prodhimin e hershëm të disa lloje frutash dhe perimesh, të cilat përbëjnë gjithashtu një **potencial** të rëndësishëm për sa i përket mundësive të eksportit, ky është sot një realitet i prekshëm i provuar me eksporte në rritje të pemëve dhe perimeve.

Prodhimi i pemëve dhe perimeve përballet ende me **sfida** të ndryshme, përfshi informalitetin e sektorit të materialit mbjellës, kostot e larta të inputeve të blera dhe lëndës djegëse (që prekin veçanërisht serrat me ngrohje), produktivitetin e ulët dhe humbjet e mëdha të pas vjeljes, sidomos në rastin e pemëve. Standardet e sigurisë ushqimore të pemëve dhe perimeve janë gjithashtu një sfidë për t'u adresuar që të rriten eksportet drejt tregjeve të shteteve anëtare të BE.

Zhvillimi i industrisë së përpunimit të pemëve dhe perimeve është penguar nga vështirësitë për të siguruar lëndën e parë për industrinë e përpunimit në sasi të mjaftueshme dhe cilësinë e kërkuar. Me rritjen e ofertës nga ferma, kjo vështirësi është më pak e rëndësishme se në të kaluarën, por industrinë në këtë sektor po ndeshen akoma me mjaft vështirësi; menaxhimi i dobët i zinxhirit të vlerës - kontratat formale ose joformale mes industrisë dhe fermave - nuk ka ndihmuar për sa i përket sigurimit të ofertës së lëndës së parë nga ferma për industrinë e përpunimit. Çmimet e larta të energjisë dhe lëndës djegëse dhe të ambalazhimit (kryesisht i importuar) janë një shqetësim i madh për përpunuesit. Ndërkohë që zinxhirët e shkurtër të vlerës kanë qenë një avantazh deri tani, zgjerimi i zinxhirit të supermarketeve pritet të transformojë zinxhirin e vlerës duke shkaktuar konkurrencë më të drejtpërdrejtë nga furnizuesit e huaj, çfarë nënkupton se prodhimi dhe përpunimi në komunën e Fushë Kosovës ka nevojë për mbështetje të mëtejshme në rritjen e kapaciteteve dhe krijimin e zinxhirit zhvillimor të sektorit të bujqësisë.

3.2.12.5 INDUSTRIA BUJQËSORE, PËRPUNIMI DHE RUAJTJA E PRODUKTEVE BUJQËSORE

Agrobiznesi në Fushë Kosovës për rëndësinë e madhe që ka për zhvillimin e bujqësisë, blegtorisë dhe të gjitha hallkave kryesore të zinxhirit ushqimor vitet e fundit i është kushtuar një rëndësi më e madhe për investime si nga sektori publik dhe nga sektori privat veçanërisht qendrave të grumbullimit.

Qendrat e grumbullimit, standardizimit, ambalazhimit, paketimit, ruajtjes në kushte të përshtatshme dhe tregtim me destinacion tregun vendas dhe për eksport janë shtrirë në të gjithë territorin e komunës. Numri dhe investimet në këto qendra që shërbejnë për të gjitha hallkat e zinxhirit ushqimor kanë një rritur nga viti në vit.

Industria agro-përpunuese në Fushë Kosovë është në zhvillim e sipër nga potencialet të qenësishme për investime, veçanërisht për perimet, frutat dhe prodhime blegtorale. Ndër produktet e zgjedhura, Prodhuesit primar të lëndëve të para aktualisht po bashkëpunojnë me kompanitë agro-përpunuese, për t'u dhënë zgjidhje disa problemeve që lidhen kryesisht me: Kostot e larta të lëndëve të para vendase, mungesa e likuiditetit, standardet dhe cilësia, fragmentimi dhe mungesa e bashkëpunimit dhe koordinimit. Ndërsa në lidhje me përpunimin dhe marketingun e produkteve problematike është informaliteti në tregun e brendshëm. Për sa i përket "Menaxhimit të Biznesit" në këtë hallkë të zinxhirit ushqimor, problemet kryesore lidhen me gjetjen e punonjësve të specializuar dhe qasja në financim. Gjithashtu, mungesa e certifikatave të pronës dhe pasiguria e lartë në lidhje me pronësinë e tokës ka penguar e ndaluar disa nga kompanitë e agropërpunimit, që të investojnë dhe zgjerohen.

Momentalisht sektori i bujqësisë ballafaqohet me sfida dhe probleme të ndryshme duke filluar nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi dhe ruajtja e produkteve bujqësore.

Zinxhiri prodhues i sektorit të bujqësisë sipas vlerësimit të gjendjes has në vështirësi gjatë hallkave duke mos

funksionuar për arsye të mos kompletimit të zinxhirit në mungesë të planifikimit mbi investimet në industrinë bujqësore.

Sektori i industrisë bujqësore sipas vlerësimit të gjendjes ekzistuese është relativisht pak i zhvilluar për kundër rritjeve ndër vite por, duke ditur potencialet bujqësore të cilat posedon kjo komunë, realisht ekziston një numër i vogël i bizneseve që ushtrojnë veprimtarin në përpunimit dhe ruajtjes së produkteve bujqësore, më shumë ky sektor është i orientuar në grumbullim dhe pastaj produktet e grumbulluara eksportohen në kompani më të mëdha jashtë komunës apo edhe jashtë vendit.

Mungesa e një zonë të agro-biznesit në komunë ka ndikim që ky sektor të jetë jo i zhvilluar dhe me një decentralizim apo shtrirje të bizneseve bujqësore në hapësira të ndryshme të komunës ku qasja e fermerëve është me vështirë.

Komuna e Fushë Kosovës si nyje kryesore e zhvillimit ekonomik, sipërfaqeve të mëdha të tokave bujqësore të kualitetit të mirë posedon potencial në zhvillimin e sektorit të industrisë bujqësore si përpunimin e pemëve dhe perimeve, përpunimin e qumështit, përpunimi i drurit dhe sektorë tjerë bujqësor.

Potencialet mbi zhvillimin e agrobiznesit në komunën e Fushë Kosovës:

- Mundësi në rritja e nr. bizneseve me karakter bujqësor;
- Planifikimi i zonës të agro-biznesit si nyje ekonomike;
- Potencial në diferencimi i agro-biznesit;
- Traditë e fermerëve në prodhim dhe përpunim të produkteve bujqësore.
- Zhvillimi i pikave grumbulluese dhe përpunuese të pemëve dhe perimeve;
- Zhvillimi i fabrikave për përpunim të drithërave.

3.2.12.6 BLEGËTORIA

Momentalisht fondi i bagëtisë mbahet kryesisht për qumësht, për majmëri (mish) dhe produkte të tjera. Ekzistojnë një numër i konsiderueshëm i ekonomive familjare të cilat kultivojnë kafshë për nevoja familjare dhe një font 2,266 krerë gjedhe, me ferma të mesme dhe ato komerciale. Nga të dhënat e siguruar nga komuna numri i kafshëve është në ulje viteve të fundit pra me një trend negativ të fondit blegtoral, por duke pasur parasysh kushtet gjeografike të cilat i ka komuna e Fushë Kosovës numri i fondit blegtoral pa dyshim mund të dyfishohet apo trefishohet.

Ekzistojnë kushte ideale për zhvillimin e blegtorisë ngase Fushë Kosova ka sipërfaqe të mjaftueshme bujqësore dhe me një bonitet të lartë, pastaj kullosa të pasura dhe të pashfrytëzuara. Edhe në këtë sektor edhe pse ka përmirësime ka mjaft probleme të cilat duhet evituar. Sektori gjendemi në fazën ekstensive të prodhimitarisë. Infrastruktura jo e mirë e stallave, përqindja e racave të mira ende është e ultë dhe prodhimtaria jo e standardizuar e qumështit dhe e mishit. Kostoja e prodhimit ende është e lartë, çka i bën fermerët të mos jenë konkurrent në treg. Viteve të fundit sektori i bujqësisë ka filluar të ketë përmirësime ndoshta jo të mëdha por ka hapa përpara në këtë drejtim duke filluar me rritjen e buxhetit të Drejtorisë së Bujqësisë, rritja e subvencioneve, përmirësimi i infrastrukturës rrugore, rregullimi i kanaleve që parandalon përmytjen e tokave bujqësore apo erozionin. Krijimi i politikave bujqësore, për ruajtjen dhe menaxhimin e tokës bujqësore.

Duke ditur rendësin e blegtorisë në zhvillim ekonomik, krijimi i vendeve të punës, duhet të ndërmerret masa që ky trend negativ të ndërpritet dhe të fillohet investime konkrete në përkrahjen e fermerëve në rritjen e numrit kafshëve përkrahje në përmirësimin racor si dhe përforsimin e zinxhirit prodhues dhe përpunues të këtij sektori.

Grafiku 20 Koncentrimi i krerëve të kafshëve në komunën e Fushë Kosovës

Në bazë të analizave sfidat kryesore në kuadër të sektorit të blegtorisë dhe industrisë së përpunimit të produkteve blegtorale është decentralizimi i ndërmarrjeve përpunuese, zgjidhja me e mirë në aspektin e funksionimit të këtyre veprimtarive është centralizimi përmes krijimit të politikave dhe strategjive zhvillimore duke krijuar hapësira dhe infrastrukturë të përshtatshme për zhvillimin e këtyre veprimtarive, standardet e sigurisë ushqimore dhe të mjedisit duhet që të përmirësohen dhe të respektohen. Cilësia e qumështit të papërpunuar dhe gjendja mikrobiologjike është problematike, ndërkohë që kushtet e transportit janë të papërshtatshme, shpesh pa përdorur tanke ftohës. Në shumicën e rasteve nuk ka trajtim të ujërave të përdorura dhe të mbetjeve të përpunimit të qumështit (p.sh. laktozës). Mungesa e specialistëve të kualifikuar (teknologjia e përpunimit të qumështit, laboratorit etj.) në zonat rurale është një nga faktorët që ka penguar dhe do të vazhdojë të pengojë, përveç zbatimit të dobët të ligjit, zbatimin e standardeve të sigurisë dhe të mjedisit.

Për sa u përket aspekteve ekonomike të sektorit, ka disa kufizime, përfshirë përmasën e vogël të fermave, konkurrueshmërinë në rritje nga importet (pjesë e liberalizimit të tregtisë dhe zgjerimit të zinxhirëve të supermarketeve).

Prioritet sektori blegtorisë për këtë sektor do të jetë krijimi i strategjisë për centralizimin e ndërmarrjeve prodhuese dhe përpunuese, rritja prodhimi për plotësimin e kërkesës së tregut të brendshëm, investime në zinxhirin e ruajtjes dhe përpunimit në fermë, mbështetja do të synojë edhe përmbushje standardet e sigurisë së ushqimit, edhe ato të mjedisit, ndërtimi i pikave grumbulluese të qumështit, ndërtimi i fabrikave për përpunim të produkteve blegtorale (jogurti, djathi, gjiza, mishi, etj.).

Të gjeturat kyçe në sektorin e Bujqësisë:

- Bujqësi ekstensive familjare, numër shumë i vogël i fermerëve komercial;
- Përmirësimi i infrastrukturës rrugore për qasje me te lehte për fermerët.
- Hapja e kanaleve dhe parandalimi i erozionit të tokave nga vërshimet.
- Humbje të vazhdueshme të tokave kualitative bujqësore, mos menaxhim i duhur i tyre (nevoja për zonimi);
- Rritje e prodhimtarisë së drithërave dhe perimeve, por jo mjaftueshëm me potencialet që ka Fushë Kosova;
- Mungesa e pikave grumbullimi dhe përpunimi të pemëve dhe perimeve, mos kompletimi i zingjirit prodhues;
- Fondi i ulët blegtoral;
- Përpunim i produkteve blegtorale në shkallë të ulët;

Prioritetet nevojat për zhvillim:

- Fuqizimi i agro-industrisë në komunën e Fushë Kosovës (pikave grumbulluese dhe përpunuese);
- Fuqizimi i sektorit të drithërave si potencial në komunën e Fushë Kosovës (rritja e sipërfaqeve me drithëra dhe krijimi i hapësirave për grumbullim dhe përpunim të drithërave);
- Përmirësimi i infrastrukturës bujqësore (rrugëve bujqësore, kanaleve drenazhuese dhe ujitjes, fermave

etj.);

- Përkrahje në fuqizimin e blegtorisë (rritja e fondit blegtoral dhe përmirësimi racor);
- Fuqizimi i sektorit të përpunimit të produkteve blegtorale (pika grumbulluese të qumështit, përpunimi i produkteve blegtorale);
- Fuqizimi i agro-turizmit (planifikimi dhe zhvillimi i zonave me potencial turistik).

3.2.12.7 SWOT ANALIZA – BUJQËSIA

Përparësitë	Dobësitë
▪ Pozita gjeografike dhe kushtet klimatike shumë të favorshme për zhvillimin të bujqësisë (agrobiznesit); ▪ Resurset natyrore: 52% tokë bujqësore, dhe resurse ujore të bollshme; ▪ Toke bujqësore kualitative; ▪ Sipërfaqe të mëdha të kullosave; ▪ Ndërmarrje për përpunim dhe grumbullim të produkteve bujqësorë; ▪ Potenciale të mjaftueshme njerëzore me përgatitje profesionale dhe me moshë të re; ▪ Kapacitetet të konsiderueshme për kultivimin e prodhimeve bujqësore dhe blegtorale; ▪ Kapacitetet e prodhimit të fidanëve të pemëve, analizimi dhe kontrolli i prodhimeve bujqësore dhe blegtorale; ▪ Potencial për zhvillim të agroturizmit; ▪ Qasja në rrugë nacionale dhe regjionale; ▪ Potencial për zhvillim të shpeztarisë; ▪ Organizim i panairëve për promovim të sektorit të bujqësisë.	▪ Humbje rreth 10 ha tokë bujqësore çdo vite; ▪ Ndotje e tokave bujqësore; ▪ Mungesa e organizimit të fermerëve (kooperativa bujqësore); ▪ Prodhimtaria e ulët dhe cilësia jo e kënaqshme e produkteve bujqësore; ▪ Mungesë e informimit apo vetëdijesimit për ruajtjen e tokës bujqësore; ▪ Edukimi i pamjaftueshëm i fermerëve në përputhje me trendet dhe mënyrat e reja të prodhimit; ▪ Aplikimi i teknologjisë së vjetër në prodhimin e produkteve bujqësore; ▪ Pamjaftueshmëria e përkrahjes teknike për fermerë; ▪ Menaxhimi jo i mirë i tokës bujqësore - fragmentimi i tokave bujqësore; ▪ Ndotja e kanaleve të ujitjes; ▪ Mungesa e qasjes në tregje – mos funksionimi i pikave grumbulluese në tërë territorin e komunës; ▪ Pamjaftueshmëria e shërbimeve këshillimore profesionale; ▪ Mungesa e politikave dhe përkrahjes në zhvillimin e agroturizmit; ▪ Mungesa e kompetencave në menaxhim të resurseve pyjore;
Mundësitë	Rreziqet
▪ Mundësi të shumta për prodhime finale; ▪ Ndërtimi i infrastrukturës rrugore rurale në funksion të bujqësisë. ▪ Futja e teknologjive të reja; ▪ Dhënia e pronave komunale në funksion të bujqësisë; ▪ Hapja e tregjeve të reja; ▪ Konsolidimi i tokës bujqësore; ▪ Mundësi qasje në programe e projekte për përfitim nga fondet dhe skemat mbështetëse të qeverisë dhe donatorëve; ▪ Krijimi i kushteve të favorshme për zhvillimin e bujqësisë duke përfshirë subvencionet. ▪ Mundësi e plasimit të mallrave në tregun e jashtëm; ▪ Organizimi i fermerëve (bashkërendimi, koordinimi); ▪ Mbrojtja e ekosistemit dhe biodiversitetit; ▪ Rritja e subvencioneve për fermer	▪ Ndotja e tokës dhe resurseve të ujit; ▪ Braktisja e fshatrave, interesimi i ultë i rinisë për veprimtari bujqësore; ▪ Kosto e lartë, për realizimin e projekteve nga Komuna; ▪ Mungesa e kredive të favorshme afatgjata; ▪ Fuqia blerëse e popullsisë është e ulët; ▪ Shndërrimi i tokës bujqësore në tokë ndërtimore; ▪ Qasja e kufizuar në mjete financiare për investime në Agrobiznes; ▪ Pasiguria e efikasitetit afatgjatë të investimeve në bujqësi; ▪ Konkurrenca e tregut nga importi; ▪ Mungesa e mbrojtjes së prodhimeve nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera; ▪ Mungesa e fondeve; ▪ Pasiguria e efikasitetit afatgjatë të investimeve në sektorin e Bujqësisë;

3.2.13 EKONOMITË PYJORE

Pyjet ofrojnë përfitime të ndryshme ekonomike dhe sociale. Prodhimi dhe konsumi i produkteve të drurit dhe produkteve pyjore jo drusore plotëson nevojat njerëzore për ushqim, energji dhe nevoja shëndetësore, si dhe në gjenerimin e të ardhurave. Ato gjithashtu kontribuojnë në jetesën rurale dhe zbutjen e varfërisë nëpërmjet të ardhurave të krijuara nga punësimi në prodhimin e mallrave dhe shërbimeve pyjore. Përfitimet përfshijnë gjithashtu pritjen dhe mbrojtjen e vendeve dhe peizazheve me vlerë të lartë kulturore, shpirtërore ose rekreative. Përfitimet ekonomike zakonisht mund të vlerësohen në terma monetarë, por funksionet sociale të pyjeve janë më të vështira për t'u matur dhe mund të ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme midis njerëzve, në varësi të traditave dhe nivelit të zhvillimit të tyre.

Pyjet paraqesin burim primar të rëndësishëm edhe për industrinë e drurit megjithatë për këtë aspekt zona pyjore e komunës së Fushë Kosovës duhet të kursehet në masë sa më të madhe, pra të shfrytëzohet minimalisht për industrinë përpunuese të drurit.

Në Komunën e Fushë Kosovës pyjet janë një komponent i rëndësishëm i kapitalit natyror të cilat ofrojnë përfitime të rëndësishme për popullsinë rurale, dhe ekonominë e komunës në tërësi. Pishat e Sllatinës, dhe e gjithë zona pyjore e Komunës së Fushë Kosovës janë një potencial pyjor ekonomik të cilat duhet ta kenë synim fokusin e shfrytëzimit përmes aspektit turistik. Në zonën “Pishat e Sllatinës” veprojnë një numër biznesesh me veprimtari hoteliere. Në këtë zonë aktualisht funksionojnë disa restorante dhe biznese tregtare të cilat ofrojnë shërbime të ndryshme për vizitorët, duke krijuar vende pune dhe të ardhura për ekonomitë lokale familjare.

Kjo zonë pyjore ofron mundësi të shkëlqyeshme për zhvillimin e turizmit që mund të realizohen përmes aktiviteteve të ndryshme si ecje në natyrë, kampingje, aktivitete të ndryshme kulturore etj. Të gjitha këto aktivitete mund të organizohen duke mbrojtur dhe ruajtur në mënyrë të qëndrueshme potencialin pyjor dhe mjedisor ekologjik të cilin e ofrojnë këto zona pyjore.

3.2.14 LIDHJA E VEPRIMTARIVE EKONOMIKE ME KOMUNAT FQINJE

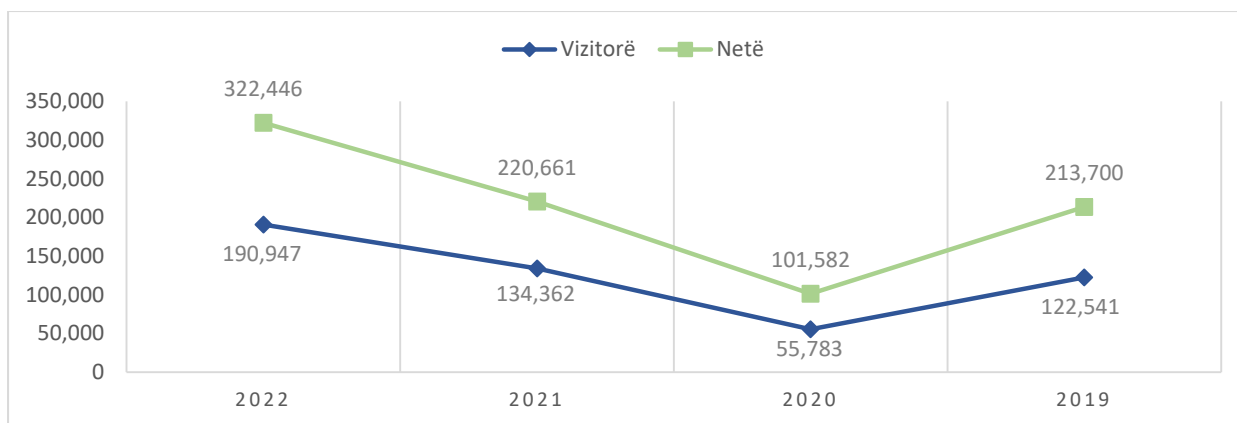
Pozita gjeografike e rëndësishme e Komunës së Fushë Kosovës i jep asaj mundësi për bashkëpunime të shumta me komunat fqinje. Këto bashkëpunime përfshijnë vendosjen e ndërmarrjeve të veprimtarive të ndryshme, me theks të veçantë atyre tregtare, shërbyese dhe prodhuese. Vendndodhja e një numri të madh të bizneseve të mëdha në Komunë ka bërë që një pjesë e konsiderueshme e punëtorëve nga komunat fqinje të Fushë Kosovës të punësohen në to, duke u vendosur edhe me banim në Komunë, apo duke udhëtuar çdo ditë. Që të dyja këto alternativa ndikojnë në rritjen ekonomike të Komunës.

Bashkëpunimet me Komunat fqinje Fushë Kosova mund akoma t'i forcojë dhe t'i rrisë përmes promovimit të mundësive investuese të ndërmarrjeve prodhuese dhe tregtare në zonat ekonomike dhe industriale të saj, si dhe përmes shkëmbimit të fuqisë punëtore. Bashkëpunimi mund të bëhet edhe në aspektin e turizmit të trashëgimisë kulturore dhe turizmit rural me të gjitha komunat fqinje, veçanërisht me Prishtinën dhe Lipjanin dhe Glllogocin. Ekonomia digjitale është një fushë shumë e rëndësishme, përmes së cilës Komuna e Fushë Kosovës, në bashkëpunim me komunat fqinje mund të kontribuojnë në rritjen e efikasitetit dhe lehtësimit të shumë shërbimeve përmes shfrytëzimit të të dhënave digjitale në aktivitetet ekonomike. Bashkëpunimi i madh me Komunën e Lipjanit për investime të përbashkëta në zonën ekonomike afër Aeroportit Ndërkombëtar “Adem Jashari” do të sillte përfitime më të shpejta dhe zhvillim më të shpejt ekonomik për të dy komunat.

3.2.15 RESURSET TURISTIKE

Kosova ka një klimë të favorshme dhe resurse të shumta natyrore, kulturore dhe historike, të cilat përbëjnë një bazë të burimeve për turizëm. Në të ardhmen e afërt Kosova pritet të bëhet treg i rëndësishëm për investimet e huaja direkte në turizëm. Megjithatë, aktualisht pothuajse të gjitha nismat aktuale për turizëm realizohen nga individë privatë dhe investimet që bëhen nga banorët për t'i rritur të ardhurat e tyre, si dhe për të kontribuar në zhvillimin e turizmit.

Numri më i madh i bizneseve në industrinë e turizmit ndodhen në rajonin e Prishtinës, me 36.6%.

Grafiku 21 Trendet e numrit të vizorëve (vendor dhe të huaj) në Regjionin e Prishtinës

Numri më i madh i turistëve me numrin më të madh të net qëndrimeve po ashtu ekziston në regjionin e Prishtinës. Të dhënat për numrin e akomodimeve dhe turistëve në Komunën e Fushë Kosovës mungojnë, megjithatë, për shkak të afërsisë me Prishtinën, mendohet se një pjesë e madhe e turistëve qëndrojnë në Komunën e Fushë Kosovës. Arsyet mund të jenë afërsia me aeroportin dhe ofertat e akomodimit.

3.2.15.1 ZONAT TURISTIKE

Tabela 160 Zonat turistike në Komunën e Fushë Kosovës

Vendbanimi													
	Bardh i Madh	Bellaqeci i Vogël	Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Graboc i Poshtëm	Harilaq	Henci	Kuzmin	Pomozotin	Slatinë e Madhe	Slatinë e Vogël	Vragoli
ha	3.53	1.90	2.29	7.26	3.36	1.60	12.62	0.83	2.40	1.63	2.92	6.94	0.79

Trashëgimia kulturore në Komunë ka një rëndësi të madhe duke pasur një shumëllojshmëri të zbulimeve dhe traditave. Zbulimet arkeologjike në Fushë Kosovë (Kalaja e Harilaqit dhe Bardhit) mbështetën përfundimin se kjo zonë është një nga më të vjetrat në qytetërimin parahistorik në Ballkan. Vlerat e jashtëzakonshme turistike dhe kulturore janë të ndërthurura dhe të lidhura ngushtë me vlerat natyrore. Në të gjithë territorin ndodhen objekte të rëndësishme kulturore-historike. Në qytet dhe rrethinat e tij gjenden një numër atraksionesh kulturore të rëndësishme, si edhe xhamia e qytetit, kisha serbe në qytet dhe në fshatrat serbe, muzeu i qytetit, memoriali i “Imer Sfarqa”, memoriali i “Hashim Hajdinit”.

Fushë Kosova ka potencial të madh për zhvillim për shkak të pozitës së saj që gjendet në mes të kryeqendrës Prishtinës dhe Aeroportit Ndërkombëtar “Adem Jashari”, si dhe për shkak të magjistrale Prishtinë-Pejë që është rruga më e frekuentuar në vend. Komuna është në proces të zhvillimit të politikave për të ringjallur turizmin kulturor që do t'u mundësonte turistëve shërbime me cilësi të lartë.

Për zhvillimin e turizmit më së shumti paraqitet nevoja organizimit të aktiviteteve dhe kampanjës së marketingut. Marketingu i suksesshëm rrit potencialin e zhvillimit urban dhe ekonomik të Komunës edhe si qendër turistike. Strategjia e marketingut përfshinë web faqe profesionale, fletushka, fjalën e gojës, billborde. Po ashtu përfshinë festimin e trashëgimisë së saj kulturore duke organizuar gjallëri në qendër të qytetit me shumë aktivitete gjatë gjithë vitit, dhe duke krijuar zinxhir të dyqaneve dhe restoranteve. Ekzistojnë gjithashtu ambiente ku mund të tërhiqen konferenca kombëtare dhe ndërkombëtare, si dhe festa familjare. Duke iu ofruar mundësinë e përjetimit të ngrohtësisë, Komuna mund të tërheq shumë vizitorë që duan të rikthehen për vizitë. Këto strategji sjellin rritje ekonomike dhe rritje të mirëqenies sociale.

Gjallërimi i sezonës së verës me organizime të aktiviteteve të ndryshme i tërheq turistët të vendosen në zonat në qendër të Komunës. Kjo ndikon në ngritjen e të hyrave përmes qirave, shpenzimeve të ushqimit dhe të hyrave

nga vizita e objekteve dhe monumenteve kulturore. Aktivitetet kulturore mund të jenë organizime që përfshijnë mbajtje të koncerteve në ambient të hapur, festivale, galeri arti, vizita në muzeun e Hekurudhës dhe vendet historike si Kalaja e Harilaqit, që pasqyrojnë të kaluarën e Komunës. Pjesë e turizmit të suksesshëm është edhe angazhimi i komunitetit, andaj në të gjithë planifikimin e turizmit planifikohet angazhimi i tij përmes bizneseve lokale, artizanateve, ushqimit të freskët tradicional etj.

3.2.16 ZONAT EKONOMIKE

Zonat ekonomike, krahasuar me lokacionet e tjera të Komunës, janë të janë përcaktuara nga qeveria lokale me qëllim të sigurimit të lirisë më të madhe ekonomike, si në aspektin administrativ, ashtu edhe në atë ligjor. Kjo bëhet për të përqendruar burimet e Komunës në zona ekonomike në mënyrë që të maksimizohet efikasiteti i zhvillimit ekonomik të Komunës. Fokusi më i madh duhet të jetë në zonat më të mëdha ekonomike, siç është ajo e vendbanimit Fushë Kosovë, për rregullimin e infrastrukturës brenda tyre si dhe të infrastrukturës që të shpijnë tek to, në veçanti infrastrukturës rrugore. Gjithashtu duhet të rregullohet edhe rrjeti elektrik, rrjeti i telekomunikimit dhe infrastruktura tjetër përcjellëse.

Për të maksimizuar produktivitetin, Komuna duhet të krijojë mjedise të favorshme për kompanitë e huaja për të investuar duke ofruar tokë me qira dhe stimuj të tjerë të ndryshëm. Vendorsja e tyre në zonën e Komunës krijon më vonë marrëdhënie të ngushta bashkëpunimi me kompanitë lokale, duke rezultuar në transferimin e teknologjive të avancuara dhe njohurive të biznesit, që përfshijnë operacionet transparente, menaxhimin e orientuar drejt fitimit dhe investimi aktiv në Kërkim dhe Zhvillim, rritja e shkallës së punësimit, etj. Të gjitha këto shërbejnë për zhvillimin lokal. Masat që duhet t'i ndërmerr Komuna për zhvillimin e aktiviteteve në zonat ekonomike janë:

- Krijimi i një ekipi të veçantë për gjetjen dhe tërheqjen e investimeve të huaja direkte, me synim tërheqjen e kompanive të njohura ndërkombëtare
- Krijimi i Shërbimit Një Ndalesë – eficiency në kryerjen e të gjitha shërbimeve në një vend. Është e nevojshme formulimi i një skeme për të thjeshtuar administrimin duke krijuar një rrugë të vetme për shërbimet e administratës—konsultimi për investime, këshillimi dhe miratimi i biznesit—përmes autoritetit përkatës të zonave ekonomike. Bashkëpunimi i zyrave doganore, postave dhe zjarrfikësve me institucionet financiare ndihmon në maksimizimin e efikasitetit administrativ.
- Mbështetje komunale e IHD-ve përmes politikës së veçantë fiskale. Këto mbështetje mund të përfshijnë ofrimin e qirave të lira në hapësirat e zonave ekonomike dhe ofrimin e stimujve të tjerë, siç janë lehtësirat e taksave, duke u siguruar që ka mjedise të favorshme për investimet e korporatave. Shitblerje brenda vendit si dhe blerje e lëndës së parë pa pasur nevojë të paguhet TVSH-ja. Një tjetër politikë mbështetëse është që, kompanitë prodhuese dhe kompanitë tregtare që kanë investuar me një shumë të lartë monetare, të lirohen nga taksat mbi të ardhurat dhe taksat për korporatat për një periudhë të caktuar kohore – p.sh. për 5 vjet nga viti që fillojnë ligjërisht veprimtarinë biznesore (viti i parë fiskal), dhe të taksohen 50% më pak në 2-3 vitet e ardhshme.

Në bazë të numrit të investitorëve, mund edhe të paraqitet nevoja për zgjerimin e hapësirës së ndonjë zone ekonomike, përderisa fokusi i tërheqjeve të IHD-ve duhet të jetë në kompanitë prodhuese, që kërkojnë fuqi punëtore që potencialisht i përshtatet aftësive të fuqisë punëtore që ka Komuna dhe komunat përreth.

3.2.16.1 TRENDI DHE PROGNOZA E ZONAVE KOMERCIALE

Zonat industriale janë të shpërndara në 7 vendbanime të Komunës, dhe shumica e tyre janë krijuar me iniciativën e komunitetit të bizneseve. Krijimi i këtyre zonave u bazua në rregulla tregtare dhe në një koncept të pjesshëm të përfaqësuar nga Komuna për të krijuar zonat industriale. Këto zona janë të ndërtuara në prona private dhe publike, me infrastrukturë të re e cila i plotëson kushtet deri në nivel mesatar. Zonat industriale janë rritur gradualisht, varësisht nga përqendrimi i aktiviteteve industrial dhe janë shpërndarë në pjesë të ndryshme të Komunës.

Tabela 161 Zonat industriale sipas vendbanimeve

Vendbanimi	Bardh i Madh	Dobrevë e Epërme	Dobrevë e Ulët	Fushë Kosovë	Graboc i Poshtëm	Harilaq	Sllatinë e Madhe
m ²	12.73	8.90	6.71	18.32	12.86	3.00	7.29

Zona industriale ofron një vend të përshtatshëm për zhvillimin dhe funksionimin e aktivitetit industrial, pasi ka një tolerancë më të lartë për efektet e pafavorshme mjedisore të krijuara zakonisht nga aktiviteti industrial. Grupi i aktivitetit industrial, brenda zonës industriale, mund të sigurojë që efektet negative të aktiviteteve të ngjashme të përmbahen brenda një zone të përcaktuar dhe që të arrihet ndarja e duhur nga aktivitetet më të ndjeshme. Aktivitetet jo industriale brenda zonave industriale duhet të shmangen dhe parashikohen në zona të tjera brenda Komunës.

Prandaj, ri klasifikimi dhe thjeshtëzimi i zonave industriale do të jepte rezultate më efektive në rritjen ekonomike të Komunës. Ky klasifikim mund të bëhet në tri lloje të zonave:

1. Zonë Industriale

Do të organizohet për të grumbulluar industri të ngjashme dhe për të siguruar infrastrukturën e tyre të përbashkët. Në vendbanimet Sllatinë e Madhe dhe Harilaq mund të zonohen industria farmaceutike, bimore, industria e tekstit, letrës dhe ambalazheve, si dhe përpunimi i ushqimit. Në Graboc të Poshtëm dhe në Bardh të Madh të lejohen vetëm industria e nxjerrjes dhe përpunimit të metaleve, për shkak të zonës – minierës sipërfaqësore.

2. Përdorimi i përzier Komercial/Industrial

Në zonën industriale përgjatë autouidhës M9 në Bardh të Madh, dhe në zonat industriale në vendbanimet Dobrevë të Epërme dhe Dobrevë të Poshtme të lejohen veprimtaritë e ndryshme prodhuese dhe shitëse apo komerciale. Këto aktivitete mund të përfshijnë prodhimin materialeve ndërtimore, siç janë ngjyrat, dyert e dritaret nga plastika, ndërmarrje për prodhimin dhe përpunimin e plastikës, drurit dhe që përfshijnë edhe dyqanet për shitjen e këtyre prodhimeve apo dyqane të tjera të shitjes me pakicë dhe shumicë.

3. Përdorim i përzier Rezidencial/Tregtar/Industrial

Në zonën qendër të Fushë Kosovës, në ndërtesat kolektive të banimit, në katet përdhësë të lejohen aktivitetet e prodhimeve të lehta që përfshijnë përdorim të përzier dhe shitjen direkte tek klienti. Këto aktivitete mund të përfshijnë prodhimet e brumërave dhe ëmbëlsirave, tekstit, zejtarisë, dhe punime tjera artizanale, ndërsa katet e mësipërme lejohen hapësirat e banimit/punës.

3.2.16.2 TREGTIA

Në nivel vendi, në mungesë të një kapaciteti të zhvilluar ekonomik, prodhimtaria është në nivele mjaftë ulëta të cilat akoma nuk arrijnë t'i përgjigjen nevojave të brendshme. Si rrjedhojë, Kosova ka një bilanc tregtar vazhdimisht negativ, dhe kjo ngase kërkesat e tregut plotësohen përmes importeve, përderisa në mungesë të një industrie dhe sektori të zhvilluar të prodhimit, vendi nuk arrin të performojë kënaqshëm në aktivitetin eksportues.

Përkundër faktit që Kosova është anëtare e marrëveshjes rajonale të tregtisë së lirë të CEFTA-s, rastet e bllokimit të lëvizjes së lirë të mallrave dhe prania e barrierave të ndryshme vazhdojnë të mos jenë të pakta.

Rritja relativisht e lartë e çmimeve globale të inputeve të ndërmjetme dhe energjisë ka ndikuar që Kosova me rastin e importit të mallrave të importojë edhe inflacionin. Kjo rritje përkthehet me rritjen enorme të çmimeve të shumë produkteve ushqimore në vend. Norma mesatare vjetore e inflacionit për vitin 2022 ishte 11.6%. Ndikimi i ekonomisë së Kosovës nga lëvizja e çmimeve në tregjet ndërkombëtare u pasqyrua në rritjen e indeksit të çmimeve të importit (IÇIMP), mesatarja vjetore e të cilit në vitin 2022 ishte 18.7%.

Në Komunën e Fushë Kosovës, ekonomia si tërësi dhe në veçanti sektori i NMV-ve është qartësisht i dominuar nga tregtia (përfshirë tregtinë familjare) dhe shërbimet. Tregtia është sektori më i zhvilluar, me 7.8%. Ndërmarrjet tregtare me impakt më të madh dhe të cilat gjenerojnë vende të punës me numër më të madh janë radhitur qendrat tregtare.

Bizneset e tjera kryesisht janë të përqendruara rreth rrugës magjistrale Fushë Kosovë – Pejë, por edhe në zonat ekonomike dhe industriale. Rol të rëndësishëm në këtë sektor luan edhe zhvillimi i industrisë së ndërtimtarisë, i cili përbëhet nga ndërtime të larta, ku përdhesat dhe katet e para përdoren për qëllime tregtare-afariste.

Sfidat e sektorit të tregtisë përfshirë eksportin dhe importin janë:

- Barrierat jo tarifore për kompanitë eksportuese;
- Procedura të stërzgjatura në vendet kufitare që përfshijnë kontrollet e shumta teknike dhe numrin e madh të dokumenteve;
- Mosnjohja e humbjeve të produkteve që ndodh gjatë transportit;
- Kërkesa për të mbuluar borxhin doganor prej 100%;
- Informaliteti.

Nevojat për ndërhyrje për zhvillim të tregtisë janë në këto fusha:

- Reforma institucionale dhe legjislative;
- Rritja e negociatave për rritjen e flukseve të tregtisë dhe investimeve;
- Zhvillimi i aftësive sipërmarrëse;
- Promovimi i tregtisë elektronike;
- Promovimi dhe institucionalizimi i qasjes së partneritetit publik-privat.

3.2.16.3 INDUSTRIJA

Industria përpunuese është sektor kyç zhvillimit ekonomik të Komunës. Aktualisht ajo bën pjesë me 7% të numrit të përgjithshëm të bizneseve në Komunë. Një segment i orientimeve zhvillimore është zhvillimi dhe riaktivizimi i kapaciteteve të industrisë përpunuese ushqimore.

Ndër kompanitë e suksesshme prodhuese janë fabrikat për prodhimin e produkteve farmaceutike, fabrikat për përpunimin e qumështit, prodhimi i ngjyrave dhe llaqeve, mobileve, dyerve dhe dritareve, etj. Disa nga këto kompani bëjnë edhe eksportimin e produkteve të tyre dhe janë mjaftë të suksesshme në tregun e jashtëm.

Për ngritjen e nivelit të zhvillimit industrial në Komunë vërehet nevoja e tërheqjes së kapitalit të jashtëm. Kjo bëhet kryesisht duke i ftuar ndërmarrjet të ndërtojnë fabrika në zonat industriale dhe ekonomike ku ekziston infrastruktura bazë, si toka, sistemi energjetik dhe furnizimi me ujë si dhe sistemi i rregulluar i transportit.

Është e rëndësishme të ftohen industritë me intensitet të punës. Pra, prodhimtari të ndryshme që punësojnë numër më të madh të të punësuarve, për të gjeneruar vazhdimisht mundësi punësimi në terma afatshkurtër dhe afatmesëm. Kjo kontribuon edhe në rritjen e punësimit të kategorisë së punëtorëve që janë më të papërgatitur për të kryer punë me aftësi më të specifikuar, dhe që integron kryesisht fuqinë punëtore rurale. Gjithashtu, është e rëndësishme të zgjedhën industri me pak ngarkesë mjedisore nga pikëpamja e mbrojtjes së mjedisit.

Tërheqja e investorëve të huaj do të bëhet me krijimin e kushteve të mirëfillta teknike dhe operacionale të zhvillimit të aktivitetit dhe krijimin e mundësive minimale të kontaktit me ekonominë lokale. Këto kushte përfshijnë: ofrimin e infrastrukturës teknike me kushte të plota operimi, përfshirë edhe impiantet, mundësinë e importimit të stafit menaxherial, orientimin nga eksporti, mundësinë e investimeve shtesë, përfshirë ndërmarrjet shtetërore lokale që janë pasive dhe që konsiderohen me vlerë të ulët, e drejta e garantuar për të zgjidhur mosmarrëveshjet potenciale nga ndonjë incident tregtar ndërkombëtar, leje të veçanta fiskale që mund të përdoren si mbrojtje në periudha investimi afatgjatë dhe të aktiviteteve fillestare. Të gjitha këto politika do të hartohen dhe do t'u mundësohen investorëve të huaj nga nivel lokal.

Shfrytëzimi i burimeve lokale rritë më shumë zhvillimin e industrisë. Kjo do të arrihet përmes stimulimit të bizneseve për gjenerimin e produkteve me vlerë të shtuar për vendin dhe promovimin e industrisë nëpërmjet shfrytëzimit të burimeve lokale si burimet minerale, bujqësore, kultura tradicionale, dhe burimet njerëzore. Gjithashtu, potencial të madh për rritje ka edhe industria prodhimit dhe përpunimit që importon lëndën e parë, produktet e të cilave kanë synim eksportin.

Në situatën aktuale të strukturës industriale, është mjaft e vështirë për fabrikat ekzistuese të arrijnë një rritje të vetë-qëndrueshme. Prandaj, është e domosdoshme nxitja e investimeve nga jashtë, krijimi i një industrie të re të ndërmarrjeve, promovimi i investimeve dhe krijimi i bizneseve të reja.

Industritë prodhuese të cilat angazhojnë numër të madh të punëtorëve janë të listuara më poshtë, por nuk kufizohen në to:

- Industria ushqimore: prodhimi i ushqimeve si bukë dhe ëmbëlsira;
- Industria e tekstitit dhe veshjeve;
- Produktet nga druri, si mobiljet;
- Industria farmaceutike;
- Fabrika për riciklim të produkteve të ndryshme: xhamit, letrës, plastikës, metalit;
- Prodhimi i letrës dhe produkteve nga letra;
- Botime dhe shtypje;
- Produktet e gomës dhe plastikës;
- Mallra lëkure dhe leshi: këpucë lëkure, çanta;
- Prodhim i materialeve të argjilës ndërtimore dhe produkteve nga qeramika;
- Prodhimi i produkteve metalike;
- Industri të tjera prodhuese, si produkte shkrimi dhe aksesore shkollore.

Industritë e mësipërme zhvillojnë sektorin e industrisë për periudhën afatshkurtër dhe afatmesme. Për periudhën afatgjatë, synohet orientimi në industrinë e inovacionit përmes zhvillimit të njohurive në fushën e teknologjisë dhe zhvillimin e inovacioneve teknologjike.

3.2.16.4 NDËRTIMTARIA

Sektori i ndërtimit ka shërbyer si një nga shtyllat kryesore të ekonomisë së Kosovës. Në vitin 2020 ishte sektori i katërt me pjesëmarrjen më të madhe të bizneseve, me 8%. Numri i punëtorëve të deklaruar ishte mbi 20 mijë, të deklaruar nga 3,269 biznese. Sektori përfshin një gamë të gjerë të aktiviteteve ekonomike, duke filluar nga nxjerrja e lëndës së parë, prodhimit të produkteve të ndërtimtarisë, e deri tek dizajnimi dhe ndërtimi. Menaxhimi dhe kontrolli i punëve ndërtimore, mirëmbajtja e tyre, rinovimi, demolimi sikurse edhe riciklimi i mbetjeve inerte të ndërtimit janë po ashtu aktivitete që përcjellin procesin e ndërtimit në industri.

Në dy dekadat e fundit ndërtimtaria është zhvilluar hovshëm veçanërisht edhe në Komunën e Fushë Kosovës, duke krijuar lagje të reja përmes grumbullimit të banesave të larta ndërtimore kolektive dhe komerciale. Ky zhvillim i shpejtë është bërë pa shumë kriteret urbanistike dhe planifikim të mirëfilltë. Si rrjedhojë e zhvillimit të shpejtë sektori nuk përmbush shumë kriteret në zhvillimin e aktiviteteve dhe prandaj renditet si ndër sektorët me rrezikun më të lartë sa i përket sigurisë së punëtorëve në rend të parë.

Në vitin 2022 në Fushë Kosovë ekzistonin 200 ndërmarrje ndërtimore, apo 6.8% e numrit total të ndërmarrjeve në Komunë.

Sfidat kryesore në sektorin e ndërtimtarisë:

- Qasja e kufizuar në financa për blerësit rezidencialë.
- Kufizime në rregulla dhe rregullore të caktuara që rregullojnë tregun, si kuadri ligjor jo i plotë ose i paqartë që rregullon aktivitetet e ndërtimit
- Mbizotërimi i praktikave joformale të cilat gjenerojnë shumë pasiguri dhe rreziqe, dhe rrjedhimisht kosto shtesë
- Marrja e lejeve ndërtimore
- Disponueshmëria e tokës për ndërtim
- Mungesa e ndërtimeve sipas standardeve

Industria e ndërtimit është një nga përdoruesit më të mëdhenj të mineraleve dhe burimeve natyrore. Nevoja dhe rëndësia e qëndrueshmërisë në ndërtim viteve të fundit është bërë një shqetësim për shkak të rritjes së ngrohjes globale dhe ekzistimit të mundësisë se burimet janë të kufizuara. Prandaj është e nevojshme që të praktikohen masa për ndërtim të qëndrueshëm.

Një nga mënyrat më të mira për të zbatuar qëndrueshmërinë në ndërtim është përmes materialeve. Përparimet teknologjike kanë hapur rrugën për një gjeneratë të re materialesh ndërtimi më të fuqishme, më të lehta dhe të rinovueshme, siç janë dyert, dritaret dhe panelet izoluese, të cilat mund të ndihmojnë në shtytjen e praktikave tradicionale për të qenë më miqësore me mjedisin.

Prandaj, duhet të ketë një fokus më të madh në reduktimin e emetimeve nga përdorimi i materialeve të ndërtimit në ndërtesat e reja, dhe duke vlerësuar ndikimin e përgjithshëm që ka ndërtesa në klimë duke bërë një vlerësim të ciklit jetësor. Vendimet për realizimin e projekteve ndërtimore duhet të merren edhe duke bërë një vlerësim të emetimeve të CO₂ nga nxjerrja, prodhimi dhe transporti i materialeve të ndërtimit. Si rrjedhojë, sektori i ndërtimit në të ardhmen do të fokusohet që të ketë një ambient ndërtimi të qëndrueshëm duke stimuluar të ndërtohen:

- Më shumë ndërtesa dhe ndërtime miqësore me klimën;
- Ndërtesa të qëndrueshme dhe me cilësi të lartë;
- Ndërtesa me burime efikente;
- Ndërtesa me energji-efikente dhe ambient të shëndetshëm;
- Ndërtim i mbështetur në digjitalizim.

Zhvillimi i industrisë së ndërtimtarisë duhet të bazohet në një bazë të fortë të njohurive dhe të provave. Gjithashtu është i domosdoshëm krijimi i bashkëpunimeve të gjera me palët e interesuara të ndërtimit dhe demolimit duke përfshirë autoritetet publike, që punojnë për të promovuar ekonominë qarkore në ndërtim. Materialet dhe zgjidhjet e strukturuar të ndërtimit, funksionimit dhe mirëmbajtjes duhet të konsiderohen si një tërësi, që ekziston midis vlerësimit të ciklit jetësor të ndërtesave dhe kostos totale të ndërtimit. Po ashtu edhe digjitalizimi duhet të jetë pjesë e çdo procesi ndërtimor, sepse ndihmon në zgjidhjen e shumë çështjeve në të njëjtën kohë.

3.2.16.5 RESURSET SIPËRFAQËSORE DHE NËNTOKËSORE

Komuna e Fushë Kosovës është e pasur me minerale energjetike - linjitet, materiale ndërtimore si dhe premisa të mineraleve metalore, Nikel dhe Hekur. Në pjesën jug-perëndimore ka prezencë të mineralizimeve, si: Kromi, Nikeli, Magnezi, Hekuri, etj. Në pjesën veri-perëndimore ndodhet Baseni i Kosovës, ku ekzistojnë vendburimet e linjitit me mineralet energjetike të rëndësishme të veçantë. Për këtë zonë në të kaluarën janë bërë hulumtime të rëndësishme, të cilat hulumtime janë të rëndësishme për hulumtim të mëtejshëm dhe shfrytëzimin e linjiteve nga KEK-u.

Në fshatin Harilaç janë të evidentuara edhe vendburime të rëndësishme të mineralizimeve, burime të mineraleve metalike Fe, Ni si dhe mineralizimet përcjellëse të tyre. Në këtë zonë ka ekzistuar një licence e cila për momentin është e pezulluar. Kjo zonë kryesisht është e ndërtuar me vendburime industriale, energjetike dhe ndërtimore (argjilë, bentonite kaolin, rërë, zhavorr - linjite).

Lëndët e para ndërtimore

Në Komunën e Fushë Kosovës ekzistojnë disa lëndë të para ndërtimore. Ato janë:

- Shkëmbinjtë e fortë silikat;
- Shkëmbinjtë e fortë karbonatik ;
- Argjila, bentonite kaolin, rërë, zhavorr etj.

Shkëmbinjtë e fortë silikat

Silikatet janë minerale të forta. Për shkak të vetive të tyre unike, ato kanë përdorim të gjerë në fushën e teknologjisë. Vetitë unike të silikateve përfshijnë aftësinë për të përcjellë energjinë elektrike, për të prodhuar dridhje me frekuencë të lartë dhe për të siguruar izolim termik. Silikoni është përbërësi kryesor i silikateve. Është një kristal shumë i fortë që mund të pritët në përmasa të vogla dhe përçon elektricitetin.

Silikatet janë jashtëzakonisht të rëndësishme për fushën e industrisë. Industria e çimentos, qeramikës dhe qelqit bazohet në përbërjen e tyre kimike. Po ashtu, proceset e nxjerrjes metalurgjike shpesh prodhojnë silikate si produkte mbeturinash. Industria kryesore që përdor mbetjet nga ndërmarrjet minerare është ndërtimi, për të cilin ato janë lëndë e parë me cilësi të lartë.

Shkëmbinjtë e fortë karbonatik

Shkëmbinjtë e fortë karbonatikë janë të rëndësishëm si gurë ndërtimi dhe si lëndë të para në prodhimin e çimentos. Përbërja e tyre konsiston në depozita të vlefshme të plumbit, zinkut dhe metaleve të tjera që gjenden në shkëmbinjtë karbonatikë.

Guri gëlqeror është më i përdorshmi nga të gjithë shkëmbinjtë dhe mineralet industriale me mbi njëqind aplikime industriale. Përdorimi kryesor i tij është në industrinë e ndërtimit ku përdoret në çimento, dhe si gur ndërtimi. Përdorime të tjera të rëndësishme për gurin gëlqeror dhe produktet prej tij përfshijnë lëndën e parë të qelqit, kontrollin e ndotjes, prodhimin e letres, procese të shumta kimike, etj.

Argjila, bentonite kaolin, rërë, zhavorr etj.

Argjila është një material natyral që mund të shndërrohet në minerale të ndryshme përmes trajtimeve termike dhe mund të përdoret për zhvillimin e produkteve të ndryshme. Ajo përbëhet kryesisht nga grimca të imëta të silikateve të aluminit me ujë dhe mineraleve të tjera.

Argjila dhe mineralet e argjilës janë minerale industriale shumë të rëndësishme për shkak të vetive të tyre karakteristike fiziko-kimike dhe shumëllojshmërisë së aplikimeve të tyre në sektorë të ndryshëm industrialë. Përdorimi i tyre është i gjerë në shumë industri, përfshirë industrinë e qeramikës, kozmetikës, biomjekësi, energji, ndërtim, paketim i ushqimeve, veshje dhe ngjyra, asgjësim i mbetjeve radioaktive etj.

Licenca aktive për shfrytëzimin e sipërfaqeve me minerale janë vetëm dy licencat e KEK-ut të cilat janë aktive në pjesën veriore të Komunës. Në këtë zonë nuk ekziston asnjë licencë e hulumtimit aktiv. Ekzistojnë tri lëndë të pezulluara dhe një zonë e interesit shtetëror.

Tabela 162 Licencat aktive për shfrytëzimin e hapësirave minerale në Fushë Kosovë

Nr. i radh.	Nr. i licën.	Emri i vendit	Gjendja e tanishme	Përshkruesi i vendit	Lloji i licencës	Bartësi i aplik. / licencës	Data e lëshimit	Data e skadimit	Nr. i regj. të biznesit	Komuna	Sipërfaqja (m ²)	Përfaqësuesi
1097		Zona e Interesit			Hulumtim					Lipjan, Fushë Kosovë	9566279.91	
184	500	Bardh dhe Mirash	Transferuar	Thëngjilli & bitumeni	Shfrytëzim	KEK	21/10/2005		80248059	Fushë Kosovë, Obiliq	964530.47	Muhedin Haxhiu
2590		Harilaç	Aprovuar, por kushtëzua	Mineralet metalike	Hulumtim	BYL & BYL sh.p.k.			810828064	Fushë Kosovë, Gillogoc	735132.13	Bylbyl Myftari
2603	1934	Bardh i Madh	Licencë e pezulluar	Gur i fortë, ndërtimor.	Shfrytëzim	GËRGURI sh.p.k.	25/04/2019	24/04/2029	810321589	Fushë Kosovë	541.07	Hamdi Gerguri
2853	2153	Bardh i Madh dhe Graboc	Licencë e pezulluar	Gur i fortë, ndërtimor.	Shfrytëzim	GËRGURI sh.p.k.	02/10/2020	01/02/2028	810321589	Fushë Kosovë	496.81	Hamdi Gerguri
3077	2279	Obiliq	Aktive	Thëngjilli & bitumeni	Shfrytëzim	Korporata Energjetike e Kosovës	14/10/2022	13/10/2024	70325399	Fushë Kosovë, Obiliq	97568.83	Nagip Krasniqi
512	559	Bardh dhe Mirash	Licencë e pezulluar	Thëngjilli & bitumeni	Shfrytëzim	Korporata Energjetike e Kosovës	09/11/2006	09/11/2036	70325399	Fushë Kosovë, Obiliq	964530.47	Nagip Krasniqi

Ndërtimi gjeologjik i territorit

- KUATERNAR (Holoceni) – i përfaqësuar nga: Aluvione, proluvione, Deluvione;
- KUATERNAR (Pleistoceni) - i përfaqësuar nga: Zhavorr, rërë;
- Kuaternar (Pleistoceni tarracat lumore) i përfaqësuar nga:
 - Tarraca e parë lumore (Zhavorr, rërë, ranorët);
 - Tarraca e dytë lumore.
- NEOGJENI, Plioceni, Plioceni i Poshtëm i përfaqësuar nga:
 - Argjila, rërë, zhavorr, mergelë, pjesërisht linjit.
- NEOGJEN, Miocen, Mioceni i Mesëm – i Sipërm; i përfaqësuar nga:
 - Mergelet, argjiliti, gëlqerore, tufit, pjesërisht lunjit.
- NEOGJEN, Miocen, Mioceni i Poshtëm i përfaqësuar nga:
 - Brekcie heterogjene.
- KRETAK, Kretaku i Sipërm, i përfaqësuar nga:
 - Gurë gëlqerorë, breçe, flish ranor me oliostolite.
- KRETAK, Kretaku i Sipërm, Konjakian- Mاستrihtian, përfaqësuar nga:
 - Ranore, deltinit, aleurolit.
- TRIASIK, Triasiku i Mesëm, i përfaqësuar nga:
 - Mermer.
- TRIASIK, Triasiku i Mesëm, Anizian, i përfaqësuar nga:
 - Mermer, rreshpe.
- TRIASIK, Triasiku i Poshtëm- i Mesëm, i përfaqësuar nga:
 - Mermere;
 - Kuarcite, metakuarcranore, konglomerate;
 - Amfibolite;
 - Kuarcite mikore, metaranore, metadeltinit.
- Ngjarjet Jurasike (Jurasiku i Mesëm-i Sipërm) i përfaqësuar nga:
 - Diorit Albidit;
 - Gabro, Peridotit (Harcburgit, veril);
 - Serpentinite;
 - Peridotite të serpentinizuara (Harcburgite të serpentinizuara).
- Ngjarjet e Triasikut (Triasiku i Mesim)
 - Seria Vullkano – sedimentare;
 - Diabaz, split, bazalt.

3.2.16.6 INFRASTRUKTURA HEKURUDHORE

Në qytetin e Fushë Kosovës ndodhet terminali kryesor i Hekurudhës i cili konsiderohet si një nyje kryesore lidhur me organizimin e transportit të udhëtarëve në nivel të Kosovës. Këtu kalon hekurudha e cila përmes rrjetit të linjave të saj bënë lidhjet kryesore ndërmjet qyteteve të Kosovës, përveç Gjakovës dhe Gjilanit. Ekziston gjithashtu lidhja direkte me vendet fqinje si Maqedonia dhe Serbia.

Sot shfrytëzimi i hekurudhës për qarkullim të udhëtarëve është tejet i vogël, ku janë në funksion vetëm dy linja: Prishtinë–Pejë-Prishtinë dhe Prishtinë-Hani i Elezit-Shkup-Prishtinë. Linja Prishtinë-Pejë operon me 2 nisje brenda ditës. Për shkak të mungesës së shfrytëzimit në nivel relativisht të ulët dhe çmimit të lirë të biletës së udhëtimit këto linja subvencionohen nga Qeveria e Kosovës. Këto linja kryesisht i shfrytëzojnë disa grupe të caktuara të popullatës si punëtorët të disa aktiviteteve, nxënësit, studentët, pensionistët etj.

Aktualisht lidhja e qendrës kryesore të hekurudhave në Fushë Kosovë me rrjetin ndërkombëtar të hekurudhave që mundësohet përmes Serbisë nuk është funksionale, por pritët të funksionalizohet lidhja përmes qytetit të Mitrovicës (faza e dytë e rehabilitimit) si dhe përmes funksionalizimit të linjës Fushë Kosovë – Podujevë - Merdare. Për momentin lidhja e vetme ndërkombëtare funksionale është lidhja Fushë Kosovë - Han i Elezit - Shkup.

Hekurudha është një mënyrë e mençur, e qëndrueshme dhe efikase e transportit. Trenat nxisin rritjen ekonomike, zvogëlojnë emetimet e gazeve serrë dhe janë një mënyrë kompakte dhe e pastër për të lëvizur mallrat dhe pasagjerët nëpër kontinente, vende dhe qytete të ndryshme. Lidhja fizike ndërmjet zonave rurale dhe urbane është thelbësore për zhvillimin ekonomik të Komunës.

Përmirësimi i lëvizshmërisë është një faktor i rëndësishëm për reduktimin e varfërisë dhe i lejon njerëzit nga zonat rurale të udhëtojnë në zonat urbane me mundësi më të mëdha punësimi. Prandaj, shtimi i linjave ditore dhe lëvizja më e shpejtë e trenave do të rriste përdorimin e tij nga më shumë njerëz.

3.2.17 INFRASTRUKTURA TEKNIKE NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK

3.2.17.1 SISTEMI I ENERGJISË ELEKTRIKE

Sektori i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës është pjesë integrale e sistemit energjetik të vendit, i cili aktualisht mbështetet kryesisht në termocentralet me thëngjill, por gjithashtu po përjeton një tranzicion drejt burimeve të ripërtrishme.

Llojet aktuale të energjisë elektrike të cilat përdoren në masë të madhe në komunën e Fushë Kosovës janë:

- Energjia nga thëngjilli (termocentralet): mbështetja kryesisht në termocentralet me thëngjill, të cilat përbëjnë sasinë më të lartë të prodhimit të energjisë elektrike në vend;
- Energjia e ripërtrishme: përdorimi i energjisë së ripërtrishme.

Potencialet që duhet ti shfrytëzojë komuna e Fushë Kosovës për zhvillim të sektorit të energjisë elektrike janë:

- Energjia diellore: Në afërsi të kryeqytetit, është planifikuar ndërtimi i një centrali fotovoltaike me kapacitet deri në 100 MW, i cili do të kontribuojë në rritjen e kapacitetit të energjisë së ripërtrishme në rajon.;
- Energji e erës: Kosova ka ndërtuar parqe të erës si në Bajgorë (102.6 MW) dhe Kitka (32.4 MW), të cilat kontribuojnë në diversifikimin e burimeve të energjisë.
- Eficienca energjetike: Investimet në përmirësimin e rrjetit dhe në efikasitet të energjisë, mund të ndihmojnë në zvogëlimin e humbjeve dhe në përmbytjen e kërkesës në rritje për energji elektrike.

Komuna e Fushë Kosovës ka një infrastrukturë të përmirësuar për furnizimin me energji elektrike dhe potencial për zhvillim të mëtejshëm nëpërmjet investimeve në burime të ripërtrishme dhe në efikasitet energjetike. Sektori i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës për nga aspekti ekonomik, duhet të fokusohet në infrastrukturën ekzistuese, konsumin, furnizimin, mundësitë për zhvillim më të qëndrueshëm dhe investime të reja.

Komuna e Fushë Kosovës ndodhet pranë zonave të rëndësishme energjetike në vend (afër Termocentraleve "Kosova A" dhe "Kosova B"), por nuk ka kapacitete të veta të prodhimit të energjisë. Furnizimi me energji bëhet përmes rrjetit të transmetimit dhe shpërndarjes.

Rrjeti i shpërndarjes përfshin trafostacione dhe linja të tensionit të mesëm dhe të ulët, por disa zona periferike përballen me mungesë stabiliteti ose kapacitete të pamjaftueshme gjatë kohës së shfrytëzimit.

Komuna është ndër më të urbanizuara dhe më dinamike në aspektin industrial dhe të banimit, çka ndikon në rritjen e kërkesës për energji elektrike, ku konsumi ndahet kryesisht në:

- Sektor banesor, për shkak të shtimit të banesave dhe lagjeve të reja urbane dhe
- Sektor industrial dhe komercial, ku ka prezencë të konsiderueshme të bizneseve prodhuese, magazinave dhe sektorit të ndërtimtarisë, të cilat kërkojnë kapacitete të konsiderueshme energjie.

Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme shpesh raportojnë për vonesat në kyçje me rrjetin elektrik, gjë që ndikon në pengesat për zhvillim të shpejtë ekonomik.

Tarifat për konsumatorët vendosen në nivel kombëtar, por ndikojnë ndjeshëm në ekonominë lokale, veçanërisht në bizneset e vogla.

Shpenzimet për energji përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të kostove operative për sektorin industrial, tregtar dhe poashtu ka mungesë të nxitjeve për investime në efikasitet energjetik, p.sh. subvencionime për pajisje më eficiente ose instalime fotovoltaike.

Komuna ka potencial për energji diellore (fotovoltaike) për shkak të kushteve klimatike relativisht të favorshme. Sektori publik dhe privat kanë mundësi të investojnë në panelet diellore për vetë konsum ose injektim në rrjet, por aktualisht mungojnë iniciativa të mjaftueshme dhe strategji komunale. Poashtu në këtë komunë mund të zhvillohen politika komunale për promovimin e energjisë së pastër.

Sektori i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës, në kontekstin e planifikimit hapësinor, ka një rëndësi të veçantë për shkak të:

- Pozitës gjeografike të komunës;
- Dendësisë së popullsisë;
- Zhvillimit industrial/ urban dhe
- Afërsisë me qendra të rëndësishme energjetike të vendit dhe termocentralet.

Zonat pranë linjave të tensionit të lartë janë zona me kufizime ndërtimore, sipas legjislacionit për distancat minimale nga linjat energjetike. Këto zona shpesh shfrytëzohen për infrastrukturë ndihmëse, bujqësi ose si korridore teknike.

Deri më tani nuk ka projekte të mëdha për energji solare apo eolite brenda territorit të komunës, por ekziston potencial për:

- Panele solare në ndërtesa publike, zona industriale dhe
- Plane për efikasitet energjetik në ndërtesa publike, ndriçim rrugor etj.

Poashtu mund të parashikohen zona për energji të pastër, veçanërisht tek ato me ekspozim të mirë diellor.

Sfidat me të cilat përballen sistemi i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Rrjeti shpërndarës është ndërtuar kryesisht para shumë viteve dhe nuk është modernizuar në tërësi;
- Ka humbje teknike dhe jo-teknike të energjisë për shkak të pajisjeve të amortizuara;
- Zgjerimi i vendbanimeve dhe ndërtimi i lagjeve të reja nuk është shoqëruar me përforcimin e rrjetit energjetik;
- Rrezik i mbingarkesës gjatë dimrit dhe krizave sezonale;
- Ndërprerje të shpeshta ose tension i ulët në zonat periferike si Miradi e Poshtme, Gllavicë, etj;
- Industria e lehtë dhe depot kanë mungesë në furnizim stabil për operim optimal;
- Përdorimi i paneleve solare dhe burimeve të tjera rinovuese është në nivel shumë të ulët, pavarësisht potencialit të lartë për energji diellore dhe
- Mungesa e planifikimit të integruar urban me zhvillimin energjetik.

Nevojat me të cilat përballen sistemi i energjisë elektrike në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Instalimi i transformatorëve të rinj dhe përmirësimi i kapacitetit të rrjetit në zonat në zhvillim;
- Shtimi i kabllave nën tokë në zonat urbane për siguri më të lartë;
- Një dokument strategjik që përcakton nevojat energjetike, kapacitetet ekzistuese dhe mundësitë për energji rinovuese;
- Subvencione për instalimin e paneleve solare në institucione publike, objekte private;
- Partneritete publike- private për ndërtimin e mikro-gjeneratorëve ose mikro-gridëve;
- Projekte për ndriçim publik me LED, termoizolim të objekteve komunale, sisteme smart për matjen e menaxhimin e konsumit dhe
- Fushata për kursim energjie dhe përfitimet e energjisë së gjelbër.

3.2.17.2 SISTEMI I UJËSJELLËSIT

Rrjeti i ujësjellësit shtrihet në pjesën më të madhe të territorit urban të komunës së Fushë Kosovës, me mbulueshmëri më të lartë në zonat urbane sesa në ato rurale. Burimet kryesore që ka kjo komunë janë ujërat sipërfaqësore dhe në disa raste puse të ujit në zonat periferike. Tarifat janë të rregulluara nga zyra e rregullatorit për ujëra dhe mbështeten në sistemin e konsumit me matës. Të hyrat kryesore vijnë nga pagesat e konsumatorëve shtëpiakë, afaristë dhe institucionalë. Niveli i inkasimit dhe pagesave nga qytetarët, ndikon direkt në qëndrueshmërinë financiare të sistemit.

Kostot përfshijnë, mirëmbajtjen e rrjetit, energjinë elektrike për pompim, pagat e stafit dhe kostot administrative. Humbjet teknike (rrjedhje ose humbje në rrjet) paraqesin një barrë të konsiderueshme ekonomike dhe mungesa e investimeve të mjaftueshme ndikon në cilësinë dhe stabilitetin e furnizimit. Furnizimi i qëndrueshëm me ujë është faktor kritik për rritjen e bizneseve dhe investimeve në sektorin industrial. Zonat pa mbulim të mirë ndikohen negativisht në zhvillim ekonomik dhe urban.

Sistemi i ujësjellësit në komunën e Fushë Kosovës është një komponent thelbësor i infrastrukturës publike dhe përbën një nga elementet kyçe, duke ndikuar drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së banorëve, zhvillimin urban dhe ekonomik, si dhe në mbrojtjen e mjedisit. Ujësjellësi mbulon një pjesë të madhe të territorit urban të Fushë Kosovës dhe disa fshatra përreth. Megjithatë, disa vendbanime rurale dhe zona të reja urbane nuk kanë qasje të plotë ose të qëndrueshme në rrjetin qendror. Në zonat e mbrojtura (p.sh., zona me rrezik për përmbajtje ose me ujëra nëntokësore të ndjeshme), planifikimi kërkon që rrjeti të ndërtohet me kujdes për të mos ndotur resurset. Ndërlidhja me rrjetin e kanalizimit dhe ndërtimi i impianteve për trajtimin e ujërave të zeza, mund të konsiderohet si pjesë e qasjes gjithëpërfshirëse.

Sfidat me të cilat përballen sistemi i ujësjellësit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Pjesë të konsiderueshme të rrjetit janë të ndërtuara dekada më parë;
- Shkalla e humbjeve në rrjet është e lartë për shkak të dëmtimeve dhe mungesës së mirëmbajtjes;
- Rritja e popullsisë dhe zhvillimi urban kanë tejkaluar kapacitetet aktuale të sistemit;
- Varësia kryesisht nga burimet rajonale të ujësjellësit;
- Disa vendbanime rurale dhe zona të reja urbane nuk janë të kyçura në rrjetin kryesor;
- Banorët në këto zona varen nga puse, cisterna apo burime jo të sigurta;
- Konsumi joefikas dhe vështirësia në faturim;
- Mosrespektimi i konsumit racional;
- Mungesa e një rrjeti të ndarë mirë mes ujësjellësit dhe kanalizimit;
- Rrezik për përzierje në raste dëmtimesh të rrjetit;
- Fondet komunale nuk mjaftojnë për rehabilitim të plotë dhe
- Varësia e lartë nga financimet donatore ose projektet ndërkombëtare.

Nevojat me të cilat përballen sistemi i ujësjellësit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Ndërrimi i gypave të vjetër dhe ndërtimi i linjave të reja për zonat e pazhvilluara;
- Parandalimi i humbjeve teknike dhe ujit të pa faturuar;
- Përfshirja në rrjet e vendbanimeve si Miradi e Poshtme;
- Nxitja e menaxhimit efikas të konsumit të ujit;
- Rritja e të hyrave dhe transparencës në faturim;
- Monitorimi në kohë reale i rrjetit, presionit, rrjedhës dhe defekteve;

- Sistemi GIS për planifikim dhe mirëmbajtje më të mirë të rrjetit;
- Ndërtimi i rezervuarëve të rinj për ujë;
- Llojllojshmëria e burimeve të furnizimit (ujëra nëntokësore ose të reja) dhe
- Ndikim në sjelljet e konsumatorëve, veçanërisht gjatë verës kur ka mungesa.

3.2.17.3 SISTEMI I KANALIZIMIT

Komuna e Fushë Kosovës ka një rrjet të kanalizimit që mbulon kryesisht zonat urbane, ndërsa zonat rurale kanë mbulim të pjesshëm ose përdorin sisteme individuale (septike). Rrjeti ekzistues është në pjesë të caktuara i amortizuar, me nevojë për rehabilitim dhe zgjerim, sidomos në vendbanimet e reja dhe ato me rritje të shpejtë. Kostoja ekonomike e mungesës së mbulimit të plotë, bëhet përmes rritjes së shpenzimeve për familjet që përdorin sisteme individuale. Dëmet indirekte në ekonomi bëhen për shkak të ndotjes së ujërave nëntokësore dhe ndikimit në bujqësi. Rreziku i uljes së vlerës së pronave në zona, bëhet për shkak të mungesës së sistemit të kanalizimit të pamjaftueshëm. Investimet në zgjerimin dhe rehabilitimin e rrjetit të kanalizimit mund të krijojnë punësim afatshkurtër dhe përfitime afatgjata ekonomike përmes përmirësimit të infrastrukturës bazike, ku komuna duhet të kërkojë mundësi për bashkëfinancim përmes donatorëve, projekteve IPA të BE-së apo partneriteteve publike- private (PPP).

Investimet në rrjete të përbashkëta të kanalizimit janë më ekonomike në krahasim me sistemet individuale (septike), në veçanti në vendbanime me dendësi të lartë. Zhvillimi i stacioneve të trajtimit të ujërave të zeza ndihmon në riciklimin e ujit për qëllime bujqësore, duke sjellë përfitime ekonomike të drejtpërdrejta. Sistemi i kanalizimit në komunën e Fushë Kosovës në kuadër të planifikimit hapësinor është një nga komponentët thelbësorë të infrastrukturës teknike dhe urbanistike, që ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së banorëve dhe mbrojtjen e mjedisit. Sistemi i kanalizimit është më i zhvilluar në qendrën urbane të Fushë Kosovës, ndërsa në zonat rurale dhe periferike është i kufizuar ose mungon krejtësisht. Aktualisht, përdoret kryesisht një sistem i përzier kanalizimi (ujërat e zeza dhe ato atmosferike së bashku), gjë që shkakton probleme gjatë reshjeve të mëdha. Lëshimi i ujërave të ndotura pa trajtim ndikon negativisht në cilësinë e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore, si dhe në shëndetin publik. Rreziku i përmytjeve urbane ndodh për shkak të sistemit të përzier dhe mungesës së kapaciteteve për përthithjen e ujërave të reshjeve. Rreziku i ndotjes së tokave bujqësore në zonat rurale ndodh për shkak të kanalizimeve të hapura dhe përdorimit të gropave septike të pa menaxhuara.

Sfidat me të cilat përballen sistemi i kanalizimit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Shumë fshatra dhe lagje të reja nuk janë të lidhura me rrjetin ekzistues të kanalizimit fekal apo atmosferik;
- Përdorimi i gropave septike është i përhapur, duke shkaktuar ndotje të mundshme të ujërave nëntokësore;
- Në shumë segmente të rrjetit ekzistues, kanalizimi fekal dhe ai i ujërave të shiut janë të përziera, çka çon në mbingarkesë të sistemit gjatë reshjeve intensive;
- Rrjeti aktual nuk ka kapacitet të mjaftueshëm për të përballuar zhvillimin e shpejtë urban dhe popullsinë në rritje;
- Kanalizimet ekzistuese janë të vjetërsuara, me rrjedhje dhe bllokime të shpeshta për shkak të mirëmbajtjes së pamjaftueshme;
- Komuna nuk ka impiant për trajtimin e ujërave të zeza dhe ato derdhen në lumenj ose kanale të hapura, duke ndikuar negativisht në cilësinë e ujërave sipërfaqësore, mjedisin dhe
- Ujërat e zeza të patrajtuara paraqesin rrezik për përhapjen e sëmundjeve dhe ndotjen e burimeve të ujit të pijshëm.

Nevojat me të cilat përballlet sistemi i kanalizimit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Investimet në ndërtimin e rrjetit të kanalizimit për fshatrat dhe zonat e reja urbane;
- Projektimi dhe ndërtimi i sistemeve të ndara për të reduktuar mbingarkesën dhe përmbytjet urbane;
- Impianti duhet të jetë i dimensionuar për popullsinë aktuale dhe projeksionet e ardhshme, në përputhje me direktivat mjedisore të BE-së;
- Ndërrimi i tubacioneve të dëmtuara dhe pastrimi periodik i kolektorëve;
- Përfshirja e analizës së rrjetit ekzistues, nevojat për zgjerim, fazat e investimeve dhe burimet e financimit;
- Rritja e ndërgjegjësimit për rëndësinë e kanalizimit të duhur dhe ndalimi i lidhjeve ilegale në rrjet dhe
- Përdorimi i GIS dhe SCADA për monitorim dhe planifikim më efikas të mirëmbajtjes dhe investimeve.

3.2.17.4 SISTEMI I NGROHJES

Sistemi i ngrohjes sipas aspektit ekonomik në komunën e Fushë Kosovës, ka ndërlidhje si komponentë kyçe me kostot, nivelin e përballueshmërisë, efikasitetin energjetik, ndikimin në buxhetin familjar dhe publik.

Në Komunën e Fushë Kosovës, qytetarët përdorin kryesisht këto lloje formash të ngrohjes siç janë:

- Ngruhja me dru zjarri- është shumë e përhapur në zonat rurale dhe banesat individuale, pasi që ka një kosto relativisht të ulët, por efikasiteti është i ulët dhe ndotja është e lartë e ajrit.
- Ngruhja me qymyr- ende përdoret në disa zona për shkak të koston më të lirë, por është shumë ndotëse dhe jo e qëndrueshme.
- Ngruhja me energji elektrike- e përdorur në apartamente dhe objekte publike, pasi që ka kosto të lartë operative, veçanërisht në ndërtesat me izolim të dobët.
- Ngruhja me pelet dhe briketa- kjo alternativë është në rritje për shkak të efikasitetit më të mirë, krahasuar me drutë dhe qymyrin.
- Ngruhja me gaz (bombola)- e kufizuar në përdorim familjar, kryesisht për kuzhinë dhe jo në shkallë të madhe për ngrohje.

Potencialet për përmirësim apo zhvillim të sistemeve të ngrohjes të cilat duhet ti përdor komuna e Fushë Kosovës janë:

- Zgjerimi i sistemit të ngrohjes qendrore rajonale (Termokos)- Fushë Kosova ka afërsi me kryeqytetin, ku operon kompania publike. Si potenciale për zgjerim të rrjetit të ngrohjes qendrore mund të përdoren ujin e ngrohtë nga termocentralet.
- Sistemet kolektive të ngrohjes për lagje të reja urbane- Lagjet e reja si pjesë e zhvillimeve urbane mund të planifikohen me ngrohje të përbashkët me burime alternative (biomasë, gaz, pompë nxehtësie).
- Pompë termike- Efikasiteti i lartë e kësaj mënyre të ngrohjes mund të shfrytëzohet për ndërtesa të reja dhe renovim me izolim të mirë, si opsion i përshtatshëm për shkolla, qendra shëndetësore apo objekte komunale.
- Ngruhja me energji solare/ termike- mund të përdoret për ujë të ngrohtë sanitar (bojler solare) në ndërtesa kolektive, objekte publike dhe poashtu është e aplikueshme edhe në shkolla apo qendra shëndetësore.
- Kalimi në gaz të lëngshëm natyror (LNG) në të ardhmen- nëse zhvillohet infrastruktura për gaz natyror në nivel kombëtar, Fushë Kosova për shkak të pozicionit gjeografik mund të përfshihet shpejt.

Tabela 163 Specifikat e përdorimit të sistemit të ngrohjes

Lloji i ngrohjes	Kosto vjetore për familje mesatare	Avantazhet	Disavantazhet
Dru, pelet	400- 800 €	Lehtësi në furnizimin tradicional	Jo efikase, ndotëse
Rrymë elektrike	600- 1,200 €	E pastër, e menaxhueshme	Shpenzim i lartë, varësi nga KEK-u
Naftë	700- 1,400 €	Temperaturë e qëndrueshme	Kosto e lartë, ndotje
Gaz	400- 900 €	Më lirë se rryma, më pak ndotëse	Infrastrukturë e kufizuar
Pompë termike	250- 600 €	Efiçencë e lartë ekologjike	Investim fillestar i lartë

Familjet me të ardhura të ulëta shpesh përdorin dru për shkak të koston më të ulët fillestare, pavarësisht efiçencës së dobët. Elektriciteti është opsion i zakonshëm në ndërtesa kolektive, por çmimi në rritje paraqet barrë ekonomike. Shumë institucione publike (shkolla, QKMF, objekte komunale) përdorin ngrohje joefikase (me naftë apo rrymë), që sjell shpenzime të larta operative, ku poashtu paraqitet nevoja për subvencione apo reforma në sistemin e ngrohjes. Efiçasiteti energjetik dhe investimi në ngrohje të centralizuar me biomasë, pompë termike apo sisteme hibride mund të ulin kostot afatgjata. PPP (Partneriteti Publiko- Privat) për projektet e ngrohjes kolektive është një mundësi potenciale.

Sistemi i ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës është një komponent e rëndësishme e infrastrukturës urbane dhe planifikimit hapësinor, sidomos në kontekstin e qëndrueshmërisë mjedisore, efiçencës energjetike dhe mirëqenies së banorëve.

Sistemi i ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës përballlet me disa sfida të mëdha infrastrukturore, ekonomike dhe mjedisore, të cilat ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e jetës së banorëve dhe në zhvillimin urban të qëndrueshëm.

Sfidat me të cilat përballlet sistemi i ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Komuna nuk është e lidhur me rrjetin e ngrohjes qendrore si në kryeqytet;
- Shumica e objekteve përdorin forma individuale të ngrohjes (soba me dru, qymyr, energji elektrike ose ngrohje me pelet);
- Ndërtesat ekzistuese (banesa, shkolla, institucione publike) nuk janë të izoluar mirë termikisht;
- Humbje të mëdha të energjisë gjatë ngrohjes në objekte publike dhe banesa kolektive;
- Shumë familje përdorin dru zjarri ose qymyr, çka rrit ndjeshëm ndotjen e ajrit dhe ndikon në shëndetin publik;
- Emetimi i grimcave PM2.5 dhe PM10 është shqetësim i vazhdueshëm gjatë sezonit të dimrit;
- Ngrohja me energji elektrike apo derivate, është e shtrenjtë dhe shpesh jo e qëndrueshme;
- Komuna shpenzon shumë nga buxheti për ngrohjen e shkollave, objekteve komunale dhe
- Nuk ekziston një strategji komunale për efiçasitetin energjetik dhe për zhvillimin e burimeve alternative të energjisë për ngrohje.

Nevojat me të cilat përballlet sistemi i ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Mundësi për lidhje me sistemin e ngrohjes publike në të ardhmen ose ndërtim i një rrjeti të pavarur komunal të ngrohjes;
- Investime në izolim termik, dritare efikase, sistemet e ventilimit;
- Subvencione ose grante për familjet me të ardhura të ulëta;

- Përdorimi i paneleve diellore termike, pompave të nxehtësisë, peletit ose biomasës lokale;
- Iniciativa për vetë- prodhim të energjisë nga komunitetet ose kooperativa energjetike;
- Përcaktimi i zonave për investime në ngrohje qendrore ose hibride dhe
- Trajtime për banorët dhe ndërmarrjet për teknologji të ngrohjes më të pastra dhe më efikase.

3.2.17.5 TELEKOMUNIKIMI

Në komunën e Fushë Kosovës, sistemi i telekomunikimit është në zhvillim të vazhdueshëm, duke përfshirë teknologjitë ekzistuese dhe projekte me potencial për përmirësim të mëtejshëm.

Fushë Kosova është e mbuluar nga operatorët kryesorë të telekomunikacionit në vend, të cilat ofrojnë shërbime të telefonisë mobile dhe internetit. Kjo përfshin rrjetet 3G dhe 4G, me plane për zgjerimin e rrjetit 5G në të ardhmen.

Operatorët lokalë ofrojnë shërbime të internetit fiks përmes teknologjive të ndryshme, duke përfshirë linjat DSL dhe rrjetet me valë, që mbulojnë zonat urbane dhe rurale të komunës. KOSTT ka planifikuar ndërtimin e një nënstacioni të ri 110/35/10(20) kV në Fushë Kosovë, i cili do të përmbajë kapacitete të mjaftueshme transformuese për të përmbushur kërkesat afatgjata të konsumatorëve. Ky projekt synon të përmirësojë furnizimin me energji elektrike dhe të reduktojë humbjet teknike në rrjetin e shpërndarjes.

Me përparimin e teknologjisë, pritet që operatorët të investojnë në zgjerimin e rrjetit 5G në Fushë Kosovë, duke ofruar shpejtësi më të lartë dhe lidhje më të qëndrueshme për përdoruesit.

Për të përmirësuar cilësinë dhe shpejtësinë e internetit, ka potencial për zgjerimin e rrjetit të fibrës optike në komunë, duke mundësuar lidhje më të shpejta dhe më të besueshme për banorët dhe bizneset.

Përmirësimi i infrastrukturës ekzistuese të komunikimit, duke integruar teknologji të reja dhe sisteme të avancuara të menaxhimit, mund të rrisë efikasitetin dhe sigurinë e rrjetit të telekomunikimit në komunë. Këto zhvillime dhe projekte synojnë të përmirësojnë infrastrukturën e telekomunikimit në Fushë Kosovë, duke ofruar shërbime më të mira dhe më të avancuara për qytetarët dhe bizneset lokale.

Sistemi i telekomunikimit në komunën e Fushë Kosovës nga aspekti ekonomik ka rëndësi të veçantë, pasi ndikon drejtpërdrejt në zhvillimin ekonomik lokal, në funksionimin efikas të bizneseve dhe në përmirësimin e cilësisë së jetës për banorët.

Shumë biznese, veçanërisht në sektorin e shërbimeve dhe tregtisë, varen nga lidhja e qëndrueshme me internet dhe shërbimet e IT-së. Ofruesit lokalë të shërbimeve të telekomunikimit punësojnë një numër të konsiderueshëm teknikësh dhe punëtorësh lokalë. Përhapja e internetit ka kontribuar në zhvillimin e tregtisë online dhe ofrimin e shërbimeve digjitale në nivel lokal.

Komuna ka filluar me disa procese të digjitalizimit që varen nga sistemi i telekomunikimit për funksionim të rregullt. Qytetarët përfitojnë nga qasja më e lehtë në informacione, aplikime online dhe komunikim me institucionet. Në disa zona rurale ka mungesë të infrastrukturës së avancuar të internetit. Disa biznese të vogla kanë vështirësi për të përballuar kostot e lidhjes me internet me cilësi të lartë apo pajisjeve teknologjike. Nevojitet investim i mëtejshëm në infrastrukturën 5G dhe zgjerimin e rrjeteve optike.

Sistemi i telekomunikimit është një komponent thelbësorë e infrastrukturës teknike që ndikon drejtpërdrejt në zhvillimin urban, ekonomik dhe social. Sistemi i telekomunikimit në komunën e Fushë Kosovës, si në shumë komuna të tjera me rritje të shpejtë urbane dhe zhvillim industrial, përballlet me disa sfida dhe paraqet disa nevoja kyçe për të përmirësuar cilësinë dhe qasjen në shërbime.

Sfidat me të cilat përballlet sistemi i telekomunikimit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Zona rurale dhe periferike ende kanë mbulim të kufizuar me rrjet 4G ose 5G;
- Disa zona kanë sinjal të dobët ose mungesë të infrastrukturës për fibra optike;
- Përdorimi i linjave të vjetra bakri nga operatorët përbën problem për shpejtësinë dhe stabilitetin e

internetit;

- Zgjerimi urban pa planifikim të plotë të infrastrukturës telekomunikuese shkakton mbingarkesë dhe probleme teknike;
- Operatorët shpesh ndërtojnë paralelisht rrjete të ndryshme, pa koordinim me komunën apo autoritetet e tjera përkatëse;
- Shkolla, qendra shëndetësore dhe zyrat komunale nuk janë të gjitha të lidhura me rrjet të avancuar digjital dhe
- Mungesa e një sistemi për mbrojtje ndaj sulmeve kibernetike, sidomos në sektorin publik.

Nevojat me të cilat përballet sistemi i telekomunikimit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Zgjerimi i rrjetit të fibrës optike në të gjitha lagjet dhe zonat rurale;
- Investime në teknologji moderne kalimi nga rrjetet tradicionale në rrjete të mençura dhe të qëndrueshme;
- Përfshirja e infrastrukturës së telekomunikimit në proceset e planifikimit hapësinor, përmes;
- Digjitalizimi i shërbimeve komunale dhe trajnimi i stafit për përdorim efektiv të teknologjisë;
- Partneritete publike-private për zhvillimin e infrastrukturës digjitale dhe
- Monitorim dhe mirëmbajtje të vazhdueshme të rrjeteve ekzistuese.

3.2.17.6 MENAXHIMI I MBETURINAVE

Sistemi i menaxhimit të mbeturinave nga aspekti ekonomik në komunën e Fushë Kosovës është një pjesë thelbësore e zhvillimit të qëndrueshëm urban dhe rural, duke pasur ndikim të drejtpërdrejtë në shëndetin publik, mjedis dhe buxhetin komunal. Përgjegjësia për menaxhimin e mbeturinave i takon ndërmarrjes publike që operon në komunën e Fushë Kosovës. Komuna përkrah ndërmarrjen përmes subvencioneve të përvitshme dhe bashkëpunon për investime në infrastrukturë (kontejnerë, kamionë, vendgrumbullime). Burimet kryesore e të ardhurave janë tarifat e qytetarëve dhe bizneseve për shërbimin e mbledhjes së mbeturinave, por niveli i inkasimit është shpesh i ulët. Kostoja mujore për qytetar për mbledhje dhe transport është rreth 1.50- 2.00 €, por kjo tarifë nuk mbulon gjithmonë të gjitha kostot operative. Investimet e nevojshme për përmirësimin e menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës përfshijnë:

- Blerjen e mjeteve të reja të transportit;
- Vendosjen e kontejnerëve për riciklim dhe
- Zhvillimin e një pike transferimi ose stacioni për ndarje fillestare.

Aktualisht, niveli i ndarjes në burim është minimal, por që ka potencial ekonomik të pashfrytëzuar për materialet e riciklueshme si plastika, letra, metali. Mungesa e sistemeve të diferencimit, ka sjellë kosto të larta të depozitimit në deponinë e Mirashit, përmes operatorit publik. Humbjet ekonomike ndodhin për shkak të evazionit tarifor nga një pjesë e bizneseve dhe qytetarëve. Në këtë komunë ka nevojë për kalkulim të saktë të kostove për t'i përshtatur tarifat dhe për të planifikuar një sistem ekonomikisht të vetë qëndrueshëm. Sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës, duhet të trajtohet në mënyrë të integruar dhe të qëndrueshme, duke marrë parasysh kontekstin urban, rritjen demografike, zhvillimin industrial dhe bujqësor si dhe ndikimet në mjedis. Mbeturinat gjenerohen kryesisht nga amvisëritë në zonat urbane dhe rurale, aktivitetet ekonomike (biznese, industri e lehtë) dhe aktivitetet bujqësore dhe ndërtimore. Mbulimi me shërbim nuk është 100 % në disa zona rurale dhe fshatra, pasi që kanë qasje të kufizuar në shërbime të rregullta të grumbullimit. Pikat ilegale të hedhjes së mbeturinave janë të pranishme në periferi dhe buzë rrugëve. Sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës, përballet me një sërë sfidash strukturore, institucionale dhe teknike.

Sfidat me të cilat përballlet sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Deponia e mbeturinave ndodhet jashtë standardeve mjedisore dhe nuk është e menaxhuar në mënyrë profesionale;
- Mungesë e qendrave të grumbullimit dhe ndarjes së mbeturinave;
- Mungesë e kontejnerëve të ndarë sipas fraksioneve (plastikë, letër, organike, etj);
- Mbetjet riciklohen shumë pak ose fare;
- Mungesë e bashkëpunimit me sektorin privat të riciklimit;
- Nuk ekzistojnë stacione transferuese apo impiante për përpunimin e mbeturinave;
- Fshatrat dhe zonat periferike shpeshherë nuk përfshihen në shërbime të rregullta;
- Transporti i mbeturinave është i kufizuar për shkak të mjeteve të vjetruara dhe mungesës së logjistikës;
- Kompetencat dhe bashkërendimi ndërmjet komunës dhe ndërmarrjes publike (apo operatorëve privatë) janë të paqarta ose me mungesë efikasiteti;
- Mungesë e një strategjie afatgjate për menaxhimin e mbeturinave;
- Hedhja ilegale e mbeturinave është ende e pranishme;
- Mungesë fushatash të ndërgjegjësimit për ndarjen dhe riciklimin e mbeturinave;
- Ndërmarrja komunale ka të hyra të pamjaftueshme për investime në modernizim dhe shërbime efikase dhe
- Pagesat nga qytetarët janë të ulëta ose jo të rregullta.

Nevojat me të cilat përballlet sistemi i menaxhimit të mbeturinave në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Dokument strategjik që përfshin inventarizimin e burimeve të mbeturinave, planin e grumbullimit, përpunimit dhe depozitimit;
- Zgjerimi i rrjetit të grumbullimit në të gjitha vendbanimet, përfshirë fshatrat;
- Vendorsja e kontejnerëve të ndarë;
- Ndërtimi i qendrave për ndarje dhe riciklim;
- Përmirësimi i mjeteve të transportit;
- Partneritet me kompani për riciklim dhe shfrytëzim të mbetjeve;
- Përdorimi i projekteve të financuara nga donatorë ndërkombëtarë;
- Edukimi i publikut për ndarjen në burim, riciklimin, ndikimin në mjedis dhe
- Sisteme për monitorimin e rrjedhës së mbeturinave, pagesave dhe efikasitetit të shërbimeve.

3.2.18 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT NË KONTEKSTIN E ZHVILLIMIT EKONOMIK

Infrastruktura e transportit në komunën e Fushë Kosovës përbëhet nga elemente kyçe që e bëjnë këtë zonë një nyje të rëndësishme për lidhjet rajonale dhe ndërkombëtare. Aktualisht, komuna ka një rrjet të zhvilluar hekurudhor dhe rrugor, ndërsa planet për të ardhmen synojnë modernizimin dhe zgjerimin e këtyre kapaciteteve për të përmirësuar lëvizshmërinë dhe zhvillimin ekonomik.

Hekurudha- Fushë Kosova është një pikë strategjike në rrjetin hekurudhor të Kosovës, duke shërbyer si nyje qendrore për linjat që lidhin Prishtinën me qytete të tjera dhe me vendet fqinje. Linja hekurudhore Fushë Kosovë- Hani i Elezit është pjesë e Rrjetit Trans-Evropian të Transportit (TEN-T) dhe është aktualisht në proces modernizimi për të përmirësuar sigurinë dhe efikasitetin e transportit.

Rrugët- Komuna është e lidhur me rrugë kryesore si Rruga 6 (Prishtinë- Hani i Elezit) dhe Rruga 7 (Prishtinë- Vërmicë), të cilat janë pjesë e korridoreve të rëndësishme që lidhin Kosovën me Maqedoninë e Veriut dhe Shqipërinë. Këto rrugë janë të rëndësishme për transportin e mallrave dhe udhëtarëve, duke kontribuar në zhvillimin ekonomik të rajonit.

Modernizimi i linjës hekurudhore- Projekti për rehabilitimin e linjës hekurudhore Fushë Kosovë- Hani i Elezit përfshin përmirësimin e 67 km të hekurudhës dhe 13 stacioneve, duke rritur shpejtësinë e udhëtimit dhe kapacitetin për transportin e mallrave dhe pasagjerëve. Ky projekt është pjesë e një strategjie më të gjerë për të integruar Kosovën në rrjetet evropiane të transportit.

Fushë Kosova ka një infrastrukturë të rëndësishme transporti që po përmirësohet vazhdimisht për të përmbushur nevojat e zhvillimit ekonomik dhe integritetit rajonal. Me projektet aktuale dhe planet për të ardhmen, komuna është në rrugën e duhur për t'u bërë një qendër e rëndësishme e transportit në rajon. Infrastruktura e transportit në komunën e Fushë Kosovës ka një ndikim të rëndësishëm ekonomik, për shkak të pozitës strategjike të komunës dhe lidhjeve të saj me qendrat kryesore urbane dhe rrjetet kryesore të transportit në Kosovë. Fushë Kosova ndodhet në pjesën qendrore të Kosovës dhe kufizohet drejtpërdrejt me Prishtinën. Kjo pozitë e bën atë një nyje strategjike transporti, veçanërisht për transportin rrugor dhe hekurudhor:

Korridori rrugor R7 (Autostrada Ibrahim Rugova) kalon afër komunës dhe lidh Fushë Kosovën me qytete si Prishtina, Peja dhe kufirin me Shqipërinë.

Linja hekurudhore kryesore që kalon përmes Fushë Kosovës lidh vendin me Maqedoninë e Veriut, duke e kthyer komunën në një qendër kombëtare hekurudhore.

Prania e terminaleve hekurudhore dhe stacioneve të ngarkim- shkarkimit e bën Fushë Kosovën vend ideal për magazinim dhe shpërndarje.

Kompani të shumta logjistike dhe të tregtisë me shumicë janë vendosur në komunë për shkak të qasjes së lehtë në rrugë dhe hekurudha. Sektori i transportit gjeneron vende pune në operatorët e transportit, logjistikë, mirëmbajtje dhe tregti. Rritja e aktiviteteve të transportit ka nxitur zhvillimin e sektorëve ndihmës si servise, furnizues të karburanteve dhe restorantet rrugore. Zona industriale e komunës përfiton nga transporti efikas për lëndët e para dhe shpërndarjen e produkteve. Prania e infrastrukturës transportuese nxit investimet private dhe zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme.

Rritja e trafikut nga Prishtina drejt zonave industriale po shkakton ngarkesë në rrugët lokale. Nevojitet zgjerim dhe mirëmbajtje më e mirë e rrugëve brenda qytetit dhe lidhjeve me vendbanimet rurale. Terminali hekurudhor ka nevojë për investime në teknologji, menaxhim të ngarkesave dhe standarde ndërkombëtare. Shërbimet e transportit urban janë të pakta dhe jo të koordinuara mirë me nevojat e banorëve dhe bizneseve. Fushë Kosova përfaqëson një nyje shumë të rëndësishme të transportit në nivel nacional për shkak të pozicionit gjeostrategjik, duke përfshirë:

- Rrugën Nacionale M2 (Prishtinë- Fushë Kosovë- Pejë);
- Rrugën Rajonale R-129 që lidh komunën e Fushë Kosovës me Obiliqin dhe regionin përreth dhe

- Rrjetin e rrugëve urbane dhe rurale që lidh lagjet urbane me vendbanimet përreth si Miradi, Bresje, Kuzmin, etj.

Fushë Kosova është qendra më e madhe hekurudhore në Kosovë. Stacioni hekurudhor i Fushë Kosovës është nyja kryesore për transportin hekurudhor të udhëtarëve dhe mallrave. Linja hekurudhore ndërkombëtare Prishtinë- Shkup, kalon nëpër komunë dhe ka potencial të lartë për zhvillimin e terminaleve logjistike, përfshirë zonat për magazinim dhe qarkullim të mallrave. Linjat e autobusëve lokalë dhe ndër urban lidhin Fushë Kosovën me Prishtinën dhe qytete të tjera. Mungesa e një sistemi të integruar urban për brenda komunës, paraqet një sfidë të mobilitetit lokal. Në zonën urbane mungojnë shirita të dedikuar për biçikleta dhe infrastrukturë e sigurt për këmbësorë, poashtu është i nevojshëm përmirësimi i qasjes jo-motorik, veçanërisht në zonat e banuara dhe shkollore.

Sfidat me të cilat përballlet infrastruktura e transportit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Fushë Kosova është qendër kaluese për linjat kryesore rrugore dhe hekurudhore, gjë që sjell ngarkesë të madhe trafik, sidomos në hyrje/ dalje të qytetit;
- Trotuaret janë të pamjaftueshme ose të uzurpuara nga parkimi ilegal dhe ka mungesë shiritit për biçikleta dhe lidhje të sigurt për ecje;
- Ka mungesë linjash të rregullta dhe të organizuara të transportit publik brenda komunës dhe drejt Prishtinës, çka shtyn qytetarët të përdorin automjete private;
- Fshatrat nuk janë të lidhur mirë me rrjetin rrugor dhe me shërbimet e qytetit, gjë që ndikon në izolim dhe pengon zhvillimin lokal;
- Edhe pse linja hekurudhore kalon nëpër komunë, përdorimi i saj është minimal si për udhëtarë ashtu edhe për mallra dhe
- Rugët urbane përdoren nga kamionë të rëndë, duke dëmtuar infrastrukturën dhe shkaktuar ndotje akustike dhe të ajrit.

Nevojat me të cilat përballlet infrastruktura e transportit në komunën e Fushë Kosovës janë si në vijim:

- Krijimi i linjave lokale dhe ndër komunale, me ndalesa të rregullta, që lidhin fshatrat me qendrën dhe me Prishtinën;
- Për të devijuar trafikun transit jashtë qendrës së qytetit dhe për të ulur ndotjen;
- Nevojitet krijimi i hapësirave të reja për parkim dhe instalimi i sinjalistikës moderne;
- Krijimi i rrjetit të shiritit për biçikleta dhe rehabilitimi i trotuareve për siguri dhe qasje universale;
- Si terminal për autobusë, hapësirë logjistike për ngarkim/ shkarkim të mallrave etj dhe
- Nxitja e përdorimit të automjeteve elektrike dhe instalimi i mbushëseve publike.

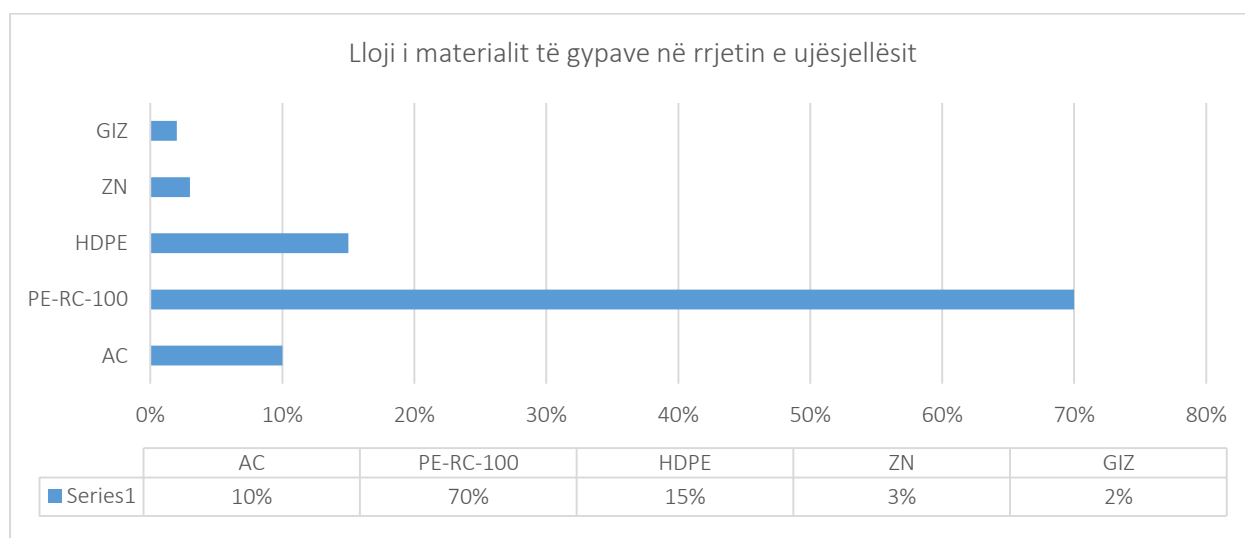
3.3 INFRASTRUKTURA TEKNIKE

3.3.1 RJETI I UJËSJELLËSIT, MBULUESHMERIA DHE MATERIALET E RRJETIT TË UJËSJELLËSIT

Aktualisht KRU "Prishtina" Sh.a. është ofruesi i vetëm i ujit të pijshëm për zonën e Fushë Kosovës. KRU "Prishtina" ofron shërbime të ujit të pijshëm për qytetin dhe disa vendbanime si dhe bënë grumbullimin dhe trajtimin e ujit të ndotur brenda zonës së shërbimit. Furnizimi me ujë për banorët ofrohet 24 orë pa ndërprerje, me përjashtim të rasteve kur ka defekte ose probleme të tjera (reduktime energjie) në stacionin e pompimit dhe tubacionet - rrjeti shpërndarës i ujësjellësit.

Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizim me ujë të pijshëm në zonën e shërbimit është rreth: 176,000.0 m' apo 176.0 km përfshirë edhe zonat rurale, të regjistruara në ArcMAP.

Diametri i gypave primar sillet nga Ø630mm në Ø40mm për gypa primare dhe sekondare, kurse për gypat terciar për kyçje kolektive dhe individuale sillen nga Ø63mm deri Ø25mm si dhe materialet e tyre janë nga Asbest Cement (AC), PVC, GIZË, HDPE dhe kohëve të fundit PE-100-RC.

Grafiku 22 Materialet e përdorura sipas %

Gjatësia e përgjithshme e rrjetit të sistemit për furnizim me ujë të pijshëm është 176.50 m, prej të cilave 15% HDPE, 70% PE-100-RC, 5% GIZ, 10% AC, 3% ZN dhe 3% GIZ.

Qe do të thotë se 10 % të rrjetit në zonë urbane kemi ende gypa të Asbest Cement dhe 7 % janë ZN dhe GIS.

3.3.1.1 KËRKESAT PËR UJË/ VLERËSIMI I NEVOJAVE NË TË ARDHMEN

a. Kërkesa mesatare

Kërkesa mesatare është konsumi total i ujit nga një vendbanim në një vit pjesëtuar me numrin e ditëve në një vit. Ai jep një ide të përgjithshme të kërkesës për ujë për një komunitet, por nuk merr parasysh ndryshimet në kërkesën ditore ose sezonale. Kërkesa mesatare mund të vlerësohet nga popullsia dhe përdorimi i ujit për frymë të një komuniteti, ose nga të dhënat e matura të sistemeve të furnizimit me ujë.

Formula e përdorur për kërkesën mesatare për ujë:

$$Q_{mes\ ditore} = Q_{\text{banor}} * P + (10\% \times P)$$

ku:

$Q_{mes\ ditore}$ - Kërkesa mesatare ditore për ujë;

Q_{banor} - Sasia e ujit litër për banor në ditë

P - Madhësia e popullsisë

b. Kërkesa minimale

Kërkesa maksimale është konsumi më i lartë i ujit nga një komunitet në një periudhë të caktuar, si një ditë, një muaj ose një vit. Ai pasqyron kërkesën maksimale për ujë që duhet të jetë në gjendje të përmbushë një sistem furnizimi me ujë. Kërkesa maksimale mund të llogaritet duke shumëzuar kërkesën mesatare me një faktor piku, i cili varet nga madhësia dhe karakteristikat e komunitetit, klima dhe modelet e përdorimit të ujit.

- Kërkesa maksimale ditore për ujë- Kapaciteti maksimal i ujit që duhet të jetë i disponueshëm në një ditë:

$$\checkmark K_{\max \text{ ditore}} = 1.4 \times K_{\text{mes ditore}}$$

- Kërkesa maksimale orare për ujë- Kapaciteti maksimal i ujit që duhet të jetë i disponueshëm në një sekondë:

$$\checkmark K_{\max \text{ orare}} = 2.3 \times K_{\max \text{ ditore}}$$

c. Kërkesa për zjarr

Kërkesa për zjarrin është konsumi shtesë i ujit nga një komunitet për qëllime të shuarjes së zjarrit. Zakonisht shprehet si një normë rrjedhjeje dhe një kohëzgjatje kohore. Kërkesa nga zjarri mund të vlerësohet bazuar në llojin dhe dendësinë e ndërtesave, standardet e mbrojtjes nga zjarri dhe faktorët e rrezikut nga zjarri të një komuniteti. Kërkesa për zjarr duhet t'i shtohet kërkesës maksimale për të përcaktuar kapacitetin e projektimit të një sistemi furnizimi me ujë.

d. Kërkesa për dizajn

Kërkesa e projektimit është konsumi i ujit nga një komunitet që duhet të projektohet për të ofruar një sistem furnizimi me ujë. Ai bazohet në kërkesën maksimale dhe kërkesën për zjarr, si dhe në rritjen dhe zhvillimin e ardhshëm të komunitetit. Kërkesa e projektimit mund të projektohet duke aplikuar një normë rritjeje ndaj kërkesës aktuale, ose duke përdorur parashikimet e popullsisë dhe planet e përdorimit të tokës.

e. Ndryshimi i kërkesës

Ndryshimi i kërkesës është luhata e konsumit të ujit nga një komunitet në shkallë të ndryshme kohore, si për orë, ditore, javore ose sezonale. Ai ndikohet nga faktorë të tillë si moti, festat, ngjarjet sociale dhe sjellja njerëzore. Variacioni i kërkesës mund të analizohet duke përdorur të dhëna të serive kohore, grafikët ose metodat statistikore. Ndryshimi i kërkesës ndikon në funksionimin dhe menaxhimin e sistemeve të furnizimit me ujë, të tilla si pompimi, depozitimi dhe presioni.

f. Menaxhimi i kërkesës

Menaxhimi i kërkesës është procesi i reduktimit ose modifikimit të konsumit të ujit nga një komunitet për të arritur qëllimet e ruajtjes, efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së ujit. Menaxhimi i kërkesës përfshin zbatimin e masave të tilla si çmimi, matja, rregullimi, edukimi, stimulimi dhe teknologjia për të ndikuar në sjelljen e përdorimit të ujit dhe preferencat e konsumatorëve. Menaxhimi i kërkesës mund të ndihmojë në optimizimin e performancës dhe koston e sistemeve të furnizimit me ujë, si dhe në mbrojtjen e mjedisit dhe burimeve.

g. Vlerësimi i kërkesës për ujë dhe kostove të furnizimit

Kërkesa për ujë është sasia ose vëllimi i ujit që nevojitet për të kënaqur nevojat e banorëve, konsumatorëve ose përdoruesve. Vlerësimi i kërkesës për ujë është thelbësor për të siguruar furnizim të mjaftueshëm me ujë për të përmbushur nevojat e banorëve. Përveç kësaj, faktorë të ndryshëm mund të ndikojnë në kërkesën për ujë, duke përfshirë numrin e banorëve, madhësinë dhe llojin e njësive të banimit dhe klimën.

Kërkesa për ujë matet në njësi vëllimi, të tilla si litra ose metra kub për njësi të kohës. Për shembull, kërkesa për ujë për një familje mund të shprehet si litër në ditë (l/d) ose metër kub në ditë (m³/ditë). Kërkesa për ujë për një qytet ose rajon mund të shprehet gjithashtu si miliona litra në ditë (Ml/ditë) ose miliona metra kub në ditë (Mm³/ditë).

• Metodatat e vlerësimit të kërkesës për ujë

Ekzistojnë dy metoda kryesore për llogaritjen e kërkesës për ujë: njësia dhe popullsia.

1. Metoda e njësive

Metoda e njësive vlerëson kërkesën për ujë bazuar në numrin dhe llojin e njësive që konsumojnë ujë, të tilla si rezidenciale, tregtare, publike ose industriale dhe përdorimin e vlerësuar të ujit të secilës njësi në ditë. Më pas, kërkesa totale për ujë për të gjitha njësitë përmbledhet për të vlerësuar kërkesën totale për ujë për zonën.

Metoda e njësive është më e saktë dhe lejon një analizë më të detajuar të modeleve të përdorimit të ujit, por mund të marrë më shumë kohë për t'u zbatuar.

2. Metoda e popullimit

Metoda e popullsisë vlerëson kërkesën për ujë bazuar në popullsinë e zonës dhe përdorimin mesatar të ujit për frymë. Metoda përfshin përcaktimin e popullsisë totale të zonës dhe shumëzimin e saj me përdorimin mesatar të ujit për frymë, bazuar në llojin e zonës, si për banim, komercial, publik ose industrial.

Përdorimi mesatar i ujit për frymë mund të vlerësohet duke përdorur të dhënat historike të përdorimit të ujit ose koeficientët e kërkesës për ujë të zhvilluar për lloje të ndryshme zonash.

Metoda e popullimit është më e thjeshtë dhe më e shpejtë për t'u zbatuar, por mund të mos marrë parasysh ndryshimet në përdorimin e ujit midis llojeve të ndryshme të njësive brenda zonës.

Sipas UA MMPH – Nr. 08/2017 për Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor (Kapitulli IV, Neni 14) janë përcaktuar kërkesat për ujë për kokë banori, ujë për shfrytëzim për nevoja konsumuese/ujë për pije dhe amvisëri janë radhitur sipas kategorive së numrit të banorëve për vendbanim.

- Për vendbanime ≥ 100001 banor: ≥ 300 l/b/d;
- Për vendbanime ≥ 20001 -100000 banor: ≥ 250 -300 l/b/d;
- Për vendbanime ≥ 10001 -20000 banor: ≥ 200 -250 l/b/d;
- Për vendbanime ≥ 5001 -10001 banor: ≥ 150 -200 l/b/d;
- Për vendbanime ≤ 5000 banor: ≥ 100 -150 l/b/d;

Bazuar në të dhënat paraprake të regjistrimit të popullsisë, të publikuara në korrik 2024, Komuna e Fushë Kosovës ka 63,949 banorë dhe renditet si komuna me rritjen më të lartë të popullsisë në Kosovë.

Sipas raportit të punës, 2024- KRU Prishtina						
Nj. Op. F. Kosove	TM1	TM2	TM3	TM4	Totali	Totali l/s
Prodhimi [m3]	1204152	1259794	781622	1326379	4571947	144.58
Faturimi [m3]	688165	692245	722105	722531	2825046	89.34
Upf [%]	42.85	45.05	7.61	45.53	38.21	38.21

Duke u mbështetur në kapacitetet ekzistuese të burimeve ujore dhe në sasinë e ujit të prodhuar gjatë vitit 2024, sipas raportit të punës së KRU Prishtina (4,571,947 m³ ose rreth 144.58 l/s), si dhe duke u bazuar në kërkesat për ujë të përcaktuara nga normat teknike të Planifikimit Hapësinor, rezulton se Komuna e Fushë Kosovës, në bashkëpunim me KRU “Prishtina”, duhet të sigurojë një sasi shtesë prej 301.42 l/s për të përmbushur në mënyrë të plotë nevojat për furnizim me ujë të banorëve të saj.

Kërkesa për ujë sipas vendbanimeve, Fushë Kosovë									
Vendbanimet	2024	2033	Pt+10%*Pt	l/b/d	Kërkesa mes. ditore	Kof. per pikun e dities	kërkesa max. ditore	Kof. per pikun e orës	kërkesa per ujë
Bardh i Madh	2434	2,223	2,445	150	366,795.0	1.4	513,513.0	2.3	9.8
Bardh i Vogël	468	451	496	100	49,610.0	1.4	69,454.0	2.3	1.3
Bresje	7606	13,334	14,667	150	2,200,110.0	1.4	3,080,154.0	2.3	58.6
Fushë Kosovë	40962	43,733	48,106	260	12,507,638.0	1.4	17,510,693.2	2.3	333.0
Graboc i Poshtëm	758	887	976	100	97,570.0	1.4	136,598.0	2.3	2.6
Harilaç	669	796	876	100	87,560.0	1.4	122,584.0	2.3	2.3
Henc	560	435	479	100	47,850.0	1.4	66,990.0	2.3	1.3
Kuzmin	475	569	626	100	62,590.0	1.4	87,626.0	2.3	1.7
Lismir	672	615	677	100	67,650.0	1.4	94,710.0	2.3	1.8
Miradi e Epërme	1312	1,237	1,361	150	204,105.0	1.4	285,747.0	2.3	5.4
Miradi e Poshtme	1579	1,534	1,687	150	253,110.0	1.4	354,354.0	2.3	6.7
Nakaradë	2336	1,478	1,626	150	243,870.0	1.4	341,418.0	2.3	6.5
Pomazotin	742	763	839	100	83,930.0	1.4	117,502.0	2.3	2.2
Sllatinë e Madhe	1608	1,549	1,704	150	255,585.0	1.4	357,819.0	2.3	6.8
Sllatinë e Vogël	531	608	669	100	66,880.0	1.4	93,632.0	2.3	1.8
Vragoli	1237	1,052	1,157	150	173,580.0	1.4	243,012.0	2.3	4.6

Sipas parashikimeve të skenarit realist demografik për vitin 2033, Komuna e Fushë Kosovës pritet të ketë një popullsi prej 71,263 banorësh, duke përfshirë si zonën urbane, ashtu edhe atë rurale.

Bazuar në skenarët për kërkesën për ujë, nevojat për furnizim ndryshojnë në varësi të vendbanimit dhe normës së konsumit për litër për frymë në ditë. Siç paraqitet në tabelën e mëparshme dhe duke u mbështetur në Udhëzimin Administrativ nr. 08/2017, vetëm për qytetin e Fushë Kosovës, me një normë prej 260 l/b/d, sasia e nevojshme e ujit (Qspec) llogaritet të jetë 333.0 l/s.

Nëse i referohemi numrit të banorëve të komunës përtej periudhës së projektuar dhe zbatimit të udhëzimit të njëjtë administrativ (për vendbanime me $\geq 20,001 - 100,000$ banorë, norma është $\geq 250 - 300$ l/b/d), atëherë sasia e nevojshme e ujit për të gjithë territorin e komunës llogaritet të jetë 446 l/s.

Duke marrë parasysh rrethanat aktuale, rritjen e popullsisë dhe kapacitetet ekzistuese të KRU Prishtina, janë parashikuar dy skenarë për planifikimin e furnizimit me ujë për Komunën e Fushë Kosovës:

Skenari A (150 l/b/d) – skenari minimal i kërkesës për ujë:

Sipas këtij skenari, për një popullsi të parashikuar prej 61,177 banorësh (urbane dhe rurale) gjatë 8 viteve të ardhshme, deri në vitin 2033, kërkesa për ujë llogaritet të jetë 267.7 l/s për të mbuluar furnizimin me ujë në zonën e shërbimit.

Kërkesa për ujë sipas vendbanimeve, Fushë Kosovë- SKENARI A- minimumi i kërkesës për ujë									
Vendbanimi	2024	2033	Pt+10%*Pt	l/b/d	Kërkesa mes. ditore	Kof. per pikun e dities	kërkesa max. ditore	Kof. per pikun e orës	kërkesa per ujë
Fushë Kosovë	63,949	71,263	78,389	150	11,758,395.0	1.4	16,461,753.0	2.3	313.0

Bazuar në të dhënat e raportit të punës të publikuar nga KRU Prishtina për vitin 2024, sasia e ujit që aktualisht furnizon Komunën e Fushë Kosovës është 144.58 l/s. Nga ana tjetër, sipas kalkulimeve për kërkesën e ujit për periudhën tetëvjeçare, nevojitet një sasi prej 313.0 l/s. Kjo nënkupton se për të përmbushur nevojat për furnizim të qëndrueshëm me ujë në zonën e shërbimit, është e domosdoshme të sigurohet një sasi shtesë prej 168.42 l/s.

Sigurimi i kësaj sasive shtesë vlerësohet të jetë i arritshëm, nëse KRU "Prishtina" ndërmerr masa konkrete gjatë kësaj periudhe, veçanërisht në drejtim të reduktimit të ujit të pafaturuar, i cili, ashtu si në gjithë sektorin e ujësjellësve në Kosovë, vazhdon të jetë në nivele shqetësuese.

Skenari-B: (Për vendbanime $\geq 20001 - 100000$ banor: $\geq 250 - 300$ l/b/d:

Kërkesa për ujë sipas vendbanimeve, Fushë Kosovë- SKENARI B- sipas Udhëzimit Administrativ Nr. 08/2017.									
Vendbanimi	2024	2033	Pt+10%*Pt	l/b/d	Kërkesa mes. ditore	Kof. per pikun e dities	kërkesa max. ditore	Kof. per pikun e orës	kërkesa per ujë
Fushë Kosovë	63,949	71,263	78,389	214	16,775,310.2	1.4	23,485,434.3	2.3	446

Skenari B është llogaritur duke u bazuar në të njëjtën rritje të parashikuar të popullsisë për periudhën 8-vjeçare deri në vitin 2033, ku Komuna e Fushë Kosovës pritet të arrijë një numër prej 71,263 banorësh (duke përfshirë zonën urbane dhe rurale). Ndryshimi kryesor nga Skenari A qëndron në shkallën e konsumit për frymë, e cila në këtë skenar është marrë sipas Udhëzimit Administrativ Nr. 08/2017.

Bazuar në një normë mesatare prej 214 litra/banor/ditë, e cila përfshin konsumin në qytetin e Fushë Kosovës dhe zonat rurale përreth, KRU "Prishtina" së bashku me Komunën e Fushë Kosovës duhet të sigurojnë një sasi shtesë prej 301.42 l/s, krahasuar me sasinë aktuale të ujit që shpërndahet për këtë komunë.

Analiza e rrjetit ekzistues të ujësjellësit, veçanërisht e linjave kryesore të furnizimit, tregon se tubacionet aktuale janë të afta të përballojnë shpërndarjen e kësaj sasive uji, madje edhe duke llogaritur rritjen e popullsisë gjatë periudhës së projektuar. Në një analizë të thjeshtuar hidraulike, duke u bazuar në pozicionin, kapacitetin e rezervuarit ekzistues, si dhe në dimensionet e linjës kryesore të furnizimit, rezulton se tubi DN 630 mm, i cili furnizon pjesën më të madhe të qytetit, është i aftë të përcjellë sasinë e kërkuar të ujit për këtë periudhë.

Megjithatë, sfida kryesore mbetet sigurimi i burimeve të mjaftueshme të ujit për të përmbushur këtë kërkesë të parashikuar, pasi kapaciteti i shpërndarjes mund të jetë i mjaftueshëm, por pa burime të mjaftueshme furnizimi, sistemi nuk mund të jetë i qëndrueshëm

3.3.1.2 KAPACITETET E NEVOJSHME TË INFRASTRUKTURËS SË ZGJERUAR APO TË RE NË RJETIN E UJËSJELLËSIT

Bazuar në analizën e rrjetit ekzistues të ujësjellësit, veçanërisht të gypave kryesorë që furnizojnë qytetin, rezultojnë se këto tubacione garantojnë sasinë që mund t'i shpërndahet konsumatorit, edhe nëse llogaritet në bazë të rritjes së popullsisë brenda periudhës së parashikuar.

Në një analizë të thjeshtë hidraulike, bazuar në pozicionin dhe vëllimin e rezervuarit ekzistues si dhe në gjatësinë dhe diametrin e tubit kryesor, tubi aktual DN 630 mm, që furnizon me ujë pjesën më të madhe të qytetit, mund të përçojë sasinë e ujit të llogaritur brenda kësaj periudhe të projektuar. Por, sigurisht sfiduese mbetet sigurimi i kapacitetit të ujit të nevojshëm për periudhën e projektuar.

Rritja e kapaciteteve të rezervuarëve për zonën e shërbimit Fushë Kosovë

Siç u përmend më lart, sfida për KRU “Prishtina” do të jetë rritja e kapaciteteve ujore për periudhën e planifikuar për furnizim të qëndrueshëm të Komunës së F. Kosovës, duke përfshirë edhe fshatrat e rrethit. Në bazë të të dhënave të KRU “Prishtina”, kapaciteti i përgjithshëm prodhues nga Impianti për Trajtimin e Ujit (ITU) në Shkabaj është 700 l/s dhe nga kjo sasi, përpos Fushë Kosovës, uji shpërndahet për furnizimin e një pjese të Prishtinës dhe Obiliqit.

Duke pasur parasysh se kërkesa për ujë për Prishtinën si Kryeqytet është në rritje dhe plotësimi i kërkesave të tij janë me prioritet nga qytet tjerë, atëherë mund të konstatojmë se furnizimi nga kjo pikë për të ardhmen mund të jetë i vështirësuar.

Për këtë arsye Komuna e Fushë Kosovës së bashku me KRU “Prishtina” me qëllim të rritjes së kapaciteteve të ujit duhet të mendojnë edhe për shfrytëzimin e ujërave nëntokësore, duke pasur parasysh faktin se në këtë komunë ka disa zona me burime nëntokësore që janë ende aktive dhe përdoren për furnizim me ujë të pijshëm.

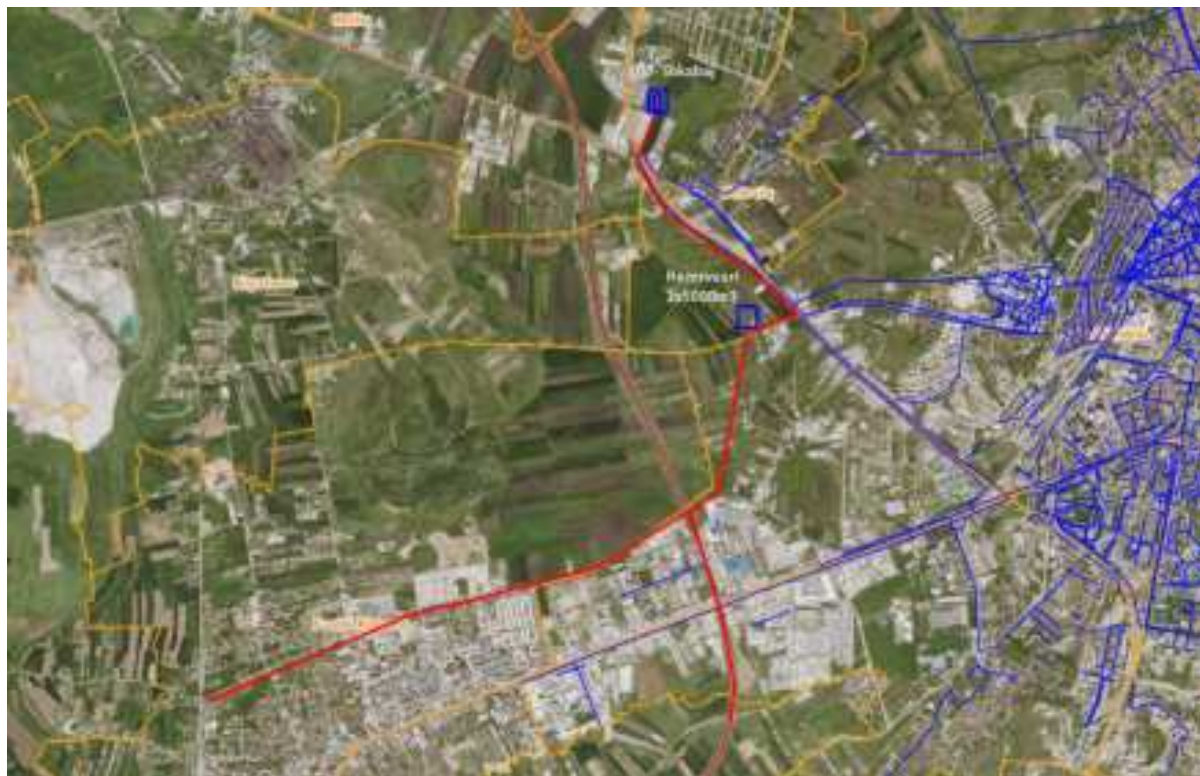

Figura 14 Figura e furnizimit me ujë nga ITU Shkabaj

Rritja e mbulimit të shërbimeve të ujit në zonën e Komunës së Fushës së Kosovës - Ndërtimi i sistemeve të reja të ujësjellësit

Aktualisht janë disa pjesë të lagjeve të qytetit por edhe fshatra në kuadër të komunës të cilat për arsye të ndryshme ende nuk kanë sistem ujësjellësi. Synimi i komunës së Fushë Kosovës në bashkëpunim me KRU "Prishtina" si dhe me qeverinë është që përmes investimeve konkrete të mundësohet investimi në ndërtimin e sistemeve apo rrjeteve të reja të ujësjellësit të cilat do të furnizoheshin me ujë qofte përmes sistemit qendror i ujësjellësit apo nëpërmjet shfrytëzimit të ujërave nëntokësore, përmes shpimit të puseve.

Nga viti 2023 është duke u realizuar një investim në sistemin e furnizimit me ujë për fshatrat në komunën e Fushë Kosovës. Në kuadër të këtij projekti parashihet shtrirja e rrjetit të ujësjellësit, ndërtimi i rezervuarve të ujësjellësit, si dhe stacionin e pompimit.

Zvogëlimi i humbjeve të ujit në rrjetin e ujësjellësit në Fushë Kosovë

Sipas të dhënave zyrtare të raportuara për vitin 2024, të marra nga raportet periodike tremujore të KRU "Prishtina", sistemi i ujësjellësit në Komunën e Fushë Kosovës përballet me një shkallë të lartë humbjesh të ujit, e cila arrin në 38.21%. Kjo përqindje përkthehet në mbi 1,746,901 m³ ujë të humbur brenda një viti.

Analiza e të dhënave tregon një mospërputhje të theksuar ndërmjet tremujorëve. Konkretisht, në tremujorin e tretë (TM3) raportohen humbje vetëm prej 7.61%, një vlerë që duket e pabesueshme në krahasim me tremujorët e parë, të dytë dhe të katërt, ku humbjet tejkalojnë 42%. Edhe kjo përqindje prej 42% është më e ulët krahasuar me mesataren e humbjeve në nivel vendi, që sipas raporteve të vitit 2024 arrijnë afërsisht në 60%.

Këto mospërputhje sugjerojnë probleme serioze në sistemin e raportimit dhe në saktësinë e të dhënave, veçanërisht në matjet në pikat kryesore të furnizimit me ujë dhe në vlerësimin e konsumit real nga përdoruesit. Kjo situatë e vë në pikëpyetje besueshmërinë e të dhënave operationale dhe kërkon vëmendje të menjëhershme nga institucionet përkatëse.

Në këtë kontekst, është thelbësore që ARRU, si autoritet i pavarur rregullator, të marrë masa konkrete për përmirësimin e sistemit të raportimit dhe monitorimit të performancës në sektorin e ujit.

Humbjet e ujit ndikojnë drejtpërdrejt në uljen e presionit në rrjet, në çrregullimin e shpërndarjes së ujit, dhe rrjedhimisht në pakënaqësinë e konsumatorëve. Për të adresuar këtë sfidë, strategjia për reduktimin e humbjeve duhet të jetë e qartë, e qëndrueshme dhe e mbështetur institucionalisht në të gjitha nivelet e qeverisjes.

Një objektiv realist për **reduktimin e humbjeve me rreth 2% në vit**, nëse zbatohet me përpikëri dhe mbështetje institucionale, do të krijonte kushtet për:

- Rritjen e sasisë së ujit në dispozicion për banorët, **pa pasur nevojë për rritje të menjëhershme të kapaciteteve të burimeve ujore.**
- Përmirësimin e presionit në rrjet, **veçanërisht në pikat e larta dhe ndërtesat shumëkatëshe që aktualisht përballen me mungesë të vazhdueshme të ujit.**
- Reduktimin e kostove operative, **pasi çdo metër kub ujë i humbur përfaqëson kosto për trajtim dhe shpërndarje që nuk konvertohet në të ardhura.**
- Zgjatjen e jetës së rrjetit dhe të komponentëve teknikë nëpërmjet monitorimit dhe intervenimeve të hershme.
- Përmirësimin e qëndrueshmërisë së përgjithshme të sistemit, **sidomos për përballimin e kërkesave afatgjata të vitit 2033 dhe më tej.**

Për të arritur këtë, është e domosdoshme që KRU "Prishtina" të ndërmarrë një sërë masash konkrete, të cilat përfshijnë:

- **Zonimin hidraulik të rrjetit të ujësjellësit (District Metered Areas - DMA),** për të mundësuar identifikimin më të saktë të humbjeve në zona të veçanta.
- **Vendosjen e matësve të rrjedhës dhe presionit në pika kyçe të rrjetit,** për të ndjekur performancën dhe për të sinjalizuar rrjedhje ose keqfunksionime.
- **Inspektimin dhe rinovimin e segmenteve të vjetruara të rrjetit,** me përqendrim në pjesët që regjistrojnë më shumë ndërprerje ose defekte.

- **Digjitalizimin e rrjetit dhe ndërtimin e një baze të dhënash GIS**, për të përmirësuar planifikimin teknik dhe intervenimin e shpejtë në terren.
- **Fushata ndërgjegjësimi për konsumatorët**, për të ulur përdorimin e panevojshëm dhe për të identifikuar keqpërdorimet ose lidhjet ilegale.

Këto ndërhyrje kërkojnë mbështetje jo vetëm nga KRU “Prishtina”, por edhe nga Komuna e Fushë Kosovës, përmes bashkëpunimit financiar, logjistik dhe institucional, si dhe nga niveli qendror i qeverisë, përmes fondeve të investimeve kapitale dhe harmonizimit të politikave sektoriale.

Në përfundim, reduktimi i humbjeve të ujit nuk është vetëm çështje teknike, por edhe strategjike për të siguruar furnizim të qëndrueshëm, për të ruajtur burimet ujore dhe për të garantuar shërbime më të mira për qytetarët e Fushë Kosovës në të ardhmen.

Ndërrimi i gypave të ujësjellësit

Rivitalizimi- ndërrimi i rrjetit të ujësjellësve në lokacionet ku vlerësohet rrjeti i amortizuar, veçanërisht në vendet ku dominon materiali Asbest Çimento, Giza do të ndihmonte shumë në uljen e humbjeve të ujit në sistemin e ujësjellësit në sistemin e ujësjellësit të Fushë Kosovës përfshirë edhe fshatrat që kanë sistem të ujësjellësit.

Sigurisht që këtyre planeve para ekzekutimit të punimeve duhet t'u paraprijë një projektim i detajuar me përlogaritje hidraulike në mënyrë që projektet të jenë sa më të qëndrueshme.

Menaxhimi i Presionit të Ujit në Rrjetin e Ujësjellësit

Përfitimet e Menaxhimit të Presionit

Menaxhimi i presionit është një metodë efektive dhe me kosto të ulët për menaxhimin e rrjedhjeve të ujit. Luhajtjet e presionit shpesh shkaktojnë plasje të gypave për shkak të zgjerimeve dhe tkurrjeve të vazhdueshme. Ulja e presionit redukton rrjedhjet dhe humbjet e ujit, duke përmirësuar kështu cilësinë dhe qëndrueshmërinë e furnizimit me ujë.

Presioni tek Konsumatorët

Presioni tek konsumatorët varion në bazë të konsumit dhe fërkimit në linjat e furnizimit. Presioni më i lartë në kohët e ulëta të konsumit dhe më i ulët gjatë orëve të pikut është një fenomen i zakonshëm. Reduktimi i presionit çon në uljen e plasaritjeve dhe rrjedhjeve, duke reduktuar kështu humbjet e ujit dhe shpenzimet energjetike.

Menaxhimi Efektiv i Presionit

Menaxhimi i presionit të ujit mund të realizohet pa cenuar cilësinë e furnizimit. Ulja e presionit gjatë periudhave të konsumit të ulët mban një presion minimal të pranueshëm, redukton plasaritjet dhe prishjet e gypave. Kjo mund të realizohet përmes instalimit të valvulave të kontrollit që balancon presionin e ujit sipas kërkesës.

Krijimi i Zonave Matëse të Qarkut (DMA)

Ndërmarrjet e ujësjellësit operojnë rrjetet e tyre si sisteme të hapura, ku menaxhimi i ujit të pa faturuar (UPF) është pasiv. Përdorimi i zonave matëse të qarkut (DMA) mundëson menaxhimin aktiv të UPF-së, duke ndarë sistemin në nën-sisteme më të vogla dhe duke izoluar zonat për të llogaritur humbjet individualisht.

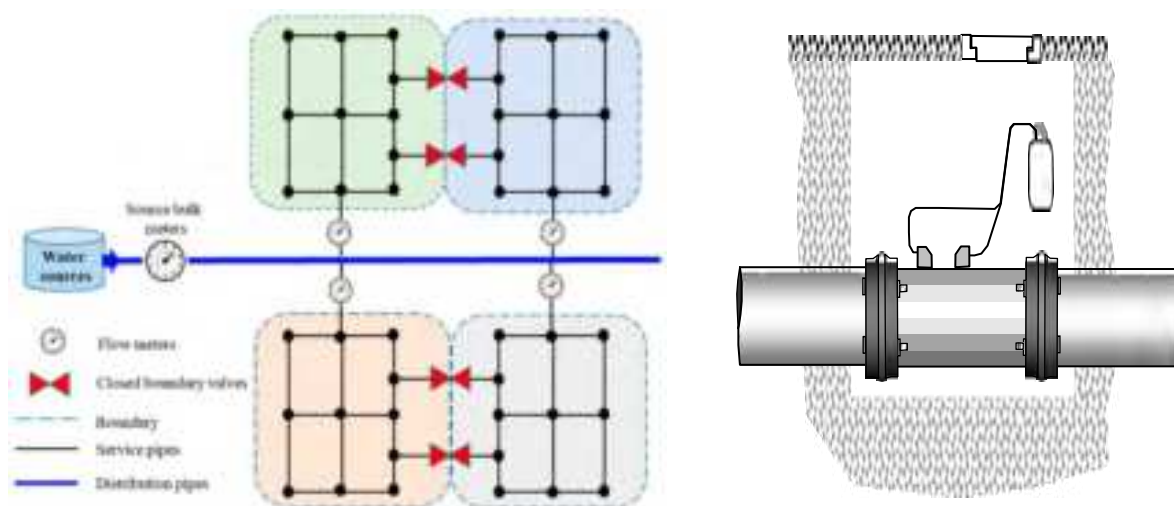
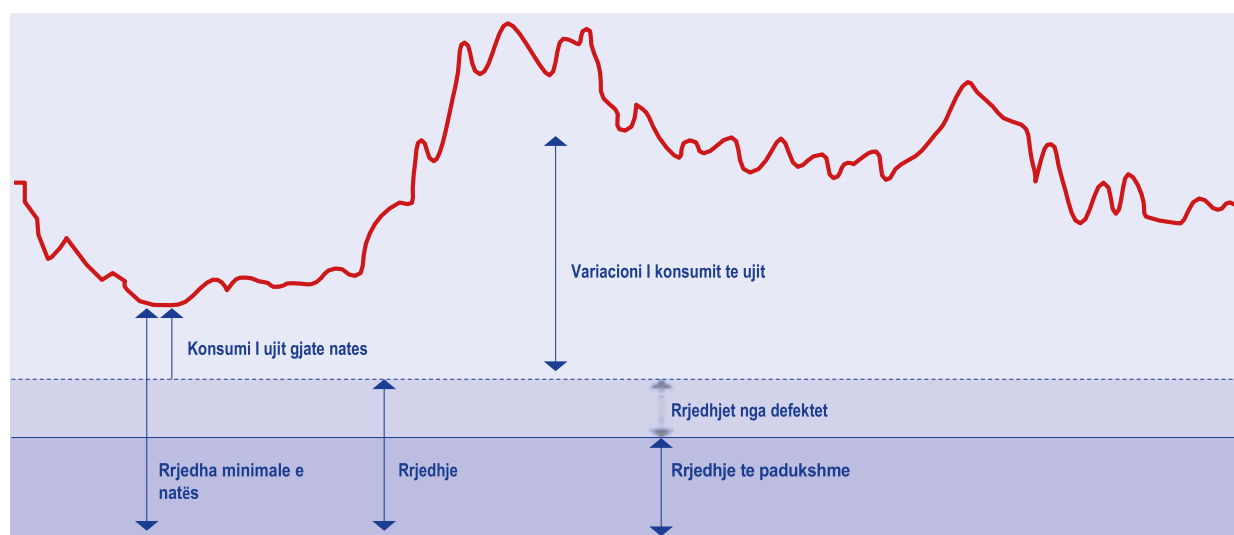

Figura 15 Modeli tipik per DMA Zonë - Puseta me ujematës zonal dhe dataloger

Standardet dhe Rregulloret

Sipas rregullores Nr. 10/2019 të ARRU-s për Standardet Minimale të Shërbimeve të Ujit në Kosovë, presioni hidraulik në gypin e lidhjes së konsumatorit duhet të jetë jo më pak se 1.5 bar dhe jo më shumë se 7 bar.

Riparimi hidranteve ekzistues si dhe ndertimi i rrjetit te hidranteve te ri

Bazuar në Udhëzimin Administrativ Nr. 24/2012 për rrjetin e hidrantëve për shuarjen e zjarrit, janë të përcaktuara dispozitat kryesore lidhur me projektimin, instalimin dhe funksionimin e rrjeteve hidrante, të cilat duhet të merren parasysh gjatë hartimit dhe zbatimit të planeve zhvillimore komunale. Ky udhëzim përfshin si rrjetin e brendshëm ashtu edhe atë të jashtëm të hidrantëve, dhe ka për qëllim të sigurojë një qasje të integruar dhe të qëndrueshme ndaj mbrojtjes nga zjarri në zona urbane dhe rurale.

Në kuadër të planifikimit hapësinor dhe zhvillimor, rrjeti i jashtëm i hidrantëve duhet të integrohet si pjesë përbërëse e infrastrukturës së ujësjellësit, me theks të veçantë në sigurimin e një burimi të qëndrueshëm dhe të sigurt të ujit, që garanton furnizimin me sasinë e domosdoshme të ujit për ndërhyrje emergjente në rast zjarri. Ky furnizim duhet të jetë i pavarur nga konsumi i zakonshëm i rrjetit dhe duhet të parashikohet në mënyrë të tillë që të mos ndikojë në presionin dhe kapacitetin e përgjithshëm të rrjetit të ujësjellësit gjatë ngjarjeve të jashtëzakonshme.

Hidrantët mbitokësorë përfaqësojnë zgjidhjen standarde për sistemet e mbrojtjes nga zjarri dhe duhet të

planifikohen në përputhje me rregulloret teknike evropiane (EN), duke siguruar që qasja dhe përdorimi i tyre nga shërbimet emergjente të jetë efikas dhe i sigurt. Në raste të veçanta, në varësi të konfigurimit urbanistik apo karakteristikave të terrenit, mund të parashikohen edhe hidrantë nëntokësorë, gjithmonë duke garantuar funksionalitetin dhe mirëmbajtjen e lehtë.

Në rastet kur brenda sistemit të ujit për mbrojtje nga zjarri nuk mund të sigurohet presioni i nevojshëm i ujit, duhet të parashikohen pajisje ndihmëse për rritjen e presionit, siç janë stacionet e pompimit, të cilat mundësojnë funksionimin optimal të sistemit në kushte të vështira hidraulike.

Në përputhje me objektivat e planit zhvillimor komunal, instalimi i rrjetit të hidrantëve duhet të koordinohet me zhvillimet e reja urbane, ndarjen funksionale të hapësirës, dhe rritjen e densitetit ndërtimor, në mënyrë që të sigurohet një mbulim adekuat dhe i barabartë i të gjitha zonave me rrezik potencial ndaj zjarreve, përfshirë zonat industriale, komplekset e banimit kolektiv dhe objektet publike.

1. TELESKOPI DIRIGJUES
2. VALVULA
3. PJESËT LIDHËSE- FAZONERIA
4. PËRFORCUESI - MBAJTËSI I HIDRANTIT
5. TRUPI I HIDRANTIT.
6. PUSETA

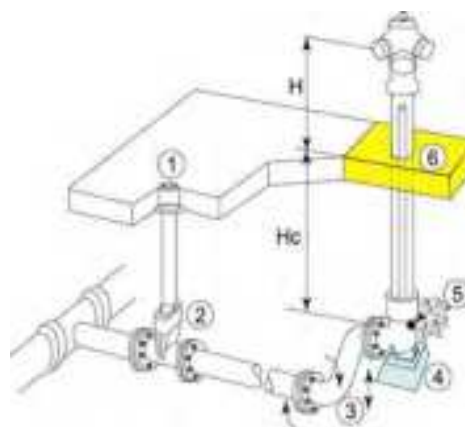

Figura 16 Modeli tipik për hidrantë

Figura 17 Figura me propozimin e rrjetit të ri të hidrantëve

3.3.1.3 SWOT ANALIZA E SISTEMIT TË UJËSJELLËSIT

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Shkalla e lartë e mbulimit me shërbime të ujësjellësit brenda zonës së shërbimit - Shkalla e lartë e mbulimit të zonës me gypa të ujësjellësit me material PE - 80% e popullatës furnizohet me ujë të pijes; - Zone me burime nëntokësore të ujit të pijes; - Cilësia e mirë e ujit; - 80% e vendbanimeve me rrjet të ujësjellësit;	- Shfrytëzimi i ujit të pijes edhe për nevoja biznesore dhe industri; - 20% e popullsisë në nuk kanë qasje në ujësjellës - Disa vendbanime nuk kanë rrjet të ujësjellësit; - Rrjeti pjesërisht i vjetër i ujësjellësit dhe gypa nga materiali AC në disa zona; - Mungesa e ujëmatësive zonale në zona të caktuara të rrjetit ujësjellësit; - Dimensione joadekuate të gypave ekzistues; - Furnizimi me ujë me pompim për disa zona të qytetit - Mungesa e kyçjes së disa fshatrave në rrjetin kryesor të ujit; - Shfrytëzimi jo i duhur i ujit (abuzimet); - Mungesa e koordinimit ndërmjet kompanive publike dhe Komunës
MUNDËSITË	RREZIQET
- Planet afatgjatë për investime kapitale në infrastrukturën e ujësjellësit - Shfrytëzimi i investimeve të jashtme, donacionet, garantët qeveritarë, etj. - Rifreskimi rregullt i të dhënave për infrastrukturën e sistemit të ujësjellësit në ArgGIS . - Monitorimi i sistemit përmes sistemit SKADA - Ndërtimi i relacioneve korrekte dhe transparente në mes KRU Prishtina dhe konsumatorët e tyre. - Aplikimi i arritjeve teknologjike; - Trajnimi i stafit; - Ekzistenca e Legjislacionit përkatës;	- Humbjet e mëdha të ujit brenda sistemit të ujësjellësit; - Abuzimi dhe keqpërdorimi i ujit; - Sasi e konsiderueshme gypave të vjetër të ujësjellësit; - Cenimi i kualitetit/sigurisë së ujit si pasojë e rrjetit të vjetërsuar; - Politika joadekuate; - Mbrojtja jo adekuate e zonave të burimeve të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore - Mbrojtja e rezervuarëve dhe stacioneve të pompave me rrethoj dhe siguri fizike; - Dëmtimi i rrjetit të ujësjellësit;

3.3.2 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT FEKAL

Sistemi aktual i kanalizimit fekal ofron shërbime të kanalizimit për rreth 80 % të popullsisë (zona e përgjithshme e furnizimit) edhe me këto shërbime sipas ligjit është përgjegjës KRU “Prishtina” e cila krahas shërbimeve për ujë, jep shërbime edhe për evakuimin e ujërave fekale përmes sistemit të kanalizimit. Siç është përmendur më lartë, ujërat e ndotura nga qyteti i Fushë Kosovës rrjedhin pa u trajtuar në rrjedhat ujore përreth.

Gjatësia totale e sistemit ekzistues të kanalizimeve në Fushë Kosovës është rreth 150 km përfshirë edhe zonat rurale. Diametrat e gypave janë midis DN 200 dhe DN 600, dhe materiali kryesor i gypave është azbest çimentoja (> 80 %, kryesisht diametrat më të vegjël). Material tjetër i gypave është PE. Vlen të theksohet se përafërsisht 90% e banorëve që jetojnë në qytet, ujërat fekale i derdhin në rrjetin e kanalizimit fekal publik. Gjendja e kanalizimeve ekzistuese është e dobët dhe besohet se ndodhin rrjedhje të mëdha.

Deri më tani është vlerësuar se 90 % e popullsisë së qytetit të Fushë Kosovës është e kyçur në sistemin e kanalizimit, dhe një pjesë e vogël e popullsisë së fshatrave.

3.3.2.1 TRAJTIMI I UJËRAVE TË NDOTURA

a. Impiantet e vogla industriale

Autoritetet mjedisore duhet gjithmonë të kërkojnë nga bizneset e mëdha, veçanërisht ato që prodhojnë sasi të mëdha të ujërave të zeza, ujërave të zeza me koncentrim të lartë të ndotësve ose lëndëve ushqyese, dhe mbeturinave të rrezikshme të lëngëta (industria e mishit, industria e hekurit, industria e qumështit, etj.), që të sigurojnë objektet e tyre për impiantet e trajtimit, të cilat kontrollohen rregullisht nga institucionet e pavarura. Në sajë të natyrës bujqësore të ekonomisë vendore në Prizren, fokusi bie vetëm në sistemet për trajtimin e ujërave të zeza komunale (amvisërive), të cilat mund të konsiderohen si burime kryesore të ujërave të zeza.

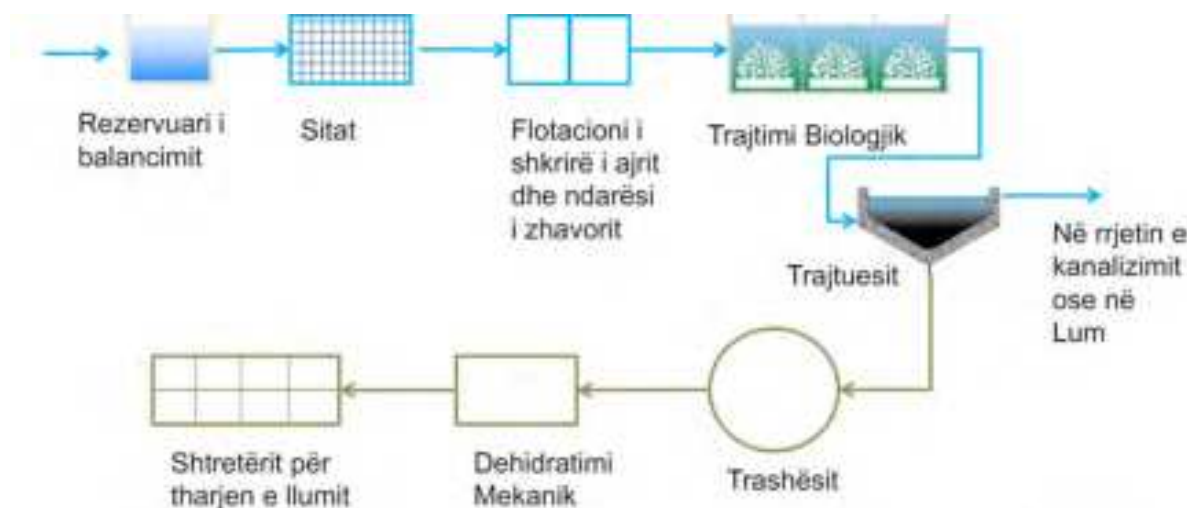

Figura 18 Skema tipike e Impiantit për paratrajtimin e ujërave të ndotura industriale

Impiantet industriale të përbëra nga më shumë halla punuese dhe ndërtesa administrative (ekonomi të bujqësisë), duhet të kenë rrjetin e vetë vetanak të oborrit prej gypave, pusetave kontrolluese dhe stacionin pastrues..

b. Impiantet Kryesore regjionale

Shkarkimi i ujërave të zeza në të gjithë territorin përbën një tjetër burim kryesor të ndotjes së ujërave, rreth 80 % e vendbanimeve llogaritet të jenë të kyçur në rrjetin e kanalizimit. Rrjeti i kanalizimit i ndërtuar në periudhën e pas luftës në disa fshatra, bëjnë shkarkimin e ujërave fekale në ambient të hapur duke iu nënshtruar trajtimit përmes gropave septike në disa vendbanime.

Vlerësim i përgjithshëm i mbulueshmërisë së vendbanimeve të kyçur në rrjetin e kanalizimit është përafërsisht:

Fushë Kosova ende nuk ka sistem të ndarë të evakuimit/ largimit të ujërave të zeza/fekale nga evakuimi i ujërave atmosferik.

Në zonën e fushë Kosovës deri më tani ka të ndërtuar vetëm një impiant për trajtim të këtyre ujërave në fshatin Harilaq dhe gypi prurës i kanalizimit fekale është i profilin 250 mm deri te impianti biologjik. Impianti përbëhet nga një SBR reaktor (Sequencing Batch Reactors). Procesi i trajtimit kontrollohet përmes kompjuterëve industrial dhe uji i trajtuar me gravitet shkarkohet në receptor.

- Kapaciteti i Impiantit është 1230 PE (banor ekuivalent),
- Mesatarja ditore i ujërave të ndotur në hyrje $Q_{24}=147,6 \text{ m}^3/\text{dite} = 1,71 \text{ l/s}$
- Maksimumi ditore i ujërave të ndotur në hyrje $Q_d=206,64 \text{ m}^3/\text{dite} = 2,39 \text{ l/s}$
- Maksimumi ore i ujërave të ndotur në hyrje $Q_h = 450,475 \text{ m}^3/\text{h} = 5,21 \text{ l/s}$.

Në zonën e Fushë Kosovës është planifikuar të ndërtohet Impianti Kryesor për Trajtimin e Ujërave të Ndotura

(ITUN) ku do të përfshihet zona urbane e Kryeqytetit si dhe zonat urbane dhe rurale e Fushë Kosovë, ky projekt ka kaluar fazën e studimit të fizibilitetit dhe se brenda vitit parashihet të përfundojë edhe projekti kryesor dhe se sipas planifikimeve fillimi i ndërtimit do të jetë vitit 2025.

Paralelisht me ndërtimin e Impianti Kryesor për Trajtimin e Ujërave të Ndotura (ITUN) është planifikuar të ndërtohen kolektorët kryesor të cilët do të përcjellin ujërat fekele për trajtim deri te lokacioni ku planifikohet të ndërtohet ITUZ. Në kuadër të këtij projekti janë të paraparë të bëhen edhe disa aktivitete me rëndësi si:

- Zëvendësimi i gypave më të vjetër dhe me te amortizuar të rrjetit të kanalizimit në disa pjesë të qytetit.
- Riparimi- ndarja e ujërave atmosferike- të shiut nga rrjeti i ujërave fekele.

Figura 19 Figura e lokacionit të ITUZ dhe Kolektorëve

3.3.3 INVENTARI I RRJETIT TË KANALIZIMIT ATMOSFERIK

3.3.3.1 VLERËSIMI I SASISË SË UJËRAVE TË ZEZA

Ujërat e zeza sanitare janë kryesisht uji i shpenzuar i komunitetit- vendbanimit që derdhet në sistemin- rrjetin e kanalizimit. Është vërtetuar se një pjesë e vogël e ujit të shpenzuar humbet në avullim, kullim në tokë, rrjedhje, etj.

Zakonisht 80 % e furnizimit me ujë mund të pritët të arrijë në kanalizime, pjesa tjetër 20% mund të llogaritet si sasi e humbur.

Sasia e ujit= Kontributi i ujërave të zeza për frymë në ditë x Popullsia

Në qytetin e Fushë Kosovës nuk ekziston rrjeti për largimin e ujërave të shiut në kuptimin e një sistemi të dizajnuar dhe të ndërtuar në parimet dhe normat inxhinierike, dhe i cili do të mirëmbahet rregullisht dhe në mënyrë legale. Përveç në qendrën e ngushtë të qytetit ku ekziston sistemi i kanalizimit të shiut, në rastet më të shpeshta ujërat e shiut vërshojnë rrugët dhe pronat e qytetarëve pas çdo reshje. Sistemi i kanalizimit nuk është i tipit të ndarë.

Rrjeti i kanalizimit atmosferik i gjithi është i orientuar në drejtim të lumenjve dhe derdhet në shumë pika pa trajtim adekuat.

▪ Vlerësimi i nevojave në të ardhmen për një infrastrukturë të tillë- Kanalizimi i ujërave të ndotura

Bazuar në gjendjen ekzistues të rrjeteve të kanalizimit të ujërave të ndotura dhe atmosferike dhe numrit të prognozuar të banorëve, në pjesë të qytetit dhe vendbanimeve (fshatrave) të cilat kanë nevojë për rrjetë të reja të ujërave të shiut, ndotura si dhe kolektorët kryesor të cilat dërgojnë ujit deri te recipienti-lumenjtë apo ITUZ.

Ndërtimi i kanalizimeve të reja në zonën urbane të Fushë Kosovës për të unifikuar rrjetet e fragmentuara ashtu që i tërë kanalizimi të rrjedhë në një pikë të vetme.

▪ Sistemet RWH zakonisht perbehet prej tre komponentëve kryesore

Vjelja e ujit nga sipërfaqja e tokës apo çatitë e ndërtesave dhe transportimi i tij deri te objekti për magazinim-depozitim.

Rezervuari për magazinimin- depozitimin e ujit të vjelur me sistem trajtimi Sistemi i pompimit- shfrytëzimit i ujit. Nëse kemi të bëjmë me sisteme individuale që janë të destinuara vetëm për një shtëpi, atëherë llogaritja e grumbullimit dhe ruajtjes së ujit bazohet në sipërfaqen e çatisë dhe sipërfaqen e kopshtit të shtëpisë. Siç mund të shihet në modelin 1, këto objekte nuk zënë sipërfaqe të mëdha dhe ndërtohen në nivelin e tokës.

Ndërsa, nëse kemi të bëjmë me një lagje ku numri i shtëpive është më i madh apo për ndonjë objekt biznesi apo ndonjë institucion, atëherë modeli 2 është i përshtatshëm sepse ka mundësi të ruajtjes më të madhe të ujit për shkak të kapacitetit të rezervuarëve por edhe sipërfaqeve të çatitë dhe hapësirat e gjelbra janë shumë më të mëdha.

Për të dy modelet, në dimensionimin e tyre duhet të merren parasysh edhe të dhënat e reshjeve në vendbanimin ku synohet të ndërtohen.

Figura.18 Sistemi i RWH-s individuale i parafabrika për një shtëpi

Fig.19 Sistemi i RWH-s i parafabrika për institucione apo biznese

3.3.3.2 PROCESI I TRAJTIMIT TE UJRAVE TE SHIUT- ATMOSFERIK

Uji i mbledhur nga reshjet nuk është domosdoshmërisht i sigurt për përdorim menjëherë. Një proces i trajtimit dhe sterilizimit është thelbësor për ta bërë ujin e reshjeve të përputhshëm me rregulloret dhe të sigurt për përdorim për biznesin tuaj.

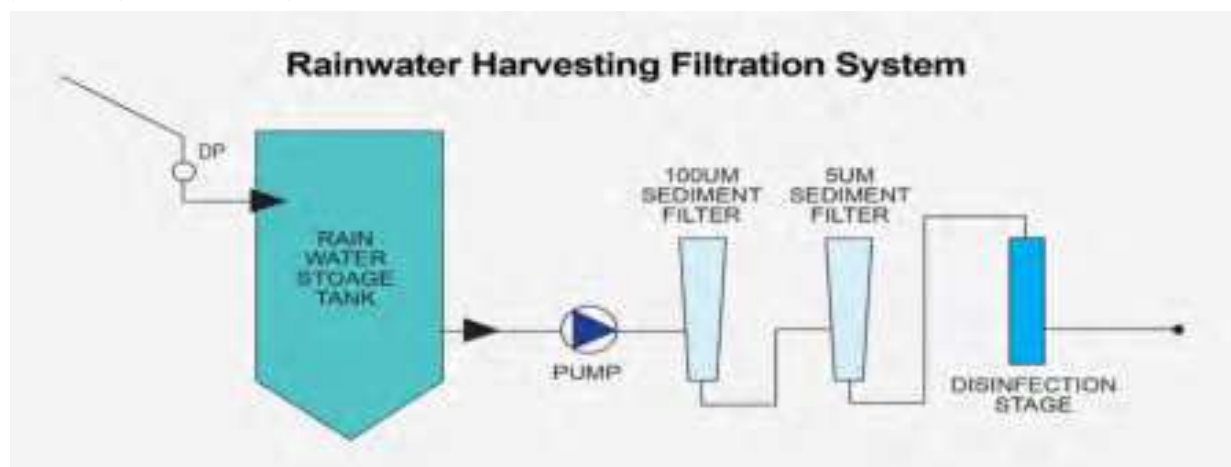

Figura 20 Skema procesit të trajtimit të ujrave të RWH-s

Edhe pse uji i reshjeve duket i pastër me sy të lirë, ne duhet të marrim parasysh udhëtimin e tij deri në pikën e përdorimit. Ky ujë i pasur me patogjene mund të shkaktojë sëmundje ose infeksione nëse bie në kontakt me plagë të hapura ose konsumohet. Nuk është i sigurt për përdorim derisa të trajtohet pasi paraqet një rrezik për ata që janë të ekspozuar ndaj tij, veçanërisht ata që janë në kontakt të vazhdueshëm.

Ka dy hapa kryesorë në trajtimin e ujit të reshjeve – filtrimi për heqjen e grimcave të sedimentit dhe dezinfektimi duke përdorur klorin ose dritën UV.

3.3.3.3 SWOT ANALIZA

Përparësitë	Dobësitë
- 90% të vendbanimit urban gëzojnë qasje në rrjet të kanalizimit fekal; - 75% të banorëve në vendbanime rurale gëzojnë qasje në rrjet të kanalizimit fekal. - Pozita të mjaftueshme në pjesën urbane për ndarjen e ujërave atmosferike nga ujërat e ndotura (zeza). - Relief i përshtatshëm për zgjerimin e rrjetit të drenazhimit, në veçanti në zonën urbane; - Pozita e përshtatshme për ndërtimin e kanaleve për largimin e ujërave atmosferike;	- 10% të vendbanimit urbane nuk gëzojnë qasje në rrjet të kanalizimit; - Përzjerja e ujërave atmosferike dhe fekale; - 25% të banorëve në vendbanime rurale nuk gëzojnë qasje në rrjet të kanalizimit fekal. - Dimenzionimi jo adekuat i tubacioneve në pjesë të caktuar të zonës Urbane dhe vjetërsia e tubacioneve; - Derdhja e rrjetit të kanalizimit në lumenj; - Rreth 80% të kanalizimit atmosferik dhe drenazhimit në zonën urbane nuk është e ndarë nga ujërat e ndotura (zeza). - Mosmirëmbajtja adekuate të disa kanaleve të hapura, përroshave. - Mostrajtimi i sipërfaqeve të urbanizuara me rënie në drejtim të kanalizimit. - Ujërat atmosferike nuk janë të ndara nga ujërat e ndotura (zeza) në zonën rurale. - Menaxhimi dhe trajtimi jo adekuat i ujërave atmosferike nga institucionet. - Shtrirja e rrafshët e relievit në pjesën më të madhe të Komunës;

	- Mosrespektimi i rregullave teknike të ujëmbledhësve në zonat e urbanizuara
Mundësitë	Kërcënimet
- Ndërtimi i impiantit kryesor regional të ujërave të zeza në; - Ndërtimi i kolektorëve të ujërave të zeza deri te impianti për trajtim; - Shfrytëzimi i ujërave të trajtuara nga impiantet për nevojat e ujitjes, parqeve, pastrimin e rrugëve dhe trotuareve për qytetin. - Zgjerimi i rrjetit të drenazhimit. - Krijimi i akumulimeve të reshurave atmosferike përmes rrjetit të zgjeruar dhe rezervuarëve. - Zgjidhja adekuatë për menaxhimin dhe trajtimin e ujërave atmosferike.	- Mungesa e impianteve për përpunimin e ujërave të ndotura; - Derdhja e rrjetit të kanalizimit në lumenj. - Kontaminimi i ujit nga ujërat e ndotura. - Mungesa e rrjetit të drenazhimit ndikon në përmbajtje në zona të caktuara - Vërshimet nga mungesa e infrastrukturës teknike dhe mosrespektimi i rregullave të ndërtimit. - Mosmirëmbajtja e pushtave kontrolluese

3.3.3.4 KAPACITETET E NEVOJSHME TË INFRASTRUKTURËS SË ZGJERUAR APO TË RE NË RRJETIN E KANALIZIMIT

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese të infrastrukturës së kanalizimit të ujërave të zeza dhe atmosferike, numrit të prognozuar të banorëve për secilin vendbanim deri në vitin 2031, përfshirë edhe banorët jo rezident, ndërtimit të hovshëm të njësive banesore si dhe ndërtimit të lagjeve me ndërtime individuale janë identifikuar disa vendbanime të cilat kanë nevojë për rrjete të reja të ujërave të ndotura.

Komuna ka nevojë për secilin vendbanim përfshirë edhe zonën urbane që do të rritet, do të duhej planifikuar në bashkëpunime me KRUP edhe një dimensionim i ri i tërë sistemit të kanalizimit të ujërave të ndotura duke u bazuar në UA për Normat Teknike të Planifikimit dhe harmonizimin e këtij plani me planet për investimet e planifikuara të KRUP.

Infrastruktura e dobët e kanalizimit ka nevojë për investime të reja kryesisht në zonën Urbane dhe në disa zona rurale:

- Ofrimi i shërbimeve me rrjet të kanalizimit për gjithë qytetet e komunës;
- Eliminimi i pikave shkarkuese të ujërave të zeza;
- Mundësia e ndërtimit të kolektorëve;
- Rehabilitimi i rrjetit të kanalizimit në zonat problematike;
- Kalimi i menaxhimit të rrjetit të kanalizimit në kuadër të KRU Prishtina;
- Mundësia e shtrirjes së rrjetit të kanalizimit atmosferik dhe ndarja e tyre nga ato fekale;

Ndarja duhet të bëhet me identifikimin dhe hartimin e një projektit kryesor i cili do të bëhet në bashkëpunim me Komunën e Fushë Kosovës dhe KRU Prishtina.

Sfidat kryesore në menaxhimin kanalizimit:

- Ofrimi i shërbimeve me rrjet të kanalizimit për gjithë qytetet e komunës;
- Eliminimi i pikave shkarkuese të ujërave të zeza;
- Mundësia e ndërtimit të impiantit për trajtim të ujërave të zeza dhe kolektorëve;
- Rehabilitimi i rrjetit të kanalizimit në zonat problematike;
- Kalimi i menaxhimit të rrjetit të kanalizimit në kuadër të KRU Prishtina;
- Mundësia e shtrirjes së rrjetit të kanalizimit atmosferik dhe ndarja e tyre nga ato fekale;
- Adresimi i problemit për menaxhimin e rrjetit të kanalizimit atmosferik me KRU Prishtina dhe Qeverinë.

Nevojat zhvillimore për të ardhmen

- Përfundimi impiantit dhe kolektorëve për trajtimin e ujërave të zeza në komunën e Fushë Kosovës;
- Kyçja e të gjitha rrjeteve të kanalizimit në kuadër të kolektorëve;
- Zgjerimi dhe rehabilitimi i rrjeteve të reja dhe atyre ekzistuese;
- Zgjerimi i shërbimeve me kanale për largimin e ujërave atmosferik;
- Adresimi i formës për menaxhimin e rrjetit të kanalizimit fekal si dhe rritja e investimeve në sistemin e kanalizimit atmosferik;
- Ndërtimi i sistemeve RWH - që mundëson vjeljen- grumbullimin e ujërave të shiut që bien në sipërfaqen e tokës ose në çatitë e ndërtesave për përdorime të dobishme si ujitja e hapësirave të gjelbra, pastrimi i trotuareve, para se të derdhet në kolektorë.

3.3.3.5 SWOT ANALIZA E RRJETIT TË KANALIZIMIT ATMOSFERIK DHE UJITJA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Pjesa e madhe e popullatës ka qasje në sistemin publik të kanalizimit; - Rrjetet e reja të kanalizimit janë të ndara nga ato atmosferike - Rrjetet e reja të kanalizimit kryesisht janë të ndërtuara me materiale në përputhje me standardet e kërkuara, PE, PVC, etj - Ofrimi i ujitjes optimale përkundër kushteve minimale;	- Sistem i përbashkët i kanalizimit fekal me at atmosferik. - Dimensione dhe materialet joadekuate të gypave ekzistues të kanalizimit ; - 2% e qytetit ende nuk është i përfshirë në kanalizim publik; - Mos përfshirja e madhe e zonës rurale në rrjetin e kanalizimit; - Mungesa e koordinimit ndërmjet kompanive publike dhe Komunës - Impianti për trajtimin e ujërave të zeza 50%; - Rrjeti i vjetruar i kanalizimit; - Një numër i madhe i pusëve të kanalizimit jashtë standardit dhe jo funksionale - Përzjerje e rrjetit të kanalizimit me atë atmosferik; - Mungesa e rrjetit atmosferik të ri; - Menaxhimi jo i duhur me sistemin e kanalizimit atmosferik.
MUNDËSITË	RREZIQET
- Shfrytëzimi i investimeve të jashtme; - Grantet qeveritare; - Aplikimi i arritjeve teknologjike; - Mundësia e furnizimit me materiale sipas standardeve - Trajnimi i stafit; - Ekzistenca e Legjislacionit përkatës; - Ndërtimi i impiantit regional për trajtimin e ujërave të ndotura - Ndërtimi i impianteve të vogla në zona ku është e pamundur trajtimi përmes impiantit qendror regional.	- Mos ndërtimi i gypave të vjetër të kanalizimit, fekal dhe atmosferik; - Cenimi i kualitetit/sigurisë së ujit në burime të ujit si pasojë e derdhjeve të kanalizimit fekal; - Politika joadekuate; - Ndërrjetet e paautorizuara në sistemin e rrjetit të kanalizimit, dëmtimi i pusëve dhe bllokimi i tyre me materiale të ngurta. - Mundësia e vërshimeve dhe përmytjeve nga mos funksionimi i kanalizimit atmosferik. - Mundësia e infiltrimit të ujërave fekal në burime të ujit qoftë individuale apo publike.

3.3.4 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE

Me ndërtimin e nënstacionit të ri 110/35/10(20) kV, i energjizuar në fundin e vitit 2024, gjendja e furnizimit me energji elektrike është përmirësuar dukshëm. Linjat dhe nënstacionet e mbingarkuara, tashmë kanë një rënie të ngarkesës, kjo për shkak se me ndërtimin e nënstacionit 110/35/10(20) kV është rritur kapaciteti transformues për 40 MVA, dalje 10 kV të NS Fushë Kosova 35/10 kV që deri dikur kanë ngarkuar rrjetin 35 kV, ndikojnë në shkarkimin e këtij nënstacioni, rrjedhimisht edhe të linjës 35 kV “NS Prishtina 1”-“NS Fushë Kosova”, kjo bën të mundur që kapaciteti i kësaj linje të shërbejë për furnizimin me energji kualitative të “NS Fushë Kosovë 2 35/20 kV” dhe “NS Prishtina I 35/20 kV”.

Sipas raporteve të Operatorit të shpërndarjes deri në ndërtimin e nënstacionit të ri ngarkesa maksimale e linjave të sipërpërmendura ishte 137.06%, respektivisht 101.32%. Kjo ka quar në nevojën për reduktime të energjisë.

Një situatë e njejtë ka qenë edhe tek transformatorët 35/10 kV dhe 35/20 kV, në NS Fushë Kosova ngarkesa maksimale e transformatorëve 35/10 kV shkonte në 107.25%, ndërsa në NS Fushë Kosova II 35/20 kV ngarkesa maksimale arrinte vlerën 103.81%.

Problemi i NS Fushë Kosova II, do të vijojë të mbetet prezent edhe në të ardhmen, kjo për shkak të vështirësive për rritjen e kapaciteteve transformuese në hapësirën ekzistuese të këtij nënstacioni, ky problem mund të zbutet me zvogëlimin e ngarkesës në daljet 20 kV që vijnë nga NS Fushë Kosova 110/35/10(20) kV, ku një numër i transformatorëve 20/0.4 kV kalojnë në nënstacionin me kapacitet më të madh transformues.

Zgjidhje tjetër me efekt pozitiv është realizimi i unazave në rrjetin 10 kV dhe 20 kV, kjo tashmë është e realizuar në disa prej daljeve qoftë në pjesën urbane e edhe në zonat rurale.

Këto janë disa nga dobësitë e deritashme me të cilat është karakterizuar infrastruktura e energjisë elektrike në Komunën e Fushë Kosovës, mirëpo, elementi më negativ i gjithë procesit të bartjes dhe shpërndarjes së energjisë vijon të jetë mungesa e opsioneve për ngrohje dhe për rrjedhojë, përdorimi i energjisë elektrike për ngrohje. Ngritja e standardit jetësor, mungesa e alternativave, çmimi i favorshëm i energjisë elektrike kanë bërë që energjia elektrike të përdoret për ngrohje me të madhe, duke u bërë shkak i të gjitha mbingarkesave në rrjet.

Megjithatë, duke parë këtë trend të zhvillimit të hovshëm të ndërtimit, rritjes së shpejtë të numrit të banorëve, kompanitë e lëmisë së energjetikës në planet e tyre kanë hartuar nevojat për rritjen e kapaciteteve.

Operatori i Sistemit të Transmisionit (KOSTT) pas realizimit të linjës së dyfishtë dhe nënstacionit 110/35/10(20) kV, në planin e vet zhvillimor ka paraparë që deri në fundvitin 2026 të rrisë kapacitetin transformues më një transformator shtesë 40 MVA, 110/10(20) kV, kjo do të ndikojë pozitivisht në shtimin e daljeve 10(20) kV, me ç'rast do të reduktohet ngarkesa në NS Fushë Kosova II dhe NS Prishtina I.

Për shkak të zhvillimit të pjesës urbanë, rritjes së ndërtimeve të reja, rrjeti 10(20) kV në Komunën e Fushë Kosovës është dukshëm më mirë se në komunat e tjera të Kosovës. Ndërtimi i nënstacioneve Fushë Kosova II dhe Prishtina I ka bërë që ngarkesa në dalje të jetë më e ulët dhe shpërndarja e ngarkesës mes daljeve të jetë më simetrike. Element tjetër pozitiv është se mbi 60% e rrjetit në nivel të Komunës ka kaluar në rrjetin 20 kV.

Pozicionimi i transformatorëve dhe konfiguracioni i rrjetit kanë bërë të mundur që shumë dalje të jenë të lidhura mes vete përmes lidhjeve unazore, ku vlen të theksohet se daljet e zonës urbane të gjitha janë në rrjet unazor, përjashtojnë daljet e industrisë dhe prodhimit, të cilat edhe ashtu kanë ngarkesë të ulët të daljes. Krijimi i rrjeteve unazore, sipas gjendjes ekzistuese dhe asaj të planifikuar do të zvogëlojë e në disa raste do të eliminojë mundësitë e reduktimeve të energjisë për shkak të defekteve, pasi që për çdo transformator, ekziston një dalje rezervë dhe rrjeti 10(20) kV e plotëson kriterin N-1.

Në pjesën urbane të Komunës rrjeti është i ri dhe është kabllor, kryesisht me kablllo XLPE 3x1x185 mm² dhe 3x1x150 mm², në raste të rralla është përdorur seksion më i vogël tërthor në rrjetin kabllor. Edhe rrjeti ajror është relativisht i ri, kryesisht i vendosur në shtylla të betonit, megjithatë, ka segmente të caktuara të rrjetit në të cilat janë të nevojshme investimet, kalimi në shtylla të betonit dhe eliminimi i fyteve të ngushta ku ka përçues ajror Al/Çe 25 mm² dhe 35 mm², këto pjesë të rrjetit duhet të parashihet të renovohen dhe të vendosen përçues Al/Çe 50 mm² apo më të mëdhenj, varësisht nga niveli i ngarkesës.

Investime të tjera në rrjetin 10kV dhe 0.4 kV janë të nevojshme për t'u realizuar, për të bërë reduktimin e ngarkesave në pajisjet e mbingarkuara, megjithatë, Fushë Kosova karakterizohet me nivel të ulët të humbjeve në

rrjetin distributiv, rreth 7.8%, që krahasuar me komunat tjera është një statistikë pozitive.

Daljet e fshatrave janë më pak të ngarkuara, nga Operatori i Shpërndarjes duhet të shiqohet mundësia e lidhjes unazore e fshatit Harilaç që furnizohet nga NS Magure e cila mund të lidhet me lidhje unazore me daljen Albana dhe e fshatit Graboc i Ulët ku si mundësi e vetme është lidhja me daljen Bardhi i Madh. Për këtë duhet të plotësohen edhe kondita tjera si eliminimi paraprak i fyteve të ngushta dhe vendosja e përçuesve me seksion adekuat.

Zhvillimi i hovshëm i Zonës Industriale në fshatin Miradi e Poshtme, e poashtu zhvillimi i bizneseve në rrugën magjistrale M9, në fshatin Vragoli duhet të përcjellat edhe me zhvillimin e rrjetit të energjisë elektrike në këto zona.

Në anën tjetër, nëse flasim për zhvillimin e banimit, pjesa më e madhe e Lagjes Dardania tashmë është shfrytëzuar për ndërtim, por, edhe shfrytëzimi i kapaciteteve energjetike në këtë zonë është konsumuar, nënstationi Fushë Kosovë II 35/20 kV, ka mbingarkesë deri në 105%, ndërsa mundësia e zgjerimit të kapacitetit është i vështirë për shkak të pozicionit ku është i vendosur dhe mungesës së hapësirës.

Edhe nënstationi Prishtina I 35/20 kV ngarkohet deri në 95%, zhvillimi i daljeve të reja nga ky nënstation kërkon implikime edhe të Komunës së Prishtinës, prandaj, zhvillimi i zonave të reja të ndërtimit duhet të bëhet duke marr parasysh faktin që burimi kryesor i furnizimit do të jetë NS Fushë Kosova 110/35/10 (20) kV.

Zona juglindore e pjesës urbane ka kapacitet për zhvillim të ndërtimit, rrjedhimisht banimit, këtë zonë e bën të përshtatshme edhe mundësia e lidhjes unazore të daljeve që vijnë nga NS Fushë Kosovë 110/35/10(20) kV me daljet e NS Prishtina I.

Afërsia me burimin kryesor të transformimit të energjisë në Komunën e Fushë Kosovës, pjesën perendimore të qytetit e bën zonën më të përshtatshme për zhvillim, element edhe më pozitiv është se të gjitha fshatrat e Komunës së Fushë Kosovës furnizohen nga ky nënstation, i cili me vendosjen e transformatorit 40 MVA 110/10(20) kV do të rris stabilitetin e furnizimit me energji elektrike në nivel të Komunës së Fushë Kosovës.

Bazuar në projeksionin e popullsisë dhe ekonomive familjare, në tabelën e mëposhtme është dhënë nevoja për zhvillimin e rrjetit energjetik në Komunën e Fushë Kosovës. Kjo tabelë ka për synim që të përfshijë vetëm konsumatorët shtëpiak të cilët kyqen në transformatorët më të afërt nga ekonomia e tyre familjare. Llogaritja e nevojave do të bëhet duke u bazuar në rritje vjetore të konsumit deri në 1.5%, ku zonat urbane dallojnë nga zonat rurale me njëkohshmëri më të lartë të konsumit të energjisë.

Vendbanimi	Numri i banorëve (2033)	Kapaciteti i instaluar (kVA)	Kërkesa për energji në 2033 (kVA)	Dallimi * (+/-)	Kapaciteti shtesë
Bardhi i Madh	2223	2680	1945	735	
Bardhi i Vogël	451	400	395	5	
Graboc i Poshtëm	887	970	776	194	
Harilaç	796	410	697	-287	2x160 kVA
Henc	435	650	381	269	
Kuzmin	569	400	498	-98	1x100 kVA
Lismir	615	800	538	262	
Miradi e Epërme	1237	1920	1082	838	
Miradi e Poshtme	1534	1030	1343	-313	1x400 kVA
Nakarade	1478	1890	1293	597	
Pomazotin	763	650	668	-18	Ndërrim transformatori – rritje e fuqisë
Slatinë e Madhe	1549	1910	1355	555	
Slatinë e Vogël	608	500	532	-32	Ndërrim transformatori – rritje e fuqisë
Vragoli	1052	1910	921	989	

*Me shenjën minus janë paraqitur vendbanimet me mungesë të kapaciteteve energjetike

Këto kapacitete janë të nevojshme për ekonomitë familjare apo siç njihen konsumatorët e amvisërisë, ndërsa nevojat e konsumatorëve biznesor trajtohen në varësi të llojit të biznesit që planifikohet të ndërtohet, edhe kapacitetet e instaluar nga kolona në tabelën e mësipërme janë marr duke veçuar transformatorët në pronësi të KEDS-it ku janë të kyçur konsumatorët e amvisërisë.

Duke marrë për bazë gjendjen ekzistuese të rrjetit, fshatërat me zhvillim të vrullshëm të zonave ekonomike si Vragolia dhe Miradia e Epërme me kalimin në rrjetin 20 kV, do të kenë humbje më të vogla dhe do të përballojnë ngarkesën që shtohet në daljet përkatëse, numri i transformatorëve dhe fuqia e tyre do të përcaktohet varësisht nga lloji i bizneseve që do të ndërtohet në këto zona.

Zona urbane e Komunës së Fushë Kosovës në aspektin e furnizimit me energji elektrike do të përcjellet me sfida edhe për periudhën e ardhshme 1-vjeçare. Megjithatë, me vendosjen e transformatorit të dytë 110/10(20) kV në “NS Fushë Kosova” ky problem zbutet dhe ofron mundësinë për krijimin e daljeve të reja. Ku përmes daljeve të reja bëhet shkarkimi i transformatorëve 35/20 kV në NS Fushë Kosova II 35/20 kV dhe NS Prishtina I 35/20 kV. Piku maksimal i konsumit në Komunën e Fushë Kosovës në vitin 2024 shkon deri në 79 MW, rritja vjetore e konsumit të energjisë është rreth 2.5%. Duke supozuar rritje vjetor të pikut prej 2%, konsumi në zonën urbane dhe duke marrë parasysh kërkesën për energji në fshatra, piku maksimal i energjisë deri në vitin 2033 arrin deri në 92.7 MW. Duke i njohur kapacitetet transformuese ekzistuese dhe ato të planifikuara të Komunës së Fushë Kosovës, me vendosjen e transformatorit të dytë 110/10(20) kV krijohen kapacitete të mjaftueshme për transformim të energjisë. Megjithatë, Operatori i Sistemit të Shpërndarjes duhet të bëjë ridizajnimin e daljeve 10 dhe 20 kV në mënyrë që të eliminohen fytet e ngushta, të reduktohet ngarkesa në daljet e mbingarkuara dhe të krijohen lidhje unazore mes nënstacioneve në rrjetin 20 kV, me këto veprime përveç furnizimit me energji cilësore bëhet reduktimi i humbjeve teknike të energjisë elektrike. Krijimi i një sistemi të ngrohjes qendrore të qytetit, duke eliminuar varësinë nga ngrohja me energji elektrike do të kishte impakt të jashtëzakonshëm edhe në parametrat e cilësisë së energjisë duke ndikuar në shkarkimin e aseteve të mbingarkuara elektroenergjetike.

3.3.4.1 SWOT ANALIZA ENERGJI ELEKTRIKE

Përparësitë	Dobësitë
Potenciali për prodhim të energjisë nga burimet e ripërtëritshme; Planifikim i investimeve që ndikojnë në rritjen e cilësisë së energjisë; Potencial i lartë për eficientë e energjisë. Mirëmbajtje e mirë e rrjetit energjetik Rrjeti në zonën urbane në masë të madhe është kabllor; Krijimi i unazave në rrjetin 20 kV, duke u ndërlidhur me daljet nga nënstacione të ndryshme; Rrjeti 10(20) kV në zonën urbane është kryesisht unazor, kjo mundëson identifikim më të shpejt të prishjes dhe furnizim alternativ në rast të ndalesave; Siguri më e lartë për qytetarët për shkak se linjat kabllore nuk paraqesin rrezik nga tensioni i prekjës; Nivel i ulët i humbjeve teknike Pjesa dërrmuese e zonës urbane punon në rrjetin 20 kV.	Një pjesë e rrjetit i vjetërsuar dhe me shtylla nga druri; Linjat e tensionit të mesëm kalojnë mbi shtëpi banimi; Kapacitete gjeneruese të centralizuara, bartja e energjisë ngarkon të gjitha asetet Rrjet i stërngarkuar 35 kV Pjesa më e madhe e zonës urbane furnizohet nga transformatorët 35/20 kV, eliminimi i nivelit të tensionit 35 kV do të jetë i ngadalshëm Mungesa e ngrohtoreve të qytetit si alternativë për ngrohje Pjesëmarrja e ulët e BRE-ve në prodhimin e energjisë elektrike; Përdorim i lartë i energjisë elektrike për ngrohje; Vonesat në marrjet e lejeve të punës nga autoritetet e qeverisjes lokale dhe qendrore, rrezikojnë realizimin me kohë të projekteve
Mundësitë	Rreziqet
Kërkesa në rritje për energji në Kosovë dhe rajon, mundësi për zhvillim të shpejtë të sektorit të energjisë; Liberalizimi i tregut në nivel rajonal dhe zhvillimi i sektorit me kapital privat; Mundësia e tërheqjes së investitorëve strategjikë; Ndërtimi i ngrohtoreve qendrore në qytetet më të mëdha; Zvogëlimi i humbjeve teknike dhe rritja e investimeve në shpërndarjen e energjisë elektrike; Rritja e Eficiencës së Energjisë në prodhimin e energjisë dhe shfrytëzimi eficient i energjisë nga konsumatorët fundorë;	Krizat e mundshme financiare globale, me ndikim negativ në investimet nga jashtë; Vazhdimi i obstrukcioneve nga Serbia në sektorin e energjisë; Rritja e çmimeve të energjisë elektrike dhe rritja e kërkesës për import deri në ngritjen e kapaciteteve të reja prodhuese; Mungesa e energjisë elektrike në dispozicion në rajon;

3.3.5 PLANIFIKIMI I NDRIÇIMIT PUBLIK TË RRUGËVE

3.3.5.1 NDRIÇIMI I RRUGËVE

Në pjesën e profilit u konstatua gjendja relativisht e mirë e ndriçimit publik në Komunën e Fushë Kosovës, disa nga elementet që duhet të rregullohen ose të intervenohet është kryesisht mirëmbajtja e rrjetit të ndriçimit publik. Kjo duhet të bëhet për disa faktorë, por, më të rëndësishmit janë eliminimi i defekteve që shkaktojnë rënie të një grupi të ndriçuesve duke shkaktuar kështu mungesë të ndriçimit për zona të tëra. Elementi tjetër me rëndësi në mirëmbajtje është monitorimi i njërive komutuese, që janë kontaktorët dhe sensorët ditë/natë në mënyrë që mos të ketë shpenzim të panevojshëm të energjisë në ndriçim publik gjatë ditës.

Faktor me rëndësi në mirëmbajtjen e rrjetit të ndriçimit publik është mbikqyrja dhe intervenimi në lidhjen e tokëzimeve të trupave ndriçues në mënyrë që qytetarët në lëvizje të jenë të mbrojtur nga mundësia e goditjes elektrike.

Një element shtesë që mund të kontribuojë në rritjen e efijencës së energjisë është që me rastin e instalimit energjetik të ndriçimit publik rrjeti të dizajnohet asisoj që në orët e vona kur qarkullimi reduktohet të reduktohet edhe konsumi nga trupat ndriçues duke mbetur në punë vetëm 33% e trupave ndriçues.

Rrjeti i ri i ndriçimit publik duhet të fokusohet në rrugët e reja të planifikuara, i njëjti duhet të aplikohet dhe zbatohet sipas standardeve në fuqi të instalimeve të ndriçimit publik. Kurse vendosja e kabllave, kryesisht të operatorëve të telefonisë fikse nuk duhet të lejohet, kjo për arsye të aspektit estetik, por edhe të kualitetit të sinjalit që ndikohet nga interferencat e tensionit 400/230 V.

3.3.5.2 SWOT ANALIZA PER NDRIÇIMIN PUBLIK TË RRUGËVE

Përparësitë	Dobësitë
- Gamë e gjerë e produkteve të ndriçimit publik, që mundësojnë rritje të efijencës së energjisë - Rrjet kryesisht i ri i ndriçimit publik, i cili krijon lehtësi në mirëmbajtje.	- Një pjesë e shtyllave të ndriçimit publik shfrytëzohen nga operatorët e telekomunikacionit për shtrirjen e kabllave - Rrjeti është zgjeruar në zona të pabanuara duke shkaktuar konsum të panevojshëm të energjisë elektrike
Mundësitë	Rreziqet
- Rritja e efijencës duke vendosur rele kohore të cilat reduktojnë segmente të caktuara të ndriçuesve duke reduktuar konsumin e panevojshëm; - Realizimi i ndriçimit publik paralel me ndërtimin e trotuareve duke krijuar rrjet nëntokësor të ndriçimit publik.	Një pjesë e shtyllave ndriçuese është e patokëzuar duke shkaktuar rrezik të përgjithshëm të qytetarëve nga tensioni i prekjes

3.3.6 INVENTARI I RRJETIT TË ENERGJISË NGROHËSE

Komuna e Fushë Kosovës në aspektin gjeografik shtrihet në pjesën qendrore të Kosovës, e cila sipas regjistrimit të vitit 2024 ka një popullatë prej 63,949 banorë dhe 6,580 ekonomi familjare, ndërsa në parashikimet demografike të vitit 2033 kjo komunë do të ketë 71,263 banorë dhe 17,816 ekonomi familjare. Komuna e Fushë Kosovës nuk posedon sistem të ngrohjes në mënyrë të organizuar dhe ngrohja e ekonomive familjare bëhet në mënyrë individuale duke shfrytëzuar burime të ndryshme të energjisë si ngrohja me dru, thëngjill, energji elektrike etj.

Kjo formë e ngrohjes në baze të analizave dhe raporteve të shumta mbi shfrytëzimin racional të energjisë dhe mbrojtje të mjedisit, nuk është mënyra më e mirë për arsye të shumë faktorëve ekonomik, mjedisor social dhe organizativ.

Andaj, si komunë planifikojmë në një të ardhme të afërt të investojmë në ndërtimin e infrastrukturës së ngrohjes në mënyrë të organizuar të qytetit të Fushë Kosovës si fazë të parë. Pastaj duke u zgjeruar edhe në pjesët rurale me theks të veçantë fshatrat me dendësi me të lartë banimore.

Planifikimi për zhvillimin dhe rritjen e sistemit të ngrohjes qendrore është mbështetur kryesisht në dokumentin, në master planin dhe në Strategjinë e Energjisë së Republikës së Kosovës (2017- 2026) si dhe Planin Hapësinor të Kosovës. Kërkesat për kycje të reja në rrjetin e ngrohjes qendrore, duhet të analizohen në bazë të të dhënave të këtyre planeve dhe të aprovohen nëse janë në përputhje me kriteret dhe arsyeshmërit e përcaktuara për këtë lloj të investimeve. Përcaktimi i prioriteteve të investimeve, qofshin ato donacione apo mjete vetanake, është vendimtar për të siguruar që përfundimi i këtyre investimeve të bëhet me sukses të plotë.

Komuna ka analizuar disa mënyra të ofrimit të shërbimeve të ngrohjes së qytetit duke u bazuar në burime të ndryshme të energjisë si:

- Sistemi ko-gjenerimit
- Ngruhja me gazifikim si burim të energjisë;
- Ngruhja me biomasë (ndërtimin e impiantit me burim të ngrohjes - biomasën);
- Energjia e ripertritëshme (diellorë, gjeotermale, erës, etj);

Sistemi ko-gjenerimit :

Planifikimi për zhvillimin dhe rritjen e sistemit të ngrohjes qendrore të NP "Termokos", është mbështetur kryesisht në dokumentin e masterplanit dhe në Strategjinë e energjisë së Republikës së Kosovës (2017- 2026). Kërkesat për zgjerim dhe kycje të reja në rrjetin e ngrohjes qendrore, duhet të analizohen në bazë të të dhënave të këtyre planeve dhe të aprovohen nëse janë në përputhje me kriteret dhe arsyeshmërit e përcaktuara për këtë lloj të investimeve. Përcaktimi i prioriteteve të investimeve, qofshin ato donacione apo mjete vetanake, është vendimtar për të siguruar që përfundimi i këtyre investimeve të bëhet me sukses të plotë.

Për të plotësuar kërkesat në rritje të qytetit të Fushë Kosovës për energji termike, Termokosi planifikon zgjerimin dhe modernizimin e rrjetit të shpërndarjes në këtë komunë. Në këtë drejtim, janë planifikuar një numër i projekteve kryesore për periudhën 2020-2029, të financuara nga donatorë dhe nga mjetet vetanake të cilat projekte janë përshkruar në planin e veprimit.

Ngruhja me gazifikim si burim të energjisë :

Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor (IPF9) - Planin për zhvillimin e gazit dhe korniza rregullative dhe asistencë – plani për zhvillimin e gazit, në Kosovë, aktualisht, nuk ka infrastrukturë funksionale të gazit dhe nuk ka lidhje me rrjetin rajonal të gazit (që rezulton në mungesë të tregut të gazit natyror). Objektivi strategjik i Qeverisë së Kosovës është diversifikimi i burimeve të furnizimit me energji për të rritur sigurinë e furnizimit me energji. Zhvillimi i infrastrukturës së gazit mbulohet në Strategjinë për Energji të Kosovës 2017-2026. Kjo strategji në vetë përfshinë zhvillimin e sistemit të gazifikimit në Ballkanin perëndimor ku në kuadër të saj përfshihet edhe Kosova, nga kjo strategji planifikohet shtrirja e gypit kryesor të gazifikimit, gyp i cili prek edhe komunën e Fushë Kosovës. Andaj, në një të ardhme të afërme mundësitë e furnizimit me gaz dhe furnizimi me ngrohje është shumë reale.

Figura 21 Rrjeti kryesor i gazifikimit

Teknologjitë e Biomassës CHP (Combined Heat Power):

Duke marrë parasysh madhësinë tipike të impianteve të ngrohjes qendrore, teknologjia më e përshtatshme për aplikim në sistemet e ngrohjes qendrore të Ballkanit Perëndimor për prodhimin e vogël të biomassës CHP është Cikli Organik Rankine (ORC). Kjo është deri tani teknologjia më e përdorur për CHP e biomassës në Evropë. Kapacitetet nominale elektrike të moduleve të ORC për impiantet e biomassës CHP variojnë nga 200 kilovat energji elektrike (kWe) në 15 megavat energji elektrike (MWe). Pasi që impiantet e biomassës CHP zakonisht veprojnë në një mënyrë të kontrolluar nga nxehtësia - për arsye ekonomike dhe energjike - sjellja e ngarkesës së pjesshme dhe efikasiteti i ngarkesës së pjesshme të procesit ORC është shumë i rëndësishëm. Në 40% të energjisë elektrike neto të njësisë ORC, eficienca elektrike neto akoma arrin në 85% të vlerës nominale. Kjo rrethanë është një përparësi thelbësore e procesit ORC në krahasim me turbinat me avull, të cilat tregojnë një rënie më të fortë të efikasitetit në ngarkesë të pjesshme.

Mundësia e ndërtimit të impiantit të ngrohjes me biomasa të komunës së Fushë Kosovës është shumë reale pasi ky sistem mund të jetë i kombinuar ku mund të përdoren disa lëndë për djegie si druri, mbeturina industriale, bujqësore, naftës, etj.

Mundësitë e reja të aplikimit të burimeve ripërtrishme gjeotermale dhe diellore

Burimet e ripërtritëshme të energjisë paraqesin një burim të rëndësishëm të energjetik, me një potencial ende të pashfrytëzuar sa duhet. Shfrytëzimi i këtyre burimeve për prodhimin e energjisë përbënë objektiv afatgjatë për realizimin e qëllimeve të politikës energjetike të vendit si mbështetja e zhvillimit të përgjithshëm ekonomik dhe rritja e sigurisë së furnizimit me energji dhe mbrojtja e mjedisit. Në funksion të këtyre qëllimeve shtrohet nevoja për aplikimin e masave stimuluese fiskale dhe financiare për të gjitha llojet, duke përfshirë zbatimin e skemës mbështetëse bazuar në sistemin e certifikatës së origjinës.

Potenciali i madh për rritje të kërkesës për ngrohje në të ardhmen qëndron në furnizimin me ujë sanitar, për konsumatorët e ngrohjes qendrore. Uji i ngrohtë normalisht furnizohet me temperaturë në mes 50°C deri 60°C. Për hotele dhe kuzhina profesionale uji me 65 °C mjafton për të përmbushur shumicën e standardeve higjienike.

Uji i ngrohtë sanitar në ndërtesat e reja mund të lidhet në sistemin e ngrohjes qendrore pasi që ato janë projektuar për të qenë kompatible për kyçe në sistemin e ngrohjes. Problemi mund të paraqitet të objektet e vjetra, të cilat nuk kanë sistem të instaluar të ujit të ngrohtë sanitar. Riparimi, natyrisht është i mundshëm, por nevojiten investime shtesë. Të gjitha këto investime varen nga faktorët e poshtëcekur:

- Planifikimi shkallë-shkallë i operimit vjetor të rrjeteve;
- Shkalla e instalimeve të rrjetit të ujit sanitar në ndërtesa (kryesisht objekte të banimit kolektiv, pasi që objektet komerciale kanë kërkesa më të vogla për ujë sanitar);
- Konsumi për apartament, duhet të jetë i matur në mënyrë që mënjanohet konsumi i panevojshëm.

Prandaj, në ndërtimet e reja preferohet instalimi i sistemeve të përshtatshme për shfrytëzim të ujërave sanitar nga ujërat termale.

Përveç mundësive termike për ofrimin e shërbimeve të ngrohjes tjetër mundësi dhe potencial është shfrytëzimi i energjisë së diellit, duke ndërtuar impiante të paneleve solare duke shndërruar energji diellore në energji elektrike dhe ndërlidhjen e saj me infrastrukturë të ngrohjes. Ngrohja me panele solare mund të realizohet në dy mënyra, në mënyrë të organizuar kolektive duke ndërtuar impiante të mëdha me panele solare ku do të ofrohet shërbime në sipërfaqe të mëdha apo numër të madh të ekonomive familjare (lagje apo fshatra të terë), si dhe instalimet e impianteve të vogla apo individuale ku do të shërbeheshin njësit e banimit individual apo kolektiv, praktika të cilat kohëve të fundit janë duke gjetur zbatim të madhe në vendet e zhvilluara por edhe tek ne. Këto sisteme janë shumë efikase dhe rentabile si në aspektin ekonomik dhe mjedisor.

Zhvillimi i infrastrukturës së ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës do të zhvillohet nëpër faza duke filluar me zonën e parë dhe duke vazhduar sipas fazave edhe prioriteteve. Aspektet financiare dhe kostot investive për ndërtimin e impiantit dhe shtrirjen e infrastrukturës (gypave) përcaktohen me plan të fizibilitetit.

Të gjitha konceptet e paraqitura në Planin Zhvillimorë Komunal të Fushë Kosovës për ngrohjen kolektive përcaktohen me Plan të Fizibilitetit i cili do të orientojë konceptin më të përshtatshëm në aspektin ekonomik dhe mjedisor.

3.3.7 INVENTARI I RRJETIT TË TELEKOMUNIKACIONIT

Shtrirja arbitrare e kabllove të telekomunikimit është një prej problemeve më të mëdha jo vetëm në Komunën e Fushë Kosovës, por në të gjithë vendin. Kjo shtrirje kabllorë që bëhet pa asnjë kriter krijon probleme të llojllojshme të cilat janë të nivelit estetik, të cilësisë së sinjalit e mbi të gjitha edhe të shëndetit të konsumatorit.

Pjesa më e madhe e rrjetit të telefonisë fikse në Komunën e Fushë Kosovës është me kablo koaksiale, ku të gjithë operatorët kanë të shtrira kabllot e tyre, duke krijuar një kaos në shtrirjen e kabllove dhe pajisjeve të tjera telekomunikuese.

Është e rëndësishme që në afat të shkurtë të bëhet kalimi sa më i shpejtë në kablo me fibër optike dhe të përdoret asisoj që nga një kablo të ofrohen të gjitha platformat duke shmangur kështu kaosin kabllor të shkaktuar nga rrjetit i telekomunikacionit.

3.3.7.1 SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE MOBILE

Duke parë që mbulueshmëria me shërbime “voice” është e kënaqshme, përmirësimet duhet të orientohen kryesisht në shërbimet “data”. Nevoja për kapacitete më të mëdha nga shfrytëzuesit është gjithnjë në rritje, kjo tregon që edhe zonat me mbulueshmëri të mirë në ditët e sotme, në një të ardhme jo të largët nuk do të jetë e mjaftueshme. Për këtë nevojitet përmirësim në infrastrukturë dhe teknologji.

3.3.7.2 PËRMIRËSIMET NË INFRASTRUKTURË

Për të përmbushur kërkesat e qytetarëve për kapacitete të mjaftueshme, operatorët duhet që të:

- Rrisin numrin e BTS-ve në zonat me koncentrim më të madh të qytetarëve. Mënyrë me e përshtatshme për ta bërë këtë, rekomandohet që të ndërtohen BTS të përbashkët nga dy operatorët, gjë që kishte me i ul edhe kostot e tyre të operimit, njëkohësisht kishte me e përmirësuar edhe mbulueshmërinë me shërbime për qytetarët.
- Rrisin kapacitetet duke zëvendësuar transportin me wireless, me atë me fije optike. Edhe në këtë rast mund të përdorin infrastrukturë të përbashkët nëntokësore që mund të jetë pronë e operatorëve, pronë publike komunale, apo edhe ndonjë operatori të shërbimeve FIX-e, të cilët do ta ndajnë të njëjtën infrastrukturë gjithashtu.

3.3.7.3 PËRMIRËSIMET DHE REZULATET NË SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE MOBILE

Përmirësimet duhet të bëhen në:

- Infrastrukturë – mbi 80% e BTS-ve duhet që transporti të ndërrohet nga wireless në fibër optik. Fibra optike në zonat urbane duhet të bëhet në infrastrukturë nëntokësore, dhe duhet të jetë e përbashkët për të gjithë operatorët, përfshirë edhe operatorët që ofrojnë shërbime FIX-e.
- Në zonat rurale në mungesë të infrastrukturës nëntokësore, mund të shfrytëzohen trasetë e distribucionit të energjisë elektrike, për ta shtrirë fibrën optik deri në destinacion. Edhe këtu duhet të shfrytëzohen asetet e përbashkëta për të gjithë operatorët mobil dhe FIX.

Me këtë sigurohet kapacitet i mjaftueshëm për të ofruar shërbime të kënaqshme “data” për qytetarët e Fushë Kosovës

3.3.7.4 SFIDAT NË PËRMIRËSIMIN E SHËRBIMEVE TË RRJETIT PUBLIK SHPËRNDARËS I TELEFONISË (PSTN)

Sfida më e madhe për përmirësimin e shërbimeve është infrastruktura. Për momentin shumica e operatorëve shfrytëzojnë shtyllat e distribucionit për shtrirjen e kabllave, qofte të rrjetit primar, apo të atij sekondar që i jep shërbim edhe qytetarit. Të pakëta janë rastet, kryesisht në zona urbane, ku operatorët kanë shfrytëzuar infrastrukturën nëntokësore për shtrirjen e kabllave të tyre.

Figura 22 Infrastruktura Telekomunikuese në Komunën Fushë Kosovës (Burimi: Atlasit Elektronik të Ministrisë së Ekonomisë dhe Ambientit)

Sfidë tjetër të operatorët që operojnë në teknologjinë HFC, është jostabiliteti energjetik në vend. Shpesh kemi ndërprerje të energjisë elektrike, e kjo mund të shkaktojë edhe ndërprerje të shërbimeve për qytetarët. Për ta evituar këtë, operatorët duhet të sigurojnë backup të energjisë në stacionet e tyre.

Një sfidë tjetër është edhe numri i madhë i operatorëve kryesisht në zonat urbane. Me rastë kemi edhe deri në 5 operatorë në të njëjtën shtyllë, që paraqet problem edhe për ekipet e mirëmbajtjes, dhe gjithashtu për nga ana estetike janë shumë keq.

3.3.7.5 PËRMIRËSIMI I OFRIMIT TË SHËRBIMEVE

Përmirësimi i shërbimeve lidhet direkt me infrastrukturën. Për të pasur shërbime të garantuara, duhet që operatorët, të kenë infrastrukturë nëntokësore të përbashkët. Infrastruktura nëntokësore mund të jetë edhe pronë komunale e dhënë në shfrytëzim për të gjithë operatorët.

Kjo ndihmon dukshëm në përmirësimin e shërbimeve, duke i eliminuar dëmtimet e shumta që ndodhin për shkak të këputjeve të ndryshme në kabllo ajrore, ose dëmtimet e shtyllave të distribucionit të cilat janë te stervjetëruara.

Mënyrë tjetër e përmirësimit të shërbimeve është edhe ndarja “share” i infrastrukturës mes operatorëve, ku në vend të 5 kabllove të 5 operatorëve të ndryshëm, vendoset një kablo me shumë fije, që lehtëson edhe punët e ekipeve të mirëmbajtjes, dhe përmirëson edhe anën estetike.

Përmirësimi dukshëm më i madh bëhet nëse kalohet nga teknologjia HFC në GPON, ose nga rrjeta aktive në atë pasive, e që kështu me të rrit dukshëm cilësinë e shërbimit dhe kapacitetin e shërbimit.

Përmirësimet në infrastrukturë duhet të bëhen:

- Në zonat urbane dhe lidhja primare me zonat rurale të bëhet me infrastrukturë të përbashkët nëntokësore, ku të gjithë operatorët shfrytëzojnë të njëjtën infrastrukturë
- Në zonat më të largëta, të shfrytëzohet edhe infrastruktura ajrore – shtyllat e distribucionit, por të përmirësuara. Ato duhet të jenë prej betoni, që sigurojnë shërbime të sigurt dhe lehtësim të punës për operatorët.

Avancimet në teknologji

Trendi global i shërbimeve telekomunikuese është përmes fibrës optike. Përparësitë e fibrës optike me teknologjitë tjera si HFC janë të shumta si: kosto më e ulët e implementimit, kosto më e ulët e mirëmbajtjes pasi që është rrjetë pasive, kohë më e shkurtër e implementimit dhe më e rëndësishmja cilësi dhe kapaciteti i pakrahësueshëm kundrejt teknologjive tjera.

3.3.7.6 PËRMIRËSIMET DHE REZULATET NË SHËRBIMET TELEKOMUNIKUESE FIX-E

Përmirësimet duhet të bëhen në:

- Infrastruktura – Duhet të ndërtohet infrastruktura e përbashkët nëntokësore për të gjithë operatorët. Infrastruktura të përdoret edhe për operatorët që ofrojnë shërbime telekomunikuese mobile.
- Zgjidhja ideale do të ishte që infrastruktura primare të jetë pronë komunale apo një operatori, dhe të mirëmbahet nga vetëm një ekip, e cila pastaj jepet në shfrytëzim për operatorët.
- 100% e infrastrukturës në zonat urbane duhet të kalojë në infrastrukturë nëntokësore, ashtu sikurse edhe rrjetet primare, furnizimet në zonat rurale të bëhen me infrastrukturë nëntokësore, ndërsa në zonat e me banim më të ulët, të lejohet edhe infrastruktura ajrore, por me shtylla të sigurta nga betoni.
- Të sigurohet që se paku dy operatorë që ofrojnë shërbime kualitative dhe kontent të licencuar, të ofrojnë shërbime për secilin qytetar të Fushë Kosovës. Kjo për shkak se konkurrenca rrit cilësinë dhe jep lehtësime financiare për qytetarët.
- Të bëhen lehtësime për operatorët që kalojnë nga HFC në GPON, pasi që me këtë veprim ju mundësojnë shërbime shumë më të mira dhe kualitative qytetarëve.

3.3.7.7 ANALIZA SWOT PËR RRJETIN E TELEKOMUNIKACIONIT

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Shërbimet eksistuese që ofrojnë mbulueshmeri; - Mbulueshmëria e mirë me shërbime internet dheDTV në zonat urbane; - Nivel i kënaqshëm i konkurrencës në zonat urbane; - Mbulueshmëri minimale edhe në zonat rurale; - Përditësimi i infrastrukturës prej operatorëve; - Shfrytëzimin e granteve (kombëtare e ndërkombëtare) për Përmirësimin e infrastrukturës.	- Rrjeti nëpër shtylla të KEDS – I pa kontrolluar; - Jostabiliteti energjetikë në vend; - Mungesa e shërbimeve të FIX-it nëpër fshatra; - Mos unifikimi i rrjetave nga operatorët që ofrojnë shërbime Telekomunikuese; - Rrjeti i vjetëruar; - Mbi 80% ofrojnë shërbime me kablo koaksiale; - Shërbimet “fiber to home” në nivel minimal; - Cilësia jo e kënaqshme e shërbimeve; - Ndërprerje të shpeshta të shërbimeve, që lidhen me rrjetin e vjetëruar, dhe furnizimin jostabil me energji elektrike.
MUNDËSITË	RREZIQET
- Shfrytëzimi i investimeve të jashtme; - Grantet qeveritare; - Planifikimi dhe Ndërtimi i Infrastruktures nëntokësore nga Komuna; - Shtrirja e gypave në të gjitha rrugët kryesore; - Eliminimi i rrjetit nëpër shtylla; - Infrastruktura e përbashkët për të gjithë operatorët; - Infrastruktura nëntokësore të jetë pronë komunale, që mundëson rritjen e cilësisë dhe konkurrencës së mirëfillte; - Realizimi i të hyrave nga shfrytëzimi i infrastrukturës; - Të ofrohen grante për operatorët që zgjerojnë rrjetin në zonat e largëta rurale.	- Largimi i shtyllave nga KEDS pa shtrirjen e gypave nëntokësor për operatorët e telekomunikimeve, që mund të lërë qytetarët pa shërbim; - Për shkak të mungesës së konkurrencës në zonat rurale, mundësohet ofrimi i shërbimeve pirate nga operatorë të pa-autorizuar dhe pa-licensuar; - Vazhdimi i infrastrukturës së pa unifikuar nga operatorët - Cilësia e shërbimit.

3.3.8 MENAXHIMI I MBETURINAVE

Situata e sektorit të menaxhimit të mbeturinave dhe sfidat që hasen në këtë sektor janë përgjithësisht të njëjta në tërë territorin e vendit, duke filluar nga deponitë ilegale, infrastruktura e menaxhimit, saktësia e të dhënave, etj. Infrastruktura e pamjaftueshme si dhe mungesa e zbatimit të nismave e bëjnë të vështirë menaxhimin dhe deponimin e duhur të mbeturinave. Një indikator i infrastrukturës së kufizuar janë përpjekjet nga ana e Komunës që të organizojë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbeturinave të vëllimshme dhe të ndërtim/demolimit, por me pak sukses për shkak të mungesave infrastrukturore dhe aspekteve organizative ndër të tjera. Mundësitë e kufizuara infrastrukturore ndikojnë shumë në statusin e menaxhimit të mbeturinave, si në ndarjen që në burim, trajtimin, deponimin e duhur, krijimin e pikave adekuate të grumbullimit dhe selektimit, etj.

Prania e deponive ilegale, kryesisht e përbërë nga mbeturina ndërtimore dhe ato nga demolimi, ngreh shqetësime mjedisore, për të cilat është më se e nevojshme një studim për vlerësimin e shkallës së ndotjes nga këto deponi, pastrimin e tyre dhe hartimin e strategjive për depozitimin adekuat të tyre në të ardhmen, duke minimizuar mundësinë e hedhjes vend e pa vend. Siç është theksuar edhe më herët, të dhënat aktuale tregojnë për boshllëqet infrastrukturore që hasen lidhur me menaxhimin e rrymave specifike të mbeturinave si ato të ndërtimit/demolimit, mbeturinat e vëllimshme, nënproduktet e kafshëve dhe mbetjet e kujdesit shëndetësor.

Njohja e sistemit ekzistues të grumbullimit të mbetjeve dhe informacioneve tjera të përgjithshme teknike për zonën e mbetjeve, duhen marrë parasysh në fazën fillestare të planifikimit të skemës së re të grumbullimit të mbeturinave dhe përmirësimit të sistemit aktual.

Ndërsa mbulimi i raportuar i ekonomive familjare është 100%, saktësia e këtyre të dhënave është e paqartë për shkak të mospërputhjeve në numrin e përgjithshëm të ekonomive familjare. Mungesa e të dhënave të matshme për mbulimin me shërbimin e grumbullimit të mbeturinave për bizneset dhe institucionet publike ngrit nevojën për metoda të përmirësuara të mbledhjes së të dhënave.

Iniciativat për riciklim

Komuna e Fushë Kosovës nuk ka objekte përkatëse për trajtimin e mbeturinave në mënyrë që të ndahen mbeturinat për depozitim përfundimtar në fushat e kontrolluara të grumbullimit të mbeturinave, dhe pjesa tjetër për ripërdorim. Që do të thotë mbeturinat nuk mbledhen në mënyrë të ndarë dhe as nuk trajtohen për përfitim të produkteve të reja.

Përpjekjet nga kompanitë private dhe iniciativat individuale për riciklimin e llojeve të mbeturinave tregojnë një angazhim premtues në aktivitetet e riciklimit dhe mundësi për rritje dhe zhvillim në infrastrukturën dhe praktikën e riciklimit. Praktikën në nivel komunal që lidhen me ndarjen e mbetjeve në burim apo trajtimin e ndërmjetëm i mbetjeve mbeten sporadike, kryesisht në formën e projekteve pilot. Nisma për grumbullimin e ndarë të mbeturinave dhe ndarjen e mbeturinave organike për kompostim, tregon për një qasje proaktive për zvogëlimin e sasisë së mbeturinave në nivelin lokal, mirëpo deri më tani nuk kemi hasur në informacione që tregojnë ecurinë dhe efektivitetin e kësaj nisme si:

- Numri i ekonomive familjare të përfshira aktivisht në ndarjen e mbeturinave organike për kompostim;
- Reduktimi aktual për nga pesha ose vëllimi i mbeturinave që i atribuohet ndarjes së mbeturinave organike për kompostim;
- Cilësia dhe sasia e kompostit të përfituar;
- Vlerësimi i ndikimit mjedisor të projektit; etj.

Prandaj, krijimi i mekanizmave për monitorimin e progresit në iniciativat për reduktimin e mbeturinave, veçanërisht projekti i ndarjes së mbetjeve organike, është kritik për vlerësimin e efektivitetit dhe ndikimit të tyre në reduktimin e mbetjeve.

Përparësitë	Dobësitë
- Komuna është në proces të hartimit të Planit Lokal të Menaxhimit të Mbeturinave; - Aktivitetet e riciklimit nga sektori joformal tregojnë potencial zhvillimi të ekonomisë qarkore në komunë; - Prania e kompanive private dhe iniciativave individuale që angazhohen në aktivitetet e riciklimit sinjalizon rritje potenciale në infrastrukturën dhe praktikën e riciklimit - Ka pasur disa iniciativa për të adresuar çështjen e menaxhimit të mbeturinave, siç janë nisma për përgjithësimin e ndarë të mbeturinave dhe kompostimin, si interes fillestar për ndarjen dhe trajtimin e mbeturinave; - Mbulimi me shërbim të plotë (100%) i ekonomive familjare.	- Mungesa e një baze të dhënash për t'i shërbyer një menaxhimi më efikas të mbeturinave, inventarizim i lokacioneve problematike; - Mungesa e zbatimit dhe monitorimit të progresit të nismave mbi kompostimin, ndarjen apo trajtimin e mbetjeve; - Komuna nuk ka objekte/infrastrukturë përkatëse për trajtimin e mbetjeve për të ndarë mbetjet për depozitim përfundimtar në zonat e kontrolluara të grumbullimit dhe pjesën tjetër për ripërdorim; - Infrastruktura ndarëse nuk ekziston në komunë dhe mbeturinat hedhen në kontejnerë në mënyrë të përzier, dhe si të tilla grumbullohen nga operatori; - Të dhëna të pasigurta për mbulimin e shërbimit të grumbullimit të mbetjeve për familjet, dhe informacioneve të përgjithshme teknike, duke çuar në statistika të paqarta dhe sfida planifikimi; - Informacion i pamjaftueshëm mbi ecurinë dhe efektivitetin e nismave ekzistuese si ndarja e mbetjeve organike për kompostim;
Mundësitë	Rreziqet
- Investime në ndërtimin e pikave të përkohshme të grumbullimit me mundësi të ndarjes së mbeturinave – stacioni transfer; - Ndarja e zonës së mbeturinave në nënzona bazuar në tipologji të ndryshme urbane dhe sipas tipeve të	- Rritja e problematikave lidhur me gjenerimin dhe depozitimin e mbeturinave; - Menaxhimi joadekuat i mbeturinave mund të çojë në probleme mjedisore dhe shëndetësore, të cilat mund të ndikojnë negativisht në mirëqenien e popullatës lokale

konsumatorit; - Angazhimi ekzistues i sektorit privat dhe iniciativat individuale mundësi për zhvillimin e infrastrukturës dhe praktikave të riciklimit; - Krijimi i sistemeve për menaxhimin e rrjedhave specifike të mbeturinave (objektet e asgjësimit dhe riciklimit) nga ndërtim/demolimi, shtazore, të vëllimshme dhe mbeturinat e kujdesit shëndetësor. - Krijimi i partneriteteve publiko-private për grumbullim dhe menaxhim efektiv; - Zbatimi i planeve të rehabilitimit për deponitë ilegale - Përmirësimi i infrastrukturës dhe mekanizmave të menaxhimit të mbetjeve si integrimi i teknologjive dhe pajisjeve të reja; - Monitorim periodik i progresit për iniciativat ekzistuese dhe ato që ndërmerren në të ardhmen, për reduktimin e sasisë së mbeturinave; - Zbatim i rregulloreve dhe ndëshkime më të rrepta për hedhjen ilegale; - Bashkëpunimi me OJQ-të dhe kompanitë private për jetësimin e iniciativave të nisura; - Aktivitetet e riciklimit nga sektori joformal mund të formalizohen dhe integrohen në sistemin e menaxhimit të mbetjeve komunale, duke kontribuar në gjenerimin e të ardhurave për popullatën lokale dhe në uljen e sasisë së mbetjeve për dërgim në deponi.	dhe mjedisin; - Mungesa e objekteve përkatëse për trajtimin e mbetjeve për grumbullimin dhe ndarjen e kontrolluar, mund të pengojë përpjekjet efektive për menaxhimin e mbetjeve; - Hedhja jo e duhur e mbetjeve shtazore, mbetjeve të ndërtimit/rrënitit dhe mbetjeve industriale mund të çojë në përhapjen e sëmundjeve dhe rreziqeve të tjera shëndetësore; - Mungesa e informacionit për menaxhimin e mbetjeve mjekësore nga sektori privat mund të çojë në asgjësim jo të duhur;

Trendi i prodhimit të mbeturinave në komunë

Trendi i prodhimit të mbeturinave në komunë është vlerësuar bazuar në indeksin e rritjes së popullsisë në nivel komunal prej 55.8% të vlerësuar për periudhën 2021-2031, sipas të cilës rrymë, është vlerësuar prirja e prodhimit të mbeturinave për po të njëjtën periudhë. Në tabelën më poshtë parashikohet një trend i rritjes së sasisë së mbeturinave komunale për periudhën 2021-2031.

Viti		2021	2031
Projeksioni i rritjes së popullsisë	Nr.	58,601	61,464
Projeksioni i rritjes së sasisë së mbetjeve (ton)	% sipas rrymave	17,627	27,458

Njëkohësisht, sasia e mbetjeve të gjeneruara gjithashtu parashikohet të rritet, me një rritje të vlerësuar prej rreth 9,830 ton nga viti 2021 në 2031. Kjo përfaqëson një rritje të përgjithshme prej rreth 55.7% gjatë periudhës 10-vjeçare, që është relativisht në përputhje me rritjen e parashikuar të popullsisë. Vlen të përmendet se parashikimet si për rritjen e popullsisë ashtu edhe për gjenerimin e mbetjeve bazohen në tendencat aktuale dhe mund të jenë subjekt i ndryshimeve në varësi të faktorëve të ndryshëm si ndryshimet në politikat qeverisëse, kushtet ekonomike dhe përparimet teknologjike. Prandaj, është e rëndësishme të monitorohen këto tendenca me kalimin e kohës për të siguruar që janë marrë masat e duhura për të menaxhuar sasinë në rritje të mbetjeve të gjeneruara nga popullsia në rritje.

GJETJET KYÇE

- Sfidat në sektorin e menaxhimit të mbeturinave janë konsistente në mbarë vendin, duke përfshirë deponitë ilegale, infrastrukturën e papërshtatshme, çështjet e saktësisë së të dhënave dhe iniciativat joefektive që ndikojnë në menaxhimin dhe asgjësimin e mbeturinave;
- Infrastruktura e pamjaftueshme pengon depozitimin e duhur të mbeturinave, veçanërisht në lidhje me mbeturinat e vëllimshme, mbeturinat nga ndërtim/demolimi;
- Mungesë e objekteve përkatëse të trajtimit dhe ndarjes së mbeturinave për asgjësimin dhe ripërdorimin përfundimtar
- Prania e deponive ilegale, ngreh shqetësime mjedisore duke kërkuar një vlerësim të ndotjes dhe strategji për asgjësimin e duhur;
- Rrymat specifike të mbeturinave si ato nga ndërtim/demolimi, të vëllimshme, nënproduktet e kafshëve dhe mbeturinat e kujdesit shëndetësor përballen me boshllëqe infrastrukturore;
- Ekzistojnë mospërputhje në mbulimin e raportuar të familjeve dhe mungesa e të dhënave të matshme thekson nevojën për metoda të përmirësuara të mbledhjes së të dhënave;

NEVOJAT/KONSTATIMET

- Krijimi i një baze të dhënash gjithëpërfshirëse për menaxhimin e mbetjeve duke përfshirë informacion mbi gjenerimin, grumbullimin, transportin, trajtimin dhe asgjësimin e llojeve të ndryshme të mbetjeve;
- Ndërtimi dhe funksionalizimi i stacionit transfer me infrastrukturën adekuate për ndarjen dhe grumbullimin e përkohshëm të mbeturinave;
- Ndarja e zonave të menaxhimit të mbeturinave në nën-zona, bazuar në tipologji të ndryshme dhe sipas tipit të konsumatorit/prodhuesve të mbeturinave, me qëllim planifikimin e infrastrukturës së përbashkët të grumbullimit, uniformitetin në ofrimin e shërbimit dhe organizimin e programeve të përbashkëta për minimizimin e mbeturinave;
- Rehabilitimi i pikave të deponive ilegale dhe revitalizimi i tyre në përputhje me normat e sigurisë (përfshirë edhe pikën aktuale të stacionit transfer);
- Prioritet përbën menaxhimi i mbeturinave të ndërtim/demolimit përmes hartimit të një rregulloreje të veçantë për këtë kategori që përcakton detyrat, përgjegjësitë, protokollet e grumbullimit, transportit dhe asgjësimin;
- Rritja e kapaciteteve dhe mundësive për ndarjen, riciklimin dhe kompostimin e mbeturinave, ndër të cilat formalizimi i aktiviteteve të riciklimit nga sektori joformal dhe integrimi në sistemin e menaxhimit të mbetjeve komunale;
- Krijimi i mekanizmave për monitorimin e progresit të nismave për reduktimin e mbetjeve, veçanërisht në lidhje me ndarjen e mbetjeve organike, për të vlerësuar efektivitetin e tyre dhe ndikimin mjedisor;
- Monitorimi i tendencave të rritjes së popullsisë dhe gjenerimit të mbetjeve për menaxhimin efikas të vëllimit në rritje të mbeturinave;
- Hartimi i programeve vetëdijësuese për ndarje në burim të mbeturinave;

3.4 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

Duke marrë parasysh pozitën gjeografike të Komunës së Fushë Kosovës dhe afërsinë me kryeqytetin – Prishtinën, gjatë viteve të fundit, sidomos pas luftës, janë bërë zhvillime të shumta që kanë rezultuar me rritjen e migrimit të popullsisë në Fushë Kosovë. Sot në këtë qytetin e Fushë Kosovës kemi një trafik të dendur në rrugën nacionale N9 e cila kalon nëpër pjesën qendrore të qytetit. Zhvillimet e kohëve të fundit në zonat pranë qytetit të Fushë Kosovës, janë përqendruar kryesisht përgjatë rrugës kryesore, e cila lidhë Fushë Kosoven me Prishtinën. Ndërtimet e objekteve janë kryesisht komerciale, biznese të vogla ose banesore. Zhvillimi dhe rritja e përqendrimit të këtyre lloj objekteve, si dhe rritja e shpejtë e zhvillimeve të ndryshme, ka bërë që gjendja momentale e trafikut të jetë e ngarkuar.

Në territorin e Fushë Kosovës, aktualisht janë dy lloj mjete transporti që përdoren: transporti rrugor dhe transporti hekurudhor. Transporti rrugor ka rolin kryesor në transportin e udhëtarëve dhe të mallrave.

Ndërmodaliteti mes rrugëve dhe hekurudhave duhet të shtyjë drejt ndërtimit të rrugëve dhe terminaleve të hekurudhave pranë njëra-tjetrës, sepse deri tani ndodhen larg dhe lidhen nëpërmjet rrugës Prishtinë-Fushë Kosovë.

3.4.1 SHTRIRJA DHE GJENDJA E RRUGËVE EKZISTUESE

Në qytetin e Fushë Kosovës rrugët ekzistuese lokale brenda qytetit përbëhen kryesisht nga dy korsi trafiku (një korsi trafiku për kahe). Gjerësia standarde e secilës korsi në shumicën e këtyre rrugëve është rreth 3.0 metra, duke e bërë gjerësinë totale të rrugës 6.0 metra. Trotuare për këmbësorë janë të pranishëm vetëm në rrugët e ndërtuara apo të rikonstruara kohët e fundit. Megjithatë, disa rrugë nuk përmbushin kriterin minimal të gjerësisë për lëvizje të lirë të këmbësorëve (minimumi 1.2 metra).

Në një pjesë të rrugëve lokale brenda qytetit (pjesa juglindore dhe jugperëndimore) nuk plotësojnë kriterin e gjerësisë për qarkullim në dy kahe dhe nuk ekzistojnë trotualet për lëvizje të këmbësorëve.

3.4.2 SHTRIRJA DHE KATEGORIA E RRUGËVE TË PLANIFIKUARA NGA NIVELI QENDROR

Sipas shtrirjes, rrugët urbane-lokale janë në formë të rrjetës, duke formuar forma drejtkëndore të zonave të banimit. Nuk ka një kategorizim të këtyre rrugëve, por nga funksioni dhe shtrirja në blloqe mund të krijohet një kategorizim, si për nga dimensionet, funksioni (depërtueshmëria) dhe qarkullimi.

Shikuar nga këto kriteret, këto rrugë janë kategorizuar në:

- Rrugë kryesore urbane (rruga nacionale N9 me karakter urban);
- Rrugë lidhëse ("Dardania", "Hajrullah Zymi", "Shefki Kuleta", "Pajazit Islami", "Fehmi Lladrovci", "Tahir Zemaj", "Agron Rrahmani", "Dedë Gjo Luli".
- Rrugë lokale (rrugë tjera brenda lagjeve).

Rrugët kryesore lokale përbëhen nga dy korsi trafiku, me qarkullim dy kahor. Ekzistojnë trotualet të cilët nuk përmbushin nevojën e lëvizjes së këmbësorëve për shkak se në pjesë të caktuara gjerësia është me vogël se minimumi i gjerësisë së nevojshme (1.2 m). Duke llogaritur edhe pengesat tjera (parkimi i parregullt i automjeteve, shfrytëzimi për çështje komerciale etj.) lëvizja vazhdon të vështirësohet.

3.4.2.1 VLERËSIMI I RRUGËVE EKZISTUESE

Pas analizës së gjendjes së infrastrukturës rrugore në nivel të rrugëve lokale-urbane, është konstatuar se:

- Rruga kryesore me karakter nacional (N9) që lidhë Prishtinën dhe Pejën, dhe e cila kalon nëpër qendër të Fushës, është ndër rrugët më të ngarkuara në nivel vendi;
- Udhëkryqet kryesore dhe segmente të rrjetit rrugor në Fushë Kosovë janë të ngarkuara mbi kapacitetin e tyre.
- Problemet me sigurinë në rrugë vazhdojnë të paraqesin shqetësim dhe cënueshmëri për çiklistët, me

shtigje të kufizuara të çiklizmit në rrugë dhe mungesë të infrastrukturës për t'i inkurajuar njerëzit të udhëtojnë me biçikleta;

- Ndarje fizike dhe vështirësi për kalim/trupim të sigurt të rrugës kryesore për këmbësorë;
- Mungesa e lehtësirave (mbikalimeve/nënkalimeve) për trupimin e sigurt të rrugës kryesore nga këmbësorët;
- Lidhje jo funksionale e rrugëve paralele - rrugët paralele me rrugën kryesore nuk mundësojnë lidhje me qendren e Fushë Kosovës ose me Prishtinën pa kyçje në rrugën kryesore;
- Mungesa e Kyçjeve/shkyçjeve përmes korsisë për kyçje anësore, si dhe mungesa e korsive të duhura për përshpejtim dhe ngadalësim.
- Rruga shërbyese (fizikisht e ndarë nga rruga kryesore), krijon kyçje/shkyçje të pakontrolluara në dhe nga rruga kryesore, duke reduktuar kapacitetin dhe nivelin e sigurisë së trafikut;
- Mungesa e sinjalizimit adekuat të trafikut për trafikun e motorizuar dhe për këmbësorë dhe çiklist;
- Mungesa e infrastrukturës për persona me aftësi të kufizuara.

3.4.3 ANALIZA E FLUKSIT TË TRAFIKUT

Bazuar në të dhënat e Planit të Mobilitetit të Qëndrueshëm Urban (PMQU) për Fushë Kosovën⁷⁴, është konstatuar se, rruga kryesore nacionale N2 (rruga «Nënë Tereza») është mjaft e ngarkuar me qarkullim të automjeteve. Në këtë pjesë të rrugës, brenda 24 orëve qarkullojnë rreth 46 000 aut/ditë në dy kahe. Ndërsa, në hyrje të udhëkryqit në disnivel (në piken para kyçjes në autoudhën “Ibrahim Rugova” – R7) numri i automjeteve që qarkullojnë në këtë pjesë të rrugës sillet rreth 59,000 aut/ditë në dy kahe.

Rruga e cila shpie në drejtim të Stacionit hekurudhor (segmenti i rrugës «Nënë Tereza»), gjithashtu ka një ngarkesë rreth 25,000 aut/ditë në dy kahe.

Ndërsa, ngarkesë më vogël e qarkullimit është në rrugën e cila shpie në drejtim të Uglarit. Ngarkesa e qarkullimit në këtë pjesë të rrugës është më e vogël se 7,500 aut/ditë në dy kahet.

Gjendja e ngarkesës së rrjetit rrugor në rrugët kryesore të qytetit të Fushë Kosovës është dhënë në figurën në vijim.

Figura 23 Qarkullimi i automjeteve brenda ditës përgjatë rrugës kryesore (Burimi: PMQU i Fushë Kosovës)

⁷⁴ Plan i Mobilitetit të Qëndrueshëm Urban të Fushë Kosovës, 2022.

3.4.3.1 VLERËSIMI I NDRYSHIMIT TË FLUKSIT TË TRAFIKUT

Pas analizës së ndryshimit të fluksit të trafikut, është konstatuar se:

- Rruga kryesore nacionale N9 (rruga «Nënë Tereza») është ndër rrugët më të ngarkuara me qarkullim të automjeteve në nivel vendi. Në këtë pjesë të rrugës qarkullojnë rreth 58000 automjete/ditë në të dy kahet (30463 në drejtimin Pejë- Prishtinë, ndërsa rreth 27525 aut/ditë nga drejtimi Prishtinë – Pejë).
- Brenda javës, dita e hënë është dita më e ngarkuar e javës;
- Për nga struktura e qarkullimit, dominojnë automjetet e udhëtarëve me rreth 91%, të përcjellur nga automjetet e rënda me 9%, ndërsa autobusët përbëjnë 1% të përbërjes së përgjithshme të qarkullimit;
- Në rrugën nacionale N9 (Prishtinë -Pejë) e cila kalon nëpër pjesën qendrore të qytetit, orët e pikut të trafikut motorik paraqiten në dy periudha të ndryshme kohore. Ora kulmore e mëngjesit nga ora 8:00-9:00 dhe ora kulmore e pasdites nga ora 16:00 - 17:00. Ndërsa qarkullimi i automjeteve brenda orës kulmore sillet rreth 2555 aut/h;
- Rruga e cila shpie në drejtim të Stacionit hekurudhor (segmenti i rrugës «Nënë Tereza»), gjithashtu ka një ngarkesë rreth 25,000 aut/ditë në dy kahe.

3.4.4 VLERËSIMI I INTENSITETIT DHE KAPACITETIT TË KRYQËZIMEVE DHE KORSIVE KRYESORE

Në kuadër të rrjetit rrugor të komunës së Fushë Kosovës kalon rruga nacionale N9 përmes së cilës mundësohet lidhja me kryeqytetin dhe qytetin e Pejës. Përmes kësaj pjese të rrugës, e cila kalon ndërmjet qendrës urbane të qytetit, u mundësohet qasje, përkatësisht lidhje me aeroportin ndërkombëtar “Adem Jashari” kërkesave nga qyteti i Prishtinës.

Në aspektin funksional të qarkullimit të automjeteve, ky segment rrugor ka një rol të rëndësishëm në operimin e gjithë trafikut të qytetit, sepse u mundëson lidhje shume segmenteve tjera rrugore nga zonat tjera periferike dhe qasje më të lehtë në kryeqytet.

Parametrat gjeometrik të kësaj pjese të rrugës, numri i korsive në dispozicion për qarkullim (tre korsi për kahe, me ndarje fizike ndërmjet kaheve të kundërta si dhe rrugëve paralele, si dhe regjimet e trafikut të aplikuara në hyrje të kryqëzimeve në përgjithësi mundësojnë një nivel të kënaqshëm në operimin e trafikut përgjatë segmentit rrugor (përveç në orët kulmore të trafikut).

Por, në aspektin e sigurisë gjatë lëvizjes, për shkak të kërkesave të mëdha të pjesëmarrësve tjerë në trafik për qasje nga pjesët anësore, nuk kemi një nivel të kënaqshëm.

Gjithashtu në aspektin funksional, format e kontrollit të aplikuara në kryqëzime, në disa raste nuk ofrojnë nivel të pranueshëm të shërbimit.

Në rrugën kryesore, kryqëzimet e rregulluara me semaforë punojnë në bazë të planeve fazore me kohë fikse. Ndërmjet kryqëzimeve me semaforë nuk është mundësuar koordinim i sinjaleve me kualitet të mirë.

3.4.4.1 PËRMBLEDHJE E VLERËSIMIT TË KAPACITETIT DHE NIVELIT TË SHËRBMIT TË UDHËKRYQEVE

- **Udhëkryqi në disnivel** – nivel i ulët i shërbimit të lëvizjeve në rampën e zbrazjes - drejtimi Prishtinë-Pejë (dalja nga autoudha) për shkak të parametrave gjeometrik të rampës (rrezja e vogël) dhe shpejtësisë së vogël të lëvizjes në rampë. Në zonën me ndikim të kësaj rampe (zona e konfliktit me automjetet në lëvizje në rrugën nacionale N9, nga kahja Fushë Kosovë-Pejë) niveli i shërbimit dhe i sigurisë nuk është i kënaqshëm.
- **Udhëkryqi me rrethrotullim në qendër** – Në orët kulmore kapaciteti i rrethrotullimit shfrytëzohet rreth 124%. Si rezultat i tejngopjes paraqiten vonesa të konsiderueshme për të gjitha drejtimet e lëvizjes në hyrje / dalje të rrethrotullimit.
- **Udhëkryqi i rregulluar me semafor** - Në orët e pikut, vonesa të mëdha kohore për kthimet majtas Kapaciteti i rrethrotullimit shfrytëzohet rreth 78%. Ndërsa, për shkak të kërkesave të mëdha për lëvizje jo motorike në afërsi të udhëkryqit, është vërejtur nivel i pa pranueshëm i sigurisë për lëvizje jo motorike (këmbësorë/çiklistë).

3.4.5 MODELET E QARKULLIMIT TË TRAFIKUT

3.4.5.1 ANALIZA E LËVIZJES SË KËMBËSORËVE DHE ÇIKLISTËVE

Duke pasur parasysh nivelin e lartë të qarkullimit të trafikut në qendrën e qytetit, është bërë vlerësimi i përgjithshëm i hapësirave ku ka rreziqe dhe probleme të mundshme të sigurisë.

Pas analizës së gjendjes ekzistuese është vlerësuar se kapaciteti i trotuareve brenda lagjeve është i zënë nga parkingjet ilegale, i pamjaftueshëm ose mungon tërësisht. Kjo bën të mundur që edhe siguria e këmbësorëve të jetë e ulët. Duhet theksuar fakti që nuk janë implementuar standardet për rrugët urbane. Gjithashtu në rrjetin rrugor të Fushë Kosovës vërehet një numër i vogël i kalimeve të këmbësorëve me anë të vijëzimit, ndërsa mbikalimi i vetëm ekzistues (në afërsi të shkollës “Mihal Grameno”) është treguar jofunksional. Gjithashtu, është vlerësuar se infrastruktura për biçikleta, në Fushë Kosovë është zhvilluar pjesërisht përgjatë rrugës kryesore nacionale N9 nëpër të cilën qarkullojnë mbi 45 000 aut/ditë. Por, shtigjet e biçikletave janë të ndara vetëm në disnivel nga pjesa e rrugës në të cilën lëvizin automjetet motorike, duke krijuar një opsion jo krejtësisht të sigurt dhe të përshtatshëm.

3.4.5.2 ANALIZA E INFRASTRUKTURËS HEKURUDHORE

Komuna e Fushë Kosovës shërben si nyje qendrore e rrjetit hekurudhor të Kosovës. Linjat kryesore hekurudhore Mitrovicë-Han i Elezit – dalja Maqedoni dhe Peje-F. Kosovë-Merdare-dalja Serbi, kryqëzohen në një lidhëse në Fushë Kosovë. Po ashtu terminali kryesor për mallra dhe udhëtarë në kuadër të rrjetit hekurudhor të Kosovës, ndodhet në Fushe Kosove.

Nyja hekurudhore e Fushë Kosovës përfshinë disa stacione me destinime dhe kapacitete të ndryshme, disa prej të cilëve gjenden në territorin e komunave fqinje. Në kuadër të këtij kompleksi përfshihen stacionet në Obiliq, Dobrevë – për ndalesë, Fushë Kosovë – për udhëtarë, Fushë Kosovë – për mallra, Suhadoll – për ndalesë, Lipjan në drejtimin Mitrovicë – Fushë Kosovë – Shkup, Prishtinë në drejtimin Fushë Kosovë – Podujevë si dhe stacioni në Bardh të Madh në drejtimin Fushë Kosovë – Pejë.

Aktualisht lidhja e qendrës kryesore të hekurudhave në Fushe Kosove me rrjetin ndërkombëtar të hekurudhave që mundësohet përmes Serbisë nuk është funksionale, por pritet të funksionalizohet lidhja përmes qytetit të Mitrovicës (faza e dytë e rehabilitimit) si dhe përmes funksionalizimit të linjës F. Kosovë – Podujevë-Merdare. Për momentin lidhja e vetme ndërkombëtare funksionale është lidhja F.Kosove-Han i Elezit-Shkup.

Si pjesë e riorganizimit të sistemit hekurudhor në Kosovë, përgjegjësia për infrastrukturën dhe funksionimin e rrjetit hekurudhor të Kosovës është ndarë midis dy ndërmarrjeve shtetërore. Ndarja e Infrastrukturës është nën përgjegjësinë e Infrakos-it, ndërsa Trainkosi është përgjegjëse për operimin të udhëtarëve dhe trafikut të mallrave. Për më tepër, infrastruktura hekurudhore mund të përdoret edhe nga çdo ndërmarrje tjetër hekurudhore që përmbushin rregullat e nevojshme.

Linja hekurudhore e cila kalon në territorin e Komunës së F. Kosovës është e rëndësishme veçante, sepse përmes saj mund të sigurohet qasja në korridoret evropiane, siç është korridori 10 (linja e cila përfshinë territorin e Serbisë, nga Pjesa kufitare me Hungarinë deri në pjesën kufitare me Maqedoninë e veriut dhe vazhdon lidhjen me Greqinë dhe Bullgarinë).

Figura 24 Lidhja e rrjetit hekurudhor të Kosovës me rrjetin hekurudhor ndërkombëtar - korridorin 10 (Burimi: Trainkos).

3.4.5.3 SHFRYTËZIMI I RRUGËVE NGA MAKINAT, KËMBËSORËT, BIÇIKLETAT DHE METODAT TJERA TË TRANSPORTIT

- **Trotuare me cilësi të dobët për këmbësorë dhe mungesë e hapësirave të sigurta, të përshtatshme të kalimit të rrugës:**
Ekziston një përqindje e udhëtimeve të ndërmarra në këmbë në Fushë Kosovë edhe pse shumica e rrugëve për këmbësorë në qendra urbane shfaqin shenja të gjendjes së dobët si dhe mungesë të hapësirave në aspektin e gjerësisë së trotuareve për këmbësorë për të akomoduar vëllimin e madh të këmbësorëve, si dhe mungesë të trotuareve të qasshme, sinjalizimit drejtues dhe vendkalimeve. Çiklistët përbëjnë më pak se 1% të përdoruesve në strukturën e përgjithshme të qarkullimit – shumë më tepër mund të bëhet për të rritur këtë shifër.
- **Çështjet e sigurisë për këmbësorët dhe çiklistët në zonat urbane:**
Përqendrimi i aktiviteteve të ndryshme (rekreative, shërbyese dhe biznesore) përgjatë rrugës kryesore në Fushë Kosovë vazhdon të tërheqë pjesën më të madhe të aktivitetit të këmbësorëve në qendër të qytetit duke krijuar shpeshherë një mjedis të pa sigurt. Mund të bëhet edhe më shumë për të siguruar zonën dhe për të siguruar komoditet më të madh për këmbësorët dhe çiklistët përgjatë rrugëve kryesore dhe në qendër të qytetit.
- **Integrim më i madh i shtigjeve të këmbësorëve dhe çiklistëve me mënyrat tjera të transportit:**
Vendosja e lidhjeve të mira me transportin publik, parkingjet për automjetet, taksitë dhe me vendparkimet e çiklistëve është thelbësore sa i përket përmirësimit të qasshmërisë së përgjithshme për njerëzit dhe zhvillimit të “udhëtimit pa ndërprerje” mes modaliteteve. Shtigjet e këmbësorëve në vendndaljet e autobusëve dhe në vendqëndrimet e taksive duhet të identifikohen dhe të zhvillohen më shumë. Përveç kësaj, qasja e këmbësorëve në parkingjet e automjeteve duhet të përmirësohet me qëllim të përmirësimit të atraktivitetit dhe perceptimit të sigurisë.
- **Mungesa e rrjeteve të integruara të shtigjeve të këmbësorëve dhe të çiklistëve:**
Duke reflektuar gamën e gjerë të mënyrave të udhëtimit në të gjithë qytetin dhe udhëtimin për aktivitete të ndryshme, shkollë dhe punë, duhet të zhvillohen koncepte të reja të rrjetit të shtigjeve për këmbësorë dhe çiklistë për të identifikuar shtigjet kyçe për destinacionet kryesore, duke synuar identifikimin dhe zbatimin e masave për të përmirësuar komoditetin, qasjen dhe sigurinë e këmbësorëve.

3.4.6 LINJAT TRANSPORTUESE NDËRKOMUNALE DHE BRENDA KOMUNËS

Transporti publik urban në komunën e Fushë Kosovës është i varur kryesisht nga gjendja e rrjetit rrugor ekzistues. Vendbanimet përgjatë rrugëve nacionale dhe rajonale janë mirë të lidhura në infrastrukturën rrugore e kryesisht edhe me rrjetin e linjave të transportit publik. Gjendja më e vështirë është në pjesën e fshatrave që gjenden më larg respektivisht në periferi të komunës, ku disa prej rrugëve nuk janë të lidhura me rrugë të asfaltuara, dhe për këtë nevojiten investime. Kjo shtrirje ka ndikuar që edhe linjat e transportit publik (urban dhe urbano -periferik) të funksionojnë sipas sistemit diametral. Linja nr.1 e cilësuar si linjë e vetme urbane e cila e lidh qytetin e Fushë Kosovës me Prishtinën deri diku i ngjason linjës radiale. Kjo linjë funksionon sipas parimit të reciprocitetit bazuar në marrëveshjen e bashkëpunimit të nënshkruar ndërmjet Komunës së Prishtinës dhe Komunës së Fushë Kosovës. Sipas kësaj marrëveshjeje 50% të nisjeve i mban kompania publike e transportit N.P.K. “Trafiku Urban” SH.A me seli në Prishtinë dhe 50 % të nisjeve i mban kompania private e transportit “Fushë Kosova”-Sh.p.k me seli në Fushë Kosovë.

Nëpër territorin e Komunës së Fushë Kosovës kalon edhe linja speciale e cila e ka pikënisjen në Prishtinë dhe destinacionin në Aeroportin e Prishtinës (Linja e Aeroportit 1A) dhe njëherit konsiderohet si një përparësi për shkak se banorët e Komunës së Fushë Kosovës mund ta shfrytëzojnë këtë linjë për realizimin e udhëtimeve për në aeroport por edhe në distanca tjera.

Transporti urbano-periferik:

Në Komunën e Fushë Kosovës, i cili lidh vendbanimet periferike me zonën më të ngushtë urbane, ka të njëjtin funksion si transporti urban në zonën më të ngushtë urbane, sepse kryesisht shërben për udhëtarët e përditshëm që udhëtojnë në punë, shkollë, etj. Në fshatra dhe rrethinë ekzistojnë disa linja autobusësh të cilat u ofrojnë shërbime transporti qytetarëve, mirëpo këto linja nuk janë të mjaftueshme, prandaj nuk mund të themi se kemi një sistem funksional të transportit publik. Këto linja burimin e kanë nëpër vendbanime (fshatra) më të mëdha në komunën e Fushë Kosovës kurse destinacionin në Prishtinë, mirëpo duke kaluar nëpër territorin e qytetit të Fushë Kosovës, pra nuk përfundojnë në Fushë Kosovë. Këto linja kanë funksion urbano periferik dhe ndërurban. Së pari iu shërbejnë vendbanimeve të Fushë Kosovës që e lidhin me qytetin e Fushë Kosovës pra luajnë rolin e linjave urbano periferike, dhe së dyti lidhin vendbanimet e Fushë Kosovës me qytetin e Prishtinës duke e luajtur rolin e linjave ndër urbane.

Këto linja mbahen kryesisht nga operatorë transportues privatë, rreth 12 operator transportues. Vështirësitë e këtyre linjave lidhen kryesisht për shkak të mungesës së një stacionit të autobusëve adekuat në qytetin e Fushë Kosovës ku autobusët do të kishin mundësi të ndalen dhe tu kryejnë me rregullsi procesin dhe zbritjes dhe marrjes së udhëtarëve si dhe operacioneve të tjera.

Linjat ndërurbane-ndërkombëtare :

Për shkak të pozicionit gjeografik të Komunës së Fushë Kosovës si dhe korridoret kryesore rrugore që kalojnë nëpër territorin e saj e bëjnë të pashmangshëm edhe kalimin e linjave ndërurbane dhe ndërkombëtare me autobus. Në mungesë të rrugëve alternative ose transite, edhe këto linja shfrytëzojnë korridoret ekzistuese në të cilat zhvillohet transporti urban edhe ai urbao-periferik. Mirëpo në bazë të vëzhgimeve në terren është vlerësuar se shumë pak ose fare nuk shfrytëzohet nga ana udhëtarëve që kanë qëllim ose destinacion Prishtinën, kjo për faktin se këto linja destinacionin e tyre final e kanë në stacionin e autobusëve në Prishtinë që nuk përputhen me kërkesat dhe qëllimet e shumicës së qytetarëve për realizimin e udhëtimeve të tyre ditore. Kjo llogaritet si një mundësi shtesë për realizimin e udhëtimeve të banorëve të komunës së Fushë Kosovës sipas destinacionit të dëshiruar, sepse përmes tyre ka mundësi lidhja edhe me qendrat tjera të Kosovës, pikat atraktive për realizimin e mëtutjeshëm të udhëtimeve sidomos në destinacione më të gjata.

Përmirësimi i sigurisë dhe rregullimi i shërbimeve të transportit publik me autobusë në Komunën e Fushë Kosovës është një nga prioritetet kyçe për të trajtuar problemet e bllokimit të trafikut dhe për të siguruar që mënyrat e qëndrueshme të udhëtimit janë atraktive dhe të sigurta për përdorim. Ndërlidhja e shërbimeve me autobus, taksi në qendër të qytetit dhe çiklistë është e rëndësishme për të inkurajuar njerëzit që të marrin parasysh ndërrimin e sjelljes së tyre të udhëtimit, pra kalimin nga përdorimi i veturave private në mënyra më të qëndrueshme të udhëtimit.

3.4.6.1 VLERËSIMI I GJENDJES SË TRANSPORTIT PUBLIK

Transporti i udhëtarëve me autobus

- Transporti publik në përgjithësi pengohet nga rrugët e ngushta, udhëkryqet joadekuate, mungesa e parkingjeve dhe stacioneve urbane, traseve rrugore jo të destinuara për autobus lokal si dhe nga mungesa e shtigjeve për këmbësorë dhe atyre për çiklistë;
- Ndaloja për kryerjen e procesit të zbritjes dhe marrjes së udhëtarëve nga kompanitë transportuese, gjithashtu edhe udhëtarët për mosrespektimin e stacioneve duke u ndalur në lokacione të ndryshme të qytetit pa ndonjë infrastrukturë adekuate për ndalje apo pritje, gjë që e pengon rrjedhën normale të qarkullimit;
- Në fshatra të komunës ekzistojnë disa linja autobusësh të cilat u ofrojnë shërbime transporti qytetarëve, mirëpo këto linja nuk janë të mjaftueshme, prandaj nuk mund të themi se kemi një sistem jo-funksional të transportit publik;
- Linjat e pa harmonizuara me zhvillimet urbane, në disa lagje të qytetit mungojnë linjat e transportit publik urban;
- Mos respektimi i orarit të linjave në masën e duhur (kjo edhe për shkak të ngulfatjeve në trafik sidomos në orët kulmore);
- Gjendja jo e mirë e infrastrukturës së vend ndaljeve të autobusëve, përfshirë këtu mungesën e informacionit adekuat, mbulesën për mbrojtje ndaj kushteve atmosferike, mungesën e ulëseve duke krijuar vështirësi në shfrytëzim të këtij shërbimi sidomos nga ana e të moshuarve, personave me aftësi të kufizuara si dhe prindërve me fëmijë;
- Mungesa e vend ndaljeve për autobusë,
- Mungesa e ndriçimit publik nëpër vendndalje të autobusëve,
- Mungesa e korsive të veçanta për transportin publik të udhëtarëve në pjesën më të madhe të zonës urbane në Komunën e Fushë Kosovës;
- Parkimi i automjeteve private dhe taksive ilegal nëpër vendaljet e autobusëve duke vështirësuar dhe rrezikuar jetën e qytetarëve,
- Autobusët në linjat më të përdorura janë të mbingarkuar dhe udhëtimet me autobus janë tepër të ngadalshme për shkak të bllokimeve të rrugës nga automjetet si dhe planifikimit jo të duhur ose të vjetërsuar të linjave;
- Mungesa e sinjalizimit adekuat të vendaljeve të autobusëve, shpeshherë vetëm përmes një shenje vertikale.

Transporti me taksì

- Operimi joformal i taksive ilegal (veturave private) në linjat urbane dhe ndërurbane;
- Operimi i taksive legal në kundërshtim me diaspozitat e ligjit për transportin rrugor;
- Lëshimi i licencave për taksì legal pa ndonjë kontroll dhe studim të mirëfilltë;
- Moszbatimi i sistemit të pagesës përmes “taksimëtrit”;
- Mungesa e përcaktimit të lokacioneve të veçanta për taksì legal;
- Mungesa e trajnimeve adekuate për personelin.

Transporti hekurudhor

- Mosfunksionimi i mirëfilltë i linjave hekurudhore,
- Moskordinimi me mënyrat e tjera të transportit,
- Shpejtësia e ulët gjatë operimit,
- Humbja e reputacionit ndër vite,
- Moselektrifikimi i binarëve dhe linja njëfishe,
- Rënia e ekonomisë në përgjithësi,
- Mosoperimi në linjat ndërkombëtare hekurudhore etj.

3.4.7 VLERËSIM TË NEVOJAVE NË TË ARDHMEN PËR NJË INFRASTRUKTURË TRANSPORTUESE

Duke marrë parasysh pozicionin gjeostrategjik të Komunës së Fushë Kosovës si nyje e rëndësishme lidhëse ndërmjet Prishtinës dhe rajoneve tjera të Kosovës, si dhe afërsinë me Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari”, vlerësohet se në të ardhmen do të jetë e domosdoshme zhvillimi dhe përmirësimi i infrastrukturës transportuese në drejtimet në vijim:

- Zhvillimi dhe fuqizimi i lidhjeve infrastrukturore ekzistuese, veçanërisht përmes autoudhës dhe projekteve të tjera të mëdha që janë në fazën e planifikimit, të cilat pritet të lehtësojnë qasjen dhe të rrisin lëvizshmërinë ndërurbane dhe ndërkombëtare.
- Lidhja më e mirë me rrjetet transportuese ndërkombëtare, përmes integritit me korridoret pan-europiane VIII dhe X, duke shfrytëzuar si rrugët automobilistike ashtu edhe ato hekurudhore, çka do të forcojë pozitën ekonomike dhe logjistike të komunës në shkallë kombëtare dhe rajonale.
- Strukturimi i një rrjeti funksional dhe të integruar transporti publik dhe privat, i cili do të mundësojë qasje më të lehtë për qytetarët dhe bizneseve në qendrat kryesore urbane dhe industriale, duke reduktuar varësinë nga veturat personale.
- Zhvillimi i një sistemi të transportit të kombinuar (multimodal), që do të integrojë transportin rrugor, hekurudhor dhe ajror, në funksion të nevojave të udhëtarëve dhe zhvillimit ekonomik të zonës.
- Zgjerimi dhe përmirësimi i shërbimeve të transportit publik, për të siguruar lidhje të rregullta dhe efikase ndërmjet Fushë Kosovës, Prishtinës dhe aeroportit ndërkombëtar “Adem Jashari”, duke kontribuar në lehtësimin e qarkullimit, uljen e ndotjes dhe përmirësimin e cilësisë së jetesës.

3.4.8 VLERËSIMI I KAPACITETIT FINANCIAR DHE TEKNIK TË KOMUNËS PËR INFRASTRUKTURË TË TRANSPORTIT

Bazuar në Kornizen Afatmesme Buxhetore Komunale (KABK) dhe Programin Komunal të Investimeve Publike (2025-2027), për realizimin e infrastrukturës së nevojshme të transportit janë paraparë rreth 4,355,319.00 euro.

Nr.	Plani 2025 nga i cili:				Projeksi.	Projeksi.
					2026	2027
1	Projektet	Kostoja totale	Transferet qeveritare	Të hyrat vetanake		
2	Shërbime publike, Infrastrukturë rrugore	1,880,000.00	1,330,000.00	550,000.00	1,270,000.00	1,205,319.00

Bazuar në nevojën për përmirësimi, mirëmbajtjen dhe realizimin e projekteve të reja të infrastrukturës së transportit, Komuna e Fushë Kosovës do të ketë nevojë për mbështetje nga niveli qendror dhe burime tjera financiare për realizimin e projekteve.

3.4.9 VLERËSIMI I HAPËSIRAVE EKZISTUESE PËR PARKIM

Aktualisht, në Fushë Kosovë ka kërkesa të larta për parkim në rrugë në qytet nga bizneset, banorët si dhe vizitorët në zonat komerciale dhe zonat tregtare. Pjesën më të madhe të ditës, hapësirat e parkimit në dispozicion në Fushë Kosovë nuk mund të plotësojnë kërkesën dhe kështu dihet se ka shumë nevojë që të përmirësohet menaxhimi i hapësirave të kufizuara të parkimit në dispozicion.

Në Fushë Kosovë mungojnë parkingjet publike. Parkingjet ekzistuese nuk i plotësojnë as për së afërmi kërkesat e parkingjeve. Dy lokacione ekzistuese, me gjithsej 48 vende për parkim, të cilat shfrytëzohen për parkim publik të automjeteve janë në pronësi të Hekurudhave të Kosovës. Ndërsa, lokacioni tjetër përgjatë rrugës “Nënë Tereza” është parkim i caktuar dhe i shënuar nga Komuna e Fushë Kosovës.

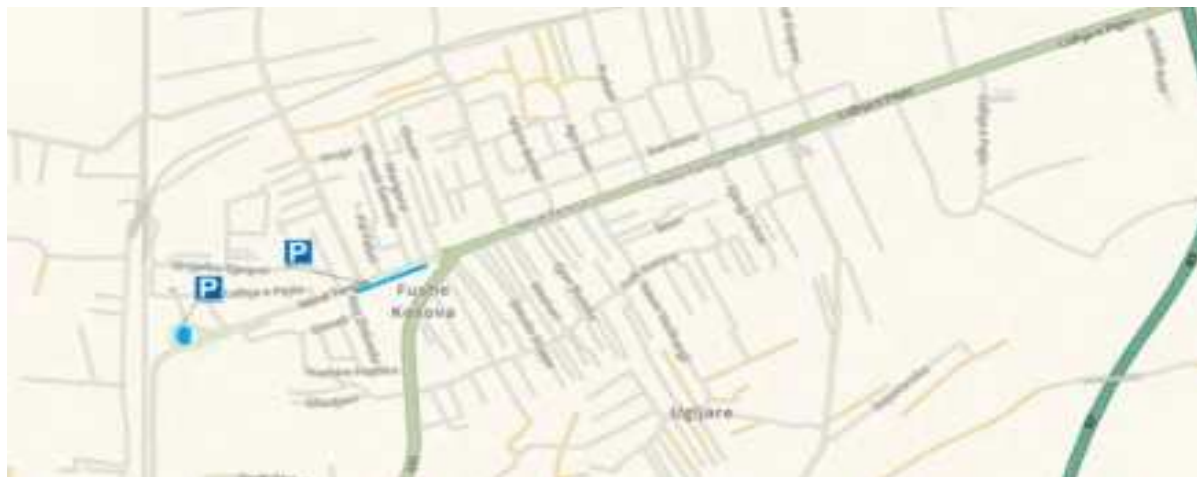

Figura 25 Lokacionet ekzistuese të parkingjeve publike në Fushë Kosovë (Burimi: PMQU për Fushë Kosovën)

3.4.9.1 VLERËSIMI I GJENDJES SË PARKINGJEVE

- **Kërkesa e lartë për parkim në qendrën e qytetit:** Pas analizës së gjendjes është vlerësuar se ekziston kërkesë e lartë për parkimin e automjeteve në qendër të qytetit dhe në zonat tjera më shumë të banuara. Në veçanti, kërkesa për parkim është më e madhe për vendparkimet në rrugë se sa për parkimet jashtë rrugës, ku nuk ekzistojnë kufizimet kohore.
- **Shfrytëzim i dobët i hapësirave të parkimit:** Ekzistojnë nivele shumë të ulëta të rotacionit në zonat qendrore urbane, duke theksuar se hapësirat e parkimit nuk janë shumë efikase. Në parkingjet publike ekzistuese (në afërsi të stacionit të trenit dhe përgjatë rrugës “Nënë Tereza” në qendër të qytetit) në disa raste, vendparkingjet përdoren për nevoja afatgjate.
- **Shfrytëzimi i parkingjeve pa pagesë:** Parkimi i automjeteve në parkingje publike është pa pagesë në Fushë Kosovë. Parkingjet ekzistuese në zonën urbane nuk janë të kufizuara në kohë dhe kjo ka ndikuar që njerëzit të parkojnë automjetet e tyre për periudha të gjata në qendër të qytetit.
- **Mungesa e zbatimit të rregullave të parkimit:** Zbatimi i rregullave është kërkesë kryesore e çdo strategjie të suksesshme të parkimit dhe ekzistojnë burime të kufizuara në dispozicion në Fushë Kosovë për menaxhimin dhe kontrollimin në mënyrë efektive të aktivitetit të parkimit në qendër të qytetit.
- **Niveli i pakontrolluar i parkingjeve private:** Parkingjet private nuk janë të rregulluara (me rregullore të caktuara për parkingje) dhe të kontrolluara nga Komuna e Fushë Kosovës.

3.4.10 SFIDAT KRYESORE NË FUSHEN E TRAFIKUT DHE TRANSPORTIT

Sfidat kryesore me të cilat Komuna e Fushë Kosovës duhet të përballet në fushën e trafikut dhe transportit përbëjnë orientimin për të gjithë strategjinë, objektivat dhe përkufizimet e veprimeve që do të karakterizojnë PZHK-në të Fushë Kosovës si instrumenti kryesor i planifikimit për qytetin.

Sfidat kryesore në fushën e trafikut dhe transportit për Fushë Kosovën janë përmbledhur dhe përshkruar në si në vijim:

Automjeti personal vazhdon të jetë zgjidhja e vetme në qytetin e Fushë Kosovës

Transporti me automjete personale nuk ka konkurrentë të vërtetë. Fushë Kosova i përket qyteteve ku zhvillimi i çiklizmit është në fazën e hershme, sepse numri i çiklistëve nuk arrin potencialet e mundshme. Infrastruktura e çiklizmit varet nga infrastruktura e automjeteve motorike. Rrjeti ekzistues i çiklizmit është shumë i pakët, i palidhur dhe plot pika të rrezikshme për shkak të numrit të madh të automjeteve të cilat qarkullojnë në rrugën kryesore N9. Përkundër konfiguracionit shumë të përshtatshëm dhe potencialeve të padysimta për çiklizëm, roli i rrjetit të çiklizmit në planet e deritashme (PZHK dhe PZHU) nuk është mjaft ambicioz; infrastruktura e çiklizmit nuk i plotëson standardet moderne, në disa raste është edhe e rrezik.

Rritja e trysisë së trafikut të mjeteve motorike dhe problemet e sigurisë

Përveç vëllimeve të flukseve të automjeteve përgjatë rrugës nacionale N9 dhe pranisë së disa zonave kritike në kryqëzime të caktuara, infrastruktura rrugore ka mungesë të kapacitetit fizik i cili shpesh është i pamjaftueshëm ose i kufizuar, si dhe nga disa hallka thelbësore lidhëse që mungojnë (p.sh. rrugët tranzite).

Rruga kryesore me karakter nacional (N9) që lidhë Prishtinën dhe Pejën, dhe e cila kalon nëpër qendër të Fushës, është ndër rrugët më të ngarkuara në nivel vendi;

Udhëkryqet kryesore dhe segmente të rrjetit rrugor në Fushë Kosovë janë të ngarkuara mbi kapacitetin e tyre.

Një sistem publik unimodal transporti pa qendër të caktuar e pa përparësi

Gjendja e keqe e hekurudhave të Kosovës, krijoi një mungesë faktike të sistemit hekurudhor në Fushë Kosovë dhe mundësinë e ndërlikimit funksional me format tjera të transportit. Sistemi i transportit publik në Fushë Kosovë kryesisht mbështet në transportin me autobus nga Trafiku Urban i Prishtinës. Edhe pse cilësia e mjeteve është përmirësuar, shpeshtësia e shërbimit mbetet e pamjaftueshme, kapaciteti është i ulët dhe autobusët shpesh janë të mbipopulluar. Gjithashtu, mungojnë korsitë e veçanta dedikuara për autobusët urban dhe mungojnë vendet e mirëfillta të shkëmbimit.

Hapësira të kufizuara për këmbësorë dhe çiklistë në qytet

Mungesë e hapësirave për kalim të rrugëve nga këmbësorët (nëkalime dhe mbikalime).

Nivel i kufizuar i çiklizmit në Fushë Kosovë. Kërket përmirësim i infrastrukturës për këmbësorë/çiklistë.

Çështjet që kanë të bëjnë me sigurinë në rrugë vazhdojnë të mbesin shqetësuese dhe cenojnë qarkullimin e këmbësorëve dhe çiklistëve.

Mungesa e parkingjeve

Kërkesa e lartë për parkim në qendër të qytetit. Pas analizës së gjendjes ekzistuese është vlerësuar se, ka kërkesa të larta për parkimin e automjeteve në qendër të qytetit dhe në zonat tjera më shumë të banuara. Në veçanti, kërkesa për parkim është më e madhe për vendparkimet në rrugë se sa për parkimet jashtë rrugës (parkingjet), ku nuk ekzistojnë kufizimet kohore.

Ka nivel të lartë të aktivitetit të parkimit afatgjatë në pjesë të ndryshme të qytetit.

Mungesa e zbatimit të rregullave të parkimit: Zbatimi i rregullave është kërkesë kryesore e çdo strategjie të suksesshme të parkimit dhe në Fushë Kosovë ekzistojnë burime të kufizuara në dispozicion për menaxhimin dhe kontrollimin në mënyrë efektive të aktivitetit të parkimit në qendër të qytetit.

Efektet dhe shqetësimet mjedisore

Nivelet e ndotjes së ajrit në Fushë Kosovë tregojnë vlera që i tejkalojnë kufijtë kombëtarë dhe të BE-së, që përpos termocentraleve, kontribuesi mjaft i madh është edhe transporti (d.m.th., çlirimet e gazrave nga automjetet).

Mungesa e Planifikimit strategjik

Një sfidë e rëndësishme është planifikimi hapësinor, sepse nuk janë përdorur të gjitha instrumentet e planifikimit, të cilat mund të përmirësojnë efikasitetin e fushave hapësinore në arritjen e trafikut të qëndrueshëm. Planifikimet aktuale hapësinore trajtojnë trafikun në një mënyrë të paekuilibruar dhe parashikojnë zgjerimin thelbësor të kapacitetit të zhvillimit të trafikut individual të motorizuar.

Planifikimi i trafikut është ende i përqendruar në zgjerimin e kapacitetit të infrastrukturës së trafikut përgjatë rrugës kryesore, me përjashtim të qendrës së qytetit në drejtim të stacionit hekurudhor. Rrjedhimisht, shpenzimet e mëdha buxhetore shkojnë për infrastrukturën rrugore e cila nuk e përmirëson shumë situatën.

3.4.11 ANALIZA SWOT E INFRASTRUKTURËS DHE SHËRBIMET E TRANSPORTIT

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Lidhjet e trafikut me pjesën tjetër të Kosovës nëpërmjet transportit rrugor, hekurudhor dhe trafikut ajror; - Investimet e Komunës në përmirësimet e rrugëve që lidhin fshatrat me njëra-tjetrën (rrugë lokale); - Prezenca e transportit publik dhe lidhja e mirë me kryeqytetin-Prishtinës; - Rritja e pjesëmarrjes së sektorit privat në të gjitha mënyrat e transportit; - Zhvillimi i shërbimeve të autobusëve urban dhe ndërrurban.	- Mungesa e një strukture të qartë dhe një hierarki funksionale e rrjetit rrugor; - Mbingarkesa e trafikut, problemet e parkimit, të sigurisë së lëvizjes, ndotjes janë pjesë e përditshmërisë për banorët e Fushë Kosovës. - Gjendje e keqe e hekurudhës dhe stacionit kryesor hekurudhor; - Gjendje e vështirë për lëvizje të lirë dhe të sigurt për këmbësorët dhe çiklistët (zakonisht ka mungesë të trotuareve, shtigje për këmbësorë dhe biçikleta); Zakonisht në këto vende gjenden makina të parkuara; - Mungesa e parkingjeve publike; - Mungesa e stacionit të autobusëve. Stacioni më i afërt i autobusëve gjendet në Prishtinë, rreth 5 km larg Fushë Kosovës; - Sinjalizimi i rrugëve me shenja të trafikut nuk është në harmoni me standardet evropiane; - Zbatimi jo i duhur i normave teknike të planifikimit, shpeshherë ndërtimet janë bërë ngjitur me cepin e rrugëve kryesore, duke përjashtuar mundësinë për zgjerim; - Standardet e ulëta të sigurisë së trafikut; - Qasje e dobët në transportin urban në zonat rurale; - Mungesë e korsive të veçanta për autobusë në të gjitha zonat urbane.
MUNDËSITË	RREZIQET
- Lidhje të mira infrastrukturore përmes autoudhës dhe projekteve të tjera në planifikim e sipër; - Lidhja e Fushë Kosovës me korridoret pan-evropiane përmes lidhjeve rrugore dhe hekurudhore (Korridoret pan-evropiane VIII dhe X); - Strukturimi i një rrjeti funksional dhe te integruar; - Ndërtimi i një sistem që integron disa forma transporti; - Ofrim i shërbimeve të transportit dhe lidhjen e Fushë Kosovës me Prishtinën dhe aeroportin ndërkombëtar “Adem Jashari”.	- Rritje potenciale e trafikut të motorizuar në mungesë të zhvillimit të transportit publik dhe mungesës së një strukture të qartë dhe një hierarki funksionale e rrjetit rrugor; - Bashkëpunimi joadekuat në mes të nivelit lokal dhe qendror në planifikimin dhe realizimin e projekteve infrastrukturore; - Buxheti i pamjaftueshëm nga komuna për realizimin e projekteve të rëndësishme të infrastrukturës së transportit dhe pamjaftueshmëri e granteve nga niveli qendror.

3.5 INFRASTRUKTURA DHE SHËRBIMET PUBLIKE DHE SOCIALE

3.5.1 SHËRBIMET PUBLIKE SHËNDETËSORE

- Kujdesi Parësor Shëndetësor (KPSH), nuk ka staf të mjaftueshëm për ofrimin e shërbimeve shëndetësore të kujdesit parësor me stafin aktual për 8 vitet e ardhshme.
- Ka mbulueshmëri të mjaftueshme në fshatra me Qendra të Mjekësisë Familjare (QMF) dhe Ambulanca të Mjekësisë Familjare (AMF).
- Aparatura mjekësore e mjaftueshme për ofrimin e shërbimeve shëndetësore sipas UA 04/2020.
- Qendra Kryesore Mjekësore Familjare (QKMF) aktuale nuk i përmbush nevojat e ofrimit të shërbimeve mjekësore për të gjitha shërbimet e KPSH.
- Ka 1 QMF në qytet dhe 1 QKMF-së që nuk i plotëson nevojat mjaftueshëm në implementimin e plotë të konceptit të mjekësisë familjare.

3.5.1.1 SWOT ANALIZA SHËRBIMET PUBLIKE SHËNDETËSORE

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Shtrirja e rrjetit të QMF-ve dhe AMF-ve në komunën e Fushë Kosovës; - Furnizimi me inventar, aparatura dhe pajisje mjekësore sipas UA 04/2020 për Kujdesin Parësor Shëndetësor nga MSH; - Infrastruktura rrugore e mirë dhe e asfaltuar deri te secila QMF dhe AMF (Qasje të lehtë edhe me pjerrina për persona me nevoja të veçanta); - Ordinancat mjekësore së bashku me infermier/e, ekipi i plotësuar e mjekësisë familjare; - Numri i mjekëve familjar i mjaftueshëm për mbulimin e 2000 - 2500 banorëve.	- Mungesa e QMF-ve në qytetin e Fushë Kosovës - Mungesa e mjeteve për stimulimin e punëtorëve në punkte (QMF dhe AMF) - Mungesa e parkingut të mjaftueshëm për pacient dhe staf në QMF dhe AMF (Kanë vetëm nga 8-10 vende parkimi) - Staf i mirëmbajtjes me moshë mesatare mbi 55 vjeç dhe me sëmundje të ndryshme kronike, shkakton mungesa të shumta nga puna - Lëvizja e mjekëve të rinj për në specializime tjera, e jo në mjekësi familjare. - Motivimi i ulët i mjekëve të rinj për të specializuar në mjekësi familjare - Mungesa e stafit të mirëmbajtjes QKMF ,QMF dhe AMF.
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Ndërtimi i një QKMF-je me ISO standarde, për objekte shëndetësore, e cila plotëson nevojat e qytetarëve të komunës së Fushë Kosovës; - Zonimi i komunës së Fushë Kosovës dhe krijimi i listës së pacientëve për një mjekë familjar në 2000-2500 banorë; - Funksionalizimi i ekipeve të mjekësisë familjare 1 mjek Familjar: 2 Infermiere familjare; - Trajnimi i stafit me nivel baçelor për kujdesin ndaj të sëmurëve me sëmundje kronike jo ngjitëse; - Trajnimi i stafit për shërbimin e emergjencës.	- Mos interesimi i mjekëve të ri për të zgjedh specializimin e mjekësisë familjare; - Ikja e stafit (mjekëve) të rinj në specializime tjera dhe jashtë vendit; - Ndërprerja e ofrimit të vizitave në shtëpi dhe kujdesit aplikativ në mungesë të stafit dhe automjeteve. - Mbingarkesa e QKMF-së me pacientë; - Mungesa e kuzhinës për punëtorët në objektin e QKMF.

3.5.1.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

3.5.1.2.1 VLERËSIMI I PËRMBUSHJES SË KRITEREVE LIGJORE

Bazuar në UDHËZIMIN ADMINISTRATIV NR. 08/2017 - ORGANIZMI, STRUKTURA, PËRCAKTIMI I SHËRBIMEVE DHE VEPRIMTARISË SË KPSH-së, komuna ka kompetencë të ofrojë shërbimet e KPSH sipas kriterëve vijues:

- 1 AMF për 2,000 banorë;
- 1 QMF për 10,000 banorë;
- 1 QKMF për 100,000 banorë;
- 1 Mjek familjar dhe dy infermierë për 2,000 banorë;
- 1 Stomatolog për 6,000 banorë.

Aktualisht në komunë janë të punësuar:

- 15 mjekë, 10 në zonë urbane, 5 në zonë rurale, në QKMF Fushë Kosovë janë edhe 4 mjekë në specializim dhe 9 mjek të specializuar. Gjithsej 28 mjekë në gjithë komunën e Fushë Kosovës.
- Rrjedhimisht, bazuar në numrin e përgjithshëm të banorëve rezidentë të supozuar për vitin 2031 ku parashikohet të jetë 46,176 në zonë urbane dhe 15,001 në zonë rurale vijues, rezultojnë që do të ketë nevojë për:
 - 8 mjek familjar shtesë në zonën urbane; dhe
 - 3 mjek familjar shtesë në zonën rurale.

Sa i përket infrastrukturës fizike të institucioneve, me një 1 QKMF, 5 QMF, 2 AMF funksionale, komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e shërbimeve të KPSH, me përjashtim të zonës urbane, ku mungon 1 QMF.

3.5.1.2.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË KPSH PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949 sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 15,700 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve publike shëndetësore të nivelit parësor, Komuna nuk ka nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim, por sipas analizës zona urbane ka nevojë për sipërfaqe shtesë prej 5,292 m² pasi që nuk i përmbushë kërkesat sipas normave teknike të planifikimit.

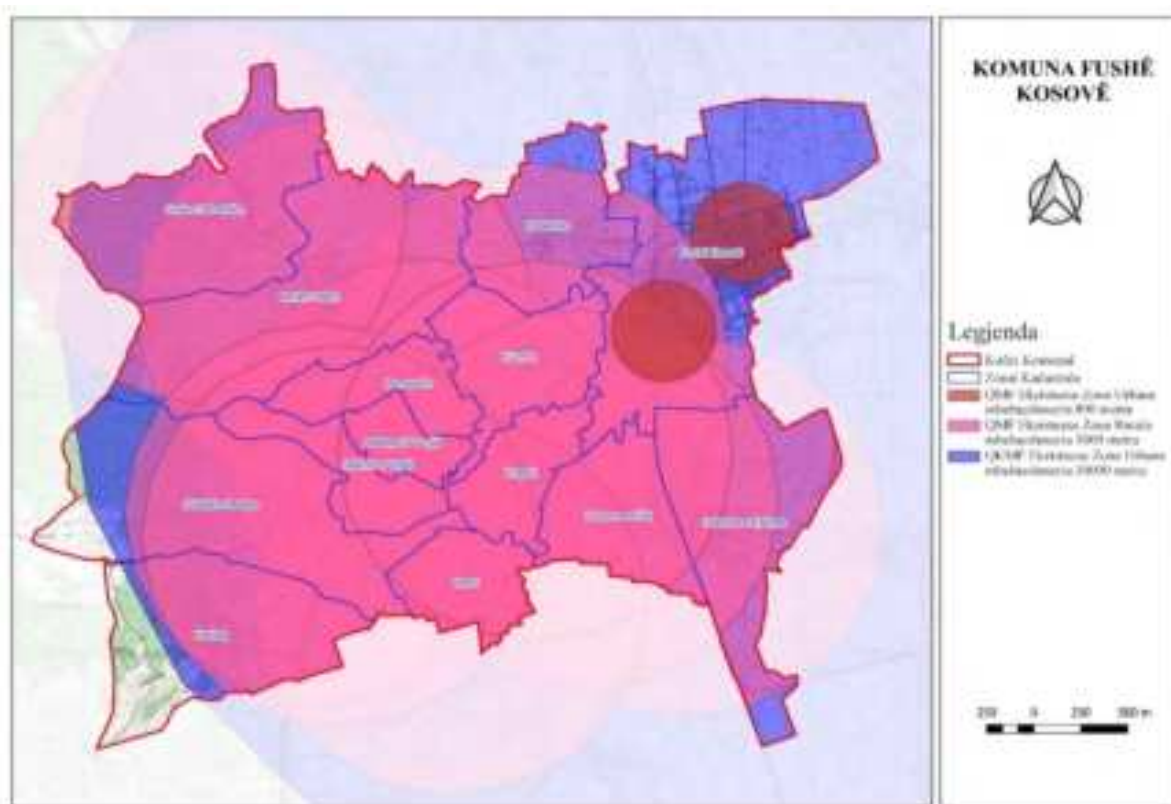
Tabela 164. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	2,900	0.20	8,192	-5,292
Zonë rurale	22,987	12,800	0.20	4,597	+8,203
Gjithsej	63,949	15,700	0.20	12,790	+2,910

3.5.1.2.3 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të institucioneve të KPSH, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, ndonëse mungon 1 QMF e re në zonën urbane.

Harta 7. Rrezet e mbulueshmërisë së QKMF-s, QMF-ve dhe AMF-ve

3.5.1.2.4 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE TË KPSH PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 15,700 m² dhe normën minimale prej 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve publike shëndetësore të nivelit parësor, Komuna nuk ka nevojë për të caktuar sipërfaqe të parcelave kadastrale shtesë për të ofruar këtë shërbim, por sipas analizës zonës urbane ka nevojë për sipërfaqe shtesë prej 5,847 m² pasi që nuk i përmbushë kërkesat sipas normave teknike të planifikimit.

Tabela 165. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve të KPSH kundrejt numrit supozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimi	Numri i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	2,900	0.20	8,747	-5,847
Zonë rurale	27,530	12,800	0.20	5,506	7,294
Gjithsej	71,263	15,700	0.20	14,253	1,447

3.5.1.3 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET E KPSH

Bazuar në vlerësimet e sipërme të KPSH dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2031, Komuna duhet të shtojë kapacitetet hapësinore dhe njerëzore:

- Duke përmirësuar shërbimet e KPSH, përmes:
 - Ndërtimit të një QMF në zonës urbane në një parcelë kadastrale prej së paku 1,500 m².
- Duke përmirësuar qasjen e qytetarëve dhe punonjësve, përmes:
 - Ndërtimit të vendparkingjeve për biçikleta.

3.5.2 SHËRBIMET PUBLIKE ARSIMORE

3.5.2.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Vetëdijësimi i komuniteti në fshatra për zhvillimin e edukimit në fëmijërinë e hershme; - Ngritja e cilësisë së performancës në mësimdhënie, mësim nxënie dhe udhëheqje; - Realizimi i vazhdueshëm i trajnimeve të mësimdhënësve; - Përmirësimi i infrastrukturës në të gjitha shkollat; - Kompletimi i shkollave me staf adekuat profesional (pedagog, psikolog, logoped); - Furnizimi i shkollave e pajisje të kabineteve për lëndët: Fizikë, Biologji, Kimi, TIK etj.; - Rregullimi i shumicës së shkollave me salla sportive dhe me fusha sportive; - Shërbimet e internetit në të gjitha shkollat amë dhe P.N.F.	- Zvogëlimi i numrit të nxënësve sidomos në viset rurale-që rrezikon mbylljen e numrit të caktuar të paraleleve të ndara të cilat nuk plotësojnë kriteret minimale të funksionimit; - Numri shumë i madh i nxënësve në shkollat publike në qytet, si pasojë ngarkimi i tepërt i klasave me numër të nxënësve.
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Ndërtimi i çerdheve dhe shkollave; - Renovimet e shkollave; - Kompletimi i shkollave me kabinete për shkenca dhe informatikë; - Bashkëpunimi me organizata të ndryshme; - Digjitalizimi dhe zhvillimi profesional i mësimdhënësve; - Realizimi i garave për nxënës; - Monitorim të shkollave; - Takime të vazhdueshme me drejtor të shkollave.	- Zvogëlimi i numrit të nxënësve në shkolla - Mbyllja e shkollave në vendet rurale - Mungesa e vetëdijes tek të gjitha palët rreth arsimit si përgjegjësi publike. - Qytetarët të painformuar rreth të drejtave dhe detyrave të tyre për sigurimin e cilësisë në arsim

3.5.2.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

3.5.2.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR INSTITUCIONE PARASHKOLLORE (IP) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 39,257, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 6,500 m² dhe normën minimale prej 1.30 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për IP, Komunës i mungojnë:

- 48,251 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për I.P. në zonë urbane; dhe
- 28,383 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për I..P në zonë rurale.

Tabela 166. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të IP kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë Urbane	40,962	5,000	1.30	53,251	-48,251
Zonë Rurale	22,987	1,500	1.30	29,883	-28,383
Gjithsej	63,949	6,500	1.30	83,134	-76,634

3.5.2.2.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR SHKOLLA FILLORE DHE TË MESME TË ULËTA (ShFMU) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 146,900 m² dhe normën minimale prej 2.80 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShFMU, Komunës i mungojnë së paku:

- 96,894 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për ShFMU, në zonë urbane.

Tabela 167. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	17,800	2.80	114,694	-96,894
Zonë rurale	22,987	129,100	2.80	64,364	64,736
Gjithsej	63,949	146,900	2.80	179,057	-32,157

3.5.2.2.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR SHKOLLA TË MESME TË LARTA (ShML) PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 13,000 m² dhe normën minimale prej 1.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShML, Komunës i mungojnë:

- 27,962 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për ShML, në zonë urbane.
- 22,987 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale për të u shfrytëzuar për ShML, në zonë rurale.

Tabela 168. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShML për numrin aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	13,000	1.00	40,962	-27,962
Zonë rurale	22,987	0	1.00	22,987	-22,987
Gjithsej	63,949	13,000	1.00	63,949	-50,949

3.5.2.2.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR IP

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për IP në zonë urban është:

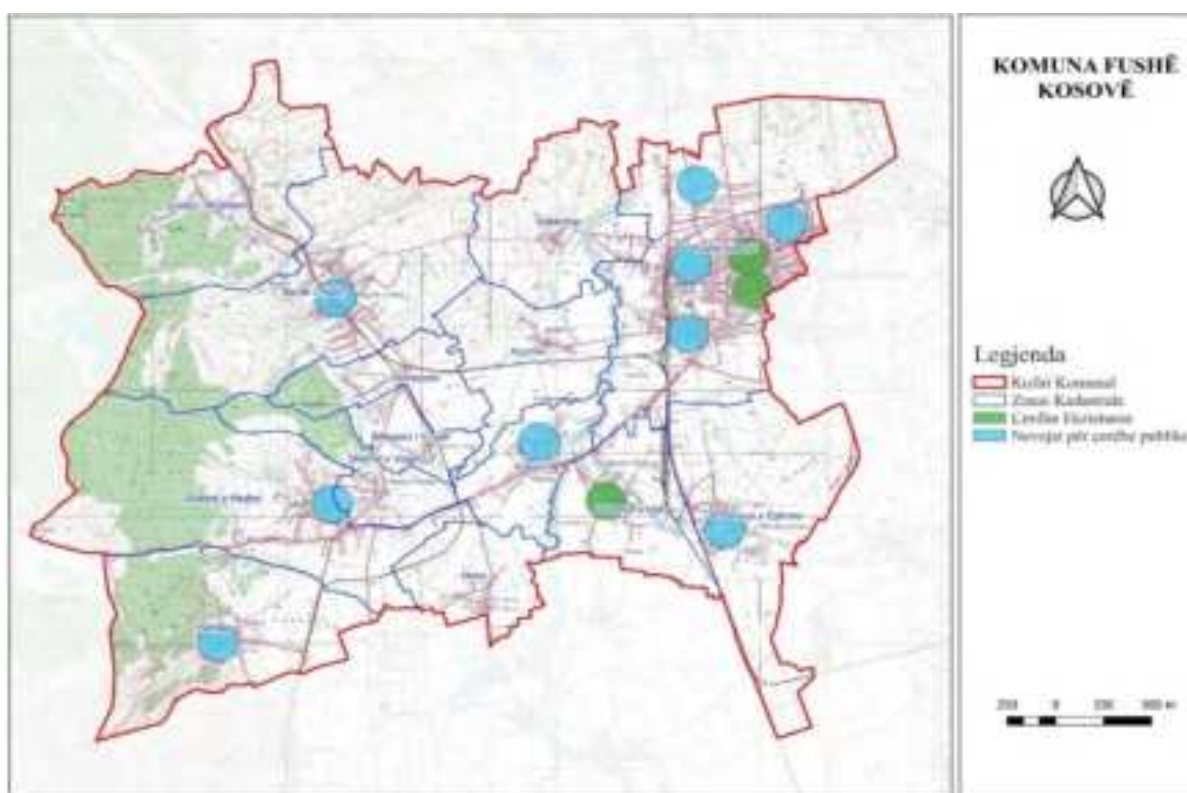
- Ndërtesat e çerdheve është 300 m; dhe
- Ndërtesat e kopshteve është 500 m.

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për IP në zonë rurale është:

- Ndërtesat e çerdheve është 300 m; dhe
- Ndërtesat e kopshteve është 900 m.

Bazuar në hartën vijuese, Komuna ka mungesë të IP në:

- 4 IP në zonën Urbane; dhe
- 5 IP në zonën rurale.

Harta 8. Rrezet e mbulueshmërisë së IP

3.5.2.2.5 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR SHFMU

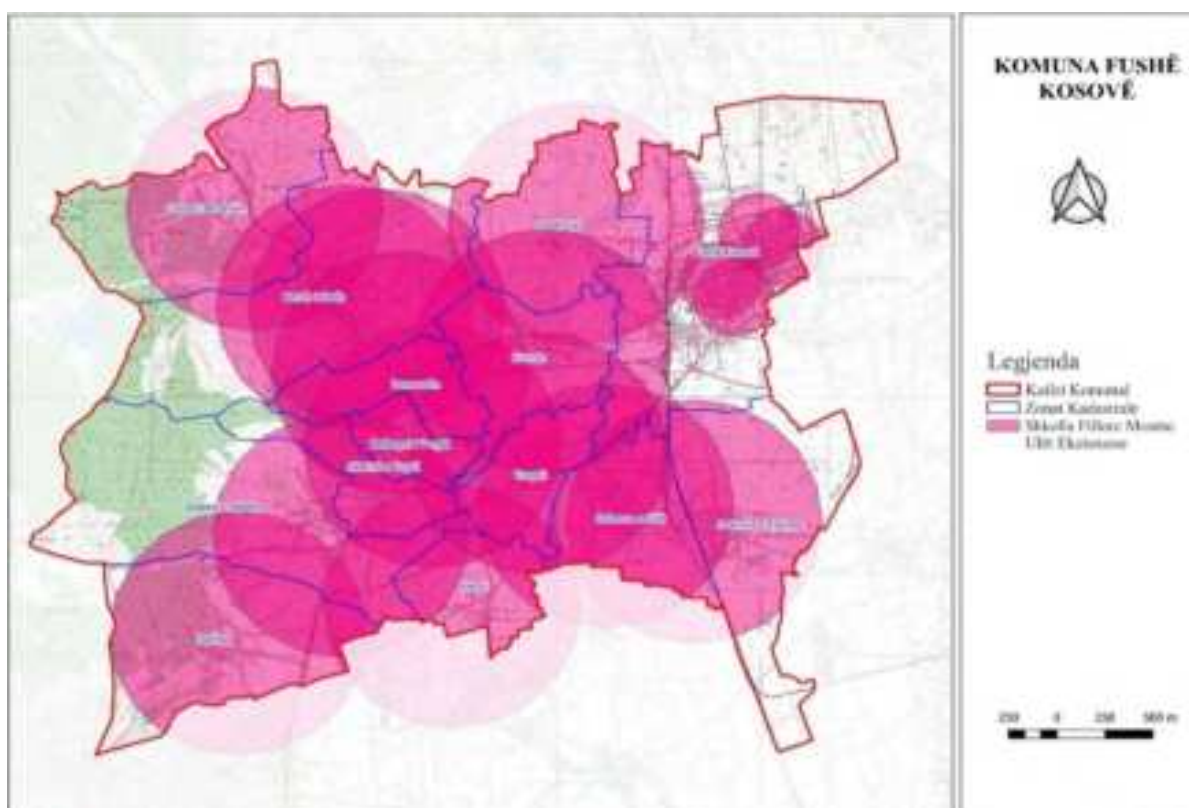
Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShFMU në zonë urbane është:

- Ndërtesat e shkollave fillore është 600 m; dhe
- Ndërtesat e shkollave të mesme të ulëta është 600 m.

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShFMU në zonë rurale është:

- Ndërtesat e shkollave fillore është 1,900 m; dhe
- Ndërtesat e shkollave të mesme të ulëta është 1,900 m.

Bazuar në hartën vijuese, rezulton që mbulueshmëria me ShFMU i plotëson kërkesat sipas NTPH.

Harta 9. Rrezet e mbulueshmërisë së ShFMU

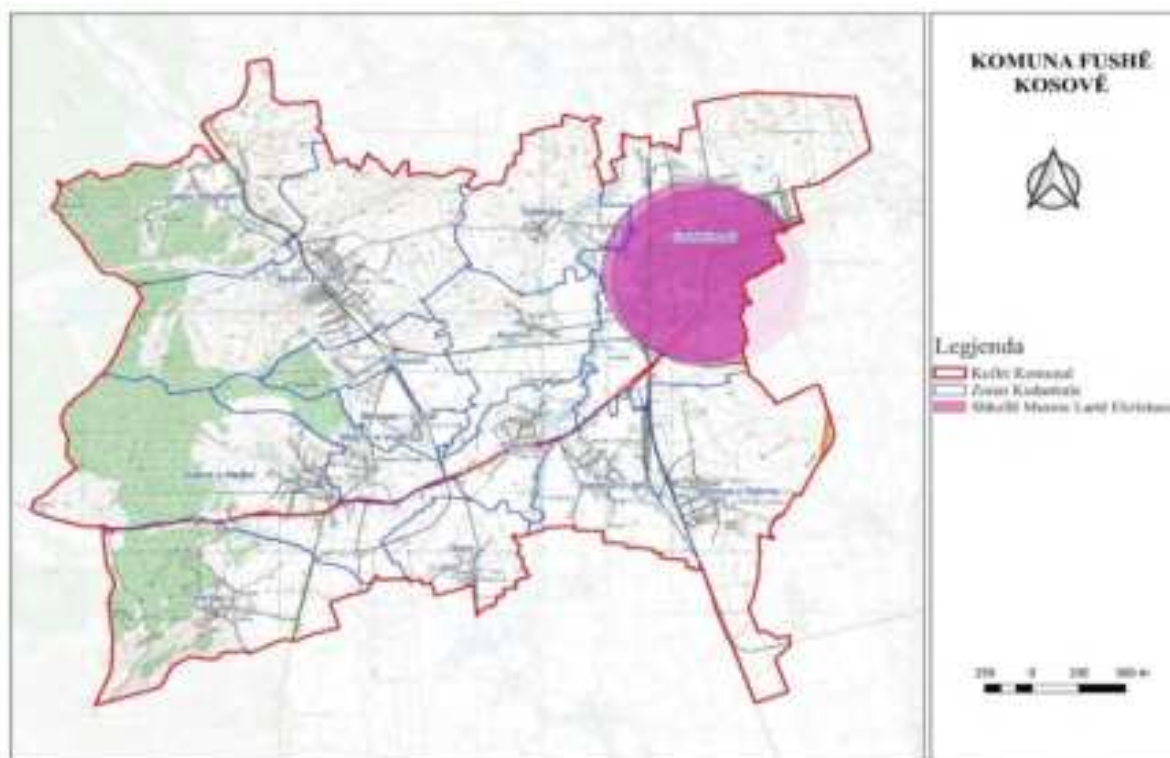

3.5.2.2.6 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR ShML

Bazuar në Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, distanca optimale shërbyese, respektivisht rrezja optimale shërbyese në vijë ajrore për ShML në:

- zonë urbane është 1,500 m; dhe
- zonë rurale është 4,700 m.

Bazuar në hartën vijuese, rezulton që mungon një institucion publik të arsimit të mesëm të lartë në zonën rurale kryesisht pjesa përfundimtare e komunës.

Harta 10. Rrezet e mbulueshmërisë së Sh.M.U.

3.5.2.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

3.5.2.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË IP PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorë rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 6,500 m² dhe normën minimale prej 1.30 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për I.P., Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 51,853 m² në zonë urbane; dhe
- 34,289 m² në zonë rurale.

Tabela 169. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për IP kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	5,000	1.30	56,853	-51,853
Zonë rurale	27,530	1,500	1.30	35,789	-34,289
Gjithsej	71,263	6,500	1.30	92,642	-86,142

3.5.2.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË SHFMU PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 146,900 m² dhe normën minimale prej 2.80 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për ShFMU, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 104,652 m² në zonë urbane.

Tabela 170. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të ShFMU kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohej (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	17,800	2.80	122,452	-104,652
Zonë rurale	27,530	129,100	2.80	77,084	52,016
Gjithsej	71,263	146,900	2.80	199,536	-52,636

3.5.2.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË SHML PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 13,000 m² dhe normën minimale prej 1.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për SHML, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale shtesë për së paku:

- 30,733 m² në zonë urbane.
- 27,530 m² në zonë rurale.

Tabela 171. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të SHML kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

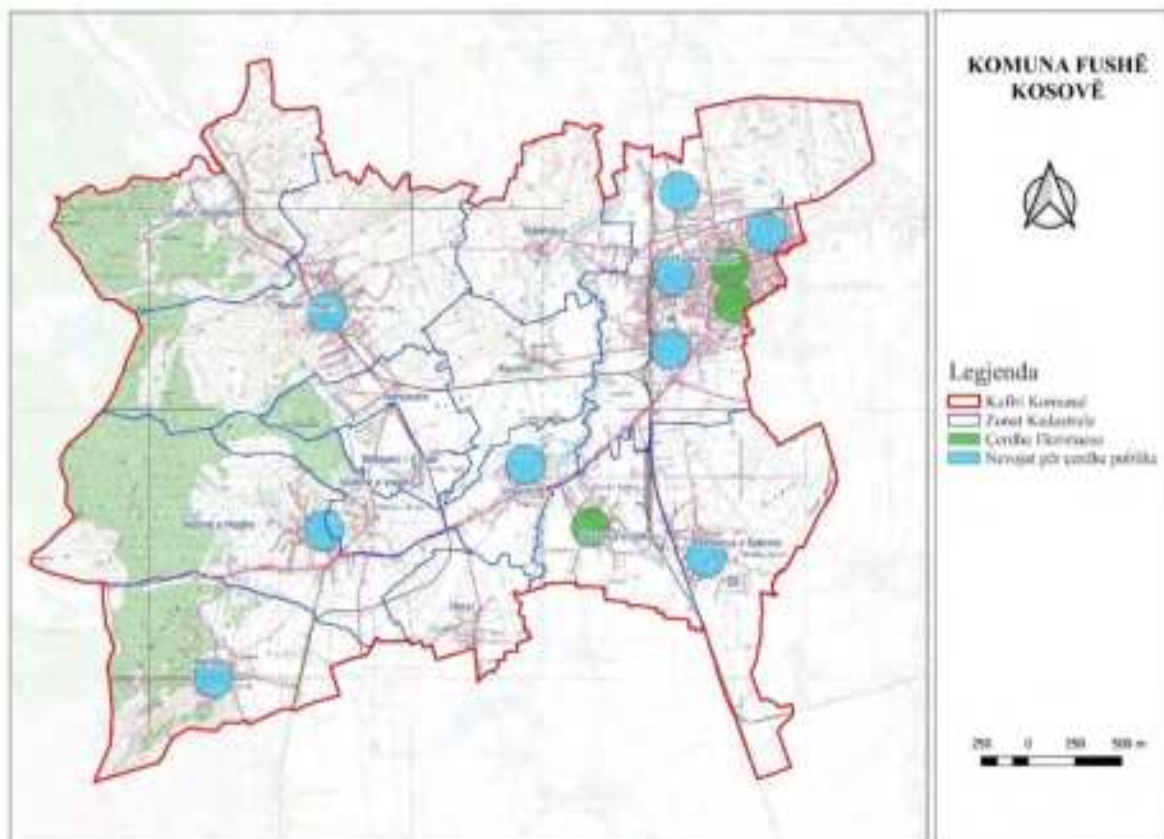
Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohej (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	13,000	1.00	43,733	-30,733
Zonë rurale	27,530	0	1.00	27,530	-27,530
Gjithsej	71,263	13,000	1.00	71,263	-58,263

3.5.2.3.4 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR IP

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të IP, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve dhe nevojitet që planifikohet institucionet vijuese:

- IP në Fushë Kosovë;
- 1 IP në Bresnje;
- 1 IP në Bardh i Madh;
- 1 IP në Sllatinë e Madhe;
- 1 IP në Harilaq;
- 1 IP në Vragoli; dhe
- 1 IP në Dobrevë e Epërme.

Harta 11. Vlerësimi i nevojës për IP sipas rrezeve të mbulueshmërisë

3.5.2.3.5 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR SHFMU

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të ShFMU, Komuna i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve.

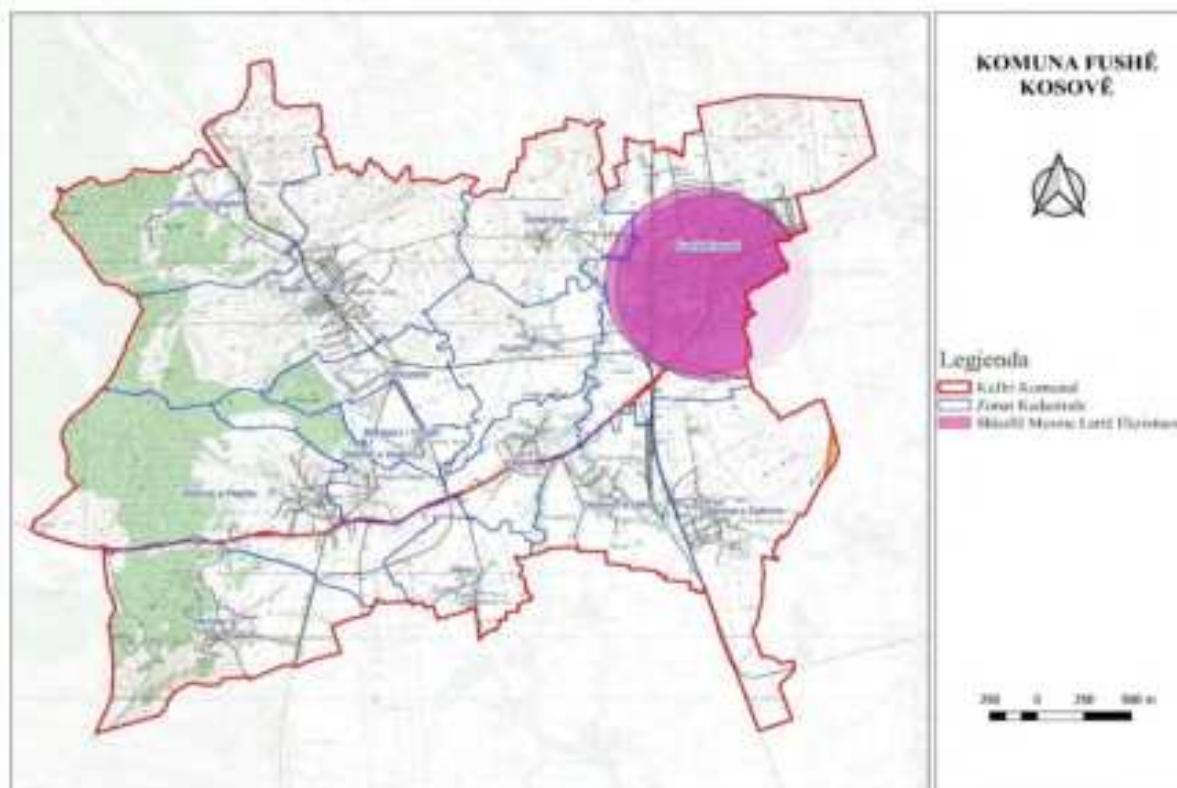

Harta 12. Vlerësimi i nevojës për ShFMU sipas rrezeve të mbulueshmërisë

3.5.2.3.6 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË PËR ShML

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të ShML, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, Komuna nevojitet të planifikojë një institucionin të tillë në vendbanimet perëndimore si Bardh i Madh apo Sllatinë e Madhe:

Harta 13. Vlerësimi i nevojës për ShML sipas rrezeve të mbulueshmërisë

3.5.2.4 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET ARSIMORE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të institucioneve arsimore parashkollore dhe parauniversitare dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2033, rekomandohet që të:

Ndërtohet së paku:

- IP në zonën urbane në parcela me sipërfaqe prej së paku 55,029 m²;
- 1 IP në Bardh të Madh në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 7,000 m²; dhe
- 1 IP në Sllatinë të Madhe në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 7,000 m²;
- 1 IP në Dobrevë të Epërme në një parcelë me sipërfaqe prej së paku 7,000 m².

Shtohen kapacitetet hapësinore dhe njerëzore në ShFMU-ve ekzistuese në zonën urbane që të mundësohet vijueshmëria e mësimin në një ndërrim apo ndërtimin e ShFMU-ve të reja në zonën urbane konform kërkesave të përcaktuar në:

- UDHËZUES PËR NORMAT DHE STANDARDET E NDËRTESAVE SHKOLLORE - UDHËZIMET E PËRGJITHSHME, VËLLIMI 1; dhe
- UDHËZUES PËR NORMAT DHE STANDARDET E NDËRTESAVE SHKOLLORE - UDHËZIMET SPECIFIKE, VËLLIMI 2.
- Ndërtohet ShML e re apo të reja në sipërfaqe të parcelave kadastrale prej së paku 30,000m².

3.5.3 ADMINISTRATA PUBLIKE

3.5.3.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Ndërtesa e re e Komunës - Ndërtesa e re e gjykatës	- Mungesa e 19,440 m² të parcelave kadastrale për të destinuar për ofrimin e shërbimeve të administratës publike - Mungesa e Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanime rurale - Mungesa e Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanimin urban
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Ndërtimi i Zyrave të Gjendjes Civile në vendbanime rurale - Zgjerimi i kapaciteteve hapësinore të ndërtesës ekzistuese të Komunës	- Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm për ndërtimin e Zyrave të Gjendjes Civile - Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm për zbatimin e pagave të punonjësve

3.5.3.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR ADMINISTRATË PUBLIKE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 4,900 m² dhe normën minimale prej 0.62 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për institucione të administratës publike në kuadër të vendbanimit, në vijim janë paraqitur sipërfaqet që mungojnë:

Tabela 172. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve aktual	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	4,900	0.62	25,396	-20,496
Zonë rurale	22,987	0	0.62	14,252	-14,252
Gjithsej	63,949	4,900	0.62	39,648	-34,748

3.5.3.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR INFRASTRUKTURË TË ADMINISTRATËS PUBLIKE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2033 do të jetë 71,263, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrale prej 4,900 m² dhe normën minimale prej 0.62 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të administratës publike, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej së paku:

- 22,214 m² për të ofruar këtë shërbim në zone urbane; dhe
- 17,069 m² për të ofruar këtë shërbim në zone rurale.

Tabela 173. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin aktual

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	4,900	0.62	27,114	-22,214
Zonë rurale	27,530	0	0.62	17,069	-17,069
Gjithsej	71,263	4,900	0.62	44,183	-39,283

3.5.3.4 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR INFRASTRUKTURË POSTARE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht ka 2 njësi të Postës së Kosovës, të cilat plotësojnë nevojat e banorëve, nuk ka nevojë për njësi të tilla shtesë.

3.5.3.5 GJETJET KYÇE PËR ADMINISTRATË PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e sipërm të administratës publike dhe numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2047, me prioritet të lartë, Komuna duhet me prioritet të lartë të krijojë Zyre shtesë të Gjendjes Civile në:

- Pjesën lindore të zonës urbane;
- Bardh të Madh; dhe
- Sllatinë të Madhe.

3.5.4 SHËRBIMET PUBLIKE KULTURORE

3.5.4.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Destinim i sipërfaqeve të mjaftueshme të parcelave për shfrytëzim të shërbimeve kulturore në zonë urbane - Vendet arkeologjike - Trashëgimia kulturore, natyrore dhe shpirtërore - Varrezat dhe komplekset e martirëve dhe dëshmorëve	- Mungesa e 13,666 m² sipërfaqe të parcelave për shfrytëzim të shërbimeve kulturore në komunë - Investimet e pakta në ruajtjen e vendeve arkeologjike - Mungesa e kompetencave në menaxhim të trashëgimisë natyrore - Mos angazhimi rreth mirëmbajtjes së varrezave dhe komplekseve të martirëve dhe dëshmorëve
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Krijimi i mundësive për të rinj dhe fëmijë për të u marr me sport - Ndërtimi i hapësirave të reja sportive - Ndërtimi i hapësirave të reja kulturore - Bashkëpunimi me OJQ vendore dhe Ndërkombëtare për zhvillimin e aktiviteteve kulturore, rinore e sportive - Monitorimi i aktiviteteve - Vende të evidentuar arkeologjike në komunën tonë - Pasuri të mëdha të trashëgimisë kulturore - Investimet në mirëmbajtjen e varrezave dhe komplekseve të martirëve dhe dëshmorëve	- Mungesa e buxhetit të mjaftueshëm - Shuarja e OJQ-ve në mungesë të fondeve - Mos profilizimi i OJQ-ve - Mungesa e trajnimeve profesionale - Mos ndarja e mjeteve financiare për gjurmime arkeologjike dhe objekteve tjera kulturore - Shkatërrimi i pasurisë së trashëgimisë kulturore, natyrore dhe shpirtërore në mënyrë të heshtur për shkak të mos kompetencave menaxhuese - Dëmtimi i varrezave dhe komplekseve të martirëve dhe dëshmorëve

3.5.4.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE KULTURORE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 4,000 m² të Shtëpive të Kulturës me Biblioteka të integruara dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për biblioteka dhe 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve kulturore, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej 24,777 m² për të ofruar këtë shërbim.

Tabela 174. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të institucioneve kulturore kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	3,500	0.45	18,433	-14,933
Zonë rurale	22,987	500	0.45	10,344	-9,844
Gjithsej	63,949	4,000	0.45	28,777	-24,777

3.5.4.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INSTITUCIONEVE KULTURORE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorëve rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 4,000 m² dhe normën minimale prej 0.25 m²/banor për biblioteka dhe 0.20 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë të institucioneve kulturore, Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej së paku:

- 16,180 m² për të ofruar këtë shërbim në zone urbane; dhe
- 11,889 m² për të ofruar këtë shërbim në zone rurale.

Tabela 175. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të infrastrukturës së KPSH kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2031	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	3,500	0.45	19,680	-16,180
Zonë rurale	27,530	500	0.45	12,389	-11,889
Gjithsej	71,263	4,000	0.45	32,068	-28,068

3.5.4.3 GJETJET KYÇE PËR INSTITUCIONET E KULTURORE

Bazuar në vlerësimet e sipërme numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2031, me prioritet të lartë, Komuna duhet të caktojë dhe ndërtojë shtëpi të kulturës me teatro/kinema dhe bibliotekë në parcelë kadastrale me madhësi prej së paku:

- 17,279 m² në zonë urbane.
- 6,250 m² në zonë rurale.

3.5.5 INFRASTRUKTURA SPORTIVE DHE REKREATIVE

3.5.5.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Shfrytëzimi i hapësirave sportive dhe rekreative shkollore nga komuniteti jashtë orarit mësimor përmes ndriçimit të tyre - Përmirësimi i infrastrukturës sportive - Krijimi i kushteve shumë të mira për zhvillimin e garave të klubeve dhe shoqatave sportive - Krijimi i kushteve për zhvillimin e aktiviteteve kulturore - Zhvillimi i aktiviteteve rekreative - Zhvillimi i aktiviteteve garuese	- Vetëm katër vendbanime plotësojnë kriterin e Normave Teknike të Planifikimit Hapësinor për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative - Komunës i mungojnë gjithsejtë 15,357 m² sipërfaqe të parcelave të destinuara për infrastrukturë sportive dhe rekreative. - Shtëpia e kulturës në zonë urbane është shumë e vjetër dhe jo-funksionale - Zvogëlimi i numrit i të rinjve të cilët merren me aktivitete rinore (zonat rurale) - Zvogëlimi i të rinjve të cilët merren me aktivitete sportive (zonat rurale) - Mungesa e sponzorizimeve në funksionim të OJQ-ve dhe zhvillimin e aktiviteteve të tyre
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Zhvillimi i 17,279 m² sipërfaqe shtesë për infrastrukturë sportive dhe rekreative në zonë urbane - Zhvillimi i 8,000 m² sipërfaqe shtesë për infrastrukturë sportive dhe rekreative në zonë rurale - Takime të vazhdueshme me OJQ rinore, kulturore dhe sportive	- Mungesa e buxhetit - Mungesa e pronave komunale

3.5.5.2 VLERËSIMI I NEVOJAVE AKTUALE

3.5.5.2.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INFRASTRUKTURËS SPORTIVE DHE REKREATIVE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 98,000 m² dhe normën minimale prej 2.50m²/banor për vendbanime me nën 5,000 banorë, si dhe sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 15,500 m² dhe normën minimale prej 5.00m²/banor për vendbanime me mbi 5,000 banorë, rezulton që në zonën urbane mungojnë 189,310 m² sipërfaqe të parcelave kadastrale që shfrytëzohen për infrastrukturë sportive dhe rekreative.

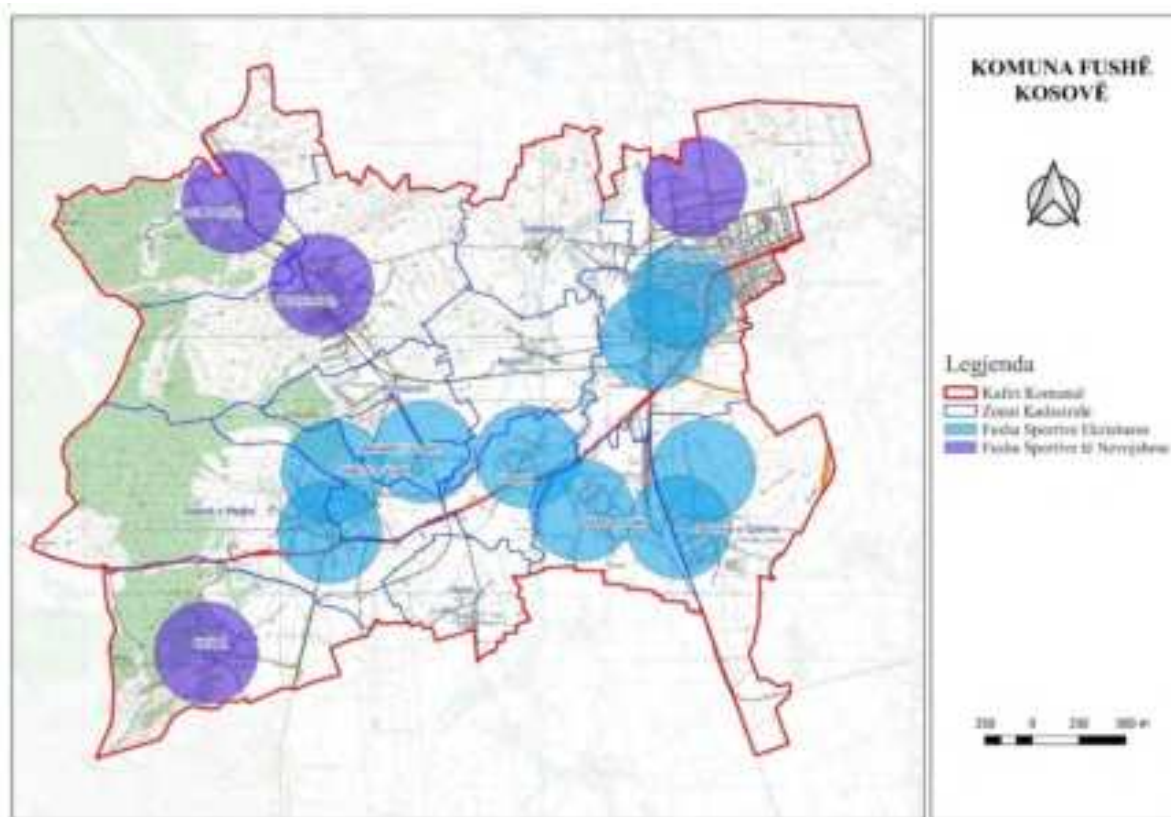
Tabela 176. Vendbanimet që përmbushin kërkesat hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimi	Numri aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	15,500	5.00	204,810	-189,310
Zonë rurale	22,987	98,000	2.50	57,468	40,533
Gjithsej	63,949	113,500	2.50-5.00	262,278	-148,778

3.5.5.2 VLERËSIMI I RREZEVE TË MBULUESHMËRISË

Sa i përket rrezeve të mbulueshmërisë së territorit me infrastrukturë fizike të infrastrukturës sportive dhe rekreative, Komuna nuk i plotëson kriteret e parapara ligjore për ofrimin e këtyre shërbimeve, pasi që nuk ka infrastrukturë të tillë në Graboc të Poshtëm, Bardh të Madh, Harilaq dhe pjesën veriore të Fushë Kosovës.

Harta 14. Rrezet e mbulueshmërisë së infrastrukturës sportive dhe rekreative

3.5.5.3 VLERËSIMI I NEVOJAVE PËR TË ARDHMEN

3.5.5.3.1 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE TË INFRASTRUKTURËS SPORTIVE DHE REKREATIVE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që në vitin 2033 do të jetojnë së paku 71,263 banorë rezidentë, sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 98,000 m² dhe normën minimale prej 2.50m²/banor për vendbanime nën 5,000 banorë dhe sipërfaqen aktuale të parcelave kadastrale prej 15,500m² dhe normën minimale prej 5.00m²/banor për vendbanime mbi 5,000 banorë për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative, Komuna duhet të përcaktojë sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej së paku 203,165 m² në zonën urbane.

Tabela 177. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave për infrastrukturë sportive dhe rekreative kundrejt numrit të vlerësuar të banorëve për vitin 2031

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	15,500	5	218,665	-203,165
Zonë rurale	27,530	98,000	2.5	68,825	29,175
Gjithsej	71,263	113,500	2.50-5.00	287,490	-173,990

3.5.5.4 GJETJET KYÇE PËR INFRASTRUKTURËN SPORTIVE DHE REKREATIVE

Bazuar në vlerësimet e sipërme numrin e vlerësuar të banorëve për vitin 2033, me prioritet të lartë, Komuna duhet të shtojë kapacitetet hapësinore, duke përmirësuar me prioritet të lartë infrastrukturën sportive dhe rekreative, përmes përcaktimit të sipërfaqeve shtesë (m²) vijuese dhe zhvilluar ato në vendbanimet vijuese:

- Graboc i Poshtëm;
- Bardh i Madh;
- Harilaq; dhe
- Pjesa veriore e Fushë Kosovës.

3.5.6 HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE

3.5.6.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Ekzistenca e 10 hapësirave publike në komunë	- Mungesa e 8,000 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane - Mungesa e 8,266 m² sipërfaqe të parcelave për institucione të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale - Mungesa e 21,873 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë urbane - Mungesa e 6,073 m² sipërfaqe të parcelave për institucione komuniteti në zonë rurale
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,000m² - Zhvillimi i institucioneve të shërbimeve sociale dhe familjare në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 8,000m² - Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë urbane në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 22,000 m² - Zhvillimi i institucioneve komuniteti në zonë rurale në sipërfaqe shtesë të parcelave prej së paku 6,000 m²	- Mungesa e buxhetit - Mungesa e pronave komunale

3.5.6.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 111,000m² dhe normën minimale prej 2.00m²/banor për sipërfaqe të parcelave për hapësirat e hapura publike në kuadër të vendbanimit, në vijim janë paraqitur sipërfaqet që mungojnë në kuadër të vendbanimeve:

Tabela 178. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit aktual të banorëve

Vendbanimet	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	40,962	8,000	2.00	81,924	-73,924
Zonë rurale	22,987	102,000	2.00	45,974	56,026
Gjithsej	63,949	110,000	2.00	127,898	-17,898

3.5.6.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR HAPËSIRA TË HAPURA PUBLIKE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2033 do të jetë 71,263, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 110,000 m² dhe normën minimale prej 2.00 m²/banor për sipërfaqe të parcelave për hapësirat e hapura publike në kuadër të vendbanimit, ekzistuese dhe të planifikuara, Komunës duhet të përcaktojë hapësira shtesë, si vijon:

Tabela 179. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të hapësirave të hapura publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimi	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Zonë urbane	43,733	8,000	2.00	87,466	-79,466
Zonë rurale	27,530	102,000	2.00	55,060	46,940
Gjithsej	71,263	110,000	2.00	142,526	-32,526

3.5.7 VARREZAT PUBLIKE

3.5.7.1 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITË	DOBËSITË
- Ekzistenca e sipërfaqeve të pamjaftueshme për varreza publike	- Mungesa e mirëmbajtjes të varrezave publike
MUNDËSITË	KËRCËNIMET
- Mirëmbajtja e varrezave publike	- Mungesa e sipërfaqeve të mjaftueshme për varreza publike

3.5.7.2 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR VARREZAT PUBLIKE PËR VITIN AKTUAL

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë është 63,949, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 177,910m² dhe normën minimale prej 1.50m²/banor për sipërfaqe të parcelave varreza publike në kuadër të vendbanimit, mungojnë sipërfaqet, si vijon:

Tabela 180. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të varrezave publike kundrejt numrit aktual të banorëve

	Numri i vlerësuar aktual i banorëve	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqja e përgjithshme që kërkohet (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Bardh i Madh	2,434	7,000	1.5	3,651	3,349
Bardh i Vogël	468	8,600	1.5	702	7,898
Bresje	7,606	0	1.5	11,409	-11,409
Fushë Kosovë	40,962	50,000	1.5	61,443	-11,443
Graboc i Poshtëm	758	6,300	1.5	1,137	5,163
Harilaç	669	20,580	1.5	1,004	19,577
Henc	560	4,000	1.5	840	3,160
Kuzmin	475	2,100	1.5	713	1,388
Dobërdup	672	10,600	1.5	1,008	9,592
Dobrevë e Epërme	1,312	800	1.5	1,968	-1,168
Dobrevë e Poshtme	1,579	30,730	1.5	2,369	28,362
Nakaradë	2,336	0	1.5	3,504	-3,504
Pomazotin	742	12,500	1.5	1,113	11,387
Sllatinë e Madhe	1,608	8,700	1.5	2,412	6,288
Sllatinë e Vogël	531	5,600	1.5	797	4,804
Vragoli	1,237	10,400	1.5	1,856	8,545
Gjithsejt	63,949	177,910	1.5	95,924	81,987

Në tabelën vijuese janë radhitur varrezat publike sipas përqindjes së shfrytëzueshmërisë:

Tabela 181. Përqindja e shfrytëzueshmërisë së varrezave publike sipas vendbanimeve

Vendbanimet	Sipërfaqja e parcelës (ha)	Sipërfaqja e ndërtuar (ha)	Sipërfaqja e lirë (ha)	% e shfrytëzueshmërisë
Bardh i Madh	2,434	7,000	1.5	3,651
Bardh i Vogël	468	8,600	1.5	702
Bresje	7,606	0	1.5	11,409
Fushë Kosovë	40,962	50,000	1.5	61,443
Graboc i Poshtëm	758	6,300	1.5	1,137
Harilaç	669	20,580	1.5	1,004
Henc	560	4,000	1.5	840
Kuzmin	475	2,100	1.5	713

Dobërdup	672	10,600	1.5	1,008
Dobrevë e Epërme	1,312	800	1.5	1,968
Dobrevë e Poshtme	1,579	30,730	1.5	2,369
Nakaradë	2,336	0	1.5	3,504
Pomazotin	742	12,500	1.5	1,113
Sllatinë e Madhe	1,608	8,700	1.5	2,412
Sllatinë e Vogël	531	5,600	1.5	797
Vragoli	1,237	10,400	1.5	1,856
Gjithsejt	63,949	177,910	1.5	266,865

3.5.7.3 VLERËSIMI I SIPËRFAQEVE TË PARCELAVE PËR VARREZA PUBLIKE PËR VITIN 2033

Duke marrë parasysh supozimin që aktualisht numri i banorëve rezidentë për vitin 2033 do të jetë 71,264, sipërfaqet aktuale të parcelave kadastrave prej 177,910 m² dhe normën minimale prej 1.50 m²/banor për sipërfaqe të parcelave varreza publike në kuadër të vendbanimit, ekzistuese dhe të planifikuara, Komunës nuk ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale prej së paku:

Tabela 182. Vlerësimi i kërkesave hapësinore për sipërfaqe të parcelave të varrezave publike kundrejt numrit të prognozuar të banorëve për vitin 2033

Vendbanimet	Numri i vlerësuar i banorëve 2033	Sipërfaqja aktuale e parcelave kadastrale (m ²)	Sipërfaqja e kërkuar për kokë banori (m ²)	Sipërfaqet e nevojshme (m ²)	Bilanci i sipërfaqes së nevojshme (m ²)
Bardh i Madh	2,223	7,000	1.5	3,335	3,666
Bardh i Vogël	451	8,600	1.5	677	7,924
Bresje	13,334	0	1.5	20,001	-20,001
Fushë Kosovë	43,733	50,000	1.5	65,600	-15,600
Graboc i Poshtëm	887	6,300	1.5	1,331	4,970
Harilaç	796	20,580	1.5	1,194	19,386
Henc	435	4,000	1.5	653	3,348
Kuzmin	569	2,100	1.5	854	1,247
Dobërdup	615	10,600	1.5	923	9,678
Dobrevë e Epërme	1,237	800	1.5	1,856	-1,056
Dobrevë e Poshtme	1,534	30,730	1.5	2,301	28,429
Nakaradë	1,478	0	1.5	2,217	-2,217
Pomazotin	763	12,500	1.5	1,145	11,356
Sllatinë e Madhe	1,549	8,700	1.5	2,324	6,377
Sllatinë e Vogël	608	5,600	1.5	912	4,688
Vragoli	1,052	10,400	1.5	1,578	8,822
Gjithsejt	71,264	177,910	1.5	106,896	71,014

3.5.8 VLERËSIMI I KAPACITETEVE FINANCIARE PER INVESTIME NË INFRASTRUKTURË PUBLIKE DHE SOCIALE

Në vijim janë paraqitur shumat e kapaciteteve të investimeve kapitale gjatë 3 viteve paraprase:

Sektori	Vitet			
	2020	2021	2022	2023
Administrata dhe personeli	60,000	60,000	0	0
Planifikimi urban dhe mjedisi	770,000	715,000	785,000	1,515,000
Shëndetësia dhe mirëqenia sociale	180,000	350,000	300,000	230,000
Kulturë, rini dhe sport	0	270,000	450,000	850,000
Arsim dhe shkencë	605,000	314,510	360,000	1,000,000
Gjithsej:	3,989,510	3,849,804	3,880,531	10,270,000

Tabela 183 Shuma e projekteve kapitale sipas sektorëve

Në vijim janë paraqitur shumat e projektuara të kapaciteteve të investimeve kapitale gjatë 8 viteve në vijim:

Sektori	Vitet							
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Administrata dhe personeli	60000	60000	60000	60000	60000	60000	60000	60000
Planifikimi urban dhe mjedisi	1727910	1970742	2247700	2563580	29223853	3334757	3803407	4337919
Shëndetësia dhe mirëqenia sociale	230000	230000	230000	230000	230000	230000	230000	230000
Kulturë, rini dhe sport	965295	1096229	1244923	1413786	1605554	1823334	2070654	2351521
Arsim dhe shkencë	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000	1,000,000
Gjithsej:	13,681,040	18,806,597	26,701,897	38,928,665	84,238,758	87,582,853	133,910,033	206,424,636

Tabela 184 Shuma e projektuar investive e projekteve kapitale sipas sektorëve për 8 vitet e ardhme

3.5.9 SFIDAT KRYESORE TË INFRASTRUKTURËS PUBLIKE DHE SOCIALE

Gjatë vlerësimit të gjendjes ekzistuese të infrastrukturës sociale janë identifikuar sfidat vijuese:

- Mungesa e tokës në pronësi komunale në zonën urbane;
- Mungesa e buxhetit komunal për shpronësimin e tokave me çmim të lartë në zonë urbane;
- Ndërlidhje jo e volitshme e Arsimit për Aftësimin Profesional me kërkesat e tregut të punës;
- Mungesa e kushteve për kryerjen e punës praktike nëpër shkolla (punëtoritë, laboratorët, rrjeti i teknologjisë informative);
- Buxheti i kufizuar për mirëmbajtjen dhe përmirësimin e infrastrukturës shkollore;
- Sigurimi i hapësirave-kushteve për punë për funksionimin e bashkësive lokale;
- Grumbullimi i objekteve administrative në një vend;
- Akomodimi i kërkesave për strehim për persona të riatdhesuar;
- Buxheti i pamjaftueshëm për të përbushur kërkesat për asistencë sociale;
- Ofrimi i politikave lokale për programe të banimit social të integruar;
- Zbutja e varfërisë dhe papunësisë;
- Ndërtimi i objekteve të reja të kulturës, artit, sportit e rekreacionit dhe përmirësimi i qasjes në këto objekte për të gjithë banorët;
- Mirëmbajtja adekuate e objekteve të artit, sportit, kulturës, rekreacionit, komunitetit në nënqendra;
- Sigurimi i hapësirave të reja publike për nënqendrat dhe për zonën urbane, si dhe standardizimi i mirëmbajtjes;
- Mirëmbajtja e objekteve fetare dhe objekteve përcjellëse;

3.5.10 GJETJE KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA

Në vijim është paraqitur vlerësimi i nevojave për të ardhmen, për institucione publike dhe sociale, bazuar në numrin e prognozuar të banorëve rezidentë, kërkesën minimale të NTPH dhe rrezeve të mbulueshmërisë, infrastrukturën ekzistuese dhe të planifikuar në Planin Rregullues Urban dhe numrin e prognozuar të banorëve:

- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të kujdesit parësor shëndetësor në zonë urbane.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të institucioneve publike parashkollore.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e institucioneve publike të shkollave fillore dhe të mesme të ulëta në zonë urbane.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të institucioneve publike të shkollave të mesme të larta.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve administrative.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve kulturore.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e infrastrukturës së institucioneve publike sportive dhe hapësirave rekreative në zonë urbane.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e infrastrukturës së hapësirave të hapura publike në zonë urbane.
- Komuna ka nevojë për të caktuar sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e infrastrukturës së varrezave publike në disa vendbanime.

Identifikimi i problemeve dhe konstatimet kryesore

Duke marrë parasysh infrastrukturën ekzistuese, komuna ka nevojë të përcaktojë:

- 5,292 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të Kujdesit Parësor Shëndetësor në zonën urbane.
- 51,853 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të institucioneve publike parashkollore në zonë urbane.
- 34,289 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të institucioneve publike parashkollore në zona rurale.
- 104,652 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të Shkollave Fillore të Mesme të Ulta në zonë urbane.
- 58,263 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve të Shkollave të Mesme të Larta në zonë urbane.
- 22,217 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve administrative në zonë urbane.
- 17,069 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve administrative në zonë rurale.
- 16,180 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve kulturore në zonë urbane.
- 11,889 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e shërbimeve kulturore në zonë rurale.
- 203,165 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e infrastrukturës së institucioneve publike sportive dhe hapësirave rekreative në zonë urbane.
- 79,466 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për ofrimin e infrastrukturës së hapësirave të hapura publike në zonë urbane.
- 15,600 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për varreza publike në zonë urbane.
- 20,000 m² sipërfaqe shtesë të parcelave kadastrale për varreza publike në Bresje.

3.6 MJEDISI SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

Komuna e Fushë Kosovës përballet me një sfidë të shumanshme në gjendjen e saj mjedisore, duke përfshirë ajrin, ujin, tokën, zhurmën dhe biodiversitetin. Afërsia me termocentralet “Kosova A” dhe “Kosova B” krahas aktiviteteve tjera industriale, përfshirë prodhimin e nikelit, ka çuar në një degradim të ndjeshëm të cilësisë së ajrit. Aktivitetet industriale kanë ndikuar gjithashtu në trupat ujorë, duke ngritur shqetësime për cilësinë e ujit dhe ndotjen e mundshme. Shfrytëzimi i burimeve natyrore, veçanërisht i minierave të linjtit, ka nisur degradimin dhe erozionin e tokës, duke ndikuar në produktivitetin bujqësor dhe ekuilibrin ekologjik. Ndotja akustike nga operacionet industrial dhe flukset qarkulluese shton faktorët stresues mjedisorë. Për më tepër, humbja e biodiversitetit është e dukshme për shkak të shkatërrimit të habitatit, duke ndikuar si në florën ashtu edhe faunën. Sfidat komplekse me të cilat përballet komuna kërkojnë vëmendje të menjëhershme. Për të adresuar këto çështje, është e nevojshme një qasje gjithëpërfshirëse, duke përfshirë kontrollet e emetimeve, menaxhimin e mbetjeve, restaurimin e tokës, ruajtjen e biodiversitetit, miratimin e energjisë së rinovueshme dhe një kuadër rregullator të përmirësuar. Iniciativat e ndërgjegjësimit publik duhet të kenë prioritet për të angazhuar komunitetin në mbrojtjen e mjedisit. Krijimi i një sistemi të fuqishëm monitorimi mjedisor është thelbësor për të gjurmuar progresin dhe për të siguruar efektivitetin e masave zbutëse. Është e domosdoshme që Plani Zhvillimor Komunal të adresojë në mënyrë gjithëpërfshirëse këto shqetësime, duke marrë parasysh potencialin e komunës për rritje ekonomike duke ruajtur integritetin e saj mjedisor për gjeneratat aktuale dhe të ardhshme.

3.6.1 NDOTJA E AJRIT

Vlerësimi i gjendjes aktuale të ndotjes së ajrit në Komunën e Fushë Kosovës është sfidues për shkak të mungesës së monitorimit të drejtpërdrejtë brenda vetë komunës. Mungesa e stacioneve monitoruese automatike ose të lëvizshme e bën të vështirë arritjen e një pasqyre të cilësisë së ajrit. Megjithatë, të dhënat nga Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës (IHMK) ofrojnë disa të dhëna të vlefshme. IHMK ka nxjerrë të dhëna mesatare nga modelet e parashikimit të motit, duke u fokusuar në katër parametra kyç: PM₁₀, PM_{2.5}, dioksidi i azotit (NO₂) dhe ozoni (O₃).

Ndërmjet viteve 2020 dhe 2022, përqendrimet mesatare të këtyre ndotësve në komunë kanë shfaqur një tendencë të lehtë në rritje. Nivelet e PM₁₀ u rritën nga 25.7 µg/m³ në 27.9 µg/m³, PM_{2.5} nga 18.7 µg/m³ në 20.3 µg/m³, NO₂ nga 15.8 µg/m³ në 20.9 µg/m³ dhe ozoni (O₃) nga 45.9 µg/m³ në 49.1 µg/m³. Këto shifra tregojnë se cilësia e ajrit në komunë mund të jetë duke përjetuar një përkeqësim gradual.

Është e rëndësishme të theksohet se këto shifra bazohen në modelim dhe jo në monitorim të drejtpërdrejtë. Për të zhvilluar një vlerësim më të saktë të situatës së ndotjes së ajrit në Fushë Kosovë, janë mbledhur të dhënat nga stacionet e monitorimit në Prishtinë-IHMK dhe Kryshefc (Dardhishtë) për periudhën Janar 2019 – Nëntor 2022, për të kuptuar përafërsisht nivelet dhe trendet e ndotjes në rajon. Është parësore të bëhen përpjekje për të krijuar infrastrukturën lokale të monitorimit të cilësisë së ajrit, për të ofruar saktësi dhe besueshmëri të të dhënave të mbledhura.

Matjet nga rrjeti shtetëror ofrojnë një pasqyrë të përqendrimit të ndotësve të ndryshëm, si PM₁₀, PM_{2.5}, NO₂, SO₂, O₃ dhe CO. Bazuar në këtë analizë, duket se ka pasur një trend të përgjithshëm të uljes së niveleve të ndotjes në baza vjetore për disa ndotës kryesorë si në Kryshefc ashtu edhe në stacionin Prishtinë-IHMK gjatë periudhës së specifikuar. Kjo mund të tregojë përpjekje pozitive në përmirësimin e cilësisë së ajrit.

Për të dhënat në baza mujore, nuk ndodh e njëjta. Më poshtë do të analizohen vlerat mesatare të parametrave të ndotësve sipas muajve për dy stacionet monitoruese, Kryshefc dhe Prishtinë-IHMK, në krahasim me standardet e BE-së dhe Kosovës.

Grimcat e pluhurit PM₁₀ dhe PM_{2.5}

Duke parë nivelet mesatare të PM₁₀ dhe PM_{2.5}, është e qartë se të dy stacionet e monitorimit Kryshefc dhe Prishtinë-IHMK, kanë përjetuar periudha ku nivelet mesatare mujore kanë tejkaluar standardin e përcaktuar. Pavarësisht se nivelet mesatare vjetore të grimcave të pluhurit duket të jenë nën standardin vjetor, ato përbëjnë shqetësim në afate të caktuara kohore dhe shfaqin nevojën për aplikimin e masave për zbutjen e ndikimeve nga faktorët e mundshëm kontribues gjatë këtyre periudhave (aktivitete industriale, kushtet e pafavorshme të motit, djegia e lëndëve djegëse për ngrohje).

Koncentrimet e grimcave $PM_{2.5}$ në ambient janë dukshëm më të larta gjatë muajve të ftohtë për shkak të kushteve të pafavorshme meteorologjike që kufizojnë dispersionin atmosferik, shoqëruar me rritje të emetimeve veçanërisht nga djegia e karburanteve të ngurta për ngrohje të shtëpive dhe ndërtesave tjera. Të dhënat ekzistuese dhe analiza tregojnë se ndotja nga PM duhet adresuar si problem në Rajonin e Prishtinës dhe në Kosovë në përgjithësi. Megjithatë, është e rëndësishme të vazhdohet monitorimi dhe analizimi i të dhënave për t'u siguruar që këto tendenca vazhdojnë dhe për të identifikuar çdo fushë të mundshme shqetësimi që mund të kërkojë ndërhyrje të synuara. Përveç kësaj, krahasimi i këtyre të dhënave me situatën lokale në Fushë Kosovë mund të ndihmojë në vlerësimin e ndikimeve të mundshme të cilësisë së ajrit në komunë.

Dyoksidi i azotit (NO_2)

Të dhënat tregojnë se nivelet e NO_2 rezultojnë në rritje dhe ka tejkalime të standardit prej $30 \mu g/m^3$, i vendosur për mbrojtjen e vegetacionit, për stacionin Prishtinë-IHMK. Është e rëndësishme të theksohet se standardet e BE-së dhe Kosovës vendosin një kufi prej $30 \mu g/m^3$ për NO_2 për të mbrojtur vegetacionin, nivelet e ngritura të të cilit mund të dëmtojnë bimët dhe ulin diversitetin e specieve bimore.

Monitorimi i vazhdueshëm dhe përpjekjet për të reduktuar burimet e emetimeve, veçanërisht nga automjetet dhe aktivitetet industriale, janë thelbësore për të siguruar që nivelet e NO_2 të mbeten brenda kufijve të pranueshëm për të mbrojtur shëndetin e njeriut dhe mjedisin.

Në të dhënat mujore për O_3 , SO_2 dhe CO nuk janë regjistruar tejkalime të vlerës limite.

Tabela 185. Trendet e rritjes/zvogëlimit të vlerave të ndotësve të ajrit

Substancat ndotëse, Lokacioni mates ($\mu g/m^3$)	Viti							
	2019	2020	2021	2022	2019-2020	2020-2021	2021-2022	2019-2022
Kryshefc								
PM_{10}	38	30.4	23.2	22.4	-20%	-23.70%	-3.45%	-15.70%
$PM_{2.5}$	32.3	20.9	16.3	15.5	-35%	-22%	-4.90%	-20.65%
NO_2	19.1	10.4	3.7	4.7	-45.50%	-64.40%	27%	-27.60%
SO_2	12.2	15.5	5.9	8.2	27%	-61.90%	38.9%	1.3%
O_3	32.5	42.2	29.3	31.3	29.85%	-30.50%	6.82%	2.05%
CO	5.8	2.4	1.1	1.7	-58.60%	-54.15%	54.5%	-19.41%
Prishtinë IHMK								
PM_{10}	29.3	32.5	28.1	22.7	10.92%	-13.50%	-19.20%	-7.26%
$PM_{2.5}$	20.3	22.9	19	16	12.80%	-17.00%	-15.78%	-6.66%
NO_2	31.5	20.3	22.4	26.9	-35.55%	10.34%	20.08%	-1.71%
SO_2	6.6	13.9	8.5	10.4	110.60%	-38.85%	22.35%	31.36%
O_3	39.7	43.6	39.1	36.2	9.82%	-10.32%	-7.42%	-2.64%
CO	1.4	1.9	1.6	1.5	35.71%	-15.79%	-6.25%	4.55%

Tabela 186. Trendet e rritjes/zvogëlimit projeksionet për periudhën 2023-2030

Substancat ndotëse, Lokacioni mates ($\mu g/m^3$)	Viti											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kryshefc												
PM_{10}	38	30.4	23.2	22.4	18.88	15.91	13.41	11.3	9.52	8.02	6.76	5.7
$PM_{2.5}$	32.3	20.9	16.3	15.5	12.3	9.76	7.74	6.14	4.87	3.86	3.06	2.43
NO_2	19.1	10.4	3.7	4.7	3.4	2.46	1.78	1.28	0.93	0.67	0.48	0.35

SO ₂	12.2	15.5	5.9	8.2	8.3	8.41	8.52	8.63	8.75	8.86	8.98	9.09
O ₃	32.5	42.2	29.3	31.3	31.9	32.6	33.2	33.95	34.6	35.3	36	36.8
CO	5.8	2.4	1.1	1.7	1.37	1.1	0.88	0.72	0.58	0.46	0.37	0.3
Prishtinë IHMK												
PM ₁₀	29.3	32.5	28.1	22.7	21	19.5	18.1	16.8	15.6	14.4	13.39	12.4
PM _{2.5}	20.3	22.9	19	16	14.9	13.9	13	12.1	11.3	10.6	9.8	9.2
NO ₂	31.5	20.3	22.4	26.9	26.4	25.9	25.5	25.1	24.6	24.2	23.8	23.4
SO ₂	6.6	13.9	8.5	10.4	13.6	17.9	23.5	30.9	40.6	53.4	70.2	92.2
O ₃	39.7	43.6	39.1	36.2	35.2	34.3	33.4	32.5	31.6	30.8	30	29.2
CO	1.4	1.9	1.6	1.5	1.56	1.63	1.71	1.78	1.86	1.94	2.02	2.11

3.6.2 NDOTJA E UJIT

Vlerësimi i cilësisë së ujit për lumenjtë në komunën e Fushë Kosovës nxjerr në pah sfida të rëndësishme të ndotjes. Prania e lumit Sitnica, si më i ndoturi në Kosovë, merr me vete shkarkime nga lumenj e rrjedha të ndryshme ujore përfshirë ujërat e zeza shtëpiake dhe shkarkime industriale (ndër ta edhe lumi Prishtevka, kolektor i të gjitha ujërave të shkarkuara urbane nga kryeqyteti). Matjet tregojnë për ndotje të përhershme, nivele të ulëta të oksigjenit të tretur dhe nivele të larta të SHBO₅, me ç' rast lumi Prishtevka ka vlerat më të larta vjetore. Monitorimi i lumit Sitnica është thelbësor për shkak të statusit të tij kritik të ndotjes.

Graqanka rezulton vazhdimisht i ndotur për shkak të ujërave të minierave dhe shkarkimeve të vendbanimeve. Përçueshmëria e lartë elektrike pasqyron ndikimin e pluhurit të hirit apo derdhjeve nga deponitë e hirit.

Nivelet e azotit të nitrarit dhe azotit të nitrive tregojnë për cilësi të dobët të ujit në lumin Drenica dhe Sitnica me vendmostim në Vragoli. Nivelet më të larta të fosforit janë në lumin Prishtevka, të cilat kontribuojnë në varfërimin e oksigjenit, duke e bërë ujin të papërshtatshëm për shumicën e jetës ujore.

Të dhënat e përbërjes fenolike nuk janë të disponueshme pavarësisht pranisë së tyre të mundshme nga proceset industriale.

Vlerësimi nxjerr në pah çështjet e përhapura të ndotjes në lumenj, që ka të ngjarë të rrjedhin nga ujërat e zeza urbane, shkarkimet industriale dhe aktivitetet minerare. Cilësia e dobët e ujit ka implikime si për shëndetin e njeriut ashtu edhe për mjedisin. Për të adresuar këto sfida, nevojiten masa gjithëpërfshirëse, duke përfshirë përmirësimin e trajtimit të ujërave të zeza, rregullimin e shkarkimeve industriale, promovimin e praktikave të qëndrueshme të minierave dhe zbatimin e protokolleve strikte të monitorimit të cilësisë së ujit.

3.6.3 NDOTJA E TOKËS

Klasifikimi i komunës së Fushë Kosovës si më e ndotura për nga sipërfaqja e tokës, thekson rëndësinë e çështjes së ndotjes. Veçanërisht me ndikim janë operacionet minerare që përfshijnë heqjen e shtresës së sipërme të tokës dhe krijimin e palosjeve të tokës djerrë, degradimin e sipërfaqes së tokës, të dukshme veçanërisht në Bardh të Madh. Prania e vendgrumbullimeve, përfshirë edhe ato ilegale me lloje të ndryshme mbetjesh, lënë tokën e pambrojtur nga rrjedhjet e ujërave të ndotur dhe reshjeve. Mungesa e masave të përshtatshme për mbrojtjen e tokës paraqet rreziqe të konsiderueshme mjedisore, duke ndikuar si në cilësinë e tokës ashtu edhe në ekosistemet përreth.

Pavarësisht përgjegjësisë së institucioneve si IHMK, Institutit Bujqësor të Kosovës për monitorimin e cilësisë së tokës, legjislacionit aktual që mandaton vetë-monitorimin nga ndotësit e mundshëm, dhe KEK-ut që kryen monitorimin në divizionet e minierave, deri më tani nuk kemi hasur në të dhëna numerike të aksesueshme në lidhje me nivelet e ndotjes, duke penguar në vlerësimin gjithëpërfshirës të ndotjes së tokës.

Adresimi i këtyre sfidave kërkon një qasje të shumanshme, duke përfshirë zbatimin e rregulloreve për depozitimin e mbetjeve, zbatimin e masave adekuate të veshjes dhe mbrojtjes për deponitë e mbetjeve dhe promovimin e praktikave të përgjegjshme të minierave. Përpjekjet e shtuara për monitorim dhe transparenca e informacionit janë thelbësore për të kuptuar nivelet e ndotjes dhe zbutur ndikimet.

3.6.4 NDOTJA AKUSTIKE

Disa faktorë kontribuojnë në ndryshimin e niveleve të zhurmës brenda komunës. Afërsia me termocentralet dhe makineritë në miniera, përkatësisht në Bardh të Madh dhe Graboc të Poshtëm, rezultojnë në zhurmë dhe dridhje të dukshme. Këto aktivitete industriale kanë potencialin të ndikojnë ndjeshëm në pamjen zanore të zonës, veçanërisht duke pasur parasysh afërsinë e tyre me blloqet e banimit.

Lëvizja e vazhdueshme e automjeteve, veçanërisht në mjediset urbane, kontribuon në nivele më të larta të zhurmës në qendër të qytetit.

Aktivitetet ekonomike njihen si kontribuuesit kryesorë të ndotjes akustike. Megjithatë, mungesa e sistemeve të matjes gjithëpërfshirëse paraqet sfida në vlerësimin e saktë të emetimeve të zhurmës.

Vlerësimi gjithëpërfshirës i niveleve të zhurmës kërkon një kuptim të detajuar të faktorëve të ndryshëm, duke përfshirë përmbajtjen e zhurmës, nivelet e presionit akustik dhe luhatjet e tyre me kalimin e kohës. Mungesa e matjeve të disponueshme të nivelit të zhurmës e bën të vështirë vlerësimin sasior të shkallës së ndotjes akustike nga burimet e mundshme.

3.6.5 IMPAKTI NGA AKTIVITETET EKONOMIKE

Operimi i bizneseve potencialisht ndotëse në Komunën e Fushë Kosovës nxjerr në pah një sërë aktivitetsesh industriale që kanë ndikime të konsiderueshme mjedisore. Këto biznese përfshijnë një sërë sektorësh, duke përfshirë prodhimin dhe shërbimet, secili duke kontribuar në ndotjen në mënyra të ndryshme. Është e qartë se këto operacione duhet t'i nënshtrohen vlerësimeve të plota për të vlerësuar ndikimin e tyre mjedisor dhe për të marrë masat e duhura për të zbutur efektet e tyre negative në ekosistemin lokal.

Ndër të tjera, prodhimi i asfaltit, i materialit hidroizolues, i substancave kimike dhe i produkteve të qumështit njihen si aktivitete që emetojnë ndotës në mjedis. Biznese specifike si "Fabrika e prodhimit të bojërave" dhe "Fabrikat për prodhimin e produkteve të qumështit" në Dobrevë të Epërme, "Depot e Derivateve të Naftës dhe Gazit" poashtu në Dobrevë të Epërme dhe operimet e makinerive të rënda të KEK-ut në Bardh të Madh dhe Graboc, janë kontribues të njohur të ndotjes dhe zhurmës. Përqendrimi i industrive përgjatë rrugës Pejë-Prishtinë paraqet një kërcënim të madh, ku ujërat e zeza derdhen në degë të ndryshme të lumenjve duke përfshirë lumenjtë "Prishtevka", "Graçanka", "Drenica" dhe "Sitnica".

Për më tepër, prania e bizneseve automekanike dhe auto-larjeve, ngre shqetësime për ndikimin e drejtpërdrejtë në mjedis me lëshimin e vajrave lubrifikuese pa një evidence për trajtim paraprak, mund të çojnë në ndotje të ujit dhe tokës, ndërsa larjet e makinave kontribuojnë në konsumin dhe ndotjen e ujit.

3.6.5.1 SWOT ANALIZA E MJEDISIT

Kjo analizë SWOT ofron një pamje gjithëpërfshirëse të sfidave mjedisore me të cilat përballen komuna e Fushë Kosovës dhe mund të ndihmojë në zhvillimin e strategjive efektive për adresimin e këtyre sfidave. Komuna e Fushë Kosovës mund të punojë drejt një të ardhmeje më të qëndrueshme dhe miqësore me mjedisin, duke shfrytëzuar pikat e saj të forta, duke adresuar dobësitë, duke shfrytëzuar mundësitë dhe duke zbutur kërcënimet.

Përparësitë	Dobësitë
- Legjislacioni ekzistues që mandaton vetë-monitorimin e ndotësve të mundshëm dhe përpjekjet e institucioneve si IHMK/AMMK tregojnë një bazë rregullative për mbrojtjen e mjedisit; - Disa tendenca të të dhënave sugjerojnë një drejtim pozitiv në cilësinë e ajrit, duke treguar përpjekje të mundshme për të zbutur ndotjen; - Njohja e përgjithshme e burimeve të ndotjes dhe ndikimeve të tyre krijon një mundësi për ndërhyrje të synuara për përmirësimin e mjedisit;	- Ndotja e mjedisit nga operacionet e aktiviteteve industriale; - Mungesa e infrastrukturës lokale të monitorimit të cilësisë së ajrit dhe shkarkimeve në mjedis; - Mungesa e të dhënave specifike për ndotësit, veçanërisht për cilësinë e tokës dhe nivelet e zhurmës; - Lumenjtë me cilësi vazhdimisht të dobët të ujit, si Sitnica; - Shkarkimi i ujërave të zeza dhe rrjedhjeve nga deponitë e hirit; - Vendgrumbullimet ilegale të mbetjeve dhe palosjet e djerrinës; - Djegia e lëndëve djegëse për ngrohje; - Zbatim dhe pajtueshmëri e kufizuar me rregulloret e mjedisit;

Mundësitë	Rreziqet
- Zbatimi i strategjive efektive zbutëse mund të çojë në përmirësimin e cilësisë së ajrit, ujit, tokës dhe zhurmës; - Zbatimi i praktikave të duhura të depozitimit dhe menaxhimit të mbetjeve për të parandaluar kontaminimin e tokës dhe ujit; - Inkurajimi i praktikave të kursimit të ujit në auto-larje dhe minimizimi i ndotësve që hyjnë në trupat ujorë; - Vetë-monitorimi i shkarkimeve në ajër dhe ujë nga operatorët që kryejnë aktivitete ndotëse dhe kanë leje operimi; - Krijimi i një rrjeti lokal të monitorimit të cilësisë së ajrit dhe sigurimi i të dhënave për ndotësit e tokës dhe ndotjen nga zhurma - Marrja e masave rehabilituese të tokës djerrë - Rivegjtimi i tokave të kontaminuara dhe rritja e hapësirave të gjelbra.	- Aktivitetet e pakontrolluara industriale, depozitimi i papërshtatshëm i mbetjeve dhe mungesa e zbatimit të rregulloreve përkeqësojnë problemet e ndotjes; - Nivelet e larta të ndotjes, veçanërisht në ajër dhe ujë, paraqesin rreziqe shëndetësore për botën e gjallë; - Shkatërrimi i habitatit dhe ndotja e ujit kërcënojnë më tej biodiversitetin lokal; - Nxjerrja e lëndës së parë mund të shkaktojë dëme të konsiderueshme në ekosistemet pyjore; - Urbanizimi dhe ndryshimet në përdorimin e tokës - degradimi; - Kontaminimi i ujit të pijshëm, eutrofikimi dhe përhapja e sëmundjeve nga derdhja e ujërave të zeza pa trajtim paraprak; - Varfërimi i burimeve natyrore; - Ndryshimet klimatike dhe ndikimi në mjedis;

3.6.6 EROZIONI

Erozioni është një shqetësim në rritje në zonat me terrene të pjerrëta dhe struktura të lirshme dheu, dhe përkeqësohet nga faktorët si shpyllëzimi, zjarret, degradimi i bimësisë dhe përdorimi i papërshtatshëm i tokës. Erozioni kryesisht ndodh si erozion sipërfaqësor në luginat e lumenjve, përgjatë brigjeve të lumenjve dhe përrenjve dhe në zona me struktura mbrojtëse të jo adekuate. Kjo mund të çojë në çështje të tilla si degradimi i tokës, ndryshimi i rrjedhave të lumenjve dhe rritja e rreziqeve nga përmytjet.

Sipërfaqja e prekur nga erozioni ka ardhur në rritje të vazhdueshme, nga 15 hektarë në vitin 2020 në 25 hektarë në 2023, gjë që tregon një tendencë shqetësuese të erozionit të tokës, e cila mund të ketë efekte negative afatgjata në tokën bujqësore dhe mjedisin.

3.6.7 TËRMETET

Harta e burimeve sizmike në Kosovë, nuk përcakton rajonin e Prishtinës si zonë e fuqishme e burimeve sizmike, gjë që në të kaluarën nuk ka gjeneruar dhe potencialisht nuk mund të gjenerojnë tërmete të forta në të ardhmen.

3.6.8 VËRSHIMET

Sipërfaqja më e madhe e prekur nga vërshimet ishte në vitin 2021 (1000 hektarë), ndoshta për shkak të ndonjë ngjarjeje të madhe për të cilën nuk posedohet informacion, por dy vite më pas sipërfaqja e prekur ra në 10 hektarë në vitin 2023. Vërshimet historikisht kanë paraqitur një sfidë për komunën e Fushë Kosovës, veçanërisht në stinën e vjeshtës dhe dimrit, kur reshjet e shumta janë të zakonshme. Përderisa janë bërë përpjekje për të zbutur ndikimin e vërshimeve duke rregulluar shtratin e lumit “Sitnica”, rreziku nga vërshimet mbetet veçanërisht në lumin “Drenica”, ku shtrati mbetet i papërfunduar. Të dhënat mbi lokacionet e prekura mungojnë, bashkë me të dhënat nëse ekzistojnë përroska vërshuese apo vërshimet janë shkaktuar nga rritja progresive e ujërave.

3.6.9 ZJARRET PYJORE

Shkaqet kryesore të zjarreve i atribuohen incidenteve të lidhura me energjinë elektrike dhe pakujdesisë njerëzore. Kjo thekson nevojën për strategji gjithëpërfshirëse të parandalimit të zjarrit dhe ndërgjegjësimin e rritur brenda komunitetit. Fakti që në vitin 2011 janë kryer 164 ndërhyrje për shuarjen e zjarreve dhe menaxhimin e aksidenteve të ndryshme, nxjerr në pah ashpërsinë dhe shpeshtësinë e incidenteve të lidhura me zjarret. Prania e një numri të konsiderueshëm të objekteve industriale, shpërndarësve të karburanteve dhe naftës, si dhe shpërndarësve të gazit butan sjell rreziqe shtesë për komunën.

3.6.10 NEVOJA PËR TË DHËNA

Vlerësimi i rrezeve nga fatkeqësitë natyrore pengohet nga mungesa e të dhënave për gjendjen aktuale, duke kufizuar bazën mbi të cilën mund të ndërtohet vlerësimi. Pa të dhëna të sakta, bëhet sfiduese nxjerrja e përfundimeve të sakta dhe mirë-informimi.

Mungesa e të dhënave pengon njohjen e tendencave, identifikimin e çështjeve të mundshme që duhet t'u kushtohet vëmendje.

Është thelbësore të theksohet nevoja për sigurimin e të dhënave si një komponent thelbësor i proceseve efektive të planifikimit dhe vendimmarrjes. Përpjekjet për të mbledhur të dhëna të sakta dhe relevante do të jenë instrumentale në përmirësimin e efikasitetit dhe besueshmërisë së analizave dhe vlerësimeve të ardhshme.

3.6.10.1 SWOT ANALIZA E SIPËRFAQEVE ME RREZIKSHMËRI

Përparësitë	Dobësitë
- Morfologjia sipërfaqësore ofron kushte të mira për parandalimin e erozionit, rrëshqitjeve, dhe rritjen e infiltrimit të ujit në tokë; - Rregullimi i shtratit të lumit Sitnica - Kosova disponon me IHMK, i cili bën parashikimin e motit dhe ofron të dhëna meteorologjike; - IHMK ka sisteme ekzistuese të paralajmërimit;	- Trendi në rritje i sipërfaqeve të prekura nga erozioni; - Mungesa e të dhënave në lidhje me lokacionet e prekura nga përmytjet, shkaqet dhe modelet e përmytjeve; - Komuna nuk e ka Planin për Vlerësimin e Rrezikshmërisë në nivel lokal; - Zjarret krijojnë kushte të favorshme për humbjen e tokës, qëndrueshmërinë afat-shkurtër të borës; - Mungesë inspektimi;
Mundësitë	Rreziqet
- Zhvillimi i planeve gjithëpërfshirëse për menaxhimin e rrezeve nga fatkeqësitë; - Rregullimi i shtratit të lumit Drenica; - Krijimi i një baze të dhënash të sakta dhe detajuar për fatkeqësitë e ndryshme natyrore; - Mbrojtja e vendeve të pyllëzuara, parandalimi i shpyllëzimit; - Masa rehabilituese të tokave të degraduara dhe kontaminuara nga prerjet, materiale të rrezikshme, aktivitetet industriale, erozioni, zjarret, etj; - Teknika kontrolli të erozionit në lokacionet që potencialisht mund të preken; - Rritja e inspektimit për minimizimin e dëmeve mjedisore, identifikimi i zonave dhe aktiviteteve që shkaktojnë dëme në mjedis;	- Humbje e tokës bujqësore, ndotja e ujit si rezultat i erozionit, vërshimeve, - Rreziku i zjarreve dhe shpërthimeve të mundshme nga objektet industriale të pranishme; - Mungesa e të dhënave pengon aftësinë për të parashikuar dinamikën e fatkeqësive natyrore dhe përgjigje jo adekuate;

Përcaktimi i nevojave dhe masave për mbrojtjen e mjedisit dhe sipërfaqeve me rrezikshmëri

Në përputhje me kërkesat ligjore dhe metodologjinë e hartimit të planeve të zhvillimit hapësinor, vlerësimi i gjendjes së mjedisit dhe sipërfaqeve me rrezikshmëri në territorin e komunës është trajtuar në dy dokumente kyçe, që është PZHK, ku identifikohen dhe analizohen karakteristikat dhe rreziqet mjedisore në mënyrë gjithëpërfshirëse dhe raporti i VSM të PZHK, i cili ka analizuar ndikimet e mundshme mjedisore të zbatimit të planit dhe ka propozuar masa specifike për mbrojtje.

Për të siguruar përputhje të plotë midis dy dokumenteve, masat e parandalimit dhe mbrojtjes të propozuara janë hartuar duke u bazuar në rekomandimet kryesore të VSM-së dhe janë të integruara si pjesë përbërëse e planifikimit hapësinor të komunës.

Ndotja e ajrit

- Ngritja e hapësirave të gjelbra urbane (parqe, drunjtë në rrugë, kopshtet e komunitetit, etj.) në të gjitha zonat e dendura urbane si barriera natyrore ndaj ndotësve të ajrit;
- Instalimi i infrastrukturës lokale të monitorimit të cilësisë së ajrit brenda zonave specifike dhe monitorimi i vazhdueshëm, sidomos për ndotësit si PM10, PM2.5 dhe NO₂;
- Zhvillimi i një studimi të veçantë për identifikimin e burimeve të grimcave PM, si hap drejt një strategjie efektive të menaxhimit të cilësisë së ajrit;

Ndotja e tokës

Tokat në Fushë Kosovë janë të ekspozuara ndaj presioneve të ndotjes për shkak të densitetit të lartë urban, zhvillimeve joformale dhe aktiviteteve ekonomike pa kontroll adekuat mjedisor. Zbatimi i masave të mëposhtme siguron ruajtjen e cilësisë së tokës si resurs themelor për qëndrueshmëri hapësinore dhe bujqësore.

- Implementimi i një programi të rregullt vlerësimi të ndikimit në mjedis për të identifikuar dhe menaxhuar pasojat mjedisore të aktiviteteve minerare, matja e niveleve të ndotjes dhe ndikimin në ekosistemet e afërta;
- Zbatimi i projekteve të restaurimit në përputhje me standardet mjedisore, për të rikthyer dhe përmirësuar cilësinë e tokës në zonat e prekura nga minierat;
- Krijimi i zonave tampon për të ndarë hapësirat e minierave nga zonat e banimit dhe tokat bujqësore, si barriera për minimizimin e shpërndarjes së ndotësve dhe mbrojtjen e komunitetit dhe ekosistemeve lokale;
- Kufizime të qarta për llojet e veprimtarive të lejueshme në afërsi të minierave;
- Përcaktimi i stacioneve të monitorimit të tokës për vlerësimin e cilësisë, si dhe implementimi i programeve të vazhdueshme për monitorimin e cilësisë së tokave;
- Kryerja e studimeve të hollësishme për të vlerësuar shkallën dhe rrezikun e erozionit.

Ndotja e ujit

- Vendosja e stacioneve të monitorimit të parametrave fiziko-kimik në pika kyçe, sigurimi i të dhënave të matura periodikisht;
- Investime në teknologji që ndihmojnë uljen e ndotjes dhe përmirësimin e cilësisë së ujit;
- Përcaktimi i zonave të mbrojtura sanitare dhe shenjzimi për mbrojtjen e resurseve ujore nga presionet potenciale ndotëse;
- Projekte për restaurimin dhe rregullimin strukturor të shtratit të lumenjve, si dhe masave për natyralizimin e shtratit dhe hapësirave përreth, me qëllim mbrojtjen nga përmytjet dhe rritjen e biodiversitetit;
- Rehabilitimi dhe zgjerimi i infrastrukturës për ujësjellës dhe kanalizim për adresimin e çështjeve të kapacitetit dhe përmirësimin e efikasitetit të menaxhimit të ujërave të ndotura.

Rreziku nga fatkeqësitë natyrore

Në kuadër të mbrojtjes dhe minimizimit të rrezikut nga fatkeqësitë natyrore dhe ruajtjes së mjedisit, janë identifikuar masa specifike:

- Rehabilitimi i tokave të degraduara ose të kontaminuara përmes teknikave të remedimit;
- Vlerësimi i rrezikshmërisë, përcaktimi i zonave të rrezikuara dhe hartimi i planeve përkatëse të emergjencave dhe sistemeve paralajmëruese;
- Implementimi i metodave si rivegjetimi, tarracimi për mbrojtjen dhe stabilizimin e dheut, struktura mbajtëse në lokacionet e rrëshqitjeve;
- Pastrimi periodik i lumenjve për largimin e mbeturinave dhe aluvioneve për të garantuar rrjedhjen e lirë të ujit dhe reduktimin e rrezikut nga përmbytjet;
- Zbatimi i politikave dhe praktikave që ndalojnë shpyllëzimin e pakontrolluar, promovimi i teknikave të qëndrueshme të pylltarisë.

Ruajtja e biodiversitetit

- Hartimi dhe zbatimi i Planit Lokal të Veprimit në Biodiversitet
- Identifikimi dhe klasifikimi i zonave të reja të natyrës me rëndësi ekologjike të lartë dhe integrimi në rrjetin e zonave të mbrojtura;
- Mirëmbajtja e pyjeve ekzistuese dhe ruajtja/rivendosja e ekuilibrit ekologjik përmes ruajtjes dhe menaxhimit, mbrojtjes, rehabilitimit, rigjenerimit, pyllëzimit, ripyllëzimit dhe mbjelljes së pemëve;
- Zbatimi i strategjive dhe teknikave për parandalimin e zjarreve, ngritja e kapaciteteve për reagim të shpejtë si dhe ndërgjegjësimi i komunitetit mbi rrezikun dhe masat preventive;
- Forcimi i masave ligjore dhe zbatimi i operacioneve të rregullta mbikqyrëse për gjuetinë ilegale dhe luftimin e dëmeve.

3.7 ASETET E TRASHËGIMISË NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE

3.7.1 ASETET E TRASHIGIMISË NATYRORE

Ruajtja e trashëgimisë natyrore është shumë e rëndësishme fillimisht për biodiversitetin e zonës, si habitate kritike për botën bimore dhe shtazore, luajnë një rol jetik në rregullimin e klimës përmes proceseve si sekuestrimi i karbonit dhe menaxhimi i ujit, si dhe mundësi për turizëm dhe rekreacion të kontrolluar.

Ligatina e Hencit-Radevës si Zonë e Veçantë e Mbrojtur e Zogjve, mbështet një sërë vlerash natyrore dhe siguron strehim për një grup të larmishëm specimesh bimore dhe shtazore (më shumë se 50 lloje të bimëve vaskulare, një numër të konsiderueshëm të faunës së egër, përfaqësuar nga më shumë se 78 lloje shpendësh). Kjo zonë jetike natyrore, megjithatë, përballlet me sfida të shumta si: mungesa e peshkut, djegia e kallamishteve, turizmi i pakontrolluar dhe gjuetia e paligjshme. Arsyet e mundshme të shfaqjes së të cilave përfshijnë: mungesa e ujit, praktikatat tradicionale të djegies së kallamishteve që çojnë në shqetësim të habitateve, aktivitetet e paplanifikuara dhe të parregulluara turistike, zbatimi i pamjaftueshëm i ligjit për mbrojtjen e kafshëve dhe shpendëve të egra dhe masat jo efektive të monitorimit që çojnë në cenueshmërinë e organizmave të gjallë.

Lokaliteti i Boshtres si habitat i specimesh endemike Forsythia Europaea. Lloji aktualisht është kategorizuar si “më pak shqetësim” në Librin e Kuq të Florës Vaskulare të Kosovës, duke treguar një popullatë relativisht të qëndrueshme. Habitatet që mbështesin këtë lloj, janë gjithashtu të pasura me specie të tjera endemike dhe relikte, duke shtuar rëndësinë shkencore të zonës.

3.7.2 GJETJET KYÇE

- Mungesa e një plani gjithëpërfshirës menaxhimi për Zonën e Veçantë të Mbrojtur të Zogjve, me fokus në menaxhimin e qëndrueshëm të ujit, dhe zbutjen e kërcënimeve tjera ndaj ekosistemit;
- Nevoja për zbatim efektiv të rregulloreve për parandalimin e aktivitetëve të paligjshme si gjuetia dhe shkatërrimi i habitateve;
- Nevoja për mbrojtjen dhe rivitalizimin e strukturave dhe hapësirave natyrore si Lokaliteti i Boshtres, si potencial i trashëgimisë natyrore;
- Ruajtja e këtyre ekosistemeve kërkon kombinim masash në nivel politike, edukimi dhe angazhimi të komuniteteve.

3.7.3 ASETET E TRASHIGIMISË KULTURORE

Komuna e Fushë Kosovës, në hapësirën e saj ruan pasuri të madhe të trashëgimisë kulturore të krijuar gjatë shekujve të kaluar, nga parahistoria deri me sot. Kjo trashëgimi kulturore e zhvilluar ndër shekuj dhe mileniume përfshinë sfond të gjerë të shprehjeve të shumëllojshme materiale dhe janë pjesë integrale e peizazhit historik dhe mentalitetin tonë jetësor të sotëm të Kosovës.

Sfond i shprehjeve të pasuar kulturore materiale dhe jomateriale të zhvilluara ndër shekuj dhe mileniume paraqesin dëshmitë mbi vërtetësisë autentike të zhvillimit të vendit dhe popullatës tonë. Këto dëshmi, në vete mbartin vlera unike në aspektin e interesit historik, artistik, estetik, kulturor, shoqëror, shkencor, teknologjik, ekologjik, ekonomik, politik, etj. Si të tilla duhet ruajtur, mbrojtur, studiuar, promovuar dhe konservuar si asete të trashëgimisë kulturore - kapital i çmuar i përbashkët me vlera, rëndësi dhe interes nacional shumëdimensionale për sot dhe brezat pasardhës, në dobi të zhvillimit të qëndrueshëm shoqëror, kulturor, shkencor, ekonomik, punësimi, ekologjik, politik, etj.

Misioni i ruajtjes, mbrojtjes dhe konservimit të qëndrueshëm të trashëgimisë kulturore, realizohet sipas parimeve dhe kriterëve bashkëkohorë të vendosur në legjislacionin nacional dhe ndërkombëtar. Në këtë relacion, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS) me institucionet përgjegjëse për trashëgimi kulturore kanë zhvilluar aktivitete sistematike të mbrojtjes, përmes identifikimit, regjistrimit, dokumentimit, vlerësimit, përzgjedhjes dhe përcaktimit të aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje ligjore në nivelin e vendit. Asetet e përzgjedhura për mbrojtje janë të vendosur në Listën e Trashëgimisë Kulturore. Kjo listë në mënyrë sistematike zhvillohet dhe pasurohet me asete të reja, të klasifikuara në kategori ligjore arkeologjike, arkitekturore, peizazhe kulturore, të

luajtshme dhe jomateriale/shpirtërore.

Në kuadër të listës së sipër cekur, 11 asete janë në përkatësi të territorit të Komunës së Fushë Kosovës, në përbërje dhe klasifikim sipas tabelës së poshtëshënuar.

MKRS me Vendim nr. 176/2023, të datës 06.10.2022, nga sfondi trashëgimisë kulturore të Komunës së Fushë Kosovës në Listën e Trashëgimisë Kulturore të RKS.

Tabela 187 Trashëgimia kulturore, sipas kategorive kryesore, 2023

Kategoritë	Numri	Sipërfaqja (ha)
Trashëgimia arkeologjike	5	
Trashëgimia arkitektuale	4	
Peizazhe kulturore dhe jomateriale/shpirtërore	0	
Trashëgimi e luajtshme	2	
Sipërfaqe e mbrojtur/ Kalaja Harilaq	1	22.73
Gjithsej	11	

Asetet e trashëgimisë kulturore janë përzgjedhur nga DB e trashëgimisë kulturore të MKRS, në të cilën janë të vendosur të dhënat e inventarizimit të realizuar nga institucionet e trashëgimisë kulturore që prej vitit 2001.⁷⁵ Në kuadër të listës së aseteve të trashëgimisë kulturore të RKS, duhet identifikuar, regjistruar dhe vendosur në mbrojtje asetet nga trashëgimia kulturore jo-materiale/shpirtërore dhe peizazhe kulturor në përkatësi të Komunës së Fushë Kosovës.⁷⁶

Përzgjedhja e aseteve për mbrojtje është bërë nga institucionet kompetente të trashëgimisë kulturore - Qendra Rajonale të Trashëgimisë Kulturore/QRTK në Prishtinë, Instituti Arkeologjik i Kosovës/IAK dhe Muzeu i Kosovës/MK, me vlerësime të bazuar në kriteret e legjislacionin për trashëgimi kulturore.

Asetet të vendosura në listën e trashëgimisë kulturore kryesisht kanë statusin e mbrojtjes së përkohshme, të cilat trajtohen njëjtë sikurse ato me status të mbrojtjes së përhershme. Në hapësirat e aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, të gjitha zhvillimet nga personat fizik dhe juridik, përfshirë edhe pronarët, i nënshtrohen regjimit të mbrojtjes të përcaktuar në Vendimin e MKRS nr. 176/2023, të datës 06.10.2022.

MKRS dhe institucionet përkatëse janë duke zhvilluar proceset e përcaktimit të sipërfaqeve të aseteve të trashëgimisë kulturore arkeologjike dhe arkitekturore, me kufij të perimetrit të hapësirës së aseteve dhe zonat mbrojtëse rreth perimetrit dhe politikat për zhvillimin e këtyre sipërfaqeve. Sipërfaqet e aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, do të regjistrohen në planet kadastrale dhe vendosen në dokumentet e planifikimit hapësinor në nivelin qendror dhe të komunave, me qëllim kontrolli të zhvillimeve bashkëkohore.

1. Detyrimet e mbrojtjes

Republika e Kosovës, me qëllim të ruajtjes efektive të trashëgimisë kulturore ka të vendosur sistemin ligjor, të administrimit dhe të financimit publik, në përputhje me parime, kriteret dhe praktikën ndërkombëtare. Në këtë relacion, Kushtetuta garanton ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore si pasuri e çmuar me interes nacional të Kosovës. Ndërsa, kuadri ligjor themelor i planifikimit hapësinor dhe të trashëgimisë kulturore, përcakton definicionet, kriteret e vlerësimit, procedurat, përgjegjësitë, detyrimet, të drejtat dhe obligimet institucionale dhe individuale. Në këtë kuadër, aktet themelore për trajtimin e trashëgimisë kulturore janë:

1) Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimi kulturore (2006) me rregulloret ndërlidhëse të Ministrisë së Kulturës (MKRS) (2008/2017); 2) Ligji Nr.04/L-174 për Planifikim Hapësinor (akti paraprak i shfuqizuar Ligji Nr. 2003/ 14 për Planifikim Hapësinor) me rregullore dhe udhëzues ndërlidhës; 3) Ligji Nr. 04/L – 110 për ndërtim, 4) Strategjia Kombëtare për Trashëgimi Kulturore 2017-2027 të MKRS dhe Planit Hapësinor i Kosovës dhe Planet Zhvillimore

⁷⁵ Databaza e Trashëgimisë Kulturore të Kosovës <https://dtk.rks-gov.net>

⁷⁶ Lista e Trashëgimisë Kulturore

të Komunave.

Legjislacioni i trashëgimisë kulturore është i ndërlidhur me legjislacion të planifikimit hapësinor që siguron zhvillimin e qëndrueshëm dhe të baraspeshuar të planifikimit për tërë territorin e Kosovës si vlerë e përgjithshme kombëtare, përmes qeverisjes së mirë, shfrytëzimit të përshtatshëm të tokës, mbrojtjes së mjedisit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Në këtë relacion, kuadri ligjor përcakton rregullat dhe detyrimet për ndërmarrjen e masave juridike të mbrojtjes së aseteve të trashëgimisë kulturore, me qëllim harmonizimi të zhvillimeve bashkëkohore dhe kërkesave të ruajtjes së autenticitetit dhe integritetit të tyre hapësinor, fizik, historik, kulturor dhe estetik.⁷⁷

Në kuptimin e dispozitave ligjore, potenciali i trashëgimisë kulturore përfshinë të gjitha dëshmitë materiale dhe jo-materiale njerëzore të krijuar nga parahistoria dhe deri me sot, të cilat përmbajnë veçori të dallueshme dhe me rëndësi në aspektin e zhvillimit historik, shoqëror, kulturor, shkencor, teknologjik, arkeologjik, ekonomike, etj. Përzgjedhja dhe vlerësimi i potencialit për mbrojtje bëhet sipas kriterëve ligjore dhe me objektivitet profesional e shkencor, pa dallim të gjendjes teknike, periudhës historike, të krijuesit, të religjionit, të përkatësisë etnike apo relacionit pronësor, posedues, shfrytëzues dhe të funksionit. Potenciali i trashëgimisë kulturore për mbrojtje, identifikohet dhe regjistrohet me dokumentim relevant sipas standardeve profesionale në Inventarin e Trashëgimisë Kulturore. Ky potencial klasifikohet në 5 kategori: trashëgimi arkeologjike, arkitekturore, e luajtshme, shpirtërore/jo-materiale dhe peizazhe kulturore. Në kuadër të këtyre kategorive dhe në vartësi të përmbajtjes së karakteristikave, asetet klasifikohen në nënkategori. P.sh. Asetet e trashëgimisë kulturore arkitekturore, klasifikohet në a) Monument (një ndërtesë apo strukture ndërtimore), b) Grup ndërtesa (ansambël) dhe 3) Fushat e konservuara arkitekturale.⁷⁸

Përzgjedhja e aseteve të trashëgimisë kulturore për mbrojtje bëhet nga Inventari i Trashëgimisë Kulturore, të cilat përcaktohen me status fillimisht në mbrojtje të përkohshme dhe pastaj në mbrojtje të përhershme. Statusi i aseteve në mbrojtje të përkohshme zgjatë në afat prej një viti. Ndërsa, asetet në mbrojtje të përkohshme mbajnë të njëjtin status sikurse asetet në mbrojtje të përhershme. Asetet e përcaktuar në mbrojtje vendosen në Listën e Trashëgimisë Kulturore të Republikës së Kosovë, me vendime të përcaktimit të tyre në mbrojtje, të cilat vendime shpallen në Gazetën Zyrtare të RKS. Pronarët e aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje njoftohen me shkrim nga autoriteti i trashëgimisë kulturore, duke specifikuar të drejtat dhe obligimet, me limitet e përdorimit dhe të transformimeve.⁷⁹

Inventari i aseteve të trashëgimisë kulturore kompletohet me dokumentacion relevant në përmbajtje sipas standardeve profesionale dhe kriterëve ligjore, duke përfshirë të dhënat: lokacioni me adresë dhe koordinata gjeografike; përshkrimi i atributëve të vlerave që përmban, përcaktimi i autenticitetit dhe deklarata e rëndësisë; përshkrimi i gjendjes teknike, funksionit, pronësisë dhe shfrytëzuesit; kushtet e mirëmbajtjes, të mbrojtjes dhe mundësitë e rigjenerimit/restaurimit me limite të përdorimit dhe të ndërhyrjeve transformuese.

Lokacionet e aseteve të trashëgimisë arkitekturore, arkeologjike dhe peizazhet kulturore në mbrojtje, përcaktohen me kontura të kufirit të perimetrit të hapësirës së asetit në mbrojtje dhe të zonës së mbrojtjes rreth perimetrit, duke specifikuar kushtet dhe kriteret të përdorimit dhe ndalesat ndaj zhvillimeve bashkëkohore. Konturat e perimetrit të hapësirës/bërthamës së asetit në mbrojtje dhe kufiri i zonës së mbrojtjes përreth perimetrit paraqiten me plane grafike. Këto kontura të hapësirës së perimetrit dhe zonës së mbrojtjes rreth tij vendosen në distanca të arsyeshme që siguron ruajtjen e autenticitetit dhe të integritetit historik, fizik dhe hapësinor të aseteve të trashëgimisë kulturore nga zhvillimet bashkëkohore. Kontura e perimetrit dhe zonës së mbrojtjes të asetit të trashëgimisë kulturore formësojnë sipërfaqen e mbrojtur. Ndërsa, këto përcaktime kërkojnë analiza dhe arsyetime me dokumentim relevant sipas kriterëve të përcaktuar në aktet ligjore të trashëgimisë

⁷⁷ Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 1, 2, 3, 4, 6, 7,9;

Ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, Neni 1,9,18.

⁷⁸ Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 2, 3.

⁷⁹ Ligji Nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, Neni 3.

kulturore dhe të planifikimit hapësinor.⁸⁰

Sipërfaqet e mbrojtura të hapësirave të aseteve të trashëgimisë kulturore arkitekturore, arkeologjike dhe peizazhet kulturore, me konturat e kufirit të perimetrit dhe zonës së mbrojtjes përreth tij vendosen në Planin Hapësinor të Kosovës, Harta Zonale Qendrore dhe të komunave, Plane Zhvillimore të Komunave dhe planet kadastrale. Këto sipërfaqe krijohen me qëllim kufizimi të ndërtimeve apo aktiviteteve të cilat mund të dëmtojnë veçoritë natyrore dhe të trashëgimisë kulturore. Zhvillimi i sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgimisë kulturore bëhet sipas kriterëve të përcaktuar Ligjit nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, në të cilin, neni 18 paragrafi 4 përcakton: Në sipërfaqe të mbrojtur nuk lejohet ndërtimi i godinave më të larta dhe atyre që nuk janë në harmoni me ndërtesat ekzistuese fqinje dhe as planifikimi hapësinor urban dhe rural nga niveli lokal. Në vijim, neni 9 paragrafi 1.11 specifikon: ‘Përcaktimi i kushteve ndërtimore dhe dhënia e lejes së ndërtimit për ndërtime brenda sipërfaqes së mbrojtur është në përgjegjësi dhe kompetencë të Ministrisë së Planifikimit Hapësinor (MMPH).⁸¹

Në vartësi të nevojave për zhvillim ekonomik apo të turizmit nga sektorët e Qeverisë apo të Komunës, një sipërfaqe e mbrojtur do të shpallet Zonë e Veçantë nga Qeveria përmes Hartës Zonale të Kosovës. Përderisa, rezervati arkeologjik dhe peizazhi kulturor përcaktohet si zonë e veçantë në pajtim me nenin 18 të Ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor. Menaxhimi i zhvillimeve në zonat e veçanta kërkon Planin Hapësinor të Veçantë, hartimi i të cilit është në kompetencë të autoriteteve për planifikim hapësinor në bashkëpunim me institucionet e trashëgimisë kulturore dhe të komunave.⁸²

Në sipërfaqet e aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, përfshirë hapësirën brenda perimetrit dhe zonës së mbrojtjes rreth perimetrit, ndërhyrjet restauruese dhe ndërtimore duhet zhvilluar sipas studimeve dhe planeve të miratuar dhe të lejuar nga institucionet përgjegjëse për trashëgimi kulturore dhe të planifikimit hapësinor. Studimi, hartimi dhe miratimi i planeve dhe zbatimi i punimeve të restaurimit apo konservimit dhe ato ndërtimore, duhet të realizohen sipas standardeve profesionale, kriterëve dhe procedurave ligjore, gjithëherë me angazhim të specialistëve dhe organizatave profesionale të licencuar.⁸³

Asetet që janë në gjendje të keqe teknike, duhet shpëtuar nga shembja apo avaritë e mundshme përmes ndërmarrjes së masave të domosdoshme riparimi urgjent, në përputhje me procedurat dhe kriteret ligjore. Politikat për ruajtjen, menaxhimin dhe zhvillimin e fushave të konservuara arkitektuale përcaktohen së bashku nga Institucioni kompetent i trashëgimisë kulturore dhe autoritetet qendrore dhe lokale për planifikim hapësinor.⁸⁴

Financimi i veprimtarisë së mbrojtjes, të aktiviteteve të konservimit, hulumtimit, gërmimeve shpëtimi dhe të restaurimit, bëhet nga buxheti i shtetit, niveli qendror dhe të komunave, fonde ndërkombëtare, grante, sponsorizime, investime private si dhe përmes lehtësirave fiskale, lirimi nga tatimi në pronë dhe trashëgimi.⁸⁵

Problematikat – Çështjet dhe sfidat

Sipas analizës së hollësishme të gjendjes aktuale, asetet e trashëgimisë kulturore të Komunës së Fushë Kosovës, nuk janë në nivelin e kërkuar të mbrojtjes profesionale. Monumentet dhe lokalitetet me vlerat atribuese të tyre janë të amortizuara nga vjetërsia e ndërtimeve, apo përdorimet të papërshtatshme, braktisja, ndërhyrjet restauruese me adaptime jocilësore, si dhe të rrezikuara nga ngulfatja e mjediseve rreth tyre nga ndërtimet e reja të pa-harmonizuar me kriteret dhe kërkesat e mbrojtjes dhe konservimit. Kjo situatë, përfshinë game të gjerë të problemeve të ndërlidhura me shumë faktor dhe akterë.

⁸⁰ Ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 2, 3, 4, 6, 7;

Rregullore nr.05/2008 mbi regjistrimin, dokumentimin, vlerësimin dhe përzgjedhjen e trashëgimisë kulturore për mbrojtje/mkrs.

⁸¹Ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 2, 6,7, 8; ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, neni 18.

⁸²ligji nr. 04/L-174 për planifikim hapësinor, neni 18, 9.

⁸³ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 3,4,5, 6, 7,8;

rregullore nr. 03/2008 mbi aktivitetet konservuese dhe restauruese të trashëgimisë kulturore mkrs.

⁸⁴ligji nr. 02/L-88 për trashëgimisë kulturore, neni 6.

⁸⁵neni 5.

Bazuar në faktet evidente, ndër kryesore theksohen çështjet sipas radhës së parashtruar:

- Komuna e Fushë Kosovës posedon potencial të trashëgimisë kulturore përtej aseteve të vendosur në Listën e Trashëgimisë Kulturore. Në Listë nuk janë të përfshirë potencialet e kulturës tradicionale shpirtërore/jo-materiale dhe peizazhe kulturor.
- Asetet e trashëgimisë arkeologjike shumë-shtresore të përcaktuar në mbrojtje, nuk janë në gjendje të mirë teknike, strukturat janë të shkapërderdhura, pa menaxhim, mbikëqyrje, mirëmbajtje dhe pa kushte për vizitor.
- Hapësirat e aseteve të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore në mbrojtje, nuk janë të përcaktuara me kufirin e perimetrit të hapësirës/bërthamës së asetit në mbrojtje dhe zonën mbrojtëse rreth perimetrit. Mungon politika e zhvillimit në këto hapësira, që paraqet cenim degradimi të tyre nga zhvillimet e pa-harmonizuar sipas kushteve dhe kriteret të përcaktuara në legjislacionin e trashëgimisë kulturore
- Hapësirat e aseteve të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore, nuk janë të përcaktuara sipërfaqe të mbrojtura me kushte specifike të zhvillimit në dokumente të planifikimit hapësinor të nivelit qendror dhe të komunave (Planin Hapësinor të Kosovës, Harta Zonale dhe PZHK).
- Hapësirat e aseteve të trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore në mbrojtje, nuk janë të regjistruara në Agjencinë Kadastrale të Kosovës. Identifikimi i tyre për mbrojtje ndaj zhvillimeve bashkëkohore është i vështirë.
- Asetet e trashëgimisë arkeologjike dhe arkitekturore nuk kanë tabelat me shënime themelore. Infrastruktura brenda dhe jashtë aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje është e vjetërsuar dhe paraqet rrezik për avari. Në asetet e trashëgimisë kulturore, qasja për vizitorë është e vështirë.
- Mungon politika e lehtësirave fiskale që përcaktohet si e drejtë ligjore për pronarët e trashëgimisë kulturore.
- Komuna, krahas posedimit të potencialit të madh të trashëgimisë kulturore, nuk ka strategji apo politika dhe institucion përgjegjës për menaxhimin, mirëmbajtjen dhe prezantimin e sfondit të trashëgimisë kulturore, si potencial për zhvillimin e turizmit kulturor dhe të punësimit.

Çështjet problematike të identifikuara janë të natyrës komplekse, kryesisht ndërlidhen me zhvillimin e ngadalshëm të përmbushjes së detyrave ligjore dhe të objektivave strategjike të qeverisë, të përcaktuara për masat e mbrojtjes efektive dhe të konservimit të qëndrueshëm të trashëgimisë kulturore. Ndërsa, Strategjia Kombëtare për Trashëgimi Kulturore e MKRS synon vendosjen e kornizave afatgjatë për vizonin dhe ofrimin e zgjidhjeve të bazuar në parimin e qëndrueshmërisë, duke përfshirë avancimin e sistemit dhe mekanizmave për mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore të Kosovës në përputhje me kornizën ligjore, parimet dhe standardet ndërkombëtare, si dhe mbi bazën e zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik, shoqëror dhe kulturor.⁸⁶

Si rrjedhojë e ngecjeve të apostrofuara, në veçanti të mungesës së përcaktimit të sipërfaqeve të mbrojtur të trashëgimisë kulturore në Planin Hapësinor të Kosovës dhe politikave për zhvillimin e tyre, me efekte të mundshme degradimi të aseteve të trashëgimisë kulturore. Në proceset e zhvillimeve dhe transformimeve për nevojat e interesave individuale, nuk lejohet degradimi apo humbja e asnjë elementi të trashëgimisë kulturore. Degradimi apo humbja e aseteve të trashëgimisë kulturore është varfërim i identitetit historik mijëvjeçar të vendit. Pasuria e trashëguar ndër breza dhe mileniume, detyrimisht duhet ruajtur dhe rigjeneruar për përdorim të përshtatshëm bashkëkohor sipas trendeve të suksesshme të konservimit, me dobi të përbashkët në aspektin ekonomik, kulturor, historik, shkencor, punësimi, ekologjik, politik, etj.

Proceset e vlerësimit dhe konservimit të duhur të potencialit të trashëgimisë kulturore në dobi dhe interes të përbashkët kolektiv të shoqërisë bashkëkohore dhe brezave pasardhës, janë në vartësi të përmbushjes së detyrave në përgjegjësinë institucionale dhe individuale, të përcaktuara në legjislacionin e trashëgimisë kulturore dhe të planifikimit hapësinor.⁸⁷

⁸⁶ Strategjia kombëtare për trashëgimi kulturore 2017-2027.

⁸⁷ ligji nr.04/I-174 për planifikim hapësinor, neni 1.

Ruajtja dhe mbrojtja e potencialit të trashëgimisë kulturore është detyrim i shoqërisë bashkëkohore për brezat pasardhës që realizohet përmes identifikimit, regjistrimit, vlerësimit dhe konservimit sipas parimeve dhe standardeve profesionale bashkëkohore. Mbrojtja dhe konservimi i aseteve të trashëgimisë kulturore, si qëllim kryesor përcakton ruajtjen e të gjitha elementeve ndërlidhëse që përbënë autenticitetin dhe integritetin e tyre hapësinor, fizik, historik, kulturor, estetik, ekonomik, ekologjik, etj.

1. Autoriteti i menaxhimit

Përmbushja e detyrimeve ligjore të mbrojtjes së trashëgimisë kulturore, ushtrohet nga institucione me përgjegjësi të ndarë në spektër të gjerë, duke përfshirë: Ministria e Kulturës (MKRS), Departamenti i Trashëgimisë Kulturore (DTK), Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Monumenteve (IKMM), Instituti Arkeologjik i Kosovës (IAK), Muzeu i Kosovës (MK), Qendrat Rajonale për Trashëgimi Kulturore, Inspektorati i Trashëgimisë Kulturore (ITK), Këshilli i Kosovës për Trashëgimi Kulturore (KKTK). Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH), Instituti i Planifikimit Hapësinor dhe Komunat.

Ministria e Kulturës dhe Departamenti i Trashëgimisë Kulturore janë përgjegjëse për zbatimin e detyrimeve dhe përgjegjësi të përcaktuar në legjislacion dhe Strategji Kombëtare për Trashëgimi Kulturore, përmes hartimit dhe zbatimit të rregulloreve me udhëzues të standardeve profesionale, si dhe politika dhe programe ndërsektoriale në linjë integruese me planifikim hapësinor, plane kadastrale dhe plane zhvillimore të komunave. Në këtë drejtim, një ndër detyrat më të rëndësishme shtetërore është krijimi i Inventarit të Trashëgimisë Kulturore, me të dhëna dhe dokumentacion në përmbajtje sipas kriterëve ligjore, si dhe ndërlidhjen e këtij inventari me Planin Hapësinor të Kosovës, plane kadastrale në nivel qendror dhe lokal dhe Planet Zhvillimore të Komunave. Përderisa, krijimi i inventarit të trashëgimisë kulturore është në përgjegjësi të Ministrisë së Kulturës (MKRS).⁸⁸

IKMM, IAK, MMK dhe QRTK-të, përfshirë edhe atë të Prishtinës, janë institucionet përgjegjëse për veprimtarinë sistematike të inventarizimit (identifikim, dokumentim dhe regjistrim), vlerësimit, përzgjedhjes, propozimit të aseteve të trashëgimisë kulturore për mbrojtje, si dhe për konservim dhe restaurimin e tyre. Inventarizimi, vlerësimi, përzgjedhja e aseteve për mbrojtje të përkohshme dhe të përhershme, konservimi dhe restaurimi duhet zhvilluar sipas kriterëve dhe procedurave të përcaktuara në legjislacion të trashëgimisë kulturore, si dhe në përputhje me standarde profesionale. Në këtë kuadër, përcaktohen vlerat atribuese me karakteristikat që duhet mbrojtur dhe deklarata e rëndësisë së aseteve të trashëgimisë kulturore, konturat e perimetrit të hapësirës së asetit dhe zona e mbrojtjes rreth perimetrit, gjendja, kushtet dhe kriteret me regjimin e mbrojtjes. Asetet e trashëgimisë kulturore për mbrojtje të përkohshme i përcakton MKRS, të cilat paraqiten në KKTK për shqyrtim dhe vendosje në mbrojtje të përhershme.⁸⁹

MPH është përgjegjëse për vendosjen e sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgimisë kulturore dhe klasifikimin e zonave të veçanta në Planin Hapësinor dhe Hartën Zonale të Kosovës, si dhe për përcaktimin e kushteve të zhvillimit të tyre, përfshirë lëshimin e lejeve ndërtimore.

Në Plane Zhvillimor, Komunat janë përgjegjëse për zbatimin e kushteve të përcaktuara për ruajtjen, përdorimin dhe konservimin e aseteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, përmes planeve të konservimit dhe të rigjenerimit, si dhe financimin e mirëmbajtjes së aseteve të trashëgimisë kulturore në territorin e tyre.

IKMM dhe IAK miraton planet, lëshon lejet dhe mbikëqyrë punët e konservimit dhe restaurimit në monumente, si dhe lëshon pëlqimet për ndërtime në mjediset/zonat e mbrojtjes rreth aseteve në mbrojtje. Ndërsa, me qëllim sigurimi të integritetit të aseteve në mbrojtje sipas parametrave ligjore të trashëgimisë kulturore, inspektimi bëhet

⁸⁸ ligji nr.02/I-88 për trashëgimi kulturore, neni 3, 4;

Rregullore nr.05/2008 mbi regjistrimin, dokumentimin, vlerësimin dhe përzgjedhjen e trashëgimi kulturore për mbrojtje, mkrs.

⁸⁹ Ligji nr.02/I-88 për trashëgimi kulturore, neni 3, 4;

Rregullore nr.06/2017 për caktimin e institucioneve publike të trashëgimisë kulturore, vartëse të ministrisë së kulturës, rinisë, sportit, në cilësinë e institucioneve kompetente.

nga ITK në kuadër të MKRS.⁹⁰

Të gjitha institucionet janë përgjegjëse për ndërmarrjen e masave të domosdoshme emergjente në rastet kur asetet janë në shkallë rreziku nga dëmtimi apo rrënimi dhe braktisja e monumentit.

2. Mundësitë e rigjenerimit

Në vendet e zhvilluara në Evropë, mjediset jetësore më atraktive janë qendrat dhe qytete historike tradicionale. Ndërsa, këto mjedise atraktive tradicionale ekzistojnë përmes ruajtjes, mbrojtjes, mirëmbajtjes dhe rigjenerimit shumë të vëmendshëm të hapësirave dhe ndërtesave në këto qendra, meqenëse cilësohen potencial i rëndësishme për mirëqenien shoqërore dhe shtyllë kryesore e zhvillimit ekonomik të tyre.⁹¹

Në zona urbane dhe rurale, Komuna e Fushë Kosovës padyshim posedon sfond të pasur të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale, përtej 11 aseteve të vendosura në mbrojtje, duhet zgjeruar listën e aseteve me ndërtime tjera tradicionale arkitekturore dhe arkeologjike, peizazhe kulturore dhe kulturën jomateriale/shpirtërore, përfshirë muzika tradicionale, zejjet, lojërat, ngjarjet dhe performancat, folklori, gojëdhënat dhe historia e vendit.

Sfondi i aseteve të trashëgimisë kulturore të Komunës së Fushë Kosovës, paraqet identitetin dhe civilizimin mijëvjeçar të vendit dhe popullatës së saj. Ky sfond është kapital i çmuar me vlera shumëdimensionale për zhvillime të qëndrueshme. Ruajtja dhe rigjenerimi i këtyre aseteve është detyrim kolektiv në interes të shoqërisë bashkëkohore për brezat pasardhës.⁹²

Natyra e trashëgimisë kulturore është e ndjeshme, kërkon përkujdesje të veçantë kolektive dhe institucionale në procese të planifikimit të zhvillimeve bashkëkohore. Në këtë relacion, veprimtaria e ruajtjes së qëndrueshme të trashëgimisë kulturore përfshinë shumë rregulla, akterë dhe interesa. Asetet e trashëgimisë kulturore duhet identifikuar, vlerësuar dhe konservuar me të gjitha elementet dhe vlerat atribuese të tyre që përbëjnë autenticitetin dhe integritetin hapësinor, kulturor, historik, fizik dhe estetik. Krahas aktiviteteve të cilësimit të aseteve në lista të mbrojtjes apo restaurimit të izoluar të monumenteve dhe gërmime arkeologjike, parashtrohen nevojat për ndërmarrjen e masave të mbrojtjes përmes konservimit aktiv apo rigjenerimit të aseteve në funksion zhvillimi të mjedisit jetësor atraktiv dhe të qëndrueshëm, drejtë zhvillimit të turizmit kulturor.

Rigjenerimi i aseteve të trashëgimisë kulturore për nevojat e zhvillimeve bashkëkohore, realizohet përmes planifikimit gjithëpërfshirës ndërmjet institucioneve përgjegjëse të trashëgimisë kulturore, të planifikimit hapësinor dhe zhvillimor, si dhe popullatës. Mbrojtja efektive dhe konservimi aktiv i aseteve të trashëgimisë kulturore duhet të pozicionohet si objektiv parësor në politikat e zhvillimit dhe planifikimit dhe zhvillimit të komunës, në funksion krijimi të mjediseve jetësore kualitative dhe perspektivë zhvillimi të qëndrueshëm shoqëror, kulturor, arkitekturor, ekologjik, turizmi, ekonomik, politik dhe punësimi. Në këtë mënyrë sigurohemi që *“nevojat aktuale të individëve nuk komprometojnë atributet e pasurisë së çmuar kulturore me vlera thelbësore të rëndësishme për interesin jetik të shoqërisë bashkëkohore dhe brezave pasardhës”*.⁹³

Si rezultat i vlerësimit gjithëpërfshirës të bazuar në legjislacion dhe standarde profesionale, lokacionet e aseteve të përzgjedhura për mbrojtje përfshihen në të gjitha planet e zhvillimit hapësinor. Në këtë kuadër, lokacionet e trashëgimisë kulturore duhet përcaktuar me kontura legjitime si sipërfaqe të mbrojtura në dimensione

⁹⁰ ligji nr.02/l-88 për trashëgimi kulturore, neni 4;

Regullore nr.03/2008 mbi aktivitete konservuese dhe restauruese të trashëgimisë kulturore, mkrs.

Regullore nr.04/2008 mbi autorizimet dhe kompetencat e Inspektionit për trashëgimi kulturore, mkrs.

⁹¹ the social and economic value of cultural heritage: literature review by cornelia dümcke and mikhael gniedovsky, eenc paper, july 2013.

⁹² convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage, unesco 1972.

⁹³Heritage as a driver for development-Its contribution to sustainable tourism in contemporary society, ICOMOS, Paris 2011.

hapësinore dhe kushte të arsyeshme që siguron ruajtjen e qëndrueshme të attributeve të vlerave përbërëse të autenticitetit dhe integritetit të tyre në aspektin hapësinor, fizik, kulturor, historik, estetik dhe ekonomik.⁹⁴ Sipërfaqet e mbrojtura të trashëgimisë kulturore duhet konservuar/zhvilluar dhe përdorur sipas kushteve specifike të ruajtjes dhe mbrojtjes. Zhvillimi dhe menaxhimi i tyre bëhet sipas studimit dhe planit të konservimit dhe zhvillimit apo plane hapësinore të veçanta. Plan i konservimit është platforma zyrtare e cila ofron konceptin dhe zgjidhjet e zhvillimit të harmonizuar ndërmjet nevojave të jetesës bashkëkohore dhe kërkesave të ruajtjes së vlerave atribuese të aseteve të trashëgimisë kulturore, këtu përfshirë edhe mundësitë e ndërtimeve të reja me volume, forma dhe materializime të përshtatshme në raport me veçoritë e asetit të trashëgimisë kulturore në mbrojtje.

Qasje e planifikimit të integruar të konservimit të qëndrueshëm, mundëson ri-krijimin e identitetit urban atraktiv, formësimin e mjedisve jetësore të dinjitetshme me perspektivë zhvillimi ekonomik, të punësimit dhe zhdukjes së varfërisë të popullatës si çështje me rëndësi thelbësore në vendin tonë dhe në Botë, si qëllimi i Mileniumit të definuar nga Kombet e Bashkuara. Në këtë mënyrë, me mendje të hapur dhe punë të dëshmuar me përgjegjshmëri të lartë profesionale, padyshim do t'i përafrohemi integritetit të vendit në programe, plane, organizma dhe institucione të specializuara për trashëgimi kulturore siç janë UNESCO, ICCROM, ICOMOS, ICOM, etj.

Nisur nga rëndësia dhe detyrimet ligjore të përcaktuara për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, në politikat e zhvillimit të Komunës, si objektivi prioritar përcaktohet: ruajtja dhe rigjenerimi i aseteve të trashëgimisë kulturore me të gjitha atributet e vlerave ndërlidhëse të tyre në funksion përmirësimi të mirëqenies shoqërore në aspektin e zhvillimit ekonomik, kulturor, arkitekturor, mjedisor, turizmi dhe punësimi.

Realizimi i objektivit të specifikuar përfshinë ndërmarrjen e masave kryesore paralele sipas përmbajtjes së parashtruar në vijim:

Masat prioritare

- Hartimi i Strategjisë dhe Planit për Menaxhimin e trashëgimisë kulturore për konservim/rigjenerimin e aseteve dhe sipërfaqeve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje, në funksion zhvillimi të qëndrueshëm shoqëror, ekonomik, mjedisor dhe të punësimit.
- Themelimi dhe funksionalizimi i Zyrës së Komunës për Rigjenerimin e Aseteve dhe sipërfaqeve të trashëgimisë Kulturore/trajnimi i personelit.
- Krijimi i inventarit të aseteve të trashëgimisë kulturore të Komunës së Fushë Kosovës, në ndërlidhje me Inventarin apo DB të MKRS, planet e demarkacionit të perimetrit dhe zonave të mbrojtjes rreth tyre, si dhe politikat e zhvillimit me kriteret dhe kushte të mbrojtjes.
- Vendosija e hapësirave të aseteve të trashëgimisë kulturore në planet kadastrale, Planin Hapësinor dhe Hartë Zonale të Kosovës dhe të Komunës, me qëllim të definimit të sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgimisë kulturore dhe përcaktimit të kushteve për përdorim dhe zhvillimin e tyre, si dhe për klasifikim të zonave të veçanta.
- Identifikimi dhe regjistrimi i elementeve të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale (arkitekture, arkeologjike, shpirtërore, të luajtshme dhe peizazhe kulturore) për mbrojtje dhe konservim/rigjenerim.
- Identifikimi dhe ndërmarrja e masave të shpëtimit të aseteve të trashëgimisë kulturore në rrezik.
- Themelimi i Muzeut të Komunës.
- Organizimi i kampanjave sistematike për vetëdijësimin publik rreth rolit, rëndësisë dhe përfitimeve nga konservimi/rigjenerimi i trashëgimisë kulturore.

⁹⁴LIGJI NR.04/L-174 PËR PLANIFIKIM HAPËSINOR, NENI 1,9,18.

- Krijimi i bashkëpunimit me institucione të specializuara ndërkombëtare për konservim/rigjenerim të trashëgimisë kulturore dhe trajnime të personelit vendor.
- Krijimi politikave për investime dhe financim në konservimin/rigjenerimin e trashëgimisë kulturore përmes partneritetit publiko privat dhe lehtësirave fiskale.

3.7.3.1 ANALIZA SWOT – TRASHËGIMIA KULTURORE, MENAXHIMI DHE ZHVILLIMI EKONOMIK.

PËRPARSITË	DOBËSITË
- Fushë Kosova, qytet në afërsi të kryeqytetit të Kosovës, qendër e administratës nacionale me koncentrim të madh të institucioneve ndërkombëtare, qendër universitare, kulturore dhe tregtare, me vizitor nga e gjithë bota, si dhe në afërsi të lokalitetit arkeologjik Ulpiana. - Peizazhi historik i pasur me asete të trashëgimisë kulturore në variacione të shumëllojshme arkitekturore dhe arkeologjike të krijuar nga parahistoria deri me sot, të shpërndarë në zona rurale dhe urbane dhe në lokacione atraktive natyrore. - Popullsia e re, ku dominon mosha nën 19 vjeç, të interesuar për identitetin e tyre dhe kultivimin e trashëgimisë kulturore. Në traditën popullore, kultivohen shumë praktika tradicionale të jetesës siç janë ritualet e lindjes, martesës, besimeve të ndryshme, shëndetësia, festa, ushqimi, kënga, agrokultura, etj. - Kornizë ligjore dhe strategji nacionale sipas parimeve dhe standardeve ndërkombëtare për ruajtjen dhe rigjenerimin e trashëgimisë kulturore në funksion të mirëqenies shoqërore dhe ekonomike. Institucione qendrore profesionale të koncentruara në Prishtinë, dhe programe që mbështeten me buxhet sistematik nga shteti, grante dhe fonde jo të vogla ndërkombëtare.	- Monumentet dhe lokalitete të amortizuara, në gjendje jo të mire teknike për përdorim bashkëkohor dhe infrastrukturë të pazhvilluar për vizitor. - Mungesa e programeve të arsimit profesional për teknikat e ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore, si perspektivë e punësimit të tyre dhe në të mirën e avancimit të sistemit të mirëmbajtjes së aseteve të trashëgimisë kulturore. Migrimi i të rinjve jashtë vendit, në mungesën e mundësive të profilizimit dhe punësimit. - Mungesa e përcaktimit të sipërfaqeve të mbrojtura të trashëgimisë kulturore në Planin Hapësinor dhe Hartë Zonale të Kosovës, si dhe planet e programet të rigjenerimit, me mundësitë përkatëse të zhvillimit të potencialit për nevojat bashkëkohore në dobi të mirëqenies shoqërore, ekonomike, kulturore, arkitekturore, mjedisore, turizmi, punësimi, etj. - Mungesa e politikave dhe programeve të investimeve për zhvillim ekonomik dhe të punësimit, bazuar në potencialin e trashëgimisë kulturore, si dhe të investimeve të partneritetit publiko privat përmes politikës së lehtësirave fiskale. Nuk ka marketing të përshtatshëm dhe vend të përhershëm për shitjen e produkteve zejtare tradicionale, përfshirë edhe ushqimin tradicional bio. Profesionit i ciceronit për turist, ushtrohet në mënyrë joprofesionale, meqenëse mungon trajnimi dhe licencimi i tyre.
MUNDËSITË	RREZIQET
- Mbrojtja dhe rigjenerimi i krijimtarisë kulturore mijëvjeçare të Kosovës, si pasuri me attribute të vlerave universal dhe të rëndësisë nacional për identitetin dhe zhvillime të qëndrueshme në dobi shumëdimensional të vendit dhe të popullatës. - Performancë pozitive për shoqërinë e Kosovës, në përmbytjen e detyrimeve kolektive të përcaktuar për ruajtjen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, me mundësi në përfitim të fondeve investive ndërkombëtare për rigjenerimin e aseteve të trashëgimisë kulturore në funksion të mirëqenies shoqërore dhe zhvillimit të qëndrueshëm. - Baza ligjore mundëson lehtësira fiskale dhe investime të partneritetit publiko privat nga fonde zhvillimore vendore dhe ndërkombëtare, me përfitime të larta ekonomike dhe të të punësimit.	- Humbja e identitetit mijëvjeçar të shoqërisë së Kosovës, me pasojë të pariparueshme për brezat pasardhës, përfshirë dëmtim të kapitalit me interes publik për zhvillim të qëndrueshëm dhe performancë negative për shoqërinë dhe shtetin. - Aplikimi i sanksioneve ndaj autoriteteve shtetërore nga institucione ndërkombëtare dhe nacionale të drejtësisë për dëmtim dhe humbje të palejuar të trashëgimisë kulturore si e drejtë themelore universal e njeriut, si dhe humbja e mundësive të investimeve për zhvillim të qëndrueshëm. - Humbja e kapitalit atraktiv për krijimin e mjedisve jetësore të këndshme, me perspektivë të sigurtë për zhvillim të mirëqenies shoqërore dhe ekonomik, drejtë turizmit kulturore, punësimit të të rinjve dhe anëtarësimit në institucionet ndërkombëtare, përfshirë

- Avancimi i politikave, programeve dhe të kapaciteteve institucionale dhe profesionale sipas trendeve dhe praktikave të suksesshme ndërkombëtare në domenin e rigjenerimit, konservimit dhe restaurimit të aseteve të trashëgimisë kulturore, shanse për anëtarësim në UNESCO dhe gjithë mekanizmat tjerë ndërkombëtarë.	në UNESCO.

3.8 VENDBANIMET

Komuna e Fushë Kosovës sipas regjistrimeve të fundit të popullsisë numëron 63,949 banorë, me një sipërfaqe prej 84km², me gjithsejtë 16 vendbanime, prej të cilave 1 vendbanim urban, 2 lagje urbane dhe 13 vendbanime rurale. Komuna e Fushë Kosovës ndodhet në pjesën qendrore të Kosovës, Në jug kufizohet me komunën e Lipjanit, në lindje me komunat e Prishtinës dhe Graçanica, në veri me komunën e Kastriotit dhe në perëndim me komunën e Drenasit. Zona ka një sipërfaqe prej 84 km². Së bashku me komunat e Prishtinës, Podujevës, Drenasit, Obiliqit, Lipjanit, Graçanicës, formon Rajonin e Prishtinës. Fushë-Kosova është qendër administrative, politike, ekonomike, shëndetësore, arsimore kulturore dhe sportive e të gjithë qytetarëve që jetojnë në teritorin e Komunës.

3.8.1 VENDBANIMET SIPAS KARAKTERIT URBAN/ RURAL

Klasifikimi i vendbanimeve formale, urbane dhe rurale, bëhet sipas:

- 1.1. Vendbanim i madh urban >100,000 banorë;
- 1.2. Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë;
- 1.3. Vendbanim i mesëm i vogël urban 25,000-50,000 banorë;
- 1.4. Vendbanim i vogël urban 10,000-25,000 banorë;
- 1.5. Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë;
- 1.6. Vendbanim rural i madh 2,500-5,000 banorë;
- 1.7. Vendbanim i mesëm i madh rural 1,000-2,500 banorë;
- 1.8. Vendbanim i mesëm rural 500-1,000 banorë;
- 1.9. Vendbanim i vogël rural 200-500 banorë;
- 1.10. Vendbanim shumë i vogël rural.

Tabela 188 Vendbanimet sipas klasifikimet territorial

	Vendbanimet/Zona kadastrale	Klasifikimi sipas numrit të banorëve	Urban/Rural	Tipi i vendbanimit	Sipërfaqja	Numri i Banorëve
1	Bardh i Madh	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	1,134	2,434
2	Bardh i Vogël	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	157	468
3	Bresje (me Fushë Kosovë)	Vendbanim shumë i vogël urban	Lagje Urbane	I grumbulluar	Me Fushë Kosovë	7,606
4	Fushë Kosovë	Vendbanim i mesëm i vogël urban	Urban	I grumbulluar	1,319	40,962
5	Graboc i Poshtëm	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	807	758
6	Harilaç	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	752	669
7	Henc	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	275	560
8	Kuzmin	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	430	475
9	Lismir / Doberdup	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	489	672
10	Pomazotin	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	275	1,312
11	Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	759	1,579
12	Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	408	2,336
13	Sllatinë e Madhe	Vendbanim i mesëm rural	Lagje Urbane	I grumbulluar	Me Fushë Kosovë	742
14	Sllatinë e Vogël	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	1,070	1,608

15	Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	255	531
16	Vragoli	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	280	1,237

3.8.2 VENDBANIMET SIPAS MADHËSISË DHE NUMRIT TË BANORËVE

Vendbanimet e banuara, sipas madhësisë demografike dhe kushteve tjera në komunën e Fushë Kosovës, sipas normave teknike të planifikimit, kategorizohen sipas numrit të banorëve.

Tabela 189 Vendbanimet sipas sipërfaqes dhe numrit të banorëve (sipas shënimeve të ASK-së, regjistrimi i popullsisë sipas vendbanimeve

Vendbanimet / Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banorë 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,434	2,750	540- 560	Fushor
Bardh i Vogël	157	468	494	520-540	Fushor
Bresje (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	5,596	530-550	Fushor
Fushë Kosovë	1,319	40,962	12,919	530-550	Fushor
Graboc i Poshtëm	807	758	1,017	540-560	Kodrinoro-fushor
Harilaç	752	669	936	540-560	Kodrinoro-fushor
Henc	275	560	747	520-540	Fushor
Kuzmin	430	475	334	510-530	Fushor
Lismir/Doberdup	489	672	758	510-530	Fushor
Pomazotin	275	1,312	748	520-540	Fushor
Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	759	1,579	1,424	520-540	Fushor
Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	408	2,336	1,647	520-540	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	742	1,839	540-560	Kodrinoro-fushor
Sllatinë e Vogël	255	1,608	598	520-540	Fushor
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	531	1,506	520-540	Fushor
Vragoli	280	1,237	1,514	520-540	Fushor
Gjithsejt		63,949	34,827		

Tabela 190 Klasifikimi i vendbanimeve sipas numrit të banorëve

Klasifikimi i vendbanimeve sipas numrit të banorëve	Nr.	Vendbanimet
Vendbanim i mesëm i vogël urban 25,000-50,000 banorë	1	Fushë Kosova
Vendbanim shumë i vogël urban 5,000-10,000 banorë	1	Bresje
Vendbanim i mesëm i madh rural 1,000-2,500 banorë	6	Bardh i Madh, Miradi e Epërme, Miradi e Poshtme, Sllatinë e Madhe, Nakaradë, Vragoli
Vendbanim i mesëm rural 500-1,000 banorë	6	Graboc i Poshtëm, Harilaç, Henc, Lismir, Pomozotin, Sllatinë e Vogël
Vendbanim i vogël rural 200-500 banorë	2	Kuzmin dhe Bardh i Vogël
Vendbanim shumë i vogël rural më pak se 200 banorë	/	

Tabela 191 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 200 -500 banorë renditen sipas tabelës:

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banorë 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Kuzmin	430	475	334	510-530	Fushor
Bardh i Vogël	157	468	494	520-540	Fushor

Tabela 192 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 500 -1000 banorë renditen sipas tabelës:

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banorë 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Graboc i Poshtëm	807	758	1,017	540-560	Kodrinoro-fushor
Harilaç	752	669	936	540-560	Kodrinoro-fushor
Henc	275	560	747	520-540	Fushor
Lismir/Dobërdup	489	672	758	510-530	Fushor
Pomozotin	275	742	748	520-540	Fushor
Sllatinë e Vogël	255	531	598	520-540	Fushor

Tabela 193 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 1000 - 2500 banorë renditen sipas tabelës:

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banorë 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,434	2,750	540- 560	Fushor
Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,312	1,424	520-540	Fushor
Miradi e Poshtme/Dobrevë e Poshtme	408	1,579	1,647	520-540	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	1,608	1,839	540-560	Kodrinoro-fushor
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	2,336	1,506	520-540	Fushor
Vragoli	280	1,237	1,514	520-540	Fushor

Tabela 194 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 5000-10000 banorë renditen sipas tabelës:

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banore 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Bresje (me FushëKosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	5,596	530-550	Fushor

Tabela 195 Vendbanimet që në vitin 2024 kanë pasur deri më 25,000-50,000 banorë renditen sipas tabelës:

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banore 2011	Lartësia mbidetare	Relievi
Fushë Kosovë	1,319	40,962	12,919	530-550	Fushor

Komuna e Fushë Kosovës, sipas regjistrimit të vitit 2024 regjistron rritje të popullsisë për 54,4 % nga 34,827 banorë sa kishte me regjistrimin e popullsisë në vitin 2011, në 63,949 banorë, duke pasur njëherit dendësim të popullsisë.

Tabela 196 Ndryshimet në numër të banorëve në Komunën e FushëKosovës 2011-2024⁹⁵

Komuna	Kategoria	Banorë 2024	Banore 2011	Rritje %	
Fushë Kosovë	Vendbanim i mesëm i vogël urban	63,949	34,827	54,40	Dendësim

Fushë Kosova si vendbanimi më i madh urban, nga 12,919 banorë sa kishte sipas regjistrimit të vitit 2011, sot regjistron 40,962 banorë, duke treguar rritje të popullsisë në zonën urbane prej 31,50 %.

Tabela 197 Rritja e popullsisë në zonën urbane prej 31,50 %.

	Sipërfaqja	Banorë 2024	Banore 2011	Rritje %	
Fushë Kosovë	1,319	40,962	12,919	31,50	Dendësim

Fushë Kosova si vendbanim urban, së bashku me lagjet e saja urbane Bresja dhe Nekarada gjithashtu shënojnë rritje të popullsisë për 39,3 %, respektivisht nga 20,021 banorë sa numëronin me regjistrimin e vitit 2011, në 50,904 banorë sa janë sipas regjistrimit të vitit 2024.

Rritja e numrit të popullsisë në FushëKosovë dhe në lagjet urbane të saja, është si rezultat i lëvizjes së popullsisë nga Kryeqyteti i Kosovës si edhe qendrat tjera të Kosovës, si rezultat i zgjerimit të vendbanimit të Fushë Kosovës drejtë Bresjes.

Vendbanimet rurale, regjistrojnë ramje të popullsisë nga 14,806 banorë sa kishte me regjistrimin e vitit 2011, në 13,045 banorë sa janë regjistruar në regjistrimin e fundit të vitit 2024, e cila rrënja llogaritet në 11,90 %.

Vendbanimet si: Bardhi i Madh, Bardhi i vogël, Graboci i Poshtëm, Harilaçi, Henci, Lismiri, Pomazotini, Miradija e Epërme, Miradija e Poshtme, Sllatina e Madhe, Sllatina e Vogël dhe Vragolia kanë regjistruar shkallë të uljes së popullsisë për 9,50% . Popullsia në këto fshatra është shpërngulur kryesisht në qendrën kryesore gravituese e që është Fushë Kosova. Një pjesë më e vogël e popullsisë është vendosur në qendrat tjera të Kosovës.

⁹⁵ Regjistrimi i popullsisë në Kosovë, ASK 2024

Tabela 198 Numri i banorëve 2011 / 2024

Vendbanimet/Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë 2011	Banorë 2024	Lartësia mbidetare	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,750	2,434	540- 560	Fushor
Bardh i Vogël	157	494	468	520-540	Fushor
Bresje (me FushëKosovë)	Me Fushë Kosovë	5,596	7,606	530-550	Fushor
Graboc i Poshtëm	807	1,017	758	540-560	Kodrinoro-fushor
Harilaç	752	936	669	540-560	Kodrinoro-fushor
Henc	275	747	560	520-540	Fushor
Kuzmin	430	334	475	510-530	Fushor
Lismir/Doberdup	489	758	672	510-530	Fushor
Pomazotin	275	748	742	520-540	Fushor
Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,424	1,312	520-540	Fushor
Miradi e Poshtme/Dobrevë e Poshtme	408	1,647	1,579	520-540	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	1,839	1,608	540-560	Kodrinoro-fushor
Sllatinë e Vogël	255	598	531	520-540	Fushor
Vragoli	280	1,514	1,237	520-540	Fushor
Gjithsej		14,806	13,045		

Nuk regjistrohet asnjë vendbanim rural i cili ka pasur shpërngulje totale, pra me regjistrimin e vitit 2024 nuk ka asnjë vendbanim rural me 0 banorë.

3.8.3 VENDBANIMET SIPAS FUNKSIONALITETIT DHE RRJETIT NDËRLIDHËS

Sipas normave teknike strukturat e vendbanimeve dhe funksionaliteti i tyre është përcaktuar sipas Sistemit klasifikues të “vendeve/ vendbanimet qendrore” është një mjet i rëndësishëm për planifikimin hapësinor dhe artikullohet në një dokument të planifikimit hapësinor. Përveç sigurimit të nevojave të popullatës përkatëse, “vendet/ vendbanimet qendrore” kryejnë funksioneve shërbyese dhe zhvillimore për popullatën që graviton brenda asaj hapësire. Sistemi i “vendeve/ vendbanimet qendrore” përben hierarkinë e qendrave bazike, të rendit të ultë apo qendrat e vogla, qendrat e rendit të mesëm dhe qendër e rendit të lartë.

1. Qendër e rendit të lartë

Qendër e rendit të lartë gjithashtu përcaktohen në një dokument të planifikimit hapësinor, të cilat plotësojnë kërkesat e specializuara të popullatës brenda hapësirës së zgjeruar të gravitacionit (përfshijnë infrastrukture të institucioneve të arsimit të lartë, infrastrukture të institucioneve shëndetësore të nivelit tretësor, dhe hapësira të mëdha komerciale) Qendër e rendit të lartë kanë furnizim me të madhe të punëtorëve me të kualifikuar dhe me të afte.

2. Qendër e rendit të mesëm – Fushë Kosova

Qendrat e rendit të mesëm janë ‘vende/ vendbanime qendrore’ të cilat plotësojnë kërkesat afat-mesme të popullatës brenda hapësirës së ndërmjetme të gravitimit (përfshijnë infrastrukture të institucioneve të arsimit para-universitarshkolla të mesme të ulëta dhe të mesme të larta; infrastrukture të institucioneve shëndetësore të nivelit dytësor- qendra të mjekësisë familjare; dhe hapësira komerciale), dhe përcaktohen në një dokument të planifikimit hapësinor. Gjithashtu ofrojnë qendra të tregut të punës për hapësirën përkatëse të gravitacionit.

3. Qendër e rendit të ultë

Qendrat e rendit të ultë paraqesin nivelin me te ulet brenda hapësirës lokale te gravitimit. Përcaktohen në një dokument të planifikimit hapësinor, ndërsa funksionet e tyre përfshijnë plotësimin e nevojave bazike ditore të popullatës dhe ofrojnë infrastrukturë minimale (përfshijnë infrastrukturë të institucioneve të arsimit para-universitar- shkolla fillore dhe te mesme të ulëta; dhe infrastrukturë të institucioneve shëndetësore te nivelit parësor- punkte të mjekësisë familjare).

4. Qendër bazike

Qendrat bazike plotësojnë nevojat bazike ditore të popullatës dhe ofrojnë infrastrukturë minimale.

Sipas **PZHK 2013-2023+** ndarja funksionale hapësinore në 1 qendër kryesore dhe 3 qendra vijuese:

Tabela 199 Ndarja hapësinore administrative e vendbanimeve

Nr.	Qendra	Qendra sipas Hierarkisë	Nr	Vendbanimi	Sipërfaqja (Ha)	Banorë
1	Fushë Kosovë	Qendër kryesore e rendit të mesëm	1	Fushë Kosovë	1,319	40,962
			2	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
			3	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	2,336
			4	Lismir	489	672
						51,576
2	Bardh i madh	Qendër e rendit të mesëm	5	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
			6	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	2,336
			7	Lismir	489	672
						10,614
3	Miradi e Poshtme	Nëqendër e rendit të ulët	8	Vragoli	280	1,237
			9	Miradi e Poshtme/Dobrevë e Poshtme	408	1,579
			10	Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,312
			11	Pomozotin	275	742
			12	Kuzmin	430	475
						5,345
4	Sllatina e Madhe	Nëqendër rendit të ult	13	Sllatina e Madhe	1,070	1,608
			14	Sllatina e Vogël	255	531
			15	Henci	275	560
			16	Harilaqi	752	669
						3,368

Vendbanimet e banuara, sipas madhësisë demografike dhe kushteve tjera në komunën e Fushë Kosovës, sipas normave teknike të planifikimit, kategorizohen sipas Numrit të banorëve:

Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë, përkatësisht të Qendrës kryesore Fushë Kosovës dhe vendbanimeve rrethuese

Tabela 200 Vendbanim i mesëm i madh urban 50,000-100,000 banorë

Nr.	Qendra	Nr	Vendbanimi	Sipërfaqja (Ha)	Banorë
2	Fushë Kosovë	5	Fushë Kosovë	1,319	40,962
		6	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
		7	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	2,336
		8	Lismir	489	672
		9	Kuzmini	430	475
				52.051	

Vendbanim rural i madh 2,500-5,000 banorë, përkatësisht të Nënqendrave dhe vendbanimeve rrethuese

Nr.	Qendra	Nr	Vendbanimi	Sipërfaqja (Ha)	Banorë
1	Bardh i Madh	1	Bardh i Madh	1,134	2,434
		2	Grabovc i Poshtëm	807	758
		3	Pomozotin	275	742
		4	Bardh i Vogël	157	468
					4,402
3	Miradi e Poshtme	10	Vragoli	280	1,237
		11	MiradiePoshtme/Dobrevëe Poshtme	408	1,579
		12	Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,312
					4,128
4	Sllatina e Madhe	13	Sllatina e Madhe	1,070	1,608
		14	Sllatina e Vogël	255	531
		15	Henci	275	560
		16	Harilaqi	752	669
					3,368

Tabela 201 Shpërndarja hapësinore e infrastrukturës publike

		Infrastruktura publike e institucioneve arsimore				Infrastruktura e institucioneve publike shëndetësore				Infrastruktura e institucioneve sportive dhe hapësirave rekreative		
		Arsimi i ult	Arsimi i mesëm	Arsimi i lartë	Qerdhe	Spital	QKMF	QMF	AMF	Stadium	Fushë Sportive	Fusha sportive shumëfunksional
Bardh i Madh	Bardh i Madh	✓						✓				
	Grabovc i Poshtëm	✓										
	Pomozotin	✓										
	Bardh i Vogël	✓									✓	
Fushë Kosovë	Fushë Kosovë	✓	✓		✓		✓	✓		✓	✓	
	Bresje	•										
	Nekaradë											
	Lismir	✓										
	Kuzmini	✓							✓			
Miradi e Poshtme	Vragoli	✓							✓		✓	
	Miradi e Poshtme	✓			✓			✓			✓	
	Miradi e Epërme	✓						✓		✓	✓	
Sllatina e Madhe	Sllatina e Madhe	✓						✓			✓	
	Sllatina e Vogël										✓	
	Henci	✓										
	Harilaqi	✓										

Sipas vlerësimit vijues të Infrastrukturës publike dhe sociale rezultojnë që FushëKosova me Bresjën, Nekaradën, Lismirin dhe Kuzminin është Qendër kryesore e rendit të mesëm dhe i plotësojnë kërkesat afat-mesme të popullatës brenda hapësirës së ndërmjetme të gravitimit, përmes infrastrukturës së institucioneve të arsimit para-universitar, shkolla të mesme të ulëta dhe të mesme të larta; infrastrukture të institucioneve shëndetësore të nivelit dytësor- qendra të mjekësisë familjare; dhe hapësira komerciale), dhe të njejtat i ka të përcaktuara në PZHK e cila është në fuqi. Fushë Kosova si qendër e rendit të mesëm, gjithashtu ofrojnë qendra të tregut të punës për hapësirën përkatëse të gravitacionit. FushëKosova duke i pasur në dispozicion Institucionet administrative, arsimore, shëndetësore, kulturore dhe rekreative, konsiderohet qendër kryesore në nivel komune.

Sipas vlerësimit vijues të Infrastrukturës publike dhe sociale rezultojnë që nënqendrat tjera administrative si Bardh i Madh, Miradi e Ult, dhe Sllatinë e Madhe janë Qendra të rendit të ultë dhe e paraqesin nivelin me të ulët brenda hapësirës lokale të gravitimit. Nënqendrat përcaktohen në dokument të planifikimit hapësinor, ndërsa funksionet e tyre përfshijnë plotësimin e nevojave bazike ditore të popullatës dhe ofrojnë infrastrukture minimale përmes infrastrukturës së institucioneve të arsimit para-universitar- shkolla fillore dhe të mesme të ulëta; dhe infrastrukture të institucioneve shëndetësore të nivelit parësor- punkte të mjekësisë familjare, infrastrukture të institucioneve kulturore.

Nëpër territorin e komunës së Fushë Kosovës kalojnë kategoritë më të rëndësishme të rrugëve, duke filluar nga:

- Autoudha “Ibrahim Rugova” (Morinë-Merdare),
- Autoudha “Arbër Xhaferi” (Prishtinë-Shkup),
- Rruga nacionale N9 (Prishtinë-Pejë),
- Rruga rajonale R120 (Lidhja me komunën e Lipjanit – rruga e vjetër e Aeroportit Ndërkombëtar të Prishtinës “Adem Jashari”).

Nëpër territorin e Komunës së Fushë Kosovës kalon edhe linja speciale e cila e ka pikënisjen në Prishtinë dhe destinacionin në Aeroportin e Prishtinës (Linja e Aeroportit) dhe njëherit konsiderohet si një përparësi për shkak se banorët e Komunës së Fushë Kosovës mund ta shfrytëzojnë këtë linjë për realizimin e udhëtimeve për në aeroport por edhe në distanca tjera. Transporti publik në përgjithësi pengohet nga rrugët e ngushta, udhëkryqet joadekuate, mungesa e parkingjeve dhe stacioneve urbane, traseve rrugore jo të destinuara për autobus lokal si dhe nga mungesa e shtigjeve për këmbësorë dhe atyre për çiklistë;

Në qytetin e Fushë Kosovës ndodhet edhe terminali kryesor i Hekurudhës i cili konsiderohet si një nyje kryesore lidhur me organizimin e transportit të udhëtareve në nivel të Kosovës .

Furnizimi i Fushë Kosovës me ujë bëhet prej liqenit të Batllavës përmes rezervuarit në Shkabaj si dhe prej stacionit të pompave në fshatin Kroj (ish Kuzmin).

KRU "Prishtina" Sh.a, përpos furnizimit me ujë, bënë edhe grumbullimit dhe trajtimit të ujërave të zeza për qytetarët e Komunës së Fushë Kosovës. Aktualisht rreth 80 % të popullsisë (zona e përgjithshme e furnizimit) apo rreth 39257 banorë janë të lidhur me sistemet e kanalizimeve komunën e Fushë Kosovës.

Te gjithë konsumatorët e qytetit dhe të fshatrave të Fushë Kosovës furnizohen me energji elektrike nga dy nënstacionet ekzistuese 35/10 kV.

Fushë Kosova ka një rrjet të energjisë elektrike i cili është i përbërë nga linjat e tensionit të lartë, linjat dhe nënstacionet e tensionit të mesëm dhe tensionit të ulët. Rrjeti energjetik është në pronësi të kompanisë publike KOSTT-i dhe kompanisë private KEDS-i.

Aktualisht shërbimi i menaxhimit, grumbullimit dhe transportit të mbeturinave në Komunën e Fushë Kosovës ofrohet nga KRM “Pastrimi”. Rrjeti i shërbimit në komunë është i plotë, në shkallën 100%. Shërbimi i grumbullimit të mbeturinave ofrohet në zonën urbane, peri-urbane dhe atë rurale.

3.8.4 VENDBANIMET SIPAS LLOJIT DHE LARTËSISË MBIDETARE

Lartësia mesatare mbidetare e territorit të Komunës së FushëKosovë është 530–550 m. Relievi është kryesisht fushor që shtrihet rreth lumit Sitnica dhe Drenica, kurse një pjesë e vogël e territorit në përendim është kodrinoro-malor, që përfshinë malin Golesh (Harilaq), Blinishtë (Albanë e Madhe) dhe Gospojë (Bardhi i Madh). Nga aspekti pedologjik, tokat në këtë territor janë më tepër toka të zeza të quajtura smolicë, rreth lumit janë disa rrafshina aluviale dhe disa teraca liqenore. Pra, tokat janë mjaft pjellore dhe të përshtatshme për zhvillimin, kryesisht të bujqësisë.

Tabela 202 Vendbanimet sipas lartësisë mbidetare dhe reliefs

Vendbanimet/ Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë	Lartësia mbidetare	Vendbanim Urban/Rural	Tipi i vendbanimit	Relievi
Bardh i Madh	1,134	2,434	540- 560	Rural	I grumbulluar	Fushor
Bardh i Vogël	157	468	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Bresje (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	530-550	Lagje Urbane	I grumbulluar	Fushor
Fushë Kosovë	1,319	40,962	530-550	Urban	I grumbulluar	Fushor
Graboc i Poshtëm	807	758	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro- fushor
Harilaq	752	669	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro- fushor
Henc	275	560	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Kuzmin	430	475	510-530	Rural	I grumbulluar	Fushor
Lismir/Dobërdup	489	672	510-530	Rural	I grumbulluar	Fushor
Pomazotin	275	1,312	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Dobrevë e Epërme	759	1,579	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Dobrevë e Poshtme	408	2,336	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Sllatinë e Madhe	1,070	1,608	540-560	Rural	I grumbulluar	Kodrinoro- fushor
Sllatinë e Vogël	255	531	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	742	520-540	Lagje Urbane	I grumbulluar	Fushor
Vragoli	280	1,237	520-540	Rural	I grumbulluar	Fushor
Gjithesjt		63,949				

Brezi më i ulët i hapësirës së regjionit në mes izohipsave 510-530 metra të lartësisë mbidetare, përfshin pjesën e rrafshët, pjesën fushore të komunës dhe luginat e lumenjve, në sipërfaqe prej 72.90 km², në të cilën jetojnë 1,147 banorë, e vendosur në 2 vendbanime, të cilat shtrihen përgjatë rrugës magjistrale Prishtinë-Prizren. Zgjerimi hapësiror i vendbanimeve përgjatë rrugëve, me tendencë të bashkimit të tyre.

Brezi i përzier i hapësirës së regjionit në mes të izohipsave 520-550 metra të lartësisë mbidetare përfshin pjesën e përzier të komunës, e cila i përfshinë 10 vendbanime, me 37,28km² (44% e territorit) ose dhe 57,333 banorë. Këto vendbanime janë hapësirë rurale të tipit të grumbulluar në lagje, jo larg njëra-tjetrës.

Hapësira kodrinore fushore 540-560 lartësi mbidetare, përfshin pjesën perëndimore të komunës me një sipërfaqe prej 37.63 km² dhe me 5469 banorë (44,8% të territorit ose afërsisht gjysma e territorit të komunës dhe vetëm 8.5 % të popullsisë së komunës) të shpërndarë në 4 vendbanime. Vendbanimet kodrinore-fushore

shtrihen në lartësi mbidetare mbi 530 metra, të cilat disponojnë pasuri të konsiderueshme të fushave e kullosave, por ndihet mungesë e sipërfaqeve bujqësore. Edhe ato sipërfaqe që i disponojnë janë të kualitetit të dobët dhe janë nën ndikimin e procesit të erozionit. Këto vendbanime janë të tipit të grumbulluar, të ndara në lagje, jo larg njëra-tjetrës, të vendosura në rrafsh dhe anët e përrënje fushore.

Karakteristikë e këtyre vendbanimeve është emigrimi i konsiderueshëm i popullsisë në drejtim të vendbanimeve qendrore si FushëKosova, për shkak të mungesës së objekteve të standardit jetësor dhe lidhjes së dobët me qendrat e tyre.

3.8.5 VENDBANIMET SIPAS SIPËRFAQEVE TË NDËRTUARA DHE TË PA NDËRTUARA

Sa i përket strukturave të ndërtuara, në Komunën e Fushë Kosovës, dominon numri i njësive të banimit me një njësi apo shtëpi, vijuar me apartamente, dyqane, objekte bujqësore.

Në vijim prezantohen shënimet për sipërfaqet/strukturat e ndërtuara, në të gjitha vendbanimet e Komunës së Fushë Kosovës.

Tabela 203 Sipërfaqet/strukturat e ndërtuara, në të gjitha vendbanimet e Komunës së Fushë Kosovës

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Bardh i Madh	2,750	1,134	170	14,90	2,42
Bardh i Vogël	494	157	27	17,10	3,14
Bresje (me Fushë Kosovë)	5,596	Me Fushë Kosovë			
Lismir/Doberdup	758	489	34	6,90	1,55
Dobrevë e Epërme	1,424	759	144	18,90	1,87
Dobrevë e Poshtme	1,647	408	115	28,10	4,03
Fushë Kosovë	12,919	1,319	593	44,90	9,79
Graboc i Poshtëm	1,017	807	65	8,05	1,26
Harilaq	936	752	93	12,30	1,24
Henci	747	275	48	17,50	2,71
Kuzmin	334	430	19	4,40	0,77
Pomozotin	748	275	44	16,00	2,72
Sllatinë e Madhe	1,839	1,070	137	12,80	1,71
Sllatinë e Vogël	598	255	39	15,20	2,30
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	1,506	Me Fushë Kosovë			
Vragoli	1,514	280	66	23,50	5,40
Gjithsej	34,827	8,410	1,594	17,20	2,92

Zonat Kadastrale me sipërfaqe të ndërtuar mbi 15%

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Bardh i Vogël	494	157	27	17,1	3,14
Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	1,424	759	144	18,9	1,87
Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	1,647	408	115	28,1	4,03
Fushë Kosovë	12,919	1,319	593	44,9	9,79
Henci	747	275	48	17,5	2,71
Pomozotin	748	275	44	16	2,72
Sllatinë e Vogël	598	255	39	15,2	2,30
Vragoli	1,514	280	66	23,5	5,40
Gjithsej	20,091	8,410	1,594	17,2	2,92

Zonat Kadastrale me sipërfaqe të ndërtuar mbi 10-15%

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Bardh i Madh	2,750	1,134	170	14,9	2,42
Harilaq	936	752	93	12,3	1,24
Sllatinë e Madhe	1,839	1,070	137	12,8	1,71

Zonat Kadastrale me sipërfaqe të ndërtuar mbi 5-10%

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Lismir/Doberdup	758	489	34	6,9	1,55
Graboc i Poshtëm	1,017	807	65	8,05	1,26

Zonat Kadastrale me sipërfaqe të ndërtuar nën 5%

Vendbanimet	Nr. Popullsisë	Sipërfaqja e Zonës Kadastrale (Ha)	Sipërfaqet e ndërtuara (ha)	Përqindja e sip. Së ndërtuar (%)	Dendësia b/Ha
Kuzmin	334	430	19	4,4	0,77

3.8.6 VENDBANIMET URBANE

Vendbanimi urban/ zona urbane- është zona e cilat fizikisht formon pjesën e një qyteti dhe karakterizohet me pjesë të rëndësishme të sipërfaqeve të ndërtuara, densitetit të lartë të popullsisë dhe banimit, punësim dhe transport të konsiderueshëm dhe infrastrukturë tjetër.

Fushë Kosova, është qendër urbane dhe komunale, ndërsa vendbanimet e afërta Nakaradë dhe Bresja, tashmë konsiderohen pjesë periferike, respektivisht Lagje urbane të Fushë Kosovës. Të gjitha vendbanimet tjera të komunës kategorizohen si fshatëra, respektivisht vendbanime rurale:

Tabela 204 Klasifikimi i vendbanimeve për zona urbane

Vendbanimet/Zona kadastrale		Klasifikimi sipas numrit të banorëve	Urban-Rural	Numri i Banorëve
1	Bresje (me Fushë-Kosovë)	Vendbanim shumë i vogël urban	Lagje Urbane e Fushë Kosovës	7,606
2	Fushë Kosovë	Vendbanim i vogël urban	Urban	40,962
3	Nakaradë (me Fushë-Kosovë)	Vendbanim i mesëm i madh rural	Lagje Urbane e Fushë Kosovës	2,336

3.8.6.1 ZGJERIMI I VENDBANIMEVE

Komuna e Fushë Kosovës ka një sipërfaqe prej 8.4 km². Numri i banorëve i Komunës së Fushë Kosovës është rreth 63,949 banorë. dhe është në kategorinë e Vendbanimit të vogël urban (Qendër komunale më pak e zhvilluar).

Zhvillimi (ritja) e Zonës urbane të Fushë Kosovës

Në vitin 2000 ZU e Fushë Kosovës është përfshi edhe nga një pjesë e territorit të komunës së Graçanicës, duke i'u bashkangjitur edhe VB Bresje e komunës së Fushë Kosovës dhe VB Uglarë e komunës së Graçanicës, me sipërfaqe prej 459 ha. Ndërkaq sipërfaqja e ZU-së së territorit të komunës së Fushë Kosovës ka qenë 362.8;

Në vitin 2012 ZU e Fushë Kosovës me komunat tjera ka pasë sipërfaqe prej 557.42, ndërkaq ZU e territorit të Fushë Kosovës ka qenë 441ha dhe është zgjeruar kryesisht në anën veriore të saj me ndërtime të banimit individual me etazhitet të ulët dhe me objekte tregtare dhe depo të materialeve të ndryshme. Po ashtu zgjerimi është bërë edhe në anën Veri-Lindorë të ZU-së përgjatë rrugës nacionale M9, rruga Fushë Kosovë - Prishtinë, kryesisht me objekte industriale dhe tregtare;

Në vitin 2018 Zu e Fushë Kosovës (Prishtinës dhe Graçanicës) ka një sipërfaqe prej 2894.38ha dhe ZU e territorit të Fushë Kosovës ka sipërfaqe prej 459.42ha, me një rritje më të ulët dhe atë në anën Jugore të saj përgjatë rrugës nacionale M9, si dhe në Veri-Lindje duke vazhduar në drejtim të Prishtinës (në territorin e komunës së Prishtinës) dhe atë me ndërtesa kolektive me etazhitet të lartë - me ndërtesa banimi me shumë njësi, me objekte tregtare, objekte universitare, me depo të ndryshme etj; - Rritja e ZU-së është bërë kah pjesa e ulët, me tokë bujqësore e zonës në fjalë. Zgjerimi i zonës urbane të Fushë Kosovës rezulton në 65.4 ha më shumë nga 2018-2024.

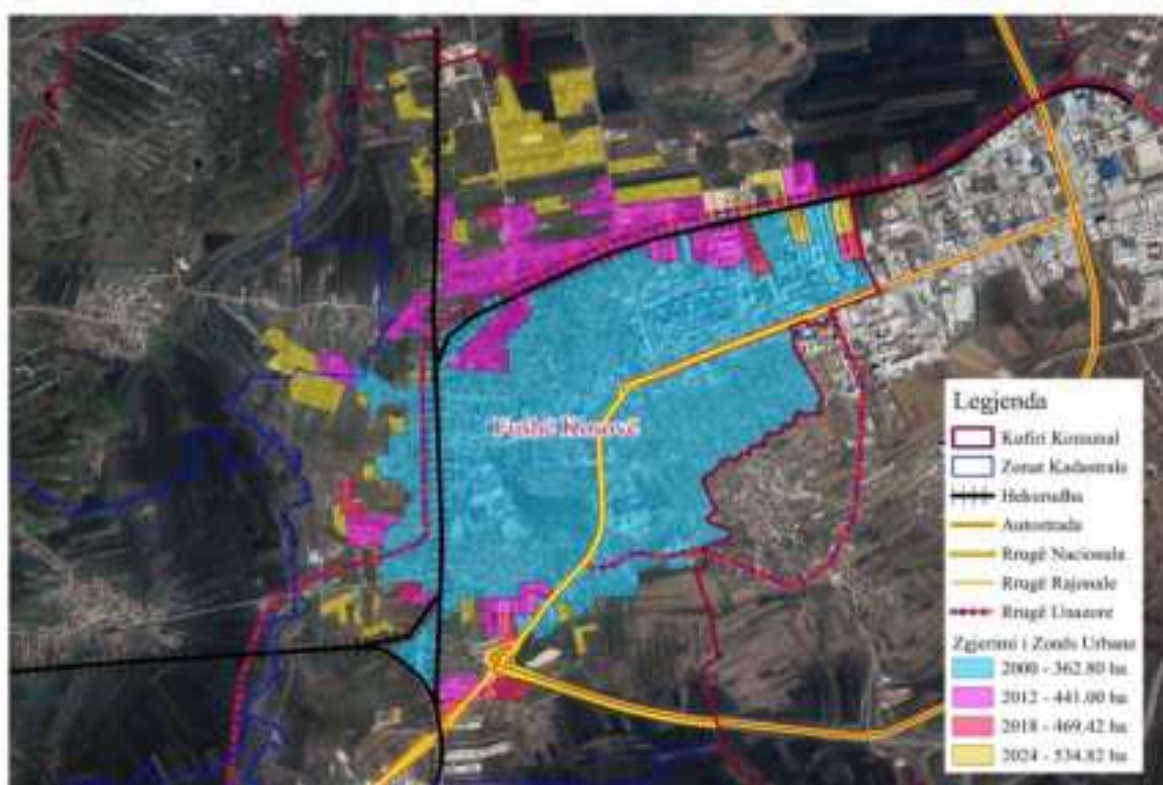

Figura 26 Zgjerimi i vendbanimeve në Fushë Kosovë

Me rastin e hulumtimit të gjendjes ekzistuese gjatë hartimit të Profilit komunal, janë evidentuar vendbanimet me potencial të zgjerimit. Vendbanimet ku nuk parashihet zgjerim të hapësirës banuese, në shtrirjen e tyre territoriale, sygjerohet që zhvillimet eventuale të orientohen drejt densifikimit, kompaktësimit të strukturës fizike. Vendbanimet me potencial për zgjerim si dhe me potencial zhvillimor konsiderohen të jenë vendbanimet përgjatë rrugës Magjistrale si Fushë Kosova, Bardhi i Madh, Miradia e Epërme, Miradia e Poshtme, Sllatina e Madhe dhe Vragolia. Atributet për secilin vendbanim me të gjitha tipologjitë, potencialin zhvillimor, rekomandimin për zgjerim bashkë me të gjitha sfidat e mundshme, prezantohen në tabelën si më poshtë:.

Tabela 205 Zgjerimi i vendbanimeve - vendbanim me të gjitha tipologjitë dhe potencialin zhvillimor

Vendbanimi	Banorë	Statusi aktual	Tipologjia	Potenciali Zhvillimor	Potencial për zgjerim	Rekomandimi për Zgjerim	Sfidat
Fushë Kosovë (qendër)	40,962	Zonë urbane me dendësi të lartë, zhvillim të përqendruar banimi dhe bizneseve	Zonë urbane me karakter multifunksional.	Shumë i lartë	Juglindje drejt rrugës Prishtinë–Lipjan (zona industriale dhe rezidenciale)	Juglindje, verilindje	Tokë e kufizuar, presion për ndërtim, mungesë hapësirash publike
Vragoli	1,237	Vendbanim me lidhje të fortë transporti (afër rrugës nacionale)	Zonë rurale në tranzicion urban	I lartë	Jugperëndim dhe veri (në drejtim të Drenasit).	Perëndim, jugperëndim	Presion ndërtimor pa leje, mungesë planifikimi të integruar
Miradi e Epërme	1,312	Zonë rurale në tranzicion urban	Vendbanim me strukturë të përzier.	I lartë	Zonë në lindje dhe jugperëndim drejt aksit rrugor.	Lindje, jug	Rrjet i dobët kanalizimi, strukturë e fragmentuar pronësie
Miradi e Poshtme	1,579	Vendbanim me zhvillim të shpërndarë	Zonë rurale me intensitet ndërtimi në rritje	I mesëm	Zonat në veri (lidhje me Fushë Kosovën) dhe perëndim.	Veri, perëndim	Kanalizimi fekal dhe fekondimi i tokave bujqësore.
Sllatina e Madhe	1,608	Fshat me zhvillim të qëndrueshëm dhe afër zonës industriale	Zonë agro-industriale	I mesëm	Jug dhe juglindje drejt zonës bujqësore të klasës III–IV. Potencial zhvillimor rekreativ-turistik	Jug, juglindje	Rrjet energjetik dhe ndotje nga industria
Bardh i Madh	2,434	Zonë rurale në tranzicion urban	Zonë tranzitore rurale-urbane.	I lartë	Veri dhe lindje drejt Fushë Kosovës	Veri, lindje	Mungesë e planeve lokale të detajuara

Zgjerimi i vendbanimeve para së gjithash duhet të bazohet mbi parimet e densifikimit, shfrytëzimit racional të tokës dhe mbrojtjes së tokës bujqësore.

Vendbanimet e propozuara Prioritare për Zgjerim në Komunën e Fushë Kosovës

Vendbanimet prioritare për zgjerim në Komunën e Fushë Kosovës, të kategorizuara sipas nivelit të përparësisë, bazuar në analizën e potencialit zhvillimor, infrastrukturës ekzistuese, kërkesës për banim dhe zhvillimit ekonomik lokal.

Qendra komunale është Fushë Kosova, kurse si nënqendra të zhvillimit ekonomik parashihen tri nënqendra si: Bardh i Madh, Sllatina e Vogël dhe Miradia e Epërme të cilat do të shërbejnë si Qendra të Rendit të Mesëm.

Tabela 206 Vendbanimet prioritare sipas ndarjes funksionale administrative

Nr.	Qendra	Qendra sipas Hierarkisë	Nr	Vendbanimi	Sipërfaqja (Ha)	Banorë
1	Fushë Kosovë	Qendër e rendit të lartë	1	Fushë Kosovë	1,319	40,962
			2	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
			3	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	2,336
			4	Lismir	489	672
						51,576
2	Bardh i Madh	Qendër e rendit të mesëm	5	Bresje	Me Fushë Kosovë	7,606
			6	Nekaradë	Me Fushë Kosovë	2,336
			7	Lismir	489	672
						10,614
3	Miradi e Poshtme	Qendër e rendit të mesëm	8	Vragoli	280	1,237
			9	Miradi e Poshtme/Dobrevë e Poshtme	408	1,579
			10	Miradi e Epërme/Dobrevë e Epërme	759	1,312
			11	Pomozotin	275	742
			12	Kuzmin	430	475
						5,345
4	Sllatina e Madhe	Qendër e rendit të mesëm	13	Sllatina e Madhe	1,070	1,608
			14	Sllatina e Vogël	255	531
			15	Henci	275	560
			16	Harilaqi	752	669
						3,368

Vendbanimet në të cilat propozohet zgjerimi dhe plotësimi i kufinjëve ndërtimor janë vendbanimet:

Fushë Kosova, Bardh i Madh, Miradi e Poshtme, Miradi e Epërme dhe Sllatina e Madhe.

Tabela 207 Vendbanimet prioritare të propozuara për zgjerim në Komunën e Fushë Kosovës

Vendbanimi	Niveli i Përparësisë për Zgjerim	Banorë /2024	Sipërfaqja Aktuale	Zonimi i propozuar	Banorë 2033	Sipërfaqja e planifikuar për ndërtim ha	Përdorimi i tokës
Fushë Kosovë	E lartë	40,962	1,319	Vendbanim me Zhvillimit të Përzier	12,011	825	Banim individual dhe kolektiv, shërbime, prodhim
Bardh i Madh	E lartë	2,750	1,134	Vendbanim me Zhvillimit të Përzier	2,662	163	Banim dhe aktivitete bujqësor
Miradi e Epërme	E lartë	1,312	759	Vendbanim me Zhvillimit të Përzier	2,234	440	Banim individual, industri dhe shërbime lokal
Miradi e Poshtme	E mesme	1,579	408	Vendbanim me Zhvillimit të Përzier	2,258	220	Banim, prodhim artizanal dhe shërbim
Sllatina e Madhe	E mesme	1,608	1,070	Vendbanim me Zhvillimit të Përzier	2,379	315	Banim, prodhim artizanal dhe shërbim

Parashihet mbajtja nën kontrolle të gjithë kufinjëve të rinjë ndërtimor në zonë urbane si dhe në zonat rurale duke mos lejuar ndërtime të reja dhe as dalje nga kufinjët e zonave të përcaktuara dhe definuara për ndërtim.

Tek zonat e propozuara për zgjerim /rritje, propozohet një rritje e intensitetit të zhvillimit ekzistues të zonave të përcaktuara bazuar në resurset dhe potencialin për zhvillim.

Zgjerimi synon mbrojtjen e tokës bujqësore, pasurive të tjera nëntokësore ose sipërfaqësore për të marrë masat e duhura për një zhvillim të qëndrueshëm afatgjatë.

Konceptet na mundësojnë shfrytëzim racional të tokës, rritje të dendësisë së banimit, e cila do të arrihet edhe me shfrytëzimin racional të zbrastërave brenda zonave të ndërtuara, kjo do të ndikonte në zhvillimin të infrastrukturës, uljen e kostos për investime në infrastrukturë, si dhe qasjen më të lehtë të banorëve në këtë sistem, ndërsa në anën tjetër do të zvogëlon rrezet e shërbimeve tjera si: shkolla, institucione shëndetësore, administratë etj, vetëm zhvillimi kompaktë i paraparë për vendbanime do të kursej tokën nga ndërtimet e pa kontrolluara, ndërsa në këtë kontekst vendbanimet shndërrohen në zona funksionale, ku duhet vepruar në konsolidimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e asaj që mungon.

Intensiteti i zhvillimit hapësinor

Intensiteti zhvillimor i vendbanimeve bazohet në tregues kyç dhe atë:

- Rritja e Popullsisë
- Zgjerimi i territorit të ndërtuar
- Investimet infrastrukturore
- Shndërrimi i karakterit urban / rural

Intensitetin e zhvillimit hapësinor dhe potencialet zhvillimore në Komunën e Fushë Kosovës

Zhvillimi hapësinor dhe potencialet zhvillimore të Komunës së Fushë Kosovës bazuar në analizën e intensitetit të urbanizimit, zgjerimit të zonave të ndërtuara, investimeve infrastrukturore dhe transformimeve të karakterit rural në drejtim të urbanizimit, i prezantojmë si më poshtë:

I. Intensiteti i Zhvillimit Hapësinor në Fushë Kosovë

1. Zhvillimi Urban dhe Struktural

Komuna e Fushë Kosovës ka njërin nga ritmet më të larta të urbanizimit në Kosovë, me përqendrim të zhvillimit në:

- Qytetin e Fushë Kosovës (qendra urbane)
- Bresje, që është transformuar në zonë suburbane.

Dendësia mesatare në nivel komunal ka arritur në 762 banorë/km², më e larta në vend.

Zhvillimi është shpërndarë në mënyrë radiale nga qyteti drejt fshatrave me lidhje të mira rrugore.

2. Zgjerimi i Vendbanimeve të Ndërtuara

Vendbanimi i ndërtuar është rritur nga 986 ha në vitin 2004 në mbi 1,590 ha në vitin 2024.

Rritje më e theksuar në:

- Aksin Bresje – Fushë Kosovë – Miradi
- Periferinë e Vragolit dhe Sllatinës së Madhe
- Segmentet përreth autostradës dhe rrugës nacionale për Prizren - Pejë.

Zhvillimi i tillë hapësinor ka bërë presion në token bujqësore, duke i kthyer në toka ndërtimore.

II. Potencialet Zhvillimore në Komunën e Fushë Kosovës

1. Vendbanimet me Potencial të Lartë për Zhvillim

Tabela 208 Vendbanimet me Potencial të Lartë për Zhvillim

Vendbanimet	Potenciali kryesor	Rekomandime Planifikuese
Bresje	Urbanizim, banim dhe tregti	Lejimi i zhvillimit të kontrolluar të banimit kolektiv
Mirdia e Epërme	Banim + aktivitete tregtare, prodhuese	Banim, zhvillim komercial, biznese, gjelbruese/rekreative.
Vragoli	Banim + aktivitete tregtare	Zonim për përdorim të përzier
Sllatina e Madhe	Proksimiteti me aeroportin	Banim, zhvillim logjistik, biznese dhe turizëm
Miradi e Poshtme	Zhvillim banimi + artizanat	Lejimi i banesave dhe punishtoreve të vogla
Fushë Kosovë (qyteti)	Urbanizim vertikal	Densifikim me standarde urbane dhe gjelbërim

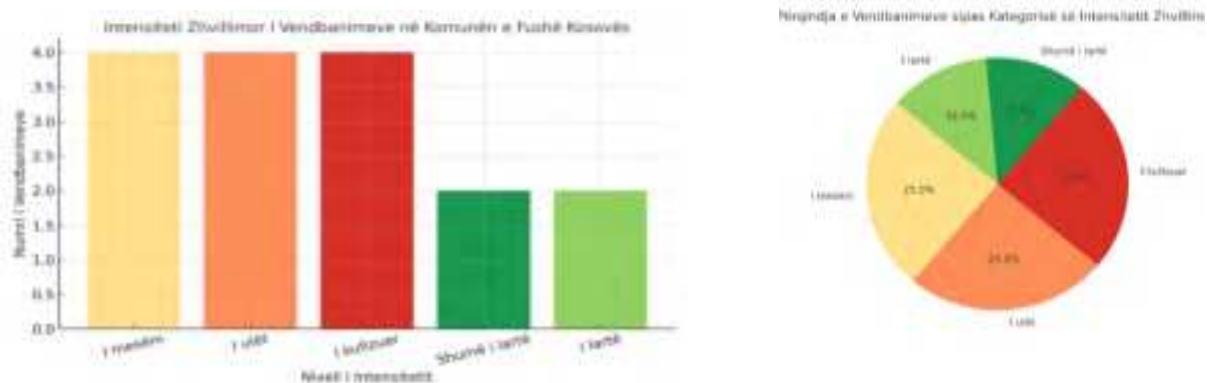
2. Vendbanimet me Potencial të Mesëm për Zhvillim

Tabela 209 Vendbanimet me Potencial të Mesëm për Zhvillim

Vendbanimet	Potenciali	Vërejtje
Nakaradë	Bujqësi + banim	Ruajtje e tokave prodhuese
Lismir	Zhvillim gradual banimi	Potencial për zgjerim linear
Harilaç	Turizëm kulturor	Mbrojtje e sitit arkeologjik – Kalaja

3. Vendbanimet me Potencial të Kufizuar për Zhvillim

- Kuzmin, Bardh i Vogël, Pomazotin, Henc – zhvillim i ngadalshëm, mungesë presioni ndërtimor.
- Rekomandohet përmirësim i shërbimeve bazë dhe ruajtje e strukturës rurale

Grafiku 23 Grafiku tregon numrin e vendbanimeve sipas nivelit të intensitetit zhvillimor

Rekomandime Strategjike për Hartën Zonale Komunale

- Zhvillimi të fokusohet në korridoret urbane ekzistuese, për të optimizuar infrastrukturën publike.
- Përdorimi i tokës bujqësore të kthehet vetëm aty ku ka interes publik dhe infrastrukturë të mjaftueshme.
- Të zbatohen zonime të përziera në zona si Vragoli dhe Miradi për të përfshirë ndërtime, tregti dhe prodhim të vogël.
- Hartimi i planifikimeve të detajuara lokale për zonat me presion të lartë ndërtimi.

3.8.6.2 VENDBANIMET RURALE - SHTRIRJA, STRUKTURA DHE MADHËSIA

Në vijim prezantohen të dhënat statistikore zyrtare për numrin e banorëve në vendbanimet rurale të Komunës së Fushë Kosovës, duke përfshirë situatën aktuale për vitet 2024–2025 dhe ndryshimet historike në shtrirje, strukturë dhe madhësi të vendbanimeve. Në tabelën në vijim gjithashtu rezantohen edhe ndryshimet territoriale dhe demografike të këtyre vendbanimeve ndër vite, bazuar në burime zyrtare të ASK-së, PZhK-së dhe dokumenteve relevante komunale.

Rrjeti i vendbanimeve rurale në Komunën e Fushë Kosovës paraqet një heterogjenitet të shtrirjeve dhe një mozaik interesant të përhapjes hapësinore të vendbanimeve rurale. Zona rurale numëron 13 vendbanime, me rreth 23,027 banorë, të shtrira në lartësi mbidetare 520-560m lartësi mbidetare, me relief fushor dhe pjesërisht kodrinoro-fushor.

Tabela 210 Klasifikimi teritorial i vendbanimeve për zona rurale

Nr.	Vendbanimet / Zona kadastrale	Klasifikimi sipas numrit të baorëve	Urban-Rural	Tipi i vendbanimit	Sipërfaqja	Numri i Banorëve	Struktura	Funksioni
1	Bardh i Madh	Vendbanim rural i madh	Rural	Linear	1134	2434	Lineare, tranzicion urban	Banim + zonë komerciale
2	Bardh i Vogël	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	157	468	Fragmentuar	Banim + zonë buferike
3	Graboc i Poshtëm	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	807	758	Përzier, shpërndarje mesatare	Banim + zonë komerciale
4	Harilaç	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	752	669	Përzier, shpërndarje mesatare	Banim + zonë komerciale
5	Henc	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	275	560	Përgjatë rrugës kryesore	Banim + bujqësi
6	Kuzmin	Vendbanim i vogël rural	Rural	I grumbulluar	430	475	Kompakt, i përqendruar	Banim + bujqësi
7	Lismir / Doberdup	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	489	672	Kompakt, i përqendruar	Banim + bujqësi
8	Pomazotin	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	275	742	Kompakt, i përqendruar	Banim + bujqësi
9	Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	Lineare	759	1312	Lineare, tranzicion urban	Banim + bujqësi
10	Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	408	1579	Përzier, shpërndarje mesatare	Banim + artizanat
11	Sllatinë e Madhe	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	1070	2336	Qendër e përqendruar	Banim + industri e vogël
12	Sllatinë e Vogël	Vendbanim i mesëm rural	Rural	I grumbulluar	255	1608	Përzier, shpërndarje mesatare	Banim + bujqësi
13	Vragoli	Vendbanim i mesëm i madh rural	Rural	I grumbulluar	280	1237	Përgjatë rrugës kryesore	Banim dhe biznese të vogël

Komuna e Fushë Kosovës ka përjetuar ndryshime demografike dhe territoriale në dekadën e fundit, dhe këto ndryshime reflektohen edhe në vendbanimet e saj rurale. Të dhënat zyrtare tregojnë se popullsia rurale e komunës është rritur në mënyrë modeste nga ~21,900 banorë (2011) në ~23,027 (2024), ndërkohë që popullsia urbane e qytetit është trefishuar. Kjo tregon një zhvendosje të fokusit: rritja e komunës po ndodh kryesisht në zonën urbane dhe në fshatrat menjëherë pranë qytetit (p.sh. Bresje, Miradia, Vragoli) që po marrin tipare urbane. Ndërkohë, fshatrat më periferikë (p.sh. Bardh i Madh/Vogël, Pomazotin, Kuzmin) kanë mbetur me popullsi pothuaj konstante dhe karakter kryesisht rural.

Shtirja hapësinore e vendbanimeve në komunë është zgjeruar nga ~986 hektarë zonë e ndërtuar në vitin 2004 në mbi 1,280 hektarë dhe në 2024 1,594Ha . Kjo rritje prej rreth 61,6 % e zonës së ndërtuar brenda 20 viteve ka ndodhur kryesisht në dëm të tokës bujqësore përreth qytetit dhe fshatrave kryesore. Plani Zhvillimor Komunal (PZHK) thekson nevojën për ruajtjen e tokave bujqësore dhe orientimin e zgjerimit në mënyrë të kontrolluar. Zhvillimet e reja parashikohen kryesisht përgjatë korridoreve ekzistuese- vendbanimeve përgjat aksit rrugor, ndërsa vendbanimet periferike pritet të mbeten kryesisht rurale.

Transformimet e karakterit rural/urban janë të dukshme: disa fshatra janë shndërruar de-fakto në lagje periferike urbane (Bresje është shembulli më i qartë, por edhe zona e Vragolisë e Miradive po urbanizohet), ndërsa fshatra të tjerë kanë ruajtur identitetin rural pa ndryshime të mëdha (p.sh. Bardh i Vogël, Kuzmin, Pomazotin). Historikisht, vendbanimet e Fushë Kosovës kanë kaluar ndryshime demografike (emigrim dhe zhvendosje të komuniteteve pas konflikteve) dhe ndryshime tipologjike (nga shtëpi tradicionale në ndërtime moderne), por vazhdimësia kulturore është ruajtur.

Në përgjithësi, të dhënat e mësipërme tregojnë një komunë në tranzicion: gjysma urbane e saj po rritet me hov dhe po transformon edhe fshatrat përreth, ndërsa gjysma rurale po mundohet të modernizohet pa humbur traditën. Politikat zyrtare dhe investimet komunale reflektojnë këto prioritete – zhvillim i qëndrueshëm urban aty ku është e nevojshme, dhe mbështetje e zonave rurale me infrastrukturë e shërbime. Kjo pritet të sigurojë që vendbanimet rurale të Fushë Kosovës të kenë përmirësime në cilësinë e jetesës dhe lidhjen me qendrën urbane, duke ruajtur njëkohësisht karakterin e tyre unik historik dhe kulturor si fshatra.

Sipas prezantimit të shënimeve të shtrirjes së vendbanimeve, vendbanimet rurale pothuajse janë bashkëngjitur me zonë urbane duke marr parasysh shkallën e zhvillimit. Te këto vendbanime kohët e fundit vërehet një formë e re e ndërtimit, sidomos përgjatë vijës së asfaltuar të vendbanimit me karakter rendor të objekteve. Kjo ndodh kryesisht për t'u liruar nga dendësia e madhe dhe afrimi me rrugën kryesore. Ky proces mund të quhet transferimi i fshatit nga tipi grumbullor në tip rendor ose zbritja e fshatit në rrugë.

Komuna e Fushë-Kosovës përbëhet prej këtyre fshatrave: Lismir dhe Kuzmin, Bardh i Madh, Bardh i Vogël, Pomazotin, Graboc i Poshtëm, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël, Harilaç, Henc, Vragoli, Miradi e Epërme dhe Miradi e Poshtme , pra 13 Vendbanimi rurale, pejtë cilave me sipërfaqe më të madhe regjistrohet të jetë Bardhi i Madh me 2434 banorë, Sllatina e Madhe me 2336 banorë.

3.8.6.3 TRENDËT, NEVOJAT, PROJEKSIONET DHE PROGNOZAT

Trendi i zhvillimeve dëshmon se Komuna e FushëKosovës ka përjetuar një zhvillim të bujshëm, me theks të posaqëm në industrinë e ndërtimit. Zona urbane ka pasur koncentrim më të madh të ndërtimeve, respektivisht ndërtimeve të banimit kolektiv, ndërkohë që në zonat rurale zhvillimi ka qenë i shpërndarë në të gjithë territorin dhe rrjedhimisht i pa balancuar. Intensitet më të madh zhvillimi ka Fushë Kosova si vendbanim qendror, si edhe lagjet urbane të saja si Lismiri, Nekarada, përfshirë këtu edhe vendbanimin e Bresjes dhe vendbanimet përreth rrugës magjistrale dhe zonës urbane.

Bazuar në projeksionet demografike, parashikohet që deri në vitin 2033 të ketë një rritje të ndjeshme të numrit të banorëve në vendbanim me afer zones urbane. Këto vlerësime janë mbështetur në të dhënat zyrtare të regjistrimeve të popullsisë dhe ekonomive familjare. Rritja e pritshme e popullsisë është e lidhur me zgjerimin e kufijve të ndërtimit në zonën e Bardhit të Madh, Miradit të Epërme dhe Sllatinës së Madhe.

Përveç kësaj, faktorët të tjerë— siç është prania e trekëndëshit të hekurudhës, autostradës dhe zonës ekonomike e bën këtë zonë edhe më tërheqëse për zhvillim dhe investime. Gjithashtu, nuk duhet neglizhuar ndikimi i popullsisë jo rezidentë, e cila përbën një potencial të madh për rritje demografike në të ardhmen. Duke marrë parasysh të gjitha këto elemente – pozicioni gjeografik, zhvillimi infrastrukturor dhe interesi për ndërtim – pritet që Bardhit i Madh, Miradia e Epërme dhe Sllatina e Madhe të përjetojë një rritje graduale dhe të qëndrueshme të popullsisë në vitet në vijim.

Tabela 211 Trendet, nevojat, prognozat dhe projeksione

Vendbanimet / Zona kadastrale	Sipërfaqja	Banorë	Lartësia mbidetare	Vendbanim Urban/Rural	Identiteti ekonomik	Statusi i Popullsisë	Statusi i zhvillimit hapësinor	Statusi i zhvillimit hapësinor
Bardh i Madh	1134	2,434	540-560	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Bardh i Vogël	157	468	520-540	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Bresje (me FushKosovë)	Me Fushë Kosovë	7,606	530-550	Lagje Urbane	I përzier	Rritje pozitive e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Fushë Kosovë	1,319	40,962	530-550	Urban	I përzier	Rritje pozitive e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Graboc i Poshtëm	807	758	540-560	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Kodrinoro- fushor	Kompaktësim i territorit
Harilaç	752	669	540-560	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Kodrinoro- fushor	Kompaktësim i territorit
Henc	275	560	520-540	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Kompaktësim i territorit
Kuzmin	430	475	510-530	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Lismir/Doberdup	489	672	510-530	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Kompaktësim i territorit
Pomazotin	275	1,312	520-540	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit

Miradi e Epërme / Dobrevë e Epërme	759	1,579	520-540	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Kompaktësim i territorit
Miradi e Poshtme / Dobrevë e Poshtme	408	2,336	520-540	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Sllatinë e Madhe	1070	1,608	540-560	Rural i grumbulluar	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Kodrinoro-fushor	Zgjerim i territorit
Sllatinë e Vogël	255	531	520-540	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Nakaradë (me Fushë Kosovë)	Me Fushë Kosovë	742	520-540	Lagje Urbane	I përzier	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Zgjerim i territorit
Vragoli	280	1,237	520-540	Rural i grumbulluar	Bujqësor	Rënje negative e popullsisë	Fushor	Kompaktësim i territorit

3.8.7 SFIDAT, GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE

3.8.7.1 SFIDAT, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE TË VENDBANIMEVE

Gjatë vlerësimit të gjendjes ekzistuese të vendbanimeve janë identifikuar sfidat vijuese:

- Zhvillimet e vendbanime me infrastrukturë më cilësore dhe të qëndrueshme.
- Zhvillimet e vendbanime dhe nevoja për banim më cilësor në aspektin e efijencës energjetike, promovimi i ndërtesave të gjelbërta.
- Zhvillimi i zonave urbane për gjelbërim, hapësira të lira dhe terrene sportive dhe të rekreimit.
- Bazuar në sipërfaqet e vendbanimeve, trendët e zhvillimit të ndërtimit, vërehet që në fshatrat me humbje më të madhe të tokës bujqësore dhe shtrirje më të madhe të ndërtimit në toka bujqësore, nuk janë kontrolluar ndërtimet dhe kufiri ndërtimor
- Mobiliteti brenda zonës urbane është relativisht i hendikepuar në mungesë të një sistemi të transportit urban;
- Numër i lartë i ndërtimeve pa leje, që duhet integruar dhe urbanizuar;
- Zhvillime të paplanifikuara me mungesën konsekuente të shërbimeve dhe hapësirave të gjelbër publike;
- Zgjerime të mëdha me densitet të ulët të cilat konsumojnë dhe copëtojnë kualitetin e tokës bujqësore më shumë se që është e arsyeshme me të njëjtën popullësi të caktuar;

3.8.7.2 GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA

- Fushë Kosova ka 3 nënqendra administrative si Bardh i Madh, Miradi e Poshtme, dhe Sllatinë e Madhe janë Qendra të rendit të ultë;
- Fushë Kosova, paraqet qendrën kryesore administrative, ekonomike e kulturore për gjithë territorin e komunës dhe kategorizohet si Qendër e rendit të mesëm;
- Sipas regjistrimeve të fundit, Fushë Kosova ka ngritje të numrit të banorëve për 31,50% në nivel vendbanimi dhe 54,40% në nivel Komune;
- Dyndje të popullsisë nga zonat rurale në zonën urbane, si edhe nga zonat tjera në nivel shteti, rezultojnë me mbipopullimin e vendbanimeve përgjatë rrugës magjistrale sikur Bresja;
- Zgjerimi i zonës urbane kah zonat rurale, posaqërisht në vendbanimet rurale përgjatë rrugës magjistrale Fushë Kosovë-Prizren-Pejë;

- Fushë Kosova i takon tipit të koncentruar/grumbulluar të vendbanimeve;
- Fushë Kosova i ka dy lagje urbane, Lismirin dhe Nekaradën;
- Shpërndarja e banimit brenda vendbanimeve ka rezultuar edhe me një dendësi të ulët apo mesatare tek shumica e vendbanimeve, me përjashtim të zonës urbane dhe vendbanimeve rreth saj, që vjen si rezultat i kërkesave të shumta për banim për shkak të zbrazjeve të vendbanimeve rurale drejt zonës urbane;
- Edhe karakteri ekonomik në komunë mund të themi se në një masë dirixhohet nga relievi dhe afërsia me qendër. Zona qendrore që përfshinë zonën urbane me vendbanimet për-rreth zhvillojnë aktivitete të ndryshme ekonomike; zona rurale zhvillon bujqësi.

Sipas parashikimeve demografike, ka nevojë për zgjerimin e sipërfaqes së planifikuar për ndërtim në vendbanime për një kohë të gjatë pasi që në shumicën e vendbanimeve duke filluar nga qyteti i Fushë Kosovës mund të shfrytëzohen sipërfaqet e zbrazëta brenda zonës së planifikuar për ndërtim e cila do plotësohet me përmbajtje në funksion edhe në kompletimi të cilësisë së banimit (infrastrukturë, hapësira publike, parqe, hapësira për sport, rekreacion etj).

3.8.7.3 SWOT ANALIZA

PËRPARËSITE	DOBËSITË
- Lidhja e mirë e vendbanimeve me qendrën komunale. - Shpërndarje relativisht e mirë e shërbimeve shkollore, shëndetësore dhe të tjera	- Dendësia e ulët e ndërtimit - Përqendrimi i shërbimeve administrative në qendrën komunale - Zgjerimi i ndërtimit në tokë bujqësore
MUNDËSITË	RREZIQET
- Dendësimi i planifikuar i vendbanimeve ekzistuese në bazë të planeve hapësinore-veçanërisht në fshatra dhe në zonat sub-urbane;	- Kapacitetet e pashfrytëzuara si pasojë e migrimit rural-urban - Migrimi i popullsisë fshat – qytet;

3.9 BANIMI

Bazuar në të dhënat e fundit të regjistrimit të popullsisë 2024, ekziston sipërfaqe banimi prej 20.41 m² për kokë banori ndërsa madhësia mesatare e familjes është 4.3 anëtare për familje. Plani raporton se 93,7% e sipërfaqes ekzistuese të banimit është i zënë me banim me një njësi dhe 6,23% nga banimi me shumë njësi. Sigurimi i sipërfaqes së mjaftueshme të banimit është një nga sfidat kryesore të identifikuar nga PZHK-ja.

Në Komunën e Fushë Kosovës nga sipërfaqja e ndërtuar ekzistuese për banim, gjejmë 57.26% banim me shumë njësi dhe 42.74% me një njësi (sipas listës së tatimpaguesve, 2022). Me një zgjerim shumë pasiv të fondit publik të banimit, fondi i banimit është duke u zgjeruar kryesisht nga sektori privat; dhe shpesh karakterizohet me parregullsi dhe mungesë të kriterëve. Andaj, janë identifikuar problemet dhe potencialet në sektorin e banimit.

Tabela 212. Të dhënat për numër dhe sipërfaqe të banimit

Zona Kadastrale	Kategoria e shfrytëzimit	Numri njësi	Sipërfaqja (m ²)	Përqindja
Zona Urbane	Apartament	8,597	650,971	58.68%
	Shtëpi	3,633	458,357	41.32%
Zona Rurale	Apartament	2	256	0.07%
	Shtëpi	2,785	363,699	99.93%
Total		15,017	1,473,283	

Burimi: Lista e tatimpaguesve të TP VITI 2022

3.9.1 FONDI I BANIMIT

Për të analizuar sipërfaqen e shfrytëzuar për banim në kuadër të sipërfaqes së ndërtuar në komunën e Fushë Kosovës, janë marrë për bazë vetëm objektet, pa infrastrukturën rrugore dhe kjo ka rezultuar se 59% e strukturave të ndërtuara në Fushë Kosovë janë të destinuara për banim.

Tabela 213. Numri i ndërtesave të banimit në zonë urbane dhe rurale

Tipi i vendbanimit	Shtëpi e veçuar, e ndarë në vete	Shtëpi gjysmë e ndarë	Rresht apo varg shtëpish	Ndërtesë ose blloqe apartamentesh	Tjetër
Urban	2,429	2,220	105	28	74
Rural	2,738	2,681	48	8	1
Gjithsejtë	5,167	4,901	153	36	75

Burimi: Banesat dhe ndërtesat sipas komunave, ASK 2013

Në bazë të analizës së shfrytëzueshmërisë së tokës, por edhe të vetë ndërtimeve në komunën e Fushë Kosovës është evidente se banimi i ulët përbën pjesën më të madhe të të gjithë sektorit të banimit. Kjo tendencë është në rënie viteve të fundit, ku kërkesa për banim është më shumë e orientuar në banim me shumë njësi. Mirëpo sa i përket numrit të njësi të banimit, si i vetmi burim zyrtar, profili komunal i referohet regjistrimit të popullsisë së vitit 2011.

Bazuar në të dhënat e ASK-së⁹⁶, del se komuna e Fushë Kosovës në vitin 2011 ka 39,257 banorë të cilët jetojnë në 6,580 ekonomi familjare, 14,599 prej të cilave janë në zonën urbane ndërsa 24,658 në zonën rurale.

Ndërsa në të dhënat e ASK-së, del se komuna e Fushë Kosovës në vitin 2024 ka 63,949 banorë të cilët jetojnë në 16,085 ekonomi familjare, prej të cilave 40,962 banorë janë në zonën urbane ndërsa 22,987 në zonën rurale.

Sipas ASK 2024 “Banesat dhe Ndërtesat Sipas Komunave”, numri i përgjithshëm i njësi të banimit në Kosovë është 583,560 me një popullsi të rezidente prej 1,585,566 banorë prej të cilave 795,627 (50.18%) jetojnë në zonën urbane, ndërsa 789,939.00 (48.82%) në zonë rurale.

⁹⁶ ASK, regjistrimi i popullsisë

Në komunën e Fushë Kosovës, numri i gjithmbarshëm i njësive të banimit është 15,017 që përbën 2.57 % të numrit të përgjithshëm të njësive të banimit në Kosovë.

Tabela 214. Fondi i banimit në raport me njësitë e banimit dhe tipologjinë e ndërtesave të banimit

Numri i banorëve	Ekonomitë familjare	Njësitë e banimit	Ndërtesat e banimit			
	Nr.	Nr.	Nr.	Tipologjia	Nr.	%
Komuna e Fushë Kosovës	63,949	16,085	15,017 (100%)	Ndërtesa banimi me një njësi	6,418	42.74%
				Ndërtesa banimi me shumë njësi	8,599	57.26%
Zona urbane	36,617	9,154	12,230 (81.44%)	Ndërtesa banimi me një njësi	3,633	41.32%
				Ndërtesa banimi me shumë njësi	8,597	58.68%
Zona rurale	27,332	6,931	2,787 (18.56%)	Ndërtesa banimi me një njësi	2,785	99.93%
				Ndërtesa banimi me shumë njësi	2	0.07%

Burimi: TP VITI 2022

Banimit në ndërtesa banimi me shumë njësi, natyrisht se është më i koncentruar në zonën urbane, ku edhe gjenden afro 57.26% e ndërtesave të tilla në komunën e Fushë Kosovës.

Bazuar në parashikimet për rritje të popullsisë (kapitulli për demografi- trendet dhe prognozat demografike), deri në vitin 2033, në krahasim me prognozat e vitit 2022, parashikohet kemi rritje të popullsisë në zonën urbane në 43,733 banorë dhe zonën rurale 27,530 banorë. Ndërsa numri i ekonomive familjare në qytet parashikohet të rritet përafërsisht deri në 10,933 ekonomi familjare, ndërsa në fshatra për 6,883 ekonomi familjare.

Vlerësimi i njësive të banimit të nevojshme për popullsinë në periudhën 8-vjeçare (2025–2033)

Sipas Udhëzimit Administrativ Nr. 11/2015 të MMPH-së, në nenin 8 paragrafi 8.8.1 përcaktohet që në kuadër të planeve zhvillimore komunale duhet të bëhet një vlerësim i bazuar në parashikimet demografike, për të identifikuar nevojat për zhvillim të infrastrukturës së banimit. Kjo analizë mbështetet në:

- Të dhënat statistikore të popullsisë ekzistuese dhe të parashikuar (të siguruar nga ASK);
- Madhësinë mesatare të familjes, si një tregues standard për përlogaritjen e numrit të njësive të banimit;
- Raportin ndërmjet numrit të banorëve dhe njësive të banimit.

Parashikimi i rritjes së popullsisë:

Bazuar në të dhënat zyrtare, si dhe parashikimet për rritjen e pritshme të popullsisë është si më poshtë:

- Popullsia aktuale në vitin 2024: 63,949 banorë
- Popullsia e parashikuar për vitin 2033: 71,263 banorë
- Rritja absolute e popullsisë:

$$71,263 - 63,949 = 7,314 \text{ banorë}$$

Përlogaritja e njësive të banimit të nevojshme:

Sipas të dhënave të vitit 2024, në Komunën e Fushë Kosovës janë 16,085 ekonomi familjare. Në raport me popullsinë, rezulton që madhësia mesatare e një familjeje është:

$$63,949 \text{ Banorë} / 16,085 \text{ Ekonomi Familjare} \approx 3.97 \text{ Banorë} / \text{Ekonomi Familjare}$$

Duke përdorur këtë tregues, për të përballuar rritjen e pritshme prej 7,314 banorësh, llogaritet se do të kërkohen:

$$7,314 / 3.97 \approx 1,842 \text{ Njësi të reja banimi}$$

Interpretim hapësinor dhe planifikues:

Rritja prej 1,842 njësive të reja banimi nënkupton një presion të konsiderueshëm mbi:

- Kapacitetet ekzistuese urbane
- Zonat e banimit të planifikuara
- Infrastrukturën teknike dhe publike

Kjo kërkon që me Planin Zhvillimor Komunal të:

- Sigurohen zona të reja për zgjerim të banimit si dhe
- Integrohen ndërtimet e reja me rrjetet rrugore, kanalizime dhe energji.

Impaktet mbi politikat sociale dhe zhvillimore:

Shtimi i popullsisë do të ndikojë gjithashtu në:

- Rritjen e kërkesës për banim të përballueshëm;
- Nevojën për diversifikim të ofertës banesore si dhe
- Zvogëlimin e mundësive për zhvillim informal nëse mungon planifikimi efektiv.

Andaj, duke u bazuar në skenarët realistë të rritjes demografike dhe metodologjinë standarde të përlllogaritjes, për periudhën 2025–2033, Komuna e Fushë Kosovës do të ketë nevojë për ndërtimin e rreth 1,842 njësive të reja banimi. Ky vlerësim është thelbësor për:

- Harmonizimin e zhvillimit urban me strukturën demografike;
- Orientimin e investimeve private dhe publike në sektorin e ndërtimit si dhe
- Përmbushjen e standardeve të banimit në përputhje me objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm.

Tabela 215 Vlerësimi i njësive të banimit të nevojshme për periudhën 2025–2033

Përshkrimi	Vlera	Burimi / Shënime
Popullsia aktuale (viti 2024)	63,949 banorë	Sipas PZHK – ASK 2024
Popullsia e parashikuar (viti 2033)	71,263 banorë	Parashikim nga PZHK
Rritja e pritshme e popullsisë (2025–2033)	7,314 banorë	Diferenca midis 2033 dhe 2024
Madhësia mesatare e një ekonomie familjare	3.97 banorë për ekonomi	63,949 banorë ÷ 16,085 ekonomi familjare (viti 2024)
Njësitet e reja të banimit të nevojshme deri në 2033	1,842 njësi banimi	7,314 banorë ÷ 3.97 banorë për njësi banimi
Mesatarja vjetore e njësive të nevojshme	≈ 230 njësi në vit	1,842 njësi ÷ 8 vjet
Periudha e vlerësuar	8 vjet	Nga viti 2025 deri më 2033

Vlerësimi i numrit të njësive të banimit të nevojshme sipas ekonomive familjare për periudhën 8-vjeçare në Komunën e Fushë Kosovës

Në kuadër të procesit të planifikimit hapësinor dhe në përputhje me kërkesat e nenit 8, paragrafi 8.8 dhe nenparagrafit 8.8.1 të UA MMPH Nr. 11/2015, është realizuar vlerësimi i numrit të njësive të banimit të nevojshme për 8 vitet e ardhshme për Komunën e Fushë Kosovës.

Për këtë qëllim, është marrë si bazë trendi i rritjes së ekonomive familjare, i cili përfaqëson një tregues të drejtpërdrejtë të kërkesës për njësi banimi. Sipas të dhënave statistikore:

- Në vitin 2011, Komuna e Fushë Kosovës kishte gjithsej 6,580 ekonomi familjare.
- Në vitin 2024, ky numër është rritur në 16,085 ekonomi familjare.

Kjo nënkupton një rritje prej 9,505 ekonomish familjare gjatë një periudhe 13-vjeçare (2024–2011). Për të vlerësuar kërkesën mesatare vjetore për njësi të reja banimi, kjo rritje është ndarë me numrin e viteve të analizës: $16,085 - 6,580 / 13 = 9,505 / 13 = 731$ Ekonomi në vit.

Duke u bazuar në këtë mesatare, për periudhën e ardhshme 8-vjeçare (2025–2032) parashikohet që Komunën e Fushë Kosovës do t'i nevojiten rreth:

731 Ekonomi në vit × 8 vite = 5,848 Njësi të reja banimi

Bazuar në këtë analizë, Komuna e Fushë Kosovës do të ketë nevojë për rreth 5,848 njësi të reja banimi gjatë 8 viteve të ardhshme për të përmbushur kërkesën potenciale, duke u mbështetur në ritmin aktual të rritjes së

ekonomive familjare.

Ky vlerësim paraqet një bazë realiste për planifikimin hapësinor dhe për përcaktimin e kapaciteteve të nevojshme të infrastrukturës, shërbimeve dhe hapësirave për zhvillim të banimit.

Tabela 216 Vlerësimi i njësive të banimit të nevojshme për periudhën 2025–2033 sipas ekonomive familjare

	Numri i ekonomive familjare	Rritja vjetore e parashikuar	Njësitet e reja të banimit të nevojshme
2011	6,580		
2024	16,085		
Totali (8 vite)		+731	5,848

3.9.2 NEVOJAT PËR BANIM

Varësisht prej skenarëve potencialë për zhvillimin e Fushë Kosovës jepen edhe projeksionet e mundshme të fondit të nevojshëm për strehim të popullsisë së Fushë Kosovë.

Projeksionet e duhura për banim, janë ndërtuar mbi skenarin më realist që është edhe skenari më i mundshëm për të ndodhur. Gjithashtu, pas parasysh se nevoja për banim dhe ndërtimi i banesës lidhet me numrin e banorëve rezident por edhe atyre që jetojnë jashtë shtetit, apo në qytete tjera, projeksionet e banimit përdorin numrin e banorëve të përgjithshëm. Sipas kësaj Fushë Kosova në vitin 2033 presupozohet të shkojë në një popullsi rreth 71,263 banorë të përgjithshëm, ndërkohë që zona urbane në 43,733 banorë të përgjithshëm.

Ajo që vlen të theksohet është që projeksionet duhet të bazohen edhe në një gabarit të vetin, bazuar në tipologjinë ndërtimore historike si dhe në tipologjinë që është tendenciale në tregun e strehimit në Fushë Kosovë.

Presupozohet që rreth 42.74% e sipërfaqeve ndërtimore të jetë banim me një njësi, ku sipërfaqja e banimit për banor është tendencialisht më e madhe sesa sipërfaqja ndërtimore e banimit me shumë njësi, i cili presupozohet të përbëjë rreth 57.26% e fondit ndërtimor. Bazuar në këtë arsyetim është simuluar shpërndarja e sipërfaqeve ndërtimore aktualisht në Komunën e Fushë Kosovës, sipas të cilës mesatarja e banimit për frymë (bruto) vendoset diku mes 45-50m² për frymë.

Analiza e gjendjes ekzistuese të sipërfaqeve të banimit nëse merret si total 1,888,905 m² dhe shpërndahet për numrin 19,603 e shtëpive/njësive banesore rezulton se mesatarisht një familje në komunën e Fushë Kosovës jeton në rreth 97 m². Nëse e konsiderojmë që një familje mesatarisht në Fushë Kosovë i ka 4,7 anëtarë atëherë plotësohen kriteret për hapësirë të përshtatshme të banimit e llogaritur si mesatare.

3.9.2.1 NEVOJAT E BANIMIT PËR TË ARDHMEN

Komuna e Fushë Kosovës e përkrah nevojën për të siguruar furnizim adekuat të banesave cilësore për të përmbushur kërkesat ekzistuese dhe të ardhshme. Banimi do të trajtohet në mënyrë adekuate duke u kujdesur si për ndërtesat ekzistuese për banim duke u kujdesur që të realizohet ligji për mirëmbajtjen e hapësirave të përbashkëta në ndërtesa por edhe duke u siguruar që ndërtimet e reja ti plotësojnë kriteret e kualitetit dhe dizajnit.

Po ashtu, komuna e Fushë Kosovës do të vazhdojë të trajtojë familjet që nuk mund të sigurojnë vet banimin kryesisht përmes bonus banimit (pagesës së një pjese të qerasë) që është e specifikuar në ligjin që e trajton çështjen e banimit social.

Tabela 217. Simulimi dhe shpërndarja e sipërfaqeve të banimit ekzistues

	Popullsia (banorë) 2033	Banim me një njësi (m ²) aktual (E)	Banim me shumë njësi (m ²) aktual (E)	Nevojat për banim (45m ²) banor (N)	Diferenca e shtimit total (E-N)
Urbane	43,733	458,357	650,971	1,967,985	858,657
Rurale	27,530	363,699	256	1,238,850	874,901
TOTAL	71,263	822,056	650,971	3,206,835	1,733,558

Bazuar në skenarin realist projektohet që Fushë Kosovë të ketë nevojë rreth **1,733,558 m²** në 10 vitet që vijnë për të akomoduar nevojën e projektuar për banim.

3.9.2.1.1 ZHVILLIMI I POLITIKAVE TË BANIMIT

Komuna e Fushë Kosovës e ka një trend të lartë të ndërtimeve kolektive sidomos përgjatë segmentit që e lidhë Fushë Kosovën me Prishtinën. Në këtë formë, kjo pjesë e qytetit është shumë e populluar dhe kërkesat për banesa në këtë segment vazhdojnë të ekzistojnë kryesisht për shkak të çmimeve të volitshme por edhe për shkak të afërsisë me kryeqytet.

Politikat e banimit duhet të specifikohen në Programet Trevjeçare për banim të kërkuara edhe me Ligjin për Financimin e Programeve Trevjeçare për Banim.

Në këto programe duhet të specifikohen objektivat e politikave komunale të banimit që mbështesin shpërndarjen e shtëpive të reja në vende të përshtatshme për të arritur objektivin e përgjithshëm që të sistemohen familjet e reja që kërkojnë ndërtim të shtëpive por edhe familjet që vet nuk mund të sigurojnë banim. Pra, në këtë drejtim duhet të mbështetë siguri i shtëpive të reja duke përfshirë banimin social në vende që mund të mbështetë zhvillimi i qëndrueshëm, me shërbime adekuate dhe qasje të lehtë në infrastrukturë, punësim, kujdes për fëmijë, arsimim, shëndetësi të gjitha këto duke i pasur parasysh ruajtjen e mjedisit.

Programet komunale për banim duhet të vendosin theks mbi politikat ashtu që të synohet që të sigurohet banim për të gjithë.

Ky program duhet të bazohet në 6 shtylla të cilat më tej mund të adaptohen për të arritur objektivat e banimit:

- Banimi duhet të jetë i përballueshëm për qytetarët e komunës;
- Të vendoset si prioritet banimin social adekuat përmes skemave të përcaktuara në ligjin që e trajton temën e banimit social;
- Të përkrahen shoqatat dhe individët të cilët në aspekt human janë të interesuar të ndihmojnë familjet që jetojnë në kushte të vështira të banimit sidomos në vende rurale;
- Të sigurohet që komuna është qendër për trajtimin e banimit në nivel lokal;
- Të bashkëpunohet me sektorin privat ku përmes skemave të Partneritetit Publiko Privat të asistohen familjet në nevojë për banim;
- Të sigurohet që qiratë jepen në mënyrë adekuate dhe të ndihmuara nga komuna;
- Të angazhohet për zbatimin e ligjit për mirëmbajtjen e hapësirave të përbashkëta në ndërtesa kolektive;
- Të bashkëpunohet me nivelin qendror – ministrinë përkatëse që e trajton temën e banimit për realizimin e programeve të përbashkëta të banimit;

Për ti realizuar objektivat e mësipërme, komuna e Fushë Kosovës duhet të fuqizojë sektorin komunal i cili e trajton temën e banimit.

3.9.2.1.2 ZHVILLIMI I BANIMIT NË QYTET DHE FSHATRA

Zhvillimi i banimit duhet ti ketë parasysh këto parametra:

- Të mbështeten në mënyrë aktive propozimet që inkurajojnë qendrën e qytetit me përdorim të përzier duke përfshirë skemat e banimit, ripërdorimi i boshllëqeve /ndërtesat dhe vendet e pashfrytëzuara për nevoja të krijimit të hapësirave të gjelbërta por edhe për banim në rastet kur nuk prishte struktura e qytetit;
- Të përmirësohen dhe zhvillohen struktura e vendbanimeve ekzistuese urbane dhe rurale në përputhje me parimet e planifikimit të mirëfilltë urban.

Shtëpitë për të moshuar

Strehimi dhe përkujdesja për të moshuar duhet të jetë një ndër objektivat primare të komunës së Fushë Kosovës. Ka forma dhe skema të ndryshme të cilat duhet ti zbatojë komuna e Fushë Kosovës për zbatimin e kësaj objekte. Mund të realizohet përmes buxhetit komunal, përmes Partneritetit Publiko Privat, nga sektori jofitimprurës (OJQ) apo edhe tërësisht nga sektori privat. Kjo mund të përfshijë nevojën për të krijuar partneritet me grupe dhe individë që munden në mënyrë aktive të inkurajojnë rritjen e mundësive për strehim të të moshuarve. Vendndodhjet e banesave për të moshuar mund të shpërndahen në lagjet ekzistuese dhe të reja brenda hapësirave që i plotësojnë kriteret ashtu që të moshuarit të kenë qasje të lehtë për të përmbushur nevojat elementare (blerje, shërbimeve mjekësore dhe lehtësira të tjera)

Kriteret për ndërtimin e ndërtesave kolektive të reja

Fushë Kosova do të inkurajojë zgjerimin e banimit me rreze të gjatë që të bëhet në një mënyrë logjike dhe të qëndrueshme që maksimizon përdorimin efikas të tokës dhe infrastrukturës së disponueshme.

Do të inkurajohet zhvillimi me densitet më të lartë banimi në vende të përshtatshme të mbështetura nga dizajni cilësor, qasja në lehtësitë dhe shërbimet lokale dhe kapaciteti i infrastrukturës. Do të përfillen në përpikëri ruajtja e zonave të gjelbërta në përputhje me planet komunale për ruajtje të mjedisit.

Performanca e energjisë

Ruajtja e energjisë në objektet për banim e sidomos në ndërtesa kolektive duhet të trajtohet me seriozitet të madh dhe në përputhje me ligjet në fuqi. Duhet të bëhet një studim i fizibilitetit në këtë drejtim dhe të aplikohet për fonde qeveritare dhe ndërkombëtare për zvogëluar nevojën për energji elektrike çoftë përmes izolimit termik, vendosjes së paneleve, apo edhe formave tjera bashkëkohore.

Banimi Inovativ

Fushë Kosova duhet të mbështesë partneritete inovative dhe të eksplorojë modele financimi krijues, rregullore, standarde dhe procese miratimi, si dhe stimuj për sektorin privat për të ofruar projekte banimi ku mund të demonstron se produkti do të jetë mjaft tërheqës dhe funksional në dizajn dhe pamje për të garantuar ndryshime në Standardet ekzistuese të zhvillimit të qytetit. Fushë Kosova do të inkurajojë kompanitë ndërtimore të përdorin metoda ndërtimi efikas dhe me kosto më të ulët në lidhje me elemente të parafabrikuara, materialet e ndërtimit dhe format e ndërtuara që rezultojnë në strehim estetikisht tërheqës dhe të përballueshëm.

Si konkluzion, Komuna e Fushë Kosovës do të përfillë në përpikëri kriteret për ndërtimin dhe banimin e familjeve në ndërtesa kolektive në përputhje me ligjet në fuqi që e trajtojnë këtë çështje. Disa nga kriteret bazike janë si në vijim:

1. Të ketë shumëllojshmëri të tipeve të banesave për të përmbushur kërkesat për banim dhe nevojat sociale;
2. Të ketë projektim adekuat urban (p.sh. parqe, kënde të lojërave, pika qendrore dhe hapësira të hapura të përdorshme) të cilat mundësojnë funksionimin adekuat për të gjitha lagjet përreth;
3. Sigurimi i lidhjeve për këmbësorë, çiklistë si dhe qarkullimin e automjeteve në tërë lagjen;
4. Kudo që është e mundur të adresojë sigurinë dhe parandalimin e krimit përmes vendosjes së kamerave apo policëve të lagjes;
5. Të përfillet me përpikmëri ruajtja e mjedisit;

Hapësirat rekreative:

Si pjesë përbërëse e dizajnit të lagjeve duhet të jetë edhe ndërtimi dhe mirëmbajtja e parqeve, këndeve të lojërave, hapësirave të hapura dhe vendkalimeve brenda zonave të banuara. Kriteret dhe standardet e vendndodhjes për zhvillimin e hapësirave të tilla duhet të përfshihen në Hartat Zonale të komunës së Fushë Kosovës apo në planet e detajuara urbane. Në këto plane duhet të trajtohet edhe planifikimi i tokës për këto hapësira.

3.9.3 KUSHTET E BANIMIT

Ndërtesat e banimit më shumë njësi që nga ndërtimi i tyre në vitet 1970-80 janë mirëmbajtur fare pak. Posaçërisht fasadat janë në një gjendje të keqe. Në vende ku ka rënë suvaja krijohen vrima në mbështjellësin e ndërtesës dhe krijojnë dëme në strukturën e objektit. Pos kësaj duhet që instalimet elektrike dhe të ngrohjes, ashensorët, etj. të rinovohen.

Rrethina e këtyre blloqeve të banimit ofron shumë pak kualitete rekreimi, veçanërisht vendet për lojëra të fëmijëve mungojnë. Në mënyrë që të gjitha këto të mund të bihen në nivelin e kënaqshëm, përgjegjësia nuk do të duhej të mbetej vetëm te qeveria. Pikërisht banorët, që edhe posedojnë këto banesa, duhet të luajnë një rol qendrorë në procesin e rinovimit të tyre.

Si rezultat i aplikimit të materialeve termoizoluese dhe atyre për mbrojtje nga zhurma në objektet e reja, konsiderohet se në këto ndërtesa ofrohet banim më cilësor dhe më i rehatshëm. Gjithsesi, komuna duhet të ketë një qasje proaktive sa i përket trajtimit të ndërtesave të vjetra të banimit marrë parasysh nevojën e për masa shtesë të sigurisë, pajtueshmërinë me kërkesat e kodit të ndërtimit apo edhe përmes regjenerimit urban të këtyre zonave.

Mbi 83.91% e ndërtesave të banimit janë të lidhura në rrjetin publik të kanalizimit, 9.13% të lidhura me gropa septike private dhe 5.21% në mënyra tjera të shkarkimit. Ndërsa sa i përket furnizimit me ujë rreth 69.54 % e objekteve janë të kyçur në sistemin publik të ujësjellësit, ndërsa rreth 30.45% e objekteve furnizohet nga burimet e tjera.

Sa i përket furnizimit me ngrohje, në komunën e Fushë Kosovë si burim për ngrohje kanë ngrohjen e objekteve të banimit është më stufë 80% ndërsa në përqindje të vogla përdoren edhe metoda si oxhakë, ngrohës elektrik të lëvizshëm apo tjetër. Lënda e parë e përdorur për ngrohje është druri 53%, por ka edhe banesa që përdorin qymyr, naftë energji elektrike apo tjetër.

Në mungesë të legjislacionit përkatës, objektet e banimit rrallë here janë të ndërtuara duke u bazuar në parimin e energjisë eficiente. Ndërtesat nuk kanë izolime të duhura që ta ruajnë energjinë, si dhe nuk përdorin elemente shtesë për prodhim të energjisë si panele solare apo të ngjashme.

3.9.4 SHFRYTËZIMI I FONDIT TË BANIMIT

Analiza e fondit të njësive të banimit në dispozicion, tregon se 69.47% prej tyre në komunë të Fushë Kosovës janë të shfrytëzuara, përderisa 30.53% mbesin të pa-shfrytëzuara. Ndërsa, në bazë të analizës demografike ndër vite dhe trendëve të përgjithshme në Kosovë, del se ekonomitë familjare në komunën e Fushë Kosovës janë duke u zvogëluar sa i përket numrit të anëtarëve. Nga totali i ekonomive familjare, më shumë se 65% banojnë në zonën urbane. E gjithë kjo jep indikacion që planifikimi i njësive të reja të banimit në Komunën e Fushë Kosovës në të ardhmen duhet të bëhet me kujdes duke u bazuar në parashikimet demografike por duke e përcjellë trendin e ekonomive familjare. Në veçanti kjo është me rëndësi për zonën urbane.

Tabela 218. Shfrytëzueshmëria e fondit të banimit

Gjithsej njësi të banimit		Të pabanuara		Gjithsej të pabanuara
Kosova	593,107	Zona urbane	319,959	110,728 (34.60%)
		Zona rurale	273,148	72,121 (26.40%)
Fushë Kosovë	15,017	Zona urbane	12,230	2,014 (16.46%)
		Zona rurale	2,787	945 (33.90%)

Burimi: Banesat dhe ndërtesat sipas komunave, ASK 2024

Megjithëse ka një numër të konsiderueshëm të banesave të pabanuara, këto banesa mund të jenë në shfrytëzim për banim me qira apo shitje, sipas kategorizimit të burimit të këtyre të dhënave. Pas parasysh parregullsitë në fushën e qiradhënies dhe mos deklarimit të banesës së lëshuar me qira në gjithë Kosovë, nuk mund të dilet në përfundim se këto banesa janë apo jo të banuara. Kjo na pamundëson të marrim si fond të zbrazët fondin e banesa të pabanuara në llogaritjet e nevojave të reja për banim. Gjithashtu, në llogaritjen dhe planifikimin e përdorjes së fondit të banimit të pabanuar për planifikime të reja, duhet pasur parasysh edhe vjetërsinë e banesave të pashfrytëzuara, dhe se a mund të inkuadrohen ato në këtë planifikim.

3.9.5 TRENDËT E NDËRTIMIT TË NDËRTESAVE PËR BANIM DHE ÇMIMET MESATARE TË NDËRTESAVE PËR BANIM

Rritja e popullsisë dhe të amvisërive si dhe ndryshimet në strukturat e tyre si ngritja e fuqisë ekonomike e Fushë Kosovës kushtëzon nevojën e ndërtimit të një numri të madh të banesave, si dhe ndryshimin e mënyrës dhe standardit jetësor. Kjo nga ana tjetër kushtëzon nevojën e organizimit të hapësirës adekuate e cila kërkohet nga planet urbane, përparimi i strukturës së hapësirës si dhe zgjedhja më e mirë e terreneve të parapara për ndërtim banesor.

Pavarësisht ndryshimeve në numër të popullsisë në Komunën e Fushë Kosovës, kërkesa për banim është relativisht e lartë, sidomos në zonën urbane. Rritja e popullsisë nuk është faktori i vetëm që ndikon në kërkesën për njësi të reja banimi. Migrimi i brendshëm (fshat – qytet), ndryshimi i numrit të anëtarëve të familjes i cili është në zbritje, krijimi i çifteve të reja dhe diaspora janë faktorët tjerë kryesor që ndikojnë në rritjen e kërkesës për njësi të reja të banimit.

	Me një njësi	Me shumë njësi
2015	7	43
2016	9	48
2017	2	39
2018	2	36
2019	2	26
2020	7	22
2021	5	54
2022	6	43

Numri i lejeve ndërtimore të dhëna që nga viti 2015 deri në vitin 2022, për ndërtim të objekteve banimi individual janë 40 leje. Në krahasim me komunat tjera, ky numër është i ulët. Kurse, leje ndërtimore për ndërtesa banimi me shumë njësi, prej vitit 2015 deri në vitin 2022, janë dhënë 311 leje ndërtimore.

Grafiku 24 Lejet Ndërtimore

Çmimet mesatare të një njësie banimi në objektet me shumë njësi rezultojnë të jetë nga 600 € deri në 750€ për m². Sigurisht që çmimet ndryshojnë varësisht nga lokacioni i njësisë të banimit. Qendra e qytetit është pjesa më e kërkuar për banim, dhe rrjedhimisht çmimet janë më të larta.

3.9.6 IDENTIFIKIMIN E TOKËS SË MJAFTUESHME PËR BANIM

3.9.6.1 BANIMI PËR KATEGORITË E VEÇANTA

Nevojat për banim janë më tepër se sa të rasteve sociale, duke marrë parasysh se çmimi mesatar i një njësie banimi është rreth 600euro/m². Ngase edhe shumë familje të cilat kanë ndonjë anëtar të punësuar, janë në pamundësi që të ndërtojnë shtëpi apo të blejnë banesë dhe kanë nevojë për një mundësi më të përballueshme të sigurimit të banesës me një qira të përballueshme.

3.9.6.2 BANIMI I PËRBALLUESHËM:

Në identifikim e tokës së mjaftueshme për banim duhet të futen së paku edhe kategoritë e më poshtme të banimit të përballueshëm:

- Banimin për familjet me të ardhura të ulëta;
- Të moshuarit;
- Personat me aftësi të kufizuara;
- Çifte të reja.

3.9.7 SFIDAT, GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE

Sfidat:

- Zhvillimi i pa balancuar i shfrytëzimeve brenda vendbanimeve;
- Ruajtja e zonave të banimit brenda vendbanimeve përkitazi me planet hapësinore;
- Mungesa e politikave lokale fiskale për rregullimin e banimit të përballueshëm;
- Mos balancimi i kërkesës për banim me ndërtimet e reja në dispozicion (fondi aktual banesor);
- Menaxhimi i presionit në zona të caktuara për ri-zhvillim - Kërkesat e mëdha të qytetarëve dhe ndërtuesve/investitorëve për objekte shumë banesore në zonën urbane;
- Moszbatimi i politikave dhe strategjive për banim në nivel qendror dhe lokal;
- Mungesa e harmonizimit të nevojave për banim në raport me kërkesën;
- Menaxhimi dhe mirëmbajtja e dobët e ndërtesave të banimit në bashkëpronësi;
- Nevoja për formimin e Divizionit për Banim, në kuadër të Drejtorisë për Planifikim dhe Urbanizëm;
- Sigurimi i banimit të përshtatshëm (social dhe i përballueshëm) për familjet me të ardhura të ulëta dhe familjet tjera;
- Mungesa e Fondit të Banimit në nivel qendror;
- Vendbanime joformale, brenda dhe jashtë zonave urbane;
- Rritja e banimit përgjatë rrugëve; shfrytëzimi jo racional i hapësirës;

Potencialet:

- Hartimi i Ligjit për Banim.
- Politikat për banim dhe zhvillim urban.
- Rritja e banimit për t'i përmbushur kërkesat.
- Interesi i sektorit privat për investime.
- Krijimi dhe menaxhimi i politikave të qerasë për banesa, lokale dhe tokë ndërtimore (prona komunale).

3.9.7.1 GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA

Sa i përket banimit, duke ju referuar të dhënave për strukturat e ndërtuara, 59% janë të destinuara për banim. Ndërsa në aspektin e shfrytëzimit të tokës është evidente se banimi me shumë njësi përbën pjesën më të madhe të sektorit të banimit.

Sa i përket dendësisë së banorëve për vendbanim sipas ASK 2024 vërehet se dendësia e lartë e popullsisë është në qytetin e Fushë Kosovës, ku mesatarisht jetojnë rreth 762 banorë në 1 km². Kjo ka bërë që ndikimi i zonës urbane të jetë më së shumti në vendbanimin e Bresje, i cili edhe i është bashkangjitur kufirit të zonës urbane në një pjesë të tij.

Bazuar në skenarin realist projektohet që Fushë Kosovë të ketë nevojë rreth 1,733,558 m² në 10 vitet që vijnë për të akomoduar nevojën e projektuar për banim.

3.9.8 ANALIZA SWOT PËR FUSHËN E BANIMIT

Përparësitë	Dobësitë
- Ndërtimi i banesave të reja; - Përkushtimi i fuqishëm nga administrata për zgjidhjen e çështjeve të banimit; - Iniciativat për investim në banim përmes PPP-ve, fond i konsiderueshëm i njësive të banimit, të mundësuar/ofruar nga sektori privat; - Banim relativisht i ri - vetëm 20% të njësive të banimit më të vjetra se 40 vjet; - 95% e banimit në pronë private, pa konteste pronësore; - Trendi i remitencave për fushën e banimit; - Ligji për financimin e Programeve të Veçanta të Banimit	- Një numër i njësive të banimit nuk i plotësojnë standardet hapësinore të banimit; - Shkalla e madhe e ndërtimeve pa leje; - Niveli i ulët i regjistrimit të pronës; - Sektori i banimit me qira i pazhvilluar - Mungesa e themelimit të Shoqatave të Pronarëve për ndërtesat e banimit në bashkëpronësi; - Mungesa e sektorit të Banimit; - Mjetet e pa mjaftueshme buxhetore për ndarjen e banimit social; - Prona e kufizuar komunale për banim social; - Mungesa e dokumenteve të mëhershme të banimit; - Mos përkrahja e donatoreve për ndërtimin e objekteve për banim social;
Mundësitë	Kërcënimet
- Planifikimi kompakt i zonave të banimit; - Dëshirë e madhe për pronësinë e shtëpisë, pothuajse 95% në pronësi private; - Rritja e kërkesës për banim, përfshirë numrin në rritje të personave të ri-atdhesuar dhe ekonomive familjare që janë në ndarje; - Hartimi i politikave nga niveli qendror për banim të përballeshëm; - Potenciali i sektorit privat për banim; - Mundësia e aplikimit të PPP-së me qëllim të rritjes së numrit të banesave me çmim të përballeshëm.	- Supozohet se modelet tradicionale të banimit, me shumë gjenerata- familje të mëdha, do zvogëlohen e me këtë do të rriten kërkesat shtesë për banim me një njësi; - Tendanca për ndërtimin e banimit pa planifikim përkatës dhe pa leje ndërtimore; - Përqindje e madhe e kërkesave të hipotekës të refuzuara për shkak të mungesës së dokumentacionit; - Migrimi i popullsisë fshat – qytet; - Mos respektimi i legjislacionit.

3.9.9 INVENTARI I NJËSIVE TË BANIMIT SOCIAL

Sipas ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim (03L-164), një nga programet e lejuara për të ndihmuar familjet në nevojë për banim social është përmes objekteve komunale të ndërtuara për nevoja të banimit social, të ashtuquajturat Banesat Sociale.

Komuna e fushë Kosovës posedon 38 objekte të banimit me 58 njësi banesore për nevoja të banimit social në fshatin Dobrevë e Epërme.

Gjatë viteve 1990 në periudhën e shpërbërjes së ish Republikave të Jugosllavisë në Komunën e Fushë Kosovës, gjegjësisht në fshatin Dobrevë e Epërme janë ndërtuar 38 objekte të banimit me 58 njësi të banimit për nevojat e refugjatëve serb të ish Republikës së Kroacisë.

Në vitin 1999 pas ngjarjeve në Kosovë këto familje janë shpërngulur në drejtim të pa njohur. Pas vitit 1999 në këto objekte banimi në mënyrë spontane janë vendosur familjet e fshatit Dobrevë e Epërme dhe rrethinës të cilëve ju kanë shkatërruar (djegur) shtëpitë dhe kanë mbetur pa strehë.

Deri në vitin 2009 këto objekte banimi i ka menaxhuar Agjencioni Kosovar i Privatizimit. Ndërsa pas vitit 2009 i menaxhon Komuna e Fushë-Kosovës.

Këto objekte që 30 vite nuk janë rinovuar dhe në ndërkohë janë demoluar nga koha dhe familjet të cilat kanë qëndruar përkohësisht.

Figura 27 Shtirirja gjeografike të objekteve të banimit në Dobrevë të Epërme.

Figura 28 Pamja e njësisë banesore për nevoja të banimit social në Dobrevë të Epërme

Një numër nga këto ndërtesa janë të uzurpuara dhe për momentin nuk mund të shfrytëzohen.

Në programin e prezantuar planifikohet renovimi i 30 njësive banesore të cilat pastaj përmes procesit transparent do të ndahen për persona në nevojë për banim sipas kritereve të caktuara në ligj dhe në udhëzime administrative lidhur me Banimin social.

3.9.9.1 FAMILJET TË NDIHMUARA PËRMES BONUS BANIMIT

Formë tjetër e lejuar me ligj për të ndihmuar familjet në nevojë për banim social është përmes bonos banimit. Kjo nënkupton që komuna mund të subvencionon një pjesë të qerasë për familjet që nuk kanë mundësi që vet të sigurojnë çështjen e banimit dhe kanë nevojë për ndihmë nga komuna.

Në tre vitet e fundit komuna e Fushë Kosovës ka ndihmuar 45 familje në këtë formë. Mesatarisht çdo familje është ndihmuar në vlerë rreth 150 euro/muaj. Komuna e Fushë Kosovës e konsideron këtë formë të ndihmës mjaft praktike dhe planifikon që të vazhdon edhe në të ardhmen të zbatojë këtë program të veçantë të banimit të paraparë në ligj.

3.9.9.2 FAMILJET E NDIHMUARA PËRMES NDËRTESAVE KOMUNALE TË ADOPTUARA PËR BANIM SOCIAL

Forma e tjetër nga programet e veçanta për banim sipas ligjit është edhe përmes renovimit të objekteve ekzistuese për tu adoptuar për banim social. Kjo nënkupton që ndonjë ndërtesë në pronësi komunale e cila nuk është në përdorim (p.sh. ndonjë sallë sportive) mund të adoptohet teknikisht dhe të shndërrohet në ndërtesë të banimit social.

Komuna e Fushë Kosovës deri më tani nuk ka ndërhyrë në ndonjë objekt ekzistues për të shndërruar në ndërtesë për banim social.

3.9.9.3 FAMILJET E NDIHMUARA PËRMES RENOVIMIT TË SHTËPIVE EKZISTUESE

Komuna e Fushë Kosovës i ndihmon familjet në nevojë për banim kryesisht duke i përkrahur familjet të cilat jetojnë në shtëpitë e tyre dhe kanë nevojë për riparime siç janë ndërrimi i dyerve apo dritareve si dhe riparim të nyjave sanitare apo edhe kulmeve. Në tre vitet e fundit (2019-2021) komuna e Fushë Kosovës i ka ndihmuar rreth 80 familje me buxhet komunal dhe donatorë të jashtëm në këtë mënyrë me një buxhet në vlerë rreth 250,000 euro.

3.9.9.4 FAMILJET E NDIHMUARA PËRMES NDËRTIMIT TË SHTËPIVE TË REJA

Komuna e Fushë Kosovës ka ndihmuar rreth 51 familje përmes ndërtimit të shtëpive në pronat private të tyre. Këto familje janë ndihmuar me buxhet komunal, si dhe me bashkëfinancim me Organizata Jo-Qeveritare.

Edhe pse kjo formë për ndihmë nuk është e paraparë në Ligjin për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim (03L – 164), komuna e Fushë Kosovës e konsideron se rindërtimi i shtëpive është një ndër format më të qëndrueshme për ti ndihmuar familjet në nevojë për banim. Kjo për arsye se në këtë mënyrë familjet ndihmohen në mënyrë të përhershme dhe në këtë mënyrë ju zgjidhet problemi i banimit në mënyrë më të qëndrueshme.

3.9.9.5 KËRKESAT FAKTIKE PËR PËRKRAHJE

Në komunën e Fushë-Kosovës janë identifikuar 59 raste në vitin 2021 të cilët kanë parashtruar kërkesa për sigurim të banimit.

Tabela 219 Kërkesat për pagesën e bonus banimit (qirasë) 2021 të dhënat nga DSHMS

Kategoritë:		Kërkesa për banim	Të asistuar
1	Me asistencë sociale	59	20
2	Kategoritë e dala nga lufta ,Familjet e dëshmorëve, invalidëve, veteranëve dhe martirëve	2	1
3	Te kthyerit	0	0
4	Të riatdhesuarit	0	0
5	Të moshuarit	2	2
6	Prind vetushqyes	40	40
7	Vërshimet	7	0
8	Të tjera	7	0
9	Të punësuarit nga buxheti shtetëror	0	0
10	Minoritetet	1	1
11	Tregu i banimit	0	0
12	Shitja e banesave në treg	0	0
13	Të dhëna me qira	13	13
14	Me qira në kushte të caktuara	0	0
15	Pa qira	0	0

3.9.9.6 GJENDJA E KOMUNITETEVE LIDHUR ME ÇËSHTJEN E BANIMIT

Në komunën e Fushë Kosovës investohet shumë në banim për minoritete si nga komuna po ashtu edhe nga donatorë të jashtëm.

Donatorët kryesorë të cilët financojnë programet e banimit për komunitete në Fushë Kosovë janë MKK, IOM (projekti i BE-së), VORAE, etj.

3.9.9.7 KATEGORITË E SYNUARA

Kategorizimi dhe specifikimi do të rregullohet sipas bazës ligjore duke i definuar balancën ndërmjet kategorive të synuara nëpër vite të aplikimit sipas të cilit do të përcaktohen kriteret e caktuara për familjet përfituese të cilat do të kenë për bazë: karakteristikat sociale dhe ekonomike të familjeve që presin ndihmën nga autoritetet komunale për të zgjidhur problemet e banimit.

Ndër kategoritë që do të përfitojnë nga programet e banimit parashihen :

- Familjet që nuk kanë banesë apo shtëpi në pronësi individuale;
- Familjet që posedojnë sipërfaqe banimi nën normat e banimit, të përcaktuara për atë kategori sociale dhe ekonomike;
- Kategoritë e dala nga lufta dhe ish të përndjekurit politik;
- Të kthyerit
- Komunitetet Romë, Ashkali dhe Egjiptas;
- Të riatdhesuarit;
- Të moshuarit;
- Të rinjtë;
- Të punësuarit nga buxheti shtetëror;
- Nënata vetushqyese-kryefamiljare;

3.9.9.8 KRITERET PËR PËRCAKTIMIN E RADHËS SË PËRPARËSISË

Në pajtim me dispozitat e Ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta të Banimit kriteret e përparësisë për sigurimin e banimit për kategoritë e cekura më lartë janë:

- Statusi i banimit;
- Lartësia e të ardhurave;
- Gjendja shëndetësore;
- Invaliditeti;
- Struktura e familjes;

3.9.10 PLANIFIKIMI PËR TË NDIHMUAR 80 FAMILJE PËR TRE VITET E ARDHSHE

Programi për banim i Komunës së Fushë Kosovës është hartuar për periudhën 2022-2024. Komisioni i formuar nga ana e kryetarit të komunës me ndihmën e OJQ VoRAE ka bërë analizë të gjendjes ekzistuese dhe ka përgatitur propozime konkrete për të ndihmuar qytetarët e komunës së Fushë Kosovës që nuk kanë mundësi të sigurojnë kulm mbi kokë.

Duhet të konstatohet që në komunën e Fushë Kosovës ka mjaft hapësirë për përmirësimin e ndihmës për familjet në nevojë për banim social gjë që synohet të bëhet me këtë program.

Përpos ndihmës konkrete për qytetarët e vet, brenda kësaj periudhe tre-vjeçare do të vazhdohet me analiza për të emëruar zyrtarin e banimit në kuadër të komunës së Fushë Kosovës i cili i mungon komunës sonë.

Pra, Programi i prezantuar Trevjeçar për Banim i ka tri objektiva me të cilat planifikohet që të ndihmohen 135 familje dhe një pilot projekt ku do të ndihmohen 72 familje.

3.9.11 ANALIZA SWOT PËR BANIMIN SOCIAL

Përparësitë	Dobësitë- Mangësitë
- Ekzistimi i ligjit për programet e veçanta për banim (03/L-164) të përcjellë me shumë Udhëzime Administrative; - Ekzistimi i programit tre vjeçar të mëparshëm; - Caktimi i parcelës për ndërtim të një ndërtese par banim social; - Ekzistimi i zyrtarit për banim; - Ekzistimi i Data Bazës për regjistrimin dhe monitorimin e aplikuesve për Banim Social; - Numri i aplikantëve momental që kanë kërkuar banim; - Vullneti komunal për trajtimin e temës së Banimit Social; - Interesimi i donatorëve (OJQ VoRAE)	- Mungesa e pronës komunale për ndërtim të ndërtesave kolektive për banim social; - Buxheti për 2022; - Kërkesat e mëdha për banim; - Kosto e lartë e banimit; - Buxheti limituar vjetor komunal; - Nevoja për plotësim të Ligjit (03/L-164) - Kriteret - Ndërprerja e Kontratës së bonus banimit
Mundësitë	Rreziqet
- Lista e kërkesve; - Vazhdimi i programit; - Interesimi i Qeverisë së Kosovës për të ndihmuar financiarisht; - Donatorët tjerë potencial; - Identifikimi i banesave private që mund të lëshohen për Bonus Banim; - Programe të përbashkëta me partneri ndërkombëtar në fushën e banimit; - Zgjerimi i aktiviteteve përmes skemave të Partneritetit Publiko Privat;	- Jo stabiliteti politik; - Rreziqet nga fatkeqësitë natyrore sidomos vërshimet dhe zjarri; - Rritja e numrit të kërkesave; - Mosrealizimi i programeve për mungesë të fondeve; - Niveli i lartë i varfërisë; - Problemet e vazhdueshme ekonomike dhe financiare; - Papunësia; - Trendi i rritjes së numrit të popullsisë; - Imigrimi i brendshme dhe i jashtëm;

3.10 VENDBANIMET JOFORMALE

Vendbanimet joformale në vendin tonë kanë ekzistuar edhe më parë, mirëpo kryesisht kanë qenë të njohura me emërtime të ndryshme si lagje të egra, ilegale, të paplanifikuara, mahalla etj.

Sipas Ligjit Nr.04/L-174 Ligji për Planifikim Hapësinor Neni 3, paragrafi 1, nënparagrafi 1.4.1.

Vendbanimet joformale - vendbanime ku banorët nuk gëzojnë të drejtat e tyre për një standard të përshtatshëm të jetesës, të banimit dhe nuk kanë zotërim ligjor të pronës ose qasje adekuate në shërbimet publike dhe qeverisje, si dhe jetojnë në një mjedis me rrezikshmëri të lartë.

Vendbanimet joformale të identifikuar në vendin tonë i përkasin kategorisë së parë, të zotërimit joformal ose jo i sigurtë i pronësisë, gjersa të gjithë banorët e këtyre vendbanimeve gëzojnë qasje adekuate ose privimi në shërbime elementare, pjesëmarrja adekuate ose pjesëmarrja në qeverisje, si dhe nuk janë rrezikuar nga diskriminimi. Karakteristikat identifikuese, do të jenë bazë për të ju qasur rregullimit të tyre.

3.10.1 KARAKTERISTIKAT DHE NUMRI I BANORËVE

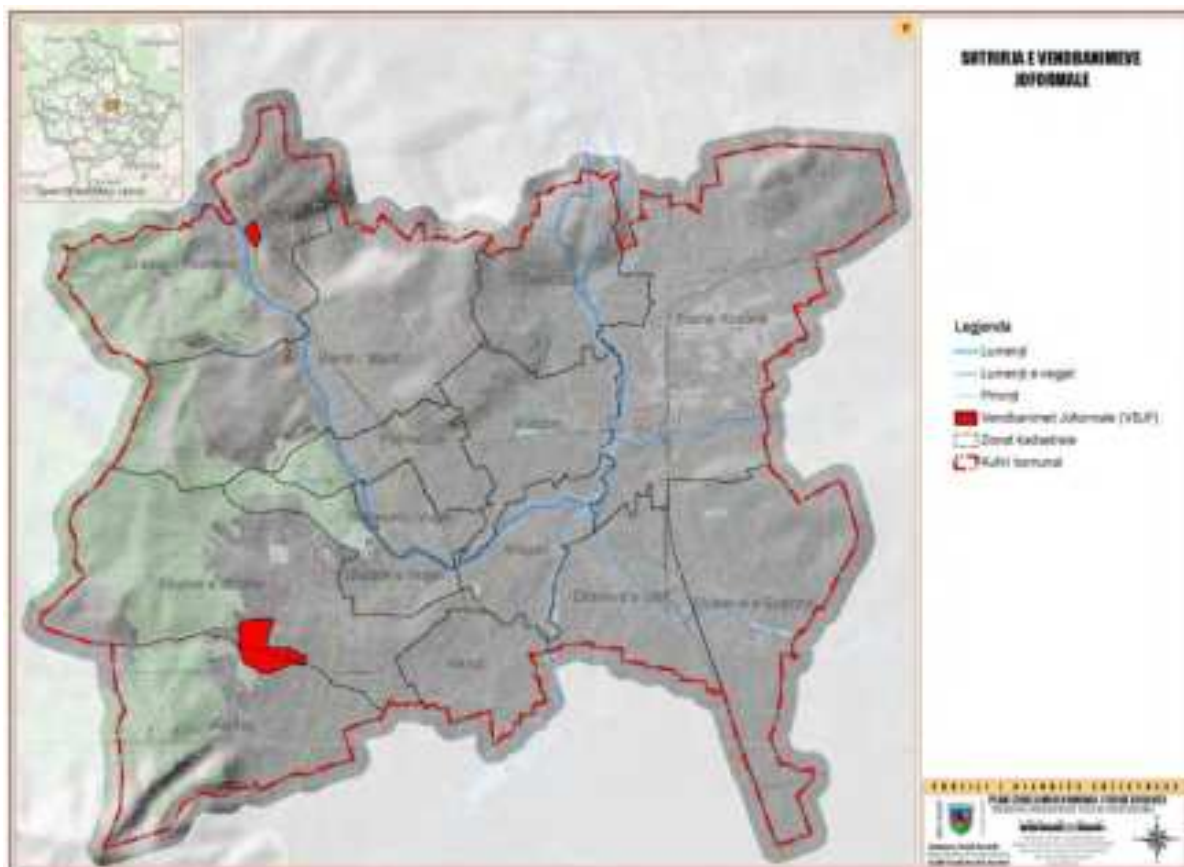
Bazuar në Planin për Zbatimin e Standardeve në Kosovë, vendbanimet joformale kategorizohen si vijon:

- Zotërimi joformal i pronësisë;
- Qasje joadekuate ose privimi në shërbime elementare;
- Pjesëmarrja joadekuate ose mos pjesëmarrja në qeverisje dhe
- Rrezikshmëri e lartë

Në Fushë Kosovë, janë evidentuar dy (2) vendbanime joformale në Grabovc të Ulët dhe Sllatinë e Madhe-Rafshnaltë.

Tabela 220 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës

Nr.	Vendbanimi/ emërtimi	Si/ ha	Nr I Shtëpive	Ban	Kontesti urban/rural
1	Lagjja e Berishëve (Grabovc i ulët)	43	16	100	Rural
2	Lagje e re mbi fshatin Sllatinë e Madhe (Rafshnaja)	45	27	150	Rural

Harta 19 Vendbanimet joformale në Komunën e Fushë Kosovës

3.10.2 GJENDJEN EKONOMIKE, SOCIALE DHE MJEDISORE TË VENDBANIMEVE JOFORMALE TË IDENTIFIKUARA

Sipas dokumentit të hartuar nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikim Hapësinor 'Strategjia dhe Plani i Veprimit për Parandalimin dhe Rregullimin e Vendbanimeve Joformale në Kosovë 2011-2015', përcaktohet kategorizimi i VBJ-ve dhe atë si vijon:

1. Vendbanimi Joformal në kuadër të zonës urbane apo zonës rurale;
2. Vendbanimi Joformal në afërsi të ambienteve të rrezikshme për banorët;
3. Vendbanimi Joformal në tokën me pronësi të parregulluar;
4. Vendbanimi Joformal në afërsi të zonave të mbrojtura me rëndësi për shtetin;
5. Vendbanimi Joformal me mungesë të infrastrukturës fizike dhe sociale, ndikim negativ në mjedis;

Konform kategorizimit si më lartë, vendbanimet joformale i përkasin kategorisë së parë dhe të tretë, të zotërimit joformal ose jo i sigurtë i pronësisë, gjersa të gjithë banorët e këtij vendbanimi, gëzojnë qasje adekuatë në shërbime elementare, pjesëmarrje adekuatë në qeverisje, si dhe nuk janë rrezikuar nga diskriminimi. Sa i përket gjendjes ekonomike, ky vendbanim cilësohet të ketë gjendje relativisht të kënaqshme ekonomike.

Tabela 221 Klasifikimi i vendbanimeve joformale

Klasifikimi	Statusi juridik		Pronësia		Kushtet		Infrastrukturë	
Vendbanimet joformale	Formal	Joformal	E sigurt mbi tokën	E pasigurt mbi tokën	E mira fizike	E këqija fizike	Qasjes në infrastrukturë	Mungesë e qasjes në infrastrukturë
Lagjja e Berishëve (Grabovc i ulët)		X	X		X		X	
Lagje e re mbi fshatin Sllatinë e Madhe (Rafshnaja)		X	X		X		X	

Mënyra e identifikimit, trajtimit dhe largimit nga lista e vendbanimeve joformale të një vendbanimi joformal është në interes nacional për tu diskutuar dhe sidomos kriteri i largimit të një VJF nga lista zyrtare kryesore. Trajtimi sipërfaqësor i kësaj qështjeje, krijon mundësi reale për rritjen e kësaj kategorie të vendbanimeve dhe mund të shkaktoj probleme të shumta sociale, pronësore, ekonomike dhe shëndetësore për banorët e këtyre vendbanimeve

Për ta rregulluar çështjen pronësore të këtyre vendbanimeve joformale, nevojitet koordinim në mes banorëve të VJF-së, autoriteteve, si dhe përfaqësuesve të pronës, bazuar në ligjet në fuqi deri në trajtimin përfundimtar dhe njohjen e pronësisë për banorët e VJF-së.

3.10.3 SFIDAT, IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE DHE KONSTATIMET KRYESORE TË VENDBANIMEVE

- Ofrimi i modeleve të zgjidhjeve të përshtatshme nga aspektet shumëdimensionale si: Teknike, ligjore dhe arkitektonike.
- Mungesa e detyrimeve ligjore për institucionet përgjegjëse të niveleve të ndryshme
- Mungesa e politikave operacionale në nivel komune, për ofrim të zgjidhjes së qeshtjeve pronësore
- Mungesa e legjislacionit që do të i obligonte banorët e vendbanimeve joformale që të iniciojnë rregullimin e statusit pronësorë të tyre
- Ndalimi i zhvillimeve të pakontrolluara hapësinore
- Ofrimi i kushteve më të mira të planifikuara brenda zonave të ndërtuara
- Zhvillimi i vendbanimeve me dendësi adekuate
- Menaxhimi i migrimit rural-urban Kostoja dhe kohëzgjatja e formalizimit dhe rregullimit të vendbanimeve joformale, që do të duhej të jetë komponentë e obligueshme e strategjisë afatmesme dhe afatgjate, të rregullimit të vendbanimeve joformale;
- Mungesa e detyrimeve ligjore për institucionet përgjegjëse, të niveleve të ndryshme.
- Mungesa e legjislacionit, pjesa e cila do ti obligonte banorët e vendbanimeve joformale, që ta iniciojnë dhe vazhdojnë deri në përfundim, rregullimin e statusit të tyre pronësorë.

3.10.3.1 GJETJET KYÇE DHE SUPOZIME TË PRANUARA

- Vendbanimi Joformal, në shtrirje të saj ka objekt shëndetësor, shkolla me çerdhe (përmbajtje të arsimit fillor dhe parashkollor), lokale afariste, bani kolektiv, banim individual.
- Destinimi i sipërfaqeve në këtë lagje, është kryesisht banim me një njësi, duke shfrytëzuar hapësira për afarizëm (tregti, prodhim, deponi, servise etj) dhe hapësirat dhe sipërfaqet e dedikuara për rrugë.
- Mungojnë dukshëm hapësirat e gjelbërta dhe ato për rekreacion.
- Përforcimi i mëtejshëm i karakterit shumëfunksional të qendrës komunale
- Konsolidimi i strukturës së ndërtuar të vendbanimeve tjera brenda zonave aktuale të ndërtuara,
- duke e ruajtur karakterin e tyre lokal
- Ofrimi i shërbimeve adekuate sociale dhe publike në të gjitha vendbanimet rurale
- Të bëhet ndarja/organizimi i zonës urbane. Drejtoria e Urbanizmit të qytetit të Lipjanit, për hulumtimin e vendbanimeve joformale do të mirret me 9 vendbanimet joformale të identifikuar
- Vendbanimi Joformal në total, përfshinë një sipërfaqe prej 88 ha, me afërsisht 43 shtëpi individuale të identifikuar dhe 250 banorë⁹⁷ ;
- Statusi formal i pronës: prona është në pronësi komunale ;
- Këto vendbanime joformale, karakterizohen përmes çështje të pazgjidhura pronësore.
- Gjendja e ndërtesave të banimit, është relativisht e mirë dhe kjo gjendje shihet dhe konfirmohet nga gjendja ekzistuese e objekteve/ndërtesave, që janë marrë për shqyrtim për këtë çështje.
- Vendbanimi Joformal, posedon me objekte arsimore, shkolla fillore e mesme e ult dhe e lartë, me çerdhe (përmbajtje të arsimit parashkollor, fillor dhe i mesëm) .
- Destinimi i sipërfaqeve në këto lagje, është kryesisht banim individual, duke shfrytëzuar hapësira për afarizëm (tregti, prodhim, deponi, servise etj) dhe hapësirat dhe sipërfaqet e dedikuara për rrugë.
- Mungojnë hapësira të mjaftueshme të gjelbërta dhe ato për rekreacion.
- Vendbanimet joformale të identifikuar, janë të përfshira në kuadër të Planit Rregullues Urban të qytetit të Lipjanit.

Vendbanimet joformale ekzistuese të prezantuara si në tabelën e mësipërme, janë përfshirë dhe trajtuar edhe me Planin Zhvillimor Komunal, edhe me hartën Zonale Komunale, mirëpo për një trajtim të plotë dhe gjithëpërfshirës kërkohet trajtimi i vendbanimeve joformale **Lagja e Berishëve** (Grabovc i ulët) dhe **Lagje e re mbi fshatin Sllatinë e Madhe** (Rafshnaja) edhe me hartimin e Planeve të Hollësishme Rregulluese.

Pronësia mbi tokën - Në kuadër të vendbanimeve joformale të identifikuar, ka pronësi të kombinuar. Dokumentacioni kadastral adekuat ekziston në Drejtorinë për Kadastër të Komunës së Fushë Kosovës.

⁹⁷ Numri i shtëpive individuale, është përcaktuar, përmes inqizimeve nga Gjeoportali-<http://geoportal.rks-gov.net/search> dhe shënimeve nga Kuvendi Komunal Fushë Kosovë, respektivisht Planit-Zhvillimor-Komunal-i-Fushë Kosovë

3.10.4 ANALIZA SWOT PËR VENDBANIMET JOFORMALE

Përparësitë	Dobësitë
- Identifikimi i saktë i VBJ - Ekziston dokumentacion kadastral për VBJ; - Sipërfaqja e territorit të identifikuar, 88 ha, rreth 43 shtëpi dhe 250 banorë; - Terreni i përshtatshëm për ndërtim, duke qenë se kryesisht është terren i rrafshët; - Identifikimi dhe regjistrimi zyrtar i ndërtimeve pa leje gjatë 2004-2018, si dhe regjistrimi i tyre në data-bazë; - Infrastruktura teknike bazike e vendbanimeve në përgjithësi, relativisht e mirë; - Qasje relativisht e mirë e vendbanimit, në shërbime komunale;	- Çështja pronësore e pa zgjidhur, për të gjitha rastet e identifikuar; - Jo të gjithë banorët, kanë tituj të regjistruar të pronës; - Mungesë e menaxhimit efektiv të planifikimit hapësinor dhe kontrollit të zhvillimeve urbane; - Mungesa e planit të hollësishëm rregullativ për vendbanimet e identifikuar joformale, ka bërë që shërbimet themelore të mos jenë në nivelin e kënaqshëm;
Mundësitë	Kërcënimet
- Prona komunale, mundësi kthimi në vendbanim formal; - Ofrimi dhe përmirësimi i infrastrukturës rrugore; - Zgjidhja e transportit publik; - Angazhimi publik i banorëve të lagjeve; - Krijimi i këshillave nga pjesëtarët e komuniteteve në kuadër të VBJ-ve; - Fuqizimi i rolit të përfaqësuesve, të komuniteteve në vendimmarrje duke përfshirë edhe rolin e gruas; - Inkurajimi i komuniteteve të VBJ, në kryerjen e punëve në përmirësimin e kushteve në VBJ; - Avancimi të kontrollit inspektiv të VBJ - Mundësia e zhvendosjes eventuale e VBJ, në një lokacion më adekuat dhe më të përshtatshëm;	- Implikimet pronësore; - Implikimet buxhetore; - Tej zgjatja e procedurave ligjore, në raport të ndërtimeve pa leje; - Rrezikshmëria deri në diskriminim; - Mungesa e një zgjidhjeje adekuate konkrete; - Mosdefinim i qartë i kompetencave institucionale;

3.10.5 TRAJTIMI I VENDBANIMEVE JOFORMALE

Trajtimi i të gjitha rasteve të vendbanimeve joformale, është i domosdoshëm për të siguruar një zhvillim më të qëndrueshëm urban në Kosovë.

Dhënja e të drejtave ligjore mbi një parcelë ose pronë të caktuar toke, është një mënyrë për t'u dhënë banorëve të vendbanimeve joformale të drejta pronësore formale, gjë që sjell siguri mbi pronësinë, e cila nga ana tjetër mund të rrisë vlerën e pronës. Programet që japin sigurinë mbi pronësinë ose titujt ligjorë të pronësisë, nuk duhet të konsiderohen si një zgjidhje e thjeshtë për një problem të ndërlikuar, pasi ato rrisin rrezikun që banorët e jashtëm të bëjnë pretendime të pajustificuara në pritje të marrjes së titujve të ligjshëm të pronësisë, ose banorët më të pasur të blejnë prona në një pritje të tillë. Programet e pronësisë ligjore duhet të organizohen në një mënyrë që të inkurajojnë banorët të investojnë në komunitetin e tyre dhe të dekurajojnë pretenduesit oportunistë, nga jashtë lagjes.

Për shqyrtim dhe trajtim të Vendbanimeve Joformale dhe Ndërtimeve pa Leje në Fushë Kosovë, do të duhet fillimisht që:

- Vendbanimet joformale në Fushë Kosovë, të përfshihen në planet zhvillimore komunale, në planet zhvillimore urbane dhe në Plane të detajuara Rregullative.
- Duhet investuar për ngritjen e shërbimeve dhe infrastrukturës deri në nivel të standardeve të pjesëve tjera të Kosovës.
- Komuna e Fushë Kosovës ti ketë të hartuara Politikat e brendshme Operacionale konform Legjislacionit

në fuqi, për zgjidhje të arsyeshme dhe të pranueshme të qështjeve pronësore për të gjitha palët e interesit.

- Komuna e Fushë Kosovës duhet të ketë plane strategjike të banimit me çmime të pranueshme dhe zhvillimi ekonomik mund të ndihmojnë në parandalimin e krijimit të vendbanimeve të reja joformale. Rrjedhimisht, banorët do të kontribuonin duke paguar tatime dhe faktura të ndryshme dhe duke e respektuar ligjin.
- Trajtimi përmes formës së dhënies në shfrytëzim afatgjatë të tokës e cila është në shfrytëzim, tokës mbi të cilën ka të identifikuar ndërtim pa leje.
- Dhënia në shfrytëzim afatgjatë e tokës në të cilën ka ndërtesa, të konfirmohet me kontratë për shfrytëzim afatgjatë të tokës dhe kontrata e dhënies në shfrytëzim afatgjatë dhe dokumente të tjera sipas kërkesës, do të ishin bazë ligjore për regjistrim të pronës në RDPP.

Për të rregulluar çështjen pronësore të këtyre vendbanimeve joformale, nevojitet fillimisht vullneti i mirë i të gjitha palëve, me theks të posaqëm në Komunën e Fushë Kosovës, koordinim në mes banorëve të VJF-së, autoriteteve dhe përfaqësuesve të pronës, bazuar në ligjet në fuqi deri në trajtimin përfundimtar dhe njohjen e pronësisë për banorët e VJF-së të Fushë Kosovës. Trajtimi i VJF duhet të jetë në koordinim dhe bashkëpunim të plotë me trajtimin edhe të ndërtimeve pa leje, pasi që duhet të zgjidhet qështja pronësore e tokës dhe e ndërtesës ashtu që të zgjidhet në plotni qështja pronësore e pasurisë së paluajthsme për tokë/oborr dhe ndërtesë.

3.10.6 NDËRTIMET PA LEJE⁹⁸

Në Regjistrin e ndërtimeve pa leje të Komunës së Fushë Kosovës, janë të regjistruara mbi 7,453⁹⁹ raste, si ndërtesa të kategorisë I-rë dhe të II-të, sipas Ligjit për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje Nr.04/L-188 të vitit 2014. Ky numër i identifikuar i ndërtimeve pa leje, pritet të trajtohet me Ligjin e ri në fuqi Ligji Nr. 06/L-024. Numri i cekur nuk është përfundimtar, pasi që proqesi i ndërtimeve pa leje është i pandalshëm dhe në rritje. Ligji për trajtimin e ndërtimeve pa leje, Autoriteti zyrtar përkatës do ti trajtoj dhe legalizoj shumicën e ndërtimeve të kategorisë I-rë dhe II-të, mirëpo, përsëri do të mbetet një numër i konsiderueshëm i objekteve/ndërtesave, të cilat janë ndërtuar pas 30 Gushtit të vitit 2013 dhe vazhdojnë të ndërtohen akoma, e të cilat tutje do të trajtohen me Ligjin për Ndërtim.

Duke qenë se për ndërtimet pa leje kemi çështje të pronësisë së pazgjidhur, respektivisht pronësi me titullar të ndryshëm, atëherë për ndërtimet pa leje, të identifikuar në pronat me pronësi komunale, Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ, duhet të bashkëpunojnë me Kuvendin Komunal të Fushë Kosovës (nëse eventualisht ekzistojnë), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi komunale, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ dhe ndërtimeve pa leje.

Për ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore (nëse eventualisht ekzistojnë), Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ duhet të bashkëpunojnë me AKP-në (në nivel regjional dhe qendror), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi shoqërore, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ.

Ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore, sipas legjislacionit në fuqi, Ligji Nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit, menaxhohen dhe trajtohen nën mandatin e AKP-së.

⁹⁸ DUMM

⁹⁹ Numri i ndërtimeve pa leje në Komunë të Fushë Kosovës, nga Regjistri Shtetëror i Ndërtimeve Pa Leje të MMPH, për Fushë Kosovë

3.10.7 TRAJTIMI I NDËRTIMEVE PA LEJE

Ndërtimet pa leje në pronën komunale klasifikohen si të tilla, pasi konsiderohen se janë ndërtuar pa vullnetin e pronarit dhe/ose lejen e autoritetit. Megjithatë, pavarësisht nga klasifikimi i tyre ligjor dhe pasojat, marrëveshjet e ndërsjella të palëve konsiderohen si zgjidhje parësore, qoftë kjo procedurë administrative apo gjyqësore.

Lejet e ndërtimit dhe procesi që i paraprinë dhënies së lejes së ndërtimit është i rëndësishëm për të siguruar që ndërtësat janë ngritur në përputhje me planet hapësinore, kanë infrastrukturë të përshtatshme, janë të sigurta për njerëzit dhe mjedisin, janë të përfshira në kadastër dhe i nënshtrohen tatimi në pronë, në mënyrë që komuna e Fushë Kosovës të mund të mbledhin të hyrat e veta që mundësojnë ofrimin e shërbimeve të nevojshme për qytetarët.

Procedurat aktuale të legalizimit kanë vështërsi në zbatim, marrë parasysh faktin se kanë ngecje të dukshme në implementim të Ligjit për Trajtim të Ndërtimeve pa Leje. Rrjedhimisht lehtësime në procedurën zyrtare, për zgjidhje të qështjeve pronësore. Prandaj, duhet të letësohet trajtimi i ndërtimeve pa leje për lirim të ngërqit ligjor evident.

- Identifikimi i të gjitha ndërtimeve pa leje, sepse numri rritet në vazhdimësi
- Digjitalizimi i të njejtave përmes sistemit GIS
- Themelimi i një Komisioni për trajtimin e ndërtimeve pa leje .
- Afati i fundit për dorëzimin e aplikacioneve për certifikatë legalizim, të mos jetë i kufizuar
- Aplikuesit të lirohen nga të gjitha taksat të kërkuara me ligj.
- Kërkesave të banorëve ti ipet prioritet i lartë në shqyrtim të lëndëve.
- Me urgjencë të trajtohen rastet nga lista e pritjes.
- Të ngritet dukshëm numri i zyrtarëve inspektues

Trajtimi i ndërtimeve pa leje duhet të vazhdojë sipas LIGJI Nr. 06/L-024 Për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje. Legalizimi ka të bëjë me dhënien e mandatit ligjor për banorët e shfrytëzuesit e ndërtimit paleje, e që do të sjellë pasurinë e akumuluar në mënyrë joformale në tregun formal.

3.11 SHFRYTËZIMI I TOKËS

Territori i Komunës së Fushë Kosovës është i dominuar sipërfaqet e rrafshëta të cilat shfrytëzohen për aktivitete bujqësore dhe për ngritjen e vendbanimeve, ndërsa pjesa tjetër me sipërfaqe kodrinore-malore që mundëson zhvillimin e ekonomisë pyjore, turizmit dhe blegtorisë. Prej sipërfaqes totale që ka komuna e Fushë Kosovës, vlerësohet se 52.23% e kësaj sipërfaqeje është tokë bujqësore dhe 17.00% e këtyre sipërfaqeve janë Tokë pyjore duke llogaritur zonat e mbrojtura si dhe zonat e veçanta të cilat brenda territorit të tyre kanë zonave pyjore.

Vlen të theksohet që në tabelën krahasuese sipërfaqja pyjore është trajtuar si totale shkaku i projeksonit të PZHK 2013 -2021+.

Në vazhdim është paraqitur një tabelë, në të cilën janë të rreshtuara shfrytëzimet dhe sipërfaqet e tyre sipas shfrytëzimit aktual të Tokës, si dhe sipas shfrytëzimit të Tokës të vitit 2013 sipas Planit Zhvillimor Komunal 2013-2021+.

Në tabelë janë nxjerrë edhe diferencat në hektar dhe në përqindje, në mes shfrytëzimit të tokës të vitit 2013 dhe shfrytëzimit aktual të Tokës 2023.

Gjithashtu pas analizës së krahasimit të projeksioneve të PZHK 2013-2021+ janë nxjerrë prognozat për të gjitha sipërfaqet.

Tabela 222. Analiza krahasuese bazuar në projeksionet e planifikuara nga Plani Zhvillimor Komunal 2013 – 2021+ si dhe në shfrytëzimin ekzistues të Tokës të punuar në GIS.

Kategoria e shfrytëzimit	Shfrytëzimi i planifikuar i Tokës i Planit Zhvillimor Komunal 2013 – 2021+ sip/ha	Shfrytëzimi ekzistues i tokës bazuar në të dhënat e fundit, digjitalizuar në GIS	Diferenca në ha	Diferenca në %
Sipërfaqe Ujore	50.93	50.93	0.00	0.00%
Banim / Banim i përhershëm	1144.55	921.71	-222.84	-24.18%
Prodhim parësor/ Bujqësi/ Prodhim bujqësor komercial	4306.96	4391.48	84.52	1.92%
Shfrytëzim tjetër/ Tokë natyrore e cila nuk është në ndonjë shfrytëzim tjetër ekonomik/Zonë e mbrojtur	158.02	150.36	-7.66	-5.09%
Prodhim Tretësor / Shërbim tregtar	121.09	219.32	98.23	44.79%
Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit	207.11	332.91	125.80	37.79%
Prodhim Parësor / Pylltari / Pylltari e bazuar në rotacion të mesëm apo të gjatë	1194.78	1,429.73	234.95	16.43%
Prodhim tretësor / Shërbim i komunitetit / Shërbim i administratës publike, mbrojtjes dhe sigurisë sociale		31.43	31.43	100.00%
Prodhim Parësor / Minierë dhe Gurorë / Minierë e materialeve për prodhimin e energjisë	552.11	629.76	77.65	12.33%
Prodhim dytësor/ industri e prodhimeve të lehta	688.84	629.76	-59.08	-9.38%

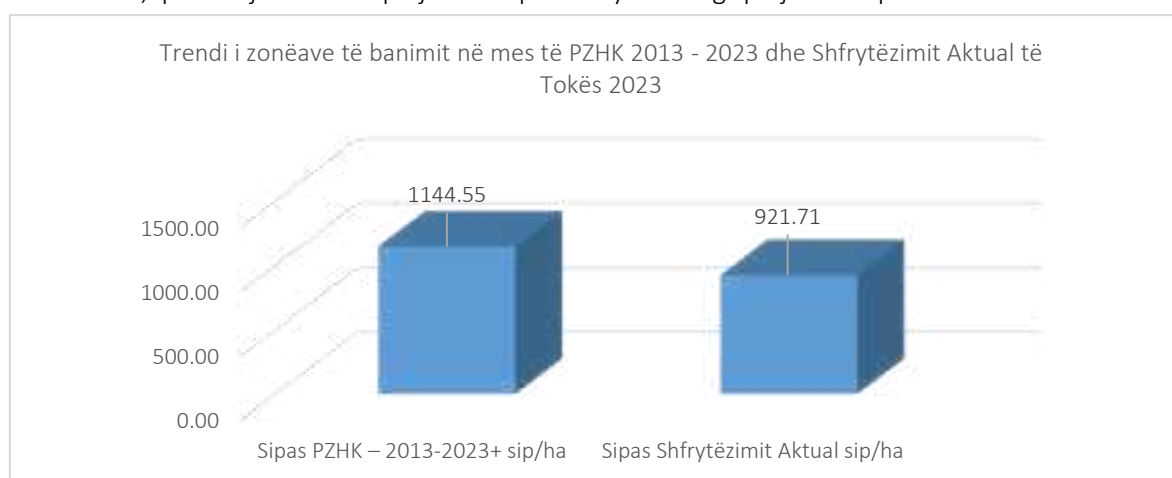
3.11.1 BANIM / BANIM I PËRHERSHËM

Në vazhdim është paraqitur tabela në të cilën është bërë krahasimi i projeksioneve të PZHK 2013-2023+ me sipërfaqen nga shfrytëzimi ekzistues i Tokës 2023.

Duke u bazuar edhe në UA. MMPH – NR. 11/2015 MBI ELEMENTET DHE KËRKESAT THEMELORE PËR HARTIMIN. ZBATIMIN DHE MONITORIMIN E PLANIT ZHVILLIMOR KOMUNAL, më saktësisht në nenin 8 Vlerësimi i gjendjes dhe pikën 8.10 Shfrytëzimi i Tokës, kemi arritur që ti shqyrtojmë dhe vlerësojmë edhe shfrytëzimet e Tokës për sipërfaqe banimi si dhe njëkohësisht kemi vlerësuar edhe projeksionet e shfrytëzimit të tokës të planifikuara sipas PZHK 2013 – 2023 për të ardhur në përfundim se deri në çfarë pike janë zbatuar ato.

Nëse i referohemi tabelës më poshtë kemi një analizë të projeksioneve e cila është bërë në nivel të zonave kadastrale në të cilën vërejmë për secilin vendbanim se sa kemi sipërfaqe të territorit të pa zbatuar në raport me sipërfaqen e planifikuara me PZHK 2013-2023.

Ndërsa nëse i referohemi sipërfaqeve në hektar, në PZHK 2013 – 2023 është planifikuar 1144.55 hektar për banim, ndërsa ne shfrytëzimin ekzistues të Tokës të digjitalizuar dhe kalkuluar përmes sistemit GIS kemi vetëm 921.71hektar, që i bie një diferencë prej -222.84 pa u shfrytëzuar nga projeksioni i planifikuar.

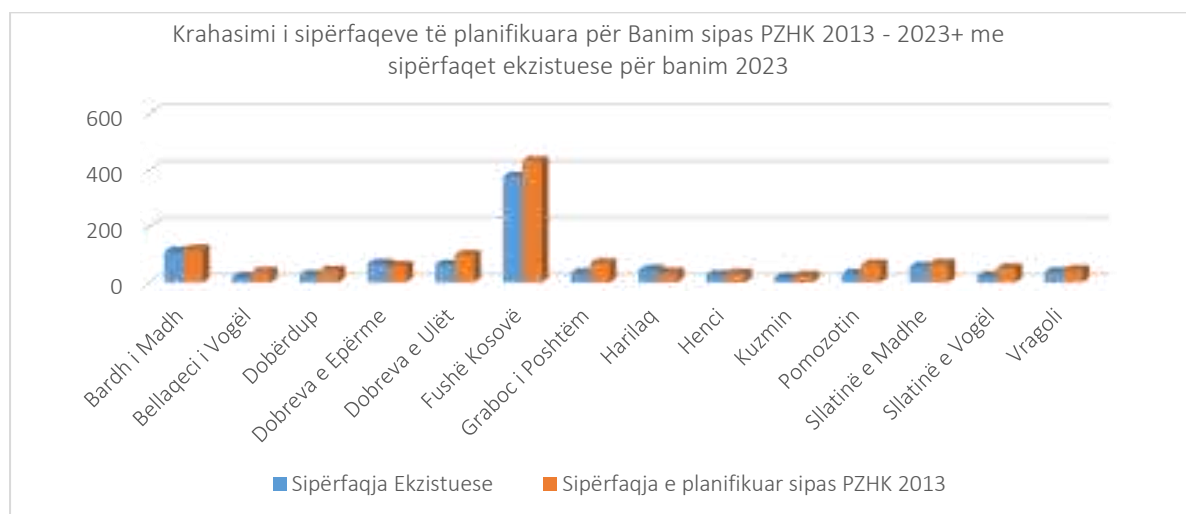
Grafiku 25.Krahasimi i sipërfaqeve në hektar, të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Tabela 223 Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023

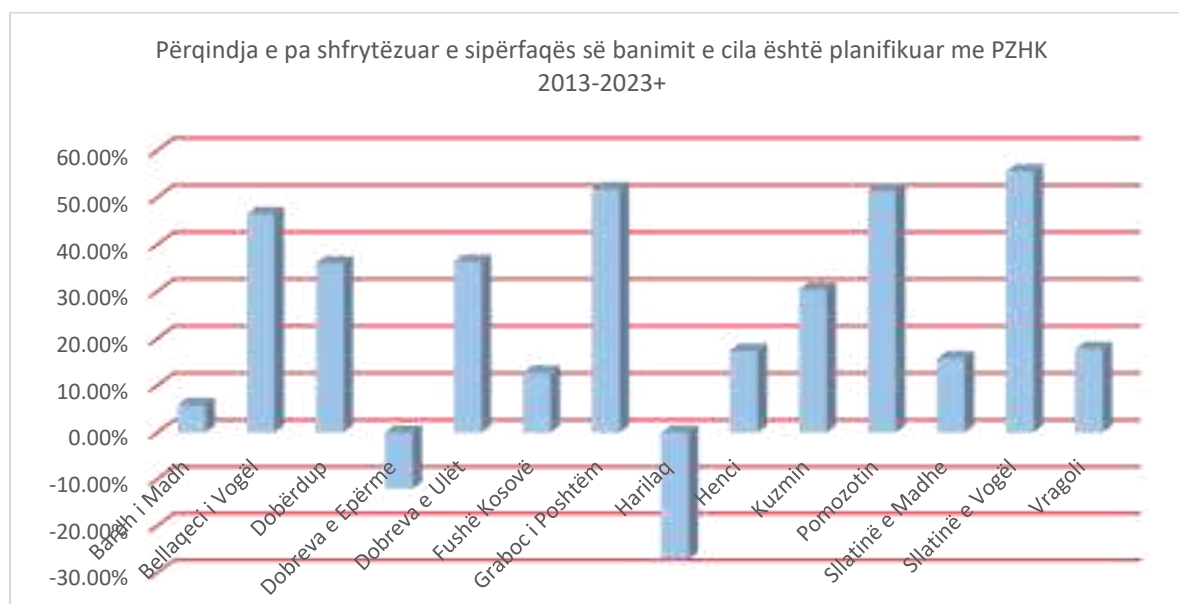
Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar (Sipërfaqja e pa ndërtuar)
Bardh i Madh	109.37	116.13	6.76
Bellaqeci i Vogël	19.61	36.65	17.04
Dobërdup	26.39	41.24	14.85
Dobrevë e Epërme	65.74	58.68	-7.06
Dobrevë e Ulët	62.08	97.52	35.44
Fushë Kosovë	376.02	431.02	55.00
Graboc i Poshtëm	32.94	68.34	35.40
Harilaq	43.99	34.60	-9.39
Henci	25.72	31.13	5.41
Kuzmin	16.15	23.21	7.06
Pomozotin	30.76	63.44	32.68
Sllatinë e Madhe	55.11	65.41	10.30
Sllatinë e Vogël	22.03	49.60	27.57
Vragoli	35.75	43.48	7.73

Nëse i referohemi sipërfaqeve totale të tabelës më poshtë si dhe grafikut vërejmë që janë bërë diferencat në hektar duke vërejtur që në përgjithësi sipërfaqja e planifikuar për banim në vitin 2013 gjatë hartimit të PZHK e deri në vitin 2023, pra për dhjetë vite ka mbetur pa u zbatuar për 24.18% nga ajo sipërfaqe e planifikuar.

Grafiku 26. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për Banim sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Grafiku 27. Paraqitja e përqindjes së mbetur pa u shfrytëzuar nga sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013–2023+

Prognozat

Bazuar në trendin e zhvillimit të banimit në vendbanimet e komunës së Fushë Kosovës, vijmë në përfundim që nëse vazhdohet ky trend i zhvillimit edhe për tetë vite të ardhshme, komuna e Fushë Kosovës do të ketë një zhvillim të ngjashëm, pra me një sipërfaqe të planifikuar për banim e cila është më e madhe se sa nevoja për zgjerim, ku rezultatet e mësipërme na qojnë deri te një prognozë që për 10 vite mos zbatueshmëria shkon deri në 24.18% apo -222.84 hektar e sipërfaqes e planifikuar për banim.

Nevojat

1. Duke analizuar trendët dhe prognizat vlerësojmë që në komunën e Fushë Kosovës duhet të merren masa në fushën e banimit, ku në vendbanimet si Bellaqec i Vogël, Dobërdup, Dobreva e Ulët, Graboc i Poshtëm, Sllatinë e Vogël, Pomozotin dhe Kuzmin, duhet të tentohet të konceptohen në atë mënyrë që territori për banim të harmonizohet me kërkesat dhe nevoja të sakta të sipërfaqeve për banim si dhe projeksionet demografike, ngaqë vërejmë që nga sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013-2023+ nuk është zbatuar të paktën 50% dhe duke u bazuar në analizën më lartë rekomandohet që të tkurret kufiri ndërtimor ne harmoni.
2. Nevoja për planifikim të ngritjes së nivelit të cilësisë së jetës në vendbanimet në rënie të popullatës dhe të banimit në vendet si : Bellaqeci i Vogël, Sllatinë e Vogël, Dobërdup, ngaqë vërejmë sipërfaqe shumë të vogla për banim.
3. Vendbanimet si : Harilaq, Bardh i Madh, Dobreva e Epërme, Henc, duhet të planifikohet sipërfaqja për banim në rritje, ngaqë bazuar në kufijtë ndërtimor me PZHK 2013-2023+ maksimum 30% kanë shfrytëzuar në maksimum sipërfaqen e planifikuar me PZHK në fuqi në disa raste si Harilaq dhe Dobreva e Epërme kanë tejkaluar mbi 10% sipërfaqe më shumë se ajo e planifikuara, pra është e qartë nevoja për rritje edhe për tetë vitet e ardhshme.
4. Nevoja për rritje të kufirit ndërtimor për banim është shumë e theksuar në zonën urbane duke i shtuar edhe tendencën për ndërtim të banimit me shumë njësi, gjithashtu vërehet që vetëm 55 hektar janë sipërfaqe e pa shfrytëzuar në raport me sipërfaqen e planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.
5. Nevoja për banim më cilësor dhe të qëndrueshëm në zona të lartë rurale.
6. Nevoja shumë e lartë e banimit në zona urbane për gjelbërim, hapësira të lira dhe terrene sportive dhe të rekreimit, zhvillim shumë i madh i ndërtesave të banimit me shumë njësi në mungesë të hapësirave publike si ; parqe, sheshe, bulevarde, shtigje për këmbësor si dhe mungesë shumë e madhe e gjelbërimit në raport me ndërtimin.

Bazuar në analizat më lartë vërehen disa nevoja të cilat i kemi listuar, por vlen të theksohet që nëse i referohemi sipërfaqes së përgjithshme për banim në territorin e Komunës së Fushë Kosovës të Planifikuar me PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqes ekzistuese për banim vlen të theksohet nevoja për rritje dhe dendësifikimin apo mbushje të hapësirave të zbrazura në mes ndërtesave ekzistuese.

Me plotësimin apo dendësifikimin e kufijve ndërtimor duke parandaluar shtrirjen në toka bujqësore si dhe me rritje të sipërfaqes për banim me intensitet të lartë do të ndikojmë pozitivisht në ruajtje të Tokës bujqësore si aset i rëndësishëm i komunës së Fushë Kosovës me një sipërfaqe prej 4306.96 hektar apo 52.23% e gjithë territorit të komunës.

3.11.2 PRODHIM PARËSOR / BUJQËSI

Në vazhdim kemi paraqitur analizën e gjendjes ekzistuese të sipërfaqeve për Tokë bujqësore, ku vlerësimi kryesisht është i paraqitur sipas kërkesës së UA. MMPH – NR. 11/2015.

Duke u bazuar në gjetjet nga profili i gjendjes ekzistuese ne kemi arritur të nxjerrim të gjitha sipërfaqet me Tokë bujqësore si dhe përqindjen e sipërfaqes me Tokë bujqësore në nivel të gjithë komunës së Fushë Kosovës.

Vlen të theksohet që gjatë këtij procesi është bërë edhe analiza krahasuese në mes projeksioneve që ka pasur PZHK 2013-2023+ i Komunës së Fushë Kosovës dhe gjendjes ekzistuese të shfrytëzimit të tokës 2023, ku nëse i referohemi kësaj analize kemi rezultatet si në vijim.

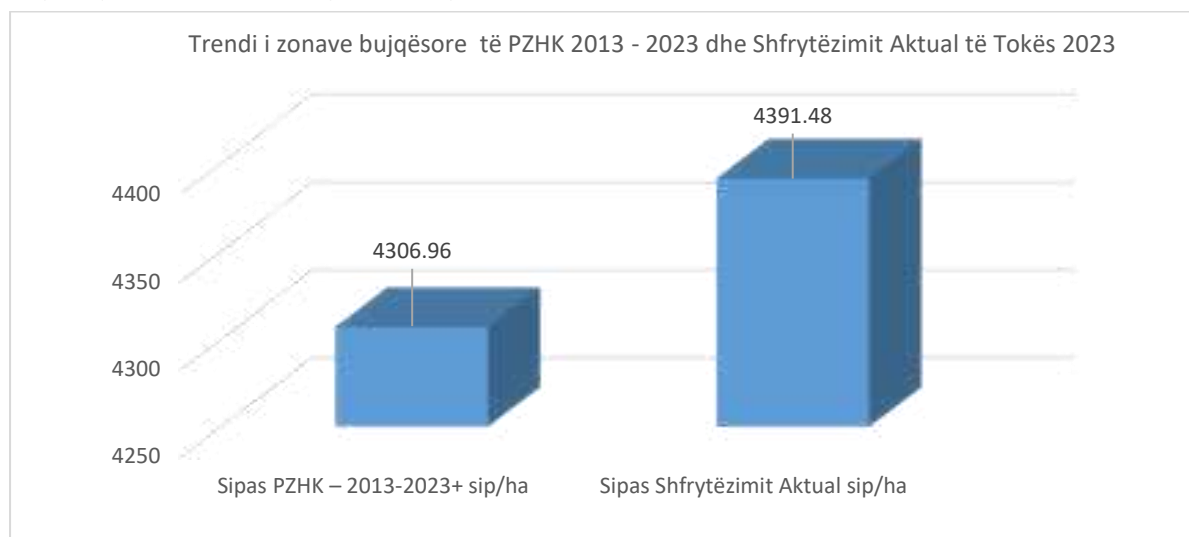
Me Planin Zhvillimor Komunal 2013-2023+ është planifikuar 4306.96 hektar Tokë bujqësore, ndërsa gjatë nxjerrjes së sipërfaqeve nga shfrytëzimi i fundit të Tokës i cili kryesisht rrjedh si rezultat i digjitalizimit në sistemin

geografik të informacionit GIS, aktualisht komuna e Fushë Kosovës ka 4391.48 hektar.

Bazuar në sipërfaqet e lartpërmendura ashtu sikur edhe në shfrytëzimet e tjera, pra nuk kemi zhvillim të territorit aq sa është planifikuar me PZHK 2013 dhe rrjedh si rezultat që Toka bujqësore është më e madhe në gjendjen ekzistuese se sa në atë të planifikuarën për 84.52 hektar apo për 1.92%, duke pasur parasysh që zgjerimet e kufijve ndërtimor janë bërë nëpër Toka bujqësore dhe mos zbatimi i tyre apo thënë ndryshe mos ndërtimi sipas projeksioneve të PZHK 2013 rezulton me Tokë bujqësore më të madhe në gjendjen ekzistuese gjithashtu si projektion vlerësohet pozitiv në aspektin e ruajtjes së tokës bujqësore.

Këtë analizë krahasuese në nivel të tërë territorit të Komunës së Fushë Kosovës mundë të vërejmë edhe tek pjesa ku paraqitet trendi i zhvillimit për 10 vite pra 2013 – 2023.

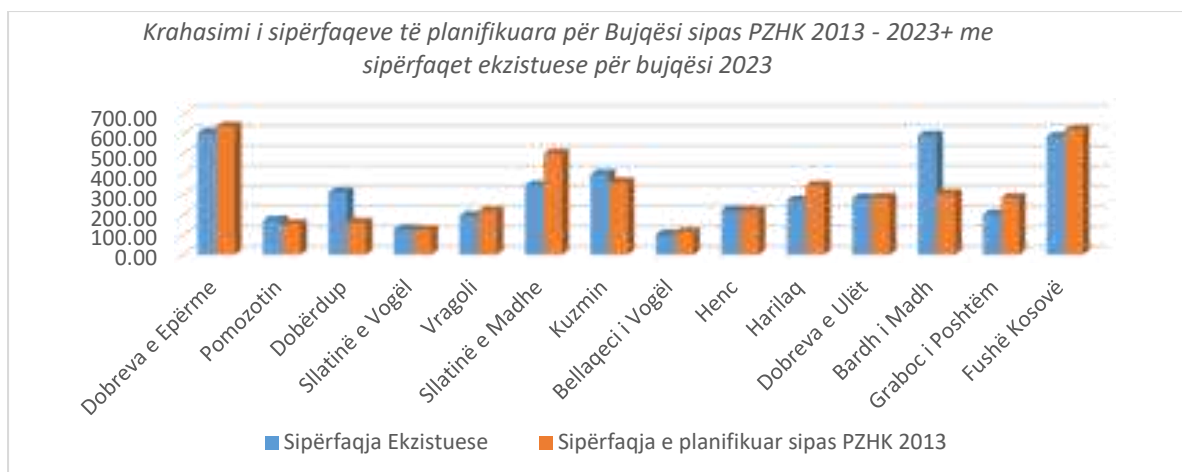

Grafiku 28. Krahasimi i sipërfaqeve në hektar, të planifikuara për bujqësi sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale e cilës është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën më poshtë.

Tabela 224 Analiza e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023 në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 Bujqësore

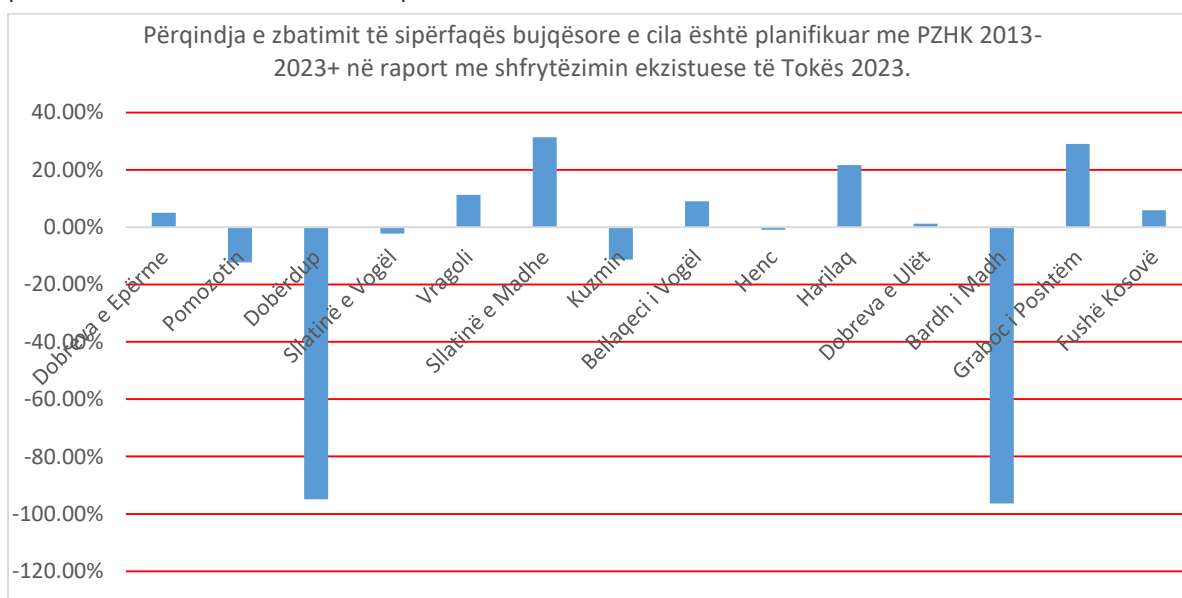
Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Dobrevë e Epërme	637.21	605.20	32.01
Pomozotin	150.41	168.81	-18.40
Dobërdup	158.69	309.37	-150.68
Sllatinë e Vogël	123.2	125.92	-2.72
Vragoli	215.62	191.42	24.20
Sllatinë e Madhe	501.95	344.38	157.57
Kuzmin	359.65	400.08	-40.43
Bellaqeci i Vogël	110.58	100.53	10.05
Henc	217.42	219.42	-2.00
Harilaq	343.49	268.89	74.60
Dobrevë e Ulët	282.72	279.28	3.44
Bardh i Madh	301.53	592.21	-290.68
Graboc i Poshtëm	281.96	200.06	81.90
Fushë Kosovë	622.53	585.81	36.72

Grafiku 29. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për bujqësi sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet ekzistuese për banim 2023

Bazuar në grafikun më lart vërejmë që në shumicën e zonave kadastrale nuk është zbatuar sipërfaqja e cila është planifikuar të mbetet me sipërfaqen bujqësore sipas PZHK 2013 – 2023.

Gjithashtu edhe në grafikun 7 këto sipërfaqe janë të paraqitura edhe në përqindje zbatimi i sipërfaqeve të planifikuara me PZHK 2013 – 2023+ sipas zonave kadastrale.

Grafiku 30. Përqindja e zbatimit të sipërfaqeve të Tokës bujqësore e planifikuar sipas PZHK 2013–2023+

Prognozat

1. Bazuar në trendin e Tokës bujqësore, vlerësojmë që nëse vazhdohet me një trend të tillë edhe për tetë vite të ardhshme komuna e Fushë Kosovës do të ketë edhe 84.52ha më shumë se sa është planifikuar me PZHK, duke u bazuar në rëndësinë e tokës bujqësore ne e shohim si trend pozitiv ruajtjen e Tokës bujqësore në raport me atë se çka është planifikuar me PZHK 2013 – 2023+ dhe rekomandojmë që zgjerimet e kufijve ndërtimor të jenë në harmoni me kërkesat për zgjerime dhe të ruhet sa më shumë sipërfaqja e Tokës bujqësore.
2. Bazuar në sipërfaqet e zonave kadastrale, trendët e zhvillimit të ndërtimit, vërehet që sipërfaqja e planifikuar për Toka Bujqësore më së paku është zbatuar në vendbanimet si : Fushë Kosovë, Graboc i Poshtëm, Harilaq, Slatinë e Madhe.
3. Bazuar në këtë vërejmë që është ruajtur Toka bujqësore dhe në kufijtë ndërtimor të planifikuar duhet të kemi parasysh zhvillimet e planifikuara si dhe projeksionet demografike, për të qenë në harmoni me kërkesat për zgjerime.

Nevojat

1. Ruajtja e Tokës bujqësore në vendbanimet në të cilat mendohet zgjerimi i kufijve ndërtimor.
2. Zgjerimi i kufijve ndërtimor të bëhet në harmoni me kërkesat dhe nevojat për zgjerim.
3. Tkurrja e kufijve ndërtimor në vendbanimet ku sipërfaqja e pa zbatuar e kufijve ndërtimor të planifikuar me PZHK 2013-2023+ kalon 20%.
4. Zgjerimet e kufijve ndërtimor të bëhen kryesisht në Toka bujqësore të cilat janë mbi kategorinë 4 dhe të tentohet të mos zgjerohen kufijtë ndërtimor në toka të kategorisë nga 1 deri 4.
5. Komasaioni i tokave bujqësore, si mënyrë më efikase për shfrytëzimin e tyre.

3.11.3 PRODHIM PARËSOR / PYLLTARI / PYLLTARI E BAZUAR NË ROTACION TË MESËM APO TË GJATË

Në vazhdim janë paraqitur zonat pyjore të cilat janë analizuar duke bërë krahasimin në mes sipërfaqeve pyjore të cilat janë planifikuar me PZHK 2013-2023+ si dhe sipërfaqeve ekzistuese sipas shfrytëzimit ekzistues të Tokës të punuar në sistemin gjeografik koordinativ GIS.

Vlen të theksohet ashtu si në profil edhe në vlerësim, tek zonat pyjore i kemi trajtuar vetëm zonat të cilat janë të veshura me pyje jashtë zonës së mbrojtur.

Pra bazuar në shfrytëzimin ekzistues të Tokës kemi një sipërfaqe pyjore prej 1429.73ha, ndërsa me PZHK 2013-2023+ kemi një sipërfaqe me Toka pyjore prej 1194.78ha.

Në grafikun më poshtë kemi të paraqitur në mënyrë skematike diferencën nga sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës të digjitalizuar përmes sistemit gjeografik të informacionit GIS.

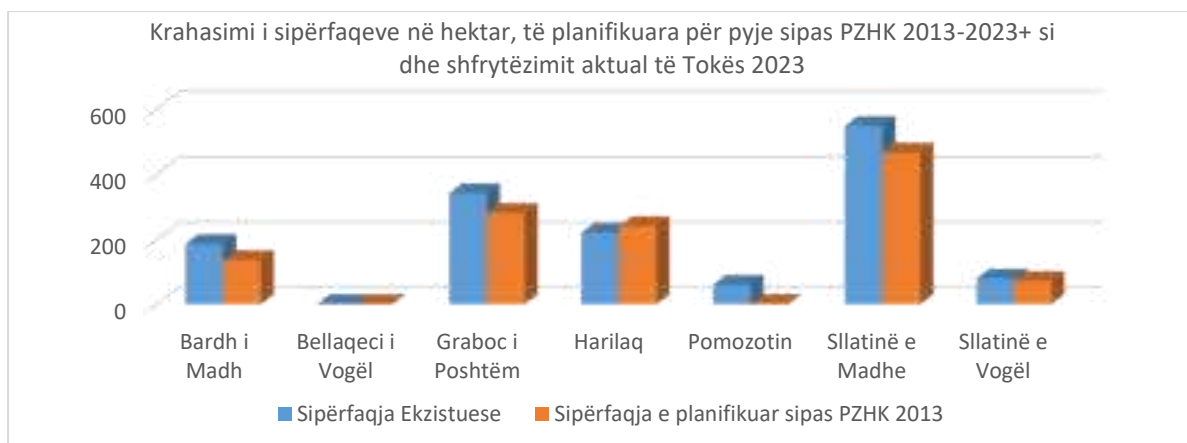

Grafiku 31. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023 dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën më poshtë.

Tabela 225 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të Tokës Pyjore në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Bardh i Madh	185.07	135.74	-49.33
Bellaqeci i Vogël	0.05	0.03	-0.02
Graboc i Poshtëm	340.93	281.13	-59.80
Harilaq	219.24	240.06	20.82
Pomozotin	59.18	0.76	-58.42
Sllatinë e Madhe	546.63	465.55	-81.08
Sllatinë e Vogël	78.61	71.51	-7.10

Grafiku 32. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për pyje sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023

Bazuar në grafikun më lartë vërejmë që në disa vendbanime sipërfaqja pyjore është më e madhe se sa ajo e planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.

Vlen të theksohet që në disa raste sipërfaqja më e madhe është shkaku i mos zbatimit të sipërfaqeve për ndërtim aq sa është planifikuar me kufijtë ndërtimor të planifikuar sipas PZHK 2013-2023+ dhe gjithashtu në disa sipërfaqe kemi pyllëzim të Tokës ku me raste kemi edhe ripyllëzim të disa sipërfaqeve.

Gjithashtu edhe në grafikun më poshtë këto sipërfaqe janë të paraqitura edhe në përqindje zbatimi i sipërfaqeve të planifikuar me PZHK 2013 – 2023+ sipas zonave kadastrale.

Prognozat

1. Bazuar në trendin e zhvillimit të tokave pyjore, vijmë në përfundim që nëse vazhdohet me një planifikimin planifikim të njëjtë të kufijve ndërtimor komuna e Fushë Kosovës do të ketë 234.95 hektar të më shumë se sa janë planifikuar për 8 vite gjë që ne e shohim si pozitive kur kemi kaq sipërfaqe të madhe të ruajtur të tokës pyjore dhe mendojmë që planifikimet për zhvillime të reja duhet të rishikohen në raport me PZHK – 2013 – 2023+ duke tentuar që sa më shumë të ruhen këto sipërfaqe.
2. Duke pasur parasysh rritjet e Tokës pyjore nëpër disa vendbanime theksojmë që komuna e Fushë Kosovës ka nevojë për vazhdimësi të rritjes së Tokës pyjore edhe në vendbanimet që i kemi në rënie si dhe rigjenerimin dhe ripyllëzimin e tokave pyjore të dëmtuara.

Nevojat

1. Mbrojtja e sipërfaqes ekzistuese pyjore nga prerja ilegale.
2. Mbrojtja e sipërfaqeve pyjore nga zjarret masive.
3. Ripyllëzimi dhe rigjenerimi i tokave pyjore të dëmtuara në vendbanimet si të cilat janë në rënie të sipërfaqeve të pyllëzuara.

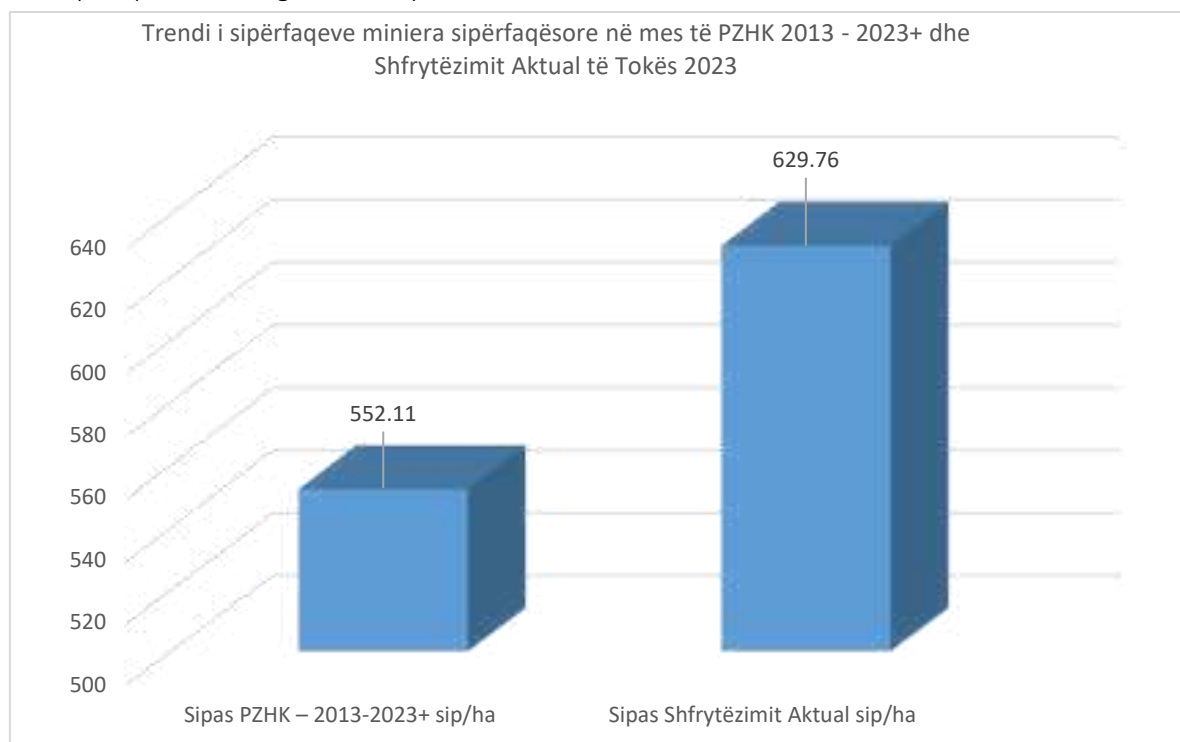
3.11.4 PRODHIM PARËSOR / MINIERË DHE GURORE / MINIERË E MATERIALEVE PËR PRODHIMIN E ENERGJISË

Në vazhdim janë paraqitur sipërfaqet për Miniera Sipërfaqësore të cilat janë analizuar duke bërë krahasimin në mes sipërfaqeve Miniera Sipërfaqësore të cilat janë planifikuar me PZHK 2013-2023+ si dhe sipërfaqeve ekzistuese sipas shfrytëzimit ekzistues të Tokës të punuar në sistemin gjeografik koordinativ GIS.

Pra bazuar në shfrytëzimin ekzistues të Tokës kemi një sipërfaqe Miniera sipërfaqësore prej 629.76 ha, ndërsa me PZHK 2013-2023+ kemi një sipërfaqe me 552.11ha.

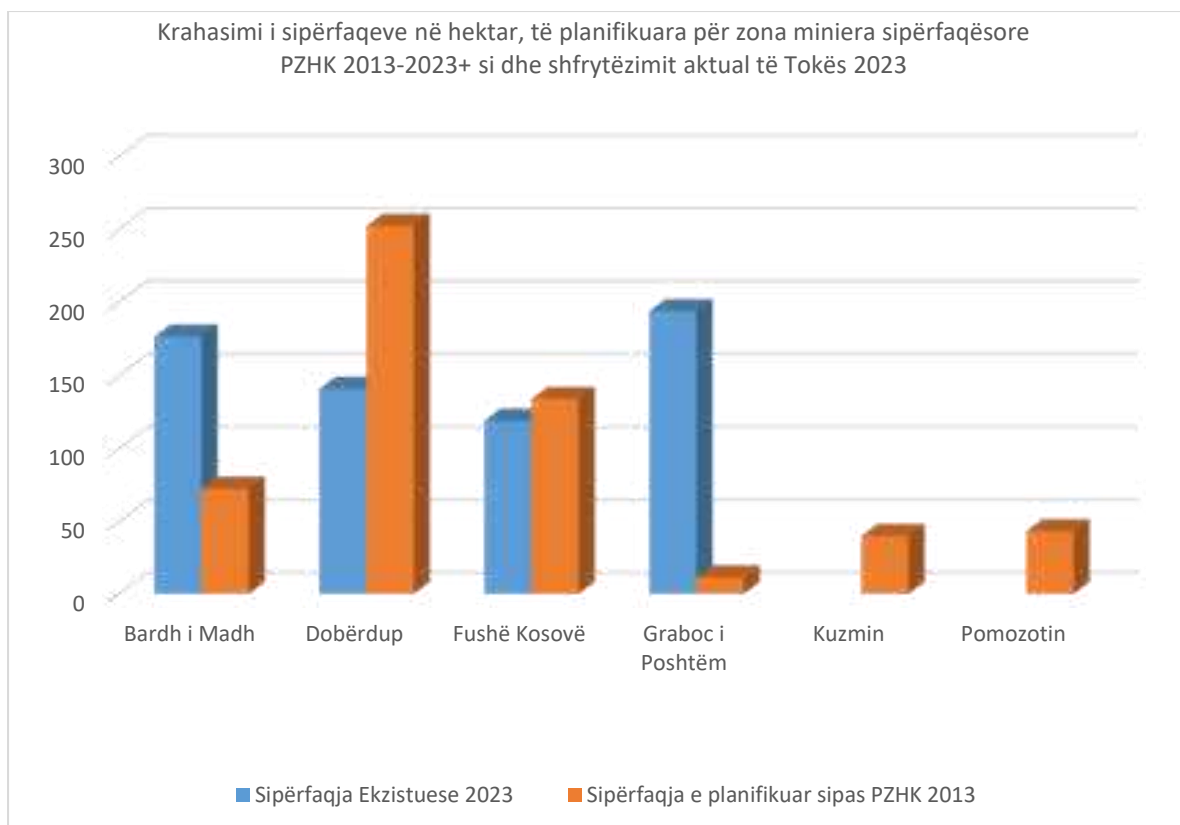
Vlen të theksohet që kemi një dallim në hektar në mes të sipërfaqeve për miniera sipërfaqësore të planifikuara me PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit ekzistues të Tokës prej 77.65 hektar, pra kemi një rritje të dukshme të Minerave sipërfaqësore duke tejkaluar edhe sipërfaqen e planifikuar sipas PZHK 2013-2023+.

Gjithashtu dallimi në mes të shfrytëzimit ekzistues të Tokës dhe shfrytëzimit të Tokës sipas PZHK 2013-2023+ është i paraqitur edhe në grafikun më poshtë.

Grafiku 33. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar.

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

Grafiku 34. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për miniera sipërfaqësore sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023

Tabela 226 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual për miniera sipërfaqësore në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Bardh i Madh	176.44	72.25	-104.19
Dobërdup	140.58	252.29	111.71
Fushë Kosovë	118.85	133.67	14.82
Graboc i Poshtëm	193.87	11.24	-182.63
Kuzmin	0	39.69	39.69
Pomozotin	0	42.97	42.97

Vlen të theksohet që në vendbanimet si Bardh i Madh dhe Graboc i Poshtëm kemi një rritje shumë më të madhe se ajo që është planifikuar me PZHK 2013 - 2023+, gjithashtu vërejmë që në vendbanimet si Kuzmin dhe Pomozotin me PZHK 2013 - 2023+ kemi të planifikuar sipërfaqe për miniera sipërfaqësore, ndërsa në shfrytëzim aktual të tokës nuk kemi zhvillime të tilla.

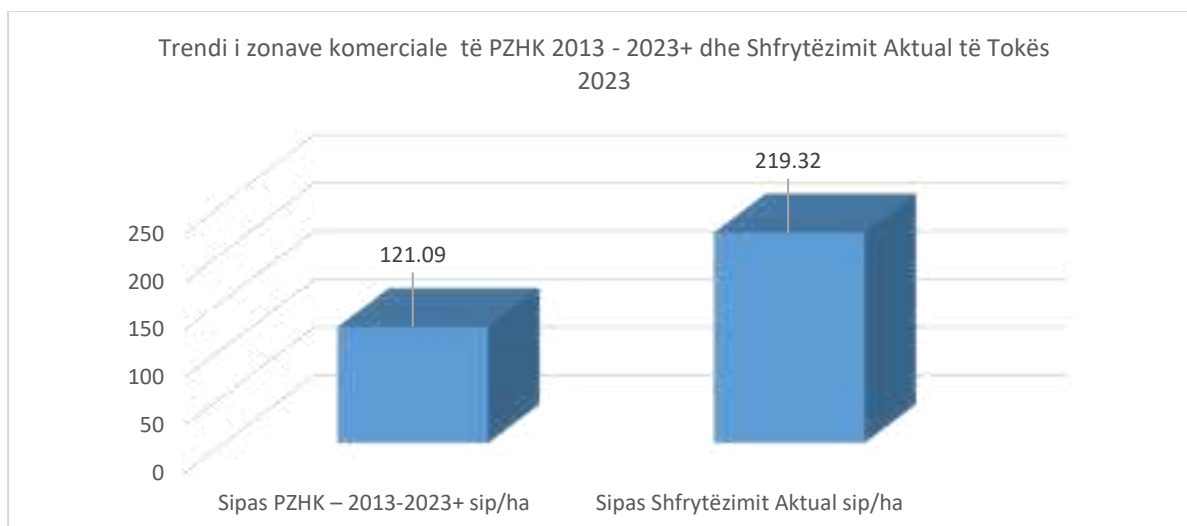
3.11.5 PRODHIM TRETËSOR / SHËRBIM TREGTAR

Në vazhdim është paraqitur sipërfaqja e zonave komerciale të planifikuar me PZHK 2013-2023+ si dhe sipërfaqja aktuale e shfrytëzimit të tokës e digjitalizuar përmes sistemit gjeografik të informacionit GIS,

Duke u referuar në të dhënat e lartpërmendura vërejmë që me PZHK 2013-2023+ kemi të planifikuar një sipërfaqe prej 121.09 hektar, ndërsa sipas shfrytëzimit aktual të tokës kemi një sipërfaqe prej 219.32 hektar.

Bazuar në këto të dhëna vërejmë që kemi një diferencë në sipërfaqe sa i përket krahasimit të PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës me një sipërfaqe prej 98.23 hektar.

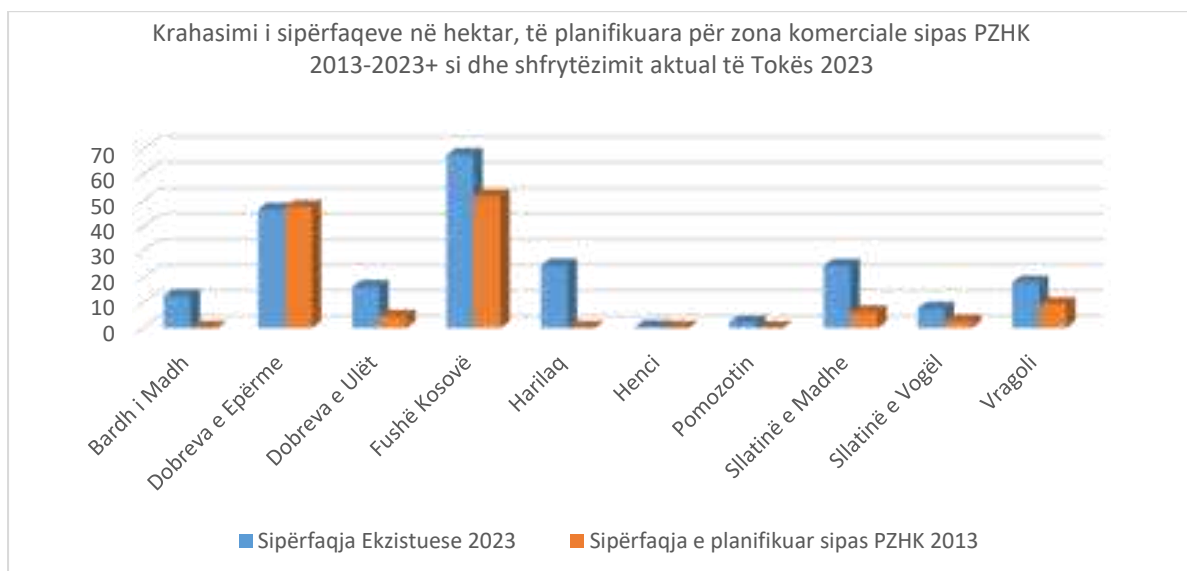
Më poshtë kemi të paraqitur sipërfaqet e PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës në mënyrë grafike.

Grafiku 35. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për sipërfaqet Prodhim tretësor / Shërbim tregtar.

Nga kjo vërejmë që në kuadër të sipërfaqeve për zona komerciale apo të shërbimit tregtar kemi një diferencë në sipërfaqe prej 98.23 hektar më pak nga që është planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën dhe grafikun më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

Grafiku 36. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për zona komerciale sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023

Tabela 227 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual për zona komerciale në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Bardh i Madh	12.48	0	-12.48
Dobrevë e Epërme	46.29	47.26	0.97
Dobrevë e Ulët	16.1	4.38	-11.72
Fushë Kosovë	67.59	51.4	-16.19
Harilaq	24.47	0	-24.47
Henci	0.38	0	-0.38
Pomozotin	2.19	0	-2.19
Sllatinë e Madhe	24.4	6.12	-18.28
Sllatinë e Vogël	7.61	2.64	-4.97
Vragoli	17.78	9.29	-8.49

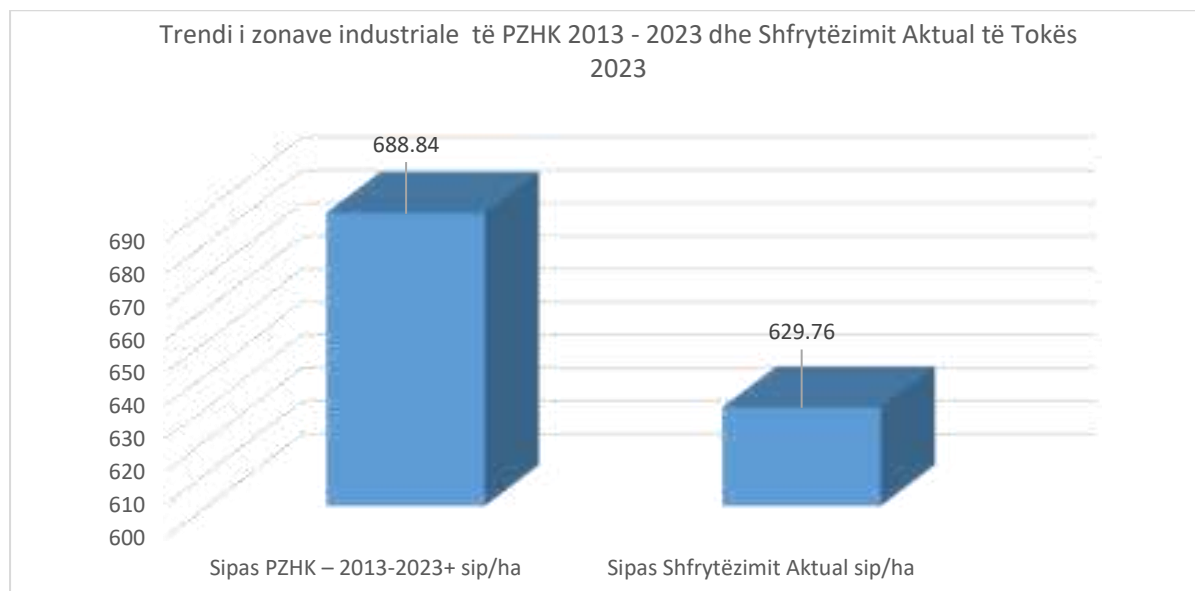
Vlen të theksohet që në vendbanimet si Fushë Kosovë, Dobrevë e Ulët, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël dhe Vragoli, kemi një rritje shumë më të madhe se ajo që është planifikuar me PZHK 2013 - 2023+, gjithashtu vërejmë që në vendbanimet si Bardh i Madh, Harilaq, Henci dhe Pomozotin, me PZHK 2013 - 2023+ nuk kemi të planifikuar sipërfaqe për zona komerciale, ndërsa në shfrytëzim aktual të tokës nuk kemi zhvillime të tilla dhe jo me sipërfaqe të vogla të cilat mundë edhe ti shihni në tabelën më lartë.

3.11.6 PRODHIM DYTËSOR/ INDUSTRI E PRODHIMEVE TË LEHTA

Në vazhdim është paraqitur sipërfaqja e zonave industri e prodhimeve të lehta të planifikuar me PZHK 2013-2023+ si dhe sipërfaqja aktuale e shfrytëzimit të tokës e digjitalizuar përmes sistemit gjeografik të informacionit GIS,

Duke u referuar në të dhënat e lartpërmendura vërejmë që me PZHK 2013-2023+ kemi të planifikuar një sipërfaqe prej 688.84 hektar, ndërsa sipas shfrytëzimit aktual të tokës kemi një sipërfaqe prej 629.76 hektar.

Më poshtë kemi të paraqitur sipërfaqet e PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës në mënyrë grafike.

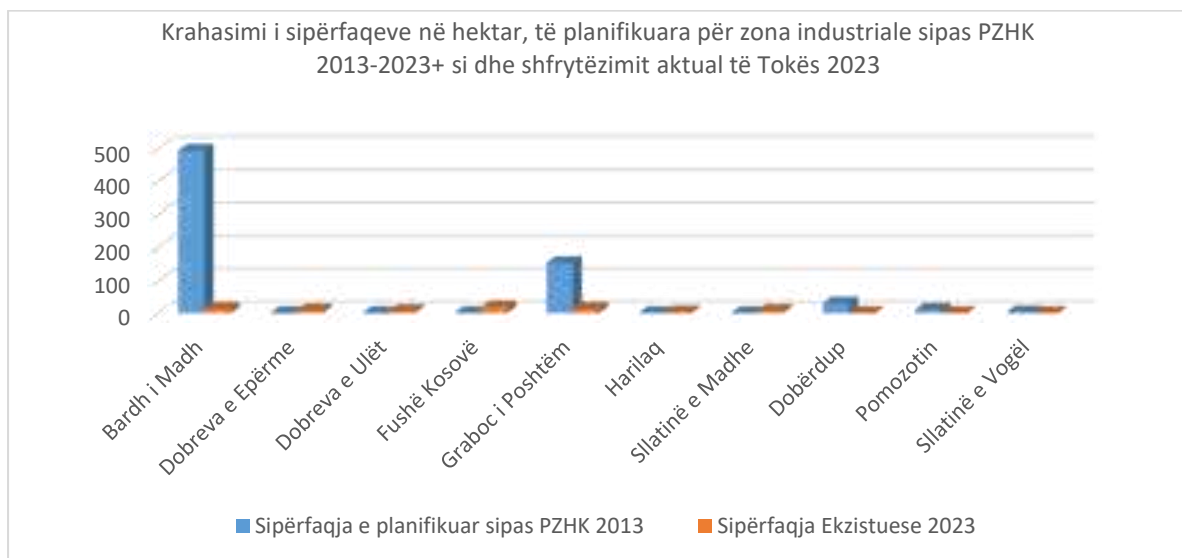

Grafiku 37. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për sipërfaqet Prodhim dytësor/ industri e prodhimeve të lehta.

Bazuar në këto të dhëna vërejmë që kemi një diferencë në sipërfaqe sa i përket krahasimit të PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës me një sipërfaqe prej -59.08 hektar, pra kjo sipërfaqe e planifikuar sipas PZHK 2013-2023+ nuk është zbatuar për 59.08 hektar.

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën dhe grafikun më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

Grafiku 38. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për zona industriale sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet shfrytëzimin ekzistues të Tokës 2023.

Tabela 228 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të zonave industriale në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Bardh i Madh	12.73	493.04	480.31
Dobrevë e Epërme	8.9	0	-8.90
Dobrevë e Ulët	6.71	0	-6.71
Fushë Kosovë	18.32	0	-18.32
Graboc i Poshtëm	12.86	152.74	139.88
Harilaq	3	0	-3.00
Sllatinë e Madhe	7.29	0	-7.29
Dobërdup	0	29.81	29.81
Pomozotin	0	10.49	10.49
Sllatinë e Vogël	0	2.76	2.76

Vlen të theksohet që në vendbanimet si Bardh i Madh dhe Graboc i Poshtëm, , kemi diferencë shumë të madhe nga sipërfaqja e planifikuar PZHK 2013 - 2023+ dhe sipërfaqja ekzistuese për zona industriale, pra nuk kemi zbatim të sipërfaqes e cila është e planifikuar sipas PZHK 2013-2023+, gjithashtu vërejmë që në vendbanimet si Dobrevë e Epërme, Dobrevë e Ulët, Fushë Kosovë, Harilaq, Sllatinë e Madhe me PZHK 2013 - 2023+ nuk kemi fare të planifikuar sipërfaqe për zona industriale ndërsa në shfrytëzim ekzistues të tokës kemi zhvillime të zonave industriale me sipërfaqe të konsiderueshme.

Karakteristike është që edhe në vendbanimet si Dobërdup, Pomozotin dhe Sllatinë e Vogël, me PZHK 2013 - 2023+ kemi sipërfaqe të planifikuara për zona industriale ndërsa në gjendjen ekzistuese nuk kemi të zbatuar fare.

Gjetje kyçe

Nga kjo analizë vlerësojmë se zonat industriale duhet ndryshuar nga shfrytëzimi i planifikuar sipas PZHK 2013 - 2023+ duke i harmonizuar me gjendjen ekzistuese dhe kërkesat apo tendencat e zhvillimit që i kemi në terren.

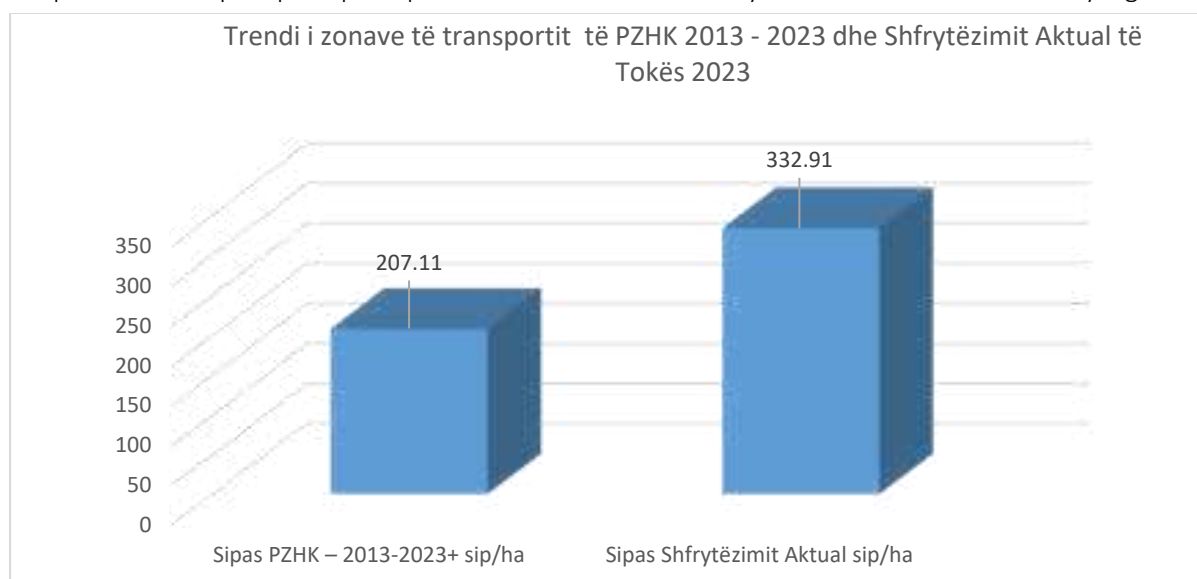
Gjithashtu vlen të theksohet që ky vlerësim na jep një indikacion që komuna e Fushë Kosovës ka një potencial të madh për zhvillim të industrisë dhe tregtisë duke parë zhvillimet të cilat janë të paraqitura në periodhat e fundit.

3.11.7 RRJETET E TRANSPORTIT, LOGJISTIKËS DHE INFRASTRUKTURËS PUBLIKE / RRJETET E TRANSPORTIT

Në vazhdim është paraqitur sipërfaqja e zonave të transportit të planifikuar me PZHK 2013-2023+ si dhe sipërfaqja aktuale e shfrytëzimit të tokës e digjitalizuar përmes sistemit gjeografik të informacionit GIS.

Duke u referuar në të dhënat e lartpërmendura vërejmë që me PZHK 2013-2023+ kemi të planifikuar një sipërfaqe prej 207.11 hektar, ndërsa sipas shfrytëzimit aktual të tokës kemi një sipërfaqe prej 332.91 hektar.

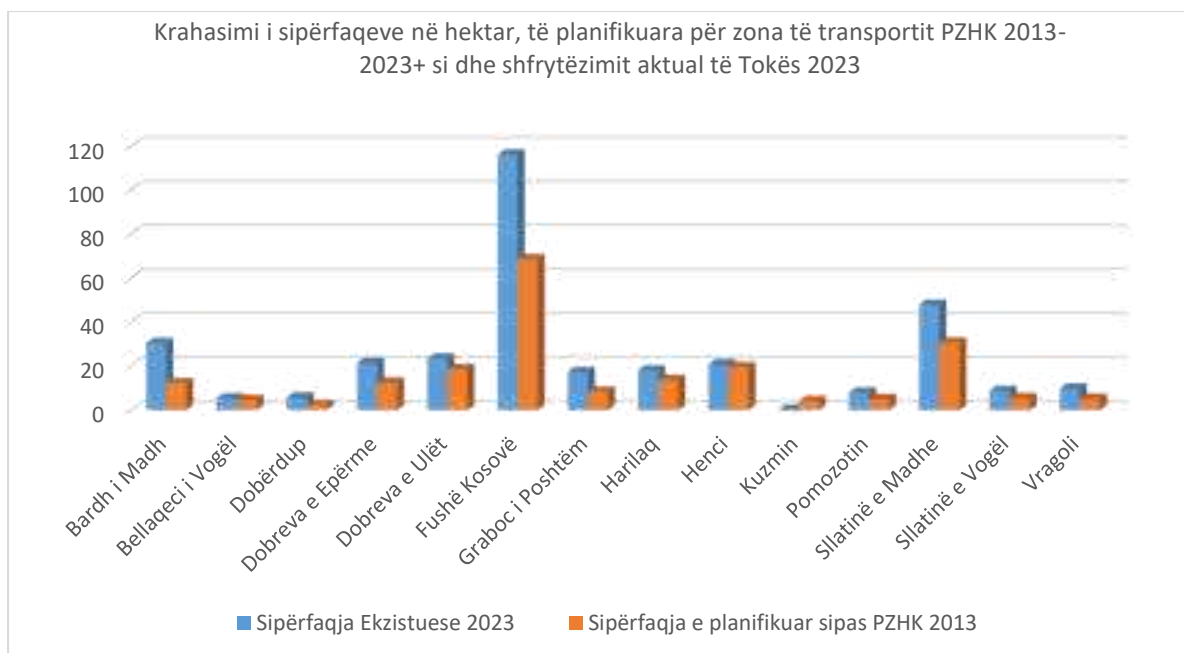
Më poshtë kemi të paraqitur sipërfaqet e PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës në mënyrë grafike.

Grafiku 39. Shfrytëzimi i Tokës ekzistues sipas PZHK 2013-2023+ krahasuar me Shfrytëzimin aktual të Tokës 2023 paraqitur në hektar për Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit.

Bazuar në këto të dhëna vërejmë që kemi një diferencë në sipërfaqe sa i përket krahasimit të PZHK 2013-2023+ dhe shfrytëzimit aktual të tokës me një sipërfaqe prej 125.80 hektar apo 37%, pra kjo sipërfaqe ekzistuese ka tejkaluar sipërfaqen e planifikuar sipas PZHK 2013-2023+ për 125.80 hektar.

Përveç analizës së krahasimit të sipërfaqeve në mes të PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale e cila është paraqitur në nivel të gjithë territorit të komunës, në tabelën dhe grafikun më poshtë është paraqitur e njëjta analizë edhe në nivel të zonave kadastrale, pra për secilën zonë kadastrale janë bërë diferencat në sipërfaqe në mes PZHK 2013-2023+ dhe sipërfaqeve aktuale, ku rezultatet e kësaj analize i kemi paraqitur në tabelën dhe grafikun më poshtë.

Grafiku 40. Krahasimi i sipërfaqeve të planifikuara për Rrjetet e transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit sipas PZHK 2013 - 2023+ me sipërfaqet e shfrytëzimit ekzistues të Tokës 2023.

Tabela 229 Analiza krahasuese e zbatimit të sipërfaqes së planifikuar në PZHK 2013-2023+ në raport me shfrytëzimin aktual të Rrjeteve të transportit, logjistikës dhe infrastrukturës publike / Rrjetet e transportit në nivel të vendbanimeve 2023

Vendbanimi	Sipërfaqja Ekzistuese	Sipërfaqja e planifikuar sipas PZHK 2013	Diferenca në hektar
Bardh i Madh	30.41	12.22	-18.19
Bellaqeci i Vogël	5.32	4.67	-0.65
Dobërdup	5.75	2.28	-3.47
Dobëva e Epërme	21.46	12.5	-8.96
Dobëva e Ulët	23.39	18.62	-4.77
Fushë Kosovë	116.09	68.6	-47.49
Graboc i Poshtëm	17.26	8.31	-8.95
Harilaq	18.04	13.74	-4.30
Henci	20.73	19.48	-1.25
Kuzmin	0.17	4.17	4.00
Pomozotin	7.93	4.97	-2.96
Sllatinë e Madhe	47.87	30.61	-17.26
Sllatinë e Vogël	8.69	5.44	-3.25
Vragoli	9.72	5.15	-4.57

Është karakteristike në komunën e Fushë Kosovës që në raport me planifikimet e PZHK 2013-2023+ për infrastrukturë rrugore janë tejkaluar të gjitha sipërfaqet, pra gjendja ekzistuese rezulton me sipërfaqe më të mëdha të zhvillimit të rrugëve apo infrastrukturës rrugore në Komunën e Fushë Kosovës në raport me sipërfaqet e planifikuara me PZHK 2013-2023+.

Gjetje kyçe

Nga kjo analizë vlerësojmë që me PZHK 2013-2023+ nuk është planifikuar infrastruktura rrugore në harmoni me planifikimet e tjera dhe pikërisht për këtë arsye gjendja ekzistuese reflekton me sipërfaqe më të madhe se ajo e planifikuar.

Nga kjo gjetje konkludojmë që infrastruktura rrugore të planifikohet në harmoni me zgjerimet apo edhe ngushtimet e kufijve ndërtimore duke pasur parasysh edhe trendët e zhvillimit nëpër vendbanime, në mënyrë që infrastruktura rrugore të ndjekë zhvillimin e komunës dhe të jetë në harmoni me të.

3.11.8 ANALIZA SWOT FUSHA E SHFRYTËZIMIT TË TOKËS

Përparësitë	Dobësitë
• Struktura urbane dhe vendbanimet rurale janë kompakte. • Qendra e qytetit është shumë e fuqishme dhe vazhdon zgjerimi i sajë. • Rritje e territorit të zonave komerciale. • Rritje e territorit të sipërfaqeve të infrastrukturës rrugore më shumë se sa është planifikuar me planin paraprak 2013-2023+. • Ruajtje e tokës bujqësore në raport me ndërtimin. • Ruajtje e tokës pyjore në raport me ndërtimin.	• Buxheti i ulët për shpronësime, duke marrë parasysh rritjen e vlerës së tokës. • Ndërtimet ilegale në Tokë' bujqësore • Fragmentimi i Tokës bujqësore në parcela të vogla • Mungesa e konsolidimit të Tokës (komasacionit) • Krijimi i hapësirave për zhvillim komercial në mënyrë të pa kontrolluar • Mungesa e sistemit të ujitjes dhe infrastrukturës rrugore për tokën bujqësore. • Humbje e tokës bujqësore me sipërfaqe të konsiderueshme. • Zonat industriale pranë zonave të banimit – konflikti i shfrytëzimit të tokës.
Mundësitë	Rreziqet
• Ndërprerja e ndërtimeve në zonat bujqësore • Përcaktimi i zonave urbane dhe për ndërtim të reja në sipërfaqe të përshtatshme për urbanizim. • Densifikimi i fondit ndërtimor në zonat urbane si masë për ruajtjen e tokës bujqësore. • Përcaktimi i zonave për konsolidim të tokave bujqësore. • Caktimi i zonave turistike verore dhe dimërore • Zhvillim i sipërfaqeve komerciale përgjatë korridorit përgjatë rrugës magjistrale M9.	• Pronësia e paqartë mund të pengojë zhvillimin e duhur. • Ndërtimet pa leje përgjatë rrugës mund ta bllokojnë në zhvillimin e ardhshëm • Mundësi e krijimit të vendbanimeve të shpërndara • Humbje e Tokës pyjore. • Rritje e pakënaqësisë qytetare

3.11.9 GJETJET KYÇE DHE IDENTIFIKIMI I SFIDAVE

Gjatë analizës së profilimit të Komunës së Fushë Kosovës kemi disa gjetje kyçe të cilat me shume i kemi identifikuar si sfida.

Tabela 230. Identifikimi i sfidave gjatë vlerësimit të shfrytëzimit të Tokës

Nr	Përshkrimi
1	Te fusha e banimit në mes shfrytëzimit të planifikuar të Tokës sipas PZHK 2013-2023+ dhe Shfrytëzimit ekzistues të Tokës, 24.18% të sipërfaqes së planifikuar për banim nuk është shfrytëzuar.
2	Shtrirja e vazhdueshme e ndërtimit në Toka bujqësore, në forma të shpërndara, kjo paraqet një sfidë të veçantë në kompaktësimin e vendbanimeve si dhe në dendësimin e tyre. Këtu bëjnë pjesë vendbanimet si : Dobrevë e Epërme dhe Dobrevë e Ulët.
3	Nevoja për harmonizimin e sipërfaqeve të planifikuara për banim me kërkesën për banim që kanë këto vendbanime për tetë vitet e ardhshme si: Fushë Kosovë, Bellaqeci i Vogël, Dobërdup, Dobreva e Ulët, Kuzmin.
4	Nevoja për zgjerim të sipërfaqeve për banim në vendbanimet si: Harilaq, Fushë Kosovë, Dobreva e Epërme.
6	Nevoja për ruajtjen e tokave bujqësore në vendbanimet e shpërndara tek të cilat në mes ndërtimeve kemi sipërfaqe të mëdha të tokës bujqësore.
7	Zhvillim i zonave komerciale për 44.79% më shumë se sa është planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.
8	Zhvillim i zonave miniera sipërfaqësore për 12.30% më shumë se sa është planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.
9	Sipërfaqe e pa zhvilluar për 9.38% e zonave industriale në raport me planifikimet e PZHK 2013 – 2023+.
10	Zhvillim i zonave të infrastrukturës së transportit për 37.79% më shumë se sa është planifikuar me PZHK 2013 – 2023+.

3.12 KAPACITETET NJERËZORE DHE FINANCIARE TË KOMUNËS

3.12.1 KAPACITETET NJERËZORE

Në bazë të dhënave në komunën e Fushë Kosovës janë të punësuar mesatarisht rreth 875 persona. Viti 2024 ka numrin më të lartë të stafit punonjës me një numër prej 1,005 sosh, kurse viti me numrin më të ulët të stafit punonjës ishte tek viti 2021, me një numër prej me 824 sosh.¹⁰⁰

Tabela 231 Numri i stafit sipas departamenteve

Drejtoritë	2020	2021	2022	2023	2024
Zyra e kryetarit	11	15	15	15	14
Administrata e personeli	21	20	20	20	17
Regjistrimi civil	8	8	8	8	8
Çështjet gjinore	1	2	2	2	2
Inspektimet	14	13	13	13	9
Buxhet dhe financa	12	11	11	11	9
Shërbimet publike	12	14	14	14	9
Shërbimet e zjarrfikëseve	5	5	5	5	5
Z.K.K	5	5	5	5	5
Bujqësia	9	10	10	10	10
Zhvillimi ekonomik	10	9	9	9	9
Kadastra dhe gjeodezia	8	11	11	11	10
D. e Teknologjisë Inovacionit dhe Integritimeve Evropiane	0	0	0	0	4
Drejtoria e infrastrukturës	0	0	0	0	8
Planifikimi urban dhe mjedisi	12	16	16	16	12
Administrata e shëndetësisë	4	5	5	5	4
Shërbimet e shëndetësisë primare	118	114	118	118	160
Shërbimet sociale	12	10	10	10	10
Kultura, rinia dhe sporti	15	15	15	15	14
Administrata e arsimit	5	6	6	6	6
Arsimi parashkollor dhe çerdhet	29	35	35	35	49
Arsimi fillor	460	412	427	427	548
Arsimi i mesëm	81	88	92	92	83
Gjithsej	852	824	847	847	1,005

^{100,49} https://fushekosove.rks-gov.net/?s=korniza+afatmesme+buxhetore&asl_active, 2020/2022, 2022/2024, 2024/2026

Në bazë të trendeve të përlogaritura në komunën e Fushë Kosovës pritet të jenë të punësuar mesatarisht rreth 1,166 persona. Viti me numrin më të lartë të stafit punonjës pritet të jetë në vitin 2032 me një numër prej 1,293 sosh, kurse viti 2025 pritet të jetë me numrin më të ulët të stafit punonjës me një numër prej 1.054 sosh.

Tabela 232 Trendet e numrit të stafit aktual sipas departamenteve

Drejtoritë	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Zyra e kryetarit	14	14	14	14	14	14	14	14
Administrata e personeli	16	15	15	15	15	15	15	15
Regjistrimi civil	8	8	8	8	8	8	8	8
Çështjet gjinore	2	2	2	2	2	2	2	2
Inspektimet	9	9	9	9	9	9	9	9
Buxhet dhe financa	9	9	9	9	9	9	9	9
Shërbimet publike	9	9	9	9	9	9	9	9
Shërbimet e zjarrfikëseve	5	5	5	5	5	5	5	5
Z.K.K	5	5	5	5	5	5	5	5
Bujqësia	10	10	10	10	10	10	10	10
Zhvillimi ekonomik	9	9	9	9	9	9	9	9
Kadastra dhe gjeodezia	10	10	10	10	10	10	10	10
D. e Teknologjisë Inov. dhe Integritimeve Evropiane	4	4	4	4	4	4	4	4
Drejtoria e infrastrukturës	8	8	8	8	8	8	8	8
Planifikimi urban dhe mjedisi	12	12	12	12	12	12	12	12
Administrata e shëndetësisë	4	4	4	4	4	4	4	4
Shërbimet e shëndetësisë primare	160	160	160	160	160	160	160	160
Shërbimet sociale	10	10	10	10	10	10	10	10
Kultura, rinia dhe sporti	14	14	14	14	14	14	14	14
Administrata e arsimit	6	6	6	6	6	6	6	6
Arsimi parashkollor dhe çerdhet	49	49	49	49	49	49	49	49
Arsimi fillor	576	605	636	669	703	739	777	817
Arsimi i mesëm	83	83	83	83	83	83	83	83
Gjithsej	1032	1060	1091	1124	1158	1194	1232	1272

3.12.2 KAPACITETET FINANCIARE

Buxheti i përgjithshëm i planifikuar si shpenzime komunale në bazë të kategorive ekonomike në komunën e Fushë Kosovës përgjatë viteve të cekura në tabelë 2020 deri në vitin 2024, shihet qartë se viti 2024 ka pasur planifikimin me shumën më të lartë, rreth 16,747,838 €, kurse shuma më e ulët ishte në vitin 2020 në shumën prej 12,608,336 €.¹⁰¹

Tabela 233 Planifikimi i shpenzimeve komunale sipas kategorive ekonomike

Kategoria ekonomike	2020	2021	2022	2023	2024
Paga e mëditje	5,788,856	5,880,868	5,941,887	5,672,854.84	8,192,195
Mallra dhe shërbime	2,000,000	2,023,046	2,116,876	2,083,800.52	2,125,968
Shpenzime komunale	230,000	228,567	248,000	329,640	350,000
Subvencione e transferet	600,000	600,000	600,000	407,000	1,298,675
Investime kapitale	3,989,510	4,224,890	4,430,147	4,255,343.64	4,781,000
Gjithsej	12,608,336 €	12,957,371 €	13,336,910 €	12,748,639 €	16,747,838 €

Në bazë të trendeve të përlogaritura të buxhetit të përgjithshëm në bazë të kategorive ekonomike në komunën e Fushë Kosovës përgjatë viteve të cekura në tabelë prej 2025 deri në vitin 2032, shihet qartë se viti 2025 pritet të ketë shumën më të ulët, rreth 7,756,373 €, kurse shuma më e lartë pritet të jetë në vitin 2032 në shumën prej 16,817,088 €.

Tabela 234 Trendet e shpenzimeve komunale sipas kategorive ekonomike

Kategoria ekonomike	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Paga e mëditjet	8192195	8192195	8192195	8192195	8192195	8192195	8192195	8192195
Mallra dhe shërbime	2134503	2143073	2151677	2160316	2168989	2177697	2186440	2195218
Shpenzime komunale	350000	350000	350000	350000	350000	350000	350000	350000
Subvencione transferet	1298675	1298675	1298675	1298675	1298675	1298675	1298675	1298675
Investimet komunale	4781000	4781000	4781000	4781000	4781000	4781000	4781000	4781000
Gjithsej	16756373	16764943	16773547	16782186	16790859	16799567	16808310	16817088

^{101,51,52,53} https://fushekosove.rks-gov.net/?s=korniza+afatmesme+buxhetore&asl_active, 2020/2022, 2022/2024, 2024/2026,

Kurse sa i përket viteve të cekura në tabelën vijuese, shihet qartë se prej vitit 2019 deri në vitin 2024 në komunën e Fushë Kosovës ka pasur rritje. Shuma më e lartë ishte në vitin 2022, me një shifër prej 13,852,415 €, kurse shuma më e ulët ishte në vitin 2019, në shumën prej 11,097,734 €.¹⁰²

Tabela 235 Shpenzimet e granteve sipas kategorive ekonomike

Kategoria ekonomike	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Granti i përgjithshëm	3,397,977	3,789,529	3,996,140	4,231,370	4,143,052	5,887,289
Granti i arsimit	4,131,369	4,810,273	4,834,324	4,858,496	3,975,249	5,436,981,95
Granti i shëndetësisë	1,044,810	1,199,054	1,247,017	1,296,897	1,851,180	1,997,956
Të hyrat vetanake	2,439,993	2,809,510	2,879,890	2,950,147	2,882,934	4,070,799
Huamarrja në shëndetësi	83,585	0	0	0	0	0
Gjithsej	11,097,734	12,608,366	12,957,371	13,336,910	12,852,415	11,956,044

Në bazë të trendeve të përlogaritura për grantet qeveritare sipas kategorive ekonomike për vitet e cekura në tabelën vijuese, shihet qartë se në vitin 2025 pritet të jetë shuma më e ulët, rreth 18,598,113 €, kurse shuma më e lartë pritet të jetë në vitin 2032, në shumën prej 30,256,494 €.

Kategoria ekonomike	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Granti i përgjithshëm	6,315,887	6,775,687	7,268,961	7,798,145	8,365,854	8,974,893	9,628,270	10,329,214
Granti për arsim	5,743,949	6,068,248	6,410,857	6,772,809	7,155,197	7,559,174	7,985,960	8,436,842
Granti për shëndetësi	2,028,679	2,059,875	2,091,550	2,123,712	2,156,369	2,189,528	2,223,197	2,257,384
Huamarrja shëndetësi	4,509,598	4,995,696	5,534,192	6,130,734	6,791,578	7,523,656	8,334,646	9,233,054
Të hyrat vetanake	0	0	0	0	0	0	0	0
Gjithsej	18,598,113	19,899,506	21,305,560	22,825,400	24,468,998	26,247,251	28,172,073	30,256,494

3.12.2.1 FUSHAT POTENCIALE PËR INTERVENIM DHE PËRKRAHJE

Tatimi në pronë, duke qenë njëri nga kontribuuesit më të mëdhenj, mesatarisht 27.1% të të hyrave vetanake, është një fushë që duhet të përkrahet. Kjo do t'i mundësojë komunës që të kenë një pasqyrë më të qartë të bazës së tatimit të tatueshëm dhe përmirësimit të politikave të tatimit që ata aplikojnë, si dhe përmirësimin e efikasitetit në zbatim dhe reagimin e komunës në dërgimin e projekteve të investimeve kapitale në zona kadastrale përkatëse që paguajnë tatimin në pronë dhe të promovojë efektin e grumbullimit të përmirësuar në jetën e përditshme të qytetarëve të zonave përkatëse.

Komuna gjithashtu mund të përkrahet në gjenerimin e të hyrave nga bizneset. Kjo mund të bëhet në dy drejtime. Njëra është që ti ndihmojë ata në përmirësimin e regjistrimit të bizneseve dhe klasifikimin dhe si rezultat të prodhojë politika më të mira tatueshme për bizneset. Gjithashtu, Komuna duhet të përpaket që të përmirësojë lidhjet në mes të komunave dhe Ministrisë së Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë në shkëmbimin e informatave për bizneset e regjistruara dhe funksionimin e tyre aktual. Një bazë e të dhënave të tatimeve të pa grumbulluara mund të krijohet në komunë dhe të freskohet në baza vjetore, kështu që mund të eliminohen bizneset që janë mbyllur, bankrotuar apo që nuk janë aktive, gjersa në të njëjtën kohë mundëson shënjestrim më të mirë të bizneseve ekzistuese, funksionale dhe të suksesshme. Duhet të përdoren politika për kushtëzimin e shërbimeve komunale për bizneset që kanë taksa dhe tatime të pakryera.

Një rekomandim është që komuna të fillojë të vendosë tarifa në rregulloren komunale dhe t'i zbatojë ato në baza të barabarta për të gjitha bizneset dhe ofruesit e hapësirave për reklamim. Grumbullimi i tarifave për shfrytëzimin e pyjeve dhe zbatimi i përmirësuar i këtyre tarifave, i përkrahur nga nivelet më të larta politike për lobim në mënyrë që komuna të menaxhojë tarifat dhe tatimet që vijnë nga shfrytëzimi i pyjeve, mund të rezultojë në një burim të mirë të të hyrave për komunën.

Dhënia me qira e tokës komunale, ndërtesave dhe hapësirave është një burim tjetër i mirë i të hyrave nëse menaxhohet si duhet. Shfrytëzimi i aseteve komunale mund të bëhet më atraktiv nëpërmjet investimeve strategjike, vendimeve dhe politikave stimuluese.

Kompletimi i dokumentacionit të planifikimit hapësinorë, duke përfshirë Hartën Zonale të Komunës dhe Planet Rregulluese të Hollësishme, do t'i lejojë komunës që të inkurajoj zhvillimin, posaçërisht në sektorin e ndërtimtarisë. Kjo do të ndihmonte komunën të rriste të hyrat nga lejet për ndërtim, si dhe shërbimet tjera, duke stimuluar aktivitetin e ndërtimit të ri dhe legalizimin e pronave të paregjistruara dhe pa leje.

Komuna po ashtu duhet të identifikojë me shume donatorë potencial dhe fushave që mund të përfitojnë nga grantet dhe format e tjera të përkrahjes nga donatorët. Kjo përkrahje më tutje mund të përfshijë asistencë dhe aftësim në planifikimin e projekteve, shkrimin e propozimeve, ngritjen e fondeve dhe teknikat për monitorim dhe vlerësim. Kjo do t'i mundësonte komunës të trokiste në grante potenciale dhe në dispozicion dhe kështu të ndihmohej në rritjen e të hyrave vetanake në dispozicion.

Ky raport është përgatitur me informatat që mbulojnë performancën financiare deri në vitin financiar 2022 dhe kjo analizë të freskohet në baza të rregullta dhe të akordohen kur informatat e reja dhe më të detajuara të jenë në dispozicion.

3.12.3 KAPACITETET DHE FORMAT E FINANCIMIT

Në përgjithësi, Komuna e Fushë Kosovës ka nevojë për fonde për realizimin e investimeve kapitale për përmirësimin e infrastrukturës dhe të shërbimeve tjera për qytetarët e saj. Një pjesë e madhe e fondeve priten të sigurohen nga garantët qeveritare.

Sipas ligjit Nr. 03/L-049 për financat e pushtetit lokal, burimet financiare të një komune përbëhen nga:

- Të hyrat vetanake të Komunës;
- Garantët operative;
- Garantët për kompetencat e shtuara;
- Transferet për kompetencat e deleguara;
- Garantët e jashtëzakonshme;
- Ndihma financiare nga Republika e Kosovës; dhe
- Të hyrat nga huamarrjet e Komunës.

Opsionet e financimit të investimeve kapitale për Komunën e Fushë Kosovës janë:

- Huamarrje/borxh nga tregu kombëtar i kapitalit – Komuna e Fushë Kosovës mund t'a përdorë këtë metodë të financimit. Huamarrja për Komuna rregullohet me ligjin Nr. 03/L-049 për financat e pushtetit lokal, me saktësisht Neni 30.
- Partneritet publiko-private – model i investimeve kapitale ku shërbimi për qytetarët në mënyrë të kontratës koncesionare kalon tek sektori privat për një periudhë afatmesme apo afatgjatë. Sektori ndërmerr financimin, ndërtimin, menaxhimin e një shërbimit publik për të cilën shfrytëzuesit paguajnë. Nëse Komuna e Fushë Kosovës dëshiron të ndjekë këtë zgjedhje, ka nevojë që t'i shikojë se cilat investime kapitale/shërbime publike mund t'ia lejojë t'i sigurojë sektori privat. Për këtë duhet të ndjekën hapat e nevojshëm sipas ligjit Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Private, ku si pikënisje kërkon kryerjen e fizibilitetit për kryerjen e një shërbimi të tillë nga sektori privat.
- Iniciativa Private e Financimit – lloj i partneritetit publiko-privat, ku sektori privat ka eksperiencë dhe ndërmerr financimin, ndërtimin, menaxhimin e një shërbimi publik, por nuk mund të kërkojë pagesë tek shfrytëzuesit e shërbimit, kështu që Komuna paguan për atë shërbim në formë të pagesave vjetore tek sektori privat. Nëse Komuna e Fushë Kosovës dëshiron të ndjekë këtë zgjedhje, ka nevojë që t'i shikojë se cilat investime kapitale/shërbime publike mund t'ia lejojë t'i sigurojë sektori privat. Për këtë duhet të ndjekën hapat e nevojshëm sipas ligjit Nr. 04/L-045 për Partneritet Publiko-Private, ku si pikënisje kërkon kryerjen e fizibilitetit për kryerjen e një shërbimi të tillë nga sektori privat.
- Donatorët - Mbajtja dhe kultivimi i komunikimit të mirëfilltë me donatorët. Kjo nënkupton një seri aktivitesh përmes së cilave donatorët mund të shohin përmirësim të dukshëm lidhur me ndihmat të cilat dëshirojnë t'i shpërndajnë. Një komunikim i tillë dhe fleksibilitet në punë ndihmon në sigurimin e mjeteve për investime kapitale. Sa më shumë investime kapitale të suksesshme, ndihmon në zgjerimin e rrjetit të donatorëve me të cilët Komuna e Fushë Kosovës do mund të bashkëpunojë. Sidoqoftë, nevojitet kohë për sigurimin e fondeve të tilla dhe Komuna duhet të jetë e angazhuar vazhdimisht në këto lloj përpjekjesh.

4 KORNIZA E ZHVILLIMIT HAPËSINOR

Korniza e zhvillimit hapësinor është pjesa kryesore e PZHK-së. Korniza e zhvillimit hapësinor paraqet zhvillimin hapësinor për tërë territorin e Komunës së Fushë Kosovës për periudhën prej 8 vitesh (për tetë e më shumë vite), gjegjësisht formulon strukturën dhe organizimin hapësinor për zhvillim të ardhshëm.

Gjatë hartimit të PZHK-së është bërë një mobilizim i të gjitha resurseve njerëzore dhe intelektuale nga komuna dhe jashtë komunës, si konsultime me ekipin bazë dhe ekipin komunal të planifikimit për hartim të PZHK-së dhe duke organizuar aktivitete të pandërprera të grupeve punuese, institucioneve, sektorëve dhe të gjithë qytetarëve me qëllim të hulumtimit, analizimit dhe trajtimit të çështjeve të ndryshme në mënyrë gjithëpërfshirëse.

4.1 VIZIONI

Territori i Fushë Kosovës 10 vitet e fundit është zhvilluar duke u bazuar në përcaktimet hapësimore në PZHK 2013-2023 për komunën e Fushë Kosovës, vizioni i të cilit është mbështetur edhe në vizionin e dhënë për këtë regjion sipas Planit Hapësinor të Kosovës (PHK), që identifikon regjionin si:

Porti i Kosovës (hapësira e kaltër)-administrative, shërbyese, tregtare, agro-industriale, turistike që paraqet pjesën veriore të Kosovës, i përbërë nga komunat: Prishtina si qendër kryesore dhe kryeqendër e Kosovës, Obiliqi, Podujeva, Fushë-Kosova, Lipjani, Drenasi dhe Shtimja që gravitojnë në qytetin e Prishtinës.

sipas Planit Hapësinor të Kosovës (PHK)

Fushë Kosova - Komunë ekonomisht e zhvilluar, me administratë moderne komunale, mjedis të pastër, infrastrukturë të zhvilluar, shërbime cilësore shëndetësore publike, popullatë të arsimuar dhe me mjedis atraktiv për jetesë dhe investime. Komunë me bujqësi, tregti, industri dhe turizëm të zhvilluar mbështetur në afërsinë me kryeqytetin dhe infrastrukturë të zhvilluar të komunikacionit hekurudhor, ajror dhe automobilistik.

sipas Planit Zhvillimor Komunal 2013-2023 (PZHK)

Të gjitha analizat, vlerësimet, trendët, projeksionet, prognozat dhe konkludimet, rezultuan se Fushë Kosovës duhet të zhvillohet në mënyrë të qëndrueshme, duke planifikuar zhvillim të zonave të banimit, industriale, rekreative turistike që të jenë pozitive për mjedisin, ekonominë dhe mirëqenien e popullsisë, sot dhe në të ardhmen. PZHK duhet të siguroj zhvillim të balancuar ashtu që zhvillimet ekonomike të mos jenë në konflikt (kanë efekte negative por më së paku efekt minimal) me fushat tjera siç janë: mjedisi, shëndeti dhe siguria e popullatës.

Duke u bazuar në atë se çka parasheh niveli qendror për Fushë Kosovës, por edhe idetë dhe potencialet e nivelit komunal, lehtësisht mundë të konstatojmë se **deklarata për VIZIONIN e Planit Zhvillimor Komunal të komunës së Fushë Kosovës 2025-2033 është:**

Fushë Kosova - komunë e integruar në konceptin e regjionit Metropolitane në përmbajtjet kryesore dhe funksionale, me zhvillim të qëndrueshëm brenda trekëndëshit ekonomik të Kosovës, duke zbatuar agjenda e kampanja globale. Një komunë moderne e zhvilluar SMART në të gjitha fushat, infrastrukturë të zhvilluar dhe shërbime cilësore teknike, shëndetësore e publike, me arsim cilësorë dhe një mjedis atraktiv për jetesë dhe investime.

(Vizioni Planit Zhvillimor Komunal 2025-2033)

4.2 SHTYLLAT STRATEGJIKE

• FUSHË KOSOVA- TREKËNDËSH I ZHVILLIMIT EKONOMIK

Në aspektin e zhvillimit nacional dhe regjional, komuna e Fushë Kosovës ndodhet në Trekëndëshin e Zhvillimit Ekonomik, që sipas Planit Hapësinor të Kosovës paraqet qendrat vitale të zhvillimit ekonomik të vendit. Kjo ndikon në parashikimin e zhvillimit të infrastrukturës së transportit moderne dhe intensive, përfshirë modernizimin e transportit ekzistues dhe ndërtimin e transportit me trena dhe metro që ndërlidhin Fushë Kosovën me Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari”, kryeqytetin e Kosovës – Prishtinën dhe qendrat tjera si Lipjanin, Ferizaj. Këto lidhje të mira me korridoret nacionale dhe ndërkombëtare mundësojnë komunës se Fushë Kosovën qasje dhe arritje në tregjet dhe shërbimet që ofrohen në nivel vendi me shpejtësi.

• FUSHË KOSOVA – SHËRBIME CILËSORE

Fushë Kosova, ka një qëndrueshmëri dhe gjithë përfshirje në ofrimin e shërbimeve për qytetarët e komunë. Këto shërbime kanë për qëllim lehtësimin e jetës së qytetarëve të Komunës së Fushë Kosovës, për një jetë sa me cilësore dhe gjithëpërfshirëse.

Ndërtimi dhe përmirësimi i infrastrukturës së shërbimeve si: Arsimore, Shëndetësore, Sociale dhe Administrative në vazhdimësi ka bërë të mundur shërbime cilësore dhe afër qytetarëve.

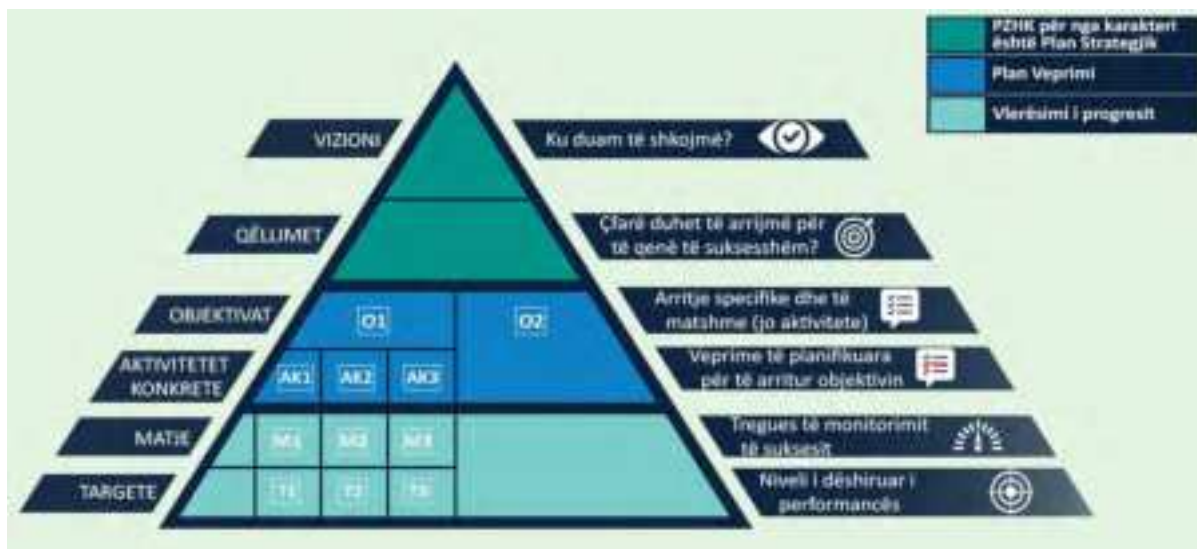
• FUSHË KOSOVA- EKONOMI I QËNDRUESHME

Fushë Kosova ishte dhe duhet të paraqesë qendrën regjionale ekonomike, me një ekonomi të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse me rolin udhëheqës në industri tregti, dhe potencial të lartë turistik. Sa i përket vetë nivelit lokal, zonat ekonomike, ndërtimtaria, bujqësia, tregtia dhe turizmi paraqesin potencialet në të cilat duhet mbështetet komuna dhe ky dokument, dhe të cilat duhet të zërthehen në koncepte, qëllime, objektiva dhe prioritetë. Strategjitë komunale mbështesin zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë përmes eko-inovacioneve dhe sistemeve të mençura, të cilat mundësojnë që kompanitë ta rrisin performancën ekologjike dhe t’i zvogëlojnë shpenzimet duke pasur në tregjet e gjelbra.

• FUSHË KOSOVA - CILËSI JETESE

Cilësia e jetës ka të bëjë me mirëqenien e njerëzve. Këtu përfshihen komponentë si standardi i jetesës, cilësia e banimit, shëndeti, arsimi, ambienti jetësor, jeta shoqërore etj. Për të arritur një cilësi dhe kualitet të jetesës, Fushë Kosova ofron infrastrukturë publike e sociale bashkëkohore, shërbime profesionale e transparente, duke përdorur forma inovative e teknologji të mençur. Bazuar në vlerat, nevojat por edhe përparësitë e mundësitë që ka, Fushë Kosova paraqet një qendër me ndikim regjional, por, edhe ndërkombëtar falë potencialit njerëzor, trashëgimisë dhe infrastrukturës. Specifikë e këtij vizioni duhet të jetë një cilësi e avancuar për punë, jetë dhe vlera tjera sociale.

Në të mirë të cilësisë se jetës Fushë Kosova ofron dhe do të ofrojë hapësira të hapura publike si sheshe, parqe, hapësira të gjelbërta për qytetarët për një cilësi dhe mirëqenie.

4.3 QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT ZHVILLIMORE PËRGJITHSHME

Për përcaktimin e qëllimeve dhe objektivave zhvillimore të Komunës së Fushë Kosovës, ky dokument për bazë dhe harmonizim merr zhvillimet me dispozitat e “Planit Hapësinor të Kosovës-Strategjia e Zhvillimit Hapësinor 2010-2020+”, me Qëllimet e përgjithshme vijuese:

- *Afërsia me qytetin e Prishtinës si qendër e ardhshme më e madhe administrative, arsimore-shkencore dhe shërbyese në Kosovë, si vend i mundshëm joshës për investitorë të vendit dhe të huaj;*
- *Korridoret kryesore të infrastrukturës rrugore, hekurudhore, ajrore, telekomunikimeve dhe energjisë;*
- *Aeroporti Ndërkombëtar i Prishtinës, si pikë strategjike për ndërlidhje me botën, në aspektin e shkëmbimit të mallrave dhe njerëzve;*
- *Afërsia e korridoreve evropiane;*
- *ZHEL për ZHEK-shfrytëzimi i përparësive konkurruese;*
- *Zhvillimin e lidhjeve efikase brenda-urbane, ndër-urbane me hapësirat tjera dhe më gjerë, lidhjet e fuqishme rajonale përmes zhvillimit të rrjetit të infrastrukturës (rrugore, hekurudhore, ajrore, ti-së);*
- *Promovim i TZHEK, lokacion për grupim aktiviteteve në aspekt hapësinor, investime të huaja, kompani multinationale;*
- *Mbështetje aktiviteteve të H&ZH, për një ekonomi të njohurive, mbështetur nga kapacitetet organizative;*
- *Zhvillimin e aktiviteteve administrative, arsimore, shërbyese tregtare, energjetike, agro-industriale e turistike.*

4.4 AGJENDA PËR ZHVILLIM TË QËNDRUESHËM

Për më shumë, në vitin 2015 është miratuar Agjenda për Zhvillimin e Qëndrueshëm që përfshin 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ). Duke u bazuar në parimin e "le askënd prapa", agjenda e re thekson një qasje holistike për arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm për të gjithë.

Më poshtë, gjeni grafikën ku janë listuar të gjitha OZHQ- të, të cilat janë përvetësuar si qëllime të përgjithshme të zhvillimit të Fushë Kosovës nëpërmjet PZHK-së, dhe do të zbatohen sipas mundësive si një hap drejt krijimit të mundësive për bashkëpunim ndërkombëtar dhe koordinim të donacioneve.

Figura 29. Agjenda 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm që përfshin 17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm

4.5 AXHENDA E BE

Parlamenti Evropian vlerëson që Bashkimi Evropian ka një pozicion të vendosur prej kohësh për zonat rurale. Një pjesë e madhe e buxhetit të BE-së është e rezervuar për politikën e saj të përbashkët bujqësore. Sidoqoftë, shumica e popullsisë së BE-së jeton në zona urbane. Çështjet urbane janë të rëndësishme jo vetëm në rajone ekonomisht të pafavorshme të adresuara nga politika rajonale e BE-së, por edhe në rajone më të pasura. Kjo është për shkak të pabarazive hapësinore midis vendbanimeve, komuniteteve, qyteteve dhe fshatrave brenda rajoneve. Prandaj, pabarazitë midis rajoneve, por edhe pabarazitë brenda rajoneve janë çështje të kohezionit ekonomik, social dhe territorial. Këto pabarazi brenda-rajonale nuk zhduken duke adresuar pabarazitë ndër-rajonale, siç bën politika rajonale e BE kur adreson rajonet më të pa favorizuara, por mund të vazhdojnë ose edhe të rriten në përgjigje të zhvillimit ekonomik.

BE ka qenë pjesë aktive e agjendave globale të zhvillimit dhe në sinkron me agjendat e Kombeve të Bashkuara ka zbërthyer në objektiva të ngjashëm për tematika të lidhura më zhvillimin urban. Harmonizimi i objektivave global me ato të vendeve anëtare është bërë përmes një rrjetëzimi dhe lidhjeje konkrete dhe të drejtpërdrejta të objektivave globale të përcaktuara në agjendën e UN dhe atyre rajonale të përcaktuar nga vendet anëtare të BE.

Figura 30. Lidhja e Objektivave të agjendës 2030 me ato të BE

Përgjatë një periudhe 20 vjeçare, Ministrat përgjegjës për zhvillimin dhe kohezionin e territorit apo të çështjeve urbane të vendeve anëtare të BE, janë takuar rregullisht për të vendosur mbi politikat dhe objektivat e zhvillimit të mjedisit.

Në këtë udhëtim ky grupim ka gjeneruar një seri dokumentesh referenciale si;

- Perspektiva Evropiane e Zhvillimit Hapësinor - Drejt Zhvillimit të Balancuar dhe të Qëndrueshëm të Territorit të Bashkimit Evropian marrëveshje në Këshillin Informal të Ministrave përgjegjës për Planifikimin Hapësinor në Potsdam, maj 1999.
- Programi i veprimit i Lille miratuar në Këshillin Informal të Ministrave përgjegjës për çështjet urbane të mbajtur në Lille në 3 nëntor 2000.
- “Acquis Urban” miratuar në Këshillin Informal të Ministrave përgjegjës për kohezionin territorial, të mbajtur në Rotterdam në 29 nëntor 2004.
- “Marrëveshja e Bristolit” e miratuar në Këshillin Informal të Ministrave për komunitetet e qëndrueshme të mbajtur në Bristol më 6-7 dhjetor 2005.
- Agjenda territoriale e BE - Drejt një Evrope më Konkurruese dhe të Qëndrueshme të Rajoneve të Ndryshme miratuar në Këshillin Informal të Ministrave përgjegjës për planifikimin hapësinor dhe zhvillimin urban mbajtur në Leipzig më 24-25 maj 2007.
- Karta e Leipzigut mbi qytetet e qëndrueshme evropiane, miratuar në Takimin Informal të Ministrave për zhvillimin urban të datës 24-25 maj 2007 në Leipzig.
- Deklarata e Marsejës e miratuar në Takimin Ministror Informal të Ministrave përgjegjës për zhvillimin urban në 25 nëntor 2008.
- Deklarata e Toledos, miratuar në Takimin Informal të Këshillit të Ministrave për zhvillimin urban të 22 qershorit 2010 në Toledo.
- Agjenda territoriale e BE 2020, e rënë dakord në Takimin Ministror Informal të Ministrave përgjegjës për Planifikimin Hapësinor dhe Zhvillimin e Territorit, më 19 maj 2011 në Gödöllő.
- Road Map – Kalendari i Veprimeve për zbatimin e Agjendës së re Territoriale të miratuar gjatë presidencës polake në nëntor 2011.
- Deklarata e Ministrave drejt Agjendës Urbane të BE-së, miratuar në takimin jozyrtar të ministrave të BE-së përgjegjës për kohezionin territorial dhe çështjet urbane, Riga, 10 qershor 2015.
- Agjenda Urbane për BE, Pakti i Amsterdam, BE 2016, ka përcaktuar 12 tema në të cilat përqendrohet aksioni i koordinuar mes vendeve anëtare.

12 TEMAT PRIORITARE

- Punësimi në ekonomi lokale
- Varfëria Urbane
- Strehimi
- Përfshirja imigrantëve dhe refugjatëve
- Shfrytëzimi i qëndrueshëm i tokës me zgjidhje që bazohen në natyrë
- Ekonomia qarkulluese
- Përshtatja klimaterike
- Tranzicioni energjetik
- Mobiliteti Urban
- Cilësia e Ajrit
- Tranzicioni digjital
- Prokurimi publik i përgjegjshëm dhe inovativ

Figura 31. Agjenda Urbane e BE

(Agjenda Urbane për BE, Pakti i Amsterdam, BE 2016)

Tema e “punësimit në ekonominë lokale” ka të bëjë me performancën ekonomike dhe zhvillimin e biznesit në nivelin lokal, komponentët thelbësorë të zhvillimit të qëndrueshëm dhe kohezionit shoqëror.

Tema e “adresimit të varfërisë urbane” është të kontribuojë në krijimin e politikave më të mira me një ndikim në përfshirjen e grupeve të cenueshme dhe rigjenerimin e lagjeve dhe komuniteteve të privuar nga shërbimet.

Meqenëse strehimi i përballueshëm është një e drejtë themelore e njeriut dhe nxit kohezionin social, agjenda synon të kontribuojë në politika dhe korniza më të mira duke krijuar qasje në strehimin e duhur.

Objektivi i agjendës është të propozojë dhe zbatojë mënyra për menaxhimin më të mirë të integritit të imigrantëve dhe refugjatëve duke marrë parasysh sfidat dhe nevojat e qyteteve të veçanta.

Tema e “shfrytëzimit të qëndrueshëm të tokës” me zgjidhje që bazohen në natyrë, ka të bëjë me angazhimin për planifikim të shfrytëzimit të tokës të balancuar midis nevojës për zhvillim dhe mbrojtjes së natyrës

Tema e “ekonomisë qarkulluese” kërkon të identifikojë zgjidhje inovative, të realizueshme që promovojnë ripërdorimin, ndarjen, riparimin, rikonstruksionin, rindërtimin dhe riciklimin për të krijuar një sistem të mbyllur, duke minimizuar përdorimin e inputeve të burimeve dhe krijimin e mbetjeve, ndotjes dhe emetimeve të karbonit

Përshtatja klimaterike u referohet ndryshimeve në procese, praktika dhe struktura për të moderuar dëmet e mundshme ose për të përfutur nga mundësitë që lidhen me ndryshimin e klimës.

Tranzicioni energjetik i referohet ndryshimeve të rëndësishme strukturore në sistemin energjetik të nxitur nga kërkesa dhe disponueshmëria e burimeve alternative të energjisë apo shterimi i burimeve konvencionale të energjisë.

Mobiliteti urban i referohet sfidave me të cilat përballen sistemet e transportit lokal me rritjen e numrit të popullatës që jeton në zonat urbane dhe objektivit për të identifikuar masat për të përmirësuar transportin në zonat urbane.

Cilësia e ajrit i referohet propozimeve për rregullim, financim dhe njohuri më të mirë në këtë fushë duke qenë se ajri është një faktor kryesor përcaktues për cilësinë e jetës në qytete.

Tranzicioni digjital i referohet adoptimit të teknologjisë digjitale për të transformuar shërbimet ose bizneset, përmes zëvendësimit të proceseve manuale me procese digjitale ose zëvendësimit të teknologjisë më të vjetër me teknologji më të re.

Prokurimi publik i përgjegjshëm dhe inovativ i referohet tërësisë së politikave që kanë për qëllim promovimin e transparencës në vendimarrje.

4.5.1 KARTA E LEIPZIG

Një nga dokumentet më relevante në arritjen e objektivave globale dhe rajonale, ka qenë edhe marrëveshja e arritur në Leipzig në Maj të 2007 mes ministrave që mbulojnë çështje të planifikimit urban të vendeve anëtare të BE, apo siç quhet ndryshe Karta e Leipzig.

Kjo marrëveshje përcakton objektivat:

1. Përdorimi më i madh i qasjeve të integruara të politikës së zhvillimit urban, duke përdorur strategji si:
 - Sigurimi i hapësirave publike cilësore
 - Modernizimi i rrjetit të infrastrukturës dhe përmirësimi i efikasitetit energjetike
 - Politika arsimore dhe inovative proaktive
2. Vëmendje e veçantë t'i kushtohet lagjeve të privuara brenda kontekstit të qytetit në tërësi, duke përdorur strategji si:
 - Përmirësimi i vazhdueshëm i mjedisit fizik
 - Përforsimi i ekonomisë vendore dhe politikave të tregut vendor të punës
 - Politika të arsimit dhe trajnimit proaktiv për fëmijët dhe moshat e reja
 - Promovimi i transportit urban efikas dhe të përballueshëm.

4.6 QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT E VEÇANTA

Qëllimet e veçanta të cilat do prezantohen në fushat tematike të PZHK-së, të mbështetura në hulumtimin e gjerë dhe vlerësimin e gjendjes ekzistuese, paraqesin sintetizim të qëllimeve të prezantuara nga drejtoritë komunale, institucionet tjera publike lokale dhe qendrore, shoqërisë civile, si dhe "Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Agjendës 2030". Objektivat e propozuara janë specifike, të matshme, të arritshme, reale dhe të lidhura për afatet kohore që synohet për tu arritur brenda një periudhë kohore specifike.

Figura 32. Konceptit SMART për zbrërthim të Objektivave

4.6.1 QËLLIMET DHE OBJEKTIVAT SIPAS FUSHAVE TEMATIKE

4.6.1.1 ZHVILLIMI EKONOMIK

QËLLIMI 1	Zhvillim ekonomik i qëndrueshëm dhe në rritje
Objektivi 1	Shërbime efikase për bizneset të ofruara përmes digjitalizimit
Objektivi 2	Krijimi i një plani strategjik bashkëpunues me komunat fqinje
Objektivi 3	Rregullimi i infrastrukturës teknike dhe tërheqja e investimeve përgjatë rrugës që shpie tek aeroportit ndërkombëtar
QËLLIMI 2	Përmirësimi i infrastrukturës teknike në zonat e korridoreve ekonomike dhe industriale
Objektivi 1	Ofrimi i kushteve teknike të plota në zonat industriale në Fushë Kosovë, si rrjeti rrugor, i telekomunikimit, ujësjellësit dhe kanalizimit
Objektivi 2	Përfundimi i ndërtimit të Parkut Industrial në Dobrevë të Epërme
Objektivi 3	Marketingu i ZE dhe ZI me qëllim zgjerimin e sektorit të industrisë dhe të shërbimeve
Objektivi 4	Krijimi i një plani fiskal të veçantë për investorët industrial në zonat industriale
Objektivi 5	Krijimi i një grupi punues për tërheqjen e IHD-ve
Objektivi 6	Rritja e konkurrencës së eksportit të produkteve komunale
Objektivi 7	Krijimi i data bazës dhe i një web faqeje për ZI dhe ZE ekzistuese dhe atyre të planifikuara
Objektivi 8	Krijimi i një zyreje të veçantë, shërbim një ndalesë për ZE dhe ZI, ku ofrohen dhe kryhen të gjitha shërbimet
QËLLIMI 3	Krijimi i kushteve atraktive për NVM-të
Objektivi 1	Mbështetje e rritjes dhe krijimit të NVM-ve të reja
Objektivi 2	Negociata me banka për të mundësuar uljen e interesit të kredive për bizneset
Objektivi 3	Licencimi online i bizneseve
QËLLIMI 4	Zhvillimi i turizmit përmes mirëmbajtjes së balancit ekologjik dhe ruajtjes së burimeve natyrore
Objektivi 1	Rregullimi i infrastrukturës rrugore dhe hapësinore në zonën e Kalasë së Harilaçit
Objektivi 2	Krijimi dhe organizimi i një festivali të përvitshëm kulturor në Fushë Kosovë që përfshinë komunitetin lokal
Objektivi 3	Nxitja e zhvillimit të gastronomisë përmes organizimit të një festivali të gastronomisë në nivel vendor dhe rajonal
Objektivi 4	Ruajtja dhe promovimi i potencialeve turistike të komunës
Objektivi 5	Krijimi i një data baze numerike dhe hartografike të resurseve kulturore të komunës
Objektivi 6	Krijimi i një sinergjie ndërmjet komunës, sektorit privat dhe OJQ-ve për krijimin e aktiviteteve kulturore-turistike
QËLLIMI 5	Zhvillimi i fuqisë punëtore dhe rritja e punësimit
Objektivi 1	Krijimi i programeve për trajnimin e fuqisë punëtore për ndërmarrësi dhe IT, me fokus të veçantë trajnimin e grave të papuna
Objektivi 2	Krijimi i një grupi punues për Hulumtim dhe Zhvillim brenda institucioneve të komunës
Objektivi 3	Nxitja e orareve fleksibile të punës dhe punëve me gjysmë orari në sektorin publik dhe privat
QËLLIMI 6	Ndërtimtari e qëndrueshme
Objektivi 1	Ngritja e vetëdijesimit të kompanive ndërtimore për përdorimin e materialeve të qëndrueshme dhe zbatimin e standardeve ndërtimore
Objektivi 2	Përkrahja e kompanive private ndërtimore në rregullimin e hapësirave të jashtme duke nxitur gjelbërimin
Objektivi 3	Ofrimi i mundësive të llojllojshme për të mundësuar strehim të përbalueshëm dhe që sigurohet lehtësisht nga qytetarët
Objektivi 4	Tërheqja e ndërmarrjeve prodhuese të materialeve ndërtimore
QËLLIMI 7	Mirëmbajtja e pyjeve përmes menaxhimit të qëndrueshëm
Objektivi 1	Ripyllëzimi i sipërfaqeve pyjore në Harilaq, Bardh të Madh dhe Bellaqec i Vogël
Objektivi 2	Shtimi i ruajtjes së pyjeve nga prerja ilegale
QËLLIMI 8	Krijimi i një rrjeti energjetik dhe hekurudhor efikas dhe të qëndrueshëm në zhvillim ekonomik
Objektivi 1	Përmirësimi i rrjetit energjetik në atë mënyrë që t'i plotësojë nevojat e bizneseve

Objektivi 2	Rritja e investimeve publiko-private për prodhimin e energjisë solare dhe të erës
Objektivi 3	Rritja e kapaciteteve të transportit hekurudhor për mallra
QËLLIMI 9	Zhvillimi i qëndrueshëm i bujqësisë, prodhimit dhe përpunimit të produkteve bujqësore në komunën e Fushë Kosovës
Objektivi 1	Zgjerimi dhe modernizimi i kapaciteteve të pikave grumbulluese të pemëve dhe perimeve
Objektivi 2	Përkrahje e fermerëve për kultivim të pemëve dhe perimeve
Objektivi 3	Rritja e fondit blegtoral në vazhdimësi deri 2032
Objektivi 4	Diversifikimi dhe zhvillimi i bizneseve të vogla bujqësore në zonat e thella rurale duke u bazuar në burime lokale deri në vitin 2032
Objektivi 5	Përmirësimi dhe zgjerimi i rrjetit të ujitjes për toka bujqësore;
Objektivi 6	Zhvillimi i agro-turizmit në vendet rurale me potencial

4.6.1.2 INFRASTRUKTURA TEKNIKE

• Rrjeti i Ujësjellësit dhe Kanalizimit

QËLLIMI 1	Menaxhimi dhe furnizimi i qëndrueshëm i furnizimit me ujë të pijes për zonën urbane dhe rurale (fshatrat), në të mirë të jetës së shëndetshme dhe mirëqenies më të mirë
Objektivi 1	Ofrimi i shërbimeve të qëndrueshme të furnizimit me ujë të pijes në të gjithë territorin e komunës deri në vitin 2031
Objektivi 2	Përfundimi i projekteve të ujësjellësit në fshatrat pa ujësjellës, për një shërbim më cilësor të qytetareve të asaj zone deri në vitin 2031
Objektivi 3	Zvogëlimi dhe monitorimi i humbjeve të ujit të pijshëm në rrjetin ekzistues për 5% çdo vit
QËLLIMI 2	Menaxhimi dhe qasje e qëndrueshme në infrastrukturë të ujërave të zeza
Objektivi 1	Parandalimi i ndotjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga ujërat e zeza deri në vitin 2028.
Objektivi 2	Përmirësimi i infrastrukturës ekzistuese të kanalizimit deri 2028.
Objektivi 3	Zgjerimi i rrjetit të infrastrukturës të kanalizimit pa rrjet në zona urbane dhe rurale deri 2031.
Objektivi 4	Zgjerimi dhe ri-vitalizmi i rrjetit të kanalizimit atmosferik

• Energjia Elektrike

QËLLIMI 1	Furnizimi i sigurtë dhe i qëndrueshëm me energji elektrike.
Objektivi 1	Sigurimi i furnizimi me energji i të gjitha kategorive të konsumatorëve në mbarë territorin e komunës së Fushë Kosovës deri në vitin 2030.
Objektivi 2	Kabllimi-kalimi i rrjetit ajror në rrjet kabllor nëntokësorë-fillimisht në pjesën Urbane të qytetit deri në vitin 2030.
Objektivi 3	Rritja e efikasitetit të energjisë deri në vitin 2030.
QËLLIMI 1	Përmirësimi i cilësisë të ndriçimit publik.
Objektivi 1	Përmirësimi i rrjetit aktual dhe ndërtimi i rrjetit të ri deri në vitin 2030.
Objektivi 2	Ngritja e efikasitetit/eficienca e energjisë në sektorin e ndriçimit publik deri në vitin 2030.

• Energjia Ngrohjes

QËLLIMI 1	Ofrimi i shërbimeve të ngrohjes kolektive për qytetin e Fushë Kosovës
Objektivi 1	Shtrirja e rrjetit të energjisë së ngrohjes me ko-gjenerim
Objektivi 2	Përdorimi i energjisë së ri-përtrishme për ngrohje

• Telekomunikimi

QËLLIMI 1	Infrastruktura e telekomunikimit modern me shërbime efektive, besueshme dhe në kohë
Objektivi 1	Planifikimi për modernizim të pajisjeve dhe shërbimeve telekomunikuese në përputhshmëri me trendet globale të telekomunikimeve
Objektivi 2	Dizajnimi dhe Unifikimi i infrastrukturës telekomunikuese
Objektivi 3	Mbulueshmëria e 100% të zonave në zonat me mbulueshmëri të dobët me rrjet të telekomunikimit deri në vitin 2026

• Grumbullimi dhe menaxhimi i mbeturinave

QËLLIMI 1	Menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i grumbullimit dhe trajtimit të mbeturinave
Objektivi 1	Krijimi i një baze të dhënash mbi gjenerimin, grumbullimin, transportimin, trajtimin dhe asgjësimin, si dhe inventarizimi i lokacioneve problematike deri në vitin 2026
Objektivi 2	Ndarja e zonave të menaxhimit të mbeturinave në nën-zona dhe hartimi i programeve për grumbullimin e ndarë deri më 2026
Objektivi 3	Ngritja e stacionit transfer me infrastrukturën e duhur për deponimin e përkohshëm me mundësi për ndarjen e mbeturinave deri më 2026
Objektivi 4	Vazhdimi i implementimit dhe monitorimi i iniciativave për kompostimin e mbetjeve organike deri në vitin 2026, dhe shtrirja e infrastrukturës për qëllime riciklimi, qendrave të tjera të kompostimit deri në vitin 2031, e në vazhdimësi
Objektivi 5	Eliminimi dhe rehabilitimi i pikave të vend-depozitimeve ilegale deri në vitin 2026
Objektivi 6	Ngritja dhe funksionalizimi një sistemi për grumbullimin e mbetjeve tjera përpos atyre komunale dhe të amvisërisë (mbeturinat nga ndërtim/demolimi, shtazore, vëllimshme) me ngritjen e pikave të dedikuara për grumbullimin dhe asgjësimin e tyre deri në vitin 2026
Objektivi 7	Mbikëqyrja dhe kontrolli i aktiviteteve të menaxhimit të mbeturinave përmes inspektimit në vazhdimësi

4.6.1.3 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

QËLLIMI 1	Përmirësimi dhe menaxhimi i infrastrukturës rrugore
Objektivi 1	Përmirësimi i Nivelit të Shërbimit - arritja e një nivelit të pranueshëm të shërbimit (NSH) për rrjetin rrugor në tërësi.
Objektivi 2	Përmirësimi i kapacitetit në rrugët dhe udhëkryqet e ngarkuara.
Objektivi 3	Largimi i trafikut tranzit nga pjesa qendrore e qytetit përmes rrugëve qarkore/tranzite.
Objektivi 4	Menaxhimi i qarkullimit të trafikut – rirregullimi i fluksit të trafikut përmes rrugëve njëkahëshe
Objektivi 5	Vendosja e teknologjive të përshtatshme të Sistemit të Transportit Inteligent (ITS) si një mjet për të arritur një menaxhim më të mirë dhe operime të sistemit ekzistues të transportit.
Objektivi 6	Integrimi i dhe kombinimi i formave të ndryshme të transportit duke siguruar një sistem multimodal të transportit.
QËLLIMI 2	Përmirësimi i infrastrukturës dhe rritja e sigurisë për lëvizje të këmbësorëve dhe çiklistëve
Objektivi 1	Ndërtimi i trotuareve të reja dhe përmirësimi i trotuareve ekzistuese.
Objektivi 2	Krijimin e vendkalimeve të reja, të sigurta dhe të qasshme në të gjithë qytetin.
Objektivi 3	Zhvillimi i një rrjeti të biçikletave që siguron një qasje të përmirësuar në qendër të qytetit, përgjatë rrugës nacionale N9, zonave tregtare dhe qendrave rekreative brenda komunitetit.
Objektivi 4	Zhvillimi i një skeme për përdorim të përbashkët të biçikletave “bike share” dhe vendparkimet e çiklistëve
Objektivi 5	Lidhjen e mirë të këmbësorëve/çiklistëve me transportin publik, parkingjet e automjeteve, taksitë dhe vendparkimet e biçikletave.
QËLLIMI 3	Zhvillimi dhe përmirësimi i sistemit të Transportit Publik
Objektivi 1	Përmirësimi i linjave të autobusëve urban dhe ndërrurban në Fushë Kosovë
Objektivi 2	Krijimi i një skeme të re të rrjetit të autobusëve, e strukturuar në rrjetin primar (që lidhet me qytetin e Prishtinës) dhe sekondar
Objektivi 3	Rialokimi dhe vendosja e pikave të shkëmbimit/ndërrimit (‘Pikave të transferimit’) të autobusëve që do të lehtësonin një transferim të lehtë dhe pa pengesa ndërmjet shërbimeve të ndryshme të autobusëve si dhe me mënyrat e tjera si çiklizmi dhe udhëtimi me taks
Objektivi 4	Sistemi i integruar i biletimit për shërbimet e transportit publik
QËLLIMI 4	Zhvillimi dhe përmirësimi i sistemit të parkingjeve
Objektivi 1	Krijimi i skemave të reja të parkimit – sistemi i parkimit me pagesë;
Objektivi 2	Përdorimi i politikave të planifikimit për të kontrolluar numrin/llojin e parkingjeve të reja të automjeteve në tërë qytetin për përdorim publik

Objektivi 3	Krijimi mundësisë për të vënë në funksion sisteme të automatizuara për parkim, duke përfshirë mekanizmat e alokimit të hapësirës dhe pagesës.
QËLLIMI 5	Përmirësimi i sigurisë dhe menaxhimi i trafikut
Objektivi 1	Përmirësimi i sigurisë në trafik –një qytet më të sigurt për të jetuar dhe punuar
Objektivi 2	Zvogëlimi i numrit të viktimave të aksidenteve rrugore, në veçanti përdoruesit e cënueshëm të rrugës, duke përfshirë përmirësimin e sigurisë së komunitetit.
Objektivi 3	Koordinonimi i çështjeve të sigurisë rrugore me akterët kryesor brenda nivelit lokal dhe Planin Strategjik të Sigurisë në nivel qendror.
QËLLIMI 6	Menaxhimi i mobilitetit përmes pajisjeve inteligjente -“MOBILITETI I MENÇUR”
Objektivi 1	Transporti publik i mençur - Sigurimi i alternativave të transportit që janë të arritshme për personat e të gjitha moshave dhe aftësive fizike;
Objektivi 2	Ndriçimi rrugor i mençur;
Objektivi 3	Menaxhimi i mençur i trafikut;
Objektivi 4	Parkim i mençur- Menaxhimi i zgjuar i parkingjeve i mbështetur tek sensorët e parkimit;
Objektivi 5	Zgjidhje e mençur për huazimin e biçikletave;
Objektivi 6	Sigurimi i qasjes së lehtë dhe funksionale për automjetet e urgjencës përgjatë rrugëve dhe destinacioneve kryesore.;
Objektivi 7	Qasje efikase dhe të sigurt në / nga / brenda zonave tregtare dhe industriale si për njerëzit ashtu edhe për mallrat.
QËLLIMI 7	Mjedis më të pastër dhe të sigurt
Objektivi 1	Zëvendësimi i modaliteteve të ndryshme të transportit me mjete më të pastërta të transportit, më pak trafik motorik, më shumë transport publik, çiklizëm;
Objektivi 2	Aplikimi i metodave tjera për zvogëlimin e emisioneve si p.sh , pastrimi i rrugëve, shfrytëzimi i karburanteve të pastërta dhe inspektimi i veturave;
Objektivi 3	Hartimin e Planit lokal për mbrojtjen e ajrit nga ndotësit;
Objektivi 4	Ngritja e vetëdijes dhe ndërgjegjësimit për çështjet mjedisore.

4.6.1.4 INFRASTRUKTURA PUBLIKE DHE SOCIALE

• Shëndetësia dhe mirëqena sociale

QËLLIMI 1	Shërbime cilësore shëndetësore me qasje të lehtësuar
Objektivi 1	Krijimi i një Qendre Mjekësore Familjare me rreze të mbulueshmërisë deri në 800m për zonat urbane me mbi 10,000 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 2	Krijimi i një Qendre Mjekësore Familjare me rreze të mbulueshmërisë deri në 3,000m për zonat rurale me mbi 10,000 banorë deri në vitin 2032

• Arsimi

QËLLIMI 1	Arsim tërë ditë me infrastrukturë bashkëkohore
Objektivi 1	Krijimi i një institucioni publik parashkollor me rreze të mbulueshmërisë deri në 300m në zonat urbane me mbi 2,500 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 2	Krijimi i një institucioni publik parashkollor me rreze të mbulueshmërisë deri në 300m në vendbanimet rurale me mbi 2,500 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 3	Krijimi i një institucioni publik të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë me rreze të mbulueshmërisë deri në 600m në zonat urbane me mbi 6,000 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 4	Krijimi i një institucioni të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë me rreze të mbulueshmërisë deri në 1,900 m për zonat rurale me mbi 6,000 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 5	Krijimi i një institucioni të Arsimit të Mesëm të Lartë me rreze të mbulueshmërisë deri në 1,500m në zonat urbane me mbi 12,500 banorë deri në vitin 2032
Objektivi 6	Krijimi i një institucioni të Arsimit të Mesëm të Lartë me rreze të mbulueshmërisë deri në 4,700m në zonat rurale me mbi 12,500 banorë deri në vitin 2032

• Administratë

QËLLIMI 1	Krijimi i infrastrukturës së administratës efikase për shërbime administrative sa më afër banorëve
Objektivi 1	Ngritja e efikasitetit të shërbimeve administrative për 25% deri në vitin 2031

• Shërbime sociale

QËLLIMI 1	Ofrimi i shërbimeve përkrahëse për shtresat në nevojë
Objektivi 1	Ngritja e kapaciteteve hapësinore përmes sigurimit dhe zhvillimit të parcelave kadastrale prej 0.25 m ² /banor për ndërtesat e institucioneve për shërbime sociale dhe familjare deri në vitin 2032
Objektivi 2	Ngritja e kapaciteteve hapësinore përmes sigurimit dhe zhvillimit të parcelave kadastrale prej 0.20 m ² /banor për ndërtesat e institucioneve të komunitetit deri në vitin 2032

• Kulturë rini dhe sport

QËLLIMI 1	Krijimi i një mjedisi të qëndrueshëm për zhvillimin e artit dhe kulturës
Objektivi 1	Ngritja e kapaciteteve hapësinore përmes sigurimit dhe zhvillimit të parcelave kadastrale prej 0.45 m ² /banor për ndërtesat e institucioneve kulturore deri në vitin 2032

• Hapësira publike

QËLLIMI 1	Sigurimi i sipërfaqes së mjaftueshme për varreza publike
Objektivi 1	Rritja e sipërfaqeve të varrezave publike për 30% deri në vitin 2032
QËLLIMI 2	Përmirësimi i mirëqenies përmes hapësirave të hapura publike
Objektivi 1	Krijimi i hapësirave të hapura publike me rreze të mbulueshmërisë deri në 800m në zonë urbane deri në vitin 2032
Objektivi 2	Krijimi i hapësirave të hapura publike me rreze të mbulueshmërisë deri në 800m në zonë rurale deri në vitin 2032
QËLLIMI 3	Përmirësimi i shëndetit publik përmes hapësirave rekreative
Objektivi 1	Krijimi i hapësirave rekreative me rreze të mbulueshmërisë deri në 800m në zonë urbane deri në vitin 2032
Objektivi 2	Krijimi i hapësirave rekreative me rreze të mbulueshmërisë deri në 800m në zonë rurale deri në vitin 2032
QËLLIMI 4	Inkurajimi i zhvilluesve urbanë që të kontribuojnë në rritjen e sipërfaqeve të gjelbra përmes përfitimeve shtesë që burojnë nga bonuset e zonimit.
Objektivi 1	Investitorëve të u ofrohen bonuse zonimi, si leje për shtimin e lartësisë së ndërtesave ose të dendësisë së ndërtimit, në këmbim të ofrimit të hapësirave të gjelbra publike si parqe, shëtitore apo zona të hapura.
QËLLIMI 5	Përcaktimi të hapësirave të reja të gjelbra në zonën urbane përmes Planeve Rregulluese të Hollësishe.
Objektivi 1	Zhvillimi i hapësirave shtesë për gjelbërim brenda blloqeve urbane si pjesë e projekteve zhvillimore të investitorëve potencial në Planet Rregulluese të Hollësishe.
QËLLIMI 6	Rritja e sipërfaqeve të gjelbëruara përmes zvogëlimi të shputës ndërtimore dhe imponimit të fasadave të gjelbra përmes kushteve ndërtimore.
Objektivi 1	Përcaktimi i kufizimeve mbi përqindjen e shputës ndërtimore në parcela, duke lënë më shumë hapësirë për zona të gjelbra dhe promovimi i gjelbërimit vertikal përmes kushteve ndërtimore.

4.6.1.5 MJEDISI DHE SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

QËLLIMI 1	Mbrojtja dhe menaxhimi i resurseve ujore në territorin e Komunës së Fushë Kosovës
Objektivi 1	Mbrojtja e cilësisë së ujërave sipërfaqësore me përmirësimin e sistemit të trajtimit të ujërave të zeza, kontrolli i rrjedhjeve të efluentëve industriale deri më 2025
Objektivi 2	Identifikimi dhe zbatimi i masave të kontrollit të burimeve të lëndës organike në lumin Sitnica deri në vitin 2025
Objektivi 3	Vlerësimi i përmbajtjes së metaleve të rënda dhe komponimeve hidrokarbure në ujërat sipërfaqësore afër burimeve të ndotjes industriale brenda 12 muajve, e në vazhdim
Objektivi 4	Promovimi i praktikave të qëndrueshme të minierave për reduktimin e ndotjes së ujit përmes menaxhimit të përgjegjshëm të mbetjeve, kontrollit të erozionit dhe adaptimit të teknologjive miqësore me mjedisin, për ruajtjen e cilësisë së ujit në zonat ngjitur me operacionet minerare, deri më 2027, e në vazhdimësi
QËLLIMI 2	Përmirësimi dhe ruajtja e cilësisë së ajrit në territorin e Komunës
Objektivi 1	Përdorimi i burimeve të ripërtrishme të energjisë në zonat me potencial dhe pajisjeve me efikasitet të lartë energjetik në zonat me dendësi dhe konsum më të lartë deri në vitin 2031

Objektivi 2	Krijimi i një sistemi monitorimi automatik të cilësisë së ajrit në kohë reale, brenda 12 muajve të ardhshëm, për të kuptuar përqendrimin mesatar/vjetor të parametrave ndotës dhe ditët me tejkalime
Objektivi 3	Identifikimi dhe kontrolli i burimeve të ndotjes së ajrit, me fokus grimcat PM, hartimi dhe zbatimi i një rregulloreje deri më 2025
Objektivi 4	Promovimi i përdorimit të lëndëve djegëse më të pastra, për ngrohje dhe transport, duke arritur një rritje prej 20% deri më 2025
Objektivi 5	Krijimi i hapësirave të gjelbra në çdo vendbanim për uljen e ndotjes së ajrit dhe si barriera ndaj zhurmës
QËLLIMI 3	Mbrojtja e tokës nga ndotja, adresimi i proceseve që kontribuojnë në degradimin dhe ndotjen e tokës
Objektivi 1	Adresimi i proceseve degraduese të tokës përfshirë ndikimin e minierave, zbatimin e masave lidhur me këto ndikime deri më 2025
Objektivi 2	Kufizimi i aktiviteteve në zonat e ndjeshme dhe zonave tampon rreth minierave në vazhdimësi
Objektivi 3	Rritja e përpjekjeve për monitorimin periodik të cilësisë së tokës dhe vlerësimi i shkallës së erozionit të tokës në vazhdimësi
QËLLIMI 4	Reduktimi i ndotjes akustike dhe përmirësimi i cilësisë së përgjithshme të jetës për banorët e Komunës
Objektivi 1	Hartimi dhe zbatimi i Planit Lokal të Veprimit për Mbrojtjen nga Zhurma deri më 2025;
Objektivi 2	Përcaktimi dhe monitorimi i zonave që përbëjnë burim të zhurmës deri më 2025, marrja e masave për uljen e niveleve të zhurmës në zonat e ndjeshme dhe të banuara deri më 2027
QËLLIMI 5	Mbrojtja dhe menaxhimi i situatave nga fatkeqësitë natyrore
Objektivi 1	Parandalimi i rreziqeve nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësi të tjera dhe mbrojtje e vazhdueshme e sipërfaqeve të rrezikuara 2031
Objektivi 2	Hartimi i planeve të emergjencave dhe sistemeve paralajmëruese për vërshimet, zjarret dhe rrëshqitjet
QËLLIMI 6	Mbrojtja e natyrës dhe biodiversitetit dhe pasurive tjera natyrore të komunës
Objektivi 1	Rritja e numrit të zonave të mbrojtura dhe promovimi i vlerave të tyre natyrore deri më 2028
Objektivi 2	Parandalimi i veprimeve njerëzore që dëmtojnë pasuritë natyrore të komunës (flora, fauna, pyjet)

4.6.1.6 TRASHËGIMIA KULTURORE DHE NATYRORE

QËLLIMI 1	Ruajtja dhe konservimi aktiv apo rigjenerimi i aseteve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore si pasuri e çmuar territoriale dhe vlerë e përgjithshme
Objektivi 1	Ruajtja, rigjenerimi/konservimi aktiv dhe adaptimi i aseteve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore për përdorim bashkëkohor, në funksion zhvillimi të turizmit.
Objektivi 2	Krijimi i sistemit të menaxhimit dhe financimit për përkujdesje dhe rigjenerim të aseteve të trashëgimisë kulturore, natyrore dhe të turizmit
Objektivi 3	Krijimi i sistemit të identifikimit, dokumentimit, informimit dhe promovimit të trashëgimisë kulturore dhe natyrore

4.6.1.7 VENDBANIMET

QËLLIMI 1	Zhvillimi i ekuilibruar mes vendbanimit urban dhe vendbanimeve rurale.
Objektivi 1	Parandalimi i zgjerimit të pakontrolluar të qytetit jashtë kufirit urban deri në vitin 2026.
Objektivi 2	Promovimi i shfrytëzimeve në pajtueshmëri (komerciale, rekreative, etj.) në lagjet ekzistuese dhe të reja për të plotësuar nevojat e banorëve ekzistues dhe të ardhshëm deri në vitin 2026.
QËLLIMI 2	Mbrojtja e karakterit rural hapësiror dhe planifikim për rritje të ekuilibruar të vendbanimeve rurale
Objektivi 1	Parandalimi i fragmentimit të tokave bujqësore dhe pyjore deri në vitin 2026.
Objektivi 2	Zvogëlimi i pabarazisë së shpërndarjes së infrastrukturës dhe shërbimeve publike ndërmjet Qytetit dhe vendbanimeve rurale, si dhe në mes të vendbanimeve rurale deri në vitin 2026.

4.6.1.8 VENDBANIMET JO FORMALE

QËLLIMI 1	Trajtimi i vendbanimit joformal ekzistues dhe parandalimi i paraqitjes së vendbanimeve të tjera joformale;
Objektivi 1	Trajtimi i çështjes pronësore në vendbanimet joformal, deri në vitin 2026;
Objektivi 2	Sigurimi i tokës ndërtimore, për rastet kur eventualisht parashihet zhvendosja e VBJ, për shkak të rrezikshmërisë eventuale.
Objektivi 3	Parandalimi i krijimit të VBJ, përmes avancimit të kontrollit inspektiv të VBJ;

4.6.1.8.1 NDËRTIMET PA LEJE

QËLLIMI 1	Trajtimi i ndërtimeve pa leje dhe parandalimi i ndërtimeve të reja pa leje
Objektivi 1	Zhvillimi i fushatës informuese dhe vetëdijësuese për regjistrim dhe trajtim të ndërtimeve pa leje, deri në vitin 2025;
Objektivi 2	Trajtimi i të gjitha ndërtimeve pa leje, konform legjislacionit në fuqi deri në legalizimin përfundimtar (31.12.2025).
Objektivi 3	Me Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje i cili ka hyrë në fuqi, është zgjidhur afati për dorëzimin e aplikimeve për legalizim të ndërtimeve pa leje deri më 31 dhjetor 2025. Prandaj, fushatë e vazhdueshme për vetëdijësim të vazhdueshëm dhe nxitje të qytetarëve që në kuadër të afatit të lejuar, të kryhen aplikimet e nevojshme për legalizim të ndërtimeve pa leje edhe pse në afatin e parë, Komuna ka organizuar disa fushata vetëdijësuese, por numri i aplikimeve nuk kishte rezultuar i kënaqshëm.

4.6.1.9 BANIMI

QËLLIMI 1	Sigurimi i banimit të qëndrueshëm për të plotësuar nevojat e tanishme dhe në të ardhmen
Objektivi 1	Rritja e fondit banimor në zonën urbane dhe zonën rurale deri në vitin 2032.
Objektivi 2	Minimizimi i konfliktit të mundshëm midis shfrytëzimeve të tokës për banim dhe shfrytëzimeve tjera, deri në vitin 2032.
Objektivi 3	Rritja e densitetit të përgjithshëm të banesave në zonat ekzistuese urbane për të zvogëluar kërkesën për mirëmbajtje shtesë të infrastrukturës, deri në vitin 2032.
Objektivi 4	Krijimi i rregulloreve të reja që promovojnë forma inovative të strehimit, siç janë bashkë-strehimit, deri në vitin 2028.
QËLLIMI 2	Sigurimi i banimit të përbalueshëm dhe gjithëpërfshirës
Objektivi 1	Renovimi i 30 njësi banesore në Dobrevë të Epërme deri në vitin 2032.
Objektivi 2	Sigurimi i banimit për 60 familje përmes skemës së Bonus Banimit deri në vitin 2032.
Objektivi 3	Sigurimi i banimit për 60 familje përmes skemës së vetëfinancimit deri në vitin 2032
Objektivi 4	Ofrimi i ndihmës përmes riparimit të shtëpive ekzistuese për 45 familje deri në vitin 2030.
Objektivi 5	Riorganizimi - Formalizimi i 2 pilot vendbanimeve joformale (lagja 028 dhe 029) deri në vitin 2028.

4.6.1.10 SHFRYTËZIMI I TOKËS

QËLLIMI 1	Shfrytëzimi efikas i Tokës për një zhvillim të qëndrueshëm socio-ekonomik dhe mjedisor
Objektivi 1	Ruajtja e harmonisë mes shfrytëzimit të Tokës për banim dhe shfrytëzimeve të përziera, industrisë, rekreimit dhe institucioneve deri në vitin 2031
Objektivi 2	Zhvillimi i qëndrueshëm i shfrytëzimit të Tokës deri në vitin 2031
QËLLIMI 2	Fushë Kosova komunë me vendbanime kompakte
Objektivi 1	Mbajtja nën kontroll të zhvillimeve të ndërtimit në vendbanimet e shpërndara me theks të veçantë : Dobërdup, Dobreva e Ulët, Graboc i Poshtëm, Slatinë e Vogël dhe Pomoztin.
QËLLIMI 3	Shfrytëzimi për banim të qëndrueshëm në komunën e Fushë Kosova
Objektivi 1	Promovimi i ndërtesave eficiente në sipërfaqet për banim, me shfrytëzim të energjisë së ripërtrishme deri në vitin 2031.
Objektivi 2	Zhvillimi i banimit përmes ndërtesave të mençura deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
Objektivi 3	Zhvillimi i sipërfaqeve të infrastrukturës publike dhe sociale.

Objektivi 4	Zhvillimi i sipërfaqeve të planifikuara për infrastrukturë në shërbim të arsimit, shëndetësisë, institucioneve të mirëqenies sociale, institucione kulturore, administratë, institucione kulturore, hapësira sportive, ndërtesa fetare dhe varreza deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
QËLLIMI 4	Mbrojtje e sipërfaqeve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në kuadër të shfrytëzimit të Tokës
Objektivi 1	Konservimi dhe promovimi i sipërfaqeve me trashëgimi kulturore dhe natyrore deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
Objektivi 2	Promovimi i sipërfaqeve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore si dhe ngritja e vetëdijes në mbrojtjen të këtyre sipërfaqeve në funksion të shfrytëzimit të Tokës dhe zhvillimit të turizmit deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
QËLLIMI 5	Mbrojtja dhe zhvillimi i qëndrueshëm i sipërfaqeve të Tokës bujqësore
Objektivi 1	Ruajtja dhe shfrytëzimi i tokës bujqësore në vendbanimet si : Harilaq, Dobrevë e Ulët, Dobrevë e Epërme, Bardh i Madh, deri në vitin 2030.
Objektivi 2	Promovimi dhe zhvillimi i sipërfaqeve të tokës bujqësore për bujqësi dhe blegtori në fshatrat me lartësi të madhe mbidetare deri në vitin 2031.
Objektivi 3	Shfrytëzimi i sipërfaqeve të tokave bujqësore për zhvillim të bletarisë deri në vitin 2031.
QËLLIMI 6	Mbrojtja dhe zhvillimi i sipërfaqeve të Tokës pyjore
Objektivi 1	Ruajtja dhe menaxhimi efikas i sipërfaqeve ekzistuese të Tokës pyjore deri në vitin 2031 dhe në vazhdimësi.
Objektivi 2	Ripyllëzimi i sipërfaqeve të reja dhe atyre të dëmtuara të Tokës pyjore deri në vitin 2031.
QËLLIMI 7	Mbrojtja dhe zhvillimi i sipërfaqeve ujore
Objektivi 1	Ruajtja dhe menaxhimi efikas i sipërfaqeve ekzistuese ujore deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
QËLLIMI 8	Zhvillim i sipërfaqeve të reja për zona komerciale dhe industriale si dhe krijimi i kushteve për hapësira të reja
Objektivi 1	Zhvillimi i sipërfaqeve për korridore ekonomike zhvillimore përgjatë rrugës magjistrale M9 dhe Rruga për Dobrevë e Epërme Dëshmorit deri në vitin 2030.
Objektivi 2	Ruajtja e zonave ekzistuese komerciale dhe industriale deri në vitin 2030.
Objektivi 3	Zhvillim i sipërfaqeve me kapacitete për turizëm në funksion të zhvillimit ekonomik.
Objektivi 4	Zhvillimi i sipërfaqeve me potencial për zhvillim të turizmit malor, deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
Objektivi 5	Zhvillim i qëndrueshëm i turizmit rural në zonat me potenciale për zhvillime të tilla, deri në vitin 2030 dhe në vazhdimësi.
QËLLIMI 9	Krijimi i hapësirave për zgjerim dhe fuqizim të infrastrukturës rrugore
Objektivi 1	Krijimi i sipërfaqeve për rrugë të planifikuara në shërbim të një infrastrukture rrugore të qëndrueshme, deri në vitin 2030.
Objektivi 2	Mirëmbajtja dhe zhvillimi i korridoreve ekzistuese rrugore deri në vitin 2030.
OBJEKTIVI 3	Alokimi sipërfaqeve për korridore, për rrugë bujqësore dhe pyjore deri në vitin 2030.

4.7 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR

Koncepti i Zhvillimit Hapësinor i Komunës së Fushë Kosovës është bazuar në profilin e komunës, vlerësimin e gjendjes, analizave, vizionit, qëllimeve dhe objektivave për çdo fushë tematikë, si dhe ka marrë parasysh dhe ka reflektuar dokumente dhe strategji planifikimi të nivelit komunal dhe qendror.

Komuna e Fushë Kosovës gjatë strukturimit të Konceptit të Zhvillimit Hapësinor ka pas për qëllim që ai të jetë i strukturuar mirë, dhe të përmbajë të dhëna të mjaftueshme që të mund të kuptohet si i vetëm. Andaj, ekipi i angazhuar nga komuna dhe ekipet tjera të angazhuara jashtë komunës, kanë punuar bazuar në kërkesat e parapara me ligj, udhëzimet administrative, normat teknike, si dhe kanë zbatuar përmbajtjet si nyjet, korridoret, zonat e rritjes dhe përmbajtje tjera që e bëjnë konceptin lehtë të kuptueshëm.

Koncepti i Zhvillimit Hapësinor krijon bazën e zhvillimit dhe të shfrytëzimit të tokës që shfrytëzohet gjatë vendimmarrjes të përcaktimit të kushteve zhvillimore të Hartës Zonale të Komunës.

Fushë Kosova, duhet të rritet në mënyrë të qëndrueshme, duke planifikuar zhvillim të banimit, industrisë, aktiviteteve rekreative dhe turistike, ashtu që të mos jenë në konflikt (kenë efekte negative) me fushat tjera, siç janë: mjedisi, shëndeti dhe siguria e popullatës. Rrjedhimisht, komunës së Fushë Kosovës i nevojitet rritje dhe zhvillim mirë i planifikuar, duke krijuar kushte për zhvillim të qëndrueshëm, që zbërthehet në:

- Administratë efikase dhe e decentralizuar;
- Mbrojtje efikase e tokës bujqësore dhe zhvillim i bujqësisë;
- Rritja dhe shfrytëzimi racional i pyjeve dhe kullosave;
- Infrastrukturë adekuate me qasje të mirë;
- Vendbanime kompakte dhe funksionale;
- Ekonomi të zhvilluar dhe të balancuar dhe;
- Mjedis të pastër dhe atraktiv.

4.7.1 SKENARËT E PROPOZUAR HAPËSINOR

Përgatitja e skenarëve hapësinor është një metodë e planifikimit strategjik, me qëllim të analizimit të zhvillimeve të mundshme në të ardhmen. Këtu përfshihen situatat e ardhshme alternative dhe drejtimet që mund të ndihmojnë në realizim. Skenarët bazohen në pasojat hipotetike të vendimeve dhe veprimeve të mundshme për vetëdijësimin lidhur me proceset vendimmarrëse.

Në kuadër të skenarëve të propozuar, janë marrë parasysh aspektet pozitive dhe negative për zhvillim si dhe janë analizuar faktorët relevantë me ndikim kryesor në zhvillim.

Urbanizimi është një formë e rritjes si një përgjigje ndaj forcave ekonomike, shoqërore dhe politike me implikim gjeografik dhe mjedisor. Disa nga shkaqet e shtrirjes urbane janë: rritja e popullsisë, ekonomia, zhvillimi i infrastrukturës, si ndërtimi i rrugëve dhe siguri i infrastrukturës me investime publike që inkurajojnë zhvillimin. Implikimi hapësinor i drejtpërdrejtë i shtrirjes së tillë urbane është ndryshimi në shfrytëzim të tokës dhe mbulueshmërisë së tokës.

Ekipi komunal i planifikimit dhe ekipet tjera të angazhuara në hartimin e Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës e kanë analizuar nga aspekti ekonomik, social dhe mjedisor edhe integrimin e konceptit të PZHK-së 2013-2023 përmes Skenarit të 1-të, si pikënisje e mundshme e zhvillimit hapësinor të komunës.

Ndërsa, skenari 2 dhe 3 kanë dalë duke tentuar të adaptohen zhvillimet aktuale, si dhe të planifikohet për projeksionet e dala nga analizat e këtij plani. Në parim, këto dy skenarë dallojnë për kah tipologjia e zhvillimit dhe disa elementeve funksionale e hierarkike.

Të tre skenarët kanë një parim të përgjithshëm të zhvillimit hapësinor të Fushë Kosovës, një komunë me territor rrafshinor dhe kodrinor, që kërkon të ndërtohet mbi një model të rritjes kompakte, ku për dallim nga skenari 1 dhe 3 që promovojnë shpërndarje hapësimore të zhvillimeve, skenari 2 mbështetë një zhvillim monocentrik.

4.7.1.1 SKENARI 1 - SKENARI I ZHVILLIMIT POLICENTRIK ËSHTË SKENAR I ZHVILLIMIT NGA PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL 2013- 2023

Skenari 1 paraqet një skenar për zhvillim kompakt dhe të balancuar të komunës së Fushë Kosovës duke kombinuar anët pozitive të të dy koncepteve paraprake. Ky koncept synon që, duke ruajtur trendin e zhvillimit ekonomik përgjatë rrugës M9 të stimulojë zhvillimin e sub-qendrave urbane, shfrytëzim racional të tokës, mbrojtje të tokës bujqësore dhe mjedisit.

Ky skenar paraqet zhvillimin e komunës së Fushë Kosovës në shumë dimensionë ku përfshinë të gjitha implikimet që reflektojnë në gjendjen e aspektit ekonomik, social dhe mjedisorë për të arritur:

- Zhvillim ekonomik, social dhe mjedisor të qëndrueshëm dhe të baraspeshuar;
- Rritje e komunës në mënyrë të qëndrueshme;
- Zhvillim dhe mbrojtje e tokës bujqësore;
- Ofrim të shërbimeve dhe mundësive sa ma afër, shpejtë dhe lirë për qytetarët;

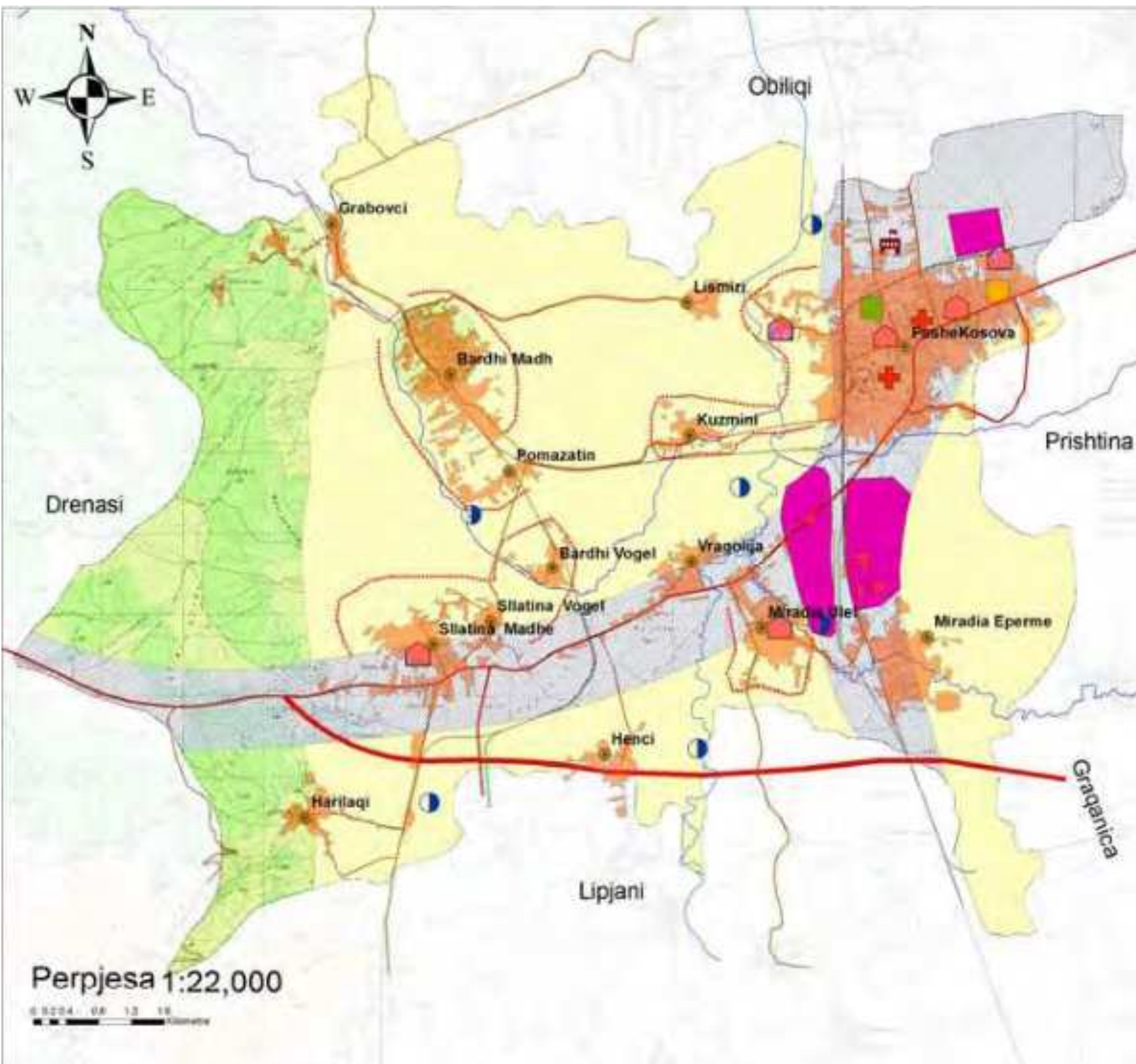
Përmban plotësimin e rrjetës urbane të vendbanimeve me funksione dhe përmbajtje dhe për një zhvillim më të baraspeshuar hapësinor të territorit të komunës së Fushë Kosovës, vlerësohet prioritar zhvillimi i shpejtë i qytetit të Fushë Kosovës në funksion sociale, ekonomik e mjedisorë.

Ky skenar është konsideruar si racional dhe efikas për zhvillim të planifikuar komunal, i cili si bosht të vetin orientues për arritjen e vizionit konsideron nevojën e zhvillimit ekonomik, social, demografik e mjedisor, të sinkronizuar në kohë e hapësirë të qendrës komunale të cilat do të jenë në pozitën e vendbanimit komplementar në kuptimin se funksionet themelore të këtyre vendbanimeve plotësojnë funksionet e vendbanimeve tjera brenda ndarjes hapësinore policentrike, ashtu që këto të sigurojnë edhe lidhjen funksionale të rregullt dhe të mirë të mbarë hapësirës brenda kësaj komune dhe rajonit.

Specifikat e zhvillimit të vendbanimeve në komunën e Fushë Kosovës kërkojnë që në të ardhmen konceptin të urbanizimit ti hyhet në mënyrë tepër elastike. Përveç urbanizimit për qendrat kryesore e nën - qendrat, lansohet koncepti edhe për urbanizimin sa më kompakt të fshatrave tjera.

Skenari parasheh zhvillimi i vendbanimeve me konceptin e zhvillimit hapësinor me infrastrukturë të zhvilluar dhe zhvillime kompakte në komunën e Fushë Kosovës.

Ky skenar përmbajtësisht është i kombinuar me elemente të infrastrukturës rrugore dhe hekurudhore por edhe të aeroportit, duke theksuar edhe pozitën e Fushë Kosovës brenda trekëndëshit të zhvillimit ekonomik të Kosovës. Skenari synon fuqizimin e Fushë Kosovës, nën - qendrave si dhe monitorimin, funksionalizmin e fuqizimin e infrastrukturës në funksion të zhvillimit ekonomik edhe dimensioneve tjera për aq sa është e mundur, përmes favorizimit të zhvillimeve, hartimin e projekteve dhe planeve rregulluese.

HARTA E VIZIONIT

Legjenda

- kufiri i k
- Q.vendbanimit
- ✚ AMBULANTE
- ☾ IMPIANT
- QENDER DITORE
- QEN. REKREACIONI
- QERDHE
- SHKOLLE
- STREHIMORE
- RR. E PROPOZUAR
- H. E PROPOZUAR
- ZGJERIMI
- AUTOSTRADA
- BIZNESI - 2324 ha
- BUJQESI - 4511 ha
- INDUSTRI - 235 ha
- TURIZMI - 1619 ha
- vendba. 2004 - 986 ha

Perpjesa 1:22,000

0 5 10 15 Kilometra

Përparësitë	Mangësitë
- Sigurimi i infrastrukturës bazike për fshatra - Zhvillim dhe mbrojtje e tokës bujqësore - Rritje e komunës në mënyrë të qëndrueshme - Zhvillim ekonomik, social dhe mjedisor të qëndrueshëm dhe të baraspeshuar - Ofrim të shërbimeve dhe mundësive sa ma afër, shpejtë dhe lirë për qytetarët	- Vështirë të realizohen - Kosto e lartë e infrastrukturës - Infrastruktura hekurudhore e pa shfrytëzuar
Konkluzionet	
- Ky skenar, bazuar në vlerësimin e përparësive dhe dobësive trajton fusha kryesore por nuk plotëson të gjitha nevojat dhe kërkesat si skenar bazë për zhvillim të mëtutjeshëm.	

4.7.1.2 SKENARI 2 - SKENARI I ZHVILLIMIT OPTIMAL ËSHTË SKENAR I ZHVILLIMIT MONOCENTRIK

Plan Zhvillimor Komunal i Fushë Kosovës, Skenari 2, parashikon zhvillimin e komunës si një qendër monocentrike, e cila do të funksionojë si një qendër e rëndësishme e zhvillimit ekonomik të Kosovës. Skenari 2 paraqet qasje dhe lidhje të mira të Fushë Kosovës me korridoret nacionale dhe ndërkombëtare të transportit, si dhe zhvillimin e infrastrukturës së transportit modern dhe intensiv, siç janë transporti me tren dhe metro, që do të ndërlidhin Fushë Kosovën me kryeqendrën, Prishtinën, dhe Aeroportin Ndërkombëtar "Adem Jashari".

Ky skenar përmban dhe ide për promovimin e rekreacionit dhe turizmit në zonën pyjore, pjesa më perëndimore e komunës, zonat kadastrale Sllatinë, Bardh i Madh, Grabovc i Poshtëm, përkatësisht ofrimin e mundësive për aktivitete si ecje në natyrë, kamping, ofrimin e infrastrukturës për rekreacion, menaxhimi i peizazhit ekzistues dhe zonave të mbrojtura përmes implementimit të programeve dhe praktikave të ruajtjes së vlerave natyrore në pjesën jug-perëndimore Z.K. Harilaç.

Për **NYJET** si pjesë të kërkesave nga udhëzimi administrativ, ky skenar bazohet në zhvillimin e zonës urbane të Fushë Kosovës si qendër e rendit të lartë.

Ky skenar parasheh mundësinë e krijimit të strukturave administrative apo ndarjes në lagje të zonës urbane.

Për **KORRIDORET** në kuadër këtij skenari, trajtohen vijat më të rëndësishme të zhvillimit dhe të transportit e të telekomunikacionit. Përfshihen linjat e transportit që bëjnë ndërlidhjen e vendbanimeve në mes veti, por edhe janë nyje kryesore për gjithë komunën dhe rajonin. Sa i përket korridoreve të zhvillimit ekonomik, ky skenar propozon korridoret e zhvillimit ekonomik që shtrihen përgjatë gjithë rrugëve nacionale N-2, të cilat mundësojnë zhvillim të qëndrueshëm komercial, akomodimin e bizneseve në këto korridore në mënyrë të planifikuar me infrastrukturë të përshtatshme, me zhvillim të korridoreve të reja të planifikuara me kujdes sipas legjislacionit në fuqi.

Në lidhje me **PLOTËSIMIN DHE DENDËSIMIN**, skenari 3 ofron plotësim dhe dendësim në zonën urbane, në funksionon të kompaktësimit të qytetit. Sipas nevojave plotësimi dhe dendësimi, planifikohet edhe në vendbanimet tjera, mirëpo gjithmonë të monitoruara dhe duke i ruajtur zonat bujqësore. Nuk parashihet zgjerim i kufijve, por plotësimi përmes dendësimit kompakt të tyre.

Në lidhje me **MBAJTJEN NËN KONTROLL**, synohet mbajtja nën kontroll e të gjithë kufijve ndërtimor, qoftë të zonës urbane, qoftë të vendbanimeve rurale, e sidomos në zonat rurale ku jetojnë një përqindje më e vogël e banorëve, duke mos lejuar shtrirje të reja dhe intensitet të ndërtimeve jashtë zonave të definuara për ndërtim.

ZONAT E RITJES, ofrohet ri-zhvillimi i zonave ekzistuese me intensitet më të lartë. Zonat e rritjes përcaktohen duke u bazuar në resurse dhe potencial për zhvillim, me mundësi drejt tokës së zbrazët të përshtatshme për plotësim, për të siguruar shfrytëzim efektiv të tokës, parashihet dendësimi i zonës urbane në zonën jugore.

Në lidhje me **MBROJTJEN**, mbrohet toka bujqësore, gjithashtu synohet mbrojtja e pasurive të tjera, qoftë nëntokësore, qoftë sipërfaqësore, për t'u shfrytëzuar ose marr masat e duhura sipas planit në funksion të qëndrueshmërisë afatgjate.

Në këtë skenar, mbrojtja e tokës bujqësore I-IV, mbrojtja e pyjeve dhe ujërave nëntokësorë, zgjerimi i sipërfaqeve nën sistem të ujitjes dhe mundësitë për konsolidimin e tokave bujqësore, janë pjesë e disa iniciativave lokale dhe

si pjesë e projektit nacional IBER-LEPENC për ujitjen e tokës bujqësore në fushëgropën e Kosovës.

ZHVILLIMI I EKOSISTEMEVE DHE ZHVILLIMI I TURIZMIT RURAL, në malet e Grabocit janë pjesë e skenarit në të cilat planifikohet të zhvillohen aktivitete turistike malore dhe agro-turistike, duke fuqizuar turizmin e fermave dhe llojet e tjera të kulturave agrare në funksion të agro turizmit.

ZHVILLIMI I TURIZMIT KULTUROR, Ky skenar planifikon edhe zhvillimin e turizmit kulturor në zonat dhe vendbanimet si Harilaqi, Henci.

Këto mund të jenë vizita në Kullën e Harilaqit, ligatinën e Hencit, kujtime për ngjarjet historike dhe aktivitete të tjera kulturore në lidhje me ngjarjet historike në këto zona.

MBROJTJA E ZONAVE TË MBROJTURA, siç është peizazhi i mbrojtur i natyrës “Ligatina e Hencit”, zona e veçantë e pishave e Sllatinës, Lokaliteti i Boshtres në Harilaq.

ENERGJIA E RIPËRTRITSHME në komunën e Fushë Kosovës planifikohet të sjellë përparim dhe zhvillim ekonomik. Zhvillimi i energjisë së erës dhe energjisë solare planifikohet të ndihmojë në zvogëlimin e emetimeve të gazrave të dëmshëm për mjedisin dhe të ndihmojë në rritjen e prodhimit të energjisë në mënyrë të qëndrueshme dhe të pastër. Kjo ndikon në zhvillimin e sektorit të energjisë së ripërtrishme dhe në rritjen e investimeve në këtë sektor.

SKENARI I DYTË

SKENDERAJ
DRENAS

MITROVICË

PRISHTINË
PODUJEVË

TIRANË
PRIZREN
PEJË

MITROVICË
VUSHTRRI
PODUJEVË
PRISHTINË
FERIZAJ
SHKUP

LIPJAN

LIPJAN
FERIZAJ
SHKUP

- Kampong në natyrë
- Ejze në natyrë
- Nivellimi i përditësuar
- Vlera natyrore
- Zhvillimi ekonomik
- Qendër e shtetit të fortë
- Vendbanimet
- Zona e trashëgimisë kulturore
- Zona e shpirtërisë spirituale
- Zona për riparticion
- Rrugi nacionale
- Rrugi rajonale
- Aeroporti
- Hidrocentral elektrike
- Hidrocentral e planifikuar
- Lumi
- Sqetërimi i ri
- Zona me densitet të fortë (100-2000/km²), zonë qendrore e shpirtërisë
- Zona me densitet të mesëm (100-2000/km²), zonë shpirtërore e ekologjike
- Zona industriale ekonomike
- Zona shpirtërore e shpirtërisë
- Aeroporti
- Zona shpirtërore e përgjithshme
- Zona gjyqare
- Lipjan e Tërë (Zona e Vojvoditë e Mitrovicës e Zogjës)

Përparësitë	Mangësitë
- Zhvillim i fuqishëm i zonës urbane - Ruajtja e tokës bujqësore, resurseve natyrore, - Mundëson zhvillim të zonave turistike - Zhvillim ekonomik të qëndrueshme (korridore zhvillimore, zonat ekonomike) - Infrastrukturë rrugore, hekurudhore dhe ajrore moderne dhe të integruar	- Disbalancë në zhvillim mes zonës urbane dhe asaj rurale - Mundësi për nxitje emigrimi nga zonat rurale drejt atyre urbane - Shërbime administrative të dobëta në zonat rurale -
Konkluzionet	
- Ky skenar, bazuar në vlerësimin e përparësive dhe dobësive trajton fusha kryesore por nuk plotëson të gjitha kërkesat për ti marrë si skenar bazë për analiza të më tutjeshme.	

4.7.1.3 SKENARI 3 - SKENARI I ZHVILLIMIT MAKSIMAL ËSHTË SKENAR I ZHVILLIMIT POLICENTRIK

Skenari 3, është një skenar policentrik i zhvillimit, i cili nënkupton një zhvillim të qëndrueshëm dhe të koordinuar të të gjitha zonave të komunës së Fushë Kosovës.

Në aspektin e zhvillimit nacional dhe regional, komuna e Fushë Kosovës ndodhet në Trekëndëshin e Zhvillimit Ekonomik, që sipas Planit Hapësinor të Kosovës paraqet qendrat vitale të zhvillimit ekonomik të vendit. Kjo ndikon në parashikimin e zhvillimit të infrastrukturës së transportit modern dhe intensiv, përfshirë modernizimin e transportit ekzistues dhe ndërtimin e transportit përmes hekurudhës që ndërlidhin Fushë Kosovës me Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari”, kryeqytetin e Kosovës – Prishtinën dhe qendrat tjera si Pejë, Ferizaj, etj. Këto lidhje të mira me korridoret nacionale dhe ndërkombëtare mundësojnë komunës së Fushë Kosovës qasje dhe arritje në tregjet dhe shërbimet që ofrohen në nivel vendi me shpejtësi.

Skenari 3 paraqet një zhvillim policentrik të Fushë Kosovës në aspektin ekonomik, ku qendra komunale është qyteti i Fushë Kosovës, ndërsa si nën-qendra për zhvillim ekonomik parashihen 3 nën-qendra si Bardhi i Madh, Sllatina e Vogël dhe Dobrevë e Epërme kjo duke u bazuar edhe në zhvillimet e deri tanishme në këto zona, por edhe në shtrirjen e shërbimeve më afër qytetarit duke u bazuar në nevojat dhe karakteristikat zhvillimore të zonës.

Skenari 3 promovon zhvillimin ekonomik të qëndrueshme dhe balancuar duke planifikuar zona ekonomike përgjatë rrugës N2 (rruga Pejës), e cila do të krijojë zonë ekonomike dhe logjistike me potencial të lartë të zhvillimit ekonomik, po ashtu me këtë skenar planifikohet edhe zona komerciale dhe tregtare dhe zonë me potencial zhvillimor rekreativ dhe turistik në Sllatinë e Madhe dhe Harilaq.

Në këtë skenar, synohet fuqizimi i rolit dhe zonave me funksione publike, institucionale dhe rekreative në zonën urbane, duke e integruar me boshtin aktual të qendrës së qytetit.

Për **NYJET** si pjesë të kërkesave nga udhëzimi administrativ, ky skenar bazohet në zhvillimin e zonës urbane të Fushë Kosovës si një kryesore, por duke mos lënë anash zhvillimin e vendbanimeve tjera, si nën qendrat Bardhi i Madh, Sllatina e Vogël dhe Dobrevë e Epërme, të cilat do të shërbejnë si Qendra të Rendit të Mesëm për vendbanimet rrethuese.

Ky skenar parasheh mundësinë e krijimit të strukturave administrative apo ndarjes në lagje të zonës urbane.

Për **KORRIDORET** në kuadër këtij skenari, trajtohen vijat më të rëndësishme të zhvillimit dhe të transportit e të telekomunikacionit. Përfshihen linjat e transportit që bëjnë ndërlidhjen e vendbanimeve në mes veti, por edhe janë një kryesore për gjithë komunën dhe rajonin. Sa i përket korridoreve të zhvillimit ekonomik, ky skenar propozon korridoret e zhvillimit ekonomik që shtrihen përgjatë gjithë rrugëve nacionale N-2, dhe rrugës në drejtim të vendbanimit Dobrevë e Ulët dhe Epërme, të cilat mundësojnë zhvillim të qëndrueshëm komercial, akomodimin e bizneseve në këto korridore në mënyrë të planifikuar me infrastrukturë të përshtatshme, me zhvillim të korridoreve të reja të planifikuara me kujdes sipas legjislacionit në fuqi.

Në lidhje me **PLOTËSIMIN DHE DENDËSIMIN**, skenari 3 ofron plotësim dhe dendësim në zonën urbane, në funksionon të kompaktësimit të qytetit. Sipas nevojave plotësimi dhe dendësimi, planifikohet edhe në vendbanimet tjera, mirëpo gjithmonë të monitoruara dhe duke i ruajtur zonat bujqësore. Vendbanimet në të

cilat parashihet zgjerimi dhe plotësimi i kufijve ndërtimor në vendbanimet Bardh i Madh, Dobrevë e Ultë dhe Dobrevë e Epërme, gjersa në vendbanimet tjera planifikohet plotësimi përmes dendësimit kompakt të tyre.

Në lidhje me **MBAJTJEN NËN KONTROLL**, synohet mbajtja nën kontroll e të gjithë kufijve të rinj ndërtimor, qoftë të zonës urbane, qoftë të vendbanimeve rurale, e sidomos në zonat rurale ku jetojnë një përqindje më e vogël e banorëve, duke mos lejuar shtrirje të reja dhe intensitet të ndërtimeve jashtë zonave të definuara për ndërtim në Graboc të Poshtëm, pjesën veriore të Sllatinës së Vogël dhe pjesën lindore të Dobërdupit.

ZONAT E RRTJES, ofrohet ri-zhvillimi i zonave ekzistuese me intensitet më të lartë. Zonat e rritjes përcaktohen duke u bazuar në resurse dhe potencial për zhvillim, me mundësi drejt tokës së zbrazët të përshtatshme për plotësim, për të siguruar shfrytëzim efektiv të tokës, parashihet dendësimi i zonës urbane në zonën jugore.

Në lidhje me **MBROJTJEN**, mbrohet toka bujqësore, gjithashtu synohet mbrojtja e pasurive të tjera, qoftë nëntokësore, qoftë sipërfaqësore, për t'u shfrytëzuar ose marr masat e duhura sipas planit në funksion të qëndrueshmërisë afatgjate.

Në këtë skenar, mbrojtja e tokës bujqësore I-IV, mbrojtja e pyjeve dhe ujërave nëntokësore, zgjerimi i sipërfaqeve nën sistem të ujitjes dhe mundësitë për konsolidimin e tokave bujqësore, janë pjesë e disa iniciativave lokale dhe si pjesë e projektit nacional IBER-LEPENC për ujitjen e tokës bujqësore në fushëgropën e Kosovës.

ZHVILLIMI I EKOSISTEMEVE DHE ZHVILLIMI I TURIZMIT RURAL, në malet e Grabocit janë pjesë e skenarit në të cilat planifikohet të zhvillohen aktivitete turistike malore dhe agro-turistike, duke fuqizuar turizmin e fermave dhe llojet e tjera të kulturave agrare në funksion të agro turizmit.

Gjithashtu vlen të theksohet që në këto zona Skenari 3 planifikon kombinimin e turizmit agrar apo agroturizmit me turizmin malor me karakter rekreativ e turistik, me zhvillim të bujtinave, vikend shtëpizave, shtigjeve për ecje, çiklizëm e forma të tjera rekreative.

ZHVILLIMI I TURIZMIT KULTUROR, Ky skenar planifikon edhe zhvillimin e turizmit kulturor në zonat dhe vendbanimet si Harilaqi, Henci.

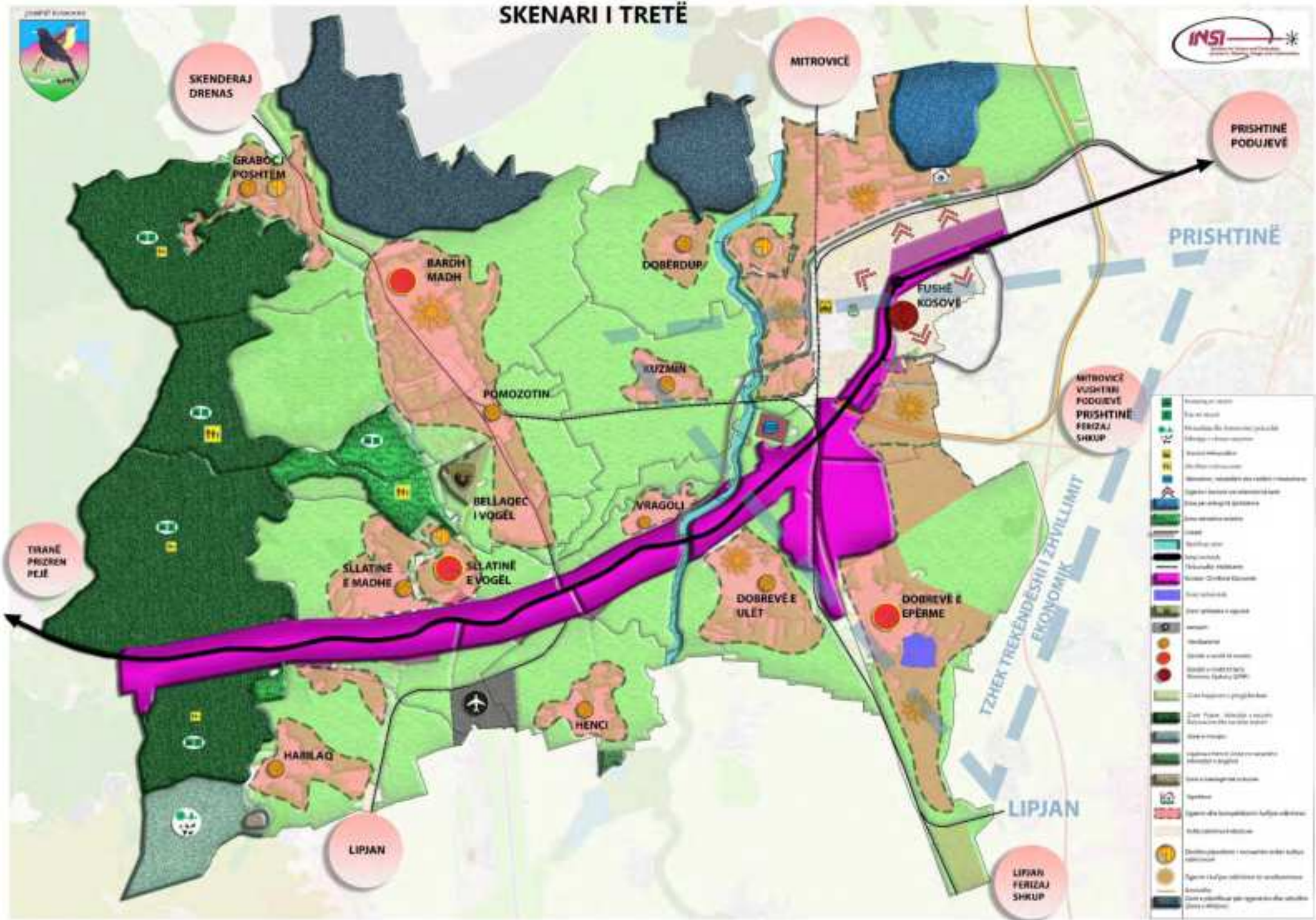
Këto mund të jenë vizita në Kullën e Harilaqit, ligatinën e Hencit, kujtime për ngjarjet historike dhe aktivitete të tjera kulturore në lidhje me ngjarjet historike në këto zona.

MBROJTJA E ZONAVE TË MBROJTURA, siç është peizazhi i mbrojtur i natyrës "Ligatina e Hencit", zona e veçantë e pishave e Sllatinës, Lokaliteti i Boshtres në Harilaq.

ENERGJIA E RIPËRTRITSHME në komunën e Fushë Kosovës planifikohet të sjellë përparim dhe zhvillim ekonomik. Zhvillimi i energjisë së erës dhe energjisë solare planifikohet të ndihmojë në zvogëlimin e emetimeve të gazrave të dëmshëm për mjedisin dhe të ndihmojë në rritjen e prodhimit të energjisë në mënyrë të qëndrueshme dhe të pastër. Kjo ndikon në zhvillimin e sektorit të energjisë së ripërtrishme dhe në rritjen e investimeve në këtë sektor.

Pjesë e këtij skenari janë edhe përcaktimi i disa zonave të reja dhe zonave ekzistuese të cilat kane potencial dhe ndikim në zhvillim ekonomik të Komunës së Fushë Kosovës. Këto zona janë:

1. Zona e Aeroportit potencial ekonomik;
2. Korridori zhvillimor ekonomik që lidhë Fushë Kosovën me Prishtinën;
3. Zonat për ri-gjenerim nga mihjet;

4.8 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR TË SKENARIT TË PËRZGJEDHUR

Strukturimi i konceptit kryesor të Zhvillimit Hapësinor është bazuar në vlerësimin e gjendjes aktuale dhe integritet të zhvillimeve të planifikuara. Logjika e zhvillimit hapësinor dhe integrimi i kërkesave të planifikimit hapësinor rrjedhin drejtpërsëdrejti nga vizioni qëllimet dhe objektivat e Komunës së Fushë Kosovës, përmes tërësive të zgjidhjeve të planifikuara, të prezantuara në mënyrë të përgjithshme përmes përshkrimit tekstual dhe hartave konceptuale hapësinore për të gjitha strategjitë sektoriale dhe propozimet zhvillimore për komunën e Fushë Kosovës.

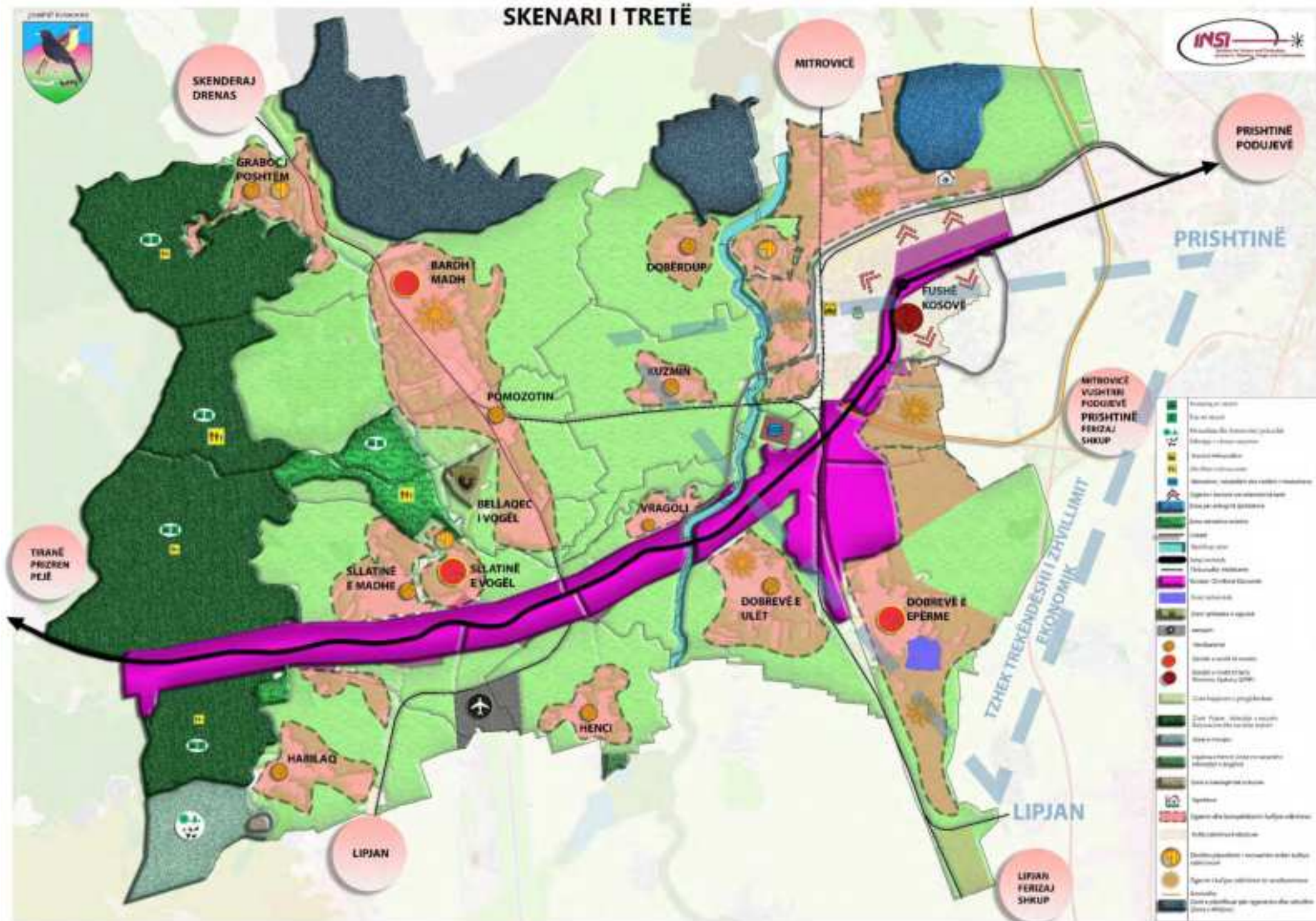
Koncepti i Zhvillimit Hapësinor përcakton bazën kryesore të zhvillimit dhe shfrytëzimit të tokës të paraqitur në hartat tematike të PZHK-së, kushteve dhe masave të HZK-së. Si përmbajtje dhe elemente të trajtuara gjatë analizës së skenarëve dhe të përvetësuar në konceptin kryesor janë nyjet, korridoret, plotësimi dhe dendësimi, mbajtja nën kontroll, mbrojtja, zonat e rritjes të cilat përpos aspektit hapësinor gjatë strukturimit të skenarëve është trajtuar implikimi financiar i zbatimit të secilit element.

Koncepti në nivelin e hapësirave mbështet modelin e zhvillimit kompakt dhe të baraspeshuar duke promovuar intensitet të lartë zhvillimor dhe të shfrytëzimit të tokës, duke kontrolluar zgjerimet dhe rritjet e mëtutjeshme përmes caktimit të kufijve ndërtimor të vendbanimeve urbane dhe rurale, si dhe të Zonave të Mbrojtura në nivel komunal. Më saktësisht, në nivel të zonës urbane koncepti zhvillimor mbështet modelin e zhvillimit hapësinor-funksional dhe modelin zhvillimor hapësinor të baraspeshuar kompakt, si dhe në nivelin e zonave rurale ashtu edhe në vendbanimet tjera, kurse në aspektin funksional qendrat e rendit të mesëm apo nën-qendrat trajtohen si nyje shërbyese të shërbimeve publike dhe sociale ku gravitojnë banorët e vendbanimeve përreth.

Infrastruktura e transportit hekurudhor definohet nëpërmjet fuqizimit të trasesë hekurudhore, si dhe fuqizimi i stacioneve hekurudhore për njerëz dhe mallra. Gjithashtu transporti definohet edhe përmes aeroportit si pikë lidhëse si dhe rrugëve kryesore të transportit rrugor autoudha, rrugë nacionale dhe rajonale që komunën e Fushë Kosovës e bëjnë qendër rajonale infrastrukturore.

Me qëllim të mbrojtjes së mjedisit, gjegjësisht ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësor, dhe trupave ujqor, etj., të domosdoshëm janë trajtimi i shtretërve të lumenjve dhe ndërtimi i impiantit për trajtimin e ujërave të ndotura.

Sistemimi hierarkik dhe trajtimi i morfologjisë hapësinore të vendbanimeve zhvillohet me fuqizimin e qytetit të Fushë Kosovës si qendër komunale dhe qendrave të rendit të mesëm, si dhe ndërlidhja funksionale ndërmjet tyre.

4.8.1 ELEMENTET E KONCEPTIT TË ZHVILLIMIT HAPËSINOR

Koncepti i Zhvillimit Hapësinor për komunën e Fushë Kosovës u zhvillua duke përdor konceptet hapësinore vijuese për të arritur qëllimet dhe objektivat hapësinore.

Në konceptin kryesor të Zhvillimit Hapësinor janë marr parasysh dhe është reflektuar gjendja aktuale dhe zhvillimet e planifikuara. Është caktuar logjika hapësinore dhe është bërë integrimi i kërkesave të planifikimit hapësinor që rrjedhin prej vizionit, qëllimeve dhe objektivave të drejtorive përkatëse të Komunës së Fushë Kosovës, përmes tërësive të zgjidhjeve të planifikuara.

Në vijim në mënyrë të përgjithshme janë prezantuar nëpërmjet përshkrimit tekstual dhe hartave konceptuale hapësinore për të gjitha strategjitë sektoriale dhe propozimet për zhvillim për komunën.

Koncepti i Zhvillimit Hapësinor është baza kryesore e zhvillimit dhe shfrytëzimit të tokës për hartat tematike të PZHK-ja, kushteve dhe masave të HZK-ja. Si përmbajtje dhe elemente të trajtuara në skenare dhe të përvetësuar në konceptin kryesor janë **nyjet, korridoret, plotësimi dhe dendësimi, mbajtja nën kontroll, mbrojtja dhe zonat e rritjes**, të cilat janë analizuar edhe me implikime financiare përveç si përmbajtje dhe elemente hapësinore.

NYJET 	<i>Përcaktimi i disa nyjeve dhe trajtimi i tyre si pika hapësinore të përqendruara ku promovohet densifikimi i banimit, intensifikimi i funksioneve dhe aktiviteteve</i>	Për NYJET si pjesë të kërkesave nga udhëzimi administrativ ky skenar bazohet në zhvillimin e disa nyjeve që i konsideron të rëndësishme. Ky skenar propozon zhvillimin e qendrës urbane të Fushë Kosovës si qendër e rendit të parë. Nyjet e tjera të rëndësishme Dobrevë e Epërme, Bardh i Madh, Sllatinë e Madhe, Harilaq zhvillohen si qendra të rendit të dytë apo qendra me potencial ekonomik, ndërsa nyjet tjera ekzistuese do trajtohen mjaftueshëm brenda kufijve aktual si qendra bazike.
KORRIDORET 	<i>Trajtimi i disa lidhjeve/korridoreve ndërmjet nyjeve, përgjatë të cilave natyrshëm mund të nxitet dhe inkurajohet një intensitet i rritur i zhvillimit</i>	KORRIDORET, në kuadër të këtij skenari trajtojnë vijat më të rëndësishme të zhvillimit, transportit, telekomunikacionit dhe korridoret ekonomike-tregtare. Përfshijnë linjat e transportit që bëjnë ndërlidhjen e vendbanimeve në mes veti por edhe janë nyje kryesore për gjithë regionin. Korridor i rëndësishëm i këtij skenari është korridori hekurudhor që lidhë pjesën jugore Fushë Kosovën, Lipjanin, Ferizajn me Maqedoninë Veriore, pjesën veriore Fushë Kosovë, Prishtinë Mitrovicë, Leshak dhe pjesën perëndimore Fushë Kosovë, Glllogoc, Pejë. Sa i përket hapësirave zhvillimore komerciale (korridoreve) të zhvillimit ekonomik, ky skenar propozon fuqizimin e korridorit që kalon nga Fushë Kosova në drejtim të Prishtinës, korridori zhvillimor ekonomik në drejtim të Pejës dhe Dobrevë e Ulët dhe Epërme. Korridoret zhvillimore ekzistuese do të monitorohen dhe rehabilitohen, kurse zhvillimi përreth korridoreve të reja duhet të planifikohet me kujdes.

PLOTËSIM DHE DENDËSIM 	<i>Paraqet mundësi dhe potencial të mbushjes dhe densifikimit të hapësirave me zhvillime të caktuara, për të arritur zhvillim hapësinor kompakt dhe për të rritur pragun e popullsisë</i>	Në lidhje me PLOTËSIMIN DHE DENDËSIMIN, skenari ofron plotësim dhe dendësim në zonën urbane, duke u zgjeruar në drejtim të jugut të qytetit. Sipas nevojave plotësim dhe dendësim planifikohet edhe në vendbanime tjera, mirëpo gjithmonë të monitoruara dhe duke ruajtur zonat bujqësore.
MBAJTJA NËN KONTROLL 	<i>Koncepti i Mbjajtjes nën Kontroll i referohet nevojës për të kufizuar zhvillimin joefikas me dendësi të ulët, përmes përdorimit të kufirit për zhvillim urban për një periudhë të përkufizuar kohore</i>	Në lidhje me MBAJTJEN NËN KONTROLL, synohet mbajtja nën kontroll e të gjithë kufinjve të ri ndërtimor, qoftë të zonës urbane, qoftë të vendbanimeve rurale, e sidomos në zonat rurale ku jetojnë një përqindje më e vogël e banorëve, duke mos lejuar shtrirje të reja, dhe intensitet të ndërtimeve jashtë zonave të definuara për ndërtim.
MBROJTJA 	<i>Koncepti i mbrojtjes i referohet nevojës për mbrojtjen e resurseve të vlefshme natyrore, kulturore, ekonomike dhe të trashëgimisë</i>	Në lidhje me MBROJTJEN, mbrohet toka bujqësore, dhe gjithashtu synohet mbrojtja e pasurive të tjera qoftë nëntokësore, qoftë sipërfaqësore, për t'u shfrytëzuar ose marrë masat e duhura sipas planit në funksion të qëndrueshmërisë afatgjate. Po ashtu skenari promovon mbrojtjen e zonave të trashëgimisë natyrore dhe kulturore si: Lokaliteti i Boshtres, Ligatina e Hencit, Pishat Sllatinë, trashëgimia kulturore Harilaq etj.
ZONAT E RITJES 	<i>Koncepti me Zona të Rritjes paraqet zhvillim të zonave ekzistuese me intensitet më të lartë dhe zhvillim të tokës së zbrazët të përshtatshme për plotësim, në mënyrë që të sigurohet shfrytëzimi i tokës</i>	Në lidhje me ZONAT E RITJES, ofrohet ri-zhvillimi i zonave ekzistuese në intensitet më të lartë. Zonat e rritjes përcaktohen duke u bazuar në resurse dhe potenciale për zhvillim, me mundësi drejt tokës së zbrazët të përshtatshme për plotësim për të siguruar shfrytëzim efektiv të tokës.

4.9 ZHVILLIMET E PLANIFIKUARA SIPAS FUSHAVE

Zhvillimi i mëtutjeshëm duhet të sigurojë jetesë të mirë në mbarë Komunën e Fushë Kosovës, duke e trajtuar skenarin e përzgjedhur (skenari i 3-të) për zhvillimin hapësinor. Kushtet e barabarta të jetesës dhe punës duhet të arrihen dhe të ruhen në çdo pjesë të komunës. Ruajtja dhe arritja e efikasitetit në gjithë territorin, si dhe sigurimi i aktivizimit dhe promovimit të zhvillimit të vazhdueshëm të potencialit ekzistues endogjen janë thelbësore për zhvillimin e qëndrueshëm hapësinor. Prandaj një menaxhim efikas i hapësirës është i duhur për vëzhgimin dhe rritjen e sigurisë së hapësirave të ndryshme të strukturuar.

4.9.1 ZHVILLIMI EKONOMIK

Duke u munduar t'i përshtatet ndryshimeve ekonomike globale, komuna i ka synim përpjekjet e saj në vendet ku rritja mund të japë kontributin më të madh përmes qëllimeve të përgjithshme strategjike. Fushë Kosova është komunë e cila është rritur në zona me karakter të veçantë me funksione të ndryshme, shumë prej të cilave përputhen me qasjen e komunës për menaxhimin e qytetit. Kjo përfshin qendrën e qytetit, korridorin ekonomik, zonat industriale, rrugët magjistrale me komunat tjera, lagjet dhe zonat e tjera. Secila prej këtyre zonave ka asetë dhe funksione të caktuara që së bashku krijojnë gjeografinë ekonomike për fazën e ardhshme të rritjes ekonomike të komunës.

Komuna e Fushë Kosovës do të vazhdojë t'i shfrytëzojë mundësitë e rritjes ekonomike për të mirën e të gjithë qytetit, por do të ketë prioritet fokusin e saj rreth atyre vendeve me hapësirën më të madhe për të mbështetur prioritetet strategjike të zhvillimit ekonomik. Këto pasqyrohen më së miri duke u grupuar në fushat e mëposhtme:

- Qendrat e Rritjes Ekonomike: vende me potencialin më të madh për të çuar përpara fazën tjetër të rritjes ekonomike të komunës dhe që kërkojnë një qasje strategjike bashkëpunuese;
- Zonat industriale: zona të tjera jashtë qendrave ekonomike, por që kanë hapësirë për të akomoduar më shumë punësim dhe aktivitete të reja biznesi në sektorët prioritar;
- Lidhje ekonomike kritike: lidhje transporti në të gjithë qytetin që janë thelbësore për lidhjen, udhëtimin dhe shpërndarjen e njerëzve dhe mallrave.

Komuna e Fushë Kosovës ka qendra të dalluara të rritjes ekonomike, ku secila prej tyre ka potencial për të akomoduar rritjen ekonomike në atë mënyrë që formon ofertën e komunës si zonë e njohur ekonomike-sociale në nivel vendi. Rritja e ardhshme e gjitha fushave ekonomike kërkon një qasje afatgjatë, strategjike dhe gjithëpërfshirëse, e cila i përfshinë të gjithë faktorët që nxisin performancën e tyre dhe zhvillon një plan të qartë për rritje të balancuar duke shfrytëzuar potencialin e tyre të plotë.

1. Këto qendra të rritjes ekonomike janë:

- Korridori zhvillimor: i cili shtrihet përgjatë mesit të qendrës së komunës, ka të gjithë elementët e një qendre konvencionale të qytetit – ndërtesat e banimit, objektet afariste, institucion arsimor afër tij, shkëmbim tranzitor ndër-rajonal dhe është një qendër e tregtisë me pakicë dhe shumicë. Qendra aktuale e Fushë Kosovës kohët e fundit ka pasur një injeksion të zhvillimit rezidencial me densitet të lartë, por komunës i mungon plan veprimi me aktivitete për kohë të lirë që do të sillnin një fluks të qëndrueshëm njerëzish. Qyteti do t'i japë përparësi investimeve që sjellin njerëz dhe punësim edhe më të madh në qendër të qytetit dhe do të ndihmojë në kapitalizimin e investimit në zonën industriale në Dobrevë të Epërme dhe në korridorin zhvillimor ekonomik në rrugën e Pejës.
- Rruga e aeroportit në Slatinë të Madhe: një zonë tregtare që zgjerohet përtej kufirit të Komunës së Fushë Kosovës dhe që ndodhet afër magjistrals M9 ka potencial real për t'u bërë një qendër ekonomike e rëndësishme që përfshinë hotelerinë dhe gastronominë, tregtinë me pakicë dhe logjistikën. Komuna do të punojë me Autoritetin e Aeroportit dhe komunën fqinje të Lipjanit për t'i ndërlidhur prioritetet strategjike për rritje dhe zhvillim ekonomik duke i zhblokuar investimet private dhe publike të nevojshme.

Korridori i zhvillimit ekonomik synon të krijojë një zonë ekonomike më të integruar dhe më të gjallë, duke nxitur rritjen ekonomike, krijimin e vendeve të reja të punës dhe përmirësimin e përgjithshëm të standardit jetësor për njerëzit që jetojnë dhe punojnë në komunë.

Korridori zhvillimor ekonomik në rrugën nacionale Prishtinë-Pejë është zonë me rëndësi themelore e infrastrukturës dhe zhvillimit ekonomik të komunës që synon nxitjen e rritjes së aktiviteteve ekonomike në komunë. Përmirësimi i infrastrukturës teknike si dhe lehtësimi i procedurave administrative do të lehtësojë vendosjen e bizneseve të reja në këtë korridor dhe në zonat e afërta të tij. Duke u kufizuar me disa komuna të tjera, komuna do t'i përforcojë bashkëpunimet ekonomike edhe me komunat fqinje, si me Prishtinën, Drenasin, Lipjanin, Vushtrrinë, në krijimin infrastrukturës së përshtatshme dhe ndërlidhjen e shërbimeve që nxisin krijimin e bizneseve të reja prodhuese, tregtare, logjistikë, akomodim, etj. në rrugët magjistrale ndër komunale.

Korridori ekonomik do të tërheq investime të reja, ku do të krijohen mundësi punësimi dhe do të stimulohet zhvillimin ekonomik duke shfrytëzuar afërsinë me qendrën kryesore urbane. Kjo vlen edhe për zonën ekonomike që përfshinë njësitë kadastrale në Dobrevë të Epërme dhe të Poshtme, si dhe zonën industriale në Dobrevë të Epërme.

Prioritet i komunës është që zhvillimi përgjatë korridorit ekonomik të jetë i qëndrueshëm dhe miqësor edhe ndaj mjedisit. Zbatimi i praktikave eko-miqësore, menaxhimi me përgjegjësi i burimeve natyrore dhe marrja në konsideratë e ndikimeve mjedisore do të çojnë në përfitime afatgjata ekonomike dhe mjedisore.

2. Prioritet i komunës do të jetë edhe mbështetja dhe zhvillimi i sektorit të industrisë përmes:

- Investimit në infrastrukturë me qëllim të krijimit të kushteve të nevojshme dhe të plota për zhvillimin e aktiviteteve industriale, objektet logjistike, për të tërhequr dhe mbështetur industri me potencial;
- Sigurimit të shërbimeve të nevojshme, rrjetet e transportit dhe aftësitë teknologjike të nevojshme për operacionet e industrisë;
- Nxitja e inovacionit duke krijuar qendra kërkimore dhe partneritete ndërmjet industrive dhe institucioneve kërkimore;
- Ofrimi i granteve të vogla, stimujve tatimorë dhe programe financimi për të mbështetur aktivitetet e kërkimit dhe zhvillimit (R&D) brenda industrive të synuara.

Rezultatet e pritura të prioritetëve për industrinë janë të shumëllojshme: ofrimi i bazës së duhur infrastrukture dhe administrative, shtimi i numrit dhe i cilësisë së vendeve të punës, industri konkurruese në tregun lokal dhe atë rajonal, dhe një ekonomi e qëndrueshme.

3. Fushë Kosova është bazë strategjike për zhvillimin e biznesit, prandaj do të vazhdojë t'i mbështesë të gjitha bizneset e reja dhe ato me potencial rritjeje.

Komuna do të përqendrohet në mënyrë të veçantë edhe në bizneset të cilat:

- Bëjnë pjesë në tregun ndërkombëtar
- Punësojnë staf të ri
- Ose që adresojnë një nga tri sfidat globale (digjitale, mjedisore, talentet).

Komuna do të vazhdojë të tërheqë biznese të reja në sektorë të stabilizuar dhe në sektorët në zhvillim, megjithatë shtytja e përpjekjeve strategjike të zhvillimit ekonomik të komunës do të fokusohet gjithnjë e më shumë në inkurajimin e inovacionit dhe ndërmarrësisë.

4. Komuna e Fushë Kosovës do të fokusohet në zhvillimin e fuqisë punëtore

Komuna do të tërheqë, zhvillojë dhe të mbajë talentin për të cilin bizneset e sektorit prioritar kanë nevojë për të nxitur dhe mbështetur rritjen profesionale të punëtorëve dhe rritjen e bizneseve. Fokusi do të jetë në:

- Bashkëpunimin me institucionet arsimore dhe bizneset industriale për të harmonizuar programet e arsimit dhe trajnimit me nevojat e industrive në zhvillim.
- Ofrimi i trajnime profesionale, praktika dhe programe të zhvillimit të aftësive për të rritur aftësitë e fuqisë punëtore lokale.
- Përmes partneritetit publiko-privat, të gjithë punëkërkuarë t'u sigurojë një vend pune ose praktike, me qëllim të praktikimit dhe rritjes së njohurive dhe aftësive

5. Komuna do të fokusohet edhe në krijimin e zgjidhjeve të zgjuara digjitale

Qytetet inteligjente ofrojnë përdorim më të mirë të hapësirës dhe kohës, gjë që rrisin cilësinë e jetës. Kjo e bën të pashmangshëm planifikimin urban digjital dhe digjitalizimin e qyteteve. Komuna do të synojë të shfrytëzojë investimet në zgjidhje të reja inteligjente për të ofruar një të ardhme të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse për banorët dhe bizneset e saj. Kjo do të arrihet përmes krijimit të një infrastrukture digjitale që përfshinë digjitalizimin e sa më shumë të dhënave nga të gjithë sektorët. Komuna do të fokusohet, ndër të tjera, në:

- Qeverisjen SMART: Zhvillimi i platformave digjitale që mundëson angazhimin e qytetarëve, duke i lejuar ata të marrin pjesë në proceset vendimmarrëse, të raportojnë çështje të ndryshme, të kenë qasje në shërbimet qeveritare në internet dhe të japin komente për iniciativat e qytetit.

- Mobiliteti urban SMART: Krijimi i sistemeve të zgjuara të transportit që përfshijnë monitorimin e trafikut në kohë reale, zgjidhje të mençura parkimi dhe nxitjen e përdorimit të transportit publik (si dhe biçikletave) për të reduktuar bllokimet në trafik dhe emetimet e gazrave ndotës.

6. Ndër prioritetet kryesore të komunës do të jetë edhe zhvillimi shpejtë dhe i qëndrueshëm i turizmit

Në komunë, përmes përmirësimit të infrastrukturës të Kalaja e Harilaqit dhe rregullimit të parkut të Pishat në Sllatinë të Vogël, si dhe përmes shtimit të aktiviteteve, si:

- Sigurimi i rehatisë së vizitorëve
- Përmirësimi dhe diversifikimi i atraksioneve dhe përvojave
- Stimulimi i kërkesës për vizita në zonat turistike në komunë
- Përfshirja e komunitetit lokal në masë maksimale në aktivitetet turistike

Fokusi i komunës do të jetë edhe në zhvillimin e turizmit rural, turizmit mjekësor dhe arsimor të cilat do të nxiten, ndër të tjera, edhe përmes kampanjave të marketingut.

Gastronomia do të jetë ndër fokuset për promovim dhe zhvillim të turizmit. Fushë Kosova si qendër tranziti për shumë komuna dhe qendër industriale, tërheq numër të madh të vizitorëve ditor dhe atyre që qëndrojnë më gjatë. Në komunë gjinden edhe hotele dhe restorante që ofrojnë kushte shumë të mira akomodimi. Prandaj, promovimi i gastronomisë përmes një festivali, ndër format e tjera, do të nxis turizmin lokal dhe do të promovojë më shumë identitetin kulturor, diversitetin, ushqimet, si dhe do të rris punësimin dhe ekonominë e komunës.

7. Mbrojtja dhe menaxhimi proaktiv i pyjeve

Synimi i komunës në fazën e ardhshme zhvillimore është që të fokusohet më shumë në mbrojtjen dhe menaxhimin adekuat të pyjeve duke i shfrytëzuar ato më shumë për turizëm dhe rekreacion. Pyjet tërheqin turistë dhe vizitorë që kërkojnë aktivitete rekreative si ecja, kampingu, dhe turizmi në natyrë. Këto gjenerojnë të ardhura për ekonominë lokale nëpërmjet shpenzimeve të vizitorëve për akomodim, ushqim, transport dhe shërbime rekreative. Shfrytëzimi i pyjeve për industri do të menaxhohet në masë maksimale ku do të lejohet vetëm përdorimi i drunjëve që nuk janë të rinj. Gjithashtu, do të lejohet dhe promovohet shfrytëzimi i produkteve pyjore jo-drusore, si frutat, arrat, kërpudhat, bimët medicinale etj., të cilat mund të shfrytëzohen në industri të ndryshme, përfshirë ushqimin, farmaceutikën, kozmetikën dhe artizanatin, nga do të shtohet diversifikimin ekonomik. Përmes kësaj PZHK-je komuna planifikon shfrytëzimin e resurseve pyjore përmes mënyrave të ruajtjes dhe konservimit dhe eko-shfrytëzimit të zonave pyjore. Kjo nënkupton shfrytëzimin e Parkut Pishat e Sllatinës për rekreacion, ecje në natyrë dhe kamping. Për të njëjtat aktivitete, duke shtuar edhe shfrytëzimin e resurseve bimëore për qëllime farmaceutike dhe industrive tjera përpunuese, do të shfrytëzohet edhe e tërë zona pyjore që shtrihet në vendbanimet nga Graboci i Poshtëm, Bardh i Madh, Sllatinë e Madhe dhe Harilaq. Qëllimi i komunës përmes këtyre formave të shfrytëzimit është promovimi i kuptimit më të mirë të ruajtjes së natyrës dhe florës e faunës brenda këtyre zonave, e në të njëjtën kohë edhe shfrytëzimi i tyre për gjenerim të të ardhurave, duke krijuar mundësi për komunitetet lokale në një mënyrë të qëndrueshme ekonomike, ekologjike dhe kulturore.

Turizmi rural – përmes krijimit të kampanjave të marketingut për promovimin e turizmit malor dhe kulturor, komuna do të nxis komunitetin rural që të krijojë biznese të vogla akomoduese dhe ofrim të ushqimit për vizitorët në këto zona, e nga të cilat aktivitete do të krijohen të ardhura për familjet lokale.

Për zhvillimin e turizmit më të përshtatshëm komuna ka synim përdorimin e teknologjisë në ofrimin e shërbimeve turistike. Digjitalizimi do të përdoret për t'i lehtësuar shfrytëzimet e produkteve dhe shërbimeve turistike, si organizimet për ecje, rekreacion, kampingje, organizime kulturore, akomodim dhe ushqim, shërbime për biznese, etj.

Hartimi i një harte digjitale dhe fizike si një udhëzues dhe material informativ për tërë zonën pyjore dhe për Parkun e Pishave të Sllatinës si një destinacion turistik i përbashkët apo i ndarë do të rris kërkesën për eksplorimin e zonës që ndikon pozitivisht edhe në ekonominë turistike pyjore.

8. Komuna ka synim të krijojë një infrastrukturë të atillë ndërtimore urbane e cila përshinë qëndrueshmëri dhe menaxhim efikas të sektorit të ndërtimtarisë.

Kjo infrastrukturë ka qëllim të sigurojë rritje dhe zhvillim të përgjegjshëm brenda zonës urbane, përmes:

- Promovimit të standardeve për ndërtesave të gjelbra, dizajne me efikasitet energjetik dhe materiale

ndërtimi të qëndrueshme për të reduktuar ndikimin mjedisor të aktiviteteve të ndërtimit

- Zbatimi i politikave dhe programeve që nxisin ndërtimin e njësive të banimit të përballueshëm
- Nxitja e partneriteteve ndërmjet organeve qeveritare, sektorit privat, investitorëve dhe palëve të interesit për të financuar dhe implementuar projekte ndërtimore të bazuar me PZHK

9. Prioritet i komunës do të jetë përmirësimi i rrjetit të energjisë elektrike, kjo do të bëhet në bashkrendim me operatorët e licensuar të bartjes dhe shpërndarjes së energjisë. Rritja e kapaciteteve transmetuese në transimion është prioriteti i përbashkët i Komunës dhe KOSTT-it.

Komuna e Fushë Kosovës do të angazhohet në zbatimin e projekteve për efikasitet të energjisë, duke ndërhur në objektet publike aty ku është e nevojshme për izolimin e tyre dhe reduktimin e kërkesës për energji elektrike.

Rrjeti i ndriçimit publik do të ndërtohet me trupa ndriçues eficientë dhe me mundësi të reduktimit të ngarkesës në kohën kur lëvizshmëria është e ultë.

Komuna e Fushë Kosovës do të angazhohet fuqimisht që investojë në ndërtimin e infrastrukturës për ngrohje termike, në mënyrë që të bëhet reduktimi i përdorimit të energjisë elektrike për ngrohje.

Komuna e Fushë Kosovës do të bashkëpunojë me të gjithë sektorin energjetik (KEK, KOSTT, KEDS) në mënyrë që planifikimet e tyre strategjike të realizohen brenda afateve optimale kohore, duke bërë rrjetin transmetues dhe distributiv funksional, efikas dhe eficient.

Prodhimi i energjisë së ripërtëritshme është një prej synimeve të KEK, kjo do të ndikojë pozitivisht në rivitalizimin e zonës së ish-Deponisë së Hirit të Kosovës A, e cila zonë territorialisht ndahet mes Komunës së Fushë Kosovës dhe Obiliqit.

10. Komuna e Fushë Kosovës ka prioritet edhe përmirësimin e transportit dhe qarkullimit rrugor, me ç'rast ka planifikuar ndërtimin i një rruge lidhëse në pjesën perëndimore të qytetit, e cila do të mundësonte lidhjen e disa rrugëve të rëndësishme, nga rruga "Pajazit Islami" deri në rrugën "Hamdi Grajçevci".

Lidhja e këtyre rrugëve mundëson qasje të lehtë dhe ndërlidhje funksionale të pjesës veriore të Lagjes "Dardania". Ndërtimi i një rruge tranzitore në pjesën veri-perëndimore të qytetit, shtrirja gjatësore e së cilës parashihet paralelisht me hekurudhën, do të zgjidhë një nga problemet kryesore të trafikut në qytet, ku rreth 50% e kërkesave të trafikut mund të orientohen në drejtim të shfrytëzimit të kësaj rruge qarkore.

Sipas PMQU të Komunës së Fushë Kosovës, është propozuar rikonstruktimi i rreth rrotullimit në nyjën kryesore përgjatë segmentit rrugor M9, që është parë si zgjidhje e cila i përgjigjet kërkesës së trafikut në atë pjesë të rrugës dhe ndikon në përmirësimin e nivelit të qarkullimit.

Po ashtu, me kërkesë të komunës, nga Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës (MMPHI) është planifikuar edhe ndërtimi i dy rreth rrotullimeve në rrugën nacionale M9, respektivisht në kahun e djathtë të hyrjes në rrugën "Dardania" dhe në kycje të rrugës "Hajrullah Zymi" nga rruga magjistrale M9. Ndërtimi i rreth rrotullimeve në këtë pjesë të rrugës nacionale rekomandohet si një mundësi e mirë për zgjidhjen e problemit të fluksit të trafikut që krijohet në këtë pjesë të komunës. Në këtë pjesë ekzistojnë numër i madh i bizneseve tregtare, shërbyese dhe arsimore.

Përveç lehtësimit të ngarkesave në komunikacion që krijohet në mënyrë të vazhdueshme në rrugën magjistralen Prishtinë - Pejë, ndërtimi i këtyre rrugëve të reja të planifikuara dhe rreth rrotullimeve do të bëjë që në afërsi të tyre të krijohen biznese të reja, bizneset ekzistuese do të mund të zgjerohen në pika të reja dhe do të punësohen punëtorë të rinj. Përmes këtyre rezultateve, komuniteti lokal do të ketë mundësi që në mënyrë më efikase t'i përmbushë nevojat e veta duke i pasur më pranë produktet dhe shërbimet e kërkuara.

Rrugët ndërmjetësuese do të jenë rrugë alternative për shfrytëzim edhe nga automjetet e rënda që bëjnë transportin e mallrave në sasi shumë të mëdha, ndërsa rreth rrotullimet, duke qenë miqësorë ndaj bizneseve, do ta përmirësojnë dhe do ta nxisin aktivitetin ekonomik në zonat përreth.

Përmirësimi i infrastrukturës hekurudhore është ndër prioritetet e komunës, i cili shihet si domosdoshmëri për të rritur përdorimin e transportit hekurudhor, si nga qytetarët, ashtu edhe për të rritur efikasitetin e transportit të mallrave.

Për përmirësimin e integritetit dhe zhvillimin e transportit multimodal, në kuadër të PMQU-së së komunës janë

dhënë disa sugjerime:

- Përqendrimi në korridorin kryesor për në Prishtinë – transport publik “mbi shina” (Light Rapid Transit – LRT) si dhe lidhjeve të shpejta të transportit publik.
- Rihapja e linjës dhe shërbimeve përkatëse mes Podujevës dhe Prishtinës.
- Ofrimi i shërbimeve me autobusë urbanë për zona të paralagjeve përgjatë kësaj linje, të cilat duhet të jenë të shpeshta, të besueshme dhe mirë të koordinuara.
- Studimi i mundësisë për të krijuar stacione dhe vendndalje të reja në këtë linjë për t’i shërbyer qendrave komerciale, ndërtësive shkollore, spitaleve, etj.
- Studimi i mundësisë së krijimit të një sistemi të integruar të shitjes së biletave për tërë zonën.

Modernizimi i terminalit të mallrave në Dobrevë, me qëllim të rritjes së ofrimit të shërbimeve të transportit multimodal është paraparë edhe me “Strategjinë Sektoriale dhe Transportit Multimodal 2015- 2025 dhe Plan i Veprimit 5 vjeçar” nga niveli qendror, përkatësisht nga Ministria e Infrastrukturës. Kjo strategji, në rastin ku përfshihet Komuna e Fushë Kosovës, parasheh zbatimin progresiv të rekomandimeve nga studimet e parafizibilitetit për linjën 10 hekurudhore që rruga të kthehet në gjendje të mirë operationale, si dhe ngritjen e cilësisë së shërbimeve sa i përket transportit hekurudhor.

11. Komuna e Fushë Kosovës do të bashkëpunojë në mënyrë të vazhdueshme me komunat fqinje përmes formave të marrëveshjes ose partneritetit bashkëpunues që do të përfshijë katër komponentët kryesorë:

- Ndarja e roleve dhe përgjegjësi për zhvillimin e zonave të caktuara, siç është zona afër aeroportit ndërkombëtar;
- Kontributet nga secili pjesëmarrës i burimeve njerëzore, financiare, teknologjike;
- Një ndarje e rrezikut, kontrollit dhe përfitimeve duke u bazuar dhe i respektuar të drejtat dhe përgjegjësitë ndaj projekteve
- Shfrytëzimi i vlerës së shtuar në produkte dhe/ose shërbime.

Marrëveshjet dhe bashkëpunimet ndikojnë pozitivisht në krijimin e ideve më të suksesshme, kryerjen e punëve më me efikasitet, si dhe thithjen dhe alokimin më të lehtë të fondeve dhe granteve për implementimin e projekteve zhvillimore. Gjithashtu, bashkëpunimi ndër komunal do të rezultojë në kursimin e buxheteve komunale, ofrim të përmirësuar dhe të qëndrueshëm të shërbimeve dhe programeve. Procesi i partneritetit të Komunës së Fushë Kosovës edhe me komunat e tjera do të optimizojë përdorimin e njohurive të komunave partnere dhe zbatimin e praktikave më të mira për të mira të përbashkëta.

12. Ky dokument planifikon zhvillimin e bujqësisë duke alokuar zona dhe infrastrukturë për grumbullimin, përpunimin dhe konservimin e pemëve dhe perimeve, industri të përpunimit të miellit, industri të mishit, qumështit etj, lidhja e zinxhirit ekonomik bujqësor, ripyllëzim dhe pyllëzim me dru industrial të zonave të caktuara

Komuna e Fushë Kosovës synon që përmes këtij plani të ketë ekonominë bujqësore (veprimtari ekonomike në të cilën fitohen produkte finale me origjinë bimë dhe shtazore) të zhvilluar. Fushë Kosova do të jetë lider në:

- Zinxhirin bujqësor: grumbullim – përpunim (trajtim) - konservim dhe tregtim të pemëve, perimeve, qumështit, bimëve, etj, përfshirë frigoriferët për ruajtje;
- Modernizimin e tregut të produkteve bujqësore;
- Rritjen e kapaciteteve agro-prodhuese dhe përpunuese;
- Diversifikimin dhe zhvillimin e bizneseve të vogla bujqësore duke u bazuar në burime lokale, kryesisht për agro-turizëm;
- Integrimin e bujqësisë alternative me turizmin, ferma agro-turizmi; vreshtari, frutikulture;
- Industrinë e përpunimit të miellit dhe të mishit;
- Zhvillimin e blegtorisë për agro-turizëm;
- Ripyllëzimin dhe pyllëzimin me dru me kapacitete mjedisore si pjesë e bujqësisë së mençur dhe dru industrial në zona të caktuara të komunës së Fushë Kosovës.

Komuna do planifikoj hapësirat por edhe lehtësoj kushtet për zhvillimet bujqësore qoftë me iniciativë publike ose private ekzistuese të të gjitha degëve. Po ashtu Komuna do planifikoj hapësirat por edhe lehtësoj kushtet për

zhvillimet bujqësore qoftë me iniciativë publike ose private që eventualisht mund të ofrohen me kërkesa qoftë për infrastrukturë, hapësirë, kushte zhvillimore.

Prodhimi i qëndrueshëm bujqësor është shfaqur si një nevojë për të gjetur mënyra të prodhimit bujqësor që nuk degradojnë resurset natyrore dhe që në të njëjtën kohë sjellin prodhime bujqësore dhe të ardhura të larta. Meqenëse bujqësia varet kryesisht nga shërbimet e ofruara nga ekosistemet, bujqësia e qëndrueshme synon të zvogëlojë ndikimet negative mjedisore antropogjene përmes përdorimit të teknologjive të avancuara në ruajtjen dhe përmirësimin e cilësisë së burimeve natyrore.

Qëllimi i konceptit është zhvillimi i sistemit bujqësor që është produktiv dhe fitimprurës, ruan bazën e burimeve natyrore, token bujqësore me kualitet të lartë në pjesën qendrore të qytetit të Fushë Kosovës, konkretisht në fshatrat Pomozotin, Kuzmin, Dobrev e Ulët mbron mjedisin dhe rritë cilësinë dhe sigurinë e ushqimit. Po ashtu, është identifikuar dhe përkrahur sektori i agro-turizmit si potencial i zhvillimit, i cili sjellë mundësi të zhvillimit ekonomik, duke mundësuar një ndërlidhje mes prodhimit në fermë dhe gastronomisë në zonat rurale me potencial të zhvillimit të kësaj veprimtarie.

Agro-industria (përpunimi) si sektorë i rëndësishëm për zhvillimin ekonomik do të fuqizohet në të mirë të krijimit të një stabiliteti ekonomik dhe krijimit të vendeve të punës. Bujqësia dhe agrobiznesi po zhvillohen me shpejtësi, tregjet ndërkombëtare po liberalizohen, sjellja e konsumatorëve po ndryshon dhe tregjet e reja si bioenergja dhe biokarburantet po evoluojnë. Duke marrë parasysh sipërfaqen e kufizuar të tokës për një familje, si dhe dendësinë e popullsisë, është e qartë se në kushtet aktuale vetëm bujqësia nuk mund të sigurojë zhvillim të suksesshëm rural. Megjithatë, në viset rurale janë duke u zhvilluar disa biznese që mund të kenë perspektivë edhe më tutje: grumbullimi dhe përpunimi i produkteve bujqësore (me theks të veçantë pemët), përpunimi i drurit që kohëve të fundit po zhvillohet mjaftë shumë, bizneset për grumbullimin e kërpudhave dhe frutave të tjera pyjore, bletaria, bimët mjekuese, prodhimi dhe përpunimi i mishit. Një mundësi tjetër ka të bëjë me turizmin fshatar, i cili është fare pak prezent. Pra, duke pasur parasysh gjitha mundësitë dhe potencialet që ka Komuna e Fushë Kosovës do të ishte e rëndësishme krijimi i një zone agro-industriale ku do të orientonte dhe përqendronte industrinë bujqësor.

Sektori i qumështit, një nga sektorët më të rëndësishëm, organizohet në disa ndërmarrje prodhuese dhe tregtare, të cilat merren me përpunimin dhe grumbullimin e qumështit nga fermerët nëpër shumë pika grumbulluese. Produktet kryesore janë: qumështi i pasterizuar, kosi me kajmak, jogurti, djathi, specia me ajkë, kajmak i freskët shtëpiak, dhe gjiza. Shitja e prodhimeve bëhet kryesisht në tregun e brendshëm.

Për ta realizuar konceptin hapësinor, Komuna (DBZHR) ka paraparë disa objektiva dhe projekte në aspektin e zhvillimit të blegtorisë.

13. Pylltaria - është degë e rëndësishme e ekonomisë që merret me kultivimin e drunjëve për djegie, drunjëve industrial dhe përpunimin e tyre si lëndë e parë apo produkte gjysmë-finale

Pylltaria dhe industria pyjore janë elemente të rëndësishme për ekonominë e Fushë Kosovës. Kjo posaçërisht vlen për zonat rurale, ku një numër i konsiderueshëm i popullatës siguron mjetet e jetesës nëpërmes operacioneve pyjore. Komuna do të bëjë përpjekje që të mundësojë përfitime sociale nga operacionet pyjore në perspektivën afatshkurtër dhe afatgjatë. Menaxhimi i intensifikuar i pyjeve të reja do të sigurojë përfitime të menjëhershme në formën e krijimit të mundësive të punësimit dhe ngritjen e qasjes në vlerat drunore. Në perspektivat afatgjata krijimi i pyjeve të reja nëpërmes programit të pyllëzimeve do të mundësojë jo vetëm ngritjen e operacioneve në sektor, por do të ketë efekte pozitive edhe në mjedis.

Prandaj, është momenti që edhe qeveria vendore të bëjnë përpjekje për gjetjen e një qasjeje gjithëpërfshirëse të zhvillimit rural, ku të përfshihet edhe sektori pyjor. Sot fondi pyjor përdoret për prodhimin e drunjëve të zjarrit dhe drurit si lëndë e parë. Fushë Kosova është gjithashtu i pasur me bimë mjekësore si nga sasia, cilësia dhe shumëllojshmëria e tyre dhe janë burim i madh i të ardhurave për banorët e këtyre zonave. Duke ditur rëndësinë e pyjeve në funksion të zhvillimit ekonomik dhe mjedisor, Komuna e Fushë Kosovës ka planifikuar ripyllëzimin e disa zonave në territorin komunal duke përdorur lloje të ndryshme të drunjëve prej atyre industrial deri tek ata me vlera mjedisore.

4.9.2 INFRASTRUKTURA TEKNIKE

4.9.2.1 RRJETI I UJËSJELLËSIT

Konceptet themelore në planifikimin dhe modelimin e sistemeve të furnizimit me ujë janë formuar mirë dhe aktualisht përdoren gjerësisht. Sistemi unik i ujësjellësit siguron ujë me cilësi të pijshëm pa marrë parasysh numrit të konsumatorëve dhe sasisë së nevojshme për ujë.

Pavarësisht, nga disponueshmëria e teknologjisë së përparuar, koncepti zhvillimor i ujësjellësit premton planifikim dhe furnizim të qëndrueshëm për furnizim me ujë të pijes në të ardhmen.

Në vizionin e konceptit është paraqitur nevoja për ujë të sigurt dhe disponueshëm për të gjithë për të mbështetur nevojat themelore të qytetarëve dhe integritetin e ekosistemit. Zhvillimi i qëndrueshëm i qyteteve varet kryesisht nga zhvillimi i qëndrueshëm i ujit pasi çdo pore e jetës lidhet ngushtë me burimet ujore.

Ekzistojnë një numër faktorësh që sfidojnë furnizimin e qëndrueshëm me ujë në komunën e Fushë Kosovës të cilëve në kuadër të këtij koncepti ofron zgjidhje të qëndrueshme për të ardhmen. Disa nga këta faktorët të cilëve i është dhënë zgjidhje janë vjetërsimi i infrastrukturës së ujësjellësit mungesa e një strategjie për ofrimin e shërbimeve të ujit, çështjet specifike të ujëmbledhësve (ndryshimet klimatike), mungesa e njohurive në lidhje me hidrologjinë e tanishme dhe të ardhshme, parashikimi i saktë i kërkesës për ujë, funksionimi optimal i sistemeve të furnizimit me ujë, cilësia e ujit (ndotja e ujit), mungesa e ujit, rrjedhjet e ujit, përdorimi i pakontrolluar i ujit, urbanizimi i shpejtë, rritja e popullatës, migrimi, zhvillimi ekonomik, mungesa e burimeve alternative të ujit, sistemet dinamike dhe të pasigurta të ujit urban, rrjetet inteligjente të ujit (që nuk mbështeten nga teknologjia e informacionit dhe komunikimit).

Sfida kryesore të furnizimit të qëndrueshëm me ujë është mungesa e politikave zhvillimore të përshtatshme për furnizimin me ujë. Koncepti arrin në përfundimin se ekziston nevoja për të hartuar politika dhe programe që marrin në konsideratë diversitetin urban për të lehtësuar shërbimet e qëndrueshme të furnizimit me ujë.

4.9.2.1.1 RESURSET UJORE

Komuna e Fushë Kosovës me një densitet të lartë të zhvillimit urban ka sfida të theksuara në furnizimin e qëndrueshëm me ujë, prandaj koncepti zhvillimor ka paraqitur zgjidhje profesionale në ofrimin e shërbimeve të qëndrueshme për ujë të pijes për të gjithë qytetarët gjatë gjithë kohës. Koncepti zhvillimor ngërthen në vetë një zhvillim të qëndrueshëm duke fuqizuar dhe mbrojtur burimet kryesore të ujit, si mundësi të vetme për furnizim stabil dhe në vazhdimësi. Mbrojtja e këtyre burimeve është e mbështetur në UA për kriteret e përcaktimit të zonave të mbrojtura sanitare të burimeve të ujit i cili ka përcaktuar qartazi parimet për mbrojtjen e burimeve ujore.

Tabela 236 Burimet e ujit Fushë Kosovë

Nr	Emri i burimit	Komuna	Kapaciteti (l/s)	Lloji i burimit
1	Puset -Kozmin	Fushë Kosovë	36	Pus
2	Puset -Vragoli	Fushë Kosovë	64	Pus
3	Puset -Dobrevë	Fushë Kosovë	6.3	Pus
4	Pusi-Bardh i Madh	Fushë Kosovë	5	Pus
5	Puset –Vragoli-1	Fushë Kosovë	20	Pus
6	Dobrevë e Epërme	Fushë Kosovë	20	Pus
7	Fabrika Shkabaj	Prishtinë	100	Fabrika
Totali:			251.3 l/s	

Përveç burimeve ujore, koncepti fuqizon edhe ndërtesat (fabrikat) për përpunimin e ujit si dhe sugjeron rritjen e kapaciteteve përpunuese dhe prodhuese të ujit duke rritur kapacitetet e prurjeve të ujit nga burimet kryesore për të plotësuar kërkesat për ujë në tërë qytetin e Fushë Kosovës. Për të arritur një furnizim të qëndrueshëm përveç mbrojtjes së burimeve ujore dhe shtimit e kapaciteteve prodhuese dhe përpunuese të ujit, që ky furnizim të jetë real është planifikuar edhe infrastruktura përcjellëse si fuqizimi i gypave kryesorë, zëvendësimi i atyre të vjetërsuar dhe me përmbajtje Azbest-Çimentos, Çelik, etj., krijimin e zonave (DMA) për monitorimin e ujit i cili do të ndikojë në zvogëlimin e humbjeve teknike dhe komerciale, zgjerimi dhe ndërtimi i rezervarëve të rinj për depozitimin e

ujit dhe rritjen e kapaciteteve të pompimit në pjesë të ndryshme të rrjetit më qëllim të furnizimit stabil dhe gjithëpërfshirës, duke mbuluar edhe zonat e larta me ujë.

4.9.2.1.2 FURNIZIMI ME UJË TË PIJES

Plani i furnizimit me ujë të pijes parasheh zgjerimin e fabrikës së ujit, ndërtimin e rezervuarve të rinj dhe stacioneve të pompave.

Koncepti zhvillimor i furnizimit me ujë ka përcjellë gjithashtu zhvillimet urbanistike duke ofruar zgjidhje dhe furnizim me ujë në zonat e parapara për zgjerim ndërtimor pra, duke mundësuar ofrimin e shërbimeve për të gjithë qytetaret në gjithë territorin e komunës. Përveç zonës urbane koncepti ka analizuar dhe ofruar zgjidhje edhe për zonat rurale ku në pjesën më të madhe të vendbanimeve rurale janë ofruar zgjidhje profesionale të furnizimit me ujë dhe infrastrukturë të ujësjellësit. Ndërsa zonat më të thella rurale me topologji të vështira hapësinore janë propozuar mundësi të puseve kolektive të cilat do të mundë të realizoheshin me kosto më të arsyeshme financiare dhe do të mund të jenë të kontrolluara nga IKSHP, por përveç mënyrës së furnizimit me puse kolektive, komuna varësisht prej politikave të tyre mund të ofroj shërbime të ujit duke shfrytëzuar kapacitetet e burimeve ekzistuese duke përdorur teknologji të avancuar të ofrimit të shërbimeve me një kosto të lartë financiare. Por, para fillimit të ofrimit të këtyre shërbimeve sugjerohet të bëhet një studim i fizibilitetit për opsionin më të favorshëm ekonomik.

Përveç, furnizimit të qëndrueshëm me ujë të pijes dhe përmirësim të infrastrukturës koncepti zhvillimor orienton zhvillimet duke përdorur konceptin SMART në infrastrukturën e ujit, duke propozuar vendosjen e ujë matësve zonal SMART, njëzor të mençur me lexim në distancë si dhe sensor për monitorim të rrjetit të ujësjellësit.

4.9.2.2 UJITJA, DRENAZHIMI DHE UJËRAT ATMOSFERIK

Ujitja e tokave bujqësore është një faktor shumë i rëndësishëm për zhvillimin e qëndrueshëm të bujqësisë intensive. Në komunën e Fushë Kosovës kemi një sipërfaqe të tokave bujqësore prej 350 ha të cilat posedojnë sistem të ujitjes të menaxhuar nga ndërmarrja Ibër Lepenci, por ky sistem ka probleme të theksuara në shfrytëzim si pasojë e mos menaxhimit të mirë dhe ndërtimeve të shumta në këto toka të cilat janë nën ujitje.

Koncepti zhvillimor jep drejtim në mundësit dhe potenciale të cilat posedon komuna e Fushë Kosovës në rivitalizimin dhe zgjerimin e sistemit të ujitjes të tokave bujqësore në këtë komunë.

Së fundi, Banka Botërore dhe Qeveria e Kosovës kanë hartuar një masterplan për potencialet e ujitjes së tokave bujqësore në të gjithë territorin e Kosovës, ku ky studim ka prekur edhe komunën e Fushë Kosovës ku ka propozuar orientimet për mundësitë e zgjerimit të sistemit të ujitjes për tokat bujqësore.

Prandaj, këto propozime janë analizuar dhe integruar në konceptin e zhvillimit ku jepen prioritet për zhvillim e mëturshëm të këtij sistemi.

Tjetër koncept për ruajtje të ujit pijes komuna planifikon mundësinë e shfrytëzimit të ujërave nëntokësore për ujitjen e parqeve dhe oazave të gjelbra duke hapur puse dhe pastaj duke instaluar sisteme të ujitjes pikë-pikë, sistem të cilat janë mjaft efikase në ujitjen e hapësirave të gjelbra (drunj, lulishte, etj.).

Sa i përket ujërave atmosferik komuna posedon një mbulueshmëri të ulët me rrjet të largimit të ujërave atmosferik i cili gjithashtu ballafaqohet me probleme të menaxhimit për arsye të kycjeve ilegale të kanalizimeve fekale. Sa i përket trajtimit të këtyre ujërave në të ardhmen, komuna e Fushë Kosovës planifikon ndërtimin e rrjeteve të reja për menaxhim të këtyre ujërave dhe pastaj duke i trajtuar dhe shfrytëzuar këto ujëra në aspektin teknik. Po ashtu koncepti sugjeron që në të ardhmen të gjitha rrugët e reja që do të ndërtohen do të dizajnohen dhe realizohen duke përmbajtur rrjetin e veçanta të ujërave atmosferik. Ndarja e ujërave të zeza nga ato të bardha është e domosdoshme në të ardhmen për arsye të menaxhimit më të lehtë të ujërave.

4.9.2.3 UJËRAT E NDOTURA (KANALIZIMI)

Infrastruktura teknike me të gjitha degët e saj është një faktor shumë i rëndësishëm që ndikon në zhvillimin ekonomik dhe social të një vendi. Duke qenë se Komuna e Fushë Kosovës ka një densitet të lartë urban, ballafaqohet me sfida të mëdha në menaxhimin e ujërave të ndotura, andaj me qëllim të përmirësimit të mirëmbajtjes dhe funksionalizimit të rrjetit ekzistues të kanalizimit në territorin e Fushë Kosovës, komuna në bashkëpunim me K.R.U. Prishtina, kanë paraparë disa projekte në aspektin e rivitalizimit të rrjeteve ekzistuese dhe shtrirjen e rrjeteve të reja në zonat dhe vendbanimet të cilat nuk kanë shërbime mbi grumbullimin dhe

trajtimin e ujërave të zeza.

Largimi dhe trajtimi i ujërave të ndotur, do të përfshijë gjithë territorin komunal. Largimi do të bëhet përmes implementimit të projekteve të ndërtimit të kolektorëve kryesorë që do të largojnë (transportojnë) ujërat e ndotur nga të gjitha zonat në mënyrë gravitacionale do të përcjellin tërë sasinë deri në impiantin për trajtimin e ujërave të ndotur. Në zonat e pa ndërtuara dhe që janë në proces të ndërtimit, do të zbatohen sistemet e ndara të kanalizimeve, ndërsa në zonat ekzistues, intervenimet në sistemin ekzistues dhe rehabilitimet, do të mundësojnë zvogëlimin e sistemit të kombinuar në mënyrë që sasia e ujit të ndotur në impiantin për trajtim, të jetë sa më pak me ujëra të shiut.

Kështu, duke pasur parasysh gjendjen ekzistuese në Komunën e Fushë Kosovës dhe vështirësitë e menaxhimit të rrjeteve ekzistuese, janë planifikuar kolektor me qëllim të grumbullimit të ujërave të zeza në zonat e përcaktuara si në hartë si dhe është parapare ndërtimi i impiantit me qëllim të trajtimit të ujërave të zeza.

Po ashtu, në zona rurale trajtimi i ujërave të zeza është parapare përmes dy opsioneve, opsioni i para përmes gropave septike kolektive ku do të mund të menaxhoheshin nga K.R.U. Prishtina si dhe opsioni i ndërtimit të kolektorëve për trajtimin e ujërave të zeza të cilat në aspektin menaxhimit dhe mirëmbajtjes janë më të favorshme, por në të ardhmen do të definohen përmes masterplaneve apo studimeve të fizibilitetit.

Prandaj, për përmirësimin e gjendjes ekzistuese në aspektin e menaxhimit dhe rivitalizimit të rrjetit të ujërave të zeza ka ndërmarr këto veprime: Ndërtimin i impiantit kryesor për trajtimin e ujërave të zeza, ndërtimin e kolektorëve për grumbullimin e ujërave të zeza.

Lokacionet e përcaktuara për sistem të trajtimit të ujërave të ndotur, ka marrë parasysh kushtet teknike sa më të favorshme për grumbullimin e ujërave të zeza, kostot më të ulëta, përfshirjen sa më të lartë të lidhjes së banorëve dhe relacionet me komunat tjera, si dhe kushtet mjedisore për vendosjen e sistemeve të trajtimit.

4.9.2.4 ENERGJIA ELEKTRIKE

Bazuar në planet zhvillimore të Korporatës Energjetike të Kosovës, Strategjinë e Energjisë 2017 – 2026 dhe strategjitë e transmissi KOSTT, janë nxjerrë edhe planifikimet konkrete të sektorit të energjisë që janë në harmoni me vlerësimin e gjendjes dhe të gjeturat kryesore nga analiza. Burimet e energjisë do të jenë ato nga strategjia për energjinë që nënkupton termo-elektranat dhe burimet e ripërtërishme. Prioritetet e listuara më poshtë dhe implementimi i tyre do të sigurojnë një qëndrueshmëri në furnizimin me energji elektrike.

- Ndërrimi i trafo-stacioneve 35/10kv me trafo-stacione 110/20(10)kv, e cila kërkohet me MASTER PLANIN e Republikës së Kosovës;
- Ndërtimi i linjave dhe trafo-stacioneve të reja për ta zvogëluar mbingarkesën dhe për t'iu përgjigjur kërkesave në rritje të konsumatorëve;
- Koordinimi i vendosjes së kabllave energjetike nëntokësore;
- Planifikimi me kohë i kanalizimit kabllor nëntokësor për rrjetin energjetik, telekomunikues dhe të ndriçimit publik;
- Planifikimi i stacioneve transformatorike në përputhje me rritjen e banorëve sipas projeksioneve demografike;
- Kushtëzimi i ndërtimeve me përdorimin e energjisë elektrike eficiente, përdorimin e energjisë alternative;
- Krijimi i hapësirave për panele solare për prodhimin e energjisë elektrike;
- Përmirësimi i rrjetit ekzistues.

Gjatë periudhës në vazhdim synohet të zëvendësohen të gjitha shtyllave me qëllim të evitimit të rrëzimit të tyre me ç' rast një numër i madh konsumatorëve mund të mbesin pa tension, meqenëse shumica e tyre janë të vjetra. Gjithashtu brenda një periudhe të shkurtër parashihet të zëvendësohet përcuesi, meqë rrjeti ekzistues nuk ka asnjë përcues të izoluar sepse ai është zëvendësuar me përcuesit kabllorë (të izoluar). Në shumicën e rasteve në zonën urbane, në vend të instalimit të kutive në shtylla, kutitë janë instaluar të shtrënguara në tokë, kështu që rrjeti ajror zëvendësohet me kabllot nëntokësore. Projekti në vete përfshin ose nuk përfshin vendosjen e transformatorit të ri apo të rinj, varësisht prej zonave, që nënkupton edhe rehabilitimin e rrjetit ekzistues 10kV.

4.9.2.4.1 PËRFORCIMI I RRJETIT – PROJEKTET MMO DHE PLC

Problemet kryesore të rrjetit të shpërndarjes janë të përqendruara në nivelet e ulëta të tensionit. Për këtë arsye investimet janë përqendruar kryesisht drejt investimeve në rrjetin e tensionit të ulët. Duhet pranuar që rrjeti i shpërndarjes nuk është ende në nivelin e kënaqshëm dhe nevoja për rehabilitimin e rrjetit si dhe zgjerimi e tij, përmirësimi i sistemit të leximit dhe ulja e humbjeve mbeten ende prioritete të larta.

Për të arritur objektivat e rrjetit dhe për të përmirësuar situatën në terren, OSSH së bashku me komunën ka orientuar investimet e saj kryesisht në projektet e tensionit të ulët, përkatësisht në fushën më problematike në të cilën ka nevojë për një zgjidhje emergjente. Duhet theksuar se përmes këtyre projekteve, përfitojnë një numër më i madh i konsumatorëve dhe efekti i sigurisë së shtuar të furnizimit është më i madh. Përmirësimi i kapaciteteve të kufizuara në sistemet e mbingarkuara me tension të lartë dhe krijimi i kushteve për zhvillimin e rrjetit të tensionit të ulët konsiderohet si kriter bazë meqë plotëson kushtet teknike dhe ekonomike për planifikimin e rrjetit të shpërndarjes dhe siguron furnizim cilësor dhe të sigurt për pjesën më të madhe të konsumatorëve.

Projekti MMO përmban në vetvete dy nënprojekte: përmirësimin e rrjetit ekzistues (shtyllat e reja, përcuesi i ri, montimi i ormanëve, lidhjet e reja shtëpiake etj.) dhe zhvendosjen e njehsorëve jashtë shtëpive.

4.9.2.4.2 ZHVENDOSJA E KUTIVE- NJEHSORËVE JASHTË SHTËPIVE

Zhvendosja e pikave matëse nga shtëpitë në pikën e jashtme në shtyllë - lehtëson qasjen e ekipeve në leximin dhe kontrollin e pikave matëse, dhe në këtë rast mundësia e keqpërdorimit të energjisë elektrike reduktohet në një masë të madhe. Në këtë rast njehsorët barten jashtë shtëpive në kutitë që ndërtohen paraprakisht si dhe montohen PLC-të njëkohësisht.

Projektet e përfortimit të rrjetit janë të ndërthurura kryesisht me projektet MMO dhe PLC që më parë ishin të ndara. Këto projekte të rehabilitimit përfshijnë disa pika nën vete:

- Ndërtimi i transformatorëve distributiv të rinj 10(20)/0.4kV (një apo më shumë) në një trafo-regjion apo më shumë ku vlera e humbjeve teknike dhe komerciale në rrjetin e tensionit të ulët është shumë e madhe. Ka rast kur nuk ka nevojë të shtohet ndonjë transformator;
- Rehabilitimi i rrjetit ekzistues 10kV deri të transformatori i ri;
- Rehabilitimi i rrjetit ekzistues ose ndërtimi i rrjetit të ri në TU;
- Montimi i kutive (kuadrove) nëpër shtylla nëse është rrjet ajror dhe nëpër kuadro të tokës nëse është rrjet nëntokësor;
- Ndërtimi i kyçeve shtëpiake prej kutive nëpër shtylla e deri nëpër shtëpi
- Vendosja, gjegjësisht bartja e njehsorëve prej shtëpive për t'u vendosur nëpër kuadrot e montuar në shtylla;
- Ndërrimi i njehsorëve mekanik me ata 'të mençur'
- Montimi i PLC-ve;
- Montimi i koncentratorëve.

Fokusi kryesor i investimeve në fazën e parë të planit zhvillimor, duke marrë parasysh rrethanat aktuale, do të jetë përfortimi i rrjetit të tensionit të ulët, përfshirë ndërtimin e nënstacioneve të reja në nivelet e tensionit të ulët por në disa raste edhe përfortimin e rrjetit të tensionit të ulët gjithashtu.

4.9.2.4.3 PËRDORIMI I SCADA NË ENERGJI ELEKTRIKE

Megjithëse kostot fillestare të projektit SCADA mund të duken të larta, norma e kthimit është 14%, respektivisht vetë sistemi është i aftë të amortizohet në një periudhë të shkurtër kohore, duke pasur parasysh përfitimet e saj, si: Sistemi mund të monitorohet në çdo kohë, fitimi i kohës dhe fuqisë së punës, aftësi për të regjistruar dhe analizuar të dhënat e prodhimit, monitorimi dhe ruajtja e sistemit të energjisë, marrja e informatave nga lokacioni dhe ndërhyrja e menjëhershme, regjistrimi i ndërhyrjeve në sistem, zbulimi i zonave me rrezik mosfunksionimi dhe sistemi ka avantazhe të mëdha të tilla si informacione të menjëhershme rreth funksionimit/operimit.

Për më tepër, sistemet moderne SCADA po kontribuojnë dhe luajnë një rol kyç në shumë ndërmarrje drejt arritjes së:

- Niveleve të reja në besueshmërinë e rrjetit elektrik - rritja e të ardhurave;
- Zbulimi dhe zgjidhja proaktive e problemeve - besueshmëria më e lartë;
- Përmbushja e kërkesave të domosdoshme të cilësisë së energjisë - rritja e kënaqësisë së klientit;
- Vendimmarrja strategjike në kohë reale - ulja e kostos dhe rritja e të ardhurave.
- Energjia alternative

Stimulimi për shfrytëzimin e energjisë alternative është objektiv i PZHK-së. Burimet si energjia e erës, energjia termike dhe ajo solare, do të mundësonin kursimin e energjisë elektrike dhe njëkohësisht do të ndikonin në përmirësimin mjedisor. Stimulimi i vendosjes së paneleve diellore dhe shfrytëzimin e energjisë të erës, si për objekte publike dhe banim, do të mundësonte një përmirësim në furnizimin e përgjithshëm të banorëve me energji elektrike. Janë identifikuar zona me potencial për energji alternative në kuadër të komunës së Fushë Kosovës si të përshtatshme për ngritjen e impianteve të turbinave të erës, kriteret kryesore të përdorura për të identifikuar këto zona janë:

- Zona të ngritur (kodra) që është e rrahur nga era në më shumë se 6 muaj brenda vitit;
- Zonë kryesisht e zhveshur, pa drunj të lartë dhe kryesisht shkëmbore;
- Të jenë larg vendbanimeve;
- Nuk preferohen të jenë me larg se 4 km nga trafo-stacioni 220/110 kv.

4.9.2.5 ENERGJIA TERMIKE (NGROHJA)

Komuna e Fushë Kosovës në aspektin gjeografik shtrihet në pjesën qendrore të Kosovës, e cila sipas regjistrimit të vitit 2011 ka një popullatë prej 39,257 banorë dhe 6,580 ekonomi familjare, ndërsa në parashikimet demografike të vitit 2031 kjo komunë do të ketë 69,614 banorë dhe 19,736 ekonomi familjare. Komuna e Fushë Kosovës nuk posedon sistem të ngrohjes në mënyrë të organizuar dhe ngrohja e ekonomive familjare bëhet në mënyrë individuale duke shfrytëzuar burime të ndryshme të energjisë si ngrohja me dru, thëngjill, energji elektrike etj.

Kjo formë e ngrohjes në baze të analizave dhe raporteve të shumta mbi shfrytëzimin racional të energjisë dhe mbrojtje të mjedisit, nuk është mënyra më e mirë për arsye të shumë faktorëve ekonomik, mjedisor social dhe organizativ.

Andaj, si komunë planifikojmë në një të ardhme të afërt të investojmë në ndërtimin e infrastrukturës së ngrohjes në mënyrë të organizuar të qytetit të Fushë Kosovës si fazë të parë. Pastaj duke u zgjeruar edhe në pjesët rurale me theks të veçantë fshatrat me dendësi më të lartë banimore.

Planifikimi për zhvillimin dhe rritjen e sistemit të ngrohjes qendrore është mbështetur kryesisht në dokumentin, në master planin dhe në Strategjinë e Energjisë së Republikës së Kosovës (2017- 2026) si dhe Planin Hapësinor të Kosovës. Kërkesat për kycje të reja në rrjetin e ngrohjes qendrore, duhet të analizohen në bazë të të dhënave të këtyre planeve dhe të aprohen nëse janë në përputhje me kriteret dhe arsyeshmërit e përcaktuara për këtë lloj të investimeve. Përcaktimi i prioriteteve të investimeve, qofshin ato donacione apo mjete vetanake, është vendimtar për të siguruar që përfundimi i këtyre investimeve të bëhet me sukses të plotë.

Komuna ka analizuar disa mënyra të ofrimit të shërbimeve të ngrohjes së qytetit duke u bazuar në burime të ndryshme të energjisë si:

- Sistemi ko-gjenerimit
- Ngruhja me gazifikim si burim të energjisë;
- Ngruhja me biomasë (ndërtimin e impiantit me burim të ngrohjes - biomasën);
- Energjia e ri-përtrishme (diellore, gjeotermale, erës, etj);

Sistemi ko-gjenerimit - Planifikimi për zhvillimin dhe rritjen e sistemit të ngrohjes qendrore të NP "Termokos", është mbështetur kryesisht në dokumentin e masterplanit dhe në Strategjinë e energjisë së Republikës së Kosovës (2017- 2026). Kërkesat për zgjerim dhe kycje të reja në rrjetin e ngrohjes qendrore, duhet të analizohen

në bazë të të dhënave të këtyre planeve dhe të aprovohen nëse janë në përputhje me kriteret dhe arsyeshmëritë e përcaktuara për këtë lloj të investimeve. Përcaktimi i prioriteteve të investimeve, qofshin ato donacione apo mjete vetanake, është vendimtar për të siguruar që përfundimi i këtyre investimeve të bëhet me sukses të plotë.

Për të plotësuar kërkesat në rritje të qytetit të Fushë Kosovës për energji termike, Termokosi planifikon zgjerimin dhe modernizimin e rrjetit të shpërndarjes në këtë komunë. Në këtë drejtim, janë planifikuar një numër i projekteve kryesore për periudhën 2020-2029, të financuara nga donatorë dhe nga mjetet vetanake të cilat projekte janë përshkruar në planin e veprimit.

Ngrohja me gazifikim si burim të energjisë - Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor (IPF9) - Plani për zhvillimin e gazit dhe korniza rregullative dhe asistencë – plani për zhvillimin e gazit, në Kosovë, aktualisht, nuk ka infrastrukturë funksionale të gazit dhe nuk ka lidhje me rrjetin rajonal të gazit (që rezulton në mungesë të tregut të gazit natyror). Objektivi strategjik i Qeverisë së Kosovës është diversifikimi i burimeve të furnizimit me energji për të rritur sigurinë e furnizimit me energji. Zhvillimi i infrastrukturës së gazit mbulohet në Strategjinë për Energji të Kosovës 2017-2026. Kjo strategji në vete përfshinë zhvillimin e sistemit të gazifikimit në Ballkanin perëndimor ku në kuadër të saj përfshihet edhe Kosova, nga kjo strategji planifikohet shtrirja e gypit kryesor të gazifikimit, gyp i cili prek edhe komunën e Fushë Kosovës. Andaj, në një të ardhme të afërme mundësit e furnizimit me gaz dhe furnizimi me ngrohje është shumë reale.

Figura 33 Rrjeti kryesor i gazifikimit

Teknologjitë e Biomassës CHP (Combined Heat Power) - Duke marrë parasysh madhësinë tipike të impianteve të ngrohjes qendrore, teknologjia më e përshtatshme për aplikim në sistemet e ngrohjes qendrore të Ballkanit Perëndimor për prodhimin e vogël të biomassës CHP është Cikli Organik Rankine (ORC). Kjo është deri tani teknologjia më e përdorur për CHP e biomassës në Evropë. Kapacitetet nominale elektrike të moduleve të ORC për impiantet e biomassës CHP variojnë nga 200 kilovat energji elektrike (kWe) në 15 megavat energji elektrike (MWe). Pasi që impiantet e biomassës CHP zakonisht veprojnë në një mënyrë të kontrolluar nga nxehtësia - për arsye ekonomike dhe energjike- sjellja e ngarkesës së pjesshme dhe efikasiteti i ngarkesës së pjesshme të procesit ORC është shumë i rëndësishëm. Në 40% të energjisë elektrike neto të njësisë ORC, eficaenca elektrike neto akoma arrin në 85% të vlerës nominale. Kjo rrethanë është një përparësi thelbësore e procesit ORC në krahasim me turbinat me avull, të cilat tregojnë një rënie më të fortë të efikasitetit në ngarkesë të pjesshme.

Mundësia e ndërtimit të impiantit të ngrohjes me biomassë të komunës së Fushë Kosovës është shumë reale pasi ky sistem mund të jetë i kombinuar ku mund të përdoren disa lëndë për djegie si druri, mbeturina industriale, bujqësore, naftës, etj.

Mundësitë e reja të aplikimit të burimeve ripërtrishme gjeotermale dhe diellore

Burimet e ripërtrishme të energjisë paraqesin një burim të rëndësishëm të energjetik, me një potencial ende të pashfrytëzuar sa duhet. Shfrytëzimi i këtyre burimeve për prodhimin e energjisë përbënë objektiv afatgjatë për realizimin e qëllimeve të politikës energjetike të vendit si mbështetja e zhvillimit të përgjithshëm ekonomik dhe rritja e sigurisë së furnizimit me energji dhe mbrojtja e mjedisit. Në funksion të këtyre qëllimeve shtrohet nevoja për aplikimin e masave stimuluese fiskale dhe financiare për të gjitha llojet, duke përfshirë zbatimin e skemës mbështetëse bazuar në sistemin e certifikatës së origjinës.

Potenciali i madh për rritje të kërkesës për ngrohje në të ardhmen qëndron në furnizimin me ujë sanitar, për konsumatorët e ngrohjes qendrore. Uji i ngrohtë normalisht furnizohet me temperaturë në mes 50°C deri 60°C. Për hotele dhe kuzhina profesionale uji me 65 °C mjafton për të përmbushur shumicën e standardeve higjienike.

Uji i ngrohtë sanitar në ndërtesat e reja mund të lidhet në sistemin e ngrohjes qendrore pasi që ato janë projektuar për të qenë kompatible për kyçe në sistemin e ngrohjes. Problemi mund të paraqitet të objektet e vjetra, të cilat nuk kanë sistem të instaluar të ujit të ngrohtë sanitar. Riparimi, natyrisht është i mundshëm, por nevojiten investime shtesë. Të gjitha këto investime varen nga faktorët e poshtëcekur:

- Planifikimi shkallë-shkallë i operimit vjetor të rrjeteve;
- Shkalla e instalimeve të rrjetit të ujit sanitar në ndërtesa (kryesisht objekte të banimit kolektiv, pasi që objektet komerciale kanë kërkesa më të vogla për ujë sanitar);
- Konsumi për apartament, duhet të jetë i matur në mënyrë që mënjanohej konsumi i panevojshëm.

Prandaj, në ndërtimet e reja preferohet instalimi i sistemeve të përshtatshme për shfrytëzim të ujërave sanitar nga ujërat termale.

Përveç mundësive termike për ofrimin e shërbimeve të ngrohjes tjetër mundësi dhe potencial është shfrytëzimi i energjisë së djellit, duke ndërtuar impiante të paneleve solare duke shndërruar energji diellore në energji elektrike dhe ndërlidhjen e saj me infrastrukturën të ngrohjes. Ngrohja me panele solare mund të realizohet në dy mënyra, në mënyrë të organizuar kolektive duke ndërtuar impiante të mëdha me panele solare ku do të ofrohet shërbime në sipërfaqe të mëdha apo numër të madh të ekonomive familjare (lagje apo fshatra të terë), si dhe instalimet e impianteve të vogla apo individuale ku do të shërbeheshin njësit e banimit individual apo kolektiv, praktika të cilat kohëve të fundit janë duke gjetur zbatim të madhe në vendet e zhvilluara por edhe tek ne. Këto sisteme janë shumë efikase dhe rentabile si në aspektin ekonomik dhe mjedisor.

Zhvillimi i infrastrukturës së ngrohjes në komunën e Fushë Kosovës do të zhvillohet nëpër faza duke filluar me zonën e parë dhe duke vazhduar sipas fazave edhe prioriteteve. Aspektet financiare dhe kostot investive për ndërtimin e impiantit dhe shtrirjen e infrastrukturës (gypave) përcaktohen me plan të fizibilitetit.

Të gjitha konceptet e paraqitura në Planin Zhvillimorë Komunal të Fushë Kosovës për ngrohjen kolektive përcaktohen me Plan të Fizibilitetit i cili do të orientojë konceptin më të përshtatshëm në aspektin ekonomik dhe mjedisor.

4.9.2.6 TELEKOMUNIKIMI DHE INSTALIMET E NGJAJSHME

Shërbimet telekomunikuese tashmë renditen në listën e shërbimeve primare për një familje. Lajmërimi i ndihmës së parë, zjarrfikësve, policisë, mësimi online në shkollë, puna prej shtëpisë, programet edukativo arsimore, sistemet monitoruese nga distanca, sistemet e alarmeve, janë vetëm disa prej nevojave jetësore të cilat ofrohen përmes shërbimeve telekomunikuese.

Koncepti zhvillimor i shërbimeve telekomunikuese premtan planifikim dhe shërbim të qëndrueshëm me shërbime telekomunikuese për të gjithë qytetarët e Komunës së Fushë Kosovës.

Ekzistojnë një numër faktorësh që sfidojnë ofrimin e shërbimeve të qëndrueshme telekomunikuese për banorët e komunës së Fushë Kosovës të cilëve në kuadër të këtij koncepti i është qasur në mënyrë serioze në ofrimin e zgjidhjeve për të ardhmen.

Disa nga këta faktorët të cilëve iu është dhënë zgjidhje janë: infrastrukturën ekzistuese e cila është ndërtuar pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese, mos unifikimi i infrastrukturës në mes të operatorëve, mungesa e ofrimit të shërbimeve nëpër fshatra të thella. Teknologjia në infrastrukturë, ofrimi i shërbimeve bëhet përmes sistemit kabllor HFC (Hybrid Fiber Coax) në mbi 70% të rasteve, dhe në 30% të rasteve

përmes GPON (Fiber), Shërbimet “fiber to home” në nivel minimal, mungesa e shërbimeve telekomunikuese Mobile dhe Fikse në zonat e largëta dhe më pak të banueshme.

Sfida më e madhe për përmirësimin e shërbimeve është infrastruktura e cila është ndërtuar pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve. Për momentin shumica e operatorëve shfrytëzojnë shtyllat e distribucionit për shtrirjen e kabllove, kjo përveç që ndikon në ofrimin e shërbimeve jo stabile, ka krijuar një pamje jo të këndshme për ambientin.

• Shërbimet Telekomunikuese Mobile

Duke parë që mbulueshmëria me shërbime “voice” është e kënaqshme. Koncepti orientohet kryesisht në përmirësimin e shërbimeve “data” 3G dhe LTE në zonat urbane ndërsa në zonat e thella rurale, ku ka mungesë të shërbimeve 3G dhe LTE janë propozuar mundësi që Komuna e Fushë Kosovës në bashkëpunim me operatorët të ndërtojë infrastrukturë nëntokësore e cila do të jetë pronë komunale dhe e cila do të i lehtësojë operatorëve ofrimin e shërbimeve në këto zona.

Trendi global i shërbimeve telekomunikuese mobile po shkon drejtë teknologjisë 5G. Nevojat e qytetarëve për kapacitete më të mëdha në shërbimet mobile, kryesisht në “data” edhe në Kosovë, obligon operatorët që të implementojnë edhe në Kosovë teknologjinë 5G. Për të implementuar projekte të ndryshme si: Smart Home, Internet of Things, është e domosdoshme të implementohet teknologjia 5G.

Parakushte për t’a implemetuar këtë teknologji të re janë: përmirësimet në infrastrukturë, kryesisht në transport, dhe lirimi i brezave të reja frekuencore nga autoriteti rregullator - ARKEP, siç janë brezat 800MHz, 2100MHz dhe 2600MHz.

Nevoja për kapacitete më të mëdha nga shfrytëzuesit është gjithnjë në rritje, kjo tregon që edhe zonat me mbulueshmëri të mirë në ditët e sotme, në një të ardhme jo të largët nuk do të jetë e mjaftueshme.

Për këtë nevojitet përmirësim në infrastrukturë dhe teknologji.

Për të përmbushur kërkesat e qytetarëve për kapacitete të mjaftueshme, Komuna e Fushë Kosovës në bashkëpunim me operatorët do të duhet të:

- Lehtësojë procedurat që operatorët të rrisin numrin e BTS-ve në zonat me koncentrim më të madh të qytetarëve. Mënyrë më e përshtatshme për ta bërë këtë, rekomandohet që të ndërtohen BTS të përbashkët nga dy operatorët, gjë që do të ulë edhe kostot e tyre të operimit, njëkohësisht do të përmirësojë edhe mbulueshmërinë me shërbime për qytetarët.
- Rrisin kapacitetet duke zëvendësuar transportin me Wireless, me atë me fije optike. Edhe në këtë rast mund të përdorin infrastrukturë të përbashkët nëntokësore që mund të jetë pronë e operatorëve, pronë publike komunale, apo edhe ndonjë operatori të shërbimeve FIX-e, të cilët do ta ndajnë të njëjtën infrastrukturë gjithashtu.
- Do të sigurojë që ndërtimi i BTS (shtyllave) të reja do të bëhet duke respektuar standardet dhe kushtet për ndërtimin, instalimin dhe mbikëqyrjen e infrastrukturës telekomunikuese të përshkruara në HZK.

• Shërbimet telekomunikuese Fikse, Internet dhe DTV

Edhe pse shërbimet me internet në komunën e Fushë Kosovës janë të mira, problemi qëndron në infrastrukturën ekzistuese e cila është ndërtuar pa ndonjë koordinim në mes të operatorëve të kompanive telekomunikuese dhe nuk është e unifikuar. Shpërndarja e teknologjive dhe e rrjetave të avancuara në Fushë Kosovë është zhvilluar me një ritëm jo të rregullt dhe në mënyrë të pakoordinuar.

Infrastruktura në të cilën këta operatorë operojnë nuk është aspak e kënaqshme. Në mbi 90% të rasteve në Komunën e Fushë Kosovës, këta operatorë shfrytëzojnë infrastrukturën ajrore përmes shtyllave të distributorit shpërndarës të energjisë. Numri i madh i operatorëve që e shfrytëzojnë atë infrastrukturë ka bërë që ato shtylla të jenë të mbingarkuara, të duken keq, dhe mbi të gjitha të paraqesin rrezik për punëtorët e operatorëve apo distribucionit.

Koncepti arrin në përfundimin se ekziston nevoja që Komuna e Fushë Kosovës në bashkëpunim me operatorët e shërbimeve telekomunikuese, KEDS dhe Ndërmarrjen Publike Banesore, të hartojë një plan të detajuar në lidhje me zhvendosjen e infrastrukturës ajrore në infrastrukturë nëntokësore të planifikuar e cila do të shfrytëzohet nga të gjithë operatorët. Kjo infrastrukturë do të jetë pronë Komunale në shfrytëzim nga operatorët.

Koncepti parasheh që planifikimi, dizajnimi dhe implementimi i zhvendosjen së infrastrukturës ajrore në infrastrukturë nëntokësore të planifikuar, të përbashkët për të gjithë operatorët do të realizohet në tërë qytetin e Fushë Kosovës deri në vitin 2031.

- Koncepti zhvillimor do të jetësohet sipas prioriteteve të ndara në zona duke filluar nga zonat më problematike dhe vitale për qytetin e Fushë Kosovës duke vazhduar deri në rehabilitimin dhe sistemimin e rrjetave të telekomunikimit në standardet e kërkuara.

4.9.2.7 GRUMBULLIMI DHE MENAXHIMI I MBETURINAVE

Koncepti për menaxhimin e mbeturinave synon të optimizojë menaxhimin e mbeturinave përmes një qasjeje të integruar, duke adresuar nevojat primare dhe të menjëhershme si zhvillimin e infrastrukturës, saktësinë e të dhënave, bashkëpunimet publike-private dhe qëndrueshmërinë afatgjatë. Fillimisht, menaxhimi dhe monitorimi i të dhënave luajnë një rol kritik. Një bazë të dhënash e centralizuar ka nevojë për zhvillim për të gjurmuar me saktësi gjenerimin e mbetjeve, mbulimin dhe identifikimin e zonave problematike. Njëkohësisht, zbatimi i mekanizmave monitorues do të vlerësojë iniciativat në vazhdim, duke u fokusuar veçanërisht në ndikimin e ndarjes së mbetjeve organike dhe përpjekjeve për kompostim, si dhe riciklimin.

Sa i përket zhvillimit të infrastrukturës, thelbësore është ngritja e pikave të përkohshme të grumbullimit, me mundësi të ndarjes së mbeturinave që grumbullohen, dhe ndërtimi i objekteve, ngritja e rregulloreve për trajtimin e rrymave specifike të mbetjeve. Ngritja e pikave të përkohshme me mundësi ndarjeje, ofron përfitime të ndryshme dhe shërben si pikënisje e re lidhur me përmirësimin e kategorizimit të mbeturinave, reduktimin e kostos së transportit për deponimin në deponinë sanitare, lehtësira në iniciativat për riciklim, parandalimin e rreziqeve mjedisore, etj. Një qasje tjetër që synon një sistem të optimizuar për menaxhimin e mbeturinave, është zonimi apo ndarja e zonave në nënzona, bazuar në tipologjitë urbane dhe tipet e konsumatorëve. Segmentimi i bazuar në këto dy variabla, do të ndihmojë në përcaktimin me efikasitet të zonave të grumbullimit të kontrolluar të mbeturinave për kategori të ndryshme mbetjesh.

Forcimi i partneriteteve publiko-private jo vetëm që ndihmon në ngritjen e kapaciteteve, burime shtesë njerëzore për të thjeshtuar mbledhjen, menaxhimin dhe mbajtjen e evidencës, partneritete të tilla kontribuojnë në rehabilitimin e deponive të egra dhe përmirësimin e praktikave mbi menaxhimin e mbeturinave.

Formalizimi dhe integrimi i aktiviteteve informale të riciklimit në sistemin e menaxhimit të mbeturinave përbën një mundësi të mirë në reduktimin e sasisë për deponim përfundimtar, dhe potencialisht shihet si praktikë që sjellë gjenerim të të ardhurave.

Monitorimi dhe vlerësimi i tendencave të strategjive adaptive në përputhje me rritjen e popullsisë dhe kërkesës për konsum, janë procese të cilave duhet t'u vihet theks i veçantë. Gjithashtu, në partneritet me OJQ-të, sektorin privat dhe komunat fqinje, monitorimi dhe vlerësimi i projekteve të nisura dhe atyre që propozohet të nisen janë procese sistematike kyçe me anë të të cilave matet shkalla e efektivitetit dhe efikasitetit të arritjeve të projekteve. Me këtë rast, partneritetet sigurojnë vlerësimin e përvojave, identifikimin e boshllëqeve dhe nevojën për intervenim si dhe shkëmbimin e eksperiencave më të mira për menaxhim të qëndrueshëm. Në kuadër të projekteve të propozuara, matjet si pjesëmarrja e ekonomive familjare në ndarjen e mbeturinave, gjurmimi i reduktimit të vëllimit të mbeturinave nga iniciativat për ndarjen, sasisë dhe ndikimit mjedisor të kompostimit dhe riciklimit, ofrojnë një pasqyrë reale mbi efikasitetin dhe të ardhmen e sektorit të mbeturinave për komunën, dhe jo vetëm.

4.9.3 INFRASTRUKTURA TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

4.9.3.1.1 INFRASTRUKTURA E TRANSPORTIT

Në rrjetin rrugor të Fushë Kosovës, intensiteti i trafikut të motorizuar është në rritje, derisa infrastruktura ekzistuese e transportit nuk është në gjendje të përballojë kërkesën e shkallës së motorizimit në rritje.

Duke qenë se qyteti i Fushë Kosovës është në afërsi të Prishtinës, që është kryeqendër e rëndësishme administrative, ekonomike, arsimore dhe kulturore rajonale, numri i migrameve ditore nga komunat dhe qytetet fqinje kalojnë kryesisht nëpër qendrën e qytetit, duke e shndërruar Fushë Kosovën një nga qytetet tranzite në drejtim të Prishtinës. Shumica e këtyre lëvizjeve bëhen me automjete personale për shkak të distancave më të gjata, veçanërisht për udhëtimet në drejtim të Prishtinës.

Me qëllim të rritjes së kapacitetit të rrjetit rrugor dhe për t'i dhënë përparësi mënyrave të qëndrueshme të transportit, propozimet në fushën transportit dhe rrjetit rrugor bazohen në:

- Ndryshimin e rregullimit dhe organizimit të flukseve të trafikut në qendër të qytetit;
- Optimizimin e sistemeve të semaforëve në kryqëzime (zëvendësimin dhe rregullimin e semaforëve me kohë fikse);
- Ndërtimin e një rruge transite (qarkore) në pjesën veri-perëndimore të qytetit (paralel me hekurudhën);
- Intervenimet inxhinierike në disa kryqëzimeve kritike dhe pjesë të rrugëve (vendosja e shiritave të veçantë për kthime majtas);
- Ndërtimin e nënkalimeve/mbikalimeve dhe vendkalimeve për kalim të këmbësorëve;
- Ndërtimin e rrugëve me rëndësi të veçantë në komunën e Fushë Kosovës.

4.9.3.1.2 INFRASTRUKTURA PËR LËVIZJE AKTIVE (JOMOTORIKE)

Krijimi i zonave të reja dhe zgjerimi i zonave ekzistuese të këmbësorëve do të mundësojë krijimin e diversitetit, forcimin e ekonomisë lokale, dhe zhvillimin e mëturshëm dhe rigjallërimin e qendrës së qytetit të Fushë Kosovës dhe rritjen e cilësisë së jetës në të. Një rrjet i integruar dhe i ndërtuar i trotuareve në të gjithë qytetin do të mundësojë udhëtim më të shpejtë, më të rehatshëm dhe më të sigurt nga burimi në destinacion.

Qëllimi është krijimi i kushteve për ecje dhe çiklizëm në Fushë Kosovë dhe rritja e ndërgjegjësisë për shtigje dhe mjedise të dedikuara për ecje dhe çiklizëm në të gjithë qytetin, si:

- Krijimi i vendkalimeve të reja, të sigurt dhe të qasshme në të gjithë qytetin;
- Përmirësimi i projektimit të rrugëve në raport me këmbësorët dhe çiklistët;
- Qetësimi i trafikut duke menaxhuar shpejtësinë e lëvizjes së automjeteve për të krijuar mjedis të sigurt;
- Zvogëlimi i “konflikteve” potenciale me përdoruesit e tjerë të rrugës.

4.9.3.1.3 TRANSPORTI PUBLIK

Synimi kryesor është përmirësimi i cilësisë së transportit publik në Fushë Kosovë. Këtu përfshihet rritja e shërbimit të transportit publik (në sasi e cilësi), duke e bërë më efikas, të integruar, tërheqës dhe të përfitueshëm nga të gjithë.

Për ta realizuar këtë, PMQU-ja sugjeron përmirësimin e Linjave ekzistuese (Linjës 1 dhe 1A), përsheptimin e zhvillimit të skenarit për transportin e shpejtë përmes trenave të lehtë (LRT) në segmentin hekurudhor që lidh qendrën e qytetit me aeroportin “Adem Jashari” dhe qytetin e Prishtinës. Zhvillimi i këtij skenari duhet të jetë në koordinim të ngushtë me Komunën e Prishtinës dhe Hekurudhat e Kosovës.

4.9.3.1.3.1 PARKINGJET

Komuna e Fushë Kosovës duhet të marrë përsipër funksionin e kontrollit të parkimit dhe të krijojë rregullore të reja që do të kontrollojë parkimin dhe në bashkëpunim të ngushtë në mes Inspektoriatit Komunal dhe Policisë së Fushë Kosovës të ndërmarren masat adekuate në përputhje me Ligjet për parkim të paligjshëm. Kjo mundësi për të menaxhuar më mirë zonën e hapësirës vjen me përgjegjësi dhe kërkon një koncept të zhvilluar mirë për menaxhimin e parkimit.

Koncepti i menaxhimit të parkingjeve, bazohet në:

- Sistemin e parkimit me pagesë në zona të caktuara në qendër të qytetit;

- Kontrolle të çmimeve dhe rregullore të reja në zona të caktuara për të menaxhuar dhe kontrolluar kërkesën për aktivitetin e parkimit në rrugë dhe jashtë rrugës;
- Krijimi i skemave të reja të parkimit rezidencial (zona të banimit) për të kontrolluar aktivitetin e parkimit në zonat e banimit;
- Përdorimi i politikave të planifikimit për të kontrolluar numrin/llojin e parkingjeve të reja të automjeteve në tërë qytetin për përdorim publik.

4.9.3.1.3.2 MOBILITETIT TË MENQUR

Qëllimi i përdorimit të Sistemeve Inteligjente të Transportit (SIT) është optimizimi i menaxhimit të infrastrukturave dhe platformave logjistike, duke riorganizuar flukset e trafikut, në mënyrë që të promovojnë riekulibër midis mënyrave të ndryshme të transportit dhe të inkurajojnë përdorimin më të madh të modeleve më të qëndrueshme të transportit. Kjo do të sigurojë të gjitha përfitimet që SIT sjellin në përmirësimin e sigurisë dhe cilësisë së jetës së qytetarëve të Fushë Kosovës dhe në këtë mënyrë, zgjidhjet inteligjente mund të kontribuojnë për uljen e përdorimit të automjeteve private.

Një segment i rëndësishëm i zhvillimit të përgjithshëm të qytetit të Fushë Kosovës është komponenta e qytetit të mençur/zgjuar (smart city). Në kuadër të konceptit për qytet të mençur mund të përparohen këto aspekte të funksionimit të qytetit:

- Transport publik i mençur;
- Ndriçim i mençur rrugor;
- Menaxhim i mençur me trafikun;
- Parking i mençur;
- Zgjidhje e mençur për sigurinë publike dhe të sigurisë në trafik;
- Huazim i mençur i biçikletave etj.

4.9.4 INFRASTRUKTURA PUBLIKE DHE SOCIALE

4.9.4.1.1 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR INSTITUCIONET PUBLIKE SHËNDETËSORE

4.9.4.1.1.1 INSTITUCIONET PUBLIKE TË KUJDESIT SHËNDETËSOR PARËSOR

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna nuk ka nevojë për institucione shtesë të Kujdesit Parësor Shëndetësor në zonë rurale. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor e Kujdesit Shëndetësor Parësor sipas konceptit vijues të zhvillimit hapësinor:

- 1 Qendër Kryesore të Mjekësisë Familjare që do shërbente përafërsisht 58,000 banorë;
- 1 Qendër të Mjekësisë Familjare me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 800m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 10,000 banorë;
- 1 Ambulancë të Mjekësisë Familjare me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 3,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 6,000 banorë;

4.9.4.1.2 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR INSTITUCIONET PUBLIKE ARSIMORE

4.9.4.1.2.1 INSTITUCIONET PUBLIKE PARASHKOLLORE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese që ka identifikuar mungesë të institucioneve parashkollore publike, me qëllim të përgatitjes së fëmijëve për shkollim të rregullt dhe për të siguruar kujdes të fëmijëve përgjatë kohës kur prindërit e tyre janë në punë, Komuna synon zhvillimin hapësinor e institucioneve parashkollore si vijon:

- 1 institucioni publik parashkollor me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.30m² të parcelës kadastrale për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 300m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 3,000 banorë;
- 1 institucioni publik parashkollor me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.30m², që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 900m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 3,000 banorë.

4.9.4.1.2.2 INSTITUCIONET PUBLIKE TË ARSIMIT FILLOR DHE TË MESËM TË ULTË

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese që ka identifikuar mungesë të hapësira adekuate të institucioneve publike të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë. Me qëllim të ofrimit të arsimit të rregullt tërë ditë në hapësira adekuate me pajisje adekuate, Komuna synon zhvillimin hapësinor e institucioneve publike të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë si vijon:

- 1 institucion publik të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 2.80m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 600m distancë shërbyese; respektivisht rreze optimale shërbyese në të cilin jetojnë së paku 4,000 banorë;
- 1 institucion publik të Arsimit Fillor dhe të Mesëm të Ultë me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 2.80m² për kokë banori, që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 1,900m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 4,000 banorë.

4.9.4.1.2.3 INSTITUCIONET PUBLIKE TË ARSIMIT TË MESËM TË LARTË

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese që ka identifikuar mungesë të hapësira adekuate të institucioneve publike të Arsimit të Mesëm të Lartë, me qëllim të ofrimit të arsimit të rregullt tërë ditë në hapësira adekuate me pajisje adekuate, Komuna synon zhvillimin hapësinor e institucioneve publike të Arsimit të Mesëm të Lartë si vijon:

- 1 institucion publik të Arsimit të Mesëm të Lartë me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.00m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 1,500m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 12,000 banorë;
- 1 institucion publik të Arsimit të Mesëm të Lartë me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.00m² për kokë banori, që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 4,700m distancë shërbyese,

respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 12,000 banorë.

4.9.4.1.3 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR INSTITUCIONET SHËRBIMEVE PUBLIKE ADMINISTRATIVE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për institucionet e shërbimeve publike administrative shtesë. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor e shërbimet Kujdesit Parësor Shëndetësor, si vijon:

- 1 Zyre të Gjendjes Civile me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.62m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 1,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 10,000 banorë;
- 1 Zyre të Gjendjes Civile me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.62m² për kokë banori, që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 3,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 10,000 banorë;
- Koncepti i zhvillimit hapësinor për institucionet publike sociale dhe të komunitetit.

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për institucione publike sociale dhe të komunitetit shtesë. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor të institucioneve publike sociale dhe të komunitetit, si vijon:

- 1 Qendër të Komunitetit me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 600m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 6,000 banorë;
- 1 Qendër për Shërbime Sociale dhe Familjare me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.25m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 2,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 45,000 banorë.

4.9.4.1.4 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR INSTITUCIONET KULTURORE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për institucionet kulturore shtesë. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor e institucioneve kulturore, që nënkupton ndërtesat e bibliotekave, ndërtesat e muzeve, ndërtesat e galerive të arteve dhe sallave ekspozuese, ndërtesat e 'shtëpive' të kulturës, ndërtesat e teatrove dhe ndërtesat e kinemave, si vijon:

- 1 bibliotekë publike me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.25m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 1,500m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 45,000 banorë;
- 1 shtëpi kulture me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 1,500m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 45,000 banorë;
- 1 teatër publik me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 4,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 90,000 banorë.

4.9.4.1.5 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR HAPËSIRAT REKREATIVE DHE SPORTIVE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për institucionet publike sociale dhe të komunitetit shtesë. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor e hapësirave rekreative dhe sportive, që nënkupton ndërtesat e stadiumeve, ndërtesat e sallave sportive, ndërtesat sportive shumë - funksionale, fushat sportive-rekreative shumë - funksionale, shtigjet për gara motorike, shtigjet për kalërim, shtigjet për ngjitje dhe marshim alpin, shtigjet për çiklizëm, shtigjet për skijim apo shkëmbinjtë natyror dhe artificial për ngjitje, fushat e golfit, si vijon:

- 1 hapësirë rekreative dhe sportive me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.25m² për kokë banori, që mbulon një territor rural me rreze të mbulueshmërisë 800m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë më pak se 5,000 banorë;

- 1 hapësirë rekreative dhe sportive me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.30m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 2,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 5,000 banorë;
- Ndërtesat sportive shumë- funksionale për komunitetin rekreative dhe sportive me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 0.20m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 2,000m distancë shërbyese, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 40,000 banorë.

4.9.4.1.6 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR HAPËSIRAT E HAPURA PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për hapësirat e hapura publike. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor të hapësirave të hapura publike, që nënkupton parqet publike ose hapësirat e lira për shfrytëzim nga këmbësorët ose çiklistët apo fushat e hapura sportive dhe rekreative si vijon:

- 1 hapësirë të hapur publike me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.00m² për kokë banori, që mbulon një territor urban me rreze të mbulueshmërisë 800m distancë shërbyese në kuadër të lagjes urbane, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 8,000 banorë;
- 1 hapësirë të hapur publike me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.00m² për kokë banori, që mbulon një territor të banuar rural me rreze të mbulueshmërisë 800m distancë shërbyese në kuadër të vendbanimit, respektivisht rreze optimale shërbyese në vijë ajrore në të cilin jetojnë së paku 2,000 banorë.

4.9.4.1.7 KONCEPTI I ZHVILLIMIT HAPËSINOR PËR VARREZAT PUBLIKE

Bazuar në vlerësimin e gjendjes ekzistuese, Komuna ka nevojë për institucionet publike sociale dhe të komunitetit shtesë. Në të ardhmen, Komuna synon zhvillimin hapësinor e varrezave publike me sipërfaqe minimale të parcelës kadastrale prej 1.50m² për kokë banori.

4.9.5 MJEDISI DHE SIPËRFAQET ME RREZIKSHMËRI

Vlerësimi i gjendjes së mjedisit ka trajtuar mundësitë dhe kapitalin natyror, rreziqet e ndërsjella ekosistem-zhvillim, evidentimin e zonave të ndjeshme nga pikëpamja mjedisore dhe rreziqet eventuale. Në këtë fazë të konceptit zhvillimor plani ndërthur praktika të trajtimit apo menaxhimit të ndotjes apo rreziqeve eventuale. Zhvillimi i komunës varet nga një qasje gjithëpërfshirëse që adreson nevojat e shumanshme në lidhje me qëndrueshmërinë mjedisore, qëndrueshmërinë dhe reagimit ndaj fatkeqësive, shëndetin publik dhe mirëqenien e komunitetit.

Bazuar në problemet dhe nevojat e komunës në fushën e mjedisit, fillimisht komuna përballet me mungesën e një baze të dhënash mbi treguesit mjedisorë të gjendjes në mjedis dhe trysisë në mjedis. Tregues të tillë përfshijnë informacione që kanë të bëjnë me cilësinë dhe sasinë e burimeve natyrore dhe cilësinë e mjedisit, si dhe trysinë që ushtrohet në mjedis nga burimet e ndotjes. Si rezultat, është shumë e nevojshme ngritja e një sistemi për monitorimi mjedisor si shkarkimeve të ndotësve të ajrit (PM, SO₂, NO_x, O₃, CO, HC), forcimi i kapaciteteve teknike për monitorimin e të gjitha llojeve të shkarkimeve në ajër brenda territorit të komunës, monitorimi i rregullt i cilësisë së ujërave sipërfaqësorë (veçanërisht vlerat e nitrateve, nitriteve dhe fosforit), dhe monitorimi i cilësisë së tokës. Zbatimi i rregulloreve më të rrepta për burimet e ndotjes është thelbësore. Efikasiteti në trajtimin e ujërave të zeza dhe menaxhimi më i mirë i rrjedhjeve industriale janë esenciale për ruajtjen e cilësisë së ujërave.

Nxjerrja e lëndës minerare aktualisht ka peshë të madhe si kontribues në ndotjen e elementeve mjedisorë, prandaj marrja e masave rehabilituese të tokave ku ka përfunduar nxjerrja e lëndëve minerare, është një hap i rëndësishëm në rritjen e cilësisë së ajrit. Palosjet e tokës djerrë kanë shtrirje relativisht të gjerë, duke rritur kështu ekspozimin ndaj grimcave të pluhurit, degradimin e sipërfaqes së tokës dhe erozionin, sedimentimin e rrugëve ujore. Përveç përpjekjeve për ri-kultivim të sipërfaqeve djerrë, është e nevojshme edhe marrja e masave për mbjellje të bimësisë vendase dhe rivendosjen e ekuilibrit ekologjik të tokës, masat për kontrollin e erozionit dhe stabilizimin, adresimi i çështjeve të kullimit dhe ndotjes së mundshme të rrugëve ujore, si dhe krijimi i zonave tampon për të zbutur ndikimin, përmirësuar funksionalitetin e zonës dhe garantuar sigurinë e komunitetit.

Nivelet e zhurmës, janë jo më pak të rëndësishme për ruajtjen e shëndetit. Një plan gjithëpërfshirës për mbrojtjen

nga zhurmat, duke përfshirë barrierat e zhurmës dhe planifikimin strategjik urban, decentralizimin e shërbimeve, është i nevojshëm me qëllim reduktimin e trafikut dhe ndotjen akustike në zonat e ndjeshme.

Gjendja mjedisore ndikohet shumë edhe nga mënyrat e menaxhimit të mbeturinave. Deponitë ilegale, infrastruktura e pamjaftueshme për depozitimin e mbetjeve, sidomos atyre të vëllimshme dhe ndërtimore, iniciativat joefektive për ndarjen në burim të tyre, menaxhimin dhe asgjësimin. Mungesa e një sistemi të mirë-organizuar për uljen, mbledhjen dhe transportin e mbetjeve të ngurta çon në krijimin e deponive ilegale të hapura. Iniciativat që lidhen me ndarjen e mbetjeve në burim apo kompostimin mbeten sporadike, dhe nivelet e rikuperimit të mbetjeve të riciklueshme janë të ulëta. Prandaj krijimi i një sistemi gjithëpërfshirës për të inkurajuar grumbullimin e rregullt të mbetjeve, nismat e riciklimit dhe kompostimit është një hap i rëndësishëm për kontrollin e ndotjes. Aspekt i nevojshëm i sistemit të mirë-organizuar është krijimi i një baze të dhënash statistikore të mbetjeve që përmban të gjitha rrymat e mbetjeve, në mbështetje të plotë të Ligjit Nr. 02/L-30 për Mbeturina shfuqizuar pjesërisht nga Ligji Nr. 04/L-060 për Mbeturina – Shtojca, të dhëna mbi sasinë totale të mbetjeve të depozituara, mbetjeve të trajtuara, mbetjeve të ricikluara dhe kompostuara.

Sa i përket gatishmërisë ndaj fatkeqësive natyrore, Komuna e ka të nevojshme hartimin e Raportit të Vlerësimit të Rrezikshmërisë në nivelin komunal, planifikimin e emergjencave, sisteme të shpejta paralajmëruese dhe rrugëve të evakuimit në raste rreziku. Vlerësimet e rrezikut në lidhje me aktivitetet industriale dhe mobilizimi i shtuar gjatë kushteve të pafavorshme të motit, janë të rëndësishme për sigurinë e komunitetit.

4.9.6 TRASHËGIMIA NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE

Mbrojtja e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunën e Fushë Kosovës është mision i veçantë marrë parasysh vlerat e tyre. Ajo paraqet një potencial për zhvillim ekonomik përmes turizmit dhe formave tjera. Territori i komunës së Fushë Kosovës, vazhdimisht është ballafaquar me fatkeqësi natyrore dhe aksidente të ndryshme, ku në masë të madhe shkaktohen dëme materiale si në pjesën urbane ashtu edhe në atë rurale.

Qëllimi parësor i mbrojtjes dhe konservimit të potencialit të trashëgimisë kulturore është ruajtja e vlerave atribuese apo autenticitetit dhe integritetit të tyre hapësinor, fizik, historik, kulturor dhe estetik. Në kuadër të proceseve të mbrojtjes dhe konservimit përfshihen shume akterë, interesa dhe rregulla. Prandaj, mbrojtja dhe konservimi i qëndrueshëm i trashëgimisë kulturore zhvillohet përmes rregullave të vendosur në kornizë ligjore nacional dhe sistemit të administrimit e menaxhimit me politika të përbashkëta ndërmjet akterëve të trashëgimisë kulturore dhe të planifikimit hapësinor në nivelin lokal, nacional, rajonal dhe më gjerë.

Në Republikën e Kosovës, ruajtja e trashëgimisë kulturore për brezat pasardhës është përcaktuar si detyrim Kushtetues i shoqërisë bashkëkohore. Ky detyrim realizohet përmes ndërmarrjes së masave të mbrojtjes dhe konservimit, të bazuar në vlerësime, studime dhe plane sipas kriterëve ligjore dhe standarde profesionale ndërkombëtare të përcaktuar për trashëgimi kulturore dhe planifikime hapësinore dhe zhvillimore.

Sa i përket strategjisë së mbrojtjes së trashëgimisë natyrore dhe kulturore, Planit Zhvillimor Komunal parasheh:

- Hulumtimin dhe studimin shkencor të zhvillimit të zonave me potencial natyrorë dhe kulturor si zonave Pishat në Sllatinë, Ligatina e Hencit, Lokaliteti i Boshtres, Kulla e Harilaçit;
- Përcaktimin e sipërfaqeve të mbrojtura për asetet e trashëgimisë kulturore dhe kushteve të veçanta ndërtimore në hartën zonale;
- Hartimi i planeve të konservimit si plane rregulluese të hollësishme sipas Ligjit për Planifikimin Hapësinor, si dhe komplementimi me metodologjitë e konservimit të integruar që promovojnë nxitjen e zhvillimit ekonomik përmes turizmit.

4.9.7 VENDBANIMET

Fushë Kosova në aspektin ekonomik paraqet një zhvillim policentrik, ku qendra komunale është qyteti i Fushë Kosovës, ndërsa si nën-qendra për zhvillim ekonomik parashihen 3 nën-qendra si Bardhi i Madh, Sllatina e Vogël dhe Dobrevë e Epërme kjo duke u bazuar edhe në zhvillimet e deri tanishme në këto zona, por edhe në shtrirjen e shërbimeve më afër qytetarit, duke u bazuar në nevojat dhe karakteristikat zhvillimore të zonës.

Në aspektin e zhvillimit nacional dhe regjional, komuna e Fushë Kosovës ndodhet në Trekëndëshin e Zhvillimit Ekonomik, që sipas Planit Hapësinor të Kosovës paraqet qendrat vitale të zhvillimit ekonomik të vendit. Kjo ndikon

në parashikimin e zhvillimit të infrastrukturës së transportit modern dhe intensiv, përfshirë modernizimin e transportit ekzistues dhe ndërtimin e transportit përmes hekurudhës që ndërlidhin Fushë Kosovës me Aeroportin Ndërkombëtar “Adem Jashari”, kryeqytetin e Kosovës – Prishtinën dhe qendrat tjera si Pejën, Ferizaj, etj. Këto lidhje të mira me korridoret nacionale dhe ndërkombëtare mundësojnë komunës së Fushë Kosovës qasje dhe arritje në tregjet dhe shërbimet që ofrohen në nivel vendi me shpejtësi.

4.9.7.1.1 ZGJERIMI I VENDBANIMEVE

Janë evidentuar vendbanimet me potencial të zgjerimit dhe në hartimin e vizionit për zhvillimin e komunës.

Zonat e rritjes përcaktohen duke u bazuar në resurse dhe potencial për zhvillim, me mundësi drejt tokës së zbrazët të përshtatshme për plotësim, për të siguruar shfrytëzim efektiv të tokës, parashihet dendësimi i zonës urbane në zonën jugore.

Sipas nevojave plotësimi dhe dendësimi, planifikohet edhe në vendbanimet tjera, mirëpo gjithmonë të monitoruara dhe duke i ruajtur zonat bujqësore. Vendbanimet në të cilat parashihet zgjerimi dhe plotësimi i kufijve ndërtimor në vendbanimet Bardh i Madh, Dobrevë e Ultë dhe Dobrevë e Epërme, gjersa në vendbanimet tjera planifikohet plotësimi përmes dendësimit kompakt të tyre.

Zgjerimi i vendbanimeve para së gjithash duhet të bazohet mbi parimet e densifikimit, shfrytëzimit racional të tokës dhe mbrojtjes së tokës bujqësore.

4.9.7.1.2 NDËRTIMET PA LEJE¹⁰³

Në Regjistrin e ndërtimeve pa leje të Komunës së Fushë Kosovës, janë të regjistruara mbi 7453¹⁰⁴ raste, si ndërtesa të kategorisë I-rë dhe të II-të, sipas Ligjit për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje Nr.04/L-188 të vitit 2014. Ky numër i identifikuar i ndërtimeve pa leje, pritet të trajtohet me Ligjin e ri në fuqi Ligji Nr. 06/L-024.

Ligji për trajtimin e ndërtimeve pa leje, Autoriteti zyrtar përkatës do të trajtojë dhe legalizojë shumicën e ndërtimeve të kategorisë I-rë dhe II-të, mirëpo, përsëri do të mbetet një numër i konsiderueshëm i objekteve/ndërtesave, të cilat janë ndërtuar pas 30 Gushtit të vitit 2013 dhe vazhdojnë të ndërtohen akoma, e të cilat tutje do të trajtohen me Ligjin për Ndërtim.

Me Ndryshimin dhe Plotësimin e Ligjit për Trajtimin e Ndërtimeve pa Leje i cili ka hyrë në fuqi, është zgjidhur afati për dorëzimin e aplikimeve për legalizim të ndërtimeve pa leje deri më 31 dhjetor 2025.

Duke qenë se për ndërtimet pa leje kemi çështje të pronësisë së pazgjidhur, respektivisht pronësi me titullar të ndryshëm, atëherë për ndërtimet pa leje, të identifikuar në pronat me pronësi komunale, Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ, duhet të bashkëpunojnë me Kuvendin Komunal të Fushë Kosovës (nëse eventualisht ekzistojnë), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi komunale, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ dhe ndërtimeve pa leje.

Për ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore (nëse eventualisht ekzistojnë), Komuna e Fushë Kosovës, gjatë trajtimit të VBJ duhet të bashkëpunojnë me AKP-në (në nivel regjional dhe qendror), në lidhje me pronat që eventualisht gjinden në pronat me pronësi shoqërore, si dhe ti bashkërendojnë aktivitetet me rastin e rregullimit të VBJ.

Ndërtimet pa leje të identifikuar në pronat me pronësi shoqërore, sipas legjislacionit në fuqi, Ligji Nr. 04/L-034 për Agjencinë Kosovare të Privatizimit, menaxhohen dhe trajtohen nën mandatin e AKP-së.

¹⁰³ DUMM

¹⁰⁴ Numri i ndërtimeve pa leje në Komunë të Shtrpcës, nga Regjistri Shtetëror i Ndërtimeve Pa Leje të MMPH, për Fushë Kosovë

4.9.8 BANIMI

Politika e banimit në komunën e Fushë Kosovës duhet të trajtohet në tri nivele:

- Ofrimi i mundësisë së zgjedhjes së mënyrës së banimit në të gjithë qytetin përmes përzierjes së llojeve të banimit për të përmbushur një gamë të plotë të nevojave për strehim për të gjitha komunitetet;
- Lehtësimi i kushteve për t'u mundësuar qytetarëve nga një spektër i gjerë ekonomik dhe demografik të jetojnë brenda qytetit;
- Minimizimi i ndikimit të vendimeve publike në koston e banimit dhe lëvizshmërinë e familjeve;
- Zhvillimi i banimit.

Në vijim është përshkruar se si duhet të zhvillohet banimi në komunën e Fushë Kosovës:

Hapësirat për zhvillimin e banimit

Zhvillimi i banimit duhet të orientohet në hapësira të identifikuar si zona banimi. Detajet për këto zona do të përcaktohen përmes Hartës Zonale të Komunës së Fushë Kosovës dhe politikave tjera sektoriale.

Programi për banim social dhe të përballueshëm

Komuna e Fushë Kosovës do të angazhohet që të mundësojë banim të përkohshëm dhe të përballueshëm për familje në gjendje socio-ekonomike të vështirë dhe për kategori të caktuara sipas Ligjit për Financimin e Programeve të Veçanta për Banim. Detajet për këtë program do të përshkruhen në Planin Trevjeçar për Banim dhe duhet të jetë në përputhje me strategjinë për banim e cila duhet të krijohet nga niveli qendror.

Shtëpitë për të moshuar

Komuna e Fushë Kosovës duhet të mbështesë zhvillimin e përkujdesjes por edhe të strehimit për të moshuar. Kjo duhet të bëhet në skema të ndryshme, nga buxheti komunal, përmes Partneritetit Publiko Privat, nga sektori jofitimprurës (OJQ) apo edhe tërësisht nga sektori privat. Kjo mund të përfshijë nevojën për të krijuar partneritet me grupe dhe individë që mundën në mënyrë aktive të inkurajojnë rritjen e mundësive për strehim të të moshuarve. Vendndodhjet e banesave për të moshuar mund të shpërndahen në lagjet ekzistuese dhe të reja brenda hapësirave që i plotësojnë kriteret ashtu që të moshuarit të kenë qasje të lehtë për të përmbushur nevojat elementare (blerje, shërbimeve mjekësore dhe lehtësira të tjera).

Kriteret për ndërtimin e ndërtesave kolektive të reja

Fushë Kosova do të inkurajojë zgjerimin e banimit me rreze të gjatë që të bëhet në një mënyrë logjike dhe të qëndrueshme që maksimizon përdorimin efikas të tokës dhe infrastrukturës së disponueshme.

Përbërja e banesave

Fushë Kosova do të inkurajojë shumëllojshmëri të tipeve të banesave kolektive, formave, niveleve të përballueshmërisë dhe dendësisë në zonat e banuara;

Fushë Kosova do të inkurajojë zhvillime me densitet më të lartë banimi në vende të përshtatshme të mbështetura nga dizajni cilësor, qasja në lehtësitë dhe shërbimet lokale dhe kapaciteti i infrastrukturës. Do të përfillen në përpikëri ruajtja e zonave të gjelbërta në përputhje me planet komunale për ruajtje të mjedisit.

Integrimi i llojit të banesës

Fushë Kosova do të mbështesë dizajnin e banesave që mbulon me kujdes dhe integron dendësi të ndryshme banimi brenda një lagjeje ose në një bllok apo rrugë të vetme për të krijuar tranzicion të qetë vizual në mes të tipeve të ndryshme të banimit.

Parkingjet

Fushë Kosovës do të sigurojë që projektet e banesave me shumë njësi të sigurojnë parkim nëntokësor si dhe në afërsi të lagjeve apo objekteve afariste për të mundësuar qarkullim sa më të lehtë të këmbësorëve dhe automjeteve.

Siguria në rrugë/lagje

Siguria e lagjeve qoftë nga keqbërësit apo shkelësit e rregullave të komunikacionit nëpër lagje është shumë me rëndësi për komunën e Fushë Kosovës. Për këtë qëllim në projektet e ardhshme pjesa e sigurisë duhet të inkorporohet dhe nuk mund të merren leje të përdorim it pa e trajtuar temën e sigurisë në lagje. Po ashtu edhe

për lagjet ekzistuese duhet të bëhet një studim fizibiliteti ku duhet të inkorporohet siguria për banorët e Fushë Kosovës.

Performanca e energjisë

Ruajtja e energjisë në objektet për banim e sidomos në ndërtesa kolektive duhet të trajtohet me seriozitet të madh dhe në përputhje me ligjet në fuqi. Duhet të bëhet një studim i fizibilitetit në këtë drejtim dhe të aplikohet për fonde qeveritare dhe ndërkombëtare për zvogëluar nevojën për energji elektrike qoftë përmes izolimit termik, vendosjes së paneleve, apo edhe formave tjera bashkëkohore.

Banimi inovativ

Fushë Kosova duhet të mbështesë partneritete inovative dhe të eksplorojë modele financimi krijues, rregullore, standarde dhe procese miratimi, si dhe stimuj për sektorin privat për të ofruar projekte banimi ku mund të demonstron se produkti do të jetë mjaft tërheqës dhe funksional në dizajn dhe pamje për të garantuar ndryshime në standardet ekzistuese të zhvillimit të qytetit. Fushë Kosova do të inkurajojë kompanitë ndërtimore të përdorin metoda ndërtimi efikas dhe me kosto më të ulët në lidhje me elemente të parafabrikuara, materialet e ndërtimit dhe format e ndërtuara që rezultojnë në strehim estetikisht tërheqës dhe të përballueshëm.

Si konkluzion, Komuna e Fushë Kosovës do të përfill në përpikëri kriteret për ndërtimin dhe banimin e familjeve në ndërtesa kolektive në përputhje me ligjet në fuqi që e trajtojnë këtë çështje. Disa nga kriteret bazike janë si në vijim:

1. Të ketë shumëllojshmëri të tipeve të banesave për të përmbushur kërkesat për banim dhe nevojat sociale;
2. Të ketë projektim adekuat urban (p.sh. parqe, kënde të lojërave, pika qendrore dhe hapësira të hapura të përdorshme) të cilat mundësojnë funksionimin adekuat për të gjitha lagjet përreth;
3. Sigurimi i lidhjeve për këmbësorë, çiklistë si dhe qarkullimin e automjeteve në tërë lagjen;
4. Kudo që është e mundur të adresojë sigurinë dhe parandalimin e krimit përmes vendosjes së kamerave apo policëve të lagjes;
5. Të përfillet me përpikmëri ruajtja e mjedisit.

Kriteret për ndërtimin e shtëpive individuale dhe shtëpive në rresht

Disa nga kriteret bazë për ndërtimin e shtëpive individuale dhe shtëpive në rresht në lagje të Fushë Kosovës janë si në vijim:

1. Ndërtimi i shtëpive të qytetit duhet të theksojë lidhjen me zonat/lagjet përreth duke përfillur peizazhin adekuat;
2. Duhet të inkurajohet ndërtimi i shtëpive në hapësira të zbrazura/vakante për të plotësuar zbrazëtirat;
3. Duhet të dekurajohet grumbullimi i shtëpive të qytetit/shtëpive në rresht në sipërfaqe të mëdha si dhe dekurajohet ndërtimi i të njëjtave në qendër të qytetit;
4. Ndërtimi i shtëpive duhet të veprojë si tampon ndërmjet ndërtesave kolektive dhe shtëpive ekzistuese, duke siguruar një kalim gradual të lartësive të ndërtesave.

Një sfidë me rëndësi për planifikim të mirëfilltë në fushën e banimit është mungesa e statistikave dhe të dhënave në fushën e banimit. Ky problem nuk ekziston vetëm për komunën e Fushë Kosovës por në përgjithësi për tërë Kosovën dhe po shkakton pengesë për planifikim të mirëfilltë. Komuna e Fushë Kosovës duhet ti azhurnon të dhënat lidhur me banim në periudha tre vjeçare që të përputhen me programet trevjeçare për banim. Informatat bazike që nevojiten janë:

- Numri dhe tipet e banesave kolektive;
- Numri dhe tipet e shtëpive;
- Numri i objekteve të pa legalizuara;
- Numri i ndërtimeve për nevoja tjera, jashtë banimit (shkolla, objekte administrative, ambulanta, etj);
- Numri i ndërtesave për banim social.

4.9.9 VENDBANIMET JOFORMALE

Në Fushë Kosovë janë evidentuar dy (2) vendbanime joformale në Grabovc dhe Rrafshnaja.

Për të rregulluar çështjen pronësore të këtyre vendbanimeve joformale, nevojitet koordinim në mes banorëve të VJF-së, autoriteteve dhe përfaqësuesve të pronës, bazuar në ligjet në fuqi deri në trajtimin përfundimtar dhe njohjen e pronësisë për banorët e VJF-së.

Këto vendbanime duhet të trajtohen sipas udhëzimeve të Strategjisë Kombëtare dhe Planin e Veprimit për Vendbanimet Joformale dhe sipas UA 08/2018 për Normat Teknike të Planifikimit Hapësinor, përkatësisht kapitullit III, neni 2.

4.9.10 SHFRYTËZIMI I TOKËS

Shfrytëzimit të tokës ka një rëndësi të madhe në PZHK, kësaj fushe i është kushtuar një rëndësi e veçantë brenda PZHK-së dhe konceptit kryesor ku është shqyrtuar dhe vlerësuar gjendja ekzistuese e shfrytëzimit të tokës si dhe modelet e shfrytëzimit të tokës brenda territorit të komunës dhe gjithashtu janë vlerësuar projeksionet për shfrytëzimin e tokës në PZHK në fuqi dhe deri në çfarë mase këto projeksione janë realizuar.

Sa i përket shfrytëzimit të tokës, me 52.23% e kësaj sipërfaqeje është tokë bujqësore dhe 17.00% e këtyre sipërfaqeve shfrytëzohen si tokë pyjore, karakteristikë të komuna e Fushë Kosova është sipërfaqja e madhe e ndërtuar për banim e cila përbënë 10% të sipërfaqes totale të komunës.

Harta e shfrytëzimit të tokës përcakton llojin e shfrytëzimit të tokës bazuar në vizion, qëllime dhe objektiva.

Shfrytëzimi i planifikuar i tokës në mënyrë direkte rrjedhë nga skenari i përzgjedhur për zhvillim të komunës.

Sa i përket shfrytëzimit të tokës propozohet një shfrytëzim racional i tokës me qëllim që të ofroj një organizim të qëndrueshëm të vendbanimeve dhe përmirësimin e kushteve të jetesës në zonën urbane dhe rurale.

Parimi i përgjithshëm përveç rrjetit hierarkik të vendbanimeve gjithashtu merret me menaxhimin e shfrytëzimit të tokës duke u kujdesur për faktorët e mjedisit.

Mbrojtja e mjedisit në nivele të caktuara që kanë të bëjnë me pasuritë natyrore siguron zhvillim të vazhdueshëm dhe efikas të territorit të komunës.

Në shfrytëzimin e tokës përveç projekteve të komunës planifikohet edhe sigurimi i sipërfaqeve për projekteve të nivelit nacional dhe atyre rajonal të cilat kanë ndikim direkt në territorin dhe zhvillimin e komunës.

Zona urbane është zonë e cila në mënyrë të vazhdueshme është në presion të zhvillimit dhe si e tillë do të akomodojë zhvillim kompakt dhe të balancuar të shfrytëzimit të tokës. Kjo do të arrihet nëpërmes zonave për ri-zhvillim, plotësim dhe dendësim.

Parimisht, zona urbane do të përmbajë të gjitha shfrytëzimet e tokës të nevojshme për të udhëheqë zhvillimin bazuar në vizionin e planit.

Bazuar në gjendjen aktuale të zonës urbane, vërejmë që ka një dendësi të konsiderueshme të kësaj zone, kryesisht tendenca për ndërtim është në favor të ndërtimit me shumë njësi si dhe zhvillimi i zonave mikse në të cilat kombinohen zhvillimi i banimit me afarizëm dhe përmbajtje të ndryshme komerciale.

Pra zona qendër planifikohet të vazhdohet me banim me shumë njësi gjithashtu në zonat periferike apo urbane të përgjithshme planifikohet zhvillimi i banimit me një njësi, ku këto sipërfaqe janë në harmoni të plotë me kërkesat dhe tendencën për zhvillim në zonën urbane të komunës së Fushë Kosovës.

Zona rurale do të trajtohet me kujdes të veçantë ngaqë zhvillimet e tokave bujqësore janë të shtrira në zonën rurale, do të përcaktohen kufijtë ndërtimorë sipas dendësisë së popullsisë së planifikuar për tetë vitet e ardhshme, në mënyrë që të ruajmë tokën bujqësore dhe të kemi një zhvillim më kompakt në këto zona.

Vendbanimet si Bellaqec i Vogël, Dobërdup, Dobreva e Ulët, Graboc i Poshtëm, Sllatinë e Vogël, Pomozotin dhe Kuzmin, konceptohen në atë mënyrë që territori për banim të harmonizohet me kërkesat dhe nevoja të sakta të sipërfaqeve për banim si dhe projeksionet demografike.

Ngritjes e nivelit të cilësisë së jetës në vendbanimet në rënie të popullatës dhe të banimit në vendet si : Bellaqeci i Vogël, Sllatinë e Vogël, Dobërdup, ngaqë vërejmë sipërfaqe shumë të vogla për banim, gjithashtu duke u bazuar edhe në karakteristikat e këtyre fshatrave planifikohet që të zhvillohen edhe veprimtari turistike të turizmit rural

dhe agroturizmit.

Vendbanimet si : Harilaq, Bardh i Madh, Dobrevë e Epërme, Henc duhet të planifikohet sipërfaqja për banim në rritje, ngaqë bazuar në analizën e gjendjes ekzistuese është e qartë nevoja për rritje edhe për tetë vitet e ardhshme.

Prodhim parësor / Zona bujqësore:

Është zonë e cila do të zhvillohet vetëm për bujqësi dhe infrastrukturë përcjellëse në dobi të zhvillimit të bujqësisë dhe të zhvillimit ekonomik në përgjithësi, pra në kuadër të zhvillimit të konceptit për toka bujqësore mendohet të shfrytëzohen tokat ekzistuese bujqësore si dhe të bëhet ri funksionalizimi i tokave djerrina të cilat janë të pashfrytëzuara aktualisht për bujqësi.

Tek shfrytëzimi i tokës për toka bujqësore bëjnë pjesë edhe tokat të cilat do të shfrytëzohen për kullosa ku në kuadër të skenarit zhvillimor të komunës së Fushë Kosovës propozohet që në këto sipërfaqe të zhvillohen edhe ndërtimi i fermave për blegtori të cilat kanë ndërlidhje direkte me shfrytëzimin e këtyre kullosave.

Banim / Banim i përhershëm:

Këto sipërfaqe janë të planifikuara për banim, gjithmonë duke u bazuar në projeksionet dhe nevojat të cilat dalin nga analiza e gjendjes ekzistuese në harmoni edhe me numrin e banorëve.

Gjatë përcaktimit të sipërfaqeve për zgjerim në aspektin hapësinor, rol të veçantë ka luajtur edhe pozicioni gjeografik hapësinor i vendbanimeve dhe shtrirja aktuale e tyre në hapësirë.

Duke pasur për bazë gjendjen ekzistuese edhe nevojat për planifikime të reja në fushën e banimit janë përcaktuar kufijtë ndërtimor duke tentuar që sa më shumë të krijojmë vendbanime kompakte dhe të densifikuara për ti plotësuar nevojat për rritje që ka në vazhdimësi komuna e Fushë Kosovës.

Densifikimi i vendbanimeve ka sjellë vendbanime kompakte ku në shumicën e rasteve me densifikim të zonave të zbrazura në mes ndërtesave ekzistuese kemi arritur të mbulojmë edhe nevojën për zgjerime të reja, duke eliminuar zgjerimet në toka bujqësore.

Shfrytëzim tjetër / Hapësirë në të cilën të gjitha shfrytëzimet janë të lejuara:

Në këto sipërfaqe janë përcaktuar sipërfaqet për zona me shfrytëzim të përzier kryesisht në korridoret për zhvillim ekonomik.

Përcaktimi i kufijve ndërtimorë është bërë mbi nevojat dhe projeksionet që dalin nga analiza e gjendjes ekzistuese, gjithmonë duke pasur parasysh edhe shtrirjen hapësinore të këtyre zonave në realitet si zona mikse.

Zhvillimi i këtyre zonave është planifikuar më shumë si integrim i gjendjes ekzistuese të cilat janë të planifikuara edhe me plane paraprake dhe duke parë zhvillimin i cili ka ndodhur deri më tani është analizuar edhe nevoja për vazhdim edhe në konceptin e këtij dokumenti.

Në këto zona përveç banimit lejohen edhe shfrytëzime të tjera komerciale të cilat janë në harmoni me zonat e banimit.

Prodhim Parësor / Pyltari / Pyltari e bazuar në rotacion të mesëm apo të gjatë:

Në këto zona është tentuar që përmes kufijve ndërtimor të ruhet në maksimum zona pyjore, përveç kësaj në koncept të zhvillimit hapësinorë janë planifikuar edhe zona të reja për ripyllëzim duke përmirësuar gjendjen e pyjeve nga dëmtimet që kanë pësuar periudhat e fundit në vendbanimet si : Graboc i Poshtëm, Bardh i Madh Sllatinë e Madhe, Harilaq, gjithashtu vlen të theksohet që rëndësi të veçantë kanë edhe sipërfaqet në zonat e mihjes në vendbanimet si : Graboc i Poshtëm, Bardh i Madh dhe Dobërdup.

Prodhim Tretësor / Shërbim tregtar:

Sipërfaqet për shërbime tregtare janë të paraqitura si zona komerciale, përcaktimi i këtyre zonave është i bazuar në nevoja të cilat dalin nga analiza e gjendjes ekzistuese, gjithashtu edhe planifikimet e komunës për zhvillim të këtyre zonave.

Te këto zona janë përfshirë në përgjithësi edhe zonat të cilat vetëm se janë të zhvilluara si zona komerciale, mirëpo kemi edhe zona të reja të planifikuara me këto shfrytëzime.

Prodhim dytësor/ industri e prodhimeve të lehta:

Këto zona janë të planifikuara si zona industriale, ku në kuadër të këtyre sipërfaqeve përfshihen zona industriale

ekzistuese e të cilat janë të planifikuara edhe me dokumente paraprake të planifikimit hapësinor.

Trajtimi i zonave me plane rregulluese të hollësishme:

Përderisa gjatë tetë viteve të ardhme, të gjitha zhvillimet hapësinore synohet të administrohen përmes kushteve zhvillimore të përcaktuara përmes Hartës Zonale të Komunës, Komuna ka përcaktuar disa sipërfaqe të cilat kërkojnë trajtim më të posaçëm zhvillimor.

Duke marrë parasysh rëndësinë dhe potencialet zhvillimore të këtyre sipërfaqeve, nevojitet studim dhe hulumtim i veçantë i këtyre zonave për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm për to përmes Planeve Rregulluese të Hollësishme.

Për disa nga këto zona nevojitet të bëhet edhe plani i ri-parcelimit, të cilat nuk mund të zbatohen përmes Hartës Zonale të Komunës por vetëm përmes Planeve Rregulluese të Hollësishme.

Për këtë arsye Komuna, ka planifikuar hartimin e Planeve Rregulluese të Hollësishme për zonat vijuese :

4.9.10.1.1 HARTIMI I PLANEVE RREGULLUESE PËR TËRËSITË URBANE SI :

Hartimi i Planeve Rregulluese të Hollësishme (PRH) për zonat e identifikuara në territorin e Komunës së Fushë Kosovës është një domosdoshmëri për të siguruar zhvillim të qëndrueshëm, të balancuar dhe në përputhje me PZhK-në dhe Hartën Zonale Komunale. Këto dokumente planifikuese do të mundësojnë rregullimin urbanistik në nivel detaj, përcaktimin e kushteve ndërtimore, organizimin e hapësirave publike, menaxhimin e infrastrukturës dhe përmirësimin e cilësisë së jetës për qytetarët.

- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën Urbane Fushë Kosovë;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Bardhin e Madh;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Sllatinë e Madhe;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Vendbanimin joformal Graboc;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Vendbanimin joformal Rrafshinë;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Brezin e Biznesit;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën industriale Sllatinë e Madhe;
- Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën industriale Harilaq.

1. PRrH për Zonën Urbane Fushë Kosovë

Qendra urbane e Komunës së Fushë Kosovës po përjeton presion të lartë ndërtimor dhe rritje të kërkesave për shfrytëzim të tokës. Hartimi i PRrH-së është i domosdoshëm për të orientuar zhvillimin e qendrës urbane në mënyrë të kontrolluar, për të rregulluar densitetin, për të siguruar hapësira publike dhe për të integruar infrastrukturën rrugore dhe teknike me standarde bashkëkohore.

2. PRrH për Bardhin e Madh

Si vendbanim me rritje të shpejtë demografike, Bardhi i Madh përballlet me zhvillim të pakontrolluar. Hartimi i PRrH-së do të krijojë kushte për rregullim urban, organizimin e parcelave, ofrimin e hapësirave të gjelbra, dhe përfshirjen e infrastrukturës bazë si rrugë, ujësjellës dhe kanalizim.

3. PRH për Sllatinën e Madhe

Sllatina e Madhe ka rëndësi të veçantë për shkak të pozicionit strategjik pranë aeroportit dhe korridoreve të transportit. Hartimi i PRrH-së është i domosdoshëm për të balancuar zhvillimin e banimit me funksionet komerciale dhe industriale, duke siguruar shfrytëzim të qëndrueshëm të tokës dhe mbrojtje të zonave bujqësore me rëndësi.

4. PRrH për vendbanimin joformal Graboc

Graboci si vendbanim joformal ka nevojë për legalizim, integrim dhe urbanizim të kontrolluar. Hartimi i PRrH-së është i domosdoshëm për të adresuar çështjet e infrastrukturës, hapësirave publike dhe standardizimit të kushteve të ndërtimit, duke mundësuar përfshirjen e banorëve në korniza ligjore dhe urbanistike.

5. PRrH për vendbanimin joformal Rrafshinë

Ngjashëm me Grabocin, edhe vendbanimi joformal Rrafshinë ka nevojë për rregullim dhe integrim në kornizat urbanistike të komunës. Hartimi i PRrH-së do të kontribuojë në përmirësimin e kushteve të jetesës, ofrimin e infrastrukturës publike dhe sigurimin e zhvillimit të ligjshëm dhe të kontrolluar.

6. PRrH për Brezin e Biznesit

Brezat e biznesit janë zona me potencial të lartë për zhvillim ekonomik dhe punësim. Hartimi i PRrH-së është i domosdoshëm për të përcaktuar parcelimin funksional, qasjen në infrastrukturë, kushtet e ndërtimit dhe organizimin e aktiviteteve tregtare dhe shërbyese, duke krijuar një zonë atraktive dhe konkurruese për investitorët.

7. PRrH për Zonën industriale Sllatinë e Madhe

Zona industriale pranë Sllatinës së Madhe ka avantazhe të qarta gjeografike dhe lidhje të mira transporti. PRrH-ja është e nevojshme për të organizuar në mënyrë të kontrolluar zhvillimin industrial, për të siguruar infrastrukturë të përshtatshme dhe për të minimizuar ndikimet mjedisore mbi zonat përreth.

8. PRrH për Zonën industriale Harilaq

Zona industriale e Harilaqit ka potencial të madh zhvillimor falë pozicionit të saj strategjik dhe lidhjeve me rrugët kryesore. Hartimi i PRrH-së do të garantojë zhvillim të planifikuar, ndarje funksionale të parcelave, standardizim të kushteve ndërtimore dhe mbrojtje të mjedisit, duke krijuar kushte për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik.

5 PRIORITETET STRATEGJIKE

5.1 ZHVILLIMIN EKONOMIKE

- PS1: Rritja dhe forcimi i bashkëpunimeve ndër-komunale;
- PS2: Përgatitja e plotë e infrastrukturës teknike në korridorin zhvillimor ekonomik;
- PS3: Përmirësimi i kushteve për zhvillimin e industrisë dhe tregtisë;
- PS4: Përkrahja e kompanive private ndërtimore në rregullimin e hapësirave të jashtme duke nxitur gjelbërimin;
- PS5: Fuqizimi i turizmit kulturor urban dhe rural përmes përfshirjes së komunitetit;
- PS7: Zgjerimi dhe modernizimi i kapaciteteve të pikave grumbulluese të pemëve dhe perimeve;
- PS8: Përkrahje e fermerëve për kultivim të pemëve dhe perimeve;
- PS9: Rritja e fondit blegtoral në vazhdimësi deri 2032;
- PS10: Diversifikimi dhe zhvillimi i bizneseve të vogla bujqësore në zonat e thella rurale duke u bazuar në burime lokale deri në vitin 2032;
- PS11: Zhvillimi i agro-turizmit në vendet rurale me potencial;
- PS12: Ripyllëzimi i sipërfaqeve pyjore në Harilaq, Bardh të Madh dhe Bellaqec i Vogël.

5.2 INFRASTRUKTURËN TEKNIKE

- PS1: Shtimi i kapaciteteve të ujit për periudhën e planifikuar, 2032.
- PS2: Rritja e vëllimit të rezervuarve sipas normës dhe konsumit për ujë për periudhën e planifikuar, 2032.
- PS3: Ndërrimi i tubacioneve të ujit në zonat ku tubat janë të vjetër dhe të amortizuar
- PS4: Krijimi i zonave DMA- me synimin për të reduktuar humbjet e ujit.
- PS5: Zgjerimi i rrjetit të hidranteve në zonat ku nuk ka hidrantë të instaluar
- PS6: Funksionalizimi i furnizimit me ujë të pijshëm në fshatrat ku ekziston rrjeti i ujësjellësit.
- PS7: Ndërtimi i rrjeteve të reja të ujësjellësit në vendbanimet ku nuk ka shtrirje të rrjetit të ujësjellësit.
- PS9: Ri-rregullimi i rrjeteve ekzistuese aty ku ka probleme si dhe eliminim i rrjeteve me AC.
- PS10: Ndërtimi i impiantit dhe kolektorëve për trajtim të ujërave të zeza.
- PS11: Zgjerimi i rrjetit të kanalizimit në zonat pa rrjet.
- PS12: Zgjerimi dhe ri-vitalizimi i rrjetit të kanalizimit atmosferik.
- PS13: Ndërtimi i Sistemeve- RWH, për vjeljen e ujit të stuhis- atmosferik- pilot projekte.
- PS14: Rritja e cilësisë së shërbimeve dhe përmirësimi i infrastrukturës.
- PS15: Ngritja e kapaciteteve prodhuese të energjisë së ri-përpërtrishme.
- PS16: Ofrimi i shërbimeve të ngrohjes kolektive.
- PS17: Avancimi dhe modernizimi i rrjetit të telekomunikimit.
- PS18: Menaxhimi i të dhënave për fushën e mbetjeve.
- PS19: Menaxhimi i përmirësuar i mbetjeve dhe qëndrueshmëria mjedisore.
- PS20: Zhvillimi i infrastrukturës dhe përmirësimi i transferimit/deponimit të mbetjeve.
- PS21: Zhvillimi i infrastrukturës për qëllime kompostimi dhe riciklimi.
- PS22: Pastrimi dhe parandalimi i hedhjeve ilegale.
- PS23: Grumbullimi, trajtimi dhe deponimi adekuat i mbeturinave të pa-trajtuara në sistemin aktual.
- PS24: Mbarëvajtja e sektorit dhe inspektimi i rregullt.

5.3 INFRASTRUKTURËN PUBLIKE DHE SOCIALE

- PS1: Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve në arsim;
- PS2: Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve në shëndetësi;
- PS3: Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së përmbajtjeve për sport e rekreim;
- PS4: Zhvillimi i sipërfaqeve shtesë dhe përmirësimi i hapësira të hapura publike;
- PS5: Zhvillimi i sipërfaqeve shtesë për varrezave publike;
- PS6: Ndërtimi i shtëpisë për përkujdesjen e të moshuarve;
- PS7: Ndërtimi i 3 institucioneve të reja kulturore.

5.4 INFRASTRUKTURËS TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

- PS1: Lidhja funksionale e fshatrave të Fushë Kosovës përmes ndërtimit të rrugëve të reja; përmirësimi i elementeve gjeometrike të rrugëve ekzistuese;
- PS2: Përmbledhje e masave për përmirësimin e Infrastrukturës për këmbësorë dhe çiklist;
- PS3: Masave për zhvillimin dhe përmirësimin e Transportit Publik;
- PS4: Përmirësimi i sistemit të parkingjeve në Fushë Kosovë;
- PS5: Përmbledhje e masave për përmirësimin e sigurisë në trafik;
- PS6: Mobiliteti i mençur.

5.5 MBROJTJEN E MJEDISIT DHE SIPËRFAQEVE ME RREZIKSHMERI

- PS1: Përmirësimi i menaxhimit dhe trajtimit të cilësisë së ujit;
- PS2: Vlerësimi dhe menaxhimi i niveleve të metaleve të rënda dhe hidrokarbureve;
- PS3: Tranzicioni energjetik në energji të rinovueshme dhe përdorimin e pajisjeve me efikasitet të lartë;
- PS4: Zbatimi i monitorimit të cilësisë së ajrit në kohë reale;
- PS5: Ngritja e cilësisë së ajrit dhe kontrolli i ndotjes;
- PS6: Ruajtja e tokës dhe zbutja e ndikimit të minierave;
- PS7: Monitorimi i vazhdueshëm i cilësisë së tokës dhe vlerësimi i shkallës së erozionit;
- PS8: Zvogëlimi i ndotjes akustike;
- PS9: Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë natyrore dhe ruajtja e mjedisit;
- PS10: Ruajtja e biodiversitetit dhe zgjerimi i zonave të mbrojtura;
- PS11: Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve;
- PS12: Vlerësimi i rrezikut të vërshimeve në komunë, masat për mbrojtje dhe parandalim.

5.6 ASETËVE TË TRASHËGIMISË KULTURORE, NATYRORE DHE ASETET TURISTIKE

- PS1: Mbrojtja e trashëgimisë natyrore dhe asaj kulturore.

5.7 VENDBANIMET DHE VENDBANIMET JOFORMALE

- PS1: Funksionalizimi i strukturës së qytetit të Fushë Kosovës;
- PS2: Trajtimi, rregullimi dhe formalizimi i të gjitha vendbanimeve joformale të identifikuar (bazuar në udhëzuesit për rregullimin e vendbanimeve joformale, të hartuar nga DPH dhe MMPH); Krijimi i kushteve të kënaqshme për jetesë, për të gjithë banorët e Vendbanimit Joformal;
- PS3: Trajtimi, rregullimi dhe formalizimi i të gjitha vendbanimeve joformale të identifikuar (bazuar në udhëzuesit për rregullimin e vendbanimeve joformale, të hartuar nga DPH dhe MMPH); Krijimi i kushteve të kënaqshme për jetesë, për të gjithë banorët e Vendbanimit Joformal.

5.8 BANIM

- PS1: Sigurimi i banimit të qëndrueshëm.

5.9 SHFRYTËZIMIN E TOKËS

- PS1: Hartimi i Planeve Rregulluese për vendbanimet.

6 PLANI I VEPRIMIT

6.1 PRIORITET STRATEGJIK PËR ZHVILLIMIN EKONOMIK

QËLLIMI 1: ZHVILLIM EKONOMIK I QËNDRUESHËM DHE NË RITJE

- Prioriteti strategjik 1. Rritja dhe forcimi i bashkëpunimeve ndër-komunale

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Hartimi i Planit Ekonomik Zhvillimor Ndër-Komunal me komunat fqinje	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna/Qeveria	100,000.00 €	DZHE/Qeveria
2	Rregullimi i infrastrukturës teknike në rrugën e aeroportit	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna/Qeveria	200,000.00 €	DZHE/Qeveria

QËLLIMI 2: PËRMIRËSIMI I INFRASTRUKTURËS TEKNIKE NË ZONAT EKONOMIKE DHE INDUSTRIALE

- Prioriteti strategjik 1. Përgatitja e plotë e infrastrukturës teknike në korridorin zhvillimor ekonomik

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Rregullimi i infrastrukturës teknike në zonën ekonomike në Fushë Kosovë	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna	200,000.00 €	DZHE
2	Fasadimi i objekteve banesore me dizajn të caktuar në Fushë Kosovë	I ulët	Afatmesëm	I lartë	Komuna	1,500,000.00 €	DZHE
3	Rritja e sipërfaqes së zonës industriale	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Investitor privat	N/A	Sektori privat

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

4	Mbrojtja e sipërfaqes së tokës së dedikuar për mihjen e thëngjillit	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DI
5	Rritja e sipërfaqes së zonës komerciale në Bardh të Madh afër hekurudhës	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Spektori Privat	N/A	Investitor Privat
6	Rritja e sipërfaqes së zonave komerciale në korridorin zhvillimor	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Spektori Privat	N/A	Investitor Privat

QËLLIMI 3: KRIJIMI I KUSHTEVE ATRAKTIVE PËR NVM-TË

- Prioriteti strategjik 1. Përmirësimi i kushteve për zhvillimin e industrisë dhe tregtisë

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Mbështetja financiare e start-up bizneseve	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna	80,000.00 €	DZHE
2	Negociata me banka për të mundësuar uljen e interesit të kredive për bizneset	I mesëm	Afatshkurtër	N/A	N/A	N/A	DZHE
3	Licencimi online i bizneseve	I lartë	Afatshkurtër	N/A	N/A	N/A	DZHE
4	Organizimi i takimeve dhe panairove me bizneset rajonale me qëllim rritjen e bashkëpunimeve	I lartë	Afatgjatë	I ulët	Komuna	17,000.00 €	DZHE

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 4: NDËRTIMTARI E QËNDRUESHME

- Prioriteti strategjik 1. Përkrahja e kompanive private ndërtimore në rregullimin e hapësirave të jashtme duke nxitur gjelbërimin

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Përkrahja e kompanive private ndërtimore në rregullimin e hapësirave të jashtme duke nxitur gjelbërimin	I mesëm	Afatgjatë	I ulët	DPU	20,000.00 €	DPU
2	Ofrimi i mundësive të llojllojshme për të mundësuar strehim të përballueshëm dhe që sigurohet lehtësisht nga qytetarët	I lartë	Afatgjatë	I ulët	DPU	20,000.00 €	DPU

QËLLIMI 5: ZHVILLIMI I TURIZMIT PËRMES MIRËMBAJTJES SË BALANCIT EKOLOGJIK DHE RUATJES SË BURIMEVE NATYRORE

- Prioriteti strategjik 1. Fuqizimi i turizmit kulturor urban dhe rural përmes përfshirjes së komunitetit

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i muzeut të hapur	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	MKRS	6,000,000.00 €	MKRS
2	Rregullimi i infrastrukturës rrugore dhe hapësinore në zonën e Kalasë së Harilaqit	I lartë	Afatmesëm	I lartë	MKRS	700,000.00 €	MKRS
3	Organizimi i një festivali të përvitshëm të gastronomisë në nivel vendor dhe rajonal	I lartë	Afatgjatë	I ulët	MKRS	10,000.00 €	MKRS

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

4	Organizimi i një festivali të përvitshëm kulturor në zonën urbane që përfshinë komunitetin urban dhe rural	I lartë	Afatgjatë	I ulët	MKRS	15,000.00 €	MKRS
5	Zhvillimi i shtigjeve të reja për ecje dhe çiklizëm te Pishat e Sllatinës	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	MKRS	300,000.00 €	MKRS
6	Kampingu te Pishat e Sllatinës	I lartë	Afatgjatë	I ulët	MKRS	18,000.00 €	MKRS

QËLLIMI 6: ZHVILLIMI I QËNDRUESHËM I BUJQËSISË, PRODHIMIT DHE PËRPUNIMIT TË PRODUKTEVE BUJQËSORE NË KOMUNËN E FUSHË KOSOVËS

- Prioriteti strategjik 1. Zgjerimi dhe modernizimi i kapaciteteve të pikave grumbulluese të pemëve dhe perimeve

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Përkrahje e fermerëve në ndërtimin e pikave grumbulluese dhe përpunuese	I mesëm	Afatgjatë	I lartë	DBP/MBPZHR	300,000.00 €	DBP

- Prioriteti strategjik 2. Përkrahje e fermerëve për kultivim të pemëve dhe perimeve

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Rritja e subvencioneve për pemë dhe perime	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DBP	200,000.00 €	DBP
2 Subvencionimi i fermerëve me ngritje të pemishteve	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DBP	150,000.00 €	DBP
3 Rritja e sipërfaqeve të mbuluara me serra	I lartë	Afatgjatë	I mesëm	DBP	200,000.00 €	DBP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 3. Rritja e fondit blegtoral në vazhdimësi deri 2032

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Subvencionimi i sektorit të blegtorisë	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DBP	100,000.00 €	DBP

- Prioriteti strategjik 4. Diversifikimi dhe zhvillimi i bizneseve të vogla bujqësore në zonat e thella rurale duke u bazuar në burime lokale deri në vitin 2032

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Mbështetja e fermerëve të vegjël dhe të rinj	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DBP	50,000.00 €	DBP
2	Mbështetja e fermerëve tradicional (bujtina, bimë mjekësore)	I lartë	Afatgjatë	I mesëm	DBP	100,000.00 €	DBP

- Prioriteti strategjik 5. Zhvillimi i agro-turizmit në vendet rurale me potencial

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Hartimi i planit mbi potencialet e sektorit të turizmit rural	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DBP	30,000.00 €	DBP
2	Promovimi i turizmit rural si potencial ekonomik	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DBP	20,000.00 €	DBP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 7: RESTAURIMI I PYJEVE PËRMES MENAXHIMIT TË QËNDRUESHËM

- Prioriteti strategjik 1. Ripyllëzimi i sipërfaqeve pyjore në Harilaq, Bardh të Madh dhe Bellaqec i Vogël

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Ripyllëzimi i sipërfaqeve pyjore në Harilaq, Bardh të Madh dhe Bellaqec i Vogël	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DShP	10,000.00 €	DShP
2 Shtimi i ruajtjes së pyjeve nga prerja ilegale	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A €	DP
3 Bashkëfinancimi i projekteve të ndryshme sipas prioritetit të Komunës, impianti i ujërave të zeza, dhe projektet nga Donatorët dhe Ministrinë e Linjës.	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna/Donator	2,000,000.00 €	DShP

6.2 PRIORITET STRATEGJIK PËR INFRASTRUKTURËN TEKNIKE

QËLLIMI 1: MENAXHIMI DHE FURNIZIMI I QËNDRUESHËM I FURNIZIMIT ME UJË TË PIJES PËR ZONËN URBANE DHE RURALE (FSHATRAT), NË TË MIRË TË JETËS SË SHËNDETSHME DHE MIRËQENIES MË TË MIRË

- Prioriteti strategjik 1: Shtimi i kapaciteteve të ujit për periudhën e planifikuar, 2032.

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Rritja e kapaciteteve ujore përmes shfrytëzimit të ujërave nëntokësore, hapja e puseve të shfrytëzimit me standarde adekuate teknike për furnizim me ujë në zonat urbane dhe rurale të komunës së Rrafshit të Kosovës.	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	KRUP, Komuna e Fushë Kosovës, ME	200, 000.00 €	Komuna/KRUP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 2: Rritja e vëllimit të rezervuarve sipas normës dhe konsumit për ujë për periudhën e planifikuar, 2032.

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Ndërtimi i rezervuarëve të rinj për të rritur kapacitetin e ruajtjes së ujit. Para investimit duhet bërë një studim i detajuar si dhe një projekt teknik i detajuar për vendndodhjen e Rezervuarëve të Ri dhe kapacitetin e tyre.	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	KRUP, Komuna e Fushë Kosovës, ME	1,000, 000.00 €	Komuna/KRUP

- Prioriteti strategjik 3: Ndërrimi i tubacioneve të ujit në zonat ku tubat janë të vjetër dhe të amortizuar

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Rivitalizimi- ndërrimi i rrjetit të ujësjellësve në lokacionet ku vlerësohet rrjeti i amortizuar, veçanërisht në vendet ku dominon materiali Asbest Çimento, do të ndihmonte shumë në uljen e humbjeve të ujit në sistemin e ujësjellësit në sistemin e ujësjellësit të Fushe Kosovës përfshirë edhe fshatrat që kanë sisteme të ujësjellësit. Sigurisht që këtyre planeve para ekzekutimit të punimeve duhet t'u paraprijë një projektim i detajuar me përllogaritje hidraulike në mënyrë që projektet të jenë sa më të qëndrueshme.	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	KRUP, Komuna e Fushë Kosovës, ME	880, 000.00 €	Komuna/KRUP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 4: Krijimi i zonave DMA- me synimin për të reduktuar humbjet e ujit.

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Krijimi i ketyre zonave ne lokacione problematike ku humbjet e ujit vleresohen te larta do te ndihmonte poashtu ne uljen e humbjeve te ujit ne sistemin e ujesjellesit. Sipas udhezimit te Shoqatës Botrore te Ujit- IWA-s madhesia e ketyre zonave do të duhej të ishte nga 2500 deri në 3000 kyqje. Ne kuader te aktiviteteteve te parapara ne DMA zona parashihen • Caktimi i kufijve te DMA sipas kriterit te furnizimit me uje dhe rrjetit te ujesjellesit • Instalimi i gjithe konsumatorve me ujemates SMART- me paisje per lexim nga large • Instalim te ujematesve zonal me paisje data lloger per lexim dhe monitorim online • Zevendesimi i rrjetit ne baze te rezultateve te fituara permes monitorimit dhe analizes.	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	KRUP, Komuna e Fushe Kosoves, ME	500, 000.00 €	Komuna/KRUP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 5: Zgjerimi i rrjetit të hidranteve në zonat ku nuk ka hidrantë të instaluar

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Bazuar në Udhëzimin Administrativ Nr. 24/2012 - për rrjetin e hidrantëve për shuarjen e zjarrit për mbulimin e zonës me hidrante të ri duhet instalimi edhe i 80 hidranteve të ri, perfshire pjeset lidhese (fazonerit) dhe trupin e hidrantit.	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	KRUP, Komuna e Fushe Kosoves, ME	320, 000.00 €	KRU Prishtina, Komuna e Fushe Kosoves dhe Zjarrfiksit

- Prioriteti strategjik 6. Funksionalizimi i furnizimit me ujë të pijshëm në fshatrat ku ekziston rrjeti i ujësjellësit.

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Funksionalizimi i furnizimit me ujë të pijshëm në fshatrat ku ekziston rrjeti i ujësjellësit	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DShP	500,000.00 €	DShP
2 Përgatitja e studimit të fizibilitetit për liqenin akumulues në Sllatinë	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	15,000.00 €	DSHP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 7. Hartimi dhe ndërtimi i rrjeteve të reja të ujësjellësit në vendbanimet ku nuk ka rrjet në bashkëpunim me KRU Prishtina.

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Hartimi dhe ndërtimi i rrjeteve të reja të ujësjellësit në vendbanimet ku nuk ka rrjet në bashkëpunim me KRU Prishtina.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	DShP KRU/Qeveria	100,000.00 €	DShP
2 Shtrirja e gypit furnizues me ujë të pijshëm në Shkabaj -Zonë Urbane (6km gjatësi)	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	KUR, MZHE, Komuna	650,000.00 €	MZHE

- Prioriteti strategjik 8. Ri-rregullimi i rrjeteve ekzistuese aty ku ka probleme si dhe eliminim i rrjeteve me AC

QËLLIMI 2: MENAXHIMI DHE QASJE E QËNDRUESHME NË INFRASTRUKTURË TË UJËRAVE TË ZEZA

- Prioriteti strategjik 1. Ndërtimi i impiantit dhe kolektorëve për trajtim të ujërave të zeza

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Ndërtimi i impiantit për trajtimin e ujërave të zeza (ITUN)	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna/KRUP/ Qeveria	8,000,000.00 €	Komuna/KRUP/ Qeveria
2 Ndërtimi i kolektorëve në zonën urbane	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna/KRUP/ Qeveria	2,000,000.00 €	Komuna/KRUP/ Qeveria
3 Ndërtimi i kolektorëve në zona rurale	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna/KRUP/ Qeveria	3,000,000.00 €	Komuna/KRUP/ Qeveria

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 2. Zgjerimi i rrjetit të kanalizimit në zonat pa rrjet

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Në çdo planifikim buxhetor për riasfaltim të rrugëve ekzistuese të planifikohet edhe ri rregullimi i rrjeteve ekzistuese të kanalizimeve për arsye të rritjes së numrit të banorëve brenda zonës urbane.	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna/KRUP/Qeveria	N/A €	Komuna/KRUP/Qeveria
2 Ndërtimi i kanalizimeve dhe ujësjellësit: Nakaradë Rr. "Pajazit Islami ", Bresje tek ura e autostradës, Lismir Rr. "Tërrnava", S.Vogël Rr."Shpati" ,S.Madhe Rr."Hani" , Rr. "E Pejës", Henc Rr. "E Pejës, Rr.Muzhaku	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komun	454,572.00 €	Komuna
3 Ndërtimi i kanalizimeve dhe ujësjellësit në komunë (fshatra dhe qytet)	I mesëm	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	130,000.00 €	DSHP
4 Ndërtimi i rrjetit primar të kanalizimit në veri të zonës urbane	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	300,000.00 €	DSHP
5 Zgjerimi i kapaciteteve në rrugën Pajazit Islami	I mesëm	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	200,000.00 €	DSHP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 3. Zgjerimi dhe ri-vitalizimi i rrjetit të kanalizimit atmosferik

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Sanimi i ujërave të zeza dhe atmosferike	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna/KRUP/Qeveria	500,00.00 €	Komuna/KRUP/Qeveria
2	Zgjerimi i rrjetit të ujërave atmosferik	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna/KRUP/Qeveria	400,00.00 €	Komuna/KRUP/Qeveria

- Prioriteti strategjik 4: Ndertimi i Sistemeve- RWH, për vjeljen e ujit të stuhis- atmosferik- pilot projekte.

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndertimi i Sistemeve- RWH, për vjeljen e ujit të stuhis apo ujrave atmosferik- pilot projekte. Sistemi RWH duhet të përmbajë: • Rrjetin ujëmbledhës, • Rezervuarin për magazinimin e ujit. • Rrjetin për shpërndarje të ujit me sistem pompimi. • Sistemi i filtrimit të ujit. Para zbatimit, duhet të ketë një projekt teknik të detajuar. Për shkak se projektet janë të reja për vendin tonë, fillimisht propozohet ndërtimi i tre objekteve të RWH që do të shërbenin si PILOT projekte për komunën e Fushë Kosovës.	I mesëm	Afatmesëm	I lartë	Komuna	600,00.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 3: FURNIZIMI I SIGURT DHE I QËNDRUESHËM ME ENERGJI ELEKTRIKE

- Prioriteti strategjik 1. Rritja e cilësisë së shërbimeve dhe përmirësimi i infrastrukturës

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërrimi i rrjetit ekzistues nga 10 kV në 20 kV	I lartë	Afatgjatë	I lartë	KEDS	1,300,000.00 €	KEDS/DI
2	Vendosja e TR2 110/20 kV në “NS Fushë Kosova 110/35/10(20) kV”	I lartë	Afatmesëm	I lartë	KOSTT	1,250,000.00 €	KOSST
3	Ndërlidhja unazore e daljeve 20 kV	I mesëm	Afatgjatë	I mesëm	KEDS	200,000 €	KEDS/DI
4	Zgjerimi i rrjetit të ndriçimit publik në gjithë zonën urbane të Fushë Kosovë	I mesëm	Afatgjatë	I lartë	Komuna e Fushë Kosovës	700,000 €	Komuna e Fushë Kosovës

- Prioriteti strategjik 2. Ngritja e kapaciteteve prodhuese të energjisë së ri-përtrishme

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Plan fizibiliteti për zona të energjisë së ripërtrishme	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	Investitor Privat	30,000.00 €	Investitor Privat/Komuna
2	Investime në zonat me potencial për energji të ri-përtrishme	I lartë	Afatshkurtër	N/A	Investitor Privat	N/A €	Investitor Privat/Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 4: OFRIMI I SHËRBIMEVE TË NGROHJES KOLEKTIVE PËR QYTETIN E FUSHË KOSOVËS

- Prioriteti strategjik 1. Ofrimi i shërbimeve të ngrohjes kolektive

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Instalimi i ngrohjes qendrore në qytetin e Fushë-Kosovës - Kogjenerimi	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna/Donator	5,000,000.00 €	TERMOKOS/Investitor Privat/Komuna

QËLLIMI 5: INFRASTRUKTURA E TELEKOMUNIKIMIT MODERN ME SHËRBIME EFEKTIVE, BESUESHME DHE NË KOHË

- Prioriteti strategjik 1. Avancimi dhe modernizimi i rrjetit të telekomunikimit

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Shtrirja e infrastrukturës nëntokësore me kapacitet 4x φ50	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna, Donacion, PTK	300,000.00 €	Komuna
2 Zhvendosja e kablllove të telekomunikimit në sistem të rrjetit nëntokësorë	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna, Donacion, PTK	500,000.00 €	Komuna
3 Zgjerimi me rrjet kablllore optik	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Komuna, Donacion, PTK	500,000.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 6: MENAXHIMI I QËNDRUESHËM DHE I INTEGRUAR I GRUMBULLIMIT DHE TRAJTIMIT TË MBETURINAVE

- Prioriteti strategjik 1. Menaxhimi i të dhënave për fushën e mbetjeve

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Vendosja e kontejnerëve për dekompostim në zonën urbane	I lartë	Afatmesëm	I lartë	GIZ		DSHP
2	Përcaktimi real dhe i saktë i të dhënave, në përputhje me realitetin lokal mbi sasinë dhe përbërjen e mbetjeve urbane, përmes matjes dhe analizimit përmes mostrave nga kamionët e grumbullimit	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DPUMM / KRM	40,000.00 €	DPUMM

- Prioriteti strategjik 2. Menaxhimi i përmirësuar i mbetjeve dhe qëndrueshmëria mjedisore

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Zhvillimi i programeve për grumbullimin e ndarë të mbetjeve (të riciklueshme, të rrezikshme, mbetjeve organike)	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DPUMM	N/A €	DPUMM
2	Ngritja e infrastrukturës së nevojshme për grumbullimin e ndarë (kontejnerët, objektet, mjetet e grumbullimit)	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DPUMM/Donator	N/A €	DPUMM
3	Ngritja e sistemeve të monitorimit dhe vlerësimit të efektivitetit të programeve	I mesëm	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM/Donator	N/A €	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 3. Zhvillimi i infrastrukturës dhe përmirësimi i transferimit/deponimit të mbetjeve

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Përgatitja e studimit të fizibilitetit për identifikimin e vendndodhjes së përshtatshme dhe përcaktimin e fizibilitetit të ndërtimit të stacionit transfer	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DPUMM	80,000.00 €	DPUMM
2 Ndërtimi i infrastrukturës për stacionin e transferit, të sigurohet që infrastruktura e tyre e akomodon vëllimin, ndarjen dhe llojet e mbetjeve	I lartë	Afatgjatë	I lartë	DPUMM/Donator/PPP	N/A €	DPUMM
3 Përgatitja e studimit të fizibilitetit për identifikimin e vendndodhjes së përshtatshme dhe përcaktimin e fizibilitetit të ndërtimit të deponisë së ndërtim demolimit	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DSHP	50,000.00 €	DSHPM
4 Ndërtimi i infrastrukturës së Deponisë së ndërtim demolimit, të sigurohet që infrastruktura e tyre e akomodon vëllimin, ndarjen dhe llojet e mbetjeve ndërtimore	I lartë	Afatgjatë	I lartë	DSHPM/Qeveria/Donator	N/A €	DPUMM/DSHP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 4. Zhvillimi i infrastrukturës për qëllime kompostimi dhe riciklimi

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Identifikimi i vendeve të përshtatshme për qendrat e kompostimit	I lartë	Afatshkurtër	N/A	DPUMM	N/A €	DPUMM
2	Sigurimi i monitorimit dhe mirëmbajtjes së duhur të objekteve të kompostimit dhe masat e kontrollit të cilësisë	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM	80,000.00 €	DPUMM
3	Riciklimi dhe kompostimi i mbeturinave	I lartë	Afatgjatë	N/A	DPUMM	N/A €	Spektori Privat

- Prioriteti strategjik 5. Pastrimi dhe parandalimi i hedhjeve ilegale

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Identifikimi dhe katalogimi i vendeve të hedhjes së paligjshme dhe pikave të rrezikshme	I lartë	Afatshkurtër	N/A	DSHP	N/A €	DSHP
2	Zhvillimi i planeve dhe ndarja e burimeve për pastrimin dhe rehabilitimin e sipërfaqeve ekzistuese dhe tokës së degraduar nga hedhjet e paligjshme	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DSHP	N/A €	DSHP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 6. Grumbullimi, trajtimi dhe deponimi adekuat i mbeturinave të pa-trajtuara në sistemin aktual

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Vlerësim i sasisë aktuale të mbeturinave, karakteristikave dhe përbërjes së këtyre llojeve, dhe burimet e tyre	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DPUMM	50,000.00 €	DPUMM
2	Funksionalizimi i pikave ose qendrave të dedikuara për grumbullimin e mbeturinave sipas kategorisë së tyre	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DPUMM	250,000.00 €	DPUMM
3	Përcaktimi i itinerareve, oraret dhe metodat e grumbullimit bazuar në modelet dhe vëllimin e gjenerimit të mbetjeve	I lartë	Afatshkurtër	N/A	DPUMM/KRM	N/A €	DPUMM/ KRM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 7. Mbarëvajtja e sektorit dhe inspektimi i rregullt

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ngritja e kapaciteteve për inspektorin komunal mjedisor, për mbikëqyrjen, kontrollin dhe administrimin e mbeturinave	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	DPUMM/ Programe Mjedisore	N/A €	DPUMM
2	Hartimi i rregullores që përcakton procedurat e inspektimit, shpeshtësinë dhe kriteret për objektet dhe proceset e menaxhimit të mbetjeve	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM	N/A €	DPUMM
3	Mbledhja dhe raportimi i të dhënave gjatë inspektimit, gjenerimi i raporteve gjithëpërfshirëse për vlerësimin e administrimit dhe nevojën për përmirësim	I lartë	Afatgjatë	I ulët	DPUMM	N/A €	DPUMM

6.3 PRIORITET STRATEGJIKE PËR INFRASTRUKTURËN PUBLIKE DHE SOCIALE

QËLLIMI 1: NGRITJA E KAPACITETEVE DHE CILËSISË SË SHËRBIMEVE NË ARSIM, SHËNDETËSI DHE SHËRBIMET TJERA PUBLIKE/KOMUNALE

- Prioriteti strategjik 1. Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve në arsim

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i Sallës Sportive per SHFMU “Mihal Grameno” te Aneksi 2 (Idriz Ajeti) ne Fushë Kosovë.	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	500,000.00 €	DA
2	Ndërtimi i Salles Sportive per SHFMU “Mihal Grameno” te Aneksi 1 (Haki Bajrami) ne Fushë Kosovë.	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	400,000.00 €	DA
3	Ndërtimi i Salles Sportive per SHFMU te rruga Amir Elmazi ne Fushë Kosovë.	I mesëm	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	400,000.00 €	DA
4	Ndërtimi i shkollës fillore dhe të mesme të ulët në Nekaradë	I ulët	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	750,000.00 €	DA
5	Ndërtimi i shkollës fillore dhe të mesme e ulët në Lagjen 28 dhe 29	I ulët	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	750,000.00 €	DA
6	Ndërtimi i Shkollës Fillore dhe Salles sportive shkollore në Fushë-Kosovë, rr.”Fazli Grajqevci”	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna	1,200,000.00 €	DA
7	Ndërtimi i Çerdhes në Fushë-Kosovë, në pjesën Jug-Lindore të zonës Urbane të Fushë Kosovës.	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna	750,000.00 €	DA
8	Ndërtimi i kampusit të shkollave të mesme të ulëta jashtë zonës Urbane të qytetit të Fushë Kosovës	I lartë	Afatgjate	I lartë	Komuna, MASHT, GRANTE	6,500,000.00€	DA

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 2. Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së shërbimeve në Shëndetësi

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i AMF-së në Lagjen 28 dhe 29	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	450,000.00 €	DSHMS
2	Ndërtimi i QMF-së në Fushë-Kosovë Rr."Tahir Zemaj"- krah	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	800,000.00 €	DSHMS
3	Ndërtimi i AMF-së në rrugën Fehmi Lladrovci	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna	350,000.00 €	DSHMS
4	Shëndërrimi i QMF-së në QKMF te Kompleksi 300	I mesëm	Afatgjatë	I lartë	Komuna	300,000.00 €	DSHMS
5	Zgjerimi i kapaciteteve hapësinore përmes ndërtimit të SHML të re "Selman Riza"	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna	500,000.00 €	DSHMS

- Prioriteti strategjik 3. Ngritja e kapaciteteve dhe cilësisë së përmbajtjeve për Sport dhe Rekreim

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i sallës sportive në Mesbardh	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	220,000.00 €	DKRS
2	Ndërtimi i sallës sportive në Grabovc	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	220,000.00 €	DKRS
3	Ndërtimi i shtigjeve për çiklistë dhe objekteve tjera rekreative	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	MAPL Komuna	200,000.00 €	DKRS
4	Rregullimi i parkut rekreativ në Bardh të Madh, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël, Harilaq	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	MAPL Komuna	600,000.00 €	DKRS

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

5	Renovimi dhe zgjerimi i stadiumit të qytetit "Ekrem Grajqevci" Fushë-Kosovë	I lartë	Afatmesëm	I lartë	Komuna	2,000,000.00 €	DKRS
6	Renovimi i stadiumit në Bardh të Madh	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DKRS	200,000.00 €	DKRS
7	Renovimi i stadiumit në Dobrevë të Epërme	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DKRS	200,000.00 €	DKRS
8	Palestra sportive e Notit Faza I Dobrevë e Ultë	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DKRS	500,000.00 €	DKRS

QËLLIMI 2: SHTIMI I SIPËRFAQEVE TË HAPURA PUBLIKE

- Prioriteti strategjik 1. Zhvillimi i sipërfaqeve shtesë dhe përmirësimi i hapësirave të hapura publike

Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1 Ndërtimi i parqeve, hapësirave të reja rekreative, dhe këndi i lojërave në: Rrugët "Besa Besë", "Dardania", "Pajazit Islami", "Nora Kelmendi", "Theranda", "17 Shkurti", "Abedin Sogojeva", "Hysen Xhakolli", "Nëna Terezë", "Kompleksi 300", "Amir Elmazi", "Hajrulla Zymi", "Fehmi Lladrovci", "Drenica", "E Llapit", "Hashim Ajdini", "Tahir Zemaj", "Bedri Pejani" etj. (Të gjitha rrugët e zonës jugore-urbane).	I lartë	Afatmesëm	I lartë	MAPL Komuna	1,200,000.00 €	DKRS
2 Rregullimi i hapësirës publike tek QMF-ja dhe Kompleksi 300 në	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	MAPL Komuna	150,000.00 €	DKRS

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

	Rrugët: “28 Nëntori”, “Kuvendi i Lezhës” Fushë Kosovë.						
3	Ndërtimi i Bulevardit në Rrugën Dardania Fushë Kosovë	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DSHP	1,500,000.00 €	DSHP
4	Rregullimi i parkut rekreativ në Bardh të Madh, Sllatinë e Madhe, Sllatinë e Vogël, Harilaq	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	DSHP	300,000.00 €	DSHP

QËLLIMI 3: SHTIMI I SIPËRFAQEVE PËR VARREZA PUBLIKE

- Prioriteti strategjik 1. Zhvillimi i sipërfaqeve shtesë për varrezave publike

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Zhvillimi i sipërfaqeve shtesë për varrezave publike në Fushë-Kosovë	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DSHPE	N/A	DSHPE

QËLLIMI 4: PËRMIRËSIMI I KUSHTEVE PËR TË MOSHUARIT

Prioriteti strategjik 1. Ndërtimi i shtëpisë për përkujdesjen e të moshuarve

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i shtëpisë për përkujdesjen e të moshuarve	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DSHMS	300,000.00 €	DSHMS

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 5: PËRMIRËSIMI I INFRASTRUKTURËS KULTURORE

- Prioriteti strategjik 1. Ndërtimi i 3 institucioneve të reja kulturore

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndërtimi i Bibliotekës së Qytetit	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DKRS,MKRS, GRANTE	750,000.00 €	DKRS
2	Ndërtimi i Muzeut të Qytetit	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DKRS ,MKRS, GRANTE	800,000.00 €	DKRS
3	Ndërtimi i Galerisë së Arteve në Qytet	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DKRS, MKRS, GRANTE	400,000.00 €	DKRS
4	Ndërtimi i qendrës multifunkionale me objektet përcjellëse	I lartë	Afatmesme	I lartë	DKRS, MKRS, GRANTE	800,000.00 €	DKRS

6.4 PRIORITET STRATEGJIK PËR INFRASTRUKTURËN E TRANSPORTIT DHE TRANSPORTI

QËLLIMI 1: PËRMIRËSIMI DHE MENAXHIMI I INFRASTRUKTURËS RRUGORE

- Prioriteti strategjik 1. Lidhja funksionale e fshatrave të Fushë Kosovës përmes ndërtimit të rrugëve të reja; përmirësimi i elementeve gjeometrike të rrugëve ekzistuese

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Asfaltimi i rrugëve në Fushë - Kosovë	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna - Bashkëfinancim	1,200,000.00 €	MI
2	Asfaltimi i rrugëve në Grabovc	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	50,000.00 €	DSHP
3	Asfaltimi i rrugëve në Bardh të Madh	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna - Bashkëfinancim	200,000.00 €	MI

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

4	Asfaltimi i rrugëve në Bardh të Vogël	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	100,000.00 €	DSHP
5	Asfaltimi i rrugëve në Sllatinë të Madhe	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna - Bashkëfinancim	300,000.00 €	MI
6	Asfaltimi i rrugëve në Sllatinë të Vogël	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	200,000.00 €	DSHP
7	Asfaltimi i rrugëve në Vragoli	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	100,000.00 €	DSHP
8	Asfaltimi i rrugëve në Miradi të Epërme	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna - Bashkëfinancim	130,000.00 €	DSHP
9	Asfaltimi i rrugëve në Nakaradë	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	120,000.00 €	DSHP
10	Asfaltimi i rrugëve në Harilaq	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	120,000.00 €	DSHP
11	Asfaltimi i rrugëve në Henc	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	120,000.00 €	DSHP
12	Asfaltimi i rrugëve në Lismir	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	150,000.00 €	DSHP
13	Asfaltimi i rrugëve në Kuzmin	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	100,000.00 €	DSHP
14	Asfaltimi i rrugëve në Bresje	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	200,000.00 €	DSHP
15	Asfaltimi i rrugëve në Pomozotin	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	100,000.00 €	DSHP
16	Asfaltimi i rrugëve në Miradi të Poshtme	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna - Bashkëfinancim	200,000.00 €	DSHP
17	Rirregullimi i qarkullimit përmes shndërrimit të rrugëve me qarkullim njëkahor	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	Komuna e Fushë Kosovës	300,000.00 €	Komuna
18	Ndërtimi i rreth rrotullimeve në rrugën nacionale N9	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës,	1,500,000.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

					MMPHI, Bashkëfinancim		
19	Ndërtimi i rrugës në pjesën veriore – rruga “Doruntina”	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës, MMPHI, Bashkëfinancim	1,500,000.00 €	Komuna
20	Zgjerimi i korsive për nxitim-përshpejtim për udhëkryqet në disnivele	I mesëm	Afatmesëm	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës	550,000.00 €	Komuna
21	Riprojektimi dhe rirregullimi i hyrjeve (shtimi i by-passeve) në rrethrotullim.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës	1,000,000.00 €	Komuna
22	Ndërtimi i rrugës tranzite paralel me hekurudhën	I lartë	Afatmesëm	I lartë	MMPHI, Hekurudhat e Kosovës dhe Komuna e Fushë Kosovë	7,000,000.00 €	Komuna

QËLLIMI 2: PËRMIRËSIMI I INFRASTRUKTURËS DHE RRIJTJA E SIGURISË PËR LËVIZJE TË KËMBËSORËVE DHE ÇIKLISTËVE

- Prioriteti strategjik 1. Përmbledhje e masave për përmirësimin e Infrastrukturës për këmbësorë dhe çiklist

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Sigurimi dhe përmirësimi i vendkalimeve ekzistuese për këmbësorët	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	MMPHI, Komuna e Fushë Kosovë	100,000.00 €	Komuna
2	Masat për të ndihmuar personat me vështirësi në lëvizje	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	MMPHI	100,000.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

3	Sigurimi i kushteve për kalim të sigurt të hekurudhës.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Hekurudha/Komuna	80,000.00 €	Komuna
4	Ndërtimi i shtigjeve kryesore për këmbësorë përgjatë rrugëve kryesore	I mesëm	Afatmesëm	I mesëm	MMPHI, Komuna e Fushë Kosovë	250,000.00 €	Komuna
5	Projektimi i rrjetit primar dhe sekondar për çiklist	I mesëm	Afatgjatë	I lartë	Komuna e Fushë Kosovë	500,000.00 €	Komuna
6	Hapësira për parkim dhe sistem të huazimit të biçikletave	I mesëm	Afatgjatë	N/A	Komuna e Fushë Kosovë/PPP	N/A €	Komuna/PPP

QËLLIMI 3: ZHVILLIMI DHE PËRMIRËSIMI I SISTEMIT TË TRANSPORTIT PUBLIK

- Prioriteti strategjik 1. Masave për zhvillimin dhe përmirësimin e Transportit Publik

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Rregullimi i vendndaljeve për autobusë publik.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	MMPHI, Komuna e Fushë Kosovë	200,000.00 €	Komuna
2	Sistemi i informimit në vendndalje të autobusëve.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovë	130,000.00 €	Komuna
3	Vendosja e sistemit elektronik të biletimit (e-Biletimi).	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Komuna e Fushë Kosovë/Trafiku Urban	500,000.00 €	Komuna
4	Shtimi i linjave të reja të autobusëve.	I mesëm	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovë/Trafiku Urban	100,000.00 €	Komuna
5	Masat prioritare për autobusë në rrugët kryesore	I lartë	Afatgjatë	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovë/Trafiku Urban	250,000.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 4: ZHVILLIMI DHE PËRMIRËSIMI I SISTEMIT TË PARKINGJEVE

- Prioriteti strategjik 1. Përmirësimi i sistemit të parkingjeve në Fushë Kosovë

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Caktimi i rrugëve në të cilat lejohet parkimi.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës	120,000.00 €	Komuna
2	Krijimi i një skeme të re të parkimit në zona të banimit për të kontrolluar aktivitetin e parkimit në zonat e banimit dhe të komunitetit.	I mesëm	Afatshkurtër	I ulët	Komuna e Fushë Kosovës	40,000.00 €	Komuna
3	Ndërtimi i garazhes për parkim.	I mesëm	Afatgjatë	N/A	Komuna e Fushë Kosovës	N/A €	Komuna

QËLLIMI 5: PËRMIRËSIMI I SIGURISË DHE MENAXHIMI I TRAFIKUT

- Prioriteti strategjik 1. Përmbledhje e masave për përmirësimin e sigurisë në trafik

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Qetësimi i trafikut dhe sigurimi i qasjeve të sigurta hyrëse/dalëse në/nga shkolla.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës	150,000.00 €	Komuna
2	Menaxhimi i shpejtësisë së trafikut	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës	150,000.00 €	Komuna
3	Studimi logjistik i menaxhimit të trafikut	I mesëm	Afatgjatë	I ulët	Komuna e Fushë Kosovës	30,000.00 €	Komuna
4	Zbatimi i konceptit të „bloqeve të organizuara“ në lagje të përzgjedhura.	I lartë	Afatgjatë	I ulët	Komuna e Fushë Kosovës	50,000.00 €	Komuna

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 6: MENAXHIMI I MOBILITETIT PËRMES PAJISJEVE INTELEGJENTE -“MOBILITETI I MENÇUR”

- Prioriteti strategjik 1. Mobiliteti i mençur

Përshkrimi i veprimit		Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndriçimi rrugor i mençur	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës/PPP	70,000.00 €	Komuna
2	Sistemi elektronik i pagesës së parkimit të automjeteve (bazuar në aplikacion).	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës/PPP	150,000.00 €	Komuna
3	Monitorimi i fluksit të trafikut.	I mesëm	Afatgjatë	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës/PPP	150,000.00 €	Komuna
4	Sistemi i ri i informacionit të transportit publik.	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna e Fushë Kosovës/PPP	120,000.00 €	Komuna

6.5 PRIORITET STRATEGJIK PËR MBROJTJEN E MJEDISIT DHE SIPËRFAQEVE ME RREZIKSHMERI

QËLLIMI 1: MBROJTJA DHE MENAXHIMI I RESURSEVE UJORE NË TERRITORIN E KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS

- Prioriteti strategjik 1. Përmirësimi i menaxhimit dhe trajtimit të cilësisë së ujit
- Prioriteti strategjik 2. Ngritja e cilësisë së resurseve ujore

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Krijimi i rrjetit të monitorimit fiziko-kimik	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	80,000.00 €	Komuna & MMPHI
2	Vlerësimi i buxhetit në lidhje me dhënien e garantëve të mesme dhe të vogla për industrinë për trajtimin e ujërave të ndotura	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	100,000.00 €	Komuna & MMPHI
3	Angazhimi i një kompanie konsulentë për vlerësimin e gjendjes së ujërave dhe hartimin e planit të veprimit për përmirësimin e tyre	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	10,000.00 €	Komuna
4	Përcaktimi i zonave të mbrojtura sanitare, vendosja e shenjzimit dhe ruajtja e tyre	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	20,000.00 €	Komuna & KRU & MMPHI
5	Inicimi i projektit për restaurimin/rregullimin e shtratit të lumit	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	GQ/THV	10,000.00 €	Komuna
6	Implementimi i projektit të restaurimit/rregullimit të shtratit të lumit	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	GQ/THV	100,000.00 €	

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

7	Rehabilitimi i infrastrukturës për ujësjellës dhe kanalizim	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	GQ/THV	6,000,000.00 €	Komuna
8	Krijimi i infrastrukturës për menaxhimin e ujërave atmosferike	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	GQ/THV	2,000,000.00 €	Komuna
9	Lancimi i kampanjës për sensibilizim të banorëve, bizneseve dhe industrive rreth rëndësisë së ujit dhe shkarkimit të ujërave të zeza	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	GQ/THV	5,000.00 €	Komuna

- Prioriteti strategjik 3. Vlerësimi dhe menaxhimi i niveleve të metaleve të rënda dhe hidrokarbureve
- Prioriteti strategjik 4. Zhvillimi i praktikave të qëndrueshme të minierave për ruajtjen e cilësisë së ujit

Përshkrimi i veprimit		Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ngritja e stacioneve monitoruese (strategjikisht pranë zonave industriale), si dhe hartimi i një plani sistematik për marrjen e mostrave të rregullta të ujërave sipërfaqësore, për analizimin e përmbajtjes së metaleve të rënda dhe hidrokarbureve	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DPUMM/Donator	N/A	DPI
2	Vlerësimi i buxhetit në lidhje me dhënien e granteve të mesme dhe të vogla për industrinë për trajtimin e ujërave të ndotura (4 x 25,000.00)	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	100,000.00 €	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

3	Forcimi i Inspektoratit dhe dhënia e gjobave për industrinë të cilat nuk i përmbahen UA 06/2022	I lartë	Afatgjatë/në vazhdimësi	I lartë	DPUMM	N/A	DPI
4	Krijimi i një rregulloreje për menaxhimin e përgjegjshëm të mbetjeve, kontrollin e erozionit dhe miratimin e teknologjive miqësore me mjedisin për operacionet minerare	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DPUMM/Donator	N/A	DPUMM
5	Trajnimi dhe ngritja e kapaciteteve për kompanitë minerare, për adoptimin e praktikave të qëndrueshme dhe përdorimin e teknologjive miqësore me mjedisin për të minimizuar ndotjen e ujërave	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	DPUMM/Programe Mjedisore	N/A	DPUMM
6	Ndërtimi i urave, lëshesave, nënkalimeve në Komunën e Fushë Kosovës	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	DSHPME	700,000.00 €	DSHPME

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 2: PËRMIRËSIMI DHE RUAJTJA E CILËSISË SË AJRIT NË TERRITORIN E KOMUNËS

- Prioriteti strategjik 1. Tranzicioni energjetik në energji të rinovueshme dhe përdorimin e pajisjeve me efikasitet të lartë

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Ndalimi i përdorimit të lëndës djegëse për ngrohje në zonën urbane	I lartë	Afatmesëm	N/A	DPUMM	N/A	DPUMM
2	Ngritja e sistemit të centralizuar të ngrohjes përmes kogjenerimit në zonën urbane	I lartë	Afatshkurtër		DPUMM	N/A	DPUMM
3	Mbështetje teknike e ekonomive familjare për renovimin dhe izolimin termik të objekteve	I lartë	Afatgjatë	I lartë	DPUMM, Donator	N/A	DPUMM
4	Ofrimi i stimuljeve (subvencionimi, grante, ulje taksash) për përdorimin e burimeve të rinovueshme dhe pajisjeve efikas në energji	I mesëm	Afatgjatë	I lartë	DPUMM, Donator	N/A	DPUMM
5	Zbatimi i masave bashkëkohore të kursimit të energjisë-instalimi i paneleve solare në ndërtesat e menaxhuara nga komuna	I lartë	Afatgjatë	I lartë	DPUMM	N/A	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 2. Zbatimi i monitorimit të cilësisë së ajrit në kohë reale

Përshkrimi i veprimit		Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Identifikimi i zonave specifike brenda zonës urbane (zona me trafik të lartë, zona industriale, zona të banimit) për ngritjen e stacioneve fillestare të monitorimit	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	DPUMM/Donator	50,000.00 €	DPUMM
2	Identifikimi i burimeve të ndotjes së ajrit pas njohjes me tendencat e cilësisë së ajrit në zonat e caktuara	I mesëm	Afatshkurtër	I mesëm	DPUMM/Donator	50,000.00 €	DPUMM
3	Shtrirja e sipërfaqeve të gjelbra mbrojtëse rreth depove të karburanteve dhe fabrikave të betonit, në zonat industriale në Miradi të Poshtme dhe Fushë Kosovë, si dhe në zonën urbane në tërësi	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM/Donator	150,000.00 €	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 3. Ngritja e cilësisë së ajrit dhe kontrolli i ndotjes

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Studim i veçantë për identifikimin e burimit të grimcave PM, hartimi dhe implementimi i rregullores	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DPUMM/Donator	N/A	DPUMM
2	Të fillohet me ngritjen e incentivave për përdorimin e karburanteve më të pastra	I lartë	Afatmesëm	I lartë	DPUMM/Donator	N/A	DPUMM
3	Monitorimi dhe raportimi mbi ecurinë e tranzicionit në lëndë djegëse më të pastra	I lartë	Afatgjatë/ në vazhdimësi	I mesëm	DPUMM/Donator	N/A	DPUMM

QËLLIMI 3: MBROJTJA E TOKËS NGA NDOTJA, ADRESIMI I PROCESVE QË KONTRIBUOJNË NË DEGRADIMIN DHE NDOTJEN E TOKËS

- Prioriteti strategjik 1. Ruajtja e tokës dhe zbutja e ndikimit të minierave

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Vlerësimi i ndikimit në mjedis, vlerësimi i shkallës së ndotjes	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM/DBP	70,000.00 €	DPUMM
2	Zhvillimi dhe zbatimi i programeve të restaurimit dhe rehabilitimit të tokës sipas standardeve mjedisore	I lartë	Afatgjatë	I mesëm	DBP	190,000.00 €	DPUMM
3	Krimi i tampon zonave rreth minierave	I lartë	Afatgjatë	I mesëm	DBP	130,000.00 €	DPUMM
4	Kufizimi i aktiviteteve të lejuara pranë dhe në miniera, monitorimi i kufizimeve të veprimtarisë	I lartë	Afatgjatë/ në vazhdimësi	I mesëm	DPUMM	N/A	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

- Prioriteti strategjik 2. Monitorimi i vazhdueshëm i cilësisë së tokës dhe vlerësimi i shkallës së erozionit

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Përcaktimi i stacioneve të monitorimit dhe organizimi i ekspeditave për marrjen e mostrave	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DPUMM/Donator	45,000.00 €	DPUMM
2	Zbatimi i programeve të vazhdueshme të vlerësimit të cilësisë së tokës	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Donator/grante	N/A	DPUMM
3	Studim mbi vlerësimin e shkallës së erozionit në stacionet e monitorimit, kategorizimi sipas rrezikut të erozionit (i ulët, mesatar, i lartë)	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM/donator	120,000.00 €	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 4: REDUKTIMI I NDOTJES AKUSTIKE DHE PËRMIRËSIMI I CILËSISË SË PËRGJITHSHME TË JETËS PËR BANORËT E KOMUNËS

- Prioriteti strategjik 1. Zvogëlimi i ndotjes akustike

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Përgatitja e Planit Lokal për Mbrojtjen nga Zhurma	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DPUMM	40,000.00 €	DPUMM
2	Vendosja e barrierave për reduktimin e zhurmës përreth objekteve që shkaktojnë zhurmë / autoudha, zonat komerciale dhe industriale	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DPUMM	170,000.00 €	DPUMM
3	Krijimi i korridoreve të gjelbër përgjatë të gjitha rrugëve në vendbanime;	I lartë	Afatgjatë	I lartë	DPUMM	350,000.00 €	DPUMM
4	Reduktimi i qarkullimit të automjeteve të rënda në zonën urbane (caktimi i rrugëve për kalimin e mjeteve transportuese mbi pesha 7.5t)	I lartë	Afatgjatë	I ulët	DPUMM	10,000.00 €	DPUMM

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 5: MBROJTJA DHE MENAXHIMI I SITUATAVE NGA FATKEQËSITË NATYRORE

- Prioriteti strategjik 1. Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë natyrore dhe ruajtja e mjedisit

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Masa rehabilituese të tokave të degraduara dhe kontaminuara	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DBP	200,000.00 €	DBPZHR
2	Hartimi i Raportit të Vlerësimit të Rrezikshmërisë, përcaktimi i zonave të rrezikuara, planifikimi i emergjencave, sisteme të shpejta paralajmëruese dhe rrugëve të evakuimit	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DSHP	N/A	DSHP
3	Integrimi i teknikave të kontrollit të erozionit-mbulesa vegetative, tarraca për mbrojtjen e dheut	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DBP	150,000.00 €	DBP
4	Stabilizimi i pjerrtësive përmes mureve mbajtëse në lokacionet e ekspozuara ndaj rrëshqitjeve	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	DBP	290,000.00 €	DBP
5	Pastrimi i shtretërve të lumenjve nga mbeturinat dhe aluvioni i mbledhur se paku 2 here ne vit (ulja e rrezikut nga përmytjet)	I lartë	Afatmesëm	I ulët	GQ/THV	10,000.00 €	Komuna
6	Parandalimi i shpyllëzimit (sidomos pyjet e vjetra) dhe promovimi i praktikave të qëndrueshme të pylltarisë	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DBP	20,000.00 €	DBP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 6: MBROJTJA E NATYRËS DHE BIODIVERSITETIT DHE PASURIVE TJERA NATYRORE TË KOMUNËS

- Prioriteti strategjik 1. Ruajtja e biodiversitetit dhe zgjerimi i zonave të mbrojtura

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Hartimi i Planit Lokal të Veprimit në Biodiversitet	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DPUMM	€ 35,000.00	DPUMM
2	Marrja nën mbrojtje e zonave të reja të natyrës	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DPUMM	€ 75,000.00	DPUMM

- Prioriteti strategjik 2. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Implementimi i masave për parandalimin e zjarreve pyjore	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	DBP	€ 15,000.00	DBP
2	Kontrollimi i gjuetisë ilegale	I lartë	Afatmesëm	I ulët	DBP	€ 17,000.00	DBP

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

QËLLIMI 7: MBROJTJA NGA FATKEQËSITË NATYRORE

- Prioriteti strategjik 1. Vlerësimi i rrezikut të vërshimeve në komunë, masat për mbrojtje dhe parandalim

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Krijimi i liqenit akumulues	I mesëm	Afatmesëm	I lartë	MMPH	1,500,000.00 €	MMPH
2	Drenazhimi i tokës bujqësore përgjatë lumit Sllatinë e Vogël	I ulët	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	50,000.00 €	Komuna
3	Drenazhimi i tokës bujqësore përgjatë lumit në Miradi të Ulët	I ulët	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	50,000.00 €	Komuna
4	Drenazhimi i tokës bujqësore përgjatë lumit në Henc	I ulët	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	50,000.00 €	Komuna

6.6 PRIORITET STRATEGJIKE PËR TRASHËGIMIN NATYRORE, KULTURORE DHE TURISTIKE

QËLLIMI 1: RUAJTJA DHE KONSERVIMI AKTIV APO RIGJENERIMI I ASETEVE TË TRASHËGIMISË KULTURORE DHE NATYRORE SI PASURI E ÇMUAR TERRITORIALE DHE VLERË E PËRGJITHSHME

- Prioriteti strategjik 1. Mbrojtja e trashëgimisë natyrore dhe asaj kulturore

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Mbrojtja dhe ruajtja e zonës së trashëgimisë kulturore “Kalaja e Harilaqit”	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
2	Mbrojtja dhe ruajtja e trashëgimisë kulturore	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
3	Mbrojtja, ruajtja dhe shenjëzimi i “Nekropoli Mesjetar” - Grabovc i Ulët	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
4	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi “Fortesa Parahistorike” – Bardh i Madh	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
5	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi Lokaliteti Arkeologjik “Llatkavica” – Miradi e Epërme	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
6	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi “Fortifikata Maja e Zezë” – Grabovc i Ulët	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
7	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi “Lokaliteti Neolitik” – Nakarad	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK

PROJEKT PLANI ZHVILLIMOR KOMUNAL I KOMUNËS SË FUSHË KOSOVËS 2025 – 2033

8	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi i “Xhamia e vjetër” në Sllatinë të Madhe	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
9	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi i “Xhamia e vjetër” në Miradi e Poshtme	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
10	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi “Kisha e Shën Ekatarinës” - Bresje	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
11	Mbrojtja, ruajtja e zonës dhe shenjëzimi “Ish Baza e ushtrisë Italiano-gjermane dhe ish Stacioni Hekurudhor”	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
12	Mbrojtja dhe ruajtja e Objektivit të Hekurudhave Kolonia	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DK
13	Mbrojtja e zonës së mbrojtur të bimës endemike të Ballkanit Forsythia europaea	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DMML
14	Mbrojtja nga dëmtimi e zonës së mbrojtur në Ligatinë	I lartë	Afatgjatë	I ulët	N/A	N/A	DMML

6.7 PRIORITET STRATEGJIKE PËR VENDBANIMET

QËLLIMI 1: NDËRTIMI I OBJEKTEVE DHE HAPËSIRAVE TË REJA TË INFRASTRUKTURËS SOCIALE SI DHE PËRMIRËSIMI I ATYRE EKZISTUESE

- Prioriteti strategjik 1. Ndërtimi i objekteve dhe hapësirave të reja të infrastrukturës sociale

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Zgjerimi i sipërfaqeve për banim individual në zonën urbane dhe rurale	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Sektori Privat	N/A	Investitor Privat
2	Zgjerimi i sipërfaqeve për banim kolektiv në zonën urbane	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Sektori Privat	N/A	Investitor Privat
3	Zgjerimi i sipërfaqeve për shfrytëzim të përzier në zonën urbane dhe rurale	I lartë	Afatshkurtër	I lartë	Sektori Privat	N/A	Investitor Privat
4	Renovimi i shtëpive ekzistuese të banimit social në Miradi të Epërme	I lartë	Afatgjatë	I lartë	Sektori Privat	400,000.00 €	DPU
5	Bonus Banimi	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna	108,000.00 €	DPU

6.8 PRIORITET STRATEGJIKE PËR BANIM

QËLLIMI 1: SIGURIMI I BANIMIT TË QËNDRUESHËM PËR TË PLOTËSUAR NEVOJAT E TANISHME DHE NË TË ARDHMEN

- Prioriteti strategjik 1. Sigurimi i banimit të qëndrueshëm

Përshkrimi i veprimit		Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Renovimi i shtëpive private për 45 familje në nevojë	I lartë	Afatmesëm	I mesëm	Komuna	202,500.00 €	DPU
2	Renovimi i njësive banesore në Miradi të Epërme	I lartë	Afatshkurtër	I mesëm	Komuna	240,000.00 €	DPU
3	Ndërtimi i dy ndërtesave me nga 72 njësi banesore	I mesëm	Afatmesëm	I lartë	Komuna	1,980,000.00 €	DPU

6.9 PRIORITET STRATEGJIKE PËR SHFRYTËZIMIN E TOKËS

QËLLIMI 1: PËRGATITJA E DOKUMENTEVE TË PLANIFIKIMIT HAPËSINOR

- Prioriteti strategjik 1. Plani Hartimi i Planeve Rregulluese për vendbanimet

	Përshkrimi i veprimit	Prioriteti	Afati kohor i zbatimit	Implikimi financiar	Burimi i financimit	Buxheti i përafërt	Organizata përgjegjëse për zbatim
1	Revidimi i HZK Fushe-Kosova 2020-2028	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	50,000.00 €	DPU
2	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën Urbane Fushë Kosovë	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna	70,000.00 €	DPU
3	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Bardhin e Madh	I lartë	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	40,000.00 €	DPU
4	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Sllatinën e Madhe	I mesëm	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	40,000.00 €	DPU
5	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Vendbanimin joformal Graboc	I mesëm	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	35,000.00 €	DPU
6	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Vendbanimin joformal Rrafshinë	I mesëm	Afatshkurtër	I ulët	Komuna	35,000.00 €	DPU
7	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Brezin e Biznesit	I mesëm	Afatmesëm	I ulët	Komuna	40,000.00 €	DPU
8	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën industriale Sllatinë e Madhe	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna	45,000.00 €	DPU
9	Hartimi i Planit Rregullues të Hollësishëm për Zonën industriale Harilaq	I lartë	Afatmesëm	I ulët	Komuna	45,000.00 €	DPU

7 ZBATIMI DHE MONITORIMI

7.1 DISPOZITAT PËR ZBATIM

7.1.1 DISPOZITAT PËR ZBATIM PËRMBAJNË NJË MEKANIZËM PËR MONITORIMIN DHE VLERËSIMIN E PROGRESIT TË KOMUNËS DREJT ARRITJES SË TË GJITHA ASPEKTEVE TË PLANIT, NË BAZË TË TREGUESVE TË MATSHËM

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor (Drejtoria e Urbanizmit dhe Mbrojtje të Mjedisit). Pas aprovimit të Planit Zhvillimor Komunal në Kuvendin Komunal dhe publikimit zyrtar, fillon të kryej përgjegjësitë ligjore që ka lidhur për zbatimin e Planit Zhvillimor të Komunës, në këtë drejtim drejtoria e Urbanizmit dhe Mbrojtje të Mjedisit do fillojë me një punë mjaft komplekse dhe të vështirë në koordinimin dhe bashkëpunimin me drejtoritë sektoriale brenda komunës.

Duhet theksuar se zbatimi i Planit Zhvillimor Komunal varet nga shumë faktorë në mënyrë direkte dhe indirekte dhe përpos punës brenda sektorëve të komunës, në funksion të krijimit të një sistemi transparent dhe të qëndrueshëm, sistem i cili prezanton edhe një nga kërkesat ligjore, duhet punuar edhe me grupet tjera të interesit, e cila nuk mund të bëhet pa ngritur edhe cilësinë e informimit dhe komunikimit si dhe fuqizimin e faktorëve tjerë.

APKPMH dhe ekipi punues në rend të parë zbatimin do e bëjnë në harmoni me Planin e Veprimit për Zbatim të Planit Zhvillimor të Fushë Kosovës, duke punuar Planet e Zbatimit Sektoriale të secilës Drejtore të Komunës së Fushë Kosovës.

7.1.1.1 FORMIMI I EKIT

Një nga faktorët fillestar dhe të rëndësishëm të zbatimit të PZHK-së është krijimi i ekipit komunal të Fushë Kosovës, i cili do të ketë obligim përkrahjen e zbatimit të PZHK-së, por edhe për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit. Në të njëjtën kohë, pasi Komuna e Fushë Kosovës nuk ka ekip për zbatim dhe monitorim të HZK-së, ky ekip duhet t'i kryej edhe ato detyra.

Komuna e Fushë Kosovës në funksion të zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të PZHK-së, si pjesë e këtij dokumenti, e parasheh krijimin e këtij ekipi, që përpos rëndësisë së madhe në zbatim, do shërbejë edhe si një mekanizëm për monitorimin dhe vlerësimin e progresit të komunës drejt arritjes së të gjitha aspekteve të planit, në bazë të treguesve të matshëm.

Ky ekip punues duhet të themelohet nga Kryetari i Komunës, i cili bazuar në kompetencat ligjore që ka ose e themelon vet ose i propozon Kuvendit të Komunës emërimin e ekipit punues për zbatimin e Planit Zhvillimor të Fushë Kosovës, si dhe për Monitorim dhe Raportim lidhur me zbatimin e planit. Për arsye praktike, ekipi i njëjtë do ketë obligimet e njëjta edhe për HZK-në e Fushë Kosovës.

Në kuadër të vendimit duhet përshkruhet përbërja e ekipit, detyrat lidhur me zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit, periudhat e raportimit, kompensimin nëse aplikohet etj.

Ekipi punues përbëhet nga përgjegjësit e të gjitha drejtorive, e udhëheqësi i Autoritetit Përgjegjës Komunal për Planifikim dhe Menaxhim Hapësinor (Drejtoria e Urbanizmit) është edhe koordinatori i ekipit.

Detyrat e ekipit janë të koordinoj dhe bashkërendoj aktivitetet lidhur me përgatitjen e Planeve Vjetore, për çdo drejtori brenda komunës së Fushë Kosovës. Planet vjetore duhet përgatitur për drejtoritë përkatëse: Urbanizëm dhe Mbrojtje të Mjedisit, Ekonomi dhe Zhvillim, Drejtoria e Financave, Administrata e Përgjithshme, Kulturë Rini dhe Sport, Arsim, Bujqësi dhe Pylltari, Shëndetësi dhe Mirëqenie Sociale, Shërbime Publike, Inspektionit, Drejtoria e Infrastrukturës.

Është detyrë e secilit përgjegjës që është pjesë e ekipit, nga secila drejtori, të kujdesen për planet vjetore, dhe e koordinorit të ekipit të kujdeset për planin e Drejtorisë për Urbanizëm dhe Planifikim, por në cilësinë e koordinorit dhe si udhëheqës i ekipit punues edhe koordinoj dhe ndihmojë edhe planet vjetore të drejtorive tjera.

Detyrë tjetër është që të verifikoj se Planet Vjetore Sektoriale të jenë të bazuara dhe në harmoni me Planin e Veprimit për Zbatim nga PZHK-ja si dhe të:

- Përcjellë, koordinoj dhe bashkërendoj zbatimin praktik të projekteve dhe komponentës hapësinore në baza ditore, javore e mujore të punës;
- Merr edhe shënime për mundësitë, sfidat dhe problemet e zbatimit ashtu që të mundësoj përmirësimin e zbatimit në vitin tjetër të radhës;
- Bashkëpunojnë me anëtarët nga të gjitha drejtoritë komunale, në mënyrë që të organizojnë dhe funksionalizojnë sistemin e Zbatimit të Planit si dhe Raportimin;
- Informojë, nëpërmjet Zyrës për Informim, edhe qytetarët 15 ditë para datës së raportimit në një tubim të qytetarëve për gjetjet në procesin e zbatimit të planit, dhe në atë takim kërkon edhe propozimet e qytetarëve për masa, zhvillime dhe projekte që, do të mund të futeshin në rishikim të buxhetit dhe KAB, përmes: Shpalljeve publike të vendosura në objektet publike, dhe vendet më të frekuentuara brenda territorit të komunës, Mediave lokale, Ueb faqes zyrtare të Komunës;

Koordinatori i ekipit bashkë me ekipin, ftojnë përfaqësuesit e drejtorive që të marrin pjesë në takime për t'u konsultuar dhe diskutuar lidhur me zbatimin e planeve, dhe përfaqësuesit e drejtorive raportojnë për zhvillimet, por edhe propozojnë masat e aktiviteteve që i kontribuojnë zbatimit të planeve.

Konsultime organizohen edhe me kryetar të Këshillave Lokale të Fshatrave, të Vendbanimeve, të Lagjeve Urbane dhe përfaqësues të Shoqërisë Civile që të:

- Kontribuojnë me propozime, sugjerime dhe komente gjatë procesit të zbatimit të planeve për të gjitha fushat;
- Informojnë nëpërmes formave të ndryshme për zhvillimet ilegale në vendbanimet, lagjet urbane dhe përgatiten për projekt-propozimet;
- Definojnë masat dhe zhvillimet e parapara me plane në periudhën e dëgjimeve publike për buxhet;
- Zhvillojnë tubimet e rregullta publike;
- Zhvillojnë takimet për planifikim strategjik që organizohen nga Komuna, përkatësisht Kuvendi i Komunës ose Kryetari.

Së paku një anëtar i Këshillit Lokal të fshatit, të vendbanimit apo të lagjes urbane duhet të jetë person kontaktues për zbatim të planit në fshat, vendbanim apo lagje urbane.

Ky person mund të jetë personi i cili, me rregulloren për Këshill të Fshatrave, është përfshirë në grupet punuese komunale për planifikim të Planit Zhvillimor Komunal.

Kryetari i Komunës duhet që (së paku) të organizojë dy takime në vit me ekipin punues. Takimet, duhet të mbahen së paku një herë në gjashtë muaj, edhe pse preferohet çdo tre muaj të ketë takime. Për rendin e ditës, duhet të konsultohen edhe nëse konsiderohet se raportimi për zhvillimet lidhur me zbatimin e planeve dhe përgatitja e raporteve gjashtëmujore dhe njëvjeçare, duhet të jetë pika kryesore.

Kuvendi i Komunës, mund të kërkojë një opinion nga ekipi për çështje të caktuara me interes për qytetarët, dhe institucionet.

Procesi i zbatimit mbështet në parimin e ligjshmërisë sipas të cilit parim, komunat ushtrojnë kompetencat dhe përgjegjësitë e tyre brenda kushtetutës, ligjeve dhe akteve të tjera normative të Republikës së Kosovës. Zbatimi i këtij parimi, nënkupton edhe zbatimin e parimit të transparencës, dhe në këtë mënyrë komunat, promovojnë transparencën e organeve legislative, ekzekutive dhe administrative, duke e rritur pjesëmarrjen e qytetarëve në zbatimin e planeve në nivel lokal, dhe duke lehtësuar qasjen publike në dokumentet zyrtare të komunës.

7.1.1.2 INFORMIMI DHE KOMUNIKIMI NË PROCESIN E ZBATIMIT TË PZHK-SË SË FUSHË KOSOVËS

Informimi dhe komunikimi në procesin e zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës luajnë një rol të jashtëzakonshëm, andaj Komuna e Fushë Kosovës dhe aktorët e tjerë relevantë, duhet të kontribuojnë ndjeshëm në krijimin e kushteve për zbatimin e Planit Zhvillimor Komunal .

Fusha e informimit dhe e komunikimit, në funksion të zbatimit të këtij dokumenti, do jetë një mbështetje e madhe e drejtuesve të institucioneve, dhe të vetë institucioneve komunale.

Ndërtimi i marrëdhënieve të mira me publikun, do të ndikonte drejtpërdrejt në përmirësimin e praktikave të zbatimit të planeve, në përmirësimin e mbledhjes dhe përdorimit të ardhurave nga taksat dhe tarifat vendore, në përdorimin efektiv të aseteve të komunës, në krijimin e një klime miqësore me bizneset, në inkurajimin e shoqërisë civile dhe të sektorit privat etj. Nëpërmjet mekanizmave të ndryshëm të buxhetimit me pjesëmarrje, do të inkurajohen qytetarët në përfshirjen e tyre në zbatimin e projekteve, objektivave qëllimeve dhe përmbajtjeve tjera të PZHK-së, në vlerësimin e nivelit të shërbimeve publike dhe në rritjen e transparencës në përdorimin e fondeve publike. Komuna është e detyruar të zbatoj kuadrin ligjor në lidhje me transparencën dhe informimin e publikut, në lidhje me tërë veprimtarinë ekonomiko-financiare të komunës dhe në këtë funksion, plani i informimit dhe i komunikimit do të përmbushte edhe këtë kërkesë, nga kuadrin ligjor.

Në vijim, Komuna e Fushë Kosovës do të respektojë me rigorozitet procedurat ligjore të transparencës gjatë zbatimit të Planit Zhvillimor. Plan i informimit dhe i komunikimit është baza mbi të cilën duhet të zhvillohet procesi i zbatimit transparent të PZHK-së, dhe i sigurimit të përkrahjes së gjerë nga të gjithë aktorët në proces të zbatimit. Në këtë drejtim, komuna do t'i shfrytëzoj të gjitha mjetet e informimit dhe të komunikimit, për qasje sa më të gjerë dhe të qëndrueshëm në institucione dhe dokumente, aty ku ligjërisht është e mundur për publikun dhe aktorët e tjerë relevant.

Në këtë drejtim, në funksion të zbatimit të dokumentit rekomandohet të ketë komunikim dhe motivim lidhur me strategjinë dhe planin e informimit dhe komunikimit me të gjithë aktorët, duhet mbajtur plani në fokus të të gjithëve, botojeni atë dhe bëjeni le të shihet në gazeta, postoni atë në Ueb faqen tuaj të internetit dhe referojuni sa më shpesh që të jetë e mundur në mënyra të ndryshme dokumenteve të planifikimit. Këto udhëzime, do të ndihmojnë për të ndërtuar dhe fuqizuar dinamikën e zbatimit të planit.

Një udhëzim tjetër i dobishëm në këtë drejtim, është një “memo vjetore”, dërguar nga Kryetari i Komunës të gjithë liderëve të vendbanimeve, shoqatave jo qeveritare, bizneseve, qeverisë qendrore, institucioneve publike etj. Kjo memo, i përkujton ata në lidhje me Planin Zhvillimor Komunal aktual dhe me këtë rast nga dhe anëtarët e grupeve të tjera të interes, mund të kërkojnë komente dhe sugjerime lidhur me informimin, me komunikimin, zbatimin e dokumentit si dhe për çështjet tjera me interes.

Si shumë me interes për zbatim të planit konsiderohet analiza, informimi dhe komunikimi adekuat, cilësor etj., me të gjithë aktorët dhe veçanërisht, me ata që ndihmuan në hartimin e tij. Njerëzit të cilët kanë ndihmuar me inpute, duhet mbajtur të përfshirë në vazhdimësi, përmes fuqizimit të informimit dhe të komunikimit, si një komponentë e rëndësishme dhe strategjike e zbatimit.

7.1.1.3 BASHKËPUNIMI DHE BASHKËVEPRIMI NË FUNKSION TË ZBATIMIT TË PLANEVE

Përkundër që në Komuna e Fushë Kosovës mund të thuhet lirisht se kishte një proces cilësorë gjatë përgatitjes së PZHK-së në kuptimin e gjithëpërfshirës edhe të zbatimit të ligjit në fuqi, për kundër që bashkëpunimi dhe bashkëveprimi në mes të drejtorive gjatë hartimit të dokumentit ishte i mirë por, vlerësohet se ende ka mjaft shumë hapësirë për informim, bashkëpunim dhe bashkëveprim në mes të drejtorive, sidomos sa i përket zbatimit të Planit Zhvillimor të Komunës.

Në këtë drejtim, çdo drejtori duhet të jetë e përgatitur që të jetë në funksion të zbatimit të dokumentit, duhet të jetë e pajisur me të gjithë mekanizmat dhe mjetet e nevojshme duke filluar: nga posedimi i kopjeve të shtypur dhe digjitale të Planit, stafi i secilës drejtori duhet të informohet me përmbajtjen, detyrat, si dhe me obligimet që dalin nga PZHK. Drejtoritë, duhet të komunikojnë dhe t'i koordinojnë veprimet për projektet, objektivat qëllimet dhe përmbajtjet tjera të PZHK-së por edhe aktivitetet tjera që janë rezultat i Planit, por edhe të jenë të informuara për zhvillimet tjera që janë të veçanta brenda drejtorive, si dhe duhet komunikuar edhe për kufizimet dhe mundësitë ligjore nga fushat e tyre kompetente që prekin drejtoritë por, edhe projektet, objektivat, qëllimet dhe dimensionin hapësinor të dokumentit.

Vlerësohet shumë i rëndësishëm krijimi i një sistemi digjital, i cili do të mundësojë komunikimin adekuat, azhurnimin e shpejtë dhe cilësor, transparencën në mes të drejtorive, por edhe transparencën ndaj aktorëve të tjerë. Një sistem i tillë, e ngritë shkallën e zbatimit (implementimit) të planit, dhe mundëson informim dhe koordinimin efikas, cilësor, dhe në masë të madhe e ngrit edhe shkallën e zbatimit të detyrave, si dhe përgjegjësinë dhe transparencën ndaj të gjithë aktorëve relevant. Krijimi i sistemit të përbashkët të GIS-it, shihet si domosdoshmëri nga që është edhe mundësi shumë më e madhe e informimit dhe e komunikimit të shpejtë dhe të saktë në mes të drejtorive. Por, deri sa të krijohet ky sistem, drejtoritë duhet t'i shfrytëzojnë mjetet më pak të sofistikuar ose, ato mjete që i kanë në dispozicion.

Drejtoritë komunale, gjithsesi duhet të vazhdojnë të i shkëmbejnë informatat, të bashkëpunojnë dhe të bashkëveprojnë në mënyrë cilësore mes tyre për zbatim të dokumentit. Zbatimi i planit, projekteve, objektiveve, qëllimeve dhe i zhvillimeve të tjera fillon menjëherë pasi që ato të jenë aprovuar nga Kuvendi Komunal, mirëpo për lehtësimin e zbatimit të Planit Zhvillimor Komunal vlerësohet hartimi i planeve të punës për çdo drejtori dhe zbatimi i tyre sipas sektorëve përkatës, bazuar edhe në plane të lartpërmendura. Këto plane sektoriale, do të prezantohen para ekipit punues për zbatim për t'u analizuar, për koordinim të aktiviteteve por edhe për të ndihmuar në zbatimin e tyre. Nga fusha e bashkëpunimit dhe e bashkëveprimit në mes të gjitha drejtorive, duhet theksuar se një rol të madh dhe strategjik ka Drejtoria e Inspektoratit, ose inspektorët e fushave të ndryshme të nivelit komunal. Zbatimi i dokumentit është i lidhur ngushtë edhe me punën inspektorëve të fushave përkatëse. Vlerësohet mjaft i rëndësishëm dhe duhet bashkëpunuar ngushtë për t'i informuar ata me zhvillimet e planifikuara, si dhe për t'i pajisur me harta (të shtypura me përpjesë të duhur ose digjitale) adekuate për këto zhvillime, dhe për kufijtë ndërtimor në veçanti, por edhe për zhvillime të tjera.

Kjo bëhet pastaj, edhe për ta funksionalizuar bashkëpunimin dhe bashkëveprimin në mes të drejtorive në funksion të zbatimit sa më efikas dhe cilësor të planit.

Vlen të theksohet se rolin kryesor në fushën e bashkëpunimit me inspektoratin ose edhe me inspektorët, e mbanë Drejtoria e Urbanizmit por, në funksion të zbatimit të planit një rol të rëndësishëm e ka edhe ekipi punues për zbatim, si dhe instancat e tjera të nivelit komunal dhe qendror.

Edhe drejtoritë tjera komunale të cilat duhet të jenë të informuar për zhvillimet e parapara me plan, sidomos duhet të jenë të informuara me projektet konkrete nga plani si dhe për prioritetet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjatë. pasi që shumë projekte, zhvillime të parapara me PZHK duhet të jenë pjesë e parashikimit buxhetore të trevjeçarit të ardhshëm që njihet si KAB Korniza Afatmesme Buxhetore. Vetëm me futjen e këtyre projekteve, objektiveve qëllimeve dhe përmbajtjeve tjera të PZHK-së në kalendarët buxhetor dhe aprovimin e tyre në nivelin komunal dhe qendror, jemi një hapë më përpara në zbatimin e tyre.

Mund të konstatohet se në funksion të zbatimit të Planit Zhvillimor Komunal në këtë rast, por edhe çfarëdo dokumenti tjetër, bashkëpunimi dhe bashkëveprimi në mes të drejtorive gjatë zbatimit duhet fuqizohet dhe avancohet . Bashkëpunimi dhe bashkëveprimi në funksion të zbatimit të planit duhet zgjeruar edhe me gjykatat për disa lëndë potenciale, edhe me byrotë projektuese për tu sqaruar për zonat dhe kufijtë ku lejohen ndërtimet ,e në këtë vij edhe projektimet edhe shoqëria civile për rolin, rëndësinë por edhe interesat që mbrojnë.

7.1.1.4 BASHKËPUNIMI ME INSTITUCIONET E NIVELIT QENDROR

Pasi që PZHK-ja është dokument multisektorial, lirisht mund të themi se edhe kompetencat, përgjegjësitë dhe ndikimet janë të ndryshme (si për nga niveli, ashtu edhe për nga fushë veprimtaria), bashkëpunimi në mes të institucioneve të caktuara, është njëra ndër shtyllat tjera ku duhet mbështetur për zbatim të PZHK-së.

Në këtë drejtim, aktivitetet dhe masat për zbatim, do jenë një bazë e mirë për informim, për komunikim dhe për bashkëpunim dhe bashkëveprim drejt zbatimit të PZHK-së. Dihet fare mirë se, çfarë roli ka MMPHI-ja, MBPZHR-ja Ministria e infrastrukturës, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit por edhe ministritë e tjera në zbatim dhe në përcjellje të zbatimit të PZHK-së.

Është shumë i rëndësishëm bashkëpunimi në mes të niveleve të caktuara për zbatim të PZHK-së. Dihet se ministritë e ndryshme si për shembull MMPHI-ja, mundet që edhe të lëshoj leje. Siç thuhet në ligjin për planifikim, autoritetet duhet t'i lëshojnë lejen secilit aplikues, derisa propozimi për ndërtim përputhet me dispozitat e ligjit të planifikimit, dhe me ligjet e tjera dhe planet zhvillimore komunale dhe hartat Zonale dhe dokumentet tjera të planifikimit., duke i ditur edhe kompetencat për ujë, për tokën dhe për ajrin që i ka (në këtë rast) MMPHI-ja, një fuqizim i bashkëpunimit do të ndihmonte shumë në zbatimin e dokumentit.

Qeveria e vendit, me propozim të MMPHI-së ka nxjerr akt të veçantë me të cilin, e rregullon mbikëqyrjen, por edhe ndëshkimin dhe marrjen e masave të përcaktuara me ligj të planifikimit. Prandaj, mbikëqyrja e akteve të përgjithshme dhe veç e veç, e kushteve dhe e mënyrës së punës të personave të juridik dhe fizik dhe marrja e masave është e përcaktuar po me këtë ligj dhe nga ministria nëpërmjet inspektorëve. Në këtë drejtim, për pos procesit të nxjerrjes së dokumenteve dhe të akteve të tjera, zbatimin e tyre, si dhe aplikimin e procedurave i inspektoratit MMPHI.

Bashkëpunimi, informimi dhe komunikimi është çelësi i zbatimit të PZHK-së. Një rol të rëndësishëm, e ka edhe MBPZHR, e cila është kompetente për zhvillime të qëndrueshme bujqësore por, edhe për zhvillime të pyjeve. Në këtë drejtim, edhe mbrojtja e tokës bujqësore, është fushë ku gërshetohen interesat e nivelit lokal dhe qendrorë. Në këtë drejtim, planet për zbatim do të jenë një bazë e mirë për informim, për komunikim dhe për bashkëpunim dhe bashkëveprim drejt zbatimit. Fuqizimi i lidhjeve me këtë ministri, është çelës i mbrojtjes së tokës bujqësore për çka është i themeluar edhe Inspektorati i Bujqësisë i cili me anë të inspektorëve të tij kryen punë inspektuese në fushat e bujqësisë: në tokat bujqësore, në sferën e pylltarisë dhe të gjuetisë, të mbrojtjes së bimëve, të blegtorisë dhe të peshkatarisë, si dhe të veterinarisë dhe të sigurisë së ushqimit. Edhe përmes kësaj Ministrie si dhe përmes inspektoratit të saj, duhet fuqizuar informimin, komunikimin dhe bashkëpunimin dhe bashkëveprimin për mbrojtjen e tokës bujqësore, si dhe të fushave të tjera relevante dhe ky, do të konsiderohej si një hap i rëndësishëm drejt zbatimit të PZHK-së.

Pasi që planifikimi është multisektorial, gati të gjitha ministritë dhe të gjitha agjensionet e tjera publike, kanë një fushë-veprimtari, kompetencë dhe ndikim që prekë edhe zbatimin e PZHK-së. Vlerësohet se, një bashkëpunim cilësor duhet krijuar në funksion të zbatimit të PZHK-së edhe në mes të niveleve, dhe dihet mirë se zonat e veçanta arkeologjike, arkitektonike janë fusha për zhvillim të përbashkët, mbrojtje por edhe zbatim, njëjtë si edhe një pjesë e madhe e grandeve që vijnë nga niveli qendror. Lirisht, duhet theksuar se cilësia e këtij bashkëpunimi, konsiderohet si mjaft përmbajtjesore për zbatim të PZHK-së.

7.1.1.5 MBËSHTETJA ADMINISTRATIVE

Komuna e Fushë Kosovës, duhet të ofrojë një mbështetje cilësore administrative për zbatim të PZHK-së, duke e synuar lirin nga vonesat burokratike dhe duke reaguar me cilësi ndaj vështirësive ligjore, duke vendosur afate dhe orare të duhura etj.

Parashikohet edhe shfrytëzimi i teknologjive, si dhe i aplikimeve online për zhvillime.

Informimi, komunikimi dhe bashkëpunimi për thjeshtim sa më të madh të procedurave administrative, ndikon dukshëm në zbatim të dokumentit. Në këtë drejtim aplikimi online, matja e kohës së për zbatimin e projekteve, objektivave dhe qëllimeve janë parametra shumë të rëndësishëm për zbatim por, edhe për transparencë në zbatim. Për tu mundur zbatimi i PZHK-së, si mbështetje administrative duhet ofrohet mundësia e hartimit të Hartës Zonale të Komunës, me të cilën mund të jepen kushtet zhvillimore dhe kushtet ndërtimore, por për shkak mos trajtimit në nivel parcele, dhe mundësisë për trajtim jo të barabartë të parcelave dhe pronarëve të ndryshëm, në funksion të sigurimit të hapësirave publike, gjelbërimit dhe përmbajtjeve tjera urbane, duhet trajtuar edhe me PRRH.

Kështu mbështetja administrative përpos transparencës, përgjegjësisë shkon edhe në kompletimin me dokumentet tjerë të nevojshëm për zbatim të plotë të PZHK-së.

7.1.2 MONITORIMI I ZBATIMIT TË PZHK-SË

Brenda kapitullit “Dispozitat për Zbatim”, ekipet hartuese të Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës kanë sqaruar edhe përgjegjësitë dhe kompetencat lidhur me monitorimin e zbatimit të këtij dokumenti.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor (Drejtoria e Urbanizmit) pas aprovimit të Planit Zhvillimor Komunal në Kuvend Komunal, dhe publikimit zyrtar, fillon të kryej përgjegjësitë ligjore që ka lidhur edhe me monitorimin e zbatimit të Planit Zhvillimor të Komunës, në këtë drejtim Drejtoria e Urbanizmit do fillojë me një punë mjaft komplekse dhe të vështirë në koordinimin dhe bashkëpunimin me drejtoritë sektoriale brenda komunës. Duhet theksuar se monitorimi i zbatimit të Planit Zhvillimor Komunal është një aktivitet i vazhdueshëm me qëllim të sigurimit të informatave në mënyrë të rregullt dhe sistematike, në për mes treguesve kuantitativ dhe kualitativ të cilët do matin progresin e arritur në zbatimin e PZHK-së së Fushë Kosovës, me qëllim të vlerësimit se a janë arritur rezultateve e planifikuara por edhe identifikuar vështirësitë, sfidat dhe problemet.

Monitorimi trajton në mënyrë sistematike raportin ndërmjet gjendjes së zbatuar dhe asaj që është planifikuar me PZHK por edhe pritjeve bazuar në treguesit e paracaktuar.

Është mënyra sistematike e mbledhjes dhe e analizës së të dhënave të grumbulluara nga drejtoritë komunale dhe burimet tjera/informacionit, në lidhje me zbatimin e planeve sektoriale për të siguruar përmirësim të vazhdueshëm të zbatimit.

Monitorimi, është procesi nëpërmjet të cilit, zbatuesit e Planit Zhvillimor Komunal të Fushë Kosovës do të sigurohen që projektet, objektivat, qëllimet janë duke u zbatuar, janë në përputhje me ato të planifikuara në PZHK dhe brenda afateve të caktuara.

Është një përpjekje sistematike për të krahasuar punën në zbatim por edhe performancën e PZHK-së me dhe standardet e caktuara për të vlerësuar nëse, po bëhet progres. Gjithashtu, parashikon dhe marrjen e masave korrigjuese ku ka devijime, parashikimin e vështirësive para se të shfaqen, dhe kryerjen e korrigjimeve të nevojshme për ta mbajtur hartën brenda detyrimeve të tyre.

- Në këtë drejtim mundemi të konstatojmë se mundet të bëhet edhe anulimi apo shtyrja e zbatimit të ndonjë aktiviteti të Planit të Veprimit të PZHK-së për arsyt e caktuara objektive por edhe subjektive që janë rezultat i procesit të monitorimit të zbatimit, shtyrja ose anulimi bëhet vetëm me pëlqimin paraprak të Kuvendit të Komunës, dhe nëse bëhet një vendim për shtyrjen apo anulimin e një aktiviteti, Plani i Veprimit do të përditësohet me vendimin e ri, dhe pas përditësimit drejtoritë komunale përgatisin Planin Sektorial Vjetor për zbatim të vitit vijues bazuar në Planin e Veprimit të përditësuar për Zbatimin e PZHK-së.

Monitorimi i zbatimit është proces sistematik dhe i vazhdueshëm i mbledhjes dhe analizës së të dhënave, për një ndërhyrje të caktuar.

Monitorimi, vlerëson shkallën sipas të cilës plani: po zbatohen, në përputhje me Planin e Veprimit për zbatim të PZHK-së ose edhe përmbajtjeve tjera të PZHK-së.

Bazuar në përvojat e kaluara ekziston nevoja për zhvillimin të një sistemi qëndrueshëm për monitorimin e zbatimit të dokumenteve të planifikimit e sidomos PZHK-së në këtë rast, Komuna e Fushë Kosovës është e bindur se përpos një planifikim të qëndrueshëm dhe hartimit të dokumenteve cilësore, po aq është i rëndësishëm edhe aplikimi i tij në praktike dhe përkrahja më të madhe që komuna, institucionet dhe sektorët e tjerë kompetentë duhet bëjnë është për gjetjen e rrugëve adekuatë për zbatim.

Komuna e Fushë Kosovës e konsideron këtë kapitull si një përpjekje për të ndërtuar një sistem dhe koncept të monitorimit dhe vlerësimit të planit në praktikën e përditshme dhe në procesin e planifikimit hapësinor.

Komuna e Fushë Kosovës ka edhe për qëllim që të kontribuojë sa më shumë në orientimin dhe profesionalizimin jo vetëm të administratës dhe autoriteteve lokale por dhe të aktorëve të tjerë të përfshirë në këtë proces.

Do të përshkruhen në mënyrë të thjeshtë, të përmbledhur dhe të saktë të gjithë hapat që duhen ndjekur për të monitoruar zbatimin e PZHK-së, dhe njëkohësisht të përgatiten raportet e nevojshëm për Kuvendin Komunal, MMPHI-në dhe që i duhen çdo pale të interesuar për zbatimin e PZHK-së.

Monitorimi i zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës bëhet në baza ditore, ndërsa raportimi i monitorimit kryhet në intervale kohe të ndryshme: mujore, dy mujore, tre mujore por për qëllime praktike më i rëndësishmi është ai gjashtë mujore dhe vjetore, por edhe për çdo vit radhazi, pasi që PZHK-ja është dokument i cili planifikohet për së paku 8 vite, intervalet tjera kohore për raportin e monitorimit mund të caktohen varësisht edhe nga zhvillimet brenda drejtorive por edhe asaj që është paraparë me plan zbatimit, një raport përmbledhës i monitorimit të zbatimit të PZHK-së përgatitet nga ekipi punues i cili udhëhiqet nga koordinatori, e koordinatori raportin përfundimisht e trajton dhe përmbyll brenda autoritetit përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor (Drejtorisë së Urbanizmit), raport i cili prezanton Monitorimin dhe Vlerësimin e zbatimit të PZHK-së, edhe atë në intervale kohore të arsyeshme gjashtë mujore për nevoja të brendshme të komunës, dhe vjetore i cili është për nevoja të brendshme të komunës por edhe për raportim në MMPHI.

Monitorimi i Zbatimit të PZHK-së bazohet në: Projektet, aktivitetet, masat dhe përmbajtjet tjera të parapara në Planin e Veprimit për Zbatimin e PZHK-së, plan i cili duhet jetë bazë për përgatitjen e planeve vjetore sektorial për secilën drejtori në lidhje me zbatimin e PZHK-së.

Monitorimi i zbatimit trajton edhe projektet, kushtet, masat dhe përmbajtjet tjera të cilat nuk janë paraparë me Planin e Veprimit për Zbatimin e PZHK-së, rrjedhimisht as me plan vjetor sektorial të zbatimit të PZHK-së, dhe të cilat mund të konsiderohen si zhvillime të momentit, të pa planifikuara.

7.1.2.1 KUSH ËSHTË PËRGJEGJËS PËR MONITORIMIN E ZBATIMIT

Caktimi i stafit nëpër drejtori dhe i mjeteve për mbledhjen e të dhënave, që mund të ndryshon nga drejtoria në drejtori, por edhe nga projektet, masat dhe aktivitetet që do monitorohen (fillimisht do preferohej që një staf i cili është trajnuar për matjen e performancës së Komunës të jetë pjesë e procesit të monitorimit).

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor është përgjegjës për monitorimin e zbatimit të Planit të Komunës në koordinim dhe bashkëpunim me drejtoritë përgjegjëse sektoriale të komunës.

Drejtoritë komunale sektoriale brenda komunës së Fushë Kosovës përgatisin raportin monitorues të zbatimit të planeve zhvillimore sektoriale në baza vjetore si obligim ligjor dhe sipas nevojës bazuar në intervalet e lartpërmendura, Raportet vjetore duhet përgatitur për të gjitha drejtoritë, nga të gjitha këto raporte përgatitet Raporti Monitorues i zbatimit të Planit Zhvillimor të Komunës dhe e dorëzon në Kuvendin e Komunës për shqyrtim dhe miratim, pasi të jetë integruar nga autoriteti komunal përgjegjës për planifikim dhe menaxhim hapësinor (Drejtoria për Urbanizmit) dhe pas shqyrtimit dhe miratimit të raportit nga Kuvendi i Komunës, në baza vjetore dorëzon në Ministri raportin informues për gjendjen e zbatimit të Planit Zhvillimor të Komunës.

Raportet vjetore të monitorimit të zbatimit përfshijnë rekomandime për veprim (anulim ose shtyrje të ndonjë aktiviteti) dhe prezantohen para Kuvendit Komunal, Kryetarit të Komunës dhe Ministrisë me statistika financiare, në baza vjetore, së paku për tetë (8) vite.

- **Raportet vjetore të monitorimit bazohen në analizat lidhur me:**

Informatave bazë: gjatë gjithë procesit duhet sigurohen informata, informatat duhet siguruar në të gjitha drejtoritë dhe instancat tjera, këto informata sigurojnë bazë të mirë për analizën dhe vlerësimin e zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës.

Raporti vjetore i monitorimit dhe raportet sektoriale bazohen në analizat e këtyre informatave bazë.

- **Cilët janë treguesit?**

Për të pasur një monitorim të zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës duhet siguruar që informatat bazë të pasqyrojnë treguesit adekuat për zbatim, ata tregues të cilët do të jenë kuantitativ (numra, përqindje) dhe tregues kualitativ.

Çdo drejtori bazuar në Planin e Veprimit për Zbatim të PZHK-së përgatit Planin vjetor sektorial për Zbatimin e PZHK-së, dhe brenda këtij plani duhet definuar edhe treguesit e qartë për monitorimin e zbatimit të kushteve, zhvillimeve, të masave ose të projekteve të parapara.

- **Si i përcaktojmë treguesit për zbatim?**

Duhet të sigurohemi që ka një pajtim mbi treguesit para aplikimit të tyre (gjatë përgatitjes së planit sektorial vjetor për zbatim nga të gjithë amtarët e ekipit).

- Miratoni treguesit që janë të qartë dhe të kontrollueshëm;
- Miratoni treguesit që janë të matshëm, të afërt dhe konsistent;
- Miratoni treguesit që janë të rëndësishëm për kontekstin komunal;
- Miratoni treguesit që janë të ndjeshëm ndaj kushteve të ndryshueshme, dhe që mund të azhurnohen lehtë;
- Miratoni tregues që janë të krahasueshëm me programet apo planet tjera;
- Ndërlidheni monitorimin me ndikimin në mjedis dhe studimet e revidimit;
- Ndërlidheni monitorimin me auditimet tjera të aktiviteteve të qytetit, zonave rurale, fondit të ndërtimeve, etj;
- Ndërlidhni problemet e zhvillimeve aktuale me sistemin e monitorimit që, të mund të zgjerohet apo ndryshohet edhe përdorimi i treguesve;

- **Për ilustrim:**

Nëse në planin vjetor sektorial, bazuar në Planin e Veprimit për Zbatim të PZHK-së së Fushë Kosovës kemi potencuar se për vitin 2022 synohet të ndërtohet rruga e caktuar, treguesi do jetë normal numër dhe në fund të vitit bazuar në informatat bazë mund të themi se kemi realizuar komplet rrugën prej 7 km, ose 7000 m tregues që paraqet të gjitha përmbajtjet e rrugës, të dakorduar kur e kemi krye planin sektorial të zbatimit.

▪ **Caktimi i standardeve të monitorimit:**

Standardet e monitorimit i përcaktojmë në fazën e planifikimit të monitorimit dhe bëhen me marrëveshje të Ekipit Zbatues.

▪ **Cila do jetë metodologjia e monitorimit dhe vlerësimit në procesin e zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës?**

Duke e trajtuar metodologjinë si tërësinë e metodave që përdoren në procesin e monitorimit dhe vlerësimit të Zbatimit të PZHK-së së Fushë Kosovës në përgjithësi për dokumentin por edhe në fusha të caktuara sektoriale.

Lirisht mundet të thuhet se këto metoda bazohen në Planin e Veprimit për Zbatim të PZHK-së si dhe në Planet Sektoriale për Zbatim ku janë paraparë: projektet, aktivitetet, masat dhe afatet kohore, kostot financiare dhe pritjet nga zbatimi i tyre, thjesht duke krahasuar gjendjen e planifikuar dhe gjendjen e realizuar.

Metoda e cila preferohet të shfrytëzohet është metoda e orientuara në rezultate dhe në gjendjen faktike në teren.

Ekipi punues duhet përdorë metodat statistikore dhe mundet të përdorë edhe metodat tjera sipas nevojës dhe përcaktimeve edhe në plan pune për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit.

metodologjia e punës do të ndjek hapat e njëjtë të cilat duhet të jenë edhe pjesë e planit të punës për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të PZHK-së dhe planeve sektoriale, duke ndjekur këta hapa:

▪ **Hapi 1. Identifikimi:**

Identifikimi i Qëllimeve, Objektiveve, projekteve, aktiviteteve, masave, afateve kohore, kostove financiare të cilat duhet të jenë edhe pjesë e planit të punës për monitorimin dhe vlerësimin e zbatimit të PZHK-së dhe planeve sektoriale të cilat duhet zbatohen gjatë vitit vijues kalendarik.

▪ **Hapi 2. Definimi i treguesve:**

Në varësi të asaj se çka është pjesë e planit të veprimit për zbatim të PZHK-së, dhe planeve sektoriale të cilat duhet zbatohen gjatë vitit vijues kalendarik duhet përcaktohen tregues të cilët do të jenë kuantitativ (numra, përqindje) dhe tregues kualitativ për më shumë në materialin e lart përmendur: Cilët janë treguesit dhe materialet tjera.

▪ **Hapi 3. Përcakto metodat e grumbullimit të të dhënave dhe afatet kohore:**

Grumbullimi i të dhënave:

Grumbullimi i të dhënave bëhet bazuar në formularët e përgatitur për monitorim sipas specifikave të zhvillimeve dhe drejtorive.

Treguesit kuantitativ dhe kualitativ mbledhen në baza ditore, dhe hedhja e tyre në databazë bëhet në baza javore;

Në rast se mund të duket e nevojshme mund të organizohen intervista, pyetësorë dhe metoda tjera të grumbullimit të informatave.

Grumbullimi i informatave bëhet edhe nga burimet tjera pos burimeve zyrtare të komunës.

▪ **Hapi 4. Identifikoni rolet dhe përgjegjësitë e monitorimit dhe vlerësimit:**

Në kuadër të planit të monitorimit përcaktohen edhe Rolet dhe Përgjegjësitë e Monitorimit dhe Vlerësimit për përgjegjësit e drejtorive, stafit brenda secilës drejtori për më shumë shih materialin më lartë: Kush është përgjegjës për monitorimin e zbatimit dhe materialet tjera.

▪ **Hapi 5. Krijë një Plan Vlerësimi dhe Format të Raportimit:**

Duke konsideruar se të dhënat bazë (treguesit dhe të dhënat tjera) duhet vlerësuar për të konstatuar dhe raportuar progresin e zbatimit, duhet hartuar një plan transparent dhe profesional vlerësimi dhe format të raportimit.

▪ **Hapi 6. Kompletimi i raportit dhe raportimi në Kuvendin Komunal të Fushë Kosovës dhe në MMPHI:**

Kompletimi i raportit përfundimtar duhet të bëhet nga autoriteti kompetent komunal për planifikim dhe menaxhim hapësiror duke e integruar dhe strukturuar vlerësimet nga raportet e secilës drejtori lidhur me vlerësimin e zbatimit, raport i cili duhet prezantohet në Kuvendin Komunal të Fushë Kosovës dhe në MMPHI.

7.1.3 VLERËSIMI I ZBATIMIT TË PLANIT ZHVILLIMOR TË KOMUNËS

7.1.3.1 KUPTIMI I VLERËSIMIT

Vlerësimi, do të thotë gjetja e vlerës në përqindje (%) të realizimit të Planit Zhvillimor Komunal dhe cilësisë së zbatimit. Vlerësimi, thjesht i referohet procedurave të faktit të gjetur, të cilët janë grumbulluar dhe sistemuar gjatë procesit të monitorimit.

Vlerësimi përbëhet nga vlerësimet nëse janë apo jo zhvillimet, masat, aktivitetet, projektet në përputhje me rezultatet e planifikuara në Planin e Veprimit për Zbatim të PZHK-së, Planet sektoriale të Zbatimit dhe me standardet e pranura përgjithësisht profesionale.

Komuna e Fushë Kosovës do orientohet kryesisht në vlerësimin e brendshëm i cili është bërë në nga stafi komunës, vetë bordi i drejtorëve, kryetari i komunës dhe përfituesit. Mirëpo, Komuna e Fushë Kosovës mund të angazhoj edhe vlerësim dhe monitorim të jashtëm, ky vlerësim mund të bëhet nga një trupi jashtë strukturave të komunës.

7.1.3.2 AUTORITETET KOMPETENTE PËR ZBATIM DHE MONITORIMIN E ZBATIMIT TË PZHK-SË SË FUSHË KOSOVËS

Fillimisht duhet sqaruar se Kuvendi i Komunës së Fushë Kosovës është përgjegjës për alokimin e fondeve për zbatimin e PZHK-së.

Ekipi punues mund të angazhohet në përgatitje të Raportit të Monitorimit, ky ekip përbëhet nga koordinatori i cili vjen nga autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor si dhe nga përgjegjësit e drejtorive, më tutje do të sqarohen se kush do përgatit raportin e monitorimit nga organet e caktuara duke e kuptuar se ekipi punues do bartë këtë proces.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor, bashkërendon aktivitetet për zbatimin e PZHK-së së Fushë Kosovës, monitorimin e zbatimit të PZHK-së si dhe përgatitjen e Raportit të Monitorimit të zbatimit të PZHK-së.

Drejtoritë komunale sektoriale zbatojnë dhe monitorojnë aktivitetet sektoriale përkatëse të tyre sipas procesit të monitorimit dhe vlerësimit në Planin e Veprimit, drejtoritë komunale sektoriale zhvillojnë edhe aktivitetet sektoriale përkatëse të tyre lidhur me përgatitjen e Raportit Sektorial të Monitorimit të zbatimit të PZHK-së.

Drejtoritë sektoriale hartojnë dhe dorëzojnë raportet sektoriale vjetore për zbatimin dhe monitorimin e PZHK-së tek autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor harton dhe dorëzon raportin vjetor ndërsektorial për zbatimin dhe monitorimin e PZHK-së, për miratim tek Kuvendi i Komunës.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor, dorëzon raportin e miratuar vjetor ndërsektorial për zbatimin dhe monitorimin e PZHK-së në Ministri.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor siguron se raporti i miratuar vjetor ndërsektorial për zbatimin dhe monitorimin e PZHK-së publikohet në faqen e internetit të komunës dhe ofrohet në kopje të letrës sipas kërkesës.

Drejtoritë sektoriale hartojnë dhe dorëzojnë Raportet Sektoriale Vjetore të Monitorimit të zbatimit të PZHK-së tek autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor harton dhe dorëzon raportin vjetor të Monitorimit të zbatimit të PZHK-së, për miratim tek Kuvendi i Komunës.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor, dorëzon raportin e miratuar vjetor të Monitorimit të zbatimit të PZHK-së në Ministri.

Autoriteti përgjegjës komunal për planifikim dhe menaxhim hapësinor siguron se raporti i miratuar vjetor të monitorimit të zbatimit të PZHK-së publikohet në faqen e internetit të komunës dhe ofrohet në kopje të letrës sipas kërkesës.

Komuna mund të angazhoj kompani konsulentë për kapitullin monitorimit të zbatimit dhe vlerësimit, e cila do të përkrahë ekipin dhe autoritetet në këtë proces.

Raportimi nga ekipi komunal për monitorim dhe vlerësim duhet të jetë i atillë që do t'i mbajë drejtuesit e komunës të informuar për atë që po ndodh, dhe të sigurojë raportet e progresit në zbatimin e PZHK-së, Ky raportim në lidhje me ecurinë e zbatimit, dhe i bënë ata pjesë të procesit, dhe aty ku mund të hasen probleme. Ekipi, duhet të jetë në gjendje për t'i adresuar shqetësimet apo për të propozuar ndryshime të mundshme.

8 DISPOZITAT PËRFUNDIMTARE

8.1 HYRJA NË FUQI

Ky plan do të hyj në fuqi 15 ditë pasi që të miratohet nga Kuvendi Komunal.

8.2 VALIDITETI / VLEFSHMËRIA

Ky plan do të jetë i vlefshëm për 8 vite.

8.3 VLERËSIMI

PZHK do të vlerësohet rregullisht, p.sh. një herë në vit.

Gjithashtu do të konsiderohen zhvillimet aktuale dhe të dhënat demografike të tanishme, nevojat për banime dhe zhvillimet ekonomike. Vlerësimet do të përcaktojnë serinë e zbatimit të planeve të veprimit dhe strategjive.

Procedura e rregullt e rishikimit është 4 vite pas ditës së miratimit të këtij dokumenti nga Kuvendi Komunal.

Me hyrjen në fuqi të kësaj PZHK 2025- 2033 të Komunës së Fushë Kosovës, shfuqizohet PZHK 2011 – 2021+.

PJESA HARTOGRAFIKE